

PREMISLIA SACRA, SIVE

**SERIES ET GESTA
EPISCOPORUM**

r. l.

PREMISLIENSIIUM.

E FONTIBUS DOMESTICIS ET EXTRANEIS CONGESSIT

FRANCISCUS PAWŁOWSKI

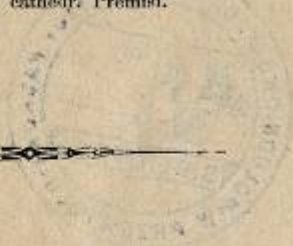
Scholasticus cathedr. Premisl.

CRACOVIAE

apud **Vlad. Jaworski**

1869.

Dulce est, inter majorum versari commercia, et veterum dicta, factaque complecti memoria, atque operum praestantibus actionibus inlaerere.

Joann. Dlugoss.

in Ep[isto]la dedicat ad S[er]vilem Card. Olesnicium
Eppum Cracov.

LECTORI BENEVOLO.

Si nescire, quid, priusquam natus sis, acciderit, Cicerone iudice idem est, ac semper esse puerum, sacerdotem historiam ecclesiae et dioecesis suae ignorare omnino turpe foret et ignominiosum. Haec sine dubio mens erat viris cruditis, qui in Polonia notitias historicas jam universam patriae ecclesiam, jam singulas dioeceses earumque praesules attinentes, tanto studio et labore collegerunt, operibusque suis litterariis ad posteros transmiserunt.

Historiam generalem ecclesiae Poloniae patrio sermone sub titulo: „Dzieje i prawa kościoła polskiego“ edidit Theod. Ostrowski, e schol. piis, Varsaviae 1793 3 tom. 8, quod opus nuper Posnaniae anno 1846 reimpressum est. E Protestantibus vero Christ. Georg. Friese scripsit opus: Kirchengeschichte des Königreichs Polen. Breslau 1786. 3 t. 8. Utroque opere tamen aliquid in hoc genere perfectius desideratur.

Longe plures vitas episcoporum scripserunt, in quibus sequentes notamus.

Seriem Archiepiscoporum Gnesnensium contexuit Steph. Damalewicz, Vladisl. ac Crusvicien. Canonicens, Varsaviae 1649. 4to Idem paulo antea edidit vitas episcoporum Vladislaviensium, Cracoviae 1642. 4to Nostris diebus

Michael Bohusz Szyszko vitas Archiepiscoporum Gnesn. a Wilibaldo usque ad Andream Olszowski ex inedito MS^o quondam Stanisl. Bużeński, Decani Warmien. († 1676) e latino in patrium sermonem transtulit, notitias vero de fundatione Archiepiscopatus et de undecim posterioribus Archieppis usque ad obitum Michaelis Poniatowski adjecit Nicol. Malinowski. Opus prodiit Vilnae 1852.

Vitas Archiepiscoporum Haliciensium et Leop. (a Christino usque ad Andr. Próchnicki incl.) edidit Jacobus Skrobiszowski, Canonic. Metrop. Leop. Continuatio hujus operis in MS^o relicta est a Thoma Józewicz, Can. Metr. Leop.

Vitas Episcoporum Craeov. in lucem emisit Simon Starowolski, Can. Crac. Cracoviae 1655 fol. min. Recenter vero idiomate vernaculo comparuit luculentum opus Ludov. Łętoński, Eppi Joppensis, Decani cathedr. Cracov. s. t. „Katalog Biskupów, Prałatów, i Kanoników krak.“ tom. 4 Crac. 1852 sq. 8°.

Vitas Episcoporum Posnan. per Joan. Longinum scriptas cum supplementis edidit Thom. Treter, Can. Warmien. Brunsbergae 1604. 4°.

Episcoporum Plocensium vitas debemus Stanisl^o Łubieński, episcopo et ipsi Ploc., editas Crac. 1642. 4°.

Warmiensium episcoporum historiam scripsit supradictus Thom. Treter, cujus opus posthumum prodiit Cracoviae 1637 fol.

Mieh. Piechowski, Can. Chelm. edidit opus: „Cornucopiae infulae Chelmensis“. Zamoscii 1617 fol.

Kijoviensium antistitum gesta praeter Simon. Okolski (Leopoli 1646) scripsit Chr. G. Friese, commemoratus a Janocio in Excerptis litteraturae Poloniae p. 133. (Opus Friesei comparuit Varsaviae 1763 fol.).

Omnium Praesulum Poloniae vitas complexus est P. Franc. Rzepnicki S. J. Posnaniae 1761 seq. 3 t. 8°.

At nostra Premisl. dioecesis (quod non sine verecundia scribo) una e paucis fuit, in qua studium hujusmodi diu neglectum jacuit, quamvis minime defuerint, qui futuro rerum nostrarum historiographo viam sternere, ac materialia praeparare laudabili zelo allaboraverint. In his imprimis commemorandus est Fridericus Alembek, Philos. ac Theol. Doctor, Protonotarius aplicus, ab anno 1643 Canonicus, a 1657 Cantor ecclesiae cathedr. Premisl. († 1673), qui, cum auctoritate Petri Gembicki Eppi. Pr. dioecesis visitaret, librum sat voluminosum, Dlugosiano beneficiorum libro supparem, (nunc cum summo totius Dioec. detrimento deperditum) s. t. „Status ecclesiarum Dioec. Prem.“ conguessit, quo origin. s. et praecipua fata ecclesiarum diligenter investigavit, ac dotationes accuratissime descripsit. In alio MS^o. „Trzebiniana“ inscripto, singula privilegia Episcopatus et Capituli Prem. connotavit, eorumque indices accuratos confecit, in „anulo canonicali“ autem excerpta ex actis episcopalibus et capitularibus compilavit. Tandem in quarto MS^o notitias ad vitas Episcoporum: Prem. (usque ad Paul Piascecki incl.) e publicis ipsorum actis, tum e probatis auctoribus: Dlugossio, Cromero, Nakielscio etc. congregavit, fundationes Capituli consignavit, et Catalogum personarum Capitalarium, usque ad sua tempora pertingentem, construxit. Hoc ultimum opus majores nostri „Gemmam ecclesiae cathedralis“ vocarunt, quae vero recentioribus adeo viluit, ut ejus conservandae sollicitam curam gerere desierint. Extat modo in bibliotheca Ruthenorum Premisliensium, per Joann. Ławrowski, Archidiaconum cathedr. r. g. fundata.

Dolendum est, virum venerandum his veluti praeludiis praemissis, ipsi historiae Dioecesis nostrae conscribendae manum non admovisse. At meminisse oportet, eum, quando his laboribus perfunctus est, jam aetate protractum fuisse, ac postrema ipsius vitae in luctuosissima ac turbulentissima tempora incidisse, bellorum scilicet cum Cosacis et Suecis gestorum, motuumque intestinorum, quibus infelix Polonia Joanne Casimiro regnante vehementissime concussa, et tantum non funditus eversa est.

Michael Piechowski (supra qua auctor vit. episcoporum Chelm. memoratus), 1720 Custos, mox et Suffraganeus Prem. an. prout a Janockio relatum legitur, quidpiam de vitis Episcoporum Prem. MS^{ti} reliquerit, actis nostris prorsus silentibus decidere non ausim.

Alembekum presso pede secutus est anonymus auctor MS^{ti} in archivo nostro superstitis, quo vitae Episcoporum Premisl. usque ad Vencesl. Hier. Sierakowski exclusive i. e. ad ann. 1742 continentur. Hanc compilationem p. m. Franc. Xav. Zacharyasiewicz, Episcopus noster, e tenebris erutam, et vitis Episcoporum succedentium, tum supplementis, aliunde haustis, completam, A. D. 1844 Viennae typis Mechitaristicis imprimendam curavit. Liber iste, cujus titulus multa pollicetur, pauca praestat, nam, ut de numerosis typi mendis taceam, quae sensus intelligentiam admodum turbant, in notitiis de singulis Episcopis nimis est mancus et confusus, in chronologia summe perplexus, omni crisi ac pragmasi destitutus, tamque copiosis et palpabilibus erroribus refertus, ut vel aequissimae expectationi minime respondeat.

Quum itaque desiderio meo, ex isto libello plenior notitiam de rebus nostratibus obtinendi, minime satisfactum esset, quae inde comperi ad privatum meum usum aliunde complere ac corrigere constitui, ad quod consi-

lium exequendum mihi 1850 in collegium Canonicorum ecclesiae cathed. Premisl. cooptato, liberoque tum ad Consistorii tum ad Capituli Archivum accessu fruente, opportuna sese obtulit occasio.

Sic praesens lucubratiuncula sensim enata est, quam cum fratribus in vinea Domini, qui simili ac ego domesticae historiae studio et amore ducuntur, communicandam duxi, ut, dum ipsis fontes adeundi copia deest, compendium quoddam habeant, cujus adminiculo desiderium suum utcumque explere valeant.

De instituti mei ratione haec pauca accipe.

Materialia a me collecta in tres classes divisi, quarum prima notitias ecclesiarum Dioecesis nostrae parochiales et conventuales, altera Episcopos, tertia Capitulum attinentes continebat. Haec omnia uno opere, comprehendere meditabar. Ast postmodum mutata intentione ea, quae ad primam classem pertinent, Schematismo dioecetano inseri feci, tertiae classis collectanea peculiari MS^{to} sub titulo: „Memorabilia Capituli r. l. Premisl. 1)“ complexus sum. Itaque praesenti, quem manibus tenes, libro nonnisi classis secundae argumentum remansit, cui Prolegomena generalia de civitate et Dioecesi Premisliensi praemittenda censui.

Dum laborem hunc in lucem publicam emittere audeo, Tuam, Lector benevole, indulgentiam, non quia auctoribus id faciendi mos est, sed intimo sensu ductus, imploro, nam imperfectum meum cernunt oculi mei, ac opus impositum, si non prorsus tineis blattisque relinquendum,

1) MS. hocce praeter succinctam historiam Capituli duplicem Praelatorum Canonicorumque consignationem, chronologicam scilicet, et alphabeticam continet, posteriori vero insunt, quotquot reperiri poterant, notitiae de singulis biographicae.

nonum saltem in annum, uti suadet poeta, aut diutius etiam premendum fuisse, ingenue agnosco. Equidem veritatem ubique candide indagavi, eamque sine ira ac studio dicere, facta historica a conjecturis discernere, chronologiam gestorum rite definire summae religioni habui. At quoad notitiarum ubertatem, pragmaticam earum connectionem, eamque, quam praesens saeculum in deliciis habet, narrandi vivacitatem et venustatem opusculum longe abest, ut emunctioris naris criticis placere queat, ut potius verendum sit, ne multis eorum tanquam sicca et jejuna, nec semper concinne disposita, fontium compilatio adpareat. Non defuit sane intentio, orbis litterarii tum commodis, tum etiam gustui serviendi, opusque, quantum ingenii mei vires sinerent, absolutum reddere optavi, attamen, ut de valetudine incommoda sileam, id commemorare sufficiat, me, aliis curis officiisque distentum, praesenti labori, quantumvis adamato, tantum paucas horas succesivas consecrare posuisse. Cum autem, uti proverbium habet, vita brevis sit, ars longa, cum porro exigua spes affulgeat, me unquam ad operis defectus abstergendos plus sive otii, sive virium nacturum esse, editionem amplius non procrastinandam existimavi. Utinam succedentia tempora eum ferant, qui non solum filium narrationis, ubi a me abruptum est, reassumat, sed et narrationem meam ad incudem revocare, perfectioremque ac limatiorem reddere non detrectet!

Latine quod scripserim apud venerab. clerum, cujus lectioni liber proxime destinatur, nulla me excusatione opus habere autumo. Laici vero eruditi ne mihi hoc rogo tanquam sermonis vernaculi despectum vitio vertant. Sum sane ex iis, qui res patrias in genere, proin et linguam gentis nostrae summi faciant, propterea tamen iis zelatoribus consentire nequeo, qui Latii linguam, quae olim

commune litteratorum totius orbis vinculum fuit, et me iudice, adhuc esse deberet, e libris, qui nostra aetate scribuntur, prorsus eliminandam proscribendamque censent. Quodsi vero mihi quaedam exciderint auribus inaudita Romanis, classicae, quam vocant, elegantiae amatores et aemulatores benigne ignoscant, memores, fieri vix potuisse, quin mihi in adornando hoc libello mediae et infimae latinitatis monumenta terenti, quipiam, ut vocant, barbarismi, qui tamen in vita ecclesiastica pridem civitate donati sunt, familiares fierent. Haec data opera semper declinare, et difficile et quandoque fuisset ridiculum. Multa certe latinius scribi poterant, ni res substratas ipsis fontium verbis referre maluissem.

Caeterum nil ardentioribus votis expeto, quam ut opusculum ad majorem Dei gloriam, ad ecclesiae catholicae et Dioecesis Premisl, quae mater mea dilecta est, utilitatem cedat.

Scripsi Premisliae in festo S. Adalberti Mart. Pontif.
23 April 1869.

F. P.

**MANUSCRIPTA, AD QUAE IN PRAESENTI OPERE
PROVOCATUR:**

1. **Trzebiniana**, sive summaria consignatio privilegiorum Episcopatus, Capituli et ecclesiae cathedr. Prem. auctore Frider. Alembek, S. T. D. Canon. Prem. 1647 fol.
2. **Annulus canonicalis**, liber continens excerpta ex actis eppalibus et capitularibus, ord. alfab. disposita, auctore eod. Frid. Alembek, 1649 in 4to.
3. **Acta episcopalia** i. e. tam episcoporum, quam officialium, ab anno 1470 et deinceps.
4. **Acta sessionum Capitularium**, ab anno 1443.
5. **Rosa**, liber transsumpta privilegiorum documentorumque continens, jussu et auctoritate Joannis Christophori in Slupow Szembek E. Pr. 1723 conscriptus. Constat 2 tom. fol., quorum prior (Rosa I) privilegia episcopatus, alter (Rosa II) Capituli privilegia comprehendit. (Nomen Rosa respectum habet ad Stemma dicti Eppi, quod inter duas rupicapras tres rosas continet).
6. **Libri privilegiorum**, constat duab. partibus in folio, Pars I continet foundationes ecclesiarum, pars II privilegia ab episcopis variis communitatibus, ecclesiis aut personis privatis in bonis eppalibus collata et per Capitulum confirmata.

7. **Libri Visitationum Eppi Venc. Sierakowski** an. 1744 — 1760 fol.
8. **Lib. Visit. Josephi Thad. Kierski** E. P. 1780 fol.
9. **Statuta Capituli**, fol. in pergam. e saec. 16o.
10. **Statuta Capituli**, revisa et reformata per Joan. Christoph. Szembek E. P. 1722 fol.
11. **Liber fund. Custodiae cathedr. Prem.** fol.
12. **Erectio Poenitentiariatus in ecclesia cathedr. Prem.** 1750 fol.

PROLEGOMENA.

§. 1. De Russia rubra et civitate Premisliensi, tum de utriusque vicissitudinibus politicis summaria relatio.

Quae hodie Galicia orientalis dicitur, eam majores nostri Russiam rubram ¹⁾ nuncupavere, inter

¹⁾ Russia omnis in parvam et magnam distinguebatur. Haec magni ducis Moscoviae, illa regis Poloniae dominationi suberat. Magna Russia, ultra Borysthenem (Dnepr) sita, etiam nigra dicebatur, parva vero in albam et rubram dispecebatur. Russia alba constabat provinciis, M. Ducatui Lithuaniae contiguas, scilicet palatinatibus Novogrodensi, Mstislaviensi, Witepscensi et Minscensi. Russia rubra minori Poloniae erat confinis, a qua Sano et Visloco annibus disternabatur. In enumerandis satrapiis ad eam pertinentibus auctores sibi non constant. Mart. Cromerus, qui saeculo XVI floruit, hoc nomine duos tantum palatinatus, nimirum palatinatum Russiae, sensu strictiori sumtae, et Belzensem comprehendit. Vid. ejus opus s. t. „Polonia“ Lugduni Batav. 1642 in 12o cum aliis reimpressum in officina Elzevir. fol. 41. 42. At Simon Starowolski, sequentis saeculi XVII scriptor hanc appellationem etiam ad Podoliam et Volhyniam, porro ad palatinatus Braclaviensem et Kijov., nec non ad terram Chelmensem extendit. Vid. ejus „Poloniam“ Dantisci 1652 in 12o pag. 112. Major adhuc dissensio deprehenditur quoad originem nominis Russiae rubrae. Simon Okolski in opere „Russia florida“ scribit: „Rubra dicitur e triplici causa e complexionem, religione et sanguine“. Ex complexionem: quod

cujus municipia Premislia nostra, si incolarum numerum et opulentiam consideres, locum certe non postremum, si vero ortus antiquitatem spectes, merito primum ¹⁾ sibi vindicat.

Joannes Długossius ²⁾, eam a Premislao I, Polonorum duce, octavo post Christum natum saeculo, fundatam refert, quod etsi quibusdam suspectum appa-

incolae essent complexionis sanguineae, item, quod multa in ea regione rubeta adessent cum granis coloris rubicundi; e religione et sanguine: quod regio illa frequentissimum theatrum bellorum fuerit, quibus plurimum sanguinis Christiani a barbaris Tartaris et Turcis ibidem sit effusum. At Naruszewicz in histor. Polon. hoc nomen longe antiquius esse ostendit, asserens, eam regionem pridem ante Turcarum et Tartarorum incursiones Chrobatiam rubram fuisse dictam, eum e contra ea pars, cujus caput Cracovia erat, Chrobatia alba vocaretur. Stanisl. Siestrzencewicz A. Eppus Mohilev. in opere: „Recherches historiques sur l'origine des Sarmates, des Esclavons et des Slaves“ Petropol 1812, tom I, pag. 141 censet, hanc nomenclaturam a populis orientalibus originem ducere, quibus color albus symbolum est libertatis, niger servitutis, ruber pulchritudinis et venustatis. Russiam ergo albam tantundem esse, ac liberam, nigram i. q. servituti (Tartariae) subjectam, rubram i. q. venustam ac fertilem, eo quod haec Russiae pars prae caeteris situs amoenitate et soli ubertate emerit.

¹⁾ Una fortasse Halicia est, quae cum ipsa hoc respectu de principatu contendere posset, siquidem aliqui hujus civitatis vestigia jam apud Herodotum sibi deprehendere videntur. At haec incerta sunt, et observante Naruszewicz clariora Haliciae indicia primum ineunte saec. XII occurrunt. Leopoldis longe recentioris originis est, utpote a Leone Haliciensium duce saeculo XIII sive condita, sive aucta. Vid. Naruszewicz hist. pol. tom IV, p. XXIV, tom V, fol. 168 not. g. tom VI, fol. 97 not. l. Łojko, recherches sur Halicz et Włodzimierz partie I p. 155, seq. 174.

²⁾ Długos. hist. Polon. edit. Lips. columna 40: „Premislia, a Premislao fundata, ... fluvio „San subter eam decurrente“. Plura de hoc Premislao vid. apud eundem auctorem libr. I col. 60. 61.

reat ¹⁾, eam tamen saeculo decimo jam extitisse, ambigere non licet.

In confinio duarum nationum, crebris bellis mutuo sese lacessentium, posita civitas, jam Polonorum, jam Ruthenorum dominationi fascēs submittebat. Quo tempore Miecislavus I Polonis imperabat, Wladimirus I, Russorum princeps, regionem nostram armis expugnatam, ditionibus suis adjuinxit ²⁾. Verum Boleslaus I, cognomento Strenuus (Chrobry), non tantum hanc jaecturam recuperavit ³⁾, sed etiam propitio Marte cum Russis dimicans, Poloniae fines ad Borysthenem seu Dneprum usque protulit ⁴⁾.

¹⁾ Historiam principum Poloniae, qui ante susceptam religionem christianam regnarunt, perquam obscuram, et mythis plenam esse, neminem latet. Naruszewicz narrationes de hoc Premislao, qui et Lesens I audit, fabulis accenset, et de veritate foundationis Premisliae per hunc principem dubitat. Vid. tom III. pag. XXVII. Sunt, qui censeant, Długossii relationem meram conjecturam esse, e nominis affinitate ductam.

²⁾ Joan. Długoss. hist. Pol. tom I lib. 2 pag. 108 ad annum Christ. 984 scribit: „Russiae dux Wladimirus duci Poloniae „Miecislavo bellum movet, quod vario Marte gestum est...: Expugnavit autem dux Wladimirus castra Polonorum videlicet „Przemysł, Czerwień, et alia expugnata occupat, praesidio „militari forti imposito suae et Ruthenorum subiecit ditioni“. Cui concinit Nestor Ruthenorum chronographus ad ann. mundi 6489, qui est 981 p. Ch. nat.

³⁾ Nestor ad an. Christi 1018 notat Boleslaum, ab expeditione Kijov. redeuntem, castra Czerweńsk occupasse, Długossius Czerwieńsk pro castris habuit, at Naruszewicz observat, castrum huius nominis nullibi extitisse, ni forte castrum Czerwonograd malis intelligere, quod tamen in Poecutia, tunc a Peczyngis possessa, situm erat. Omnino ergo probabilis est ejusdem Narussevii conjectura, sub Czerweń intelligi debere Russiam rubram, ad cujus castra etiam Premislia pertinebat. Vid. Narusz. tom. II, lib. I, c. XXIV, not. y.

⁴⁾ Vid. Długoss. t., I lib. II, col. 163 et Cromerum, in hist. de orig. et reb. gest. Polonorum lib. XIII, ubi haec refert. „Tres „columnas ferreas permagnas fixit in Borysthene seu Nepro, „qua Zula fluvius influit, ad memoriam victoriae sempiternam“.

Sub imbelli regimine Miecislavi II, cum Poloni intestinis dissidiis scinderentur, Rutheni, relictis viribus provincias, a Boleslavo Strenuo expugnatas, revindicarunt, quas inter etiam terram Premisliensem fuisse, haud vana conjectura est ¹⁾.

Casimirus I, cognomento monachus profligata anarchia, quae post fata Miecislavi II. Poloniam perturbaverat, domi recti ordinis instaurator, otio ad bella cum exteris gerenda caruit, ac cum finitimis Ruthenis ducta in matrimonium principis eorum Jaroslai I. sorore, pacem amicitiamque coluit. At vero ejus filius Boleslaus II. (audax) Kijovienses armis aggressus, belloque feliciter confecto in patriam redux, castrum Premisliense, pro illius aevi conditione valide munitum, obsedis et expugnasse legitur ²⁾.

Postquam hic rex ob caedem S. Stanislai, Cracoviensium antistitis, exauctoratus regnoque pulsus est, Poloni turbis domesticis distenti, Ruthenis praevalere non poterant. Tunc itaque Premislia, et terra Premisliensis, pro prios, ruthenicae stirpis, duces habere coepit ³⁾, et quam-

¹⁾ Vide Długoss. ad ann. 1026 p. 181. „Jaroslavus atque Miecislavus Russiae duces, morte Boleslavi Pol. R. audita... fines regni Pol. invadunt, castrumque Czerwensko (vid. supr. f. 14. n. 3), et alia castra oppugnant &c.“

²⁾ Idem ad ann. 1071, p. 267, ubi mentio fit de arce Premisliensi, ad quam incolae urbe expugnata confugerant. Spatiosam fuisse oportet eam arcem, cum tantam populi copiam capere poterit. Scribit porro cit. auctor; eam et natura loci et frequentibus turribus bene munitam fuisse. Rex arcis annonae et aquarum inopia ad deditionem compulsae propugnacula, obsidione laesa, instaurari fecit, atque hic integram hycem transegit. Cf. Micchovitam lib. II, c. 18.

³⁾ Eorum seriem et gesta legesis in dissert. Franc. Siarczyński, opusculo periodico „Czasopis zakładu Ossolin.“ an. 1828 fascic. II. inserta s. t. „Dzieje księstwa niegdyś Przemyskiego. Łojko, recherches sur Halicz et Vladim. part. I. cf. quoc. Hippol. Stupnicki in opere. Galicya Leop. 1849.

vis nonnulli principum Poloniae, quos inter Boleslaum III ¹⁾ cuna ore distorto (Krzywousty) et Casimirum II cognomine Justum ²⁾ memorasse sufficiat, bellis feliciter gestis Russiae terras, ac nominatim ducatum Premisliensium, ditionis suae fecisse legantur, tamen possessio ista haec nec stabilis nec diuturna fuit, donec extincta ducum Haliciensium stirpe ³⁾, Casimirus III (Magnus) Poloniae rex anno domini 1340 totam Russiam rubram regno suo annexuit et incorporavit ⁴⁾.

- ¹⁾ Cf. Długoss. lib. IV, p. 417 et 424. ubi Woladarum Premisliensium ducem a Boleslao semel iterumque proelio victum, captumque commemorat, Baszko continuator Boguphali Eppi Pozn. in Chronica edit. Varsav. de anno 1752, p. 52.
- ²⁾ Vinc. Kadhub. Chron. lib. IV, c. 8, Długos. ad an. 1189, p. 539. ad 1187 p. 557, ubi ad an. 1179 scribit: Casimirus Pol. Dux et Monarcha Brestensem, Vladimiriensem, Premisliensem provincias a regno suo distractas recuperat. Cromer lib. 6.
- ³⁾ Historia ducum Russiae in plures stirpes divisorum valde implicata est A. D. 1026 Wolodarus Premisliensium dux hic loci mortuus, et in basilica S. Joann. B. a se aedificata, sepultus est. (Dług. ad an. cit.). At postea ducatus Premisliensium cum Halicensi coaluit, ipsique duces Haliciae potissimum residebant, donec Leo Danielowicz sedem suam Leopolum transiit, Vid. Hippol. Stupnicki „Galicja pod względem geograficzno-topograficzno-historycznym“ Lwów 1849 pag. 106. Hic princeps circa 1301 mortuus duos filios habebat, qui in proeliis cum Gediwino Lithuaniae duce gestis, juvenis occubere nulla prole relieta. Igitur Haliciae et Premisliae ducatus obtigit Boleslao, Trojdeni Masoviae ducis filio (circa 1321), utpote e Leonis filia progenito. Boleslaus, ut Ruthenis placeret, ritum graecum et cum ipso Schisma amplexus est, at Latinis semper favens ac vitam libidinosam vivens exosum se reddidit, et a proceribus gentis veneno sublatus est. Vid. auctor. supr. cit. p. 116—118.
- ⁴⁾ Vid. Długoss. libr. IX. ad ann. 1340, f. 1057. 1092—3. Rex in Russiam rubram jure cognationis suae cum Boleslao Trojdenide usus est. Quodsi cui titulus ejusmodi insufficientis videatur, meminerit, eum illo aevo, non ad regulas juris hodie recepti dijudicando, passim sufficientem habitum fuisse.

Ejus successor Ludovicus, Hungariae simul et Poloniae rex, omnem lapidem movit, ut Russiam rubram a Polonia avulsam Hungariae regni provinciam efficeret, nec ¹⁾ conatibus ejus eventus omnino defuit; sed, cum anno 1382 sine haerede masculino decessisset, cumque inter proceres utriusque gentis post multas ambages, ac varios tractatus convenisset, ut e defuncti regis filiabus major natu Maria apud Hungaros, junior vero Hedvigis apud Polonos rerum potiretur, haec (Hedvigis) anno 1386 Vladislao Jagelloni magno Lithuaniae duci nupta, Poloniae jura in Russiam rubram virili animo vindicans, provinciam hancce regno recuperavit ²⁾.

- ¹⁾ Erant et Hungaris suae ad terras Russiae rubrae praetensiones, eo potissimum fundamento nixae, quod an. 1185 Andreas, Belae III filius, et circa annum 1214 Colomannus, dieti Andreae filius, Haliciae principatum obtinuerint, posterior etiam auctoritate Sedis Aeplicae Haliciae rex unctus coronatusque fuerit. Vid. Długoss. lib. VI. col. 653 et col. 604. Lojko: Recherches sur Halicz et Vladimir partie I f. 159 seq. 166 seq. At Polonorum jura si non firmiora, antiquiora certe erant. Ludovicus rex post incursionem Lithvanicam (1376) sub praetextu defensionis contra barbaros arcibus castrisque Russiae rubrae Hungarica praesidia imposuit et Hungaros magistratus passim per civitates collocavit (1377) Vid. Długoss. libr. X. col. 37. Toti provinciae praefecerat (1374) idem rex Vladislauum, ducem Opoliensem, cognatum suum, qui se in privilegiis suis Russiae dominum et haeredem scribit. Inde concluditur eum has terras a Ludovico jure feudali obtinuisse. Serius tamen se pro Russia, quam regi Poloniae cessit, terris Dobrinensi et Bidgostiensi compensari passus est. VCromer. lib. XIII. cf. Lojko, tract. supr. cit. part. II. p. 191—194. Ludovico 1381 defuncto Russia rub. Mariae, ejus filiae majori, Sigismundo Brandeb. nuptae, tanquam reginae Hungariae parebat.
- ²⁾ Id eo tempore (circa 1387—1390) accidit, quo Vladislauus Jagello, 1386 Poloniae rex coronatus, in Lithuania versabatur, in convertenda gente defectu missionariorum, linguae lithvanicae peritorum, catechistae partes adimplens. Vide Długoss. lib. X. p. 126. Lojko „Recherches sur Halicz et Vladimir. part. II.

Exinde Premisla nostra quatuor et quod excedit saeculis Poloniae regum dominationi suberat ¹⁾, donec versus exitum saeculi XVIII, viribus regni exhaustis, a finitimis tribus potentiis: Austria, Russia et Borussia prima Poloniae dismembratio perficeretur, qua occasione potior Russiae rubrae pars sub nomine Galiciae et Lodomeriae Augustissimae stirpi Habsburgico-Lotharingicae in possessionem cecit ²⁾.

p. 195. Juxta vulgatam traditionem Hedvigis regina cum lecto Polonorum exercitu non procul Premisla ad villam Stubno Hungarorum copias fudit et profligavit. V. Stupnicki „Galicja“ p. 64.

¹⁾ Casimirus M. Rex Dlugossio teste Premislae arcem de cocto latere aedificavit. Dlug. lib. IX. col. 1181—4. Alii reges post ipsum civitatem variis privilegiis decorarunt. Vladislans Jagello juris Magdeburgici usum concessit. Sigismundus Augustus incolas a cunctis teloneis, pontalibus, aggeralibus, foralibusque exactionibus liberavit, forum septimanale (targ) diebus lunae et Veneris celebrandum concessit, incolasque a foralibus, Capitaneo Prem. pendendis, exemit. Sigismundus III jus eligendi magistratus consularis impertitus est. Haec et alia generali privilegio complexus est Augustus II anno 1706.

²⁾ Augustiss. Maria Theresia Romanor. Imperatrix vidua, Hungariae ac Bohemiae regina a. D. 1772 nomine coronae Hungariae antiquas praetensiones ad Russiam rubram et Podoliam resuscitavit, ac terras huc spectantes cum particula minoris Poloniae armata manu occupavit. Vid. manifestum Caes. Reg. Aulae s. t. „Exposé préliminaire des droits de la couronne d’Hongrie sur la Podolie, ainsi, que de la couronne de Bohême sur les duchés d’Oswieczim et Zator“. a Vienne 1772 divulgatum. Responsum nomine regis et reipublicae Poloniae ad has, aequae ad similes aulae Petropolitanae et Berolinensis praetensiones per virum doctum Felicem de Loyko, Camerarium S. R. Majest. elaboratum, prodit s. t. „Recueil des déclarations notes et faits principaux, qui ont précédé et accompagné la diète confédérée depuis le 18 Septembre 1772 jusqu’ au 14 Mai 1773. 42. Josephus II Aug. 1789 Premislae jura liberae regiae civitatis peculiari privilegio confirmavit.

§. II. De religionis Christianae, ac ritus latini in Russia rubra initiis. De fundatione episcopatum latinorum generatim, ac in specie episcopatus Premisliensis. r. I.

Pervulgata opinio est, Russiam rubram, ac cum ea terram Premisl. non prius Evangelii luce illustratum fuisse, quam Wladimiri Magni armis expugnaretur, unde passim statuitur, incolas regionis una cum fide Christiana Graecorum ritus adoptasse ¹⁾. At cum superius evictum sit, terram Premisl., priusquam a Ruthenis jure belli e victoriae occuparetur. Miecislao I Polonor. principi paruisse ²⁾, eum porro constet, hunc principem ante Wladimirum M. ad Christum conversum, ritumque ecclesiae occidentalis amplexum fuisse, cum denique compertum sit, Miecislaum subditos suos, ut relictis idolis Christianae religioni nomina darent, non modo persuasionibus stimulasse, sed et vi adhibita coegisse ³⁾, nescio, cur non conijcere liceat, Premisliensis terrae habitatores jam Miecieslai temporibus Christianos, et quidem ritus occidentalis factos esse. Quidquid sit, cum Ruthenorum dominio non solum ritus graecus, sed et schisma orientale his in regionibus praevaluit ⁴⁾.

¹⁾ Sic non tantum ruthenici scriptores, sed et Franc. Siarczyński, in opere period. „Czasopis księgozbioru Ossoliń. an. 1828 fasc. 4. scribens: „Bądź Lechitowie, bądź Rusini „byli pierwszymi ojcami ziemi Przemyskiej, byli to zawsze Sławianie, którzy pierwsze początki wiary Chrystusa „od wschodu przyjęli“.

²⁾ Cf. §. I.

³⁾ Vid. Długos. ad ann. 965 pag. 94. Naruszewicz tom II. p. 29, 30.

⁴⁾ Quo tempore Vladimirus M. cum populo suo Christiana sacra amplexus est (quod juxta Długos. 992, juxta alios 988 evenit) schisma graecum, quod Photius saeculo 9o suscitaverat, erat sopitum, ac Nicolaus Chrysoberges, Patriarcha CPnus qui ad hunc principem baptizandum sacerdotem Chersonem

Hoc tamen non obstante Catholicorum latinum ritum profitentium certus numerus in Russia rubra, ac specialim in tractu Premisl. semper aderat; quod nemo mirabitur, qui sequentia rerum adjuncta expendit.

Russia rubra Poloniae ac Hungariae contigua fuit. In tanta ergo vicinitate fieri non poterat, quin incolae utriusque regni jam commerciorum causa, jam aliis e rationibus ¹⁾ in Russiam commearent. Accedit, quod Ruthenis cum utraque gente crebra bella fuerint, qua occasione non pauci Hungari et Poloni captivi in Russiae partes abducebantur, ibique domicilia figebant.²⁾ Cum porro

miserat, cum S. R. ecclesia communionem coluit. Russi ergo ad fidem conversi eidem ecclesiae uniti fuere. Quin etiam postquam schisma sub Michaelis Caerulario circa 1053 recruduerat, gens Ruthena aliquamdiu vinculum unionis cum pontificibus Romanis conservasse perhibetur, donec tandem circa ann. 1100 per Graecos antistites in sede Metropolitana Kijov. collocatos, ad schisma pertracta fuit. Vide Chodykiewicz dissert. historic. crit. de utroq. AEppatu Metropolit. Kijov. et Halic. uti olim distincto A. D. 1770. 4°. Caeterum eppatus ruthen. Premisl. longe ante latinum, nescitur, quo praecise tempore et fundatore, erectus est. Sunt, qui putent, ejus originem Jaroslao I, Wladimiri M. filio, qui saec. XI vixit, adscribendam esse. At ante 1218 nulla eius vestigia occurrunt. V. Siarczyński, op. cit. ann. 1828 fasc. 4. p. 3. 4.

- ¹⁾ Boleslai Crivousti successores, inter quos ille terras Poloniae testamento distribuerat, continuas fere discordias fovebant, seque mutuis bellis infestabant. Stridentibus armis exterriti, variisque angariis pressi rucolae Poloni magnis agminibus in fertiles Russiae regiones domicilia transferebant. V. Naruszewicz tom 4 pag. 265 in not.
- ²⁾ Post obitum Boleslai Chrobry, circa an. 1031 Rutheni irruptione in Poloniam facta multos captivos secum abduxerunt, quos in locis desertis ad Borysthenem qua colonos locarunt. Vid. Długoss. lib. II ad ann. 1026 columna 181 et Naruszewicz tom 2 p. 207 ubi ad Nestoris testimonium provocat. Similes transmigrations serius quoque, cum Rutheni terras polonicas crebrius infestarent, locum habuisse, dubitari nequit.

nonnulli Poloniae et Hungariae principes, scilicet e Polonis Boleslaus Strenuus ¹⁾, Boleslaus Audax ²⁾, Boleslaus Crivoustus ³⁾, Casimirus Justus ⁴⁾, ex Hungaris vero Andreas et Colomannus ⁵⁾ Russiae provinciis aliquamdiu dominantur, exinde Catholicorum r. l. his in terris incrementum non consequi non poterat.

Romani Pontifices inde a prima Ruthenorum conversione iis in unione cum ecclesia occidentali servandis, ortoque Schismate ad eam reducendis gnavam operam impendebant. Poloni vero principes inde a tempore Boleslai Strenui, qui Ruthenos armis perdomuit, politicis etiam motivis ducti ritui latino inter eos plantando ac dilatando allaborabant. Utrique de tempore ad tempus latinos Evangelii praecones in Russiam mittebant, quos inter Brunonem ⁶⁾ et Bonifacium ⁷⁾, tum Reimbernum ⁸⁾ Eppum Colber-

¹⁾ cf. I.

²⁾ ib.

³⁾ ⁴⁾ v. ib.

⁵⁾ v. ib.

⁶⁾ Bruno, quem Ditmarus Merseburg condiscipulum suum vocat, a Rom. Pontifice in regiones Septentrionales Evangelii praedicandi causa missus est. (Breviar. Rom. inter propria Polon. 17 Octobr.) Idem Ditmarus scribit, eum Prussis ac Russis Evangelium annuntiasse, ad pium istud opus a Boleslao, Polonorum principe invitatum. Subdit, eum AEppali dignitate fuisse insignem, quin tamen sedem ejus indicet. Forsitan nationum a se convertendarum (sine certa sede) Eppus vel AEppus fuerat designatus, sicut Jordanus, a quo Posnan. Eppi seriem suam inchoant, eodem Ditmaro teste Eppus Polonorum dicebatur. Caeterum Bruno in Russiae confiniis martyrio coronatus est, Boleslaus Chrobry vero corpus ejus a Pezenatibus (Piczyngis) redemit. V. Naruszewicz tom II pag. 136 nota.

⁷⁾ Bonifacius illustri loco in Germania natus, et ipsius Othonis Imp. affinis, in Italia Camaldulensium institutum amplexus et AEppali caractere insignitus, summi Pontificis jussu in partes boreales qua missionarius se contulit. Breviarium Rom. inter propr. Poloniae (19 Jun.) tradit, eum, quum per medias flammillas illacus transisset, regem Ruthenorum ad

gensem annales commemorant. Zelosi hi missionarii commissum sibi negotium jam majori jam minori successu promovebant. Saeculo XIII recens enati ordines

Christum convertisse, atque mox principis exemplum innumeram populi multitudinem secutam esse, at fratrem regis, haec iniquis ferentem, Bonifacium comprehendendum et capitis abscissione plectendum curasse. V. Naruszewicz loc. praec. not. cit. Difficile est definitu, quisnam ille rex fuerit, ab illo conversus. Equidem non improbabile est post fidem a Ruthenis Wladimiri M. temporibus susceptam aliquas paganismi reliquias inter eos superfuisse, quibus eliminandis, respective gentilibus illis ad ritum latinum convertendis, Bonifacius insudaverit. At regem mentionatum nonnisi largiori sensu accipere possumus. Forsan aliquis vasallus M. Ducis Russorum, aut ejus Satrapa fuit. P. Clemens Chodykiewicz Ord. Praed. in dissert. de AEpp. Kijov. et Halic. putat Bonifacium in Prussia praedicasse et passum esse, relationem vero breviarum Rom., quae ipsi Russiam qua theatrum activitatis assignat, e mendoso codice S. Petri Damiani fluxisse, in quem vitio descriptoris loco „Pruthenorum“ lectio „Ruthenorum“ irrepserit. Vindictae auctor conjecturae fidem suam! Recentiores Bonifacium, cum Brunone not. praec. commemorato confundendum putant, qui in confirmatione Brunonis nomén adoptaverit. Vid. Wetzers u. Welte's Kirchenlexikon art. „Bruno, Apostel der Preussen und Russen.“

- *) Boleslaus Chrobry Swatopeleo, Wladimiri M, filio, filiam suam desponsaverat, cum qua Reinbernum Eppum Colbergensem in Pomerania (tunc ad Poloniam pertinente) Kijoviam misit. Hujus praesulis influxu Svatopelens ritum lat suscepit, multique Rutheni ejus exemplum imitati sunt, siquidem Ditmarus, scriptor coaevus refert: „Hujus (sc. Svatopelei) gratia omnis haec regio conversa est“ id quod de conversione ad rit. lat. intelligendum est, siquidem Wladimiri M. familia jam antea fuit Christiana. (Narusz. tom II p. 136 not. 2. tom IV p. 263. 264 in not.) — Aegre id ferebant Russi, igitur Svatopelens sub praetextu seditionis contra patrem agitatae cum uxore et Reinberno carceri inclusus est, in quo dictus eppus obiit. Graecos quoque CPolitanos hic Latinorum inter Ruthenos progressus valde consternavit; quare, referente chronica Ademari „post paucos dies Graecus episcopus in „Russiam venit, et medietatem illius provinciae convertit, et „morem graecum in barba crescenda et ceteris exemplis ad„duxit.“ Narusz. tom II p. 136 not. a.

mendicantium opus propagandae inter Ruthenos fidei Romano-catholicae et cum ea ritus latini his in partibus stabilendi magno fervore adgressi sunt, uberesque laborum suorum fructus messuerunt. Dominicani ¹⁾ praecunte S. Hyacintho ²⁾, gente Polono mox non modo Premisliae ³⁾, Leopoli ⁴⁾ et Haliciae ⁵⁾ sed etiam Kijoviae ⁶⁾

- 1) Dominicanorum seu „fratrum praedicator.“ in Russia labores apostolicos exponit Simon Okolski in opusculo s. t. „Russia florida etc.“ Multi hujus ordinis missionarii in dictis regionibus martyrii palmam adepti sunt, in cujus rei memoriau Dominicani provinciae Russiae e peculiari Aplicae Sedis privilegio rubea zona utebantur et etiamnum utuntur.
- 2) Hyacinthus Odroważ, Canonicus Cracov. cum Ivone Eppo Cracov., avunculo suo Romano profectus, ibidem una cum fratre suo Ceslao recens S^u Dominici institutum amplexus est. In patriam reversus (1222) primum FF. praedicatorum coenobium Cracoviae ad SS. Trinit. aliquandiu rexit, mox in Russiam profectus ibi laboribus Aplicis usque ad Tartarorum incursum (1241) magno successu vacavit, tunc Cracoviam redux in monasterio praedicto vitam temporalem cum aeterna commutavit (1257). V. Niesiecki, Korona pol. art. Odroważ.
- 3) Conventus Premisl. stante adhuc vita S. Hyacinthi, ergo ante 1257 fundatus est; nam cum vir sanctus Kijovia reverteretur fratres suos Praemisliae invenisse memoratur. V. Bzowski in „propagine D. Hyacinthi“. Venet. 1606. Nowomieyski in „Phoenice Ord. Praed. Poznan. 1752. Ostrowski, dzieje kościół. pol. Poznań 1846 tom. 2 pag. 43. P. Sadoc Barącz „Rys dziejów zakonu kaza. w Polsce“ Lwów 1861 t. 2 p. 325.
- 4) Conventus Leopoliens. teste Okolski in Russia florida p. 70—80 Leoni Danielowicz, Russiae duci circa fin. saec. 13 originem suam debet. Dominicani Leopoli. latinum foundationis privilegium a memorato principe anno mundi 5778 (qui juxta Graecorum computum anno Christi 1270 respondet) editum asservant, quod tamen variis difficultatibus laborat, meraque parodia alterius ejusdem principis documenti 1301 in rem Metropoliiae ruth. Haliciensis editi, attamen quoad authenticam pariter suspecti, esse videtur. Quidquid sit Conventus hic s. t. SS. Corp. Christi stante adhuc regimine principum Ruthenorum indubie fundatus est. Vid. P. Sadoc Barącz opus not. praec. cit.

sedem fixerunt, Franciscani vero (Minoritae Conventuales) pariter coenobia sui ordinis Premisliae ¹⁾, Leopoli ²⁾ et Haliciae ³⁾ crexerunt. Romani Pontifices utrique ordini, quo facilius scopum suum persequi posset, ampla privilegia contulerunt ⁴⁾, Innocentius IV vero ex eis so-

⁵⁾ Conventus Haliciensis circa 1238 cura S. Hyacinthi exortus est. Vid. Długoss. lib. VI colum. 661. 662 et Math. de Miechov. ad ann. cit.

⁶⁾ Wolodimirus Wsewolodowicz, Kijoviens. Dux S. Hyacintho, qui filiae ejus coecae visum restituisse memoratur, locum extra civitatem „Błonie“ dictum donavit, ubi vir S^{us} circa 1228 ecclesiam s. t. B. M. V. aedificasse, et Conventum crexisse traditur. Vid. Okolski in Russ. flor. p. 115—118. Gregor. IX A. D. 1233 eives et lat. Kijov. in B. Petri tutelam recipit, et Judicibus mandat, ne eos ab ullo molestari permittant. Theiner mon. hist. tom. I p. 25. Inde patet praedicationem S. Hyacinthi et sociorum ejus non fuisse fructu vacnam.

¹⁾ FF. Ord. Minor. S. Francisci sub Boleslao Pudico circa 1237 in Poloniam venerunt favente Grimislava, principis matre, quae ipsis, e Bohemia accitis, primum monasterium Cracoviae aedificavit. Sunt tamen vestigia, eos jam prius in Russia adfuisse. Vid. Biernacki Speculum Minor. Ostrowski Dzieje kośc. pol. tom 2 p. 44 in not. De primordiis Conventus Premisl. vide Schematism. dioecis.

²⁾ E. Skrobiszewski in Vit. AEppor. Halic. et Leop. constat, hanc Conventum s. t. S. Crucis ad fin. saec. 14^{ti} cum Sedes AEppalis Leopoli nondum adesset, pridem extitisse, ut proinde probabile sit, eum aequae ac Conventum Haliciensem et Premisl. regnantibus adhuc ducibus Ruthenorum fundatum fuisse.

³⁾ Conventus hic perantiquus est, at de primordiis ejus nil certi constat. Id modo pro certo habetur eum longe ante tempora Casimiri M. erectum fuisse. Ad ejus ecclesiam primi AEppi Halicienses, qui ex ord. S. Francisci assumi solebant, resedisce creduntur.

⁴⁾ Gregorius IX an. 1234 eis concessit: excommunicatos absolvere, super irregularitatibus dispensare, ac ea omnia facere, quae ad salutem animarum pertinent. Innocentius IV 1244 et 1251 eis potestatem fecit minores ordines conferendi, ecclesias fundandi, indulgentias largiendi, defectu ecclesiarum in hospitibus sacra peragendi. Gregorius X eos, quamvis mendicantes bona immobilia et census acquirere permisit, cum

cietatem fratrum peregrinantium instituit, convertendis paganis, haereticis et schismaticis destinam ¹⁾.

Principes Rutheni in genere quidem missionariis latinis, et eorum discipulis, ad sacra Romana accedentibus, infensos se exhibebant, et utrosque pro virili persequabantur ²⁾. At non deerant, qui Romani Pontificis

inter schismaticas gentes ob paucitatem fidelium solis eleemosynis vivere haud possent. V. Okolski in Russ. flor. p. 10—15. Porro Gregorius IX 15 Mart. 1233 accedentibus ad solemnem praedicationem FF. Praed. in Russia indulgentias concedit, ipsisque Fratribus dictis facultatem incendiarios et clericorum percussores absolvendi largitur. Innocentius VI 16 Novem. 1353 Nicolao de Crosna Ord. Minorum Vicario Russiae concedit, ut fratres sui ordinis sine alia licentia ad partes Russiae ducere possit. Theiner mon. pol. tom. I pag. 23. 551. Cumeta fere ad curam animarum et regimen ecclesiarum spectantia in terris Russiae per Dominicanos et Minoritas administrabantur. Gregor. XI a. D. 1373 Vicario ministri general. Ord. FF. Minor. in partibus Russiae deputato dat facultatem, ut in terra Lemburgae ac aliis Russiae partibus fidelibus per se vel ministros a se deputatos non obstante contradictione Eppli Lubussen., qui se ibi jurisdictionem ordinariam habere assertit, Sacramenta administrare, ac omnibus privilegiis, a Sede Apostolica concessis, uti valeat. Vid. Skrobiszewski in Vit. AEp. Halic. et Leop. Cap. V.—Idem Pontifex eod. anno 19 Nov. AEppo Gnesnen. ejusque collegis FF. Minores verbum Dei in Russiae partibus praedicantes, fovendos ac defendendos commendat. V. Theiner monum. histor. pol. tom. I fol. 668.—Gregorius IX 15 Mart. 1233 FF. Praedicatoribus in Russia injungit, ut clericorum et religiosorum vagantium in Russia immoderate licentiae frenum adhibeant. V. ibid. fol. 23. Inde facile patet, cur erecta postmodum hierarchia ecclesiae ad AEppatus et Eppatus Russiae religiosi dictorum ordinum potissimum assumti fuerint.

¹⁾ Vid. Naruszewicz tom. VI p. 46 in not. Niesieski Kor. pol. tom I f. 23.

²⁾ Joannes P. XXII dd. 1 Mart. 1327 monens AEppum Gnesn., ne Stephanum Eppum Lubuss. jurisdictionem in Catholicos Russiae habentem per vicinos Eppos molestari permittat, commemorat, in loco dicto Flandemeria (i. e. Vladimiria) ecclesiam cathedralem ab antiquo fuisse situatam, et adhuc ibi plura

patrocinium, illis temporibus sane utilissimum, quaerent, et ad illud lucrandum non solum Catholicos lat. ritus in suis ditionibus indulgentius tractarent, legatos pontificios honorifice exciperent, sed etiam ad unionem cum ecclesia Romana inuendam sese promptos declararent ¹⁾, quos

episcoporum sepulera patere, ac Eppum qui fuit pro tempore propter multimodam scismaticorum rabiem ab eadem Fladimiria et locis circumvicinis saepius exulare debuisse, et inde quosdam Eppos occasionem fuisse nactus, spiritualem jurisdictionem ibi usurpandi etc. Vid. Theiner mon. pol. tom. I fol. 295. Juxta hanc bullam dijudicandum est, quod Skrobiszewski in vitis AEpp. Halic., et Niesiecki in Korona pol. tom. I f. 71 de jurisdictione epporum Cracov. in Podoliam, in specie vero in civitatem Camonecensem exercita commemorant. Eriens etiam Eppus Premisl. in documento dd. fer. 2 infr. Oct. Epiph. 1390 scribit: penes ecclesiam Prem. ante se nullum Catholicum Sponsum h. e. pontificem personaliter habitasse, seque eandem ecclesiam cum multis possessionibus suis a Scismaticis occupatam reperisse.

- ¹⁾ Duplici motivo ducti principes Russiae ad quaerendum patrocinium Sedis Aplicae incitabantur; primo quidem, ut se ejus auctoritate contra praetensiones Ducum Poloniae, qui sibi in terras Russiae quoddam dominium superius competere asserebant, efficacius tuerentur, secundo ut eorum influxu a principibus Occidentis suppetias impetrarent contra Tartaros, qui inde a medio saec. 13to eorum ditiones infestare coeperunt. Defectu hujusmodi auxilii principes Rutheni se tandem Tartarorum vasallos agnoscere coacti fuerant, et eorum agminibus juncti terras Poloniae depopulabantur. Inter eos qui sub tutelam Romani Pontif. confugiebant jam saec. XI deprehenditur Demetrius (quem Naruszewicz eundem censet cum Izaslao, Jaroslai I filio, Wladimiri M. nepote, coaevo Boleslai Audacis). Hic princeps filium suum Romam misit ad Gregorium VII. se et terras suas protectioni S. Petri subiciens. In Harduini collectione concilior. repetitur epla Papae ad eum data. — Etiam apud Theiner in monum. hist. Pol. t. I p. 46 occurrit Epla Innocentii IV d. d. 15 Sept. 1248 ad Alexandrum Novogardiae (Nowogrodiae) regem, qua ipsi gratulatur redditum ad eccliam Romanam, et quod Plescoviae sedem eppalem in Latinorum commodum erigere velit.

inter nemo longius progressus est, quam Daniel Romani filius, qui etiam suscepta unione a legato pontificio rex Russiae coronatus est, at mox iterum a comunione cum ecclesia Rom. resiliit ¹⁾.

Denique ultimus terrarum Halicien. ac Premisl. dux, Boleslaus Trojdenowicz, e patria sua Masovia copiosas in Russiam rubram colonias deduxerat, populationem sui ducatus, Tartarorum incursibus extenuatam, redintegraturus ²⁾.

¹⁾ Daniel, Romani per Polonos in proelio ad Zawichost 1208 caesi filius et successor, patris necem vindicaturus tractum Lublinensem occupaverat. Veritus, ne Papa contra eum propterea pro more illius saeculi expeditionem cruciatam proclamaret, legatum Romam misit, Sedi Aplicae obedientiam spondens, insuper coronam ac dignitatem regiam expetens. Sperabat se hoc artificio non tantum, quae Polonis eripuerat, secure possesurum, sed et subsidia contra Tartaros impetraturum. Innocentius IV ad eum Opizonem, Abbatem Mezzanensem legatum misit, qui ipsum ejurato Schismate A. D. 1246 Drohicini (in tractu Chelmensi) regem Russiae unxit et coronavit. At cum sperata subsidia tardarent, Daniel deposita larva ad schisma reversus est et cum Tartaris foedus percussit, eorum Chani tributarium se agnoscens. Vid. Rainald. in contin. Baronii ad ann. cit. Naruszewicz tom. IV pag. 349—356, tom V p. 42—57. Dlugoss. lib. VII p. 706. 779.

²⁾ Vid. Siarczyński op. period. „Czasopis. Księgozb. Ossolh. art. „Księstwo Przem.“ item Sambor i okol. Lojko: Recherches sur Halicz et Wladimir partie II p. 178 ubi legitur: „La terre de Halicz commença a se repeupler sous l'administration de Boleslas de Masovie, duc de Russie, par les colonies, que ce prince attira de Masovie en Russie. Addit in not. 90. „Jusqu' a present les Russes appellent Mazury „les colons Polonais etablis en Russie“. At hoc non obstante Casimirus M. eam provinciam in statu sumopere desolato accepit, quare ulteriori populationis augmento prospiciens novos colonos, Germanos potissimum, in eam induxit, praecipue in regiones submontanas, Carpathis viciniores, qui observante Cromero (lib. XII) „pagis et oppidis a se conditis vel habitatis peregrina nomina indiderunt, qualia sunt:

Crescente jam ex his causis catholicorum in Russiae partibus numero enata est necessitas pro iis pastores r. l. et hierarchiam ecclesiasticam constituendi, neque Romani pontifices hac in re officio suo deerant ¹⁾.

„Lemburga (Leopolis), Landishuta, Pilsna, Gorlicia; Freistadia (Frysztak), Hicinum, quod Germani Ticzynum vocant, Rosenberga et alia ejusmodi“.

- ¹⁾ Alexander IV, Febr. 1157 AEppo Gnesn. et Eppo Cracov. injungit, ut in castro Lucow in confiniis Lithuaniae ecclesiam cathedr. erigant, eique Bartholomeum de Bohemia (Ord. min. his in regionibus Missionarium) pastorem praeficiant. V. Theiner mon. t. I p. 72. Joann. XXII 5 Jul. 1333 erigit AEppalem eccliam Vospreusem, cum Suffraganeis Chersonen. et Sebastopol. ib. f. 348. Cfer quoq. supra p. 26 n. 1 de eppatu in Pleskow. Longe prius annis 1253. 1254 eppos pro Pruthenis et Lithuanis constitutos deprehendimus. Thein. ib. fol. 53 59. Ex quibus patet, quanta sollicitudine pontifices hierarchiae latinae in partibus Septentrionalibus plantandae intenti fuerint. Difficile vero est epocham definire, qua Eppi lat. in Russia rubra seu Galicia esse coeperint. Naruszewicz hist. n. pol. tom VII fol. 45 in not. in eam propendet sententiam: jam ad fin. saec. XII fundamenta episcopatum Russiae per Casimirum Justum filium Boleslai Crivousti jaeta fuisse, quum terras Chelmen., Premisl. Halic. et Brestensem suae dittonis fecisset. Vid. dicta §. I. Abrahamus Bzovius Ord. Praed. in vita S. Hyac. c. 3 scribit: Jacobum de Crema, Dominicanum, gente Italum, recommendante hoc Sancto (scil. S. Hyac.) A. D. 1208 Haliciae AEppum fuisse creatum, et in hac Sede gloriosum martyrium passum esse, a Tartaris serra ferrea dissectum. Porro Okolski in Russ. flor. Bernardum natione Polonum circa annum 1233 Ord. Praed. AEppum Halic. commemorat, a Tartaris trucidatum. At utraque relatio non caret difficultatibus; nam anno 1208 ordo S. Dominici necdum a Sede Aplica confirmatus fuit (id quod primum sub Honorio III, A. D. 1216 electo, subsequutum est), Sanctus Hyacinthus nondum huic ordini nomen dederat nec ea adhuc auctoritate pollebat, ut pro partibus Russiae (in quam nondum intraverat) Eppos commendare posset. Tartari quoque primum circa 1240 has regiones infestare coeperunt. Accedit, quod cum de Colomanno cum uxore sua Salomea ad regnum Haliciae coronando ageretur (inter 1208 et 1214), Andreas Hungariae Rex, Colomanni pater, ab Innocentio III petierit, ut ad memoratum corona-

Primo dimidio saec. XIII Gerardum quemdam, virum religiosum, pro Ruthenis r. l. Episcopum constitutum deprehendimus, amplis possessionibus in Polonia dotatum ¹⁾. At mox Henricus cum barba, Wratislaviensium dux, Boleslai pudici, Cracoviensium et Sandomiriensium ducis, in cujus terris dotatio hujus episcopatus sita fuerat, tutor, patrocinio suo effecit, ut spiritualis Catholicorum Russiae procuratio Episcopo Lubussensi ²⁾, suae in temporalibus dominationi subjecto,

tionis actum AEppum Strigon. delegaret, unde concludendum, Haliciam eo tempore proprio Praesule caruisse. His combinatis veritas narrationis Bzovii admitti nequit. Non minoribus vero difficultatibus altera relatio Okolsii de Bernardo Polono circa 1233 AEp. Haliciens. premitur, ac vix conciliari potest cum infra dicendis de Gerardo circa haec tempora pro Catholicis in Russia Eppo constituto, et de jurisdictione Eppis Lubussensibus in partes Russiae concessa.

- ¹⁾ Quoad nomen hujus Praesulis auctores discordant. Dlugoss. ad ann. 1254, Okolski et Niesiecki Gerardum vocant; at chronicon Boguphali Gothardum appellat. Porro priores tres Dominicanum fuisse scribunt, Boguphalus vero Cisterciensem. Conveniunt in eo, bona monasterii Opatoviensis ipsi dotis nomine obtigisse; at Boguphalus innuit, illud monasterium fuisse Cisterciensium, dum ait: „Monasterium Opatov, „cujus Abbas et Ruthenorum Eppus pro Catholicis ibi degen- „tibus de novo creatus fuit“. Mathias de Miechovia vero (lib. 3 c. 35) refert, coenobium hoc fuisse Templariorum, quos Henricus barbatus, Wratislav. Dux, inde egerat.
- ²⁾ Lubussia, pol. Lubusz, Germ. Lebus oppidum est ad Viadrum in Marchia Brandenburg. situm, saec. 13 et anteced. ad Silesiam pertinens. Eppatus istius loci a Poloniae principibus (quibus et Silesia olim suberat) ante tempora Boleslai Crivousti fundatus, AEppo Gnesn. jure metropolitano subja-cebat. Lapsu temporis Sedes eppalis ad Frankeaword (Francofurtum ad Viadrum), inde Goriciam (Göritz) demum ad oppidum Pflrstenwalde fuit translata, ita tamen ut Eppatus semper a primitiva Sede Lubussensis diceretur. Reformatio saec. XVI ei exitio fuit. Vid. Niesiecki Korona pol. tom. I fol. 82. Wetzer et Welte, Kirchenlex. art. Lebus.

committeretur, eique dotatio pro episcopo illorum destinata, adjungeretur ¹⁾.

Pastore tanto intervallo ab ovibus suis sejuncto spirituale harum regimen prospere succedere non poterat ²⁾. Quare Innocentius IV jam an. 1246 Henrico ord. Praedicatorum, quem Prussiae ac Livoniae Metropolitanam, suumque in terris Russiae legatum nominaverat, in man-

- ¹⁾ Boguphal. Chron. „Henricus omnia bona eppatus Russiae, olim ad monasterium Opatov. pertinentia, ad ecclesiam Lubucensem transtulit, incorporando ecclae Lubucensi praedicatione licet de facto ac.“ — Magis scil. favebat Eppo in ipsius terris haereditariis degenti, quam neoconstituto Eppo Russiae, aut eppis Poloniae. Cum Henricus barbatus, maritus S^{tie} Hedvigis, anno 1238 decesserit, translatio ista ante hunc annum evenerit oportet. Chronographus cit. innuere videtur, hanc incorporationem a Henrico arbitrarie, via facti, non de jure, ergo sine Aplicae Sedis consensu factam fuisse. At serius Pontifices in jurisdictionem Eppi Lub. super Russiam consensere. Vid. bullam Alexandri IV 14 Febr. 1257, qua dicto Eppo, a tempore, ejus memoria non existit, jurisdictionem in Latinos Russiae habenti, eandem et porro exercere concedit. Adde quid diximus supra p. 25 n. 2. Quid vero factum sit cum Gerardo seu Gothardo, qui juxta Niesieckium circa ann. 1232 v. 1236 Eppus Ruthenorum nominatus est, ambiguum manet. Auctor cit. fol. 67 autumat, eum ad ducatum Kijov. vel alias interiores Russiae provincias, ad quas Eppi Lubussensis auctoritas non pertingebat, se recepisse, ibique mania eppalia exercuisse. Saltem anno 1254, quo ossa S. Stanislai, recenter canonizati, de tumulo levabantur, testante Boguphalo et Dlugossio caeremoniae huic inter alios praesules etiam interfuit Gerardus, seu Gothardus, Ruthenorum Eppus, et Vitus, Eppus Litvanorum. Vid. utrumque ad an. cit. Juxta Miechovitam p. 29 n. 1 cit. Eppi Lubussenses praeter dictam Opatoviam cum 16 villis, etiam oppidum Kazimierz in majori Polonia, cum 14 villis, et oppidum Borek in Silesia cum villis adjacentibus possidebant, et pars dotationis in Polonia sita penes ipsos etiam post erectionem novorum in Russia episcopatum intacta permansit.
- ²⁾ Eo minus pastoralis officio satisfacere valebant eppi Lubussenses, postquam ab Alexandro IV A. D. 1257 ab onere personalis ecclesiarum Russiae visitationis dispensationem obtinuerunt. V. Naruszewicz tom. IV p. 266 in nota.

datis dedit: ut in dictis partibus episcopos Latinos, de ordine fratrum praedicatorum vel minorum, vel aliorum religiosorum, aut etiam de clericis saecularibus constitueret, prout sibi in Domino videretur ¹⁾.

An et quomodo dictus Metropolitanus commissum Sedis Aplicae in Russiae partibus executus fuerit, non constat; id modo certum est, in Russia rubra, priusquam regno Poloniae incorporata est (1340), ergo ante tempora Casimiri M. ²⁾ cathedras episcopales Haliciae, Premisliae, Chelmae, et Vladimiriuae erectas fuisse, quin tamen iis S. Sedes ob Schismaticorum resistentiam et alias difficultates continua serie de pastoribus catholicis providere potuerit ³⁾.

- ¹⁾ Vid. bullarium Ord. Praed., ubi concernens bulla Innocentii IV d. d. 3 Maji 1246 occurrit. (Naruszewicz tom. IV fol. 350. 351 not.) Similem facultatem eidem AEppo 24 Junii 1253 quoad regnum Lithoviae (i. e. Lithvaniae) imperfitus est, ejus rex Mindowin (i. e. Mendogus) ad sacra christiana conversus est. Vid. Theiner mon. hist. tom. I p. 53. — Anno 1320, 15 Decemb. Joannes XXII episcopum Kijov. constituit Henricum Ord. Praed. lectorem in Porwalle, Diocesis Kamin, postquam dicta ecclesia antehac circiter 100 annis pastore cathol. caruisset. Theiner l. c. p. 162.
- ²⁾ Id indubie probat a) bulla Gregorii XI de anno 1375 Id. Febr. a nobis mox alleganda, ubi discrete dicit: „Ad notitiam suam pervenisse, quod Casimirus R. P. partes Russiae, regno suo vicinas, acquisivisset, et quod Halie, Premisl., Lodimir. et Chelmen. ecclae cathedrales erant, et ante acquisitionem hujusmodi per schismaticos et haereticos antistites definebantur“; b) ex Bulla Bonifacii IX 6 Id. Jun. 1397, ubi dicit: „secundum relationem Mathiae Eppi Prem. ecclae „Prem., antequam clarae memoriae Casimirus R. P. partes „Russiae, quae per infideles detinebantur, ad sinceritatem „catholicae fidei et unitatem S. R. ecclae potenter adduxisset, „certam limitatamque dioecesin habuisse“.
- ³⁾ Inde explicatur dubium super eo motum, an illae ecclesiae essent cathedrales vel tantum parochiales: ad quod submovendum Gregorius XI hierarchiam r. l. in Russia stabiliter regulaturus AEppo Gnesu., tum Eppo Cracov. et Plocen. com-

Postquam autem Russia rubra in formam provinciae Poloniae redacta fuit, Casimirus M. hierarchiae latinae ibidem pro Catholicis stabiliendae haud segnem manum adposuit ¹⁾, sed morte praeventus (1370), successori suo Ludovico, Hungariae et Poloniae regi, opus consummandum reliquit, cujus interventione, et precibus Vladislai Opoliensis, Russiae Ducis ²⁾, permotus Gregorius PP. XI bulla: „Debitum pastoralis officii“ Avenione Idibus Februarii, Pontificatus sui anno quinto (p. Ch. n. 1375) edita ³⁾ ecclesias: Haliciensem, Premisliensem, Lodimiriensem (Vladimir.) et Chelmensem ad tollendum quodcumque dubium cathedrales

misit, ut sese super statu illarum ecclesiarum accurate informarent, et ad Sedem Apostolicam relationem exhiberent. Vid. bull. dd. 14 Jul. 1372 apud Theiner t. I fol. 675. Ante vero apud eund. authorem legitur bulla Innocentii VI 18 Jan. 1353 (fol. 543) qua Nicolaum Rathenum a Clemente VI ecclesiae Premisliensis praefectum confirmat, et bulla ejusdem Pontif. d. d. 2 Maji 1358, qua Petrum Ord. Praedic. ecclesiae Lodimiriensis praeficit. (fol. 796). Porro Lucas Wading. in Annalibus Minor refert, anno 1359 Thomam de Sienna ejusdem ord. religiosum ab eodem Innocentio VI ecclesiae Chelmenensi, a longo tempore viduatae, episcopum datum fuisse.

¹⁾ Vid. not. praec. unde patet sub ejus regimine Ecclesiae Premisliensis, et Chelmen. eppos praefectos fuisse. Vid. porro apud Theiner t. I fol. 615 bullam Urbani V dd. 6 April. 1363, qua AEppo Gnesnensi mandat, ut de ecclesia cathedrali ad preces Casimiri R. P. Lemburgae erigenda inquirat, et referat, an scilicet habeat populum christianum, et sedi eppali locandae sit accommodata? Inde falsitatis convincitur relatio Dlugossii ad ann. 1361 (col. 1131) testantis: hoc anno AEppatum Leopoli a Casimiro rege fundatum, ac primum AEppum nomine Christianum praesente rege per Jacobum Swinka, AEppum Gnesn. consecratum fuisse, ut taceam, quod Jacobus Swinka adhuc 1313 rebus humanis fuerit exemptus. Quicquid sit, id certum manet, Casimirum R. hierarchiae latinae in Russia rubra stabiliendae curam gessisse.

²⁾ Quae fuerit hujus Vladislai ad Russiam rubram relatio. recole ex § I.

³⁾ Vid. Theiner mon. hist. tom. I p. 713 et appendicem ad § II.

fuisse et esse declaravit, eas ab omni potestate et jurisdictione Eppi Lubussensis exemptas ¹⁾, simul ecclesiam Haliciensem ad dignitatem metropolitanam elevavit ²⁾, cui

¹⁾ Oppositio hujus Eppi praecipua causa fuit, cur regulatio hierarchiae lat. in Russia tamdiu retardata fuerit. Videbimus eum etiam post annum 1375 sese jurisdictioni spirituali in Catholicos Russiae ingerentem, cui renuntiare ideo procul dubio nolebat, ne amissa jurisdictione etiam titulum ad bona annexa amitteret. Timuit, ubi non erat timor; nam reges Poloniae scrupulosiores erant, quam ut ecclesiam etiamsi extra limites regni sui positam, proventu per longam annorum seriem in pace possesso, spoliarent. At Eppi Lubussenses serius nihilominus securitati possessionis suae diffidentes, bona sua in Polonia sita vendere consultum duxerunt. Oppidum Opatow cum attinentiis ineunte saeculo XVI ab illis emit Christophorus Szydłowiecki, Castellanus Cracov. Vid. Niesiecki tom. I pag. 83.

²⁾ Miror, quomodo Eppus Zachariasiewicz qui tamen bullam Gregorii XI dd. Avenione Id. Febr. 1375 noverat et (fol. XXI) citaverat, nihilominus in vit. Epp. Prem. fol. XII. XXXIV. mordicus asseverare potuerit; AEppatum r. l. ab origine Leopoli non Haliciae erectum fuisse, et AEppos illos ideo tantum Halicienses dictos fuisse, quia defectu residentiae in urbe Leopoliensi, qua religiosi in conventu sui ordinis Haliciae aliquamdiu residebant. Relatio Dlugossii de Christino, A. D. 1361 in Eppum Leopoli ordinato, adeo mentem ejus fascinavit, ut momenta contrariae sententiae parvi faceret. At vide, quae contra Dlugossii testimonium adduximus fol. 31 n. 3. Non negamus de AEppatu Halicia Leopoli transferendo mature tractatum fuisse (vid. bullam ejusd. Gregorii XI d. d. 3 Mart. 1375 apud Theiner t. I p. 719, qua AEppo Gnesu. cum Eppis Cracov. et Plocen. injungit: ut se de opportunitate Sedis AEppalis Halicia Lemburgam transferendae informarent), non inficior porro, Mathiam electum AEp. Halic. et Jacobum Strepan Leopoli potissimum habitasse, et inde quoque passim Lemburgenses dictos fuisse. At ipsa citata bulla existentiam AEppalis Haliciensis evincit, nec desunt monumenta, in quibus mentionati praesules etiam Halicienses appellantur. Omne denique dubium perimit bulla Joannis XXIII d. d. 28 Jan. 1412 (apud Theiner tom. II p. 8), qua AEppatum Russiae Halicia Lemburgam transfert.

reliquas suprafatas ecclesias tanquam suffraganeas subesse voluit ¹⁾).

¹⁾ Praeter has ecclesias AEppo Leop. teste Skrobiszowski adhuc jure Metropolitano suberant ecclesiae: Camenecensis in Podolia, Kijoviensis in Ueraina, et Bacoviensis in Moldavia. Episcopatum Camenecensem anno 1375 erectum fuisse Niesiecki t. I fol. 71 testatur, quod si verum est, peculiari bulla erectum fuisse oportet, cum in bulla pag. 32 cit. nulla illius mentio adsit. Certe anno 1412 jam existebat, nam in bulla Joannis XXIII praec. not. cit. inter ecclesias suffraganeas AEppi Leop. numeratur, porro Dlugoss. ad ann. 1411 commemorat bullam dicti Papae, qua ecclae Camenecens. in locum defuncti Alexandri Andream eppum praeficit. De fundatione eppatus Bacoviensis infra nobis sermo recurret (sub eppatu Joan. Zamoyski). Eppatus Vladimiriensis temporibus Witholdi Ducis Lithuaniae (primo dimidio saec. XV) ad oppidum Volhyniae Lucko (Luceoria) translatus est, et inde Luceoriensis dici coepit. Idem eppatus serius (nescitur quando et quo auctore) a Metropolia Leop. avulsus, et AEppatui Gnesn. subjectus est. Vid. Niesiecki t. I p. 45 et 46.

Appendix ad Proleg. § II.

GREGORIUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Debitum pastoralis officii Nobis, licet immeritis, super universum Dominicum gregem divina dispositione commissi, exposcit et sollicitat mentem Nostram, ut ea, quae dicti gregis salutem praepediant, prout Nostrae possibilitati conceditur, amoveantur, illa disponamus providentia sollicita et sollicitatione provida, per quae cum favorae gratiae Dei salus ipsa valeat facilius provenire, ac lites et discordiae, praesertim inter personas ecclesiasticas celerius sopiantur. Dudum siquidem ad audientiam Nostram fide digna relatione producta, quod clarae memoriae Casimirus Rex Poloniae partes Russiae vicinas regno Poloniae, in quibus principes dominabantur, et populi habitabant non solum Schismatum, sed diversarum haeresum erroribus irretiti, pugnando viriliter contra eas, de ipsorum principum dominio dextera Domini secum faciente virtutem, per suam et aliorum fidelium potentiam eripuerat, ac sibi, et dicto regno, utique

Catholico, acquisiverat, et quod tempore acquisitionis hujusmodi, et post ipsam multae personae utriusque sexus dictarum partium a gratia Dei miserentis pereuntium animarum, et operatione dicti Regis nec non Praelatorum et clericorum, et Religiosorum ejusdem regni relictis schismate et erroribus praelibatis, ad orthodoxam fidem et obedientiam ac unitatem S. Catholicae et Apostolicae Ecclesiae conversae fuerant et reductae in eisque devota perseverantia permanebant; quod Haliciensis, Premiensiensis, Lodomiriensis et Chelmensis Ecclesiae, quae in illis partibus consistebant prout consistunt, cathedrales erant, et ante acquisitionem hujusmodi per schismaticos et haereticos antistites detinebantur; quodque aliqui praedecessores Nostri Romani Pontifices ipsis Ecclesiis de personis Catholicis providerant, praeficiendo eos illis in Episcopos et pastores, et quod venerabilis frater Noster Eppus Lubucensis asserens dictas Ecclesias non cathedrales, sed duntaxat parochiales, ac sibi jure Dioecesano subjectas fore, consequenter esse in earum possessione, vel quasi, provisionibus hujusmodi sese opposuerat, prout tum etiam opponebat, ortaue super his, per Eppos per eosdem praedecessores promotos, seu aliquos ex eisdem ex una parte, et praefatum Eppum Lubucensem ex altera, materia quaestionis et causa, seu causis hujusmodi in Romana curia et commissionibus Apostolicis diutius ventilata seu ventilatis, et tandem pro parte dilecti filii Ladislai ducis Opoliensis, sub cujus temporali dominio dictae partes consistere asseruntur, quam nonnullorum aliorum fidelium, propagationem dictae fidei, et salutem animarum optantium Nobis similiter supplicato, ut super bis providere ex debito Nostri officii dignare-

mur. Nos venerabilibus fratribus Nostris Joanni Archieppo Gnesnensi, et Floriano Cracoviensi, ac Dobeslao Plocensi Eppis, Nostris dedimus litteris in mandatis, ut se, an videlicet dictae Ecclesiae cathedrales, aut tantum parochiales existerent, et populum Christianum habeant, diligentius informarent, et quidquid per informationem hujusmodi reperirent, Nobis per suas litteras quantotius rescribere non tardarent, ipsique AEppus et Eppi super hoc per eos informatione recepta Nobis per suas litteras scripserunt, se per informationem hujusmodi reperisse, quod praenominatae Ecclesiae cathedrales existebant, et quod habebant in Civitatibus earum populum Christianum. Cum autem postmodum charissimus in Christo filius noster Ludovicus Rex Hungariae et Poloniae illustris et praefatus Dux Nobis per suos nuntios et litteras supplicarint, quod cum dictae Ecclesiae reputarentur cathedrales, et singulae ipsarum haberent multum populum christianum indigentem utique regimine pastorali, et per multas dietas a civitate et dioecesi Lubucensi distarent, et propter hujusmodi distantiam idem Eppus Lubucensis raro etiam post multos annos consueverit ire ad Ecclesias praelibatas, et etiamsi essent parochiales, nequeat eis utiliter pontificalis officii ministerium exhibere in gravissimum animarum periculum, diminutionem dictae fidei et scandalum plurimorum, super his providere celeriter ex dicto officio dignaremur; Nos super hoc salubri et celeri remedio provisionem debitam adhibere, et quaestiones et lites hujusmodi, ne ipsarum praetextu praefati populi pastorum, qui eos in fide consolident, et crebrius consolident pabulo verbi Dei, et alias eis debitum officii pastoralis exolvant, opportunis solatiis

defraudentur, penitus terminare volentes, ac intendentes, quod quanto in dictis partibus plures erunt Catholici antistites, tanto fructuosius per eos intendetur circa regimen animarum, cultus dictae fidei defendetur validius, et diffusius extendetur; et habentes statum causarum hujusmodi, et alia omnia in his necessaria pro expressis, etiam dictorum Regis et Ducis in hac parte supplicationibus inclinati, matura super his cum fratribus Nostris deliberatione praehabita, tenore praesentium auctoritate Apostolica declaramus, easdem Haliciensem, Premisliensem, Lodimiriensem, et Chelmensem Ecclesias fuisse et esse cathedrales, et locos, in quibus consistunt, fuisse et esse civitates, et ipsas Ecclesias ad cautelam de novo in cathedrales erigimus, eadem loca civitatum nominibus titulis et honoribus insignimus, et decernimus esse perpetuo Civitates, dictasque Ecclesias pro cathedralibus, et loca ipsa pro civitatibus perpetuo volumus reputari. Et si forsitan Episcopo pro tempore existenti et Ecclesiae Lubucensi jurisdictione, dominium aut potestas in easdem Haliciensem, Premisliensem, Lodimiriensem et Chelmensem Ecclesias, aut earum civitatibus aut Dioecesium, vel ipsarum aliquibus, aliquo tempore et de consuetudine vel de jure, aut quovis alio modo competierit, vel nunc competat, ipsas Ecclesias, ac Civitates et Dioeceses earundem ab omni hujusmodi jurisdictione, dominio, et potestate dictorum Episcopi et Ecclesiae Lubucensis perpetuo eximimus, ac etiam liberamus; decernentes antistites schismaticos, si qui forsitan sunt in eis, tanquam reprobos et indignos esse ab illis penitus amovendos, et ipsos tenore praesentium auctoritate praedicta amovemus, ipsamque Ecclesiam Haliciensem in Archiepiscopalem seu

Metropolitanam erigimus: statuentes, quod eadem Premisliensis, Lodomiriensis et Chelmensis Ecclesiae dictae, Haliciensium Metropolitanarum Ecclesiarum sint perpetuo Suffraganeae, et Metropolitanano jure subjectae, privilegiis, indultis, consuetudinibus et constitutionibus contrariis non obstantibus quibuscunque. Et insuper cupientes iisdem Ecclesiis, quae omnes pastoribus catholicis vacare dicuntur, utiles et fructuosas per Sedis Apostolicae providentiam praesidere personas, quae velint, sciant et valeant errores hujusmodi de praedictis Russiae partibus penitus extirpare, ac fideles in iisdem partibus commorantes exemplo vitae et salvifico pabulo verbi Dei confortare, provisionem earundem Ecclesiarum ordinationi et dispositioni Nostrae hac vice specialiter reservamus, decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. — Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae declarationis, erectionis, insignitionis, constitutionis, exemptionis, liberationis, amotionis, statuti et reservationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. — Datum Avenione Idibus Februarii Pontificatus Nostris anno V (1375).

§. III Dioecesis Premisliensis limites, eorumque lapsu temporis mutatio. Divisio in decanatus antiqua et moderna.

Dioecesis Premisl. antiquitus sequentes limites habuit: ad Septemtrionem Dioecesis. Cracov.¹⁾ et Chelmens.²⁾ ad Occidentem Dioecesis. Cracov.³⁾, ad Meridiem montes Carpathos, Russiam rubram ab Hungaria determinantes⁴⁾; ad Orientem Archidioec. Leop.⁵⁾ et Dioec. Chelm.⁶⁾.

¹⁾ Ad hanc plagam ecclesiae dioec. Cracov.: Bielin, Ulanow, Rudnik, Jeżowe, Gorne, et ecclesiae D. Prem. in Leżaysk, Szarżyna, Sokołow, Żołynia confines erant. Nescio, quo fundamento E. Zacharyasiewicz eccles. in Bielin et Ulanow olim ad Dioec. Chelmen. spectasse asserat (Vit. Ep. LXIV) cum haec quae in Schematismo dioec. adduximus, eas jam saec. XIV dioecesis Crac. fuisse evincant.

²⁾ Hic ecclesiae D. Prem. in Krzeszow, Tarnograd, Lukowa, Potok, cum eccles. D. Chelm. in Tarnogóra ac Bilgoraj collimitanae fuerant. Limitem inter utramque dioecesis ad Aquilonem et Orientem fluvius Tanow formabat.

³⁾ Hic ecclesiae D. Crac. Głogow, Sędziszow, Zgłobień, Trzciana, Mrowla, Czudec, Strzyżow, Jedlicze, Zmigrod, Dukla, Jasłiska ab una, et ecclesiae D. Prem. Rzeszow, Przybyszowka, Swilcza, Tyczyn, Błażowa, Jasienica, Krosno, Rymanow, Jasionka, Lubatowa, Krolik parte ab altera finitimae fuerant.

⁴⁾ Transmontanae ecclesiae in Lubomla, Gniazda, Letnicza, Podoleniec usque ad saec. XIV ad D. Cracov. spectabant, quo saeculo Eppo Crac. Joanne Muscata in exilio versante, per AEppum Strigon. avulsae sunt. Vid. Starowolski in Vit. Eppor. Cracovien. sub. Joanne Muscata.

⁵⁾ In hoc limite nostrae erant ecclesiae in Krakowice, Wiśnia, Fulsztyn, Sambor, Drohobycz et Stryj, contra ecclesiae in Jaworow, Bruchnal, Grodek, Komarno, Rudki, Zydzaczow, Bolechow, et Dolina erant Leopolienses.

Quoad limites boreales, occidentales et meridionales nullam eppis Premisl. cum vicinis controversiam unquam fuisse legimus; at quoad fines orientales iisdem cum Aeppis Haliciensibus in primordiis utriusque Sedis nonnihil disceptationis fuerat. Quum enim utraque Dioecesis a fundatione sua longiori tempore pastoribus caruisset, evenit, ut primitus definiti limites oblivioni traderentur ac pertubarentur.

Sedente in Romana cathedra Urbano P. VI (1378—1389) Bernardus AEppus Halic. Ericum Eppum Prem. limitum turbationis et in jura sua involationis accusavit, quare Pontifex Demetrium AEppum Strigonien. et S. R. ecclesiae tit. SS. quatuor coronatorum Cardinalem ad hanc litem componendam delegavit. Qui quum re infecta supremum diem obiisset, Bonifacius IX instante Mathia Eppo Prem. litteris Aplicis d. d. VI Idus Junii, pontificatus sui anno octavo (1397) Petro

¹⁾ Ab hac parte ecclesiae in Cieszanow, Lubaczow, Oleszyce, Dzikow erant D. Premisl.; jam vero ecclesiae in Jozefow, Tomaszow, Magierow, Rawa, Niemirow, Żółkiew erant D. Chelmen.

Quodsi recentiore Galiciae politicam divisionem in circulos spectemus, patet Dioec. Premisl. antiquitus sequentes circulos complexam fuisse:

a) integrum circ. Premisl. exceptis ecclesiis Jaworow et Bruchnal, quae erant ADioec. Leop.

b) integrum circ. Sambor. exceptis ecclesiis in Komarno, Rudki, Rumno, Tuligłowy, Wołoszcza, quae erant ADioec. Leop.

c) in circ. Stryjensi eccles. in Stryj et Skole.

d) integrum circ. Sanoc., excepta eccles. Jasłiska, item exceptis ecclesiis moderni decan. Zmigrod, quae erant dioecesis Cracov.

f) in circulo Resso. omnes ecclesias Decan. Leżaysc. Prvorose. et Resso. excepta ecclesia in Zgłobień, quae pertinebat ad D. Cracov.

g) in anteaecto circ. Jasł. ecclesias moderni decanatus Krosn.

Wisze eppo Cracov. demandavit: ut limites utriusque dioecesis ad statum pristinum, in quo ante tempora Casimiri R. P. et Russiae rubrae cum Polonia unionem existebant, auctoritate Applicae reduceret. Hic ergo Praesul anno sequenti Leopolum veniens, auditis utriusque partis procuratoribus, die 24 Septembris 1398 in castro minori Lemburgensi decretum definitivum tulit¹⁾, quo limites utriusque dioecesis hunc in modum circumscripsit:

„Ubi confiniunt limites Lubaczov. et Grodecen. usque ad fluvium Rak²⁾ vulgariter dictum, sive pontem in eodem fluvio situatum, et ab eodem ponte ac fluvio progressive et directe transendo ad fluvium sive lutum Blozew vulgariter dictum, et inde usque ad eum locum, ubi Blozew cadit in fluvium Dnestr vulgariter appellatum, et sic procedendo per fluxum ejusdem fluvii Dnester usque ad illum locum, ubi fluvius Strig vulgariter appellatus ortus est et surrexit, et usque ad illum locum, ubi idem fluvius Strig in Dnestr fluvium introivit, inclusis castris Tustan³⁾ Zambor, nec non districtibus Strigensi, Drohobyensi cum eorum adjacentibus, universis a parte illa dictorum fluviorum situatis, cum pleno jure et dominio spiritualium⁴⁾, cum omnibus juri-

¹⁾ Documentum hoc una cum litteris executionis d. d. Jaroslaw 27 Sept. 1398 in originali superest.

²⁾ Korezyński E. P. qui hoc documentum in „Przyjacieli chrześ. prawdy“ imprimi fecit, legit. „Rusz.“ At nostra lectio inspectione autographi nititur.

³⁾ Nequit hic intelligi arx Tustan, in Poentia sita, ubi fluvius Prut originem sumit (vid. Święcki opis starożytn. Polski tom. 2 p. 3), sed castrum Tustan hic commemoratum quaeri debet prope Drohobyciam, fortasse ubi nunc villa Tustanowice sita est.

⁴⁾ Intelligit jus visitandi eccles., clericum ac populum reformandi, ordinandi, benedicendi templa ac oratoria, altaria, vestimenta et vasa sacra conservandi etc.

„bus, pertinentiis fructibus proventibus¹⁾ ad ecclesiam Premisl., ac dominum Mathiam eppum Prem. et ejus successores perpetuis temporibus pertinuisse ac pertinere debere, eundemque dominum Mathiam E. P. et ecclesiam suam in eorundem castrorum, districtuum, oppidorum, villarum adjacentium possessionem, gubernationem, regimen et tuitionem (fruitionem?) auctoritate Applicae admittendum; contra domino Jacobo AEppo Halic.²⁾ et suis successoribus perpetuum super his silentium imponendum fore“.

His ergo limitibus dioecesis Premisl. usque ad annum 1772, qui regni Poloniae postremus fuit; continebatur; exinde vero variae mutationes acciderunt, quas sequentibus ordine chronologico recensemus.

I. In prima regni dismembratione ecclesiae Dioecesis Chelm. in territorio polon., Austriacae domui incorporato, sitae i. e. omnes ecclesiae neoformati circuli Zamosc. et Żółkiew. jurisdictioni Eppi Prem. subjectae sunt. Hoc modo dioecesis Prem. sequentes parochias acquisivit:

A. In circulo Zamoscensi.

a. Decanat. Zamosc.

1. Zamość nowy (cum collegiata). 2. Zamość stary.
3. Łabunie. 4. Krasnobrod (c. Conv. Dominic.) 5. Rode-

¹⁾ Respicit praesertim decimas, quae ex agris novalibus jure dioecetano ad eppum pertinebant.

²⁾ Ergo Jacob. de Strepia annis 1397 et 1398 jam fuit AEppus Leop. quumque juxta Scrobissovium A. D. 1411 defunctus sit, omnino nullus locus relinquitur Petro AEppo, in Schematismo ADioec. Leop. inter Bernardum et Jacobum Strepam posito. Niesiecki quidem eum in quopiam privilegio regio de anno 1406 a se inventum asserit. Sed si hoc documentum genuinum est, poterat esse Metropolitae Halic. rit. graeci.

cznica. 6. Szczebrzeszyn. 7. Wielończa c. filia Nielisz. 8. Sitaniec. 9. Jozefow. 10. Gorecko (parochia Minorit. Conventual.)

b. Decanat. Hrubieszow.

1. Hrubieszow. 2. Horodło. 3. Moniatycze. 4. Kryłow. 5. Trzeszczany. 6. Oszczow. 7. Rzeplin.

c. Decanat. Grabowec.

1. Grabowiec. 2. Dub. 3. Wozuczyn. 4. Dzierążnia. 5. Rachanie. 6. Łaszczow. 7. Grodek. 8. Nabroź. 9. Tysszowec. 10. Skierbieszow. 11. Bończa. 12. Uchanie.

d. Decanat. Tarnograd.

Ad ecclesias in Tarnograd, Łukowa, Potok, Krzeszow. cum filia Huta Krzeszowska, quae jam pridem fuerant Dioec. Prem., de novo accesserunt:

1. Tomaszow, c. fil. Zamechysko. 2. Łaszczowka. 3. Chodywańce.

B. In Circulo Żółkiew.

Ad ecclesias hucusque possessas in Lubaczow, Łukawiec, Oleszyce, Cieszanow, Dzikow (antea ad Decan. Tarnograd. spectantes) accreverunt:

a. Decanat. Lubaczow.

1. Płazow. 2. Narol. 3. Lipsko. 4. Magierow. 5. Rawa. 6. Uhnów. 7. Potylicz.

b. Decanat. Sokal.

1. Sokal (c. conv. Bernard.) 2. Belz. 3. Uhrynów. 4. Wareż (c. Colleg. schol. Piar.). 5. Stojanow. 6. Tartakow. 7. Ostrow. 8. Mosty. 9. Stanin c. fil. Witkow. 10. Dobrotwor.

II. A. D. 1772 cum Cajetanus Igeat. Sołtyk Ep. Cracov., morbo psychico affectus Dioecesis suae regimini impar evasisset, August. Josephus II Imperator disposuit: ut cisvistulana Dioec. Crac. pars, A. D. 1772 Ga-

liciae incorporata, eum in modum procuraretur, quo Dioeceses in c. r. ditionibus Sede epicali vacante vel impedita administrari solent. Quare C. R. Gubernium omnes ecclesias dioec. in modernis circulis Wadowic., Sandec., Bochnen., Tarnov., Resso., ac Duklensi sitas Eppo Prem. regendas commendavit, ea tamen lege ut Praeposito Tarnov., qui hucusque Eppi Cracov. in dictis partibus Vicarius generalis fuit, similis jurisdictio ab Eppo Prem. delegaretur. Anno tamen 1785 e dictis partibus nova Dioecesis Tarnov. formata, cui praefatus Vicarius (Daval) qua primus eppus praefectus est.

III. A. D. 1784 Vencesl. Betański E. P. AEppo Leop. sequentes ecclesias circ. Żółkiew. cessit:

1. Magierow. 2. Mosty. 3. Rawa. 4. Dobrotwor. 5. Stanin c. fil. Witkow. 6. Politycz. 7. Uhnów. Quarum loco ex ADioecesi sequentes accepit: 1. Bruchnal. 2. Iaworow. 3. Niemirow. 4. Horyniec.

IV. A. D. 1786 Ant. Gołaszewski E. P. Amando Janowski, Eppo Tarnov., ecclesias Decanatus Krosnensis in circ. Duklensi sitas, cessit; vicissim vero ab illo obtinuit omnes ecclesias circ. Resso., quae olim ad Dioec. Cracov. spectaverant, scil. ecclesiam in Zgłobień (decanatui Resso. adjunctam), tum omnes, quae modernos decanatus: Głogov., Miechocin., Rudnic. constituunt.

V. A. 1787 idem Ant. Gołaszewski AEppo Leop. omnes ecclesias suas in circ. Żółkiew. sitas (vid. supr. I B. a. b.) item ex ecclesiis sub III enumeratis Niemirow. et Horyniec; nec non ecclesiam in Stryj resignavit, earum loco vero in circ. Sambor. accepit ecclesias: 1. Rudki. 2. Komarno. 3. Rumno. 4. Tuligłowy. 5. Wołoszeza.

VI. A. D. 1805 sublato, vel potius in Kielcensem commutato, eppatu Tarnov. omnes ecclesiae circ. Tarnov. et aboliti Jaslen. Dioecesi Prem. accreverunt.

VII. A. D. 1809 pace Vienn. inter Aug. Franciscum I Austriae, et Napoleonem, Gallor. Imperatorem, conclusa circulus Zamoscensis a Galicia avulsus, ac ducatus Varsa. ien. incorporatus, in spiritualibus vero jurisdictioni eppi Lublinensis subditus est.

VIII: A. D. 1823 nova in Galicia Dioecesis Tinecensis ex ecclesiis circ. Wadovic., Sandec., Bochnen. ac Tarnov. formata est, cujus sedes eppalis 1827 Tarnovia locata est, unde et ipsa dioecesis Tarnov. nomen accepit. Ea ergo occasione ecclae circ. Tarnov. a dioecesi Prem. separatae, jam vero ecclae circ. olim Duklensis (postea Jaslensis) eidem relictæ sunt.

Divisio dioecesis in decanatus perantiqua est. Jam 1385 occurrit Joannes Decanus et plebanus Premisl. 1394 Fridericus Decan. rural. Lancutensis. Quot autem decanatus primitus fuerint, ob penuriam fontium erui nequit.

Ad finem saec. XV sub eppatu Laurentii Goślicki ¹⁾ septem erant decanatus: 1. Premisl. 2. Jaroslav. 3. Krośnen. 4. Sanoc. 5. Sambor. 6. Resso. 7. Denov.

Math. Pstrokoński octavum addidit (1603) Sokolovien., quem Adam. Nowodworski Leżayscensem nuncupavit (1630) ²⁾.

Petr. Gembicki in Synodo dioecesana (1641) decanatum Premisl. ob nimiam extensionem in duos divisit, unde novus accrevit decanatus Moscicensis ³⁾.

¹⁾ Vid. Act. eppatus ejus. Actor epp. vol. XIX ab initio.

²⁾ Vid. Acta utriusq. Eppi sub annis cit. Novus decanatus conflatus fuerat ex ecclesiis decanatus Jaroslav: Giedlarowa, Leżaysk, Wola Kulińska, Tarnograd, Łukowa, Trzebozwica, (Wola Zarczycka), et ex ecclesiis decanatus Resso. Zaczernie, Nienadowka, Łąka, Kraczkowa, Wysoka, Markowa, Halwigowa, Hanzłowka.

³⁾ Decanatui Moscise. assignatae sunt ecclesiae: Miżyniec, Radochońce, Hussakow, Mysłatycze, Mościska, Wiśnia, Mil-

Hic 9 decanatum numerus usque ad tempora Christoph. Szembek perduravit (1723) ¹⁾.

Novam dioecesis divisionem instituit Vencesl. Hieronymus Sierakowski (1742—1760), eam in 3 Archidiaconatus, et hos singulos in 4 decanatus partitus. En conspectum hujus partitionis ²⁾.

A) Archidiaconatus Premisl.

I. Decanatus Pruchnicen. cum parochiis:

1. Radymno. 2. Wyszatyce. 3. Żurawica. 4. Ujkowice. 5. Krasieczyn. 6. Krzyweza. 7. Babica. 8. Pruchnik. 9. Tuligłowy. 10. Rokitnica. 11. Husienice. 12. Kaszyce. 13. Łowce.

II. Decanat. Sambor.

1. Sambor nova c. fil. Strzałkowice. 2. Sambor antiqua. 3. Starasol. 4. Turka (missio S. J.) 5. Czukiew. 6. Winniki. 7. Drohobycz. 8. Stryj. 9. Skole (Capell. Carmelit. Drohob.) 10. Medenice. 11. Rycheice. 12. Dublany. 13. Łanowice. 14. Wojutyce.

III. Decanat. Mościsc.

1. Hussakow. 2. Mysłatycze. 3. Pnikut. 4. Radochońce. 5. Krukienice. 6. Radynice. 7. Mościska. 8. Sto-

czyce, Radynice, Pnikut, Krukienice, Czyżki, Rybotycze, Biercza, Leszczawa, Krasieczyn. Premisliensi remanserunt, parochiae: Żurawica, Wyszatyce, Medyka, Stubno, Krakowice, Radymno, Łowce, Ujkowice, Kusienice, Rokitnica, Tuligłowy, Pantalowice, Pruchnik, Babice, Krzyweza. Vid. Act. Synod. dioec. ex an. cit.

¹⁾ Vid. Acta Synodi dioec. ex an. cit. Nihil falsius opinione Eppi Zacharyasiewicz (Vit. Epp. Pr. fol. LXII) hos 9 decanatus inde a primordiis dioecesis nostrae extitisse. Hanc sententiam, quae a nobis supra dicta sunt, satis refutant, ut nihil dicam, dioecesi nostram sub Erico Eppo vix tot parochiis constituisse.

²⁾ Vid. Acta huj. Eppi sub 24 Mart. 1751.

jańce. 9. Sąd. Wiśnia. 10. Milczyce. 11. Krakowiec. 12. Stubno. 13. Medyka. 14. Michałowka.

IV. Decan. Neomestensis.

1. Fulsztyn. 2. Chyrow. 3. Laszki murów. 4. Dobromil. 5. Kalwarya (Conv. Minor.) 6. Rybotyceze. 7. Nowosielce. 8. Leszczawa. 9. Biercza. 10. Nizankowice. 11. Nowe-Miasto. 12. Miżyniec. 13. Czyszki. 14. Błozew. 15. Sąsiadowice (Conv. Carmel.)

B. Archidiaconat. Jaroslav.

I. Decanat. Jaroslav.

1. Jarosław. 2. Rudołowice. 3. Zarzecze. 4. Siennow. 5. Pantalowice. 6. Kańczuga c. fil. Gać. 7. Manasterz. 8. Hussov. 9. Hanzłowka. 10. Albigowa. 11. Markowa. 12. Sietesza. 13. Ostrow. 14. Urzejowice. 15. Przeworsko. 16. Gniewczynna.

III. Decan. Tarnograd.

1. Krzeszow. 2. Potok (alias: Wola Kulińska). 3. Tarnograd. 4. Łukowa. 5. Dobropol (al. Majdan Sieniawski). 6. Sieniawa. 7. Dzikow. 8. Oleszyce. 9. Lubaczow. 10. Łukawiec. 11. Laszki. 12. Cieszanow.

IV. Decanat. Leżajscens.

1. Nowosielce. 2. Łancut c. fil. Kosina. 3. Krzemienica. 4. Medynia. 5. Nienadowka. 6. Sokolow. 7. Żolyńia. 8. Grodzisko. 9. Giedlarowa. 10. Leżajsko. 11. Wola-Zarczycka. 12. Sarzyna.

IV. Decanat. Ressonien.

1. Rzeszow. 2. Staromieście. 3. Tyczyn c. fil. Borek. 4. Krasne. 5. Malawa. 6. Kraczkowa. 7. Wysoka. 8. Chmielnik. 9. Wola-Rafałowska. 10. Lubenia. 11. Pietraszówka (alias Boguchwała). 12. Zabierzow. 13. Świleza. 14. Przybyszowka. 15. Słocina. 16. Łąka. 17. Zaczernie.

C. Archidiacon. Brzozov.

I. Decanat. Brzozov.

1. Brzozow. 2. Jaćmierz. 3. Strachocina. 4. Grabownica. 5. Humniska. 6. Dudeniec. 7. Jasienica. 8. Blizne. 9. Kalmbornia. 10. Jasionow c. fil. Trześniow. 11. Przesietnica. 12. Golcowa. 13. Dednia. 14. Domaradz.

II. Decanat. Krosnen.

1. Krosno. 2. Krościenko. 3. Kotczyna. 4. Odrzykoń. 5. Haczow. 6. Targowiska. 7. Rogi. 8. Iwoniecz. 9. Królik. 10. Lubatowa. 11. Klimkowka. 12. Rowne. 13. Wrocanka. 14. Miestec. 15. Jasionka. 16. Jąśliska.

III. Decanat. Sanoc.

1. Sanok. 2. Lesko. 3. Zagórz. 4. Jasień. 5. Tyrawa-Wołoska. 6. Poraż. 7. Hoczew c. fil. Sredniawieś. 8. Wołkowya. 9. Polana. 10. Nowotaniec. 11. Bukowsko. 12. Niebieszczany. 13. Besko. 14. Zarszyn. 15. Rymanow. 16. Tyrnawa regalis (Mrzygłód). 17. Uherce.

IV. Decanat. Denov.

1. Denov. 2. Bachorzec. 3. Dubiecko. 4. Dylągowa. 5. Nozdrzec. 6. Wesoła. 7. Błażowa. 8. Hyżne. 9. Harta. 10. Łubna. 11. Futoma. 12. Jawornik. 13. Izdebki.

Haec divisio ad ann. 1772 permansit. Postquam vero dioecesis nostra parte dioec. Chelmen. adancta est, nova decanatum regulatio necessar'ia evasit, quam Venc. Betański E. P. cum respectu ad circulos politicos hunc in modum perfecit (1785)¹⁾:

I. In circ. Premisl.

a. Decanat. Prem. b. Decanat. Jarosław. c. Decanat. Mościse.

¹⁾ Vide MS^{um} autographum hujus eppi s. t. „Consignatio gralis eccliar. parochial. D. Prem.“

II. In circ. Sambor.

Decanat. Sambor.

III. In circ. Resso v.

a. Decanat. Resso vien. b. Decanat. Kańczugen. v. Prevorse. c. Decanat. Leżajscen.

IV. In circ. Liscensi.

a. Decanat. Brzozov. b. Decanat. Rymanov. c. Decanat. Sanoc. d. Decanat. Liscen. e. Decanat. Dobromil.

V. In circ. Duklensi.

Decan. Krosnens.

VI. In circ. Zamoscen.

a. Decan. Zamosc. b. Decan. Hrubieszov. c. Decan. Grabovec. d. Decan. Tarnograd.

VII. In circ. Żółkiew.

a. Decan. Lubaczov. b. Decan. Sokal.

Anno 1786 avulsus est decanat. Krosn., utpote Eppo Tarnov. cessus, acceverunt vero

in circ. Resso v.

Decanat. d. Rudnicensis. Decanat. e. Miechocin. Decanat. f. Głogov.

A. D. 1787 Decanatus Sambor. in duos dismembratus est. Sic accrevit decan. Drohobyensis. Porro e nonnullis parochiis decanatum Jaroslav. et Mościsc. formati sunt decanatus: Pruchnicen. et Iavorov., 2 vero decanatus in circ. Żółkiew., Lubaczov. et Sokal ad ADioec. Leopold. transierunt.

A. D. 1805 acceverunt:

I. in circulo Tarnov.

1. Decanatus Tarnov. 2. Decan. Dąbroven. 3. Decan. Mielec. 4. Decan. Pilzen. 5. Decan. Radomyśl. 6. Decan. Ropezyen.

II. in circ. Jaslensi.

1. Decan. Jaslen. 2. Decan. Strzyżov. 3. Decan. Zmi-grod. 4. Decan. Biecen. 5. Decan. Krosnen.

A. D. 1809 4 decanatus circuli Zamoscensis Eppo Lublin. cessi sunt.

A. D. 1823 6 decanatus circ. Tarnov. ad neo-erec-tam dioecsin. Tinecen. transierunt.

A. D. 1841 Franc. Zacharyasiewicz E. P. Decanatum Premisl. in 2 divisit: urbanum et extra-urbanum.

A. D. 1861 Adamus Jasiński E. P. decanatum Strzy-żov. in 3 partitus est: Strzyżov., Frysztac. et Brzostec.

Post quas mutationes Dioecesis Premisl. ad praesens numerat decanatus 26; quorum nomina, parochias et ha-rum praecipua fata in Schematismo dioecetano vide.

Limites vero Dioecesis modo constituunt: a Septem-trione Dioeceses Sandomir. et Lublin. in regno Poloniae sitae, ab occidente Dioec. Tarnov., ab oriente Archidioec. Leopold., a meridie Dioec. Cassoviensis in Hungaria.

PROËMIUM

ad Seriem Episcoporum Premisliensium rit. lat.

In prolegomenis observavimus, tempus, quo Episcopatus Prem. r. l. erectus fuerit, cum certitudine historica praecise definiri haud posse.

Equidem Gregorius P. XI ecclesiam Premisl. ab olim cathedralem fuisse et esse declaraverat, ad cautelam vero, si forte res aliter sese haberet, eam de novo ad dignitatem ecclesiae cathedralis, Archiepiscopo Haliciensi jure Metropolitano subjectae, elevaverat (1375)¹⁾.

Nihilominus tamen compertum est, Romanos Pontifices jam ante Gregorium XI (i. e. ante 1370) ecclesiae Premisl. de pastoribus catholicis r. l. providisse. Etenim sub pontificatu Clementis VI (1342—1352) Ywanum episcopum ecclesiae Prem., tunc Sedi Apostolicae immediate subjectae, deprehendimus²⁾.

Huic defuncto idem Papa Nicolaum Ruthenum, Conventus Sandomir. ord. FF. Praedicatorum Priorem, suffecerat, at bullis pro ipso nondum expeditis Pontifex dictus mortuus est. Clementis tamen successor Inno-

centius P. VI (1352—1362) Nicolai nominationem ad ecclesiam Premisl. ratam habuit¹⁾, eumque apud Sedem Apostolicam (i. e. Avenione, ubi tunc Pontifices residebant) consecrari fecit²⁾. De quo Eppo ceteroquin nihil constat, nisi quod aeque ac Iwanus, (seu Joannes) alibi residens³⁾, ante 1375, quo Gregorius XI memoratam bullam erectionis episcopatus Prem. ediderat, fatis cesserit⁴⁾. Cui successit Ericus. Stemmatibus Mora. Sunt, qui velint, ante Ericum regnante in Polonia Ludovico, Philippum Komarnicki, armorum Łódzia, Decanum Cracov., Episcopum Premisl. fuisse, quam tamen narrationem merito fabulis annumeramus⁵⁾.

¹⁾ Vid. bullam hujus Pontificis d. d. Avenione XV Cal. Febr. (i. e. 18 Januar.) Pontificatus anno 1° (i. e. 1353) editam apud Theiner in monum. hist. Pol. tom. I fol. 543.

²⁾ Vid. bullam ejusd. Pontificis d. d. apud villam nov. Avenion. dioec. XCalend. Sept. (23 Aug.), pontificatus anno 2° (1354) apud eund. Theiner fol. 555. Consecrator ejus fuit Johannes Eppus Carminen.

³⁾ Ericus E. P. in documento ordinationis Capituli Cathed. 1390 scribit: „cum ipsa (ecclia Prem.) nullus unquam ante nos personaliter catholicus sponsus, scil. Pontifex habitavit“.

⁴⁾ Id vel inde colligere licet, quoniam Pontifex in bulla not. I cit. provisionem pro hac vice sibi specialiter reservat.

⁵⁾ Relatio isthaec nititur libello, regnante in Polonia Sigismundo III sub titulo: „Rokosz Gliniański“ divulgato, antea vero prorsus ignoto, quem Augustin. Kołodzki in opere: „Tron „Ojezysty, albo plac wieczności, na krótkim zebraniu królów i książąt polskich. W Poznaniu 1704“ allegato. Scriptum illud spurium esse, indubiis argumentis pridem evicit Joseph. Załuski Eppus Kijov. in tractatu: „Specimen historiae Poloniae criticae, constans animadversionibus in historiam „Ludovici Pol., et Hung. Reg., ab Augustino Kołodzki descriptam. A. D. 1733“. Cf. Naruszewicz, histor. narod. pol. tom. 7 fol. 145 seqq. Falsitas memorati testimonii de eppatu Phil. Komarnicki, quem etiam Catalogus Canonicor. Cracov. qua Decanum ecclesiae Cathedr. Cracov. prorsus ignorat, satis evidenter apparet e bulla Gregorii XI de anno 1377, inferius sub Erico Eppo not. I citanda, qua huic Praesuli eppatum Premisl. post obitum Nicolai vacantem, confert, unde sole clarius apparet, inter hos duos Praesules nullum intercessisse.

¹⁾ Vid. Proleg. II Append.

²⁾ Id diserte testantur bullae mox not. 3 citandae. Hinc quoque colligitur, ecclesiam Haliciensem ante 1375 non fuisse Metropolitanam.

SUMMARIUM

documentorum ad tempora ERICI Ep. Prem. pertinentium.

Asteriscus * notat: documentum in originali superesse. Ubi fons non indicatur, noverit lector, concernens documentum in Actis eppalibus, aut capitularibus in extenso, vel Summarice contineri. Priora ab anno 1470, posteriora ab anno 1443 incipiunt.

I. 1375. Avenione Id. Febr. Gregorius P. XI ecclesias Halicien., Premislien., Lodimir et Chelmen. ab antiquo cathedrales fuisse declarat, easdem ad cautelam denno in cathedrales erigit, ab omni jurisdictione Eppi Lubnecen. eximit, et eccliam Halicien. ad dignitatem Metropolitanæ evehit. Apud Theiner, in monum. hist. Pol. t. I fol. 713.

II. 1377. 13 April. Gregor. P. XI Ericum de Winsen ecclæ Premisl. Eppum præficit. Theiner mon. h. p. tom I f. 743.

III * 1384. 3 Non. April. Maria, regina Hungar., Galicie etc. eppatui Premisl. dotem assignat super bonis regalibus: Wresen (Brzozow), Domarethz (Domaradz), Rauna (Rowne), Cyrgow (Cergowa) ad castrum Sannocense, Radimpna (Radymno) ad castrum Premisliense pertinentibus, simul dicta bona ab omni jurisdictione magistratuum sæcularium liberat.

IV * 1584. Budæ fer. 5 post invent. S. Crucis Demetrius t. SS. Quatuor. Coronat. S. R. E. Cardinalis Presbyter, Eppatus Strigon. perpetuus administrator, Sedis Aplicæ per Hungar. et Polon. legatus donationem decimarum eppal. e districtu Lanchudensi (Lancuten.) per Henricum E. P. in rem Capituli sui cathedr. factam, auctoritate Aplica confirmat.

V * 1385. Prem in Octav. SS. Philippi et Jacobi Aplor. Emericus Bebek, Russiæ Capitan., recognoscit: nobilem Petrassium Sayski villam suam Pnikult in terra Prem. ecclæ cathedr. Prem. s. t. B. Mariæ V. donasse.

VI * 1386. Crosnae in Circumcis. Dni. Ericus E. P. Michaeli advocato in Równa vendit nemora inter Cyrgowa et Równa super aquam Yessone (hod. Jasionka, al. Jasiofka) ad locandam ibi villam jure teutonico, Byskupeswalt appellandam.

VII * Prem. fer. 6 post Dom. Misericordiae. Consules et Advocati Prem. recognoscunt: D. Ericum E. P. a nobili viro Miczisko de Ożeńsko, Procymo et Paśko, Martino et Clemente, scultetis in Radymnas scultetiam in Radymna emisse et pecuniam pro ea persolvisse.

VIII * 1390. fer. 2 infr. Oct. Epiph. Dni. Ericus E. P. res capituli sui Cathedr. ordinat. eidemque congruam dotationem assignat.

IX * 1391. Instrumentum publ. Notarii d. d. Premisliæ 14 Maji 1391, quo significat: Ericum E. P. Capitulo suo cathedrali certis sub conditionibus tabernam in villa eppali Radymna donasse.

I.

ERICUS (i. e. Henricus) WINSEN,

stemmatis MORA,

Eppus Premislien. 1377—1391.

Contemporanei

Reges.	Pontifices.	Primates R. P.
Ludovicus Hung. et Pol. Rex 1370—1383.	Gregor. P. XI 1370—1378.	Joan. IV Suchywilk 1376—1382.
Maria. Hung. Galic. etc. Regina 1382—1390.	Urban VI 1378—1389.	Bodzanta Szeliga † 1389.
Vladislaus II Ja- gello, R. P. 1386—1434.	Bonifac. P. IX 1389—1404.	Joan. Kropidlo resig. 1394.

Archieppi Metrop. Halicien.

Mathias, elect. Halic. 1376. 1377. 1378.

Bernardus de Kozlorogi † 1391.

Auspiciamur seriem Episcoporum ab ea epocha, qua historia episcopatus, bulla Gregorii P. XI anno 1375 confirmati, majorem lucem historicam foenerari incipit.

Agmen eorum ducit:

Ericus Winsen, stemmatis Mora, quem ecclesiae Premisl. per obitum Nicolai Rutheni pastore suo viduatae, 1377 eppum praefectum esse constat ¹⁾

De anteriori ejus vita pauca tantum innotuerunt, quae eo redent: ipsum patria Luneburgensem, gente Germanum ²⁾, professione religiosum Ord. Minor. S. Francisci ³⁾ fuisse.

¹⁾ Vid. bullam Gregor. XI d. d. 13 April. 1377 apud Theiner t. I f. 743. Ex hac bulla discimus etiam ejus cognomen „Winsen“, Actis nostris prorsus ignotum. Annum 1377 esse annum nominationis et ordinationis suae, ipse quoque Ericus innuit, dum in documento locationis villae Jasionka (Biskupeswald), 1386 condito, ait: „Pontificatus nostri anno nono. Nobilem fuisse, Dlugossius testis est lib. X col. 26 Cf. quoq. Niesiecki in scr. Eppor. Prem. et art. Mora. Stemmate autem isthoc, (quod est caput Aethiopsis, circa tempora fascia alba praecinctum), in sigillis suis non utebatur. In omnibus ejus documentis, quae supersunt, nunc sigilla deficient, ast Frid. Alembek sigillum, ejus diplomati ex anno 1390 more saeculi subappensum, ita describit: Est oblongioris formae cum imagine Eppi sedentis, unaque manu pedum pastorale tenentis, altera vero benedicientis. Subter cernitur imago alterius Eppi, pastorale inter braccia, orantis more composita tenentis, ad ejus latus duo clypei, alter crucem in colle plantatam, alter aquilam dimidiatam exhibens. Delineatio visitur in MS^o „Vitae Epporum Premisl.“ quod in Archivo cathedr. asservatur.

²⁾ Hoc ipse testatur, in statuto capitulari ex an. 1390 scribens: „Suscepto per nos rite sub eodem SS. Patre (Greg. XI) consecrationis munere, de terra et cognatione nostra, de celebri ducatu Luneburgensi et gentis Saxonum germanicae, relictis domo et parentibus egredientes, quasi peregre profecti in regionem longinquam gressus nostros direximus, videre vultum commissi nobis gregis etc.“ Neque mireris ecclesiae Premisl. in ditioribus Regni Poloniae sitae, Alemannum Eppum praefici nam Catholici r. l. in terris Russiae degentes, quoad magnam partem coloni erant, e Germania adducti, quod et ipsa nomina civium Premisl., in antiquis documentis hinc inde obvia, palam faciunt. Cf. Prolegom. II Adhuc 1452 in Capitulo post fest. Epiph. concluditur: „ut postquam alijus Praelati vel Canonici Vicariatus vacaverit, extunc

Quando ad officium pastorale vocatus est, tempora satis erant nubila. ¹⁾ Poloniae regnum cujus provincia erat Russia rubra, post fata Casimiri M. (1370), Ludovico, Hungariae Regi, Casimiri e sorore nepoti, obligit, qui quia in Hungaria ordinarie residebat, rebus Polonicis opportune efficaciterque prospicere haud poterat ²⁾.

Ipsa Russia rubra, haud ita pridem Poloniae incorporata, zelotypiae inter Hungaros ac Polonos objectum erat, ac Ludovicus rex, Hungaris magis quam Polonis favens, castra regionis et magistratus publicos per Hungaros occupari fecit Rege mortuo (1382) res aliquam-

„praesentet Vicarium linguae teutonicae gnarum ad verbum
„Dei hac lingua praedicandum“.

¹⁾ Vid. Dhugoss. loc. cit. lib. X. Juxta bullam Gregorii XI ex an. 1377 Ericus a Pontifice Eppus creatus fuerat. Cum autem Pontifex in bulla dd. 13 Febr. 1375 ad Vladislauum Opoliensem, Russiae principem, data scribat: „Intendentes iisdem ecclesiis (Halic. Prem. etc.) de personis utilibus providere... „venerabilibus fratribus nostris, AEppo Gnesnensi, Cracovien. „et Plocen. Eppis committimus..... quod communicatis tuis „consilio et informatione de personis idoneis, timentibus Deum „et zelum habentibus animarum, in lege Domini eruditis, ac „scientibus ydioma partium praedictarum, seu aptis ad illud „addiscendum, vos, quam cito commode poteritis, informare, et informationem hujusmodi sub suis sigillis nobis destinare curetis, ut nos vestra informatione recepta possimus „dictis ecclesiis de idoneis pastoribus utilius providere etc.“ inde inferendum est: Ericum non sine influxu praefati Ducis et memoratorum Praelatorum ad Eppatum Prem. assumptum fuisse. Siarczyński (Czasop. Księg. Ossoliń. R. 1828 zesz. 1) vult, Ericum nostrum fuisse de societate fratrum peregrinantium, et jam antea in partibus Russiae jurisdictionem oppali similem exercuisse. Quae assertio, licet nullo testimonio fulta, a vero non est absimilis. Etiam inscriptio ejus imagini in eccla PP. Minoritar. Prem. apposita perhibet: „eum fuisse Missionarium zelosissimum, ac post varia in ordine suo officia primum Eppum Premisl.“

²⁾ Rege absente justitiae administratio tardo passu procedebat; hinc latrocinia et violentiae omnis generis audacter commit-

diu in ancipiti versabatur, an unio personalis utriusque regni perduratura esset. Tandem mutua procerum utriusque nationis conventionione conclusum est: ut Maria, defuncti Ludovici filia natu major, Hungaris, jam vero junior, Hedvigis, Polonis imperaret ¹⁾.

Status interregni securitati internae Poloniae salutaris esse non poterat, in specie autem Russiae regiones a Tartaris et Lithuanis infestabantur ²⁾.

Anno 1386. Hedvigis, Poloniae Regina, Jagelloni M. Duci Lithvaniae nupsit, qui et ipse sub nomine Vladislai sacra Christiana amplexus est, et gentem suam, haecenus idolis servientem, ad eandem fidem convertit

Hic qua Vladislauus II regni Poloniae habenas caepessivit, et populos sibi subjectos contra varios hostes, praesertim contra equites teutonicos, Prussiae dominos, strenue defendit ³⁾.

Nec laetior erat rerum ecclesiasticarum in orbe Christiano facies; licet enim Gregorius XI Sedem pontificiam Avenione Romam transtulisset, tamen post ejus obitum

tebantur; et securitas publica in summum discrimen adducebatur. Vid. Dhugoss., Miechov. et Cromer. in historia hujus Regis.

¹⁾ Vid. Proleg. I 15.

²⁾ A. D. 1376 Litvani Russiam rubram invaserunt, totumque tractum inter Vistulam ac Sanum usque ad Tarnov. depopulati sunt. Miechov. l. 4 c. 30. Dhug. lib. X col. 32. In Archiv. cathedr. superest privilegium Vladislai Ducis Opolien. dd. in vig. S. Martini E. 1378, quo Jesconi de Masovia scultetiam in Radymno eum in finem confert, „ut pecunia ex ejus „venditione obtinenda, de captivitate, qua per Lytwanos „fuit inmodatus, se debeat absolvere, redimere et liberare“. Neque id mirum, cum referente Dhugossio barbari illi magnam copiam hominum utriusque sexus cum praeda et pecore, ecclesiis exustis, in servitutem abduxerint.

e diuturna illa Pontificum ab Urbe absentia magnum occidentale schisma enatum est.

Dioecesis nostrae Premisliensis a Pontifice solemniter quidem agnita, et ab omni jurisdictione Eppi Lubusensis exempta fuit; ast Ericus Eppus eam in miserrimo statu deprehendit; nam limites ejus erant controversi ¹⁾, ecclesiae rarae ²⁾, populus fidelis haud numerosus ³⁾, ipsa cathedralis ecclesia cum possessionibus suis a Schismaticis occupata ⁴⁾, dotatio eppatus nulla ⁵⁾, ideo et auctoritas

¹⁾ Jagello, M. Dux Lithvaniae A. D. 1386 Cracoviae per Bodzantham AEppum Gnesn. sacro fonte ablatus, (14 Febr. ipso festo S. Valent. M.) Vladislai nomen assumpsit, mox Hedvigi reginae conjugio junctis regni insignia accepit. Anno seq. 1387 Lithuanorum conversionem aggressus est, populo haec in re minus, quam expectabatur, difficilem se prebente. Vid. Dlug. ad ann. eitt.

²⁾ Vid. Prolog. III.

³⁾ Praeter ecclesiam S. Petri Premisliae aderant ecclae parochiales in Krosno, Sanok, Lubaczow, Wisnia, Krosken (Kroskienko?) Drohobycz, Sambor, Rzeszow (Staromieście), Lan- cut, Strzelezyska (prope Mościska), Jaroslaw. An ecclae in Radymno, Brzozow., Domaradz, Równne, Blizne, Rogi jam tunc extiterint, nil certi statui potest. Aderant porro Conventus religiosi Dominicanorum Premisliae (fors etiam in Lan- cut), Minoritarum Premisliae et Sanoci. Vid. de singulis Schemat. Dioec.

⁴⁾ Sam. Nakielski in Miechovia ad annum 1393 de fundatione ecclae in Przeworsk agens, scribit: „Paucissimae tunc in illa regione extabant parochiales ecclesiae, rarique admodum rectores, quibus cura immineret animarum, tanta vero multitudo schismaticorum et infidelium, ut paucae personae reputarentur fideles respectu multitudinis errantium“.

⁵⁾ En verba Erici in statuto capitul. de anno 1390: „Advenientes multo et laboris itinere ad hanc nostram sponsam et ecclesiam Prem., ex eo; quia cum ipsa nullus unquam ante nos personaliter catholicus sponsus, scil. pontifex habitavit, penitus deformatam et desolatam, quasi viduam et dolentem vidimus, et omni decencia et honore ecclesiae cathedr. destitutam. Et quamvis ecclam ipsam jam dudum . . . a multis retro temporibus fuisse et esse cathedralem . . . plene

exigua. Paucis: invenit, quod dicitur, tabulam ramsam, agrum spinis et vepribus horridum, cujus cultura plurimum laboris, neque minus otii requirebat.

Videamus jam, quomodo Spartae, quam nactus est, ornandae sese accinxerit.

Ante omnia sollicitus fuit, ut Ecclesiae suae de congrua et stabili dotatione provideret, sine qua spiritualibus dioeceseos indigentis rite prospicere haud poterat. Itaque Ludovici regis, eoque defuncto, Mariae, reginae Hungariae Galiciaeque, aures precibus tandiu pulsabat, donec tandem bona Brzozow, Domaradz, Równne ac Cergova in Sanocensi, Radymno in terra Premisliensi pro mensa eppali impetraret ¹⁾. Ab alio porro benefactore villam Pnikult in eadem terra Prem. dono accepit ²⁾.

Temporalibus hunc in modum utcumque stabilitis ³⁾, ad spiritualia ordinanda animum adjecit.

„constat, nos tamen eandem cum multis suis possessionibus „a schismaticis reperimus occupatam“.

¹⁾ Videtur Eppas interim decimis victitasse, quarum partem obtenta dotatione in bonis terrestribus, ut mox videbimus, Capitulo cessit.

²⁾ Extat desuper instrumentum Mariae R. H. et Gal. a nobis supra n. III. summarice allegatum, ubi dicit, se, ut parentis sui Ludovici R. H. et P. piam intentionem ad effectum perducat, cum consensu genitricis suae Elisabeithae, Praelatorum et Baronum regni, has villas ecclae cath. Prem. donare. Omnes haec villae a Casimiro M. R. P. locatae fuerant (vid. Schematism. dioec.), assertio itaque, eas Eppo ruthenico Prem. ademptas, proinde dotationem eppatus latini non aliud quam spoliationem eppatus ruthenici fuisse, omni fundamento destituitur.

³⁾ Hanc possessionem accepit a Petrassio (Petro) Sajski, ut videtur. Rutheno. converso. (Vid. Sumar. n. V.)

⁴⁾ Ipsemet Ericus has possessiones sequentibus auxit.

⁵⁾ Advocatia (wojtowstwo) in Radymno, quam a nobilibus Miczyisko (Miecislao?) de Ożeńsko, Procyno et Pasko, tum Martino et Clemente fratribus, scultetis in Radymno 110 marcis arg. emit. v. sumar. n. VII.

Primum itaque ecclesiam cathedralem s. t. S. Petri cum possessionibus suis de manibus schismaticorum revindicavit, revindicatam restauravit, ac restauratam sub novo titulo B. Mariae V. et S. Joannis Baptistae consecrav¹).

Tum Capitulum cathedrale erexit, dotavit, statutis instruxit ²).

b) Locatione villae in nemoribus ac sylvis prope Rowna et Cyrgow, ad aquam Yessone (Jasionka). V. Sumar n. VII. Villam hanc dici voluit Byseupeswalt; at nomen hoc non perduravit, quin potius locus iste ab adjacente rivo jam 1412 Yaschenka dicitur, et inter possessiones eppatus memoratur, unde colligitur, novam istam villam a primo locatore, advocato in Rowna, per eppum fuisse redemptam.

¹) Vide docum. in Summar. n. VIII., ubi haec verba leguntur: In „civitate Prem. cathedram eppalem collocavimus, et inibi „eccliam cathedralem rursus ad honorem omnipotentis „Dei, totiusq. militiae coelestis, et specialiter sub invocatione „et patronatu illibatae Virg. Mariae, nec non beatiss. „Joannis Bapt. restauravimus refecimus et reaedificavimus“.

²) Id ipse testatur in docum. praeced. not. cit. Insuper Mathias ejus successor, in documento ex an. 1398 infra alleg. scribit „venerab. in Christo patrem D. Ericum, cum locum Premisl. „civitatis et cathedrae suae non solum vocabulo, sed et re vellet esse insignem, quam plures laudabiles viros, vita, moribus et scientia probatos, de diversis mundi gentibus convocasse, et in Canonicos creasse eosq. in civitatem et tandem in ecclesiam Prem. cum magna solemnitate, praesentibus terrigenis ac civibus utriusq. sexus districtus ac civitatis Prem. introduxisse“ et cet. Primitiva dotatio Capituli haec fuit: a) decimae eppales de possessionibus Lanchud (Łañcut) cum advocatia ejusdem, Cremnecz (Krzemienica) Wysoka, Helwig (Albigowa), Hreschow (Rzeszow), Markenhow (Markowa), Cossin (Kosina), Czecyces (Sietesz?), Nawadorw, Langhenhow, Schonewald (Sonina?), Henzelhow (Hanzlowka, cum caeteris villis hunc districtum concludentibus. Cessionem istarum decimarum de mensa eppali ad mensam Capituli approbavit Demetrius, S. R. E. Card. Presb., Strigon. ecclae.

gubernator perpetuum, per Hung. et Polon. Sedis Aplicae legatus. Vid. sum. doc. n. IV. (Multum hallucinatur autor MS⁶¹ „Vitae Eppor. Prem. dum hoc privilegium documenti ejusdem. anni, quo Maria Regina eppatui Prem. dotem assignavit (v. Sumar. n. III.), confirmationem esse asserit.), b) Villa Pnikult, pariter ab Eppo Capitulo cessa. V. docum. Sumar. n. VIII. cit. c) Beneficium parochiale Premisliae et Crosnae, quod utrumq. petente sine dubio Eppo, Vladislaus II. R. P. dd. Cracov. ipso fest. S. Dominici 1391 cum omnibus fructibus et utilitatibus mensae Capituli incorporavit.

Ordinatio autem, quam Ericus Capitulo, a se erecto, dedit, documento dd. Prem. fer. 2 infr. Oct. Epiph. 1390 continetur, atque talis fuit:

- a) Capitulum constabit 2 Praelatis (Decano et Cantore), atque Canonicis, qui tot recipiantur, quot arbitrio Eppi, Decani et Cantoris de proventibus Capituli vivere poterunt.
- b) Decanus ordinariam jurisdictionem in Canonicos et cunctos eccliae ministros habebit, qui ipsi manualementem obedientiam (homagium scilicet, per manus osculum) praestabunt, salva in omnibus Eppi superioritate.
- c) Eppus, Decanus et Cantor more aliarum ecclesiarum a Capitulo canonice eligantur, et omnes dignitates electivae ad confirmationem solius Eppi pertineant.
- d) Electio et receptio Canonicorum ad Capitulum spectat. Nullus vero nisi presbyter eligatur, sub poena nullitatis electionis, et privatione vocis activae per electores incurrenda.
- e) Capitulares omnes in eadem domo habitent, et mensa communi utantur. Absentes nullam portionem accipiant, nisi cum venia Eppi in studio quodam privilegiato (Academia) commorentur. Absq. licentia absentes sine spe restitutionis canonicatu priventur.
- f) Singulis annis in festo S. Remigii E. C. (1. Octobr.) de gremio Capituli eligatur provisor, qui curam habeat bonorum Capituli, proventus collegat, mensam provideat et quod redundaverit inter presentes duntaxat et officiis divinis assistentes distribuatur. Provisor pro suo fatigio convenientem mercedem accipiat.
- g) Sede eppali vacante Decanus et Cantor administrationem spiritualium et temporalium habeant, aut Vicarium eligant.
- h) Epus in sua admissione et Canonici in sua receptione corporale iuramentum de promissis strictè observandis praestent.

Curam gessit, ut numerus fidelium ¹⁾ et cleri catholici, (cui certam normam officii divini praescripsit) ²⁾, tum numerus ecclesiarum parochialium ³⁾ et conventuum reli-

¹⁾ Eum plures, Schismati Photiano addictos, Romanae ecclesiae lueratum fuisse, Rzepnicki in vita ejus perhibet. Ex quorum numero Petrus Sajski fol. 61. n. 2 commemoratus, fuisse videtur.

²⁾ In prefato statuto caplari de an. 1390 ait: „Divina officia juxta „ordinarium, quod colligi fecimus, volumus per omnes clericos „Dioecesis nostrae fieri et observari.“

³⁾ Sub ejus eppatu fundatae sancte parochie in Nowosiedlce (1386), et Strachocina (1390). An etiam ecclesiae in Jasionka et Haczow, Brzozow, Domoradz, Rowne, Radymno, definire non ausim. Quod porro Rzepnicki de limitibus Dioecesis ab eo regulatis commemorat, id de conatu potius, quam de actu ipso intelligendum est. Vid. proleg. §. 3.

⁴⁾ Acta Conventus Krosnen. PP. Minoritar. Conventualium testantur eum hos Religiosos, confratres suos, ad hanc civitatem introduxisse, porro acta Conventus Prem. ejusdem ordinis edisserunt, eum hisce confratribus hic loci ecclesiam de cocto lapide aedificasse, parvam quidem, at indigentis illius aevi convenientem. Traditio in posteriori conventu conservata perhibet, ipsum ordinasse: ut in festo S. Francisci Guardianus PP. Minoritarum in ecclesia cathedrali ad majus altare missam cantet, in ecclia vero conventuali unus e gremio Capituli celebret. Quam traditionem antiqua praxis confirmat, insuper quoque in elencho foundationum Capituli ex anno 1714 sub 4. Octob. (fest. S. Franc. Seraph.) adnotatur: „Hoc die Septimanans pro missa celebranda juxta morem tenetur invitare PP. Franciscanos.“ Conventus Sanocensis ejusdem ordinis a Vladislao Duce Opoliensi et Russiae rubrae gubernatore fundatus est (1377). Dominicam Premisl. aequae ac Minoritae adhuc suae 13ta hic loci sedem suam fixerant. Erico autem nostro eum Dominicani nonnihil tricarum intercessit. Patres isti novam ecclesiam a se aedificatam, ipso inscio, et quasi in despectum auctoritatis ordinariae per Bernardum, AEppum Halic, et quidem s. t. S. Petri, (quo et ecclesia cathedralis antiquitus utebatur), et B. Mariae Virg. (qui iidem eccliae cathedrali obtigerat et supr. not. 17) dedicari fecerunt, ob quam temeritatem Eppus eos anathemate percussit. Inde lis exarsit quae tandem per Nicolaum Petri, et Nicolaum de OO. SS. Cracoviae, quos Ericus, et 7. Thomas, Prior Conventus Ord. Praed. Premisl.

giosorum augetur, inter populum vero contubernia ad pietatem fovendam coalescerent ²⁾.

His et aliis propriae dioecesis negotiis non parum occupatus etiam vicinae Archidioecesi Halic. operam obsequiumque suum minime negavit, occasione litis inter Bernardum AEppum et cives Lemburgenses Commissarii Apostolici officio perfunctus ³⁾.

arbitros elegerunt, composita est. Sententia arbitraris dd. Cracoviae A. D. 1388 lata teste Alembek (in Trzebiniana), haec puncta continebat:

a) Expensae litis utrinque tollantur.

b) Eppus Dominicanis, eorumq. Conventui reconcilietur, ipsi vero vicissim ei debitam reverentiam exhibeant.

c) Eppus dedicationem eccliae FF. Praedicatorum ratam habeat, et in eam consentiat; sed praedicatorum pro hoc consensu Eppo, quam primum in Dioecesis redierit, supplicare debent.

d) Ecclesia Dominicanorum nominetur, titulo S. Petri Martyris et. Capella seu altare majus, aut aliud quodcumq. sit sub titulo B. Mariae Virg., Ecclia vero cathedralis sit in honorem B. Mariae Virg. intitulata et. nominata.

e) Super aliis injuriis, litibus, poenis, sententiis utrique parti silentium indicitur.

²⁾ V. Acta Eppatus Laur. Goslicki (Act. vol XX. f. 30), ubi legitur. Ericum E. P. Bernardum AEppum Halic., et Jacobum E. Kijov. confraternitati litteratorum Crosnae singulos indulgentias 40 dierum impertiisse. Contubernium litteratorum (denominatione a potiori facta) erat societas clericorum et laicorum, cultui B. M. V. dicata, cujus membra diebus Dom. et. festis beatiss. V. Mariae solennes missas in ejus honorem procurare, seque mutuo precibus ac sacrificiis juvare tenebantur. — Si verum est, quod P. Niesiecki refert, Jacobum, Eppum Kijov. 1377 obiisse, fundatio talis confraternitatis in civitate Crosnensi vel hoc ipso anno, quo Ericus ad cathedram suam ascendit, vel antea, adeoque ante eppatum Erici, locum habuerit oportet.

³⁾ Vladislans Dux Opol. AEppis Halic. inter alia domum quamdam Lemburgae donaverat, quam, cum Bernardus AEppus occupare vellet, cives Lemburgenses ei intromissionem

Haec sunt principalia Erici gesta; nam reliquorum vestigia tempus rerum edax delevit. Sufficiunt ea sane, ut ipsum ceu primum moderatorem, ac velut patrem istius Dioecesis grati agnoscamus, et veneremur, qui in extremis sine jactantia dicere potuisset: Quid erat, quod adhuc vineae meae facere debui, nec feci? Non utique aedificium, quod inchoaverat, ad fastigium usque perduxit, quod nec unius hominis, nec unius decenni erat; at sapienter, solideque fundamentum jecit, cui successores supersupraedificare poterant.

Si laudari a viro laudato vere est honorificum, haud incongruum erit, hic loci encomium adscribere, quo eum pater historicorum nostrorum Długossius ornat, hist. lib. X ad annum 1375 ita scribens: „Ad Premislien. ecclesiam consecratus primus episcopus Ericus, nobilis genere, et moribus virtuosus, qui eam pulcherrimo ordine regulavit.“ Et sane, si conditionem ecclae et Dioecesis Premisl. sub hoc Praesule laete efflorescentis cum coaevo statu ADioecesis Halicien comparemus, adducto Długossii testimonio utroque pollice subscribere non cunctabimur.

recusabant, eoquod ipsis debito quodam obhgata esset. Lite inde orta AEppus civitatem et consules, tanquam peculii ecclesiastici detentores, excommunicavit, ac eccliam paroch. interdicto subiecit. Offensi cives AEppum apud Sedem Aplicam accusarunt: quod contra juris ordinem, lite pendente, civitatem excommunicasset et multipliciter vexaret, quod in ecclia et Dioecesi non resideret, nec Vicarium seu Officialem teneret, legatorum Aplicorum jurisdictionem et auctoritatem declinaret et. cetera. Bonifacius IX. in hoc processu Ericum nostrum Commissarium constituit, qui AEppum, objecta diluere contumaciter renuentem, instante magistratu Lemburg. sub actu Prem. 22. Decem. 1390 auctoritate Aplica excommunicavit. Vid. Skrobiszowski in vit. AEpp. Halic. sub Bernardo de Kozłorogi.

Annus decessus ejus a variis varie statuitur.¹ Id vero indubium est, eum anno 1391 adhuc fuisse in vivis.²

- ¹) Quoad annos eppatus ejus in tabulis et consignationibus Epporum summa est confusio, quam autor MSti de vitis Eppor. Prem., ab Eppo Zacharyasiewicz typis editus, non tantum non enodavit, set et magis intricavit. Non potuit omnino 1387 obiisse, cum dictus author ipsemet ejus documenta ex annis 1388, 1390 et 1391 adducat. Nequit itaq verum esse, ipsum in cathedra eppali 12 annis tantum sedisse.
- ²) Ultimum ejus documentum est d. d. Prem. 3 Maji 1391, roboratum Cracoviae 19 Maji ejusd. anni in domo habitationis discreti viri Andreae Werzing (Wierzynek), civis Cracov., procul dubio filio, aut cognato famosi Nicolai Wierzynek, ex historia Casimiri M. bene noti. Hoc scripto, quod velut ejus testamentum est, Capitulo tabernam seu caponam in villa eppali Radymno cedit, hoc cum onere: a) ut de proventu tabernae Hermanno, antiquo familiari suo, ad vitae tempora annua pensio sex marcarum pendatur, b) pro residua pecunia bis in anno anniversaria pro anima sua (Eppi), et parentum suorum absolvantur, c) ut post fata praedicti Hermanni una marca inter canonicos pro festo S. Francisci, sub duplici officio celebrando, dividatur, de residuo vero una candela cerea in ecclia Prem. semper teneatur. Successor ejus Mathias hanc cessionem primum approbavit, at deinde, ut suo loco videbimus, pro hac taberna. quae hodierno juri propinandi aequipollebat, certas decimas eppales Capitulo cessit. — Documentum hoc probat, ipsum 1391 adhuc in vivis fuisse, cum vero 1392 jam Mathiam Eppum Premisl. deprehendamus ergo Ericus sub finem 1391, vel initio 1392 diem supremum obierit oportet. Cum porro antiqua Capitali Acta ejus Anniversarium in 8 Septembris (festum Nativ. B. M. V.) reponant, probabile fit, eum memorato die anni 1391 temporalia cum aeternis commutasse. Locus ejus obitus et sepulturae prorsus ignoratur.

MONUMENTA AD EPPATUM MATHIAE VULGO

„JANINA.“

- I * 1393. Cracoviae ipso festo. S. Alexii Confess.
Mathias Ep. Prem. Capitulo suo pro taberna in Radymno cedit decimas eppales de Jaroslaw. Przeborska (Przeworsk) Nowosiedlec et Ostrowa.
- II * 1393. Premisl. in Crast. S. Andr. Apli.
Mathias E. P. Joanni dicto Albus respectu obsequiorum sibi praestitorum donat certos agros in Scholosino (Skoloszow, suburb. Radymn).
- III * 1395. Premisl. Dom. Reminiscera.
Vladislaus Rex Pol approbat compositionem per Mathiam Ep. Prem. cum terrigenis factam ratione solutionis eppalium.
- IV * 1396. Dobrestany in Vigil. S. Viti M.
Vladislaus R. P. Subditos villarum eppatus Prem. a jurisdictione saeculari eximit.
- V * 1397. Romae 6 Id. Jun.
Bonifacius P. IX. Eppo Vratislav. committit, ut eos dioecesanos, qui Eppo Prem. decimas denegant, ad eas praestandas censuris compellat.
- VI * 1398. Lemburgae, in castro infer. 24 Sept.
Petrus Epp. Cracov. auctoritate Aplica

- limites inter Dioec. Prem. ab una et. A. Dioec. Halic ab altera parte definit.
- VII * 1398. Jaroslaviae 27. Sept.
Petrus E. Cracov. committit executionem decreti dislimitationis (ut VI) Joanni de Lemburga, et Joanni de Prandocin, Canonicis Premisl.
- VIII * 1398. Premisl. 13 Februarii.
Mathias Ep. Prem. reformat statutum capitulare Erici sui antecessoris (de anno 1390), sublataque communione inter Canonicos bona mensae distribuit.
- IX * 1400. Sanok. Sabb. post fest Concept B. M. V. Stiborius, Capitan. Sanoc. recognoscit venditionem villae Blizne per Lackonem Walaehum Mathiae E. P. factam.
- X * 1402. Premisliae ipso die Visit. B. M. V.
Mathias Epp. Prem. approbat venditionem scultetiae in Pnekolth per Nicolaum Wigandi Decanum, et Joannem Wolmari Cantorem Cap. Prem in rem Mathiae Sartoris de Casimiria factam.
- XI * 1402. Premisliae fer 6. ips. d. Nativ. B. M. V.
Mathias Ep. Pr. ad preces Clementis de Moskorzowo, R. Pol. Vicecancellarii, Capellae Annuae. B. M. V. in arce Cameneez de villa Michalowka, in rivulo Wissoka (Wisłoka?) recens locata, decimam eppalem pro sustentatione ministri cedit.

- XII 1402. 1. Octobr.
Mathias Ep. Pr. Capellam in arce Kamieniecz (Odrzykoń) in forma juris erigit, Capellano decimas eppales de villa Eremberk (Odrzykoń) tum de campis Sporne et Zawada cedit. — Act. Eppal. vol. XXVI p. 137 ad ann. 1643.
- XIII * 1403. Medica. ips. d. S. Callisti.
Vladislaus R. P. villas eppales: Radymna, Rowne, Czyrgow, Brzozowe, Domaradz ab omnibus oneribus, exactionibus, solutionibus pecuniarum fumalium liberat.
- XIV 1405. Crosnae in crastino OO. SS.
Vladislaus R. Pol. ecclesiae cathedr. Prem. tit. S. Joann. Bapt. inscribit annum censum 20 marcar. super żuppis salis Premisl. pro anniversario animae suae et Annae ac Hedvigis reginarum in 4 temporib. absolvendo. M. S. Trzebiniana fol. 53. Rosa II fol. 24.
- XV * 1405. Niepolomice ips. d. S. Helisabeth.
Vladisl. R. P. Capitulo cathedr. Prem. inscribit annue 20 marcas super censibus civit. Premisl.
- XVI * 1406. Premisliae 2 Aug.
Mathias Ep. Pr. Capitulo cathedrli pro allodio, ab Haneckone cive Prem. emto, cedit decimas de Premislia, Żyravica, Ostrow, Kusienice, Wyszatyce, Ujkowice.

- XVII 1406. Prem. fer. 6. ips. d. OO. SS.
Vladisl. R. P. villam Capituli Pr. Pnekolth transfert in jus teutonicum. MS. Trzebin. fol. 153. Rosil. fol. 200.
- XVIII * 1407. Cracoviae in crast S. Nicolai C. P.
Petrus Kmitha, Palatin. Cracov. Mathiae Eppo Prem. villam suam Bachurzeez in 100 marcis obligat
- XIX * 1408. Crosnae 6. Novembr.
 Documentum Notarii publici, quo fidem facit Sindramum de Maszkowicze villam suam Lubathowa Mathiae Eppo Pr. vendidisse.
- XX * 1408. Premisliae in cras. SS. Aplor. Simon et. Judae.
Vladislaus R. P. villas Capituli Prem. „Pnekolth, Piekulice, Biskowicze, Sosnice ab oneribus publicis liberat.“
- XXI * 1408. fer. 2 post Concept B. M. V.
Pryclaus haeres in Wzdow scultetiam suam in Michelsdorf Mathiae E. P. vendit.
- XXII 1412. Premisl. fer 6 post fest OO. SS.
Mathias Ep. Pr. ecclesiae cathedrali ad arcem Prem recenter translocatae decimas eppales e districtu Jarośl. cedit MS. Trzebin f. 30 Ros. II p. 32.
- XXIII * 14 2. Medyka fer 3. ips. d. S. Lucae Evang.
Christin. de Ostrow. Castellanus Cracov. a Vladislao II. R. P. judex deputatus, Mathiam Ep. Prem. absolvit a solvendis

- 700 marcis de Jassonka, praetensis
per Żyndram de Maszkowiec.
XXIV * 1412. in crast S. Valent.
Mathias Ep. Prem. vendit Petro, filio
Michaelis sculteti in Rowna scultetiam
in Lubatowa ad locandam villam Lubatowa jure Magdebur. super 60 mansis.
XXV 1413. fer. 5 in coen. Dni.
Sindramus de Maszkowiec, gladifer
Cracov. haeres in Humniska recognoscit: se tantum ad vitae tempora a Mathia Eppo Pr. accepisse villam Przesiecznica cum onere defensandi omnes villas et possessiones ecclesiae Prem.
MS. Trzebin fol. 252.
XXVI * 1417. fer. 4. infr. Octav. Paschae.
Ivo de Obichow, Castellan. Szremen, Capitan. Russiae gurlis significat: viduam Petri Fuss, scultetiam in Pnekolth Capitulo Prem. vendidisse.
XXVII. 1419. Premisl. Sabb. in cras. S. Scholasticae.
Mathias Ep. Prem. fundat altare cum praebenda in castro Prem. s. t. B. M. V. SS. Gregorii, Martini, Ambrosii et Augustini. MS. Trzebiniana fol. 17.
XXVIII 1419. Premisliae ips. d. Convers. S. Pauli Apli
Mathias Ep. Prem. erigit et ordinat confraternitatem sacerdotalem in districtibus Ressor. ac Tyczynensi Acta Epp. Sierakowski s. a. 1760.

II. MATHIAS

VULGO

JANINA DICTUS.

E. P.

1392 — 1420.

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Primat. reg.
Vladislaus Jagiello.	Bonifac. IX. usq. 1404.	Joan. Kropidło. cess. 1394.
	Innocent. VII. usq. 1406.	Dobrogost Nowodworski † 1402.
	Gregor XII. usq. 1409.	Nicol. Kurowski † 1411.
	Alexand. V. usq. 1410.	Nicol. Trąba. † 1422.
	Joan. XXIII. 1410—1415.	
	Martin V. 1417—1431.	

AEppi Halic. ab anno 1412 Leopold.

Jacobus de Strepa † 1411.
Nicol. Trąba transl. 1411.
Joann. Rzeszowski 1414—1436.

Nil memoriae proditum reperimus, unde hic Mathias Eppus fuerit ortus, et quibus muneribus ante eppatum functus sit. Constat tamen, et ipsum fuisse religiosum de familia S. Francisci, et antea Lemburgae versatum. ¹⁾

- ¹⁾ In consignationibus Eppor. Premisl., quae in actis nostris occurrunt, passim vocatur Janina. At hoc stemmate (i. e. clypeo fusco in campo rubro) non utebatur, sed capite hominis barbati, quod S. Joannis Bapt., ecclae cathedralis patroni, esse videtur. (Forsan ideo dictus est Janina). Jacobus Mirecki (patria Sandecensis, Cancellarius Curiae eppalis sub Laurentio Goślicki, auctor versiculorum, in singulos eppos Prem. usq. ad sua tempora, concinnatorum), epigrammate:
- „Non minor Henrico pietate animoq. Mathias, Obscuro quamvis est lare, Praesul erat“ innuere videtur, eum fuisse plebejum. Gente Polonum fuisse, eadem, quas supra memoravimus, consignationes testantur, religione autem Minoritam fuisse scribit Haroldus in Annal-min ad an. 1408, tum acta Conventus Prem. idipsum confirmant. Vid. quoq. Niesiecki in ser. Epp. Prem. — Quod Lemburgae antea versatus fuerit, docet extractus ab Eppo Zachariasiewicz in vitis epporum pag. XXXI et fol. 10 ex actis consularibus Leopoliensib. allegatus, quo testante: „Anno Dom. 1405 ecclesiam Leop. B. M. V. ad „niv. nondum terminatam Mathias Praesul Premisl., curae „suae pridem ecclesiam Leop. commissam habens, praesente Jacobo Strepa antistite in honorem B. M. „Virg. solenni ritu dedicavit.“ Exinde editor ille rit. epporum. Prem. colligit: Eppos Premislienses tunc quoque quacpiam jura circa ecclesiam Leop. habuisse. At quae jura Eppus Suffraganeus in ecclesias Metropolitanae suo subjectas habere vel exercere potuit? Res mihi potius sic explicanda videtur, ut statuum, Mathiam nostrum olim (hoc enim in illo extractu innuere videtur vocula *pridem*), scilicet, priusquam Premisliam transierat, spirituali jurisdictione Leopoli functum, fabricam dictae ecclesiae B. M. Virg. ad nives gnaviter promovisse, aut direxisse, ideo ipsi hunc honorem delatum esse ut eam, praesente licet Ordinario, consecraret tamquam is, qui in ea aedificanda non exigua pars fuerit. Id ipsum porro, quod in controversia rectoris dictae ecclesiae cum Religiosis (Minoritis scil. et Dominicanis) arbiter, imo sede AEppali post obitum Jacobi de Strepa († 1411) vacante Administra-

In diebus ejus regno Poloniae acre bellum fuit cum Crucigeris i. e. equitibus teutonicis B. Mariae Virg.,

tor in Spiritualibus electus fuerit satis indigitat, eum Leopoli satis notum fuisse, et fiducia ejatis cleri gavisum esse. —

Nescio, an non sit idem cum Mathia, Electo Lemburgensi (alias Haliciensi) qui an. 1376. 1377. 1378 cum hoc titulo in privilegiis Vladislai Opoliensis occurrit, quemque pariter Minoritam fuisse ex litteris foundationis conventus Sanocensis per eundem Vladislaum Opol. editis, conjicere licet. Ex eo quod Skrobiszowski in vit. AEp. Halic. perhibet, hunc Mathiam Electum consecrationis munus nunquam obtinuisse, colligi potest: aliqua peculiaria obstacula intercessisse, quominus trium annorum spatio bullas confirmationis Roma obtineret. Tales vero difficultates non solum inde enasci poterant, quod tunc de Sede AEppali Halicia Leopolum transferenda cum Sede Aplica tractaretur, id quod demum anno 1412 ad effectum perductum est, vid. proleg. §. II.), sed etiam inde, quod dictus Mathias citra dubium auctoritate Vladislai Opoliensis ad Sedem Metropolitanam destinatus fuerit, jam vero Vladislaus Rex post principis illius e Russia discessum (cf. proleg. §. I.), — instigante nefors, ut in talibus moris erat, nobilitate, Candidati ejus electionem admittere ratamq. habere recusaverit. Poterat sane in talibus rerum adjunctis Mathias, qui eccliam Lemburgensem ab aliquo tempore, actu procurabat, collatione eppatus Premisl. indemnitas praestari, nec se in eo acceptando morosum exhiberit, cum alioquin res dioecesis Premisl. jam melius ordinatae essent, quam dioecesis Halic., de qua ordinanda adhuc tractabatur. — At haec mera tantum conjectura est, ab historica certitudine adhuc longe remota, nec defectu fontium ad eam facile elevanda. — Quod tempus attinet coepti p. Mathiam nostrum officii pastoralis, id modo certum est, eum anno 1392 jam fuisse eppum Prem., nam Długoss lib. X colum. 137 scribit: „Die solis, „28 Octobr. 1392 Jacobus (Strepa) de Haliciensi ecclesia „provisus, per Mathiam eppum Prem. in ecclia Tarnov. in „AEppam Halicien. benedicitur et consecratur.“ Alembek (in gemma) credit Mathiam et successorem ejus Janusium libera capituli electione (juxta statutum Ericianum) Eppum fuisse factum. At huic opinioni vix subscribet, qui compertum habuerit, Vladislaum II. nullibi liberam epporum in regno suo electionem admisisse, sed ubicunq. Sedes vacaret, suos Candidatos Capitulis obtrusisse. — Caeterum ex Catalogo epporum Cracov. ab Ilmo Łętowski edito t. I. p. 309 discimus

Prussiae dominis, quod insigni victoria ad Grunwaldum et Tannebergam terminatum est (1410).¹⁾

Pacem ecclesiae, in Bohemia maxime. Hussitarum haeresis turbavit, contra quam generale concilium Constantiae celebratum. In eodem Concilio Schisma occidentale, Martino V. Papa electo, sopitum, et Aëppo Gaesn. jura Primatis Poloniae ac M. Ducatus Lithuaniae attributa, seu potius confirmata. Archiepiscopatus Haliciensis (1412) Leopolim est translatus.²⁾

A. D. 1400 pro regno Poloniae et ecclesia Polona Cracoviae studiorum universitas fundata.³⁾

A. D. 1412 ecclesia ruthenica in arce Premisl. sita beneficio Vladislai Regis P. Catholicis lat. rit. donata, ad quam Mathias Eppus illico cathedram suam transtulit.⁴⁾

Mathiam nostrum 1392 etiam Cancellarium Hedvigis, reginae Pol. fuisse.

- ¹⁾ Memoria hujus victoriae quotannis 15 Julii in festo divisionis Aplor. i. e. 15 Jul. solemni processione et hymni Ambros. decantatione recolitur.
- ²⁾ Vid Niesiecki „korona pol.“ tom. I. p. 18. De translatione Sedis Metrop. Halic. Leopolim vide Proleg. II.
- ³⁾ Vid Miechovit. lib. IV. c. 41. — Jam. Casimirus M. R. P. A. D. 1364 Cracoviae studium generale, at sine facultate thelog. annuente Urbano P. V. fundaverat. Nunc vero Vladislaus Jagello a Bonifacio IX. impetravit, ut etiam theologia in hoc Studio doceri, et gradus magisterii ex ea conferri posset. Documenta concernentia vid. apud Zalasowski juris. reg. Polon. t. I. p. 567—586.
- ⁴⁾ Vid Długoss. lib. XI colum. 333. Factum hoc Vladislai R. P. a Ruthenis passim, ut specimen intolerantiae Polonorum allegari solet. At Poloni eam ecclesiam ruthen. ab anno 1340 ergo 72 annis in arce tolerarunt, anno vero 1412 Vladislaus R. Ruthenos ab ea non suasu rogatave Polonorum amovit, sed ut Dług. l. c. discrete scribit, propter Alemannos id fecit, purgaturus notam infamiae, sibi ab illis iniustam: „quasi schismaticorum fautor, et praecipuus receptator foret.“ Qui ergo his non obstantibus illum eventum ut documentum peculiaris intolerantiae Polonorum tanta amaritudine pro-

ferunt, dent honorem Deo, et ipsam unicum coram oculis habentes caudide confiteantur: an pars adversa (schismatica) nostra aetate, saeculo inquam 19no, ecclesiam alienae confessionis, (latinam videlicet) in castro suae possessionis tanto intervallo toleratura esset? Nostro iudicio melius fecisset Vladislaus Rex, si illas Alemannorum (scil. equitum teutonicorum) accusationes sprevisset, at factum ejus absolute damnare non audeamus, nam suspicionem heterodoxiae, qua eum iniuriam illi onerare conabantur, incurrere, nec regibus tunc impune licebat. Non constat, cujusnam tituli et dignitatis illa ecclesia ruthenica fuerit. Vulgo creditur principalis (cathedralis) ecclesia fuisse s. t. S. Joannis Bapt., eadem nimirum quam Wolodarus, Premislensium dux, aedificaverat, et in qua defunctus (circa 1126) sepultus fuit. Huic fere communi scriptorum ruthenicorum sententiae etiam Franc. Siarczyński in historia civitatis Jaroslav. polonice edita (Leop. 1826 p. 15) accedit. At idem auctor in opere periodico: Czasopis księgozbiorn Ossolin. r. 1828 (fac. 4. p. 4) scribit: ecclesiam arcis Premisl. fuisse s. t. S. Nicolai Eppi, basilicam vero principalem S. Joannis B., quam Wolodarus fundaverat, ecclesia S. Nicolai longe recentiore, nec in arce Prem., sed in civitate propius ad ripam fluvii San, sitam fuisse. Nullum ille quidem tontem allegat; at non desunt indicia, quae ejus sententiae certum probabilitatis gradum conciliant. Etenim 1o in actis capituli nostri olim asservabatur documentum certae fundationis ad ecclesiam ruth. S. Nicolai pertinentis, quod documentum, nisi cum ipsa illa ecclesia in manus Latinorum devenerit, quomodo in Archivum eorundem intraverit, vix concipi potest. 2o Juxta tenorem memorati documenti Slavonici, (ex anno 1363 descendens, et modo jam deperditum) ab Alembek in sua Trzebiniana exhibitum, ecclesia S. Nicolai sita erat ad pedem montis castris Premisl., unde inferri potest eam esse hanc ipsam ecclesiam arcensem, quam Vladislaus Rex clero latino donaverat. Equidem Długossius hanc in medio castris reponit, quod ecclesiae S. Nicolai, ad pedem montis castris sitae minus convenire videtur. At utraque situs determinatio inter se conciliabitur, si attendas, arcem Premisl., in monte sitam, infra radicem montis moenibus et propugnaculis circumdatam fuisse (id quod Guagninus in chorographia Poloniae tom 2 p. 52, et Święcki in „opis dawnéj Polski t. 2. p. 30. 31 affirmant). Hoc supposito expressio Długossiana: *in medio castris* non aliud significabit, quam „*in ambitu castris, intra castrum*“ seu: *intra moenia castris*“ Neque si verba „*in medio castris*“ stricte sumas i. e. in ipsa domo castris atque

hanc topographiam ecclesiae S. Joannis applices, probabile erit, exiguo ab illa spatii intervallo alteram ecclesiam, tituli S. Nicolai Eppi, ad pedem montis castris extitisse. — Nec Dlugossius porro ullibi commemorat, illam ecclesiam in medio castris sitam, et latino ritui cessam, fuisse Ecclesiam S. Joannis B., neque id ex eo colligi potest, quod ecclesia cathedralis Latinorum titulum S. Joannis Bapt. habeat, quasi eundem titulum retinuerit, quem ipsi primitus Rutheni indiderant; nam ecclesiam catholicam r. l. priusquam cathedra ad arcem transferretur titulo S. Joannis Bapt. insignitam fuisse, supra observavimus. (Vide nos sub Erico Eppo.) — 3o Mathias Eppus Prem. in documento ex anno 1412 superdecimis eppalibus de districtu Jaroslav., (quod supra in clencho sub n. XXII. allegavimus), ecclesiae illius ruthenicae, sibi a Vladislao Rege donatae, memoriam facit his verbis: „Vladislaus R. P. ecclesiam *quamdam* Schismaticorum, sitam in castro Prem., curavit de faucibus eorundem Schismaticorum perpetuis temporibus eripere, nobisq. et Canonicis nostris pro augmento fidei catholicae, et pro cultu divino, diurno pariter ac nocturno inibi exercendo largissime deputare,“ ubi vox „*quamdam*“ unam ex minus principalibus ecclesiis ruthenicis, (minime ipsam primariam S. Joannis Bapt.) innuere videtur. — Quidquid vero sit, sive ecclesia illa fuerit Sti Nicolai, sive S. Joannis Bapt., a veritate alienum est, quod a modernis scriptoribus ruthenicis asseritur, ipsos, amissa ecclesia arcensi, in urbe locum, ubi rem divinam facerent, non habuisse, et cathedram eppalem ad ecclesiam in pago Wilcza transferre coactos fuisse. Assertum istud satis refutat author opusculi „Peremyszlani“ anno 1853 editi fol. 35 et 36, ubi docet, ecclesiam in Wilcza jam anno 1393 titulo et praerogativis ecclesiae cathedralis gavisam esse, siquidem Ruthenis eo tempore moris fuit, plures ecclesias cathedrales habere. Caeterum ipsis eo aevo intra urbem non unicam ecclesiam praesto fuisse, eosque praeter ecclesiam principalem S. Joannis etiam ecclesiam S. Nicolai possedissee, supra allata vestigia palam faciunt. Locum illius ecclesiae arcensis si requiras, post tantam rerum mutationem ipsum detegere, arduum est. Non caret tamen probabilitate, eam ibi sitam fuisse, ubi modo ad pedem montis castris columna murata, in cuspide crucem ferream exhibens, conspicitur; nam perantiqua traditio est, hic loci olim ecclesiam, et quidem ruthenicam, extitisse, et mos, in locis, ubi olim templum stotisset, cruces erigendi, pervetustus est, quem etiam S. Concilium Trident., Sess. XXI. c. 7. manuteneri voluit.

Videamus jam quae et quomodo hic Eppus fundamento, a decessore suo Erico jacto, superaedificaverit. Antiquae liti cum Archieppis. Halic. finem impositurus limitibus dioeceseos versus plagam orientalem definiendis, operam dedit, quod et Deo juvante feliciter perfecit.¹⁾

Bona mensae eppalis in terra Sanocensi villis Blizne²⁾ et Lubatowa³⁾, proprio aere emtis ampliavit⁴⁾, eorumq. securitati ac immunitati pro modulo providit.⁵⁾

¹⁾ Vid Proleg. §, III.

²⁾ Villa Blizna (territor. Brzozov.) duabus sortibus constabat. Una erat Laczkonis Valachi, quam Eppo 100 marcis grossorum Prag. vendidit. Vid. docum. n. IX. Altera sors regalis Sigismundo Stiborio in Suma 100 marcium invadita fuit. Hanc Mathias Eppus cum consensu regio a Stiborio redemit (docum. dd. Premisl. Dom. infr. Octav. Ascens. 1407). Utraque sors descendit e prima locatione villae, in fundamento privilegii per Casimirum M. R. P. dd. Sanok d. S. Marci Evang. 1366 Fulconi de Crosna concessi. Secunda autem locatio super 40 mansis in limitibus villae Blizne, et 4 mansis pro advocato, facta est per Dobeslaum de Siary Socha, vi privilegii Vladislai Jagellonis dd. Biecz fer 6. ipso d. f. S. Martini E. A. D. 1406. — Deficientibus documentis nequit definiri, quando et quo auctore haec sors bonis mensae eppalis accesserit.

³⁾ Villa Lubatowa erat proprietate Zyndrami de Maszkowice, gladiiferi Cracov., haereditis in Humiska, qui in proelio ad Tannebergam 1410 copiis militaribus Polonorum dux praefuit. (V. Cromer libr. XVI). Hic 1408 (Crosn. 6 Novemb.) istam villam Mathiae E. P. 300 marcis medior. gross. lat. vendidit, reservata sibi potestate eam intra triennium redimendi V. doc. nro XIX. Vladisl. R. P. eam venditionem dd. Czechow fer 2 in crast. S. Mart. 1408 ratam habuit. — A. D. 1412 in crast. S. Valent. M. Mathias E. P. Petro, filio Michaelis scult. in Rowne facultatem dedit advocatiam in Lubatowa locandi, qua occasione pro ecclesia paroch. unum mansum, et alterum pro pascuis (vulgo Skotnik) assignavit.

⁴⁾ Emit quoque advocatiam in Michelsdorf a Przyclao de Wzdow 100 marcis grossorum Cracov. numeri polonialis (48 gross. in marc. computando). Vid. doc. nro XXI. Non extat hodie villa Michelsdorf. Acta posteriora volunt hanc advoca-

Dotationem Capituli cathedr. variis decimis eppalibus auxit, ¹⁾ et quia super earum solutione cum terrigenis lites exortae sunt, pacto cum iisdem inito episcopalia,

tiam esse eandem cum advocatia in Jaśliska. At hanc posteriorem Janussius, Mathiae successor, emit. Potius ergo Michelsdorf circa Wzdow quaerenda videtur. Forsitan eadem est cum Michalowka, cujus decimam Mathias E. capellae in arce Kamienice cessit. — V. doc. nro XI. Etiam villam Bachorzec (secus Dubiecko) a Petro Kmita palat. Crae. pro S^a Centum marcarum pro se et suis successoribus eppis Pr. in pignus accepit. V. doc. nro XVIII. Cum tamen haec villa serius inter possessiones eppales non commemoretur debitum illud mox redditum fuisse oportet.

¹⁾ Vid. docum. nro XXV. fer. 5 in coen. Dni 1413, quo villam Przesiecznica (juxta Brzozow) Żyndramo de Maszkowice ad dies vitae ipsius cedit cum onere bona eppalia defensandi. Defensio illa non tantum contra Tartaros necessaria fuit, sed et contra latrones Beskidenses (in montibus Carpathicis) qui saepius in his submontanis regionibus rapinas exercebant. Haec est prima mentio villae Przesiecznica, quae num pecunia emta, an in Sylvis eradicatis de novo locata fuerit, ignoratur. Advocatiam ibidem in nemoribus extirpatis plantandi potestatem Mathias E. dedisse legitur Stephano, primo advocato; sed concernens privilegium, Pilsnae asservatum incendio periit, unde Petrus de Chrzanstow E. P. illud 1440 innovavit. (Act. Consist. vol. 8 fol. 24. 25). — Quomodo vero Mathias E. immunitati bonorum eppalium prospexerit, ostendit documentum sub nro XIII citatum.

²⁾ Vid. docum. s. nrs. I. XVI. XXII. — Decimas de Premisla, Żurawice, Ostrow, Kusienice, Wyszatyce, Ujkowice Capitulo cessit pro praedio a cive Prem. Haneckzone emto vid. docum. dd. Prem. 2. Aug. 1406. Praedium illud fuit ad fluvium Wiar, ut videtur, in hodierna villa Sielec. Modo habet Capitulum agros in Sielec, at sine praedio, unde permutatio ista serius aliquo modo rescissa fuisse videtur. — Decimas in Jaroslav et Przeworsk obtinuit Capitulum pro taberna in Radymno, per Ericum donata. Vid. docum. Craeov. d. S. Alexii 1393. Ast decimas oppidi Przeworsko et villae Studzian Capitulum mox (1394) neoerectae ecclesiae paroch. Prevorseen. ad S. Catharinam cessit (vid. Nakielski in Miechov. fol. 341). Postea sculteti de Jaroslav et Przeworsk Capitulo decimas denegarunt, et lite super hoc exorta, iudices compromissarii,

hucusq. in natura percepta, in decimas pecuniales commutavit. ¹⁾

Statuta ab antecessore suo Capitulo praescripta reformanda ratus, habitationis, mensae et bonorum communionem inter personas capitulares sustulit, proventus dotationis inter Canonicos distribuit, et areas pro domunculis ipsorum aedificandis assignavit. ²⁾

Craeoviae electi, hasce decimas respectivis ecclesiis paroch. adjudicarunt (vid. id. Nakielski fol. 484). — Reliquae decimae de tractu Jaroslav. Capitulo ab Eppo serius donatae sunt; cum scil. Vladislaus R. P. ecclesiam arcensem Praelatis et Canoniceis pro cultu divino tradidisset, Mathias eppus regiam liberalitatem imitaturus omnes decimas totius districtus Jaroslav. i. e. tam de oppido Jaroslav (quas jam prius cesserat) quam etiam de omnibus villis in dicto districtu locatis et locandis Capitulo perpetuis temporibus colligendas et possidendas cessit. Vid. docum. dd. fer. post. f. 00. SS. 1412.

¹⁾ Decimarum manipularium e variis dissitisque regionibus collectio et convectio non modicam facessabat difficultatem, ad quam declinandam Mathias E. cum omnibus terrigenis suae dioecesis suo ac successorum suorum nomine convenit: ut ecclesiae Prem. loco decimae manip. sex gross. lati bohemicae de quovis lanceo solverentur, quam compositionem Vladisl. R. P. dd. Prem. Dom. Reminiscere 1395 approbavit. V. doc. nro III. At eo non obstante incolas civitatis et dioecesis Prem. in solutione eppalium morosos fuisse probat bulla Bonifacii IX dd. 6 Idus Jun. 1397 ad Eppum Vratislav., qua ipsi committit: ut eos ad satisfaciendum eppo censuris adigat. V. doc. nro V.

²⁾ Vid. docum. dd. Prem. 13 Febr. 1398 (s. nro VIII) Communio bonorum discordiis inter personas capitulares occasionem dedit, ad quas sopiendas Mathias E. talem fecit bonorum et proventuum divisionem: Nicolao Wigandi Decano, et Joanni Wolmar Cantori dedit villam Pnekolth, Nicolao de Pilsna et Joanni Capellae Canonicis allodium Pekulicz (praedium Piekulice), Joanni Cristini et Petro de Lubaczow villam Byszecowycz (Buszkowice). Alios redditus capitulares, praecipue ex decimis, voluit distributionibus inservire, ita ut de pecuniis inde collectis omni Sabbato post Vesperas et ante horam coenae cuilibet Praelato et Canonico distribuatur unus ferto, quorum quatuor valent unam maream polonicam, seu 48

Aucto fidelium numero multas parochias de novo crexit,¹⁾ aut penes jam erectas novas praebendas insti-

grossos, utque haec distributio tantum corporaliter, et juris functione praesentibus obtingat. Quoad curias canonicas haec documenta continentur: „De nostris pecuniis areas seu fundos, et aliqua aedificia jam constructa emimus et comparavimus in circuitu nostrae ecclesiae cathedr., volentes... ut bini, et bini, excepto decano, simul aedificent, et habitent.“ — Hanc ordinationem, — respective abrogationem statuti Eri- ciani de communi habitatione et mensa Capitularium Eugenius, PP. IV dd. Romae apud S. Petr. prid. Non. Novemb. 1432 approbavit. Decano et Cantori permisit scultetiam in Pnekolth vendere Mathiae Sartoris de Casimiria. (V. doc. Pr. in Vis. B. M. V. 1402) a cujus successoribus rursus redempta est (V. docum. Ivonis de Obichow, Castellani Szremen. Capitan. Russiae general. dd. fer 4 infr. Oct. S. Pasch. 1417, quo significat: relictam Petri Fuss scultetiam in P. Capitulo vendidisse.

¹⁾ Sub ejus praesulata ortae sunt parochiae:

1393	Przeworsk,
„	Rudolowice,
1396	Tuligłowy terrae Prem.
„	Pantalowice,
1398	Krzyweza,
1399	Kusienice,
1400	Leżaysk,
1404	Mościska,
1406	Żurawica,
1408	Bojowice (Hussaków)
1409	Kossina,
„	Humniska,
„	Łąka,
1411	Urzejowice,
1412	Krasne,
1419	Wyszatyce.

Auctor Vit. Epp. Prem. fol 13 scribit: Ecclesiam paroch. in Krosno a Mathia E. consecratam fuisse. At cum etiam Mathias Drzewicki E. P. anno 1512 eandem ecclesiam Krosnen. in antiquis Visitationum libris consecrasse legatur, haud scio an- non auctor ille more suo Mathiam I. cum Mathia II confundat.

taut.²⁾ — Ordinem canonicorum regularium SS. Sepulchri Hierosolym. ad Dioecesin primus introduxit, eumque ad regimen parochiarum admisit.³⁾

Clero enrato viam ad perfectionem christianam expeditiorem redditurus, eumque inter se aetiori vinculo colligaturus, confraternitatem sacerdotalem in-

¹⁾ Praebendae ejus temporibus ortae sunt:

- Altare B. M. V., SS. Gregorii, Martini, Augustini atq. Ambrosii in ecclesia Castri Premisl., cum altarista. Hanc praebendam ipsemet fundavit, et decimis eppalibus de oppido Sambor ac villa Kotkowice (Czukiew) dotavit. Vid. docum. dd. Prem. Sabb. in cras. S. Scholasticae V. 1419. (nro XXVII).
- Altare c. Altarista S. Crucis in ecclesia paroch. Krosn. — Vid. docum. erectionis Custodiae cathedr. cui haec praebenda dein incorporata fuit.
- Capella (cum praebendario) tit. Annunc. B. M. V. in arce Camyeniecz (Odrzykoń) Vid. documenta dd. in Nativ. B. M. V. 1402 et dd. 1 Octobr. 1402. (nro XII).

²⁾ Ab antiquissimis temporibus clerus ecclesiae SS. Sepulchri Hierosolymis titulum „Canonicorum custodum SS. Sepulchri gessit, et ad differentiam Canonicor. Lateranen. rubram Crucem duplicatam super nigro talari deferbat. Jaxa Gryphius 1159 in terram S. profectus circa 1162 coloniam hujusmodi canonicorum in Poloniam deduxit, quibus ecclesiam et Conventum Miechoviae, lautissima dotatione instructum, aedificavit. Historiam hujus ordinis in terris Poloniae magna cum laude scripsit Samuel Nakielski, membrum ejusd. ordinis, et Praeceptus ad S. Hedvig. Cracoviae. (Prodiit s. t. „Miechovia etcet. Crac. 1636 fol.). Hi jam Canonici SS. Sepulchri temporibus Mathiae Eppi in Dioecesi Premisl. ecclesiam paroch. in Przeworsko ac Leżaysko obtinuerunt. Occasione hic loci memoratae ecclesiae in Przeworsk silentio praetermittere non possumus, quod testante dicto Nakielski eppus Lubussensis eam primitus anno 1393 erexerit. Adeo pertinaciter ille antiqua jura sua in Catholicos Russiae urgebat, quamvis jam anno 1375 bulla Gregorii XI. a quacunque ipsius jurisdictione fuissent exempti. At hoc ultimum talis usurpationis exemplum fuit; nam inde ab anno 1394 jam res ecclesiae Prevorsensis documentis Mathiae E. P. ordinantur.

stituit. ¹⁾ quae lapsu temporis per dioecesin late propagata fuit.

- ¹⁾ Hujus perantiquae confraternitatis primordia Romae jacta fuisse. Baronius ad ann. 984 scribit, multos eppos et presbyteros tali societati nomina dedisse, seque invicem obstrinxisse, ut quilibet defunctum confratrem missae sacrificio adjuvaret. In Polonia ea primum 1419 ad ecclesiam paroch. in Pilzno introducta et a Petro Wisz, p. t. Eppo Cracov. approbata fuit. Haec Venc. Sierakowski E. P. in Actis suis de anno 1760 pag. 346 seqq. ex libro. „Speculum confraternitatis Pilsnensis“ excerpta exhibet. Mox rectores ecclesiarum in districtibus Ressov. ac Tyczynen., Dioecesi Cracov. contiguis, simile vinulum spiritualis fraternitatis noctere decreverunt, salutis suae medelam orationibus, missis, elemosynis, exequiis adipisci, et se charitatis operibus ad impetrandam divinae pietatis clementiam praemunire cupientes. Primi promotores et conditores contubernii fuerunt: Mathias de Słocina, Nicolaus Laurini de Chmielnik, Andreas de Borek et Vencéslaus de Łąka parochialium ecclesiarum rectores. In patronos societatis electi sunt: Spiritus Sanctus et B. V. Maria, in quorum honorem congregatio quater in anno celebranda erat. In quavis congregatione 3 missae cantabantur: de Beata, pro defunctis et de Spiritu Sancto. Singuli confratres infra missas praesentes aderant, cereos ardentis manibus tenentes. Post primam missam processio, post missam pro defunctis brevis exhortatio, post missam de Sptu S^o fratres de negotiis tractabant. Ad societatem non admittebantur nisi bonae famae sacerdotes. Statuta autem societatis haec erant: *a)* Audita morte fratris in singulis confratrum ecclesiis campanae ter pulsantur, Vigiliae decantentur, ac Psalterium legatur. Omnes confratres cum superpelliceis ac stolis ad exequias defuncti conveniant, et singuli missas pro defuncto legant, tres autem missas cantent. *b)* Unusquisq. fratrum Vigiliis per Octavam dicat, ac per 30 missas defuncti memoriam facere sit strictus, insuper quamdiu vixerit defuncti, sicut viventi promisit, nunquam obliviscatur. *c)* Etiam laici pro participatione orationum poterunt in contubernium recipi, pro quibus, postquam defuncti fuerint, quis fratrum 8 Missas cum 3 Vigiliis compleat. Vicissim confratres laici et sorores laicae pro fratre mortuo 100 „Pater noster“ et totidem „Ave M.“ dicere sint obligati. *d)* Quivis collega defuncti confratris memoriam usque ad diem anniversarii obitus singulis dominicis publice ex

Inter haec otium quoque invenit tum reipublicae negotiis vacandi — (nam conventui generali in Horodlo 1413, ¹⁾ et congressui in Szramowice 1411²⁾ qua deputatus regni interfuit) — tum vicinae ADioecesi Leop., quam 1413 etiam in spiritualibus administravit, ³⁾ utilem ope-

ambone fidelium Suffragiis commendat, et Anniversarium ejus cum Vigiliis et Missa a quolibet confratre peragatur. —

Societati praecerant provisorios, a confratribus pro anno electi, quibus singuli sequenti juramento obstringebantur: „Ego „N. rector ecclesiae in N. promitto per haec S. evangelia provisoribus fraternitatis obedire in omnibus licitis et honestis, et secundum formam statutorum, salvo tamen jure Praelatorum.“ Provisorum erat ad celebrandas confratrum congregationes de loco providere, eosq. per litteras convocare, quoties ingrueret necessitas conveniendi, aut quoties ipsis opportunum videretur. Porro illorum erat ea ordinare, quae ad utilitatem fratrum et honorem sacerdotalem proficua censerent quae autem hoc respectu statuissent, in congregatione fratribus recitare obligabantur, quae deinde, si cunctis aut majori parti placuissent, in regestrum referebantur. — Hanc confraternitatem et statuta ejus Mathias noster sub data Premislae ipso die convers. S. Pauli Apli A. D. 1419 approbavit, simulque his, qui officii fraternitatis et sepulturae defuncti interfuerint, indulgentias 40 dierum concessit, facultatemq. dedit, sibi in articulo necessitatis confessarium eligendi, cui facultatem a casibus sedi ordinariae reservatis absolvendi impertitus est. Videbimus suis locis, hanc societatem deinde per totam Dioecesin late fuisse propagatam, et fructus bonos tulisse.

¹⁾ Vid. Przyłuski, statut. R. Pol. fol. 686 et 690.

²⁾ Sigismundo R. Hung — (marito Mariae, Ludovici filiae, 1395 defunctae) — praetensiones Hungarorum ad provinciam Russiae rubrae renovante, deputati utriusq. gentis d. S. Elisabeth (19 Nov.) A. D. 1411 in Szramowice convenerunt, negotium istud amicabiliter discussuri. Huic colloquio ex parte Poloniae regis, Mathias noster cum Jacobo Ploccensi, Alberto Posnan. et Nicolao Vlnensi interfuit. Nil tamen definitive inibi conclusum est, sed tantum treuga usq. ad proximum festum Assumpt. BMV. constituta. Vid. Exposé préliminaire des droits de la couronne d' Hongrie sur la Russie rouge Vienne 1772 pag. 12 inter documenta.

³⁾ In privilegio dd. Premislae in crast. Natio. Dni 1413, quo

ram praestandi, dum 1408 dissidia inter Joannem Rutheni, rectorem ecclae paroch. B. M. V. et cives Lemburgenses, tanquam arbiter et compromissarius composuit.¹⁾

Quae omnia, qui justa aequaque lance pensitaverit, ei titulum Praelati de patria et ecclesia sua bene meriti non poterit denegare.

Obiit anno 1419 vel sequenti.²⁾

erectio Conventus FF. Praedicatorum Colomeae permittitur Mathias noster dicitur „ecclae Lemburg. in spiritualibus Administrator generalis.“

- ¹⁾ V. Skrobiszewski, proëmio ad vit. AFppor Halic. et Leop. cap. II n. 2 Sententia arbitraris Mathiae E. P. fuit dd. Premisl. 29 Maji 1408.
- ²⁾ Ineptissime in tabulis et consignationibus Epporum annus 1399 tanquam Mathiae emortualis ponitur. Nec minus hallucinatur auctor MSi Vit. Epp. Prem. dum ejus eppatum 12 annis tantum durasse scribit. — Utramque relationem diplomata, quae attulimus, affatim refellunt. — Certe Mathias noster anno 1419 mensibus Januario et Februario adhuc in vivis fuit, at in documento Esiae in Strzelezyska dd. 1 Junii 1420 (Actor vol. IX.) Franciscus Decanus Pr. — (Orzek) — dicitur Administrator in spiritualibus, et Joannes AEppus Lepol — (Rzeszowski) — tutor eppatus Prem., sede eppali vacante. Unde consequens est, Mathiam nostrum vel 1419 vel 1420 obiisse. Anniversarium ejus (pro quo 800 marcas legavit) olim celebrabatur Sabbato infra Octav. SS. Corp. Christi. Hae ergo dies videtur ei fatalis fuisse.

DOCUMENTA AD TEMPORA JANUSSII ALUBINII E. P.

- I * 1421. Instrument. publ. Notarii dd. 7 Martii, quo significat: Janussium E. P. novam bonorum divisionem inter Praelatos et Canonicos instituisse, iisq. facultatem concessisse disponendi de substantia confratrum intestatorum.
- II 1421. Sabb. infr. Conduct. Paschae — Januss. E. P. confirmat statuta confraternit. presbyteral. in districtu Tyczyn. Act. Epp. Sierak.
- III * 1423. dd. Dobrestany, loco venationum, fer. 4. prox. p. f. S. Francisci — Vladislaus R. P. hausta informatione Joannis AEppi Leop. et Janussii E. Pr. ordinat: ut abhinc ad gremium Capituli Prem. non plures quam 9 personae instituantur.
- V * 1424. Instrumentum Notarii dd. 7 Aprilis quo continetur Copia documenti dd. Premisliae Dom. Laetare 1424, quo Janussius E. P. Capitulo suo inscribit 24 marcas polon. super decimis eppal. de agris scultetorum in districtu Tyczyn. cum onere fovendi 3. Vicarios perpetuos pro horis diurnis et nocturnis in eccla cathedr. cantandis.

- VI * 1424. dd. apud S. Cruc. in calvo monte fer 6 in Vig. S. Catharinae V. — **Vladislaus R. P.** occasione accepti in eccla cathedr. Prem. nuncii de nativitate filii sui Vladislai privilegia et possessiones Capituli confirmat, novas addit, cunctas ab oneribus publ. et jurisdictione saeculari liberat.
- VII * 1424. dd. Romae Pontif. anno 7 (1424). **Martinus P. V.** confirmat privilegia et possessiones Capituli, nominatim incorporationem beneficior Premislae et Crosnae.
- VIII 1425. fer. 4 post Oct. Paschae. **Janussius E. P.** dat facultatem Wojtkoni, sculteto in Domaradz locandi villam Nova — Domaradz. Act. Epp. Rosa I f. 155.
- IX * 1428. **Martinus P. V.** largitur indulgentias pro festo SS. Corp. Christi pro eccla cathedr. Premisl.
- X * 1430. Prem. Sab. ante f. S. Georg. **M. Janussius E. P.** pro 800 marcis, per antecessorem suum Capitulo legatis, cedit omnes decimas eppales in districtu Tyczyn. Błażowa et Rokietnica, simul Capitulo dat potestatem, contradicentes censurandi.
- XI 1431. Crac. fer. 2 in crast. Dom. „Judica me“ **Vladislaus R. P.** ad instantiam. **Janussii E. P.** villam eppalem Radymno transformat in civitatem, jus tentonicum concedit, forum septimanale pro singulis feriis tertiis, annum pro f. S. Laurentii. Trzebin. fol. 190 sq. Rosa I. 45.

- XII 1431. Romae 2. Aug. **Janussius E. P.** et Capitulum absolvuntur ab excommunicatione ob debitum 70 aur. mercatori Florent. Trzeb. f. 296.
- XIII 1432. dd. Siradiae Sab. invent. S. Crucis. **Vladislaus R. P.** approbat privilegium **Janussii E. P.** dd. Prem. fer. 4. prox p. Pentecost., quo cum consensu Capituli advocatiam in Radymno donat **Sventoslao de Gogowa.** Trzebin. f. 191 sq. 195 sq.
- XIV 1432. Jaroslaviae Dom. ante f. S. Thomae Apli **Vladislaus R. P.** Vicariis ecclae cathedr. Premisl. donat 10 marcas ann. census et 4 tannas salis in żuppis Premisl. cum onere unius missae in singul. Dom. in honorem S. Andreae Apli, cujus ope armigeri sui victoriam de Tartaris et Schismaticis reportarint. Trzebin. fol. 96.
- XV 1433. Crosnae in Oct. Epiph. **Jacobus Nicolai** advocatus de Brzozow recognoscit, se pro advocatia in Brzozow accepisse a **Janussio Eppo** 100 marcas Trzeb. f. 246 Ros. I. f. 30.
- XVI 1433. Cracov. f. 3 in Oct. Epiph. **Vladislans R. P.** pro receptis agris in Piekulice Capitulo Prem. dat duos lanceos regales in Niegrybka (Nehrybka) Trzeb. fol. 10.
- XVII 1433. dd. fer. 3 in Oct. Epiph. **Vladislaus R. P.** Vicariis ecclae cathedr. Prem. incorporat altare castri Prem. collationis suae regiae. Trzeb. fol. 18.

- XVIII * 1434. Sanok. Sab. prox. p. Epiph. Nicol. de Chranstow, gladifer Cracov. recognoscit: Petrum a Lubno, regiae aulae pyxidarium, advocatiam in Jaśliska et scultetiam in villa Krolikowa 500 marcis vendidisse Janussio E. P.
- XIX * 1434. Prem. Sab. ipso d. S. Stanislai — Vladislaus R. P. Janussio E. Prem. intuitu suae salutis, et quod tempore guerarrum pecuniam ab eo receperit, ipsi et successorib. ejus Eppis in perpetuum donat et inscribit Jaśliska oppidum, cum villis Krolikowa, Biskupice, Dalejowa, Nova-Jaschenka in distr. Sanoc.
- XX 1434. Prem. fer 6 infr. Oct. Ascens. Vladislaus R. P. in recompensam certarum Summarum pecunialium Capitulo Prem. largitur 12 tunnas salis de zuppis Premisl. dictis Sol, singulis annis ad 4 temp. percipiendas, ut sing. Dom. et dieb. ferial. in missar. solemniis pro ipsius et reginae Zophiae ac filiorum salute orent, memoriamq. faciant specialem. Trzeb. f. 97. Ros. II f. 63.
- XXI 1435. Grodek fer. 6. prox. post. Invocavit Decretum conventus regni. quo Capitulo cathedr. Prem., et respective ecclae parochiali Prem. messalia seu annonae ab hominib. suburbii Prem. et ab Halpone adjudicantur (libr. privil. p. 228.
- XXII 1433. Prem. fer. 4. post D. „Misericordiae“ — Janusius E. P. de consensu Capituli dat

perpetuis temporibus 2 marcas de decimis suis pecunialib. super 10 laneis in suburbio novae civitatis Bybel honorab. dno Herpistin Canonico ratione loci, ubi campanile est aedificatum. Trzeb. f. 96.

III. JANUSSIUS

DE LUBEN

E. P.

STEMM. DOLIWA

1421 — 1435.

Contemporanei:

Reges P.	R. Pontifices.	Primates reg.
Vladislaus II. Jagello † 1434.	Martinus V. 1417—1431.	Nicolaus Trąba † 1422.
Vladisl. III. Varnen. † 1444.	Eugen. IV. 1431—1447.	Adalbert Jastrzę- biec † 1436.

AEpp. Leop.

Joann. Rzeszowski 1416—1436.

Familia equitum de Luben vel Lubin (vulgo Lubien-
scy vel Lubinscy) armorum Doliwa, non confundenda cum
equitibus de Lubna (vulgo etiam Lubienscy, quorum
stemma fuit „Pomian“) in Cujavia domicilium habuit, et
plures viros de republica egregie meritos protulit. ¹⁾

¹⁾ Barthol. Paprocki testatur, se vidisse epitaphium Marci
de Lubin, palatini Brestensis in Cujavia, 1441 defuncti.
Idem commemorat Andream de Lubin, thesaurarium re-
gni sub an. 1436.

Janussius noster sive Joannes cognomento „Śledź“
fuit decretorum (i. e. juris canonici) doctor ¹⁾ et capellae
regiae magister (Capellanus) in aula Vladislai II R. P. ²⁾
Episcopatum vero Premisliensem obtinuit circa A. D. 1421. ³⁾

Ejus temporibus Hussitica haeresis, per Concil. Con-
stantiense damnata, ingentes turbas in Bohemia excitabat,
quae, ne ad nostrum quoque regnum a gente, Polonis,
idiomate et stirpe cognata, propagarentur, Vladislaus
rex severo edicto 1424 in haereticos lato impedire cona-
batur. ⁴⁾

¹⁾ In documento a nobis sub nro V citato dicitur „decretorum
doctor,“ in documento quoque de anno 1402 quod sub Mathia
Janina ad nrum XI allegavimus inter testes occurrit Joannes
de Luben „juris utriusq. doctor.“ Długoss ad an. 1435 colum.
680 observat eum agnomen „Śledź“ gessisse.

²⁾ Długoss lib. XI ad an. 1411 colum. 315 scribit anno cit. Jo-
annem de Luben, doctorem et Capellae regiae Magistrum no-
mine Vladislai R. P. ad Joannem P. XXIII missum fuisse, ut
pontifex nominationem Nicolai de Trąba ad AEppatum Gnesn.
contra jura Metropol. Capituli factam, ratam haberet, quod
et obtinuit.

³⁾ Ex hoc anno habemus documenta ejus sub nris I et II ad-
ducta, quorum primum est dd. 7. Martii. Cum autem eppa-
tus, uti sub Mathia Jan. diximus, anno 1420 vacaverit, ergo
Janussius vel sub exitum istius anni, vel initio 1421 ecclesiae
Premisl. praeesse coepit. Etiam hunc Antistitem libera Capi-
tuli electione ad munus suum designatum fuisse arbitratur
Alembek, at, ut taceam ea, quae sub eppatu Mathiae not 1
ad fin. dixi, ipsa missio Janussii ad Joannem P. XXIII in
negotio electionis AEppi Gnesn. suspicari nos jubet, electio-
nem Capituli Prem., si qua locum habuit, tam parum effica-
cem fuisse, quam illam Capituli Gnesn.

⁴⁾ Vladislaus II. R. P. dd. Wielun in Domin. „Judica“ 1424
contra haereticos eorumq. fautores severum decretum tulit,
quo omnes e Bohemia in Poloniam venientes per inquisitores
haereticae pravitatis quoad orthodoxiam examinari praecipit,
omnes etiam subditos suos in Bohemia commemorantes, sub
poena confiscationis bonorum et infamiae posterorum, inde
revocat. Vid. hoc deer. apud Jacob. Przyłuski in statut.

A. D. 1431 Martinus P. V. Concilium generale Basileam convocaverat, quod tantum abest, ut grassantem haeresin extirpare, et alia ecclesiae vulnera sanare valuerit, ut potius discordiis suis cum Eugenio IV, Martini successore, et funesto Schismate suscitato, novum vulnus infixerit. ¹⁾

A. D. 1424 Vladislao Regi Premislae praesenti nuntius de nativitate filii ipsius — (Vladislai Varnens.) — allatus, exuberanti omnium regni ordinum laetitiae occasionem dedit; ipse vero monarcha pro tanto beneficio numini supremo gratias redditurus, capitulum ecclesiae cathedralis, (ubi missae sacrificio devote assistens, nuntium illum acceperat,) largis muneribus affecit. ²⁾ An-

R. P. pag. 169 170. Nec minori sollicitudine Eppi Poloni fidei integritati invigilabant, nominatim Sbigneus Olesnicki Epp. Crae. qui, quum Hussitarum legati Vladislauum Jagell. Cracoviae convenissent, urbem, quamdiu ibi morarentur, interdieto subiecit. Vid Starowski in vit. ejus. Russiae provincia ab his haereticis non infestabatur; at confinia regni, Bohemiae et Silesiae magis vicina, ab iisdem armata manu invadebantur, et ecclesiae ac monasteria expilabantur, quod imprimis coenobio Czestochov. contigit, quamquam Cromerus non ab Hussitis, sed ab equitibus Polonis, atri sacra fame ductis, sub ementito Hussitarum nomine eam rapinam commissam velit (lib. hist. 26). Etiam plures ecclesiae in Silesia ab Hussitis violatas et direptas esse dubio caret.

¹⁾ Synodum Basil. pro Hussitis cum ecclesia reuniendis, tum aliis negotiis ecclesiasticis componendis Martinus V. A. D. 1431 convocaverat, et post ejus obitum Eugenius IV continuabat. Qui quum paulo post Concilium dissolvere vellet, controversia non modica inter ipsum et PP. congregatos exarsit, quae 1433 ad tempus utcumque composita fuit, at serius resuscitata, 1437 in periculosum schisma degeneravit. Verum de hac scissione, quae post obitum Janussi nostri accidit, ac de ejus in Poloniam influxu plura dicemus sub Petro de Chranstow E. Pr.

²⁾ Vid. privileg. sub nro VI adductum. Hoc nuntio exhilaratus rex possessiones a Capitulo lucasq. acquisitas sc. 13 hortos (quibus 14tum addidit, post pontem, sub vallo castrum Prem.),

no demum 1434 idem rex, ecclesiae Lepol. et Premisl. maximus benefactor, vitae cursum consumavit, a populis suis sincere deploratus. ¹⁾ Coronationi juvenis regis Vladislai III Eppus noster praesens interfuit. ²⁾

GESTA JANUSSII:

Favente Vladislao R. dotem eppatus oppido Jasliška, in terra Sanoc., cum villis appertinentibus auxit, ³⁾ —

2 laneos retro fluv. San, 2 laneos cum praedio; molendino piscinis et pratis in Piekulice, 2 laneos in Nebrebka cum pratis et pascuis, aream pro instaurando molendino ad fluv. Wiar (Młynsko), cum agris, pratis, spinetis, rubetis, 2 braxatoria, duas domus prope ecclesiam S. Petri, unum piscatorem in litore fluv. San in Villa Moszczyska, eundo ad Vladicam, villam Pnikult et Byskowiec, 7 emetones cum taberna in Sosnica, agros in Swante, (Święte) garb nominatos, decimas manip. araturarum ad castrum Prem. pertinentium, et suburbii Prem. confirmavit, insuper eas possessiones ab omnibus exactionibus, angariis, podwodis, a quacunq. jurisdictione, praeterquam Capituli exemit, deniq. emetonibus, hortulanis ac incolis bonorum Capituli liberam lignorum incisionem in sylvis regalibus concessit.

¹⁾ Obiit in arce Grodecensi ult. Maji 1434. Cf. Długos. XI. 559. Quam benevolam et munificam se ecclesiae Premisliensi exhibuerit, patet e privilegiis ejus a nobis sub eppatu Mathiae n. III. IV. XIII. XIV. XV. XVII. XX. et sub epp. Januss. n. III. VI. XI. XIV. XVII. XIX. XX. adductis. Ecclesia Leop. eum ut primarium suum fundatorem veneratur; nam ipsius interventioni in acceptis referenda est translatio Sedis AEppalis Halicia Leopolim, ipse porro AEppatui haecenus modico proventu proviso, largam dotationem suppeditavit.

²⁾ Prout Joannes Dombrowka, commentator chronicae Vincen. Kadłubek testatur, coronationi pueri regis, Vladislai III, d. 25 Jul. 1434, per Albertum Jastrzębiec AEpp. Gnes. peractae, ex eppis interfuerunt Sbigneus Craeov., Stanislaus Ploc., Vladislau Cujaviensis, et Janussius Premisl.

³⁾ Vid. docum. sub nro XIX citatum. Advocatiam in Jasliška et Krolikowa Janussius proprio aere comparavit vid. ur. XVIII. item advocatiam in Brzozow cf. ur. X. XV. At vero

villam Domaradz nowy (hodie Luteza) locavit.¹⁾ villae Radymno praerogativas oppidi, cum usu juris Magdeburgici impetravit.²⁾

Proventus Capituli variis decimis locupletavit,³⁾ novam bonorum divisionem inter capitulares instituit, et Capitulo de substantia membrorum suorum, ab intestato decedentium, disponendi copiam fecit.⁴⁾

advocatiam in Radymno a bonis eppalib. discerpit vid. doc. nr. XIII.

¹⁾ Vid. doc. nr. VIII.

²⁾ Vid. doc. nr. XI.

³⁾ Vid. doc. nro V. X. XIII. item bullam Eugenii PP. IV. dd. Rom. prid. Non. Nov. 1432. qua cessionem decimarum de Tyczyn, Błażowa, Rokitnica, per Janussium Eppum in rem Capituli factam approbat.

⁴⁾ Vid. doc. nro I. — Janussius distributionem per suum decesorem Mathiam factam (de qua vid. dicta sub epp. Math. sequenti modo immutandam duxit: a) Praeposito (qui hac occasione prima vice commemoratur), Decano et Cantori, eorumq. successoribus assignat villam Pnikult, ita tamen, ut ad patricipationem fructuum ejus unum canonicum, Joannem Rutheni, et ejus successores admittant, dando ei singulis annis pro festo Sti Martini 8 marcas pecuniae. Porro ordinat, ut huic canonico de labore lancei, per rusticos culti, quartam partem dent, de aliis vero lanceis ad curiam spectantibus, partem suam habent sumptibus et expensis pro parte sua detractis. b) Nicolao de Sandomiria (alias Calvo), Georgio de Krośna et Joanni de Biecz et eorum successoribus attribuit redditus de villa Piekulice, de hortis et braxatoriis Capituli in suburbio Prem., decimas manip. de agris allodii regalis Prem., ac caeteris ad ececliam parochial. pertinentibus, exceptis mesalibus et columbationibus (quae ad Vicarios spectasse videntur. c) Nicolao de Radymno et Simoni, Notario civitatis Cracov., Canonicis Prem. et successoribus eorum dat bona trans fluv. San. posita, videl. villulas Sosnica et Byszkowice, cum allodio olim Nicolai Krzeszowski. Omnes ergo Praelati et Canonici erant novem cf. docum. nro III. cit. — Hacē partitio id adhuc habeat incommodi, quod plures Canonici commune haberent praestimonium, id quod discordiis ansam dare poterat. Hinc lapsu temporis; nescitur an consuetudine, an statuto ali-

Mutuo cum Capitulo consensu legem condidit de contributione eppi et Capituli pro fabrica et aliis necessitatibus eecclae cathedralis,¹⁾ et collegio Vicariorum ad eam existentium fundum pro 3 praebendariis adjecit.²⁾

Quae eecclae parochiales sub ejus eppatu originem sumserint, e datis foundationum, quas schematismus dioecses. exhibet, facile eruitur.³⁾ An autem Capellam B. Mariae Virg. in Starawieś prout traditio perhibet, fundaverit, ambigitur.⁴⁾

cujus eppi, specialior partitio introducta est, nimir. ex proveniunt sub b) recensitis formati sunt 3 Canonicatus: (1. Piekulice górne. 2. Piekulice dolne. 3. Bakuńczyce), porro ex redditibus sub c) expositis formati sunt duo Canonicatus: fundi Sosnica et Byszkowice.

¹⁾ Cum consilio et consensu Capituli dd. Premisl. fer. 4. post. Dom. „Misericordiae“ statutum condidit, quo se et successores suos obligavit, ut ad gazophylacium eecclae cathedr. pro fabrica, ornamentis et necessitatibus quibuscunq. singulis annis ad festum S. Nicolai C. P. perpetuis temporibus 20 marcas pecuniae communis reponant, Capitulum vero de suis proveniuntibus 10 marcas addat, porro, ut hoc gazophylacium sub duabus seris et totidem clavibus custodiatur, quarum una sit penes eppum, altera penes capitulum. Quodsi dictam eeccliam per ignem, aut inveterationem, aliumve casum ampliore sumtu indigere acciderit, tunc eppus de mensa sua duas partes, Capitulum tertiam partem contribuere teneatur. (Vid. Trzeb. f. 43). Hoc statutum a se observatum iri eppi in introductione sua iurejurando firmare solebant.

²⁾ Vid. docum. nro V.

³⁾ Ex earum numero sunt parochiae: Błażowa 1432, Mrzyglód circa 1431, Rychcice 1434, Lowce circ. 1430.

⁴⁾ Visit. Doenhoff (1699) commemorat traditionem, juxta quam 1399 Capellam B. M. V. in Starawieś condiderit, et in ea etiam sepultus quiescat. Quod etiam repetit Visit. Sierakov. At vero Janussius 1399 nondum erat eppus. Si ergo tunc fundata esset, ergo aut Mathiae eppo ejus fundatio adscribenda esset, aut statuendum, Janussium eam fundasse, eam nondum esse eppum Prem., id quod parum habet probabilitatis. Quod porro de ejus sepultura in illa Capella traditur, repugnat Dhugossii testimonio, qui eum in eecclia arcis Prem. sepultum te-

Obiit 20 Martii 1435, et in eccla arcis Prem. (tunc cathedrali) sepultus est. ¹⁾

statur. Chronica Epporum in libro Archiconfraternitatis sacerdotalis district. Krosn. et Sanoc. obitum ejus ad annum 1415 (sine dubio falso) reponit, eumque in praedicta Capella sepultum tradit, addens: Tylko ten jeden w Brzozowie leży (sub Brzozovia Starowieś intelligenda, ubi primitus villa illius nominis locata fuit). Był grobek jego nie wielki murywany, na kamieniu herb, trzy róże wykowane na wierzchu, ale zaginał przez spalenie kościoła drewnianego.

¹⁾ Obiit 20 Martii 1435 cf. Długoss. libro XII. colum. 680.

DOCUMENTA AD TEMPORA EPISCOPATUS
PETRI de CHRANSTOW.

- I 1436. Basileae 10 kal. Novembris. Decretum Concilii pro rectore ecclae paroch. Cro-snen. contra fratres Minor. in administrationem Sacramentorum sine licentia ipsius sese intrudentes Trzeb. f. 102.
- II * 1439. Radimnae f. 5 prox. p. Pentec. Andreas Advocat. Radym. cum consensu Petri E. P. Zophiae consorti suae pro dote medietatem advocatae R. obligat.
- III 1440. Prem. fer. 2 post. f. S. Joan. Bapt. Petrus E. P. ad preces Joannis Hlasek de Jaroslawice, sculteti in Przysiecznica, renovat privilegium antecessoris sui Mathiae E. P. pro locatione hujus scultetiae.
- IV 1441. Budae ips. d. S. Procopii. Vladislaus III. R. Pol. et Hung. ad supplicationem Petri E. P. fundat Archidiaconatum in eccla cath. Prem. Trzebin. fol. 173.
- V * 1442. Prem. fer. 3 prox. p. Epiph. — Petrus E. P. erigit Archidiaconatum in eccla cathedr. Prem.
- VI 1442. Brzozov. 14 Sept. Petrus E. P. post obitum Clementis de Ciochow ad eccliam

- Krosn. instituit Petrum de Czarnochow, per Capitulum cathedr. praesentatum.
- VII * 1443. Basileae 3 Non. Aug. — PP. Concilii confirmant erectionem Archidiaconatus in eccla cathedr. Prem.
- VIII * 1442. Prem. f. 3 intr. Oct. Epiph. Petrus de Grochowce, judex Prem. fundat altare B. M. V. in eccla cath. Prem. Annulus can.
- IX * 1443. Prem. f. 4 infr. Octav. Epiph. — Petrus E. P. innovat locationis scultetiae in Rowne privilegium, quondam per Casimir R. P. dd. Sanok die Convers. S. Pauli Apli 1352 concessum, et jura sculteti amplificat cum consensu Capituli.
- X 1443. Prem. 26 Junii. — Petrus E. P. generoso Mleczko, haeredi in Giedlice (Jedlicze?) concedit ad dies vitae curiam eppalem Crosnae, qui successores suos obligat, ut eam post fata sua, cum aedificiis quae ad eam construxerit, Eppo Prem. restituant. Trzebin. fol. 103.
- XI 1444. Prem. fer. 6 infr. Oct. S. Joannis. — Petrus E. P. erigit Praelaturam Custodiae in eccla cathedr. Prem., cui Capellam S. Crucis in Krosno cum proventibus incorporat. Liber Custodiae.
- XII * 1444. Prem. fer. 6 prox. post. Epiph. — Petrus de Grochowce judex, et Paulus de Zamyechow subjudex Premisl. recognoscunt: Petrum E. P. emisse sortem

- advocatae in Radymno a Joanne et Mathia haeredibus de Pantalowice.
- XIII * 1444. Radimnae fer. 6 prox. p. Oct. Epiph. Gregor. Wolbram de Brzozow judex, recognoscit: Sophiam relictam Andreae Advocati Radymn. partem suam advocatae Radym. Petro E. P. 354 marcis vendidisse.
- XIV * 1444. Prem. fer. 4 prox. post. f. Epiph. Petrus E. P. ratificat compositionem inter Archidiaconum et Capitulum cathedr. initam qua dictus Archidiaconus ad participandas distributiones Canonicorum admittitur.
- XV 1446. Prem. Dom. infr. Oct. Epiph. — Petrus E. P. erigit altare SS. Corp. Christi in eccla paroch. Drohobyc. Liber privileg. fol. 47.
- XVI 1447. Prem. f. 4. infr. Oct. Epiph. Petrus E. P. ratificat compositionem et pacificationem inter Capitulum cathedr. et Vicarios ecclae cathedr. Trzebin. f. 44.
- XVII 1448. fer. 3. in crast. S. Joann. B. — Petrus E. P. dat facultatem locandi villam novam Piotrawin in sylvis, mericis et nemoribus eppalib. ex utraq. parte fluvii Łączka. Acta Eppal. Vol. VIII. s. a. 1512.
- XVIII * 1448. Prem. f. 5. p. f. S. Joann. Bapt. — Petrus E. P. pro decimis praedialib. curiae in Radymno, ad Archidiaconum Pr. pertinentibus, cedit 6 marcas cum dimidia decimarum pecunialium de oppido Felstin, et villis Hrodowice, Sansiadowice,

Nadybie, Barańczyce, Olszanik, Dambrowka.

XIX * 1448. dd. fer. 3. prox. ante f. S. Nicolai. — Petrus de Grochowce judex, et Wasko de Rybotyce subjudex. Prem. testantur: Petrum E. P. Joanni de Łopuszka, et Nobili Fredroni de Pleszowice pro parte advocatiae Radimn., ipsos concernente, pretium persolvisse.

XX * 1449. Prem. fer. 3. prox. post. Conduct. Paschae Petrus de Grochowce judex, et Waško de Rybotyce subjudex Prem. recognoscunt: quod nobilis Nicolaus Schirscha de Pantalowice quietaverit Petrum E. P. de satisfactione sibi praestita ratione partis advocatiae Radymnen. se concernentis.

IV. PETRUS

DE CHRANSTOW

VULGO

CHRZĄSTOWSKI

E. P.

ARMORUM STRZEGONIA

ALIAS KOŚCIESZA

1435—1452.

Contemporanei:

REGES.	R. PONTIF.	PRIMATES. REGNI.
Vladisl. Varn.	Eugen IV.	Albert. Jastrzębiec
† 1444	1431—1447	† 1436
Casimir. IV.	Nicolaus V.	Vincent. Kot
Jagellonides	1447—1455	† 1448
usq. 1492.		Vladisl. Oporowski
		† 1453.

Arch. Epp. Leopol.

Joann. Odrowąż (1435 — 1453).

Długoss ad anno 1435 scribit: Capitulum (Prem.) post obitum Janussii Lubinii electione celebrata Franci-

scum de Orzek Decan. Leop. et Canonicum Prem.¹⁾ de armis Swierczek, episcopi defuncti successorem designasse, at electionem istam effectum caruisse, quia Vladislaus rex, (vel potius hi, qui nomine regis, tunc undecem annos nati, negotia regni administrabant,) Nicolaum²⁾ (recte Petrum) de Chranstow, Canonicum Cracov. et praepositum S. Floriani episcopum esse voluerunt. Non poterat ergo Franc. Orzek, licet, ut idem Długoss observat, optimo jure fultus, tam potenti adversario et patronis ejus, qui etiam bona eppatus occupaverant, efficaciter resistere, acceptaque praepositura S. Floriani jure suo cessit, Chranstovius vero obtenta Eugenii IV confirmatione per Sbigneum Olesnicki Eppum Cracov. in

¹⁾ Nescio, an recte Długoss. eum vocet Decanum Leop., Canon. Prem. Plura certe documenta Janussii Lubinii Eppi ex annis 1421. 1425. 1430, tum conclusum capitulare ex anno 1435 (quo ejus electio in eppum facta est) ad calcem volum XI actorum eppalium positum, probant eum fuisse Decanum Premisliensem. Verum est, eum in Actis Capituli, quae ab anno 1443 incipiunt, sub nomine Canonici tantum occurrere; at inde id ad summum colligi potest, eum post anno 1435 Decanatum eum simpliciter Canonicatu commutasse, qualis mutationis in Actis capitularibus plura exempla occurrunt.

²⁾ Errorem in nomine ipsemet corrigit Długossius; nam sub anno 1452, ubi de obitu hujus Praesulis loquitur, eum vocat Petrum. Nicolaus de Chranstow, gladifer Cracov. et Capitan. Saniocensis (vid. docum. nro XIV ad eppat. Januss. Lubin) erat frater germanus nostri Petri. Długoss ad annum 1407 (lib. X. col. 188) notat dictum Nicolaum illiciti commercii eum Anna regina suspicionem incurrisse, et ad declinandam Vladislai regis iram in voluntarium exilium abiisse, ubi tam diu mansit, donec reginae ac sua innocentia in apertam lucem prodiret. Auctor Catalogi Epp. et Canon. Cracov. observat, Vladislau regem nominatione Petri ad eppatum Prem. injuriam, quam fratri ejus Nicolao injusta suspitione intulerat, compensare voluisse. At vero Petrus non a Vladislao Jagellone (utpote jam 1434 demortuo) sed ab ejus filio Vladislao Jagellonide, aut potius a nobilibus, qui nomine regis. tunc 11 annos nati,

ecclia monasterii Piadriczoviensis¹⁾ in festo assumpt. B. Mariae V. eppus consecratus est.

Stante ejus eppatu tumultus²⁾ Hussitici in Bohemia perdurabant. Patres Basilienses exauctorato Eugenio IV

republicam procurabant, eppus nominatus est. Ita nimirum hi, qui suam libertatem contra potestatem regiam summo studio vindicabant, et cum praepudio reipublicae in dies latius extendebant, libertatem ecclesiae parum curabant. Ipsorum opus erat illa lex, quae statuebat, ut eppatus et canonicatus non nisi hi obtinere possent, qui et patre et matre nobilibus progeniti essent; ipsis quoque instigantibus Vladislaus Jagiello liberam epporum per Capitula electionem sustulit. Facilius nimirum erat a rege per influxum alicorum promotionem cognatorum aut familiarium ad eppatus impetrare, quam suffragia Capitulorum, in actu electionis spirituales potissimum candidatorum qualitates respicientium, ad sua vota flectere. Caeterum Capitulis adhuc quaedam umbratilis electio derelicta est. Rex enim Candidatum a se electum Capitulo per eplam aut per delegatum indicans, rogabat: ut sua ex parte in ejus electionem consentiret, et pro confirmatione ejus apud Sedem Aplicam intercederet. At post. 1772 etiam haec caeremonia intermissa est.

¹⁾ Sic legitur in edit. Lips. Długoss. At vox haec lectio manifeste corrupta est, nam locus talis nominis non datur. Illius Łętowski putat intelligendum esse monasterium Prandocinense. At in consignatione conventuum religiosorum, quam Starowski in vitis epporum Cracov. exhibet, in Prandocin nullum monasterium occurrit. Rectius sentire videtur auctor vitae Sbignei Oleśnicki Card. et Eppi Crac., Maur. Com. Dzieduszycki qui tom I p. 160 not. 305 scribit: „Pinczow, w XV wieku Piandziczowem zwany, jest w powiecie Sandomir. . . . na północ od Wislicy na wzgórzu Nidą oblanem etc.“ Ibi erat monasterium eremitarum S. Pauli, quod dictus Cardis fundaverat. — Omnino ergo legendum videtur „Piandziczoviensi.“

²⁾ Joanne Hussio Constantiae exusto ejus sequaces in Bohemia contra ecclesias et monasteria immanissime furere coeperunt, imo in Silesiam quoque, usq. ad confinia Poloniae excurrerant, caedibus, incendiis, rapinis omnia involventes. Vid. Cromer. lib. XX. — Circa ann. 1438 Hussitae in majore Polonia, nominatim in castro Zbąszym sectae suae per fugium quaesivere cf. Długoss lib. XII col. 713, 714, 716—715 ad

Amadeum, Sabaudiae ducem, papam elegerunt, qui Felicis V nomen assumpsit.¹⁾ Nec prius tale Schisma, quam 1449 sub Nicolao p. V plenarie sōpitum est.

ann. 1439. Qua occasione conventus regni in nova civitate Korczyn congregatus fer 6. ipso festo S. Marci Evang. 1438 decretum condidit adversus haereticos et eorum fautores, quod vide apud Przluski in statuto regni Pol. fol. 171. —

- ¹⁾ Eugenius IV Synodum Bononiam transferre volebat, eo quod Basilea nimis remota esset, quam ut Graeci cum ecclia Romana unionem instaurare cupientes, illuc commode accedere possent. Id summopere PP. Basileensibus displicuit, contra decretum Pontificis acriter protestantibus. Non ursit decreti executionem Eugenius, imo 1432 legatos suos Basileam misit; at cum Basileenses non solum decretum Constantiense de superioritate Concilii supra Papam innovassent, sed et Eugenium, quod concilium dissolvere ausus sit, ad rationem coram se reddendam evocassent, Pontifex 1449 Concilium iterate suspendit, quod sua ex parte Eugenium IV deposuit, et Felicem V in ejus locum suffecit. Schisma hoc modo enatum non nisi post decennium expiravit, dum Felix V pontificatu voluntarie resignato auctoritati Nicolai V, qui Eugenio IV successerat, sesse subjecit (1449.) — Auctor polon. biographiae Sbignei Olesnicki Card. Eppi Cracov. — (1854 Cracoviae 2 tom. editae.) Maur. Com. Dzieduszycki adstipulatur Dlugossio (lib. XII col. 768) referenti, Felicem V ab Academia quidem Cracov legitimum Papam fuisse agnitum, Praesules tamen Poloniae, ipsum que regnum. Germanorum exemplo in hac controversia neutri parti calculum suum adiecisse, i. e. neque Eugenio IV, neq. Felicii V adhaesisse, donec lis illa extricaretur, et tempus ipsum ostenderet, uter illorum verus Papa esset. — Nescio, an hoc modo schismatis macula a gente nostra depelli queat; at, quidquid sit, Acta nostra relationi huic non suffragantur, imo manifeste ostendunt, etiam Praelatos Polonos Concilio contra papam adhaesisse. Vid. documenta a nobis sub nro I et VIII allegata. Porro Acta Capitali tom I fol. 11 sub Anno 1446 continent privilegium dd. Cracov. 1 Aprili 1441 per Marcum Bonfilii, S. Theologiae Professorem, a Sacrosancta generali Synodo Basileen., in Spiritu S. legitime congregata, universalem ecclesiam veridice representante nuncium et oratorem per inclytum regnum Poloniae specialiter deputatum, quo cum Theodorico de Wawrzyńce Canonico Cracov., Premisl. et Scarbimir., rectore ecclae paroch. in Manyua super plura-

A. D. 1449 Graeci in concilio Florentino unionem cum S. R. ecclesia iniverunt,¹⁾ quam tamen mox iterum abruperunt. — Paulo ante (1435) in Polonia celebrata est Synodus Lanciensis.²⁾

A. D. 1451 Nicolaus P. V pro univ. regno Poloniae et M. Duc. Lithv. ad preces Sbignei Card. et Eppi Cracov. magnum Jubilacum concessit, quod a Decembri usq.

litate beneficiorum dispensat. Porro apud Theinco tom II, fol. 48 et 49 leguntur documenta Nicolai P. V dd. 2 Octob. 1447, quorum uno Archieppus Gnesu. (Vinc. Kot) a sententiis, quas recipiens galerum cardinalitium ab Amadeo (Felice V antipapa), incurerat, absolvitur, altero idem AEpus, cum clero et populo Gnesnen., a censuris, quibus praetenso Concilio Basileensi et antipapae adhaerentes innodati sunt, sublevantur. Etiam AEpus Leopold. Joannes Odroważ ob bona quaedam Capitulo suo adempta a Concilio Basil. excommunicatus fuisse legitur (Skrobisz.) Quae sane probant, nostrates in hac lite non, quod dicitur, neutrales mansisse, sed cum Academia Cracov. a partibus Felicis V stetisse, attamen vel 1447 vel jam antea ab ejus obedientia recessisse.

- ¹⁾ Nomine Ruthenorum huic Concilio interfuit Isidorus Metropolitae Kijovien., qui decreto unionis subscripsit et ab Eugenio IV in numerum Cardinalium S. R. E. s. t. SS. Petri et Marcellini relatus est. Is in reditu ad patriam a Sbigneo Eppo Crac. honorifice exceptus, cum sociis suis Sandeciae et Cracoviae in ecclesiis latinis S. liturgiam ritu orientali celebravit, et multos Ruthenos in ditione regis Poloniae ad S. unionem convertit, pro quibus ad eam inclinandis jam 1443 Vladislaus Rex varia privilegia concessit. Vid. Dlugoss lib. XII, colum. 727. Ostrowski dzieje kościoła pol. tom. III, pag. 177 sqq. ed. Posn. — At in nostris regionibus sive Vladicam Premisl. sive Sambor. unioni accessisse, nullum vestigium deprehenditur. Barthol. Zimorowicz in histor. Civit. Leop. testatur, Isidorum etiam Premisliae et Leopoli fuisse, et a Ruthenis frigide exceptum re infecta discessisse. — De posterioribus hujus Isidori fati vid. Niesiecki tom. I, fol. 13, 14.

- ²⁾ Ejus conclusum quoad decimas eccliarum parochial. vid. in Wężykiana collectione constitutionum Synodal. lib. III, p. 189.

ad finem Augusti anni seq. duravit. Eodem anno magna pestis Poloniam afflixit. (Math. de Miechow.)

A. D. 1333 Vladislaus III R. P. qui et Hungariae rex electus fuerat, cum Turcis ad Varnam sinistro Marte conflixit, et in proelio 20 aetatis anno praematura morte heroice occubuit, cui in Polonia Casimirus, frater natu minor, et Lithuaniae dux. successit.

Inter faustiores vero illius epochae eventus principem locum meretur inventio artis typographicae (1445), quae mox e Germania in Poloniam propagata, commercio litterarum et promovendae mentis culturae optatissimum compendium attulit.

E rebus ab hoc Episcopo gestis sequentia notamus:

In bonis eppalibus novam villam „Piotrawin“ locavit.¹⁾ Oppido Radymno varias immunitates concessit.²⁾

Capitulum cathedrale duabus dignitatibus: Archidiaconatu³⁾ et Custodia⁴⁾ auxit. Collegium Vicario-

¹⁾ Vid. document. nro. XVII. Ipse quidem eppus villam a suo nomine Piotrawin dici voluit, at vulgus, in hujusmodi rebus suo arbitrio indulgere solitum, eam a nomine locatoris Golec „Golcowa“ appellavit, sub quo nomine hodieque ad bona mensae eppalis pertinet. Quando a successoribus primi locatoris redempta et cum bonis eppalibus reunita sit, ignoratur. Scultetiam in G. redemit Joann. Karnkowski 1530.

²⁾ Acta Capituli anno 1443 post fest. Epiphaniae celebrati commemorant privilegium ab eo in ecclis oppidi Radymno concessum, ac per Capitulum confirmatum, quo Radymenses liberati sunt a laboribus subditalibus de 8 laneis, porro teloneum, hortos, prata, piscaturas et jurisdictionem propriam obtinuerunt. (Data privil. non exprimitur). —

Caeterum quid respectu scultetiarum in Przysietnica, Rowne, Radymno, item curiae eppalis in Krosno egerit, documenta sub nris. II, IX, XII, XIII, XIX, XX, X, allegata ostendunt. Advocatiam quoq. in Blizne ab eo redemptam fuisse colligitur ex infradedicendis fol. 109 not. 14.

³⁾ Functio Archidiaconi erat, eppum in regenda dioecesi juvare, moribus cleri ac populi invigilare, hinc parochias visitare.

rum cathedr., ejusdemque ad Capitulum relationem statuto regulavit.¹⁾ Minoritas Krosnen., ne sese functioni-

Petrus Eppus intenta dioecesis suae, ut in documento erectionis ait, inter gentes schismaticas et neophytas positae, amplitudine se solum tanto oneri regiminis pastoralis, praesertim cum populi fidelis et parochiarum r. l. numerus continuo cresceret, vix sufficere posse intelligens, de Archidiaconatus Praelatura, qualis penes alias ecclesias cathedrales existebat, in subsidium suae sollicitudinis erigenda, cogitare coepit, ac Vladislaum III R. P. de dote pro Archidiacono assignanda interpellavit. Nec eum spes fefellit; nam munificus rex futuro Archidiacono pensionem 10 tunnarum salis minuti de żuppis reg. oppidi Stone inscripsit, proventus altaris S. Ambrosii in castro Prem., patronatus reg., incorporavit, decimas de cunctis araturis oppidi Radymno adsignavit (doc. nro. IV.) Dotem illam eppus sua ex parte variis decimis, speciatim in districtu Sambor. auxit, item multas pecuniarias, a Curia sua delinquentibus imponendas, Archidiacono cessit (doc. V.)

⁴⁾ In omnibus bene ordinatis ecclesiis cathedralibus adesse solet praebenda Custodis, cujus est, thesaurum ecclesiae custodire, vasa sacra aurea, argenteaq. SS. reliquias, libros liturgicos, ac omnem supellectilem ecclesiasticam conservare. Quoniam ex defectu debitae superinvigilationis de inventario ecclae cathedr. Prem. multa perierunt, ideo Petrus eppus. uti in documento erectionis dicit, ad creandam Custodiam animum appulit. Dotem pro hac praebenda canonic. suppeditavit Wańko i. e. Valentinus haeres in Balice et advocatus Prem., qui super bonis advocatae suae — (est hodierna villa Sielec) in rem Custodis cathedralis annum censum 6 marcarum inscripsit, insuper eppo Summam 200 florenorum hungaricalium frugifere locandam enumeravit. Pro hac Summa eppus scultetiam in Blizne emit, ac mensae eppali adjunxit, Custodi verro loco census ab illa decimas eppales de Leżaysko, Gyedlarowa, Wyrzeczycze, Dambno, Scharzyna, Wołya — Wywłoka, item in districtu Mostiscensi decimas de Ujkowice et Stojanice cessit, nec non praebendam S. Orucis in Krosno incorporavit. (Vid. docum nro. XI.)

¹⁾ Docum nr. XVI. Tenor compositionis: a) Novem Vicarii per Capitulum praesentati singulis diebus omnes horas canon. in ecclae cathedr. juxta rubricam ecclae Prem. decenter cantabunt, et missam maturam, quam cantare mandaverit Capitulum, summas quoq. missas pro Canonicis diebus ferialib. cantabunt.

bus cleri parochialis immiscerent, concilii Basiliensis auctoritate cohibuit. ¹⁾

b) Curam animarum habebunt, et Sacramenta intra fines parochiae administrabunt. *c)* Anniversariis capitularibus, tam Vigiliis, quam missis intererunt. *d)* Missam defunct. singulis fer. 4 ante Primam cantabunt. *e)* Praelatis et Canonicis ad Summam missam ministrabunt, in horis canon. et divinis officiis intonabunt. *f)* In altari castrensi singulis septimanis 3 missas legent, et exinde praebendam panis, cerevisiae, et alias res de castro ab antiquo dari solitas, percipient. *g)* Intuitu horum officiorum accipient:

- aa)* De thesauro Capituli 40 marcas pro festo circumcicionis.
bb) Mensales (stolowe) in Civitate ac Suburbio ac tota parochia Prem. pro festo S. Michaël. AAngel.
cc) Annonas, de quolibet laneo unam mensuram siliginis et alteram avenae.
dd) Spolia in sepulturis mortuorum, puta: pannum, telam, arma, equos (exceptis tantum sericeis et auro) item columbationes, (praestationes ex columbis?) oblationes altaris, (stipendia pro missis?) offertoria (alia dona ecclesiis oblata praecipue in missis funeralibus tempore offertorii.)
ee) Domos et hortos, quos possident, habebunt acviterne, item 4 tunnas salis e zuppis provenientes. Deniq.
ff) Accipient legata testamentaria ipsis facta, sed ad ea sibi facienda homines non inducent, nec prohibent fieri ecclesiae aut Capitulo, sub onere censurarum.
 Post quam ordinationem Vicarii renunciaverunt prioribus privilegiis, litteris regalibus, ac aliis juribus, in specie decimis altaris castri Prem., decimis parochiae Prem. et annonis in Prakowce.

¹⁾ Cf. docum nro I.

In eccla cathedr. altare SS. corp. Christi fundavit, ¹⁾ porro ejusdem tituli altare in ecclesia Drohobyc. ²⁾ et altare Grochovianum ³⁾ in eccla cathedr. erexit.

Confraternitates sacerdotales in districtibus: Sanocensi, Krosnen. ⁴⁾ et Lancut. ⁵⁾ et confraternitatem litteratorum in Radymno approbavit. ⁶⁾ Quae vero parochia ejus temporibus erectae fuerint, e Schemat. dioec. dispicitur. ⁷⁾

¹⁾ Documentum foundationis perit, at in alio documento ex anno 1448, Archidiaconatum concernente, Petrus E. dicit: altare Corp. Christi in eccla. cathed. fuisse a se fundatum. Primitiva dotatio praebendarii erant decimae eppales de Blizne et Domaradz et proventus tabernae in Blizne, at postea comutata est cum decimis de Fulstin, Hrodowice, Sansiadowice, Nadybie, Olszanik, Barańczyce Dambrowka, ita tamen ut Archidiaconus e proventu harum decimarum 6 marcas cum dimidia obtineret. — In Actis Consist. sub. 1 Oct. 1476 est quoque mentio alterius altaris per Petrum Eppum Prem. fundati, cum jure patronatus consulum Premisl., quod creditur fuisse altare S. Laurentii Mart.

²⁾ Fundatio facta est in Drohobycz fer 5 in crast. Concept. B. V. M. 1445 per Mathiam rectorem ecclae paroch. in D., ac Mathiam carnificem (lanionem?) ibidem. Dotem constituebant 10 mareae e proventu sculetiae in Dubrowlany. Vid. Acta Cons. sub 12 Jan. 1611.

³⁾ V. docum. nro VIII. — Erat sub. tit. B. Mariae Virg., SSorum. Gregorii, Martini, Catharinae, Margarethae, Dorotheae ac Barbarae VV. — Sub Mathia Drzewicki haec praebenda Mansionariis ecclae cathed. incorporata est, a quo tempore hoc altare appellabatur: „altare Mansionariorum“.

⁴⁾ Docum. erectionis dd. 6 Febr. 1448 legitur in copia in libr. Visit Szembek. de anno 1773.

⁵⁾ Docum. erect. dd. Brzozoviae in Vigil. S. Nicolai E. C. 1450 legitur in Actis Conrii sub. anno 1510 p. 65.

⁶⁾ Privilegium concernens de anno 1446 a se visum esse testat Alembek in annulo canonicali p. 299.

⁷⁾ En earum seriem chronolog:

- 1439 Giedlarowa,
 1439 Zaczernie,
 1439 Krukienice,

Ejus obitus teste Długoss. incidit in fer. 4. in crast.
S. Priscae V. M., quae fuit 19 Januar. 1452.

Obdormivit Brzozoviae, sepultus in eccla arcis
Prem. ¹⁾)

1441 Zarszyn,
1442 Myślatyce,
1451 Futuma.

¹⁾) Vid. Długoss. lib. XIII. colum. 83. — Anniversarium ejus
ratione decimae eppalis de Hujkowiec et Stojanice, Custodi
Capituli cessae, olim absoluebatur 3 Februarii, qui dies ejus
sepulturae fuisse videtur.

DOCUMENTA AD TEMPORA

EPISCOPATUS

NICOLAI de BŁAŻEJOWICE.

- I 1451. Rom. Octobr. — Nicolaus P. V. ad instantiam Casimiri R. P. prodilecto Secretario suo supplicantis concedit Nicolao de Błażejowice, Custodi Crac. ut tria incompatibilia beneficia ecclica acceptare possit. — Theiner c. 2. f. 88.
- II 1455. Brzozow. fer. 5. p. f. S. Barthol. Apl. Privilegium Nicolai Eppi Prem. pro locatione villae Iwaniszowska. Act. Epp. vol. VIII. ad an. 1508.
- III * 1455. Prem. Joann. Derśniak Succamer. Prem. describit limites inter Scholoszow, possessionem eppalem, pertinentem ad oppidum Radymno, et villam Zablotce.
- IV 1456. Andreas de Siennow, dapifer Halic. determinat granicies inter Scholoszow et Zamoscie. Trzebin. fol. 201 sq.
- V * 1456. Prem fol. 2. ipso d. S. Francisci Conf. Henricus Orzek judex, et Waśko de Rybotyceze subjud. Prem. figunt limites inter Scholoszow et Zamoście.

- VI 1456. Petricoviae in Conv. grli fer 4 in crast. S. Mathaei Apli. — **Casimirus** R. P. ratificat cuncta privilegia ab antecessoribus suis nobilitati et Clero regni P. collata. Trzeb. f. 11. Rosa II. 72.
- VII 1460. Sandom. fer. in f. S. Gotthardi. Conf.— **Casimirus** R. P. indulget Nicolao E. P. redimere villam Lubatowa de manib. et tenuta nobilis Jura. Trzebin. fol. 141.
- VIII * 1460. Sandomiriae fer 2 in f. S. Gothardi C. **Casimirus** R. P. pollicetur: certas datias (tributa) sibi pro necessitate negotiorum Prussiae ex omnibus terris in Conventione Petricov. concessas, uti nusquam alibi, ita praesertim in ditione Nicolai E. Pr., ob fervidissimam ejus benevolentiam, in sequelam et consuetudinem non transituras, sed tantum ad decursum unius anni exigendas esse.
- IX 1460. in Sumit. montis Thurzydzial fer 2. prox. post f. S. Barthol. Apli. Petrus de Rytterowice, Succamerar. terrae Sanoc. figit granicies inter bona eppatus Prem. Brzozow, Domaradz, Ploszyna-Wola, Blizne, Starawieś ab una, et villas Henrici de Kamieniec: Jasienica, Orzechownica, Jablonica parte ab altera. Trzeb. f. 247.
- X 1462. 12 Mart. Sententia Nicolai E. Prem. pro parte Sventoslai plebani Sanoc. contra advocatum et oppidanos Sanocenses, quo conformiter anteriori decreto ejusdem eppi dd. 25 Jan. 1453 compelluntur, dto ple-

- bano de ammonis post agros per eos possessos et cultos satisfacere. Trzeb. f. 299.
- XI * 1463. Pius P. II. committit AEppo Leop. confirmationem Custodiae cathed. Prem.
- XII * 1465. Sanoc. fer. 3. ante f. Nativ BMV. Christianus de Wzdow, judex, et Pacossius de Pakoszwowka, subjudex Sanoc. statuunt granicies inter Brzozow et Malinowka.
- XIII * 1465. in loc. granic. fer 6. post f. Ascens. Petrus Dunin de Prakowice, succam. terrae Sandomir. et Petrus de Rytarowice, succamer. Sanocen. statuunt granicies inter Domaradz superiorem (eppal.) et Zakobyle, alias Domaradz inferiorem, fratrum indivisorum de Zakobyle.
- XIV * 1466. in fortalitio Dunajow 12 Aug. Gregor. AEpp. Leop. confirmat erectionem Praelat. Custodiae in eccl. cath. Premisl.
- XV * 1467. dd. Korczyn. fer. 5. in Oct. SS. Corp. Christi **Casimirus** 6. P. intuitu meritor. Nicolai E. P. oppido Radymno concedit nundinas pro festo S. Mathaei Apli et tota Octava.
- VVI 1468. fer 2 post Epiph. — Nicolaus E. P. confirmat erectionem hospitalis Prem. et conventionem praepositi hospitalis cum Vicariis cathedr. super funeralibus initam, ratificat. Visit. Sierak. de anno 1744. fol. 674.
- VVII 1470. Crosnae 1 Febr. Nicolaus E. Prem. cum Henrico haerede de Kamieniec convenit ut villae Jasienica et Orzechownica ad

parochiam in Blizne, quoad plebanus p. t. existens vixerit, pertineant, post fata hujus vero dnus Henricus ad ecclesiam in Jasienica plebanum praesentare possit. Trzebin. f. 267. 258.

- XVIII. 1471. Romae 6. Jnd. Junii. — Paulus P. II. indulgentias concedit omnibus, qui ad muros ecclae cathedr. Prem. (qui tunc aedificabantur) manus porrexerint adju- trices. Trzeb. f. 300.
- XIX 1459. Sandomir. fer. 2. post Epiph. Casimirus R. Pol. Nicolao E. P. dat facultatem, villam regiam Dunikowice, nobili Budzi- woj pro 300 marcis oppignoratam. e ma- nibus ejus redimendi, et jure obligato- reo usq. ad receptionem praefatae Sum- mae possidendi. Trzeb. f. 306.

V. NICOLAUS

DE

B Ł A Ż E J O W I C E

STEM. ODROWĄŻ

E. P.

1452 — 1474.

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Primat. reg.
Casimir. IV. Jagell.	Nicol. V. 1447—1455.	Vladisl. Oporowski † 1453.
	Calixt. III. 1455—1458.	Joannes de Sprowa † 1464.
	Pius II. 1458—1464.	Joan. Gruszczyński † 1473.
	Paulus II. 1464—1471.	Jacob Sieniński † 1480.
	Sixtus IV. 1471—1484.	

Archiepp. Leopold.

Gregot. de Sanok 1453—1477,

Fuit gente Silesius, de pago Błażejowice, in ducatu Ratiboriensi oriundus, Custos Cracov.¹⁾ et secretarius Casimiri R. Pol. De ejus promotione ad eppatum Premisl. Długoss. lib. XII ad an. 1451 haec refert:

„Casimirus R. Pol., qui tunc in Lithvania agebet, „audita morte Petri de Chranstow E. P., Praelatis et „baronibus Poloniae inconsultis eppatum praedictum Miklasz de Błażejowice Silesitae confert, quem velut „Secretarium suum singulari gratia prosequabatur.²⁾ Quae „res animos omnium praelatorum et baronum offendit et „contristavit.³⁾ Et licet Casimirus R. scripsisset Capitulo

1) Eum Custodem Cracov. fuisse patet e bulla Nicolai P. V. ad Capitulum Prem. quae, licet mutila, in Archivo hujate superest. Długoss. quoq. sub anno 1451 (lib. XIII col. 69) meminit Miklasch, Custodis Cracov., qui a Casimiro R. P. in negotiis reipubl. in Lithuaniam missus fuit, et sine dubio eum nostro unus idemq. est. Illius Łętowski in Catalogo Prelator. et Canon. Cracov. ei stemma „Ostoja“ adseribit; at fuit indubie stematis „Odrowąż“ Vid. infr. not. 3.

2) Peculiare regiae erga eum benevolentiae indicia praebent documenta a nobis sub nris I. VII. VIII. XV. allegata.

3) Non aegre ferebant, quod rex libertati ecclesiasticae vim inferret, sed quod ipsis inconsultis Silesitam, alienigenam, Eppum nominaret. At non debuit homo Silesius, insuper Custos Cracov., ut extraneus reputari, cum Silesii ejusdem cum Polonis stirpis essent, et Silesia usque ad obitum Boleslai Crivousti partem integram Poloniae constituisset. Certe postquam Błażejovius in Sede eppali firmatus est, nobilitas Polona eum ut popularem suum agnoscere non cunctabatur, cujus rei evidens documentum exhibet Casp. Niesiecki in „korona pol. tom 3 p. 407 scribens: „Gdy niektórzy Odrowążowie fundacyę od Iwona Odrowąza Biskupa krakow. w Mogile zakonowi Cysterskiemu uczynioną kasować chcieli, inni Odrowążowie chcąc ona Iwona fundacyę przy zapelnem prawie utrzymać w roku 1462 potwierdzając ją wszyscy się podpisali. Między niemi pierwszy: Joannes de Sprawa AEp. „Gnesn., drugi: Nicolaus Eppus. Premisl.“

„Prem. ut praefatum Miklasz eligerent in eppum¹⁾, Capitulumq. respondisset, pariturum se voluntati regiae, ex „post tamen litteris praelatorum et baronum acceptis, „quibus prohibebantur Miklasz eligere²⁾, ne aut in regiam „offensam, aut praelatorum et baronum molestiam inciderent, continuerunt se ab omni electione. Omnibus „tamen praemissis non attentis, et precibus patriae (nobilibium sc.) Casimirus R. spretis, Nicolaum de Błażejowice in eppum Premisl. per Nicolaum P. V. promovit.“

Ex quibus facile colligitur, eum ab initio clero et nobilibus laicis minus gratum, atque ab utrisque satis frigide exceptum fuisse. At lapsu temporis prudentia, comitate, liberalitate aliisq. virtutibus pastoralibus omnium animos sibi devinxit³⁾.

1) Vide quae diximus sub Petro de Chranstow not. 2 ad finem. Caeterum Długoss. testatur, Nicolaum Śmirzyński, Notarium regium, qui mandata Casimiri ferebat, ut bona Capituli, quae in communi et privato habebant, per Capitaneos regios occuparentur, ni eum, quem rex nominaverat, eppum eligerent, durante itinere in villa Sopot subito sine Sacramentis extinctum esse.

2) Nullus procerum Casimirum regem ob hunc actum majori libertate objurgavit, quam Sbigneus Olesnicius, Card. et Eppus Cracov. Eo res devenit, ut primores regni se a consilio regis recessuros minarentur, nisi a prosequenda Błażejovii causa desisteret., id quod rex litteris patentibus appromittere coactus fuerat. Vid. Długoss. lib. XIII. col. 89—91. At paulatim animi exacerbati deleniti sunt, et Rex quam proposuerat Błażejovii ad eppatum promotionem, Pontifice votis ejus suffragante, ad effectum perduxit. Non tamen etiam postea Eppus hiece ab omni impetitione liber fuit, ac praesertim bona eppatus a vicinis nobilibus infestabantur. V. not. seq.

3) Ipse Długossius, qui, ut supra vidimus ejus electionem ad eppatum, favore regio peractam, manifeste improbabat, dum de obitu ejus loquitur, ab eo laudando sibi temperare nequit, ita de eo scribens: „Vir modestus, in re divina explenda assiduus, in regimine pontificali pervigil excubitor, in adversita-

In diebus ejus Turcae Constantinopoli expugnata (1453) Europae, praesertim vero Hungariae et Poloniae regnis periculosi et formidabiles facti sunt. S. Joannes Capistranus, expeditionem cruciatam contra eos praedicans, Cracoviam advenit¹⁾, et ordinis sui, fratrum minorum de ob-

tibus patiens, quae illi a militibus (i. e. nobilibus), bona episcopalia injustis limitibus occupare nitentibus, inferebantur.²⁾

¹⁾ Vid Dlugoss. ad an. 1453. lib. XIII. col. 122 et Math. de Miechov. lib. IV c. 69. — In familia Franciscana quoad interpretationem praecepti fundatoris de paupertate observanda variae sententiae exortae sunt. Ab initio Fratres minores ab omni peculio abhorrebant, eleemosynis tantum vitam sustentantes. At postea, praesertim anno 1348, quo vehemens pestilentia Europam et Asiam afflixit, benefactorum numero diminuto, de futuro solliciti ex collectis eleemosynis aliquam partem pro futuris necessitatibus reservabant, et hoc ipso peculium acquirebant. Nec deerant, qui mentem fundatoris quoad articulum de paupertate ita interpretarentur, quasi tantum singulis fratribus, non vero comunitati eorum, seu integris monasteriis (conventus vocant) peculium habere prohibuerit. Aliis tamen fratribus haec restrictio laxitatem sapere videbatur. Hi ergo, a prioribus secedentes, proprias congregationes formare coeperunt, in quibus regula paupertatis strictae et ad litteram observaretur. Hi fratres minores S. Francisci de *observantia* dicti sunt, priores autem *conventuales* vocari coeperunt. — Utrique ab initio comunem habebant ministrum generalem, communes item ministros provinciales, at jam Concilium Constantiense 1415 observantes a conventualibus segregavit, et prioribus proprii ministri provincialis eligendi copiam fecit. Serius etiam proprium Vicarium ordinis generalem obtinuerunt, at ministro generali ord. S. Francisci subjectum. Vid. Stanisl. Kleczewski in Calendario Seraphico. Primus ejusmodi Vicarius generalis fratrum observantium Cisalpinorum fuit S. Bernardinus Senensis (1438), cujus discipulus fuit S. Joannes a Capistrano. Hic vir Aplicus Cracoviam advenit, ubi in foro civitatis verbum divinum latine praedicabat (interprete mox dicta ejus in idioma vulgare transferente) ad poenitentiam, et arma contra inimicos Christi (Turcae) arripienda auditores, qui ad ejus conciones innumeri confluebant, magno ardore excitans.

servantia, qui vulgo Bernardini nuncupantur, in Poloniam introductioni occasionem praebuit¹⁾.

In Bohemia tumultus Hussitici continuabantur. Vladislaus, regius Polon. princeps, rex Bohemiae eligitur, ejus frater Casimirus ab Hungaris rex postulatur. Inde bellum Hungaricum enatum, submontanis Poloniae regionibus perniciosum²⁾.

Parte Prussiae in tutelam Casimiri R. confugiente oritur bellum cum Crucigeris, pace tandem Thoruniensi finitum³⁾, ad quod gerendum etiam ecclesiae contribuere cogebantur⁴⁾.

¹⁾ Prima eorum ecclia in suburbio Cracov. Stradom munificentia Sbignei Cardinalis et Eppi aedificata in honorem S. Bernardini Senen. dedicata fuit, unde ipsis per totam Poloniam „Bernardinorum“ nomen impositum fuit. In Russia rubra prima eorum monasteria Leopoli, Prevorsciae et Samboriae fundata sunt.

²⁾ Post obitum Georgii de Podiebrad Vladislaus, Casimiri R. Pol. filius, a Bohemis rex electus est, cui quum Poloni adversus Mathiam Corvinum, Hungariae regem, subsidia praerberent, Hungari in Poloniam irrumpunt, qua occasione oppida Zmigrod, Jassyel (Jasło), Brzostek, Kolaczyce, Frysztat (Frysztak), Dombowdzial (Dębówiec?), Dukla, tunc quidem ad Dioec. Cracov. hodie vero ad Premisl. spectantia, ab hoste occupantur, ac ducentae circiter villae ferro igniq. vastantur. Crosna, obsidione vallata, vix pace conclusa periculum evasit. Vid. Dlug. lib. XIII col. 506.

³⁾ Equites teutonici. B. V. Mariae de Jerusalem, Prussiae domini, a scriptoribus nostratibus ob crucem nigram candido pallio intextam, communiter Crucigeri appellati, adeo durum in subditos suos imperium exercebant, ut anno 1463 quinquaginta sex civitates pruthenicae cum territoriis suis, Casimiro III R. P. ultro se subjecerint. Vid. Dlug. lib. XIII, col. 125. Inde bellum cum magistro ordinis ortum, quod post varias vicissitudines anno 1466 pace Thoruniensi ita compositum est, ut Prussiae pars occidentalis, cum civitatibus Gedanensi, Thorun. Elbigeni, Culmensi, provincia item Varmiensi Poloniae incorporaretur, Prussiae vero orientalis equitibus teutonicis ea tamen lege relinqueretur, ut magister eorum in tutelam

Gesta Blażejovii in eppatu: Bona mensae eppalis a contiguis nobilium laicorum bonis limitibus officiose distinxit¹⁾, villam Iwaniszowka locavit²⁾, proventus eppales villa Duńkowiec, jure obligatoreo in possessionem accepta, ampliavit³⁾. Radymnensi oppido privilegium pro nundimis in festo S. Mathaei Apli celebrandis procuravit⁴⁾ Villam Lubatowa⁵⁾ et advocatiam in Cergowa⁶⁾ cum bonis eppal. reunivit.

Eccliam cathedralem ex arce Prem. ad eum, ubi nunc subsistit, locum transtulit⁷⁾ nec tamen fabricam ultra chorum minorem cum sacristia perduxit⁸⁾.

regni Poloniae transiret, et tanquam vasallus in verba regis juraret. Długoss. lib. cit. col. 385, 388.

¹⁾ Vid. docum. nro. VIII. item Dług. lib. XIII. col. 252.

²⁾ Vid. documenta sub. numeris III, IV, V, IX. XIII allegata.

³⁾ Vid. docum. sub. nro. 11. Villa haec, in territorio Jasłiska sita, per Iwansch Valachum plantata, serius Iwaszkowa-Wola dicta est.

⁴⁾ Vid. doc. nro. XIX.

⁵⁾ Vid. doc. nro. XV.

⁶⁾ Villam Lubatowa Mathias Janina a Żyndramo de Maszkowice emerat. Vid. nos sub hoc eppo — At serius nescio quo fato facta est villa regia, et more tunc recepto a rege, cum pecunia indigeret, oppignorata est, Casimirus R. Pol. dd. Sandomir. fer. 2 in fest. S. Gothardi 1460 Nicolao Eppo Prem. concedit, ut eam redimat de manibus et tenuta nobilis Jura, tamdiu tenendam et possidendam, donec sibi aut suis successorib. Summa, in qua praescripta (i. e. invadiata) est, exsolvatur. (Trzeb. fol. 141).

⁷⁾ Vid. Act. Capituli 1465 p. f. Epiph.

⁸⁾ Hucusq cathedra eppalis fuit in ecclia arcis Premisliensis, olim ruthenica, quam Vladislaus Jagello 1412 latino ritui tradidit. (Videt nos sub Mathia Janina). Templum hoc accessum habeat difficilem, ac vetustate ad ruinam inclinatam erat. Igitur Nicolaus Eppus communicatis cum Capitulo consiliis ecclesiam cathedralem in loco commodiori et civitati viciniore aedificare decrevit, ita, ut materialibus antiquae ecclesiae (la-

pidibus sc. quadris) ad structuram novae aedis uteretur Długoss. lib. XI. col. 334 fabricam hanc ad annum 1470 reponit, at juxta acta Capituli primum conclusum novae ecclesiae aedificandae fer. 2 post Epiph. D. 1460 his verbis formatum est: „Rdus. in Christo pater D. Nicolaus D. g. E. Pr. una cum Platis et Cancis ordinarunt: quod eccliam cathedr. in civitate Prem. fundatam et erectam . . . muro aedificare et construere (velint), chorum et corpus, sub tali conditione: quod singulis annis juxta exigentiam laborum contribuere debent, ita, quod D. Eppus anno curr. 30 et Capitulum 20 (marcas daturum sit:), ita tamen, quod post sententiam arbitralem ferendam seu latam per D. Eppum Cracov. dabit juxta sententiam. Quam fabricam continuabunt singulis annis usq. ad consumationem operis“. Acta porro sequentium annorum, praesertim 1467, 1469, 1471, 1472 opus non solum coeptum, sed et constanter continuatum, ostendunt. Non solus autem Eppus, uti e supra relato concluso dispicitur, fabricae sumtus ferebat, sed et Capitulum suas, easq. non modicas symbolas contribuebat, ac singulis annis in sessionibus capitularibus determinabatur, quantum utraque pars conferre deberet. Theodoricus de Wawrzyńczyce, Canonicus cathedr., omnia bona sua, mobilia et imobilia pro hac fabrica legavit (1471). Alii quoq. benefactores opus eleemosynis adjuvabant, Paulus P. II vero omnibus indulgentias concessit, qui ad muros hujus ecclesiae construendos manus adjutrices. porrexerint Vid. docum. nro. XVIII.

⁹⁾ Sic Długoss ad ann. 1474 lib. XIII, col. 525, ubi quidem tantum chori minoris (sive presbyterii) mentionem facit, at cum in hac parte templi devotio celebrata fuisse legatur, omnino et sacristiam quoque cum ea aedificatam esse oportet, quod et ratio structurae, aequae ac materia parietum innuere videtur; sacristia enim, aequae ac chorus minor est de secto lapide, cum reliqua pars eccliae chorus sc. major, seu navis ecclesiae, de cocto latere sit. Exinde colligendum est, ecclesiam illam arcensem, cujus lapides ad novam structuram translati sunt, non magnae capacitatis fuisse. Caeterum quae Rutheni fabulantur, singulos lapides, antequam novo aedificio adhiberentur, aquis Sani, ad averruncandum nescio quem odorem ruthenicum, sedulo ablutos fuisse, haec narrasse simul et refutasse est. Vix mentione dignam eam fabulam duxissemus, nisi nostris diebus a scriptoribus ruthenicis fuisset refricata.

Cum Capitulo legem de optione¹⁾ curiarum canonicalium constituit. Praelaturam custodiae cathedr. contra impugnatores defendit, et autoritate aplice confirmari impetravit²⁾.

Multas in dioecesi parochias novas³⁾, insuper in civitate Premisl. hospitale pauperum⁴⁾ ad ecclesiam Denoviensem Mansionariam⁵⁾, in ecclesia Stryjensi altare B.

¹⁾ In Capitulo post f. Epiph. Dni 1456 Praelati et Canonici juxta voluntatem D. Nicolai Eppi talem fecerunt ordinationem: „Si contingat Platum vel Canonicum beneficium „suum alio commutare, ex tunc assequens beneficium asse- „quatur etiam domum sui permutantis.“ At ordinatio ista sub Andrea Oporovio revocata et nova condita est, de quo infra suo loco.

²⁾ Vid. docum. nro. XI et XIV.

³⁾ En earum seriem chronologicam:

1458 Oleszyce,
1451 Niebieszczany.
1460 Harta,
1462 Wesola,
1462 Lunowice,
1469 Laszki,

circa 1470 Radynice.

Praeterea innovata est fundatio seq. eccliar.

1460 Jacimierz,
1461 Pietraszowska (Boguchwała),
1462 Dynow,
1466 Słocina.

⁴⁾ Vid. docum. nro. XVI cit. et Schem. dioec. sub. Civ. „Przemysł.“ Ecclia hospitalis s. t. S. Sptus. proprium habebat praepositum, qui cum Vicariis cathedr. compositionem fecit, per eppum approbatam, ut de spoliis defunctorum, in ecclia hospitalis sepeliendorum, ac de funeralibus media pars praeposito hospitalis, media vero Vicariis cederet. (Vis. Sierak. fol. 684.)

⁵⁾ Vid. volum VIX Actor. Conrii, p. 46, ubi occurrit documentum de anno 1462, quo Margaretha de Dynow cum assensu filii sui Stanislai de Strzalkow et Annae filiae Paroch. Dynov. villam Ulenica inseribit, cum onere tenendi 4 Presbyteros, qui quotidie Cursum B. M. V. absolvant.

M. V. ¹⁾ erexit, ecclesias paroch. in Klimkowka, Pietraszowska. al. Boguchwała Iwonicz, Oleszyce, et ecclesiam S. Adalberti in castro Crosn. consecravit²⁾.

Obiit Brzozoviae 21 Decembr. 1464, ac Premisliae in ecclia cathedr. sepultus est³⁾. Capitulum cathedr. hucusque cum veneratione ejus annulum pontificalem asservat, qui, quia ob virtutem suam puerperarum dolores mitigandi, partumq. facilitandi, frequentibus experimentis demonstratam, a feminis gravidis expetitur, inde vulgo annulus parturientium dicitur⁴⁾.

¹⁾ Vid. docum. erect. dd. Prem. fer 6 infr. Oct. Epiph. 1468 in libr. privileg. p. 42.

²⁾ Vid. Visit. Szembek. et Sierakow. et quae inde enotata sunt in Schematismo dioec. sub sing. his ecclies.

³⁾ Długoss lib. XIII, col. 525 sub anno 1474 refert: „Die „Mercurii, 21 Decembr. Nicolaus Epp. Prem. apud oppidum „sui eppatus Brzozow, dum eo die rem divinam, intelligens se „languidum, per se explesset, lectum ingressus per soporem „moritur, et Premisliam reductus in ecclia cathedrali sepelitur“. Cum qua relatione bene conspirant Acta Capitularia, in quibus haec leguntur: „Anno Domini 1476, indictione 8a, pontificatus SS. in Christo pris et Dni Dni Sixti div. provid. Papae IVti anno ipsius quinto, die lunae, 2a, mensis Januarii, „venerab. ac honorabiles Dni Praelati et Canici, tunc capitulariter congregati, corpore tumultato Revermi in Christo Pris. „Nicolai D. g. Eppi Prem. unanimiter elegerunt in Administratorem Spiritualium et temporalium venerab. virum magistrum Jacobum de Pantalowice, Custodem eccliae cathedr. „Prem“. — Sub Błazejovio Acta eppalia ab anno 1470, quo praefatus Jacobus de Pantalowice Vicarius gener. et Offlis. factus est, ordinate consignari coeperunt, et inde ab hoc anno, cum nonnullis tamen lacunis, in Consistorio asservantur.

⁴⁾ Acta Conrii de hoc annulo sequentia continent: „A. D. 1476, „4a Martii Nicolaus Radwan de Prostek annulum „p. m. Nicolai Eppi, sub cautione fidejussoria ab eodem „Eppo receptum, in manus Platorum ac Canonicorum reddidit, „et de eo quietatur“. Videtur ergo adhuc vivente Eppo a puerperis expetitus fuisse. Iterum: „A. D. 1476 die 8 Martii nobilis Nicolaus Rosza de Praemislia recognoscit, se an-

„nulum p. m. Nicolai E. Pr. a Michaële Archidiacono Pr.
 „recepisse, pro partu Magnificae Dnae Beatae de Sambor.
 „Cavet de restitutione sub maris centum“. Statuta quoque
 Capituli praescribunt, ut hic annulus nemini, nisi sub cau-
 tione 300 florenor. hungaricalium in auro commodetur. At
 nostris diebus cautio haec non observatur.

DOCUMENTA

AD GESTA ANDREAE

DE OPOROW

EPI VARMEN., ADMINISTRATORIS PERPETUI EPPATUS

PREMISLIENSIS.

- I 1477. Brzozov. Dom. Carnisprivii —
 Andreas Admtor. Epp. P. innovat privi-
 legia per Casimir M. R. P. oppido Ja-
 sliska circa locationem concessa.
 Act. Eppal. vol. VIII. 1506 Rosa I,
 fol. 121.
- II * 1478. Prem. 1 Jul. Andreas Eppus cum Capitulo
 fert sententiam arbitralem in causa De-
 cani et Praepositi de prioritare sedis et
 vocis certantium.
- III * 1478. Sandomir fer 5 in crast S. Dominici C.
 Casimirus R. P. Andreae E. V. Adm.
 perp. Prem. ejusq. successoribus eppis
 Premisl. inscribit marcas 200 in villa re-
 gali Dunkowice.
- IV 1479. Prem. 7 Januar. Andreas E. V. A. p.
 E. P. erigit eccliam hospital. Krosn. s. t.
 S. Spiritus cum praepositura hospitalis.
 Act. Ep. Sierak. s. a. 1760, pag. 384, 385.

VI. ANDREAS

DE OPOROW

STEMM. SULIMA

EPPATUS PREMISLIEN.

perpetuus Administrator 1477—1482.

Contemporanei:

Reges P.	R. Pontifices.	Primates reg.
Casimir. IV R. P.	Sixtus IV	Jacob. Sienieński † 1480 Sbign. Oleśnicki † 1493.

Archi-Eppi Leopol.

Gregor de Sanok † 1480,
Joann. Długosz † 1480,
Joann. Strzelecki Wątróbka † 1493.

Gens Oporovia in palatinatu Lanciciae domicilium habuit. Andreas Henricus Oporowski (Vladislai Oporowski, AEpi Gnes. cognatus), juris utriusque doctor, Archidiaconus Gnesn., Canonic. Płocensis et regni Vice Cancellarius¹⁾ fuit. Benevolentia regia fultus

¹⁾ Cancellarius et Vice-Cancellarius regni, nominibus et loco distincti, potestate et munere pares erant. Ambo scil. diplo-

ambierat primum vacantem eppatum Płocensem, ast irrito conatu¹⁾. Cum anno D. 1471 Paulus de Legendorf, eppus Varmiensis, in Prussia occidentali, regi Poloniae haud ita pridem subjecta, fatis cessisset, Capitulum more et jure antiquo ad electionem processit, et in Nicolaum de Tungen de gremio suo, olim Romae apud Paulum P. II brevium aplicorum scriptorem, vota sua contulit. At Casimirus rex more pariter suo, nullo jurium Capituli respectu habito, Procancellarium suum Oporovium eppum Varmiensem nominavit (1464). Tungenus Romae mo-

matibus, edictis, mandatis, epistolis et aliis litteris regiis conscribendis atq. signandis, porro omnibus litteris, quae ad Regiam Majestatem mitterentur, accipiendis et legendis praeerant. Idem etiam legatis externorum principum regio nomine responsa dabant, et sigillum regium, videl. Cancellarius majus, Vice-Cancellarius vero minus asservabant, et eorum, quae a Rege contra leges mandarentur, signaturam denegare poterant. Vid. Lengnich; Jus publ. R. Pol., — Stan. Krzysztanowicz: Status R. P. compendiose descriptus. — Hinc patet ad hujusmodi munus viros summae dexteritatis et integritatis delectos fuisse. Eorum porro alteruter semper e clero esse solebat. — Oporovius primus fuit ex antistibus nostris, qui hoc munus sustinuit.

¹⁾ Cum scil. eppatus Ploc. post fata Stiborii arm. Prus (1471) vacaret, Oporovius in electione novi praesulis sex suffragia nactus est. Sed cum duo adhuc competitorum adessent, scil. Stiborius de Bielsko, duodecim, et Casimirus, Boleslai, Masoviae Ducis filius, sex votis a Capitularibus electus, cumque Stiborius jure suo, quod potissimum habebat, in gratiam Casimiri cessisset, controversia inter hunc et Oporovium Romam delata, summus Pontifex ad instantiam Friderici Imperatoris, qui duci Masoviae affinis erat, eppatum Plocensem Casimiro, tunc, 18 annos nato, adjudicavit. — Vid. Długosz lib. XIII, col. 747. Cromer lib. 27. Stanisl. Lubieński in vit. epp. Ploc. p. 141. Nec mireris, Casimirum R. P., uti alias facere solebat, promotionem clientis sui Oporovii ad eppatum Plocens. mandato suo in effectum deducere haud valuisse, nam Masoviae tunc adhuc propriis ducibus regebatur, nec nisi horum stirpe emotua saec 16°, cum Polonia conjuncta est.

rans mox confirmationem aplicam obtinuit, ac ibidem consecratus est. Nec minus Oporovio succedit per suum in Urbe procuratorem bullas super provisione dicti eppatus obtinere, quibus nixus et ipse eppum se consecrari fecit. Sic duo ejusdem ecclesiae aderant pontifices, de capessenda temporalium possessione concertantes. Sed Prutheni Tungeno, qua homini suae stirpis magis quam Oporovio Polono favebant, insuper ordinis teutonici magister, Polonis semper inimicus, Tungenum jura sua vindicantem, aere et armis fulciebat. Sic ex schismate bellum sacerdotale exarsit. At Crucigeri auxilii a Mathia Corvino, Hungariae rege obtinendi spe frustrati, potentiae regiae diu praevalere non poterant, quod animadvertens Nicolaus de Tungen de aliis mediis eppatus sui conservandi sollicitus fuit. Igitur Petricoviam, ubi rex conventum generalem celebrabat, cum magistro Crucigerorum advenit, et ad genua Monarchae provolutus anteaetae resistentiae veniam petiit. Maluit rex ignoscere, quam bellum continuare, praesertim quum et Roma rescriptum venerit, Tungenum esse legitimum episcopum Varmien., Oporovium vero subreptitiae bullas obtinuisse.

Dum haec geruntur, moritur Nicolaus Blażejovius E. P. Capitulum cathedrale rursus electioni futuri pontificis se accingit, et pro hoc actu in diem 28 Martii 1475 Sessionem indicit¹⁾, sed rege per ablegatum suum Spytkonem de Jarosław, Palat. Russiae, prohibente, a proposito recedit²⁾. Sic sedes vacabat diutius et dioe-

¹⁾ Vid. Acta Capit. 1475 sub. 28 Martii, ubi notatur Capitulares die lunae i. e. 28 Mart. in loco solito Capitulum inchoasse de electione futuri pontificis, continuandum ad fer. 6am proximam.

²⁾ Długoss. lib. XIII, fol. 524.

cesis per administratores regebatur. Anno demum 1477 rex Casimirus Oporovium, spe potiundi eppatu Varm. penitus frustratum, ne sine dioecesi et congruo reditu esset, eppatus Premisl. perpetuum Administratorem esse voluit¹⁾ id quod Sixtus P. IV sua ex parte fieri permisit.

Dioecesis gubernationem aggressus²⁾ Oporovius fabricam ecclesiae cathedralis, ab antecessore suo coeptam, continuavit³⁾. Possessionem villae Dunkowice in rem

¹⁾ Invertit ordinem Damalewicz in vit. epp. Vladisl. dum. fol. 345 Oporovium vocat Eppum Prem., et eppatus Varmiensis perpetuum Administratorem. — Blażejovius sub exitum anni 1474 obiit, Oporovius vero sub exitum anni 1476 vel initio 1477 regimen Dioecesis aggressus est. Biennio ergo sedes vacabat, Casimiro rege, ut videtur, exspectante, quem exitum controversia Varmiensis habitura esset, et pro cliente suo Oporovio, si ibi succumberet, eppatum Premislien. reservante. Naramowski in facie rer. Sarmatic., et Piechowski in Cornucop. inful. Chelmen. volunt Oporovium, inter Paulum de Grabowa († 1479) et Joannem Kazimirski fuisse eppum Chelmensem. At Pr. Niesiecki in serie eppor. Chelm. chronologicis rationibus luculenter deducit, Oporovium in hac cathedra nunquam sedisse.

²⁾ Suscepto Dioec. regimine legationem obiit ad Fridericum III Imp. (1477) eo fine, ut animum Imperatoris ob negata sibi a Casimiro Rege contra Mathiam, Hungariae Regem, subsidia exacerbatum, demulceret Dług. lib. XIII, f. 555. Cromer. lib. 28.

³⁾ Ad calcem volum. XI Actor. Consist. haec antiquo charactere inscripta leguntur: „Andreas D. g. eppus. Varm. et „perpetuus Administ. ecclesiae Prem. significamus tenore presentium, . . . quia licet cum veni Capitulo ecclesiae Prem. „fratribus nris in Christo dilectis occasione certarum rerum „per olim f. r. Nicolaum E. P., antecessorem nostrum, derelictarum rationem, seu jure mediante earum adeptionem habere postulavimus et volumus nihilominus tamen attendendo, eadem res pro laudabili opere, et novelle ecclesiae Prem. erectione et honore conversas expositasque esse, et volentes cum „eis unanimem et fraternam tempore regiminis nostri gerere „in Deo caritatem, ac ipsos ob eorum merita favoribus pro „sequi volentes specialibus, ipsos et eorum quemlibet singula-

eppatus Premisl. recuperavit ¹⁾, antiqua privilegia oppidi eppalis Jaśliska renovavit ²⁾, ad hospitale Krosnense sub tit. S. Spiritus praeposituram erexit, ac decimis eppalibus de Haczow dotavit ³⁾, ecclesiam hujus hospitalis, item

„riter omnes in perpetuum liberos dimittimus, et de receptis „per nos perpetuo quitamus, per persentes. In quorum „fidem sigillum nrum. presentibus est subimpressum. Dat. Premisliae in curia nre. habitacionis die 4 Martii 1477. — Porro in Actis Cap. p. f. Epiph. 1469. — haec leguntur: „In „eodem Cap. grli. R. Pater Andreas Eppus post caritativam „et fraternam adortacionem, paternitati suae per Platos et „Caneos. factam vive vocis oraculo spondit, fabricam re- „tentam anni presentis videlicet, nomine ecclae Prem. pro festo S. Joannis baptiste proximo solvere, et eandem deinceps continuare“.

¹⁾ Vid. docum. nro. III. Jam antea Casimirus R. eandem villam Nicolao Błażejowski E. P. in 300 marcis obligaverat. At post ejus obitum, uti videtur, eppatus in possessione hujus villae per aliquem e nobilibus vicinis turbatus fuit. Ideo Casimirus R. ad proces Oporovii eidem denuo 200 marcas super hac villa inscripsit, per ipsum et successores ejus Eppos Prem. tandiu possidenda, donec illam Summam de thesauro regio receperint. In documento erectionis praepositurae hospitalis Crosnen. dd. Prem. 7 Januar 1479 ait Oporovius: „Se villam Dunkowycze non sine gravi difficultate et ex- „pensa de manibus eandem violenter occupantium eripuisse „ac nunc juvante Dno. pacifice possidere“.

²⁾ Docum. n. I. actis Conrui vol. VIII, sub 1 Maji 1506 ingrossatum. Hoc documento confirmantur anteriora privilegia Casimiri M. dd. Opatowice in Oct. B. Agnet. 1366 et dd. Cracov. d. B. Caecilie V. M. 1367 super locatione oppidi Hohenstadt (Jaśliska) et advocatio ejus concessa, quae lapsu temporis in desuetudinem abiisse videntur.

³⁾ Vid. docum. nro. IV Fundatio hujus praepositurae debetur confraternitati sacerdotali districtus Krosn. et Sanoc., quae Summam 210 marcarum, dotis nomine enumeravit. — Hanc Summam Oporovius accepit, pro sua, et ecclae suae Prem. utilitati convertendum, praepo vero hospitalis Crosn. 8 marcas annui census de proventu decimae eppalis e villa Haczow cum consensu Capituli inscripsit. Ne vero eppi Premisl. hac diminutione praetatae decimae graverentur, ideo a Casimiro R. P.

ecclesiam parochialem in Giedlarowa consecravit ¹⁾. Parocho in Radymno decimam ex agris dominicalibus in Sosnica addixit ²⁾. Ejus tempore in Capitulo cathedrali enata est lis inter Decanum et praepositum super praedria ³⁾,

super villa Duńkowiec 200 marcas impetravit (vid. fol. 132 n. I), et privilegium regium in thesauro caplari cum aliis documentis asservandum deposuit. Chronica Archiconfrat. sacer. distr. Krosn. et Sanoc. adnotat: sumtibus Oporovii tabulatum superius Eccliae paroch. Brzozov. viridi colore depictum fuisse.

¹⁾ Acta Sierakov. et ann. 1760, p. 384, 385. — Quoad consecr. eccl. in Giedlarowa Nakielski in Miechovia ad an. 1478 et 535.

²⁾ Vid. act. Consist. sub 7 Januar 1479. — Hanc decimas affectabat praptus hospitalis Lancutensis, qui propterea interdicto subjectus est, a quo per Michaëlem Archidiaconum et Officem. Prem. consentiente magistro Luca plebano in Radymna sublevatus fuit. — Haeres in Sosnica tunc erat Joannes de Pileza, Castellan. Cracov.

³⁾ Vid. docum. dd. Prem. in Curia eppali d. 1 Jul. 1478, quo haec continentur: a) Instrumentum publ. Notarii, quo Joannes de Humniska Decan. et Paulus de Wrocimowice Praeptus Prem. recognoscunt: se ad componendam differentiam inter ipsos ortam ratione prioritatis voti et loci in choro ac Capitulo Rmum in Christo P. Andream E. Varm. et Admin. ecclae cath. Prem., nec non venles Michaëlem ADiacon., Georg. Litwosz, Theodoricum, Nicolaum Bylina, Joann. et Raphaëlem Tarnowski, Canonicos, arbitros constituisse.

b) Sententia arbitralis praefatorum arbitratorum: Joannem Decanum Platum priorem ecclae cathedr. Prem. fuisse et esse, locumq. et vocem principalem in choro et Capitulo ipsi et ejus successoribus ante Praeptum deberi. (Vid. Trzeb. fol. 47). Non obstante hoc decreto Decanus et Praeptus adhuc certabant, quis ipsorum esset prior, imo lis haec ad ipsam Sedem Applicam devoluta fuit. Anno 1480 ambo litigantes complationem ad vitae suae tempora valitaram inierunt, ut alternative praedria gauderent, sc. unus a festo Epiph. usq. ad festum S. Joannis B., alter vero ab hoc festo ad Epiphaniam. At post fata Joannis de Humniska Decani lis denuo recrudit, atque decreto Georgii Litwosz, Canon. Cracov. et Premisl., nec non ecclae Prem. Sede vac. Administratoris in favorem Decani decisa fuit (1482), qui abhinc primum locum in choro et Capitulo per 3 saecula obtinuit, donec excels. C. R. Gali-

tum inter Capitulum et collegium vicariorum¹⁾ super obventionibus pro cooperatione in anniversariis, quas discordias Oporovius utcumque complanare et pacem turbatam restituere admissus est. Ideo statutum quoque Blażejovianum super optione curiarum canonicalium reformavit²⁾.

ciae Gubernium nemine postulante decreto dd. 11 Jun. 1791, N. 13.800 disposuit: ut praepositura deinceps pro prima dignitate habeatur.

¹⁾ Licet jam Petrus de Chranstow E. P. relationem Vicariorum ad Capitulum statuto suo regulaverit (Vid. nos sub hoc eppo), nova tamen discordia inter Vicarios et Capitulum inde orta est, quod sic dicta offertoria Capituli occasione exequiarum praestari solita, nimis modica viderentur. Erant autem offertoria manuscula, quae in funeribus aut anniversariis defunctorum a praesentibus castrum doloris cum accenso cereo processionis more circumstantibus in mensa ad latus posita pro Vicariis deponebant, distinguenda ab oblationibus, quae erant dona super altare posita. His discordiis obicem positurus Andreas Eppus ordinavit: ut Vicarii cum Capitularibus omnibus Anniversariis per Capitulum absolvendis intersint, utque, qui ex illis contumaciter adesse recusaverit, prima vice uno fertone (i. e. 4ta parte marcae, 48 grossos continentis,) altera vice una marca, tertia vice tota portione, quam e fundo vicariali pro festo Epiphaniae accepturus esset, mulctetur. Pro fatigio vero et cooperatione Vicariorum circa Anniversaria Singuli Plati et Canonici, qui praesentes adfuerint, Vicariis medium grossum pro Offertorio dabunt. Vid. Acta Consist. sub. 7 Jan. 1479. Notandum autem est, unum grossum tunc tantum valuisse, quantum 1766 unus flor. pol. cum 3 grossis. Vid. Czacki, o litewskich i polskich prawach tom I, pag. 123 seqq.

²⁾ Vid. Capit. p. f. Epiph. 1478 ubi leguntur: „Rmus. Pr. et Dnus. Andreas E. Varm. et Administrator eccle. Prem. de consensu et voluntate DD. Plator. et Cancor. cassato statuto de domibus Plator. et Cancor. in statutis Capituli contento statuit: quod dum Praelatus aut Canonicus sive post commutationem beneficii sive post mortem eorum, qui domos proprias habuerint, succedit domum domini commutantis vel decedentis frater senior in ordine recipiat, et ille, qui

A. D. 1480 Sbigneo Oleśnicki Eppo Vladisl. ad AEppatum Gnes. promotus, vacans eppatus Vlad. regia nominatione Andr. Oporovio obtigit, quem tamen personaliter nunquam adiit, nam cum Casimiro R. in Lithuania agens, dum accesum ad sponsam suam parat, Merceii (quod est oppidum Lithuaniae) in itinere mortuus est (1483¹⁾). Mortales ejus exuviae pro sepultura ad ecclesiam cathedr. Vladislav. sunt translatae.

„commutationem fecit beneficio duntaxat gaudeat, et domum quousque ordo recipiendum domus advenerit, praestoletur.“ Haec lex optionis usque ad novissima tempora in usu permansit.

¹⁾ Damalewicz (in Vladisl.) scribit: eum 5 annis nomen Eppi Vladisl. gessisse, at unde hoc quinquennium obtineat, non liquet, siquidem Sbigneus de Oleśnica, cui in hac sede successit, 1480 ad AEppatum Gnesnen. ascendit, mors vero Oporovii anno Dni, 1483 contigit. — Caeterum eodem auctore testante Andreas Oporovius fuit vir ingenii prompti et ad inveniendum perexpediti, de cujus tamen laude celebritatis opinio inconstantiae nonnihil ademisse visa est. Felix inquit, ingeni praecoax in acumine, promptus consilio, sed cum mobilitate fuit. Alembek vult, cum Dioecesi Premisl. tantum usque ad ann. 1479 praefuisse. Ast Acta nostratia aliud innuere videntur; nam Michaël de Kleparz, Archidiaconus cathedralis, qui anno 1479 fuit ejus Vicarius generalis, hunc titulum etiam annis 1480 et 1481 retinet, ac primum anno 1482 idem Michaël ADiaconus occurrit qua Administrator Spiritualium, Georg. Litwosz autem qua Administrator temporalium. Ex quo colligi potest, Oporovium etiam post promotionem ad eppatum Vladislav. administrationem eppatus Prem. aliquamdiu continuasse. —

VII. PETRUS
DE BNINO
MOSZYŃSKI

STEM. ŁODZIA

E. P. 1482—1483.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Primas. reg.
Casimir IV.	Sixtus IV. † 1484.	Sbign. Oleśnicki 1480—1493.

AEpp. Leop.

Joann. Strzelecki, Wątrobka 1480—1493,

Mossinia gens de Bnino, avita sua possessione in majori Polonia, passim sub nomine Bninoꝝ (Bnińscy) apud rerum polon. scriptores occurrit. Pater Petri nostri fuit Joannes de Bnino, frater autem ejus Mathias de Bnino Palatini Posnaniensis dignitate praeſulgebat.

Quibus gradibus Petrus ad eppatum ascenderit non constat. Sine dubio in aliqua eccla cathedr. stallum canonicale, simulque muneris quidpiam in aula regia ha-

buit¹⁾. Eum designatione regia eppatum Premisliensem adeptum fuisse, praecedentium epporum historia perquam probabile reddit²⁾.

Episcopatus ejus brevis fuit, nulloque majoris momenti actu conspicuus, praeter confirmationem locationis ville Nowy-Domaradz³⁾, et confraternitatis sacerdotalis in districtu Sanoc. et Crosnen⁴⁾. Ejus temporibus 1482 et 1483 pestis, ex Hungaria illata, Poloniae regnum afflixit.

¹⁾ Okolski in orbe Pol. vult: eum fuisse Cancellarium Casimiri III R. P. — At Pr. Niesiecki eum nec inter Cancellarios, nec inter Vice-Cancellarios recenset — neq in documentis, quae tanquam Eppus Pr. edidit, cum tali titulo occurrit.

²⁾ Electionis eppi post discessum Oporovii in Actis Conrii et Capituli nec minima mentio habetur, ex antecedentibus vero quae sub Petro de Chranstow, Nicolao de Błażejowice, et Andreae de Oporow retulimus, inferendum est, eum regia designatione eppatum obtinuisse. Quo id anno evenerit, Niesiecki in sua serie epporum Premisl. non annotavit, Sam. Nakielski vero perhibet: eum quadriennio, postquam Andreas Oporowski eccliam paroch. in Giedlarowa consecraverat (7 Nov. 1478,) adeoq 1482 eppum Premisl. factum esse. Quod et Acta Consistorii confirmant, nam 1482 Michael Archidiaconus vocatur Administrator in Spiritualib., quod probat, sedem tunc fuisse vacantem, ex mense vero Decembri ejusd. anni occurrit documentum Petri electi et confirmati Eppi Prem., unde merito infertur, eum hoc anno 1482 eppum esse factum. Longe ergo a vero aberrant tabulae epporum Premisl., quae ejus eppatum inter 1479—1481 reponunt.

³⁾ Vid. Act eppal. vol. VIII, fol. 47, ubi legitur documentum Petri, electi confirmati Eppi Prem. dd. Brzozow. die Solis 14 Decemb. 1482, quo confirmat privilegium antecessoris sui Janussii Lubinii dd. fer. 4 post Oct. paschae 1425 pro locatione villae Nova-Domaradz.

⁴⁾ Vid. vis. Sierakov. ex anno 1760, p. 357 ubi memorat documentum Petri E. P. dd. Brzozov. 5 Novemb. 1483, quo Statuta confraternitatis sacerdotalis in distr. Kros. et Sanoc. confirmat. — Auctor MS. vit. eppor Prem., etiam comemorat documentum ejus de anno 1486, quo altare in eccla cathedr. Prem. per Petrum (de Chranstow) E. P. fundatum, cum

Fuit vir sapiens, et ultra saeculum suum doctus, quem Philippus Callimachus (Buonacorsi¹⁾), Mathias Dre-
vicius²⁾, Steph. Damalewicz³⁾ et Mich. Wiśniewski⁴⁾ ma-
gnis laudibus extollunt.

jure patronatus consulum Prem. approbaverit. At Mossinius
anno cit. jam non fuit eppus Premisl., sed Joannes de
Targowisko, sub quo nobis de hoc altari sermo recurret.

¹⁾ Philip. Buonacorsi vulgo Callimachus dictus, natione Tuscus
humanioribus litteris Romae excultus, et sub pontificatu Pii.
P. II nescio quo munere in curia Romana functus, ob singu-
larem rerum politicarum peritiam „experientia“ dictus, circa 1465
in Poloniam venit a Casimiro III R. P. variis legationibus
adhibitus ejusq. filii praeceptor datus est. Hic teste Okolski in
praefat. ad historiam Vladislai III R. P. Casimiro R. dedicatam,
de Mossinio sic scribit: „Petrum de Bnino eppum Deus nasci in
tuo regno, Rex invictissime, voluit, non solum, ut esset in his,
„quae ad rem divinam attinent, quondam priscae sanctitatis
„specimen, vereq. religiosorum pontificum imago, sed etiam,
„ut haberes in humanis consiliarium prudentia, fide, constantia,
„gravitate antiqua praeditum“. Idem in oratione ad Innocen-
tium P. VIII „de bello Turcis inferendo“ Mossinii mentione
facta subdit: „Ejus ingenii acumen, gravitas, constantia, ma-
„gnitudo, praeterea vita ac morum sanctimonia humanum mo-
„dum supergressa, jam pridem meruere ut transferretur in
„religionis nostrae sacrosanctae arcem“. (Romam intelligit,
dignum innuens Mossinium, qui in purpuratorum collegium
aut saltem altiorum curiae pontificiae ministrorum collegium
cooptetur).

²⁾ Mathias Drevicius, familiaris et ipse Callimachi, ac post-
modum eppus Premisl. in epla ad Marc. Ant. Maurocenum,
Venetum, de Mossinio sequens fert judicium: „Fuit vir non
„solum ingenio praestanti, ac doctrina singulari, sed omnium
„quoque humanarum divinarumq. rerum cognitione ac prope
„experimento prudentissimus.“

³⁾ Damalewicz (in Vladisl.) eum ita depingit: „Vir procerae
„staturae, morum gravitate celebris, doctrina magnus, sed
„major tum religione in Deum, tum pietate et mansuetudine
„in homines.“

⁴⁾ In hist. litt. polon. tom IV, p. 12 ex praefata epla Dre-
vicii adducit crisin Petri Mossinii in chronicam Vinc. Kadlubek,
ac observat se eum eam iterate relegeret, sibi vix per-
suadere potuisse, eam saec. XV a quocumque scribi potuisse.

A. D. 1484 translatus est ad ecclesiam Vladislav.¹⁾
in qua (die 7 Mart. 1493 defunctus²⁾) quiescit, sequenti
epitaphio honoratus:

*Petro de Bnino, Vladislav. Potifici, religioso et sapi-
enti, positum procuratione Callimachi experient., amici
concordissimi MCCCCLXXXIII.*

Adeo Petrus noster, (quem Wiśniewski cum Andrea de Bnino
epo Posnan. confundit) ultra aetatem suam sapuit.

¹⁾ Hoc anno eum Vladislaviam translatum esse scribit Dama-
lewicz, cui Acta Consistorii nostri eatenus consonant, quatenus
anno 1484 Michaël Archid. „Administrator ecclae Prem. sede
„vacante“ nuncupatur.

²⁾ Falsa omnino est relatio Chronicae Archiconfrat. sacerd. Kros.
et Sanoc., quae eum peste sublatum vult. Obiit podagra,
quae eum, teste Damalewicz, frequentius, quam eppi Poloni
eo tempore solerent, penes cathedram suam detinuit. Debitis
obnoxius sponsae suae Vladislav. parum ornamentum conferre
valuit, quaedam tamen ejus munuscula (Pontificale pergame-
neum, et pedum pastorale argenteum), adhuc Damalewiczii
tempore (1642) supererant.

VIII. JOANNES KAZIMIRSKI

STEMM. BIBERSTEIN

E. P.

1421 — 1435.

Contemporanei:

Rex	R. Pontifex	Primas. r.
Casimirus IV.	Innocent. VIII.	Sbig. Oleśnicki.
	1484—1492.	

Arch. Epp. Leopol.
Joann. Strzelecki Wątrobka.

Familiae Biberstinorum origo ex Helvetia derivatur, ubi Comitum de Regenstat dignitate insignes fuisse traduntur, serius vero, nescio quo fato in Poloniam delati, in plures surculos seu lineas divisi sunt, ex quibus una a possessione sua „Kazimierz“ Kazimirsiorum nomen assumsit. De Joanne nostro id modo constat, eum antea fuisse Episcopum Chelmensem¹⁾, eppatum vero

¹⁾ Alembek in „Gemma“ et qui cum presso pede sequitur auctor MS. „Vitae EE. PP.“ de episcopatu ejus Chelmensi

Premisliensem ad finem 1484 obtinuisse¹⁾. Ingenium et mores ejus eximie commendat Samuel Nakielski²⁾. Non habuit otium de nova sua sponsa benemerendi, nam ea vix a limine salutata de praesentis vitae statione avocatus est (1485³⁾). Acta eppalia paucas tantum continent ejus

nil noverunt; at Nakielski in „Miechovia“ fol. 539, et Piechowski in Cornucop. inful. Chelmen. referunt, eum vix uno anno in eppatu Chelm. transacto ad Premisl. fuisse translatum. Ambo porro testantur, ab illo eccliam eremitarum S. Pauli in „Uchan“ dioec. Chelm. consecratam fuisse. — Hos quoque sequitur Niesiecki in serie eppor. Chelm. Quibus autem gradibus ad hunc eppatum pervenerit, non constat.

¹⁾ Acta Capit. ex anno 1484 perhibent: hoc anno fer. 2 post Dom. „Laetare“ (quae est 4ta in Quadrag.) Capitulares pro electione futuri pontificis convenisse. Eventus electionis non notatur; porro in Capitulo p. f. St. Joan. Bapt. celebrato adhuc inter praesentes occurrit Michaël Archidiaconus, qua Administrator in spiritualibus, ergo Sedes eppalis adhuc vacabat; jam vero in Capitulo 1485 p. f. Epiphaniae Dni celebrato praesens memoratur Joannes E. P. Ergo tempore inter duo posteriora Capitula interjecto (inter 24 Jun. 1484 et 6 Jan. 1485) Kazimirscius regimen eccliae aggressus est. — Electio autem illa post Dom. Laetare celebrata, si anteriora consideremus, sine dubio nil aliud erat, quam postulatio Candidati per Casimirum R. Pol. designati.

²⁾ Vocat eum „virum magna animi dexteritate et aliis praeclarissimis virtutibus ornatum,“ quod et Piechowski repetit. — Nakielscius sine dubio notitiam suam a confratribus, Cancis SS. Sepulchri accepit, qui Chelmae conventum ad eccliam paroch. habebant.

³⁾ Acta Capituli obitum ejus his verbis commemorant: „A. D. 1485 fer. 6 ante fest. S. Elisabeth (qd. 18 Nov. celebratur) Ven. Plati et Canci. circa eccliam praesentes, audita morte „Rmi. Pris. Dni Johannis eppi Pr., capitulariter congregati, unanimi et concordato voto venerab. D. Joann. Zema, „Canonicum, in Administratorem Spiritualium et temporalium „elegerunt.“ Unde patet, eum extra Premisliam, probabiliter Brzozoviae, mortuum esse. Chronicon Archiepiscopi sac. Krośn. et Sanoc. eum peste extinctum refert. Ex his corrigendi sunt Nakielski et Niesiecki, qui ejus obitum ad annum 1487 repouunt, et Rzepnicki, qui eum Premisliac triennio sedisse scribit.

ordinationes, Collegium vicariorum cathedralium ¹⁾ praeposituram hospitalis Krosnen. ad S. Spiritum ²⁾ et con-

¹⁾ In Capitulo generali p. f. epiph. A. D. 1475 celebrato haec conclusa leguntur: „DD. Plati et Canci de consensu speciali Rmi. Pris. Dni Joannis D. g. E. P., tunc in Capitulo praesentis, de Vicariis perpetuis ad eccliam assumendis tale unanibus vocibus condiderunt statutum: quod antequam Vicarius cujuslibet Plati et Canci per D. Decanum, cujus interest. instituat, aut assumatur, talem Vicarium, alias presentatum per duas septimanas inter Vicarios examinandum fore de idoneitate decreverunt. Qui si idoneus compertus fuerit, ipsi Vicarii D. Decano innotescere (i. e. notum facere) debent, et D. Decanus talem sine condicione investire ac confirmare tenebitur. Si autem hujusmodi presentatus idoneus compertus in examine hujusmodi non fuerit, Decanus sub consciencia peccati mortalis illum instituere non audebit, quam conscienciam paternitati sue D. Eppus gravavit. Item ipsi DD. Plati et Canci simul cum Rmo. Pre. D. Eppo praefato de anniversariis DD. Platorum et Cancor. statuerunt, Vicariis perpetuis tunc presentibus et consentientibus: quia ipsi Vicariis omnib. anniversariis interesse debent, et cum Platis presentibus, sive uno presente anniversaria cantare, et subsidium DD. Platis in cantando facere, sine condicione qualibet. Ratione cujus subsidii ipsi DD. Plati et Canci ipsis Vicariis semper de marca pecuniae, quam occasione anniversarii tollant, dabunt sex grossos, etsi unus Platus fuerit. Item in eodem Cap. per DD. Platos et cum assensu Rmi. Pris. D. Eppi de rectore scole et cantore conclusum et statutum est: quod rector scole principaliter, si voluerit, et post cantor sit primus expectans ad Vicariatum perpetuum cujuslibet Plati et Canci.“ — Porro Alembek — (in annulo canon. p. 304 et 342) — testatur se in Archivo Collegii Vicar. eccliae cath. Prem. vidisse sententiam compromissoriam ejusd. Joanni Eppi inter PP. Minoritas Premisl. et Vicarios cathedr., in pergameno scriptam dd. Brzozov. 12 April 1485, qua definivit: a) ut FF. Conventuales Vicariis semper reddant portionem canonicam (quartam funeralium), ac funeralibus parochianarum, b) ut iidem FF. non habeant licentiam praedicandi, quando praedcatur in ecclia cathedr. c) ut fabri et textores sint liberi et non alliciantur per Vicarios ad tenendas fraternitates apud ipsos.

²⁾ Praeptura haec per Andream de Oporow erecta est (Vide nos s. h. Eppo). — Quia vero hic praesul ei decimam eppalem

fraternitatem spiritualem presbyterorum laicorumq in districtu Krosn. ¹⁾ concernentes. In tempora ejus incidit mors B. Joannis de Dukla, religiosi O. Min. S. Francisci de observantia, patroni urbis Leop. ibidem in conventu sui ordinis defuncti ²⁾, et Synodus provincial. Petricov. (1485), quae constitutionem Synodi provincialis Sprovianae (A. D. 1459 Lanciciae celebratae) super modo eligendi Administratoris sede epali vacante, et administrandi bona mensae eppalis, republicavit et in praxin deduxit ³⁾.

de villa Haczow cesserat, ne quis valorem actus exinde impugnaret, quod Oporovius tantum Administrator eppatus Prem. fuerit, proinde de bonis eppatus disponendi potestate caruerit, ideo Kazimirscius hanc erectionem, et respective memoratae decimae incorporationem dd. Brzozov. 3 April. 1485 ratificavit.

¹⁾ Documentum huc spectans est de eadem data sicut illud, quod in not. praecedente citavimus. Caet. vid. Visit. Szembek. et Sierakov. sub ecclia Krosnen.

²⁾ Obiit ipso f. S. Mich. Archang. 1484, et a Clemente P. XII in album beatorum relatus est. Vid. breviar. R. inter propria Poloniae sub 12 Julii.

³⁾ Vi hujus Statuti Plati et Canci tumultato corpore eppi tenebantur capitulariter congregari, praestitoq juxta praescriptam rotham juramento, Administratorem eppatus in Spiritualibus eligere, cujus deinde erat, collatis cum Capitulo consiliis, regentias seu tenutas honorum cujusvis clavis inter capitulares distribuere. Administrator novo eppo super administratione temporalium calculum reddere obligabatur. Tenutariis pro vita et expensis fructus ex allodiis, molendinis, piscinis, et alii minores proventus cedebant. Vid. Węzyk. collectionem constit. Synodal. Cracov. 1630 in 4° impressam, fol. 36—43., item Nicol. Zalaszewski: Jus Capituli, seu de potest. Cap. Sede epp. vac. Posnan. 1706, 4° p. 97 seq.

DOCUMENTA
AD EPATUM JOANNIS
DE TARGOWISKO.

- I 1486. Prem. 1 Oct. Joann. E. P. approbat altare per antecessorem suum Petrum in eccla cathedr. fundatum cum patronatu consulum Prem. Alembek Collectanea f. 7.
- II 1487. Brzozow. fer. 5. ante S. Margareth. Joannes E. P. concedit Ladomiro Valacho super extirpatis fundis eppalibus inter fluvios Jasiod et Trzcianka jure Valachico novam villam locare, nomine Trzcianka (hodie Zawadka). Act. Eppl. vol. VIII, s. a. 1605.
- III 1489. 4 Jul. — Joann E. P. dat. consensum pro aedificanda Capella B. M. V. cum Capellano — ad eccliam paroch. in Stryj. Alemb. in Collect f. 7.
- IV 1490. Przeworsko 3 Febr. Joannes E. P. cum Joanne Abb. de Pokrzywnica (Koprzywnica) Ord. Cister., et Joanne Priore Calvi-Montis Ord. S. B. reformant Conventum Prevorse. Canonorum regular. SS. Sepulchri Hieros. (Act. Cons. lib. V sub 3 Febr. 1490. Nakielski in Miechovia fol. 555 seqq.)
-

IX. JOANNES
De
TARGOWISKO,

STEM. TARNAWA.

E. P.

1486 — 1492.

Contemporanei:

Reges P.	R. Pontif.	Primas Reg.
Casimirus IV. † 1492	Inocent VIII. 1484—1492.	Sbig. Oleśnicki † 1493.
Joan. Albert. 1492—1501.	Alexander VI. 1492—1503.	

AEp. Leop.

Joann. Strzelecki Wątrobka † 1493.

Targowisko est villa, prope Krosnam, cum ecclesia parochiali. At Niesiecki Targoviscios in palatinatu Sandom. et Lublin. bona habuisse scribit. Joannem Targowicki 1481 acta Capituli Canonici Premislensem, acta vero eppalia an. 1485 Canonici Premisl et rectorem ecclesiae paroch. in Drohobycz exhibent. In Capitulo 1486 domus Joannis Targowicki Canonici „et modo

electi¹⁾ Joanni Drzewicki Canonico confertur. Niesiecki provocat ad privilegium Casimiri R. P. 1484 civitati Cracov., porro ad documentum juramenti, per Stephanum, Moldaviae Palatinum regi et regno Poloniae praestiti, in quibus Joannes Targowicki, electus Chelmenensis inter testes praesentes memoratur (Apud Przytuski in Stat. R. P. fol. 807). Nullum ergo dubium est Joan. Targowicki Canonicum Prem. ad Episcopatum Chelm. per translationem Joan. Kazimirski vacantem, ascendisse²⁾. Eodem anno 1485 ipsi etiam in eppatu Premisliensi, regia, ut supponitur, nominatione succesit.

Dies ingressus ejus non exprimitur, ast acta eppalia pandunt, eum jam 1485 Premisliae eppalem jurisdictionem exercuisse³⁾.

Sub ejus episcopatu Russiae provincia multa mala a Tartaris³⁾ tum a milite regni stipendiario, ad expeditionem contra Turcas destinato⁴⁾ perpressa est.

¹⁾ Piechowski in cornucop. inf. Chelmen. eum nihilominus penitus ignorat. Non diu tamen in cathedra Chelmenensi sedit, imo fortasse ad eam nec inthronizatus fuit, siquidem Joanni Kazimirscio 1485 defuncto in eppatu Prem. successor datus est.

²⁾ Vid. vol. V. act. Consist., siquidem ibi sub penult. Septbri (quae fuit dies Saturni) 1486 talis actus occurrit: „Joannes „Prior FF. Praedicator. Conventus Prem. agit contra Dnam Annam, Castellaneam Premisl., occasione Presbyteri ejusdem „Conventus occisi per Joannem Guzek, emethonem Zorawicem. „Sed postquam ipsa Dna. Anna „statuit praefatum Guzek, „per Rmum. in Christo Prem. Joannem de Targowisko „E. P. libera pronunciata est, Guzek autem damnatus ad perpetuos carceres, iisdemq. catenis ligatus, inclusus est.“ — Fallitur ergo P. Niesiecki, dum initium eppatus ejus ad ann. 1488 reponit.

³⁾ Vid. Cromer. lib. 29 ad ann. 1488, ubi haec habet: „Inferat stabat ea gens (Tartarorum) crebris incursionibus, magnisq. incommodis afficiebat Podoliam atque Russiam . . . Fumabant longe lateq. non modo villarum et pagorum sed etiam vicorum et oppidorum incendia, abducebantur in foedam et

Targovicus recto ordini devotionis in eccla cathedrali providit¹⁾ ad comparandum pro ea novum monstratorium magnam argenti partem donavit²⁾. In eadem eccla fundationem altaris SS. Corp. Christi renovavit, et jus patronatus consulibus civitatis addixit³⁾ porro pro capella B.

„barbaricam servitutem agrestes juxta ac nobiles viri, matronae et puellae, senes vero ac pueri longioris itineris labori ferendo impares immaniter trucidabantur.“ Sed huic barbarorum furori Joannes Albertus, regius princeps, copiis eorum ad Copestrinum fuis, modum posuit.

⁴⁾ Vid. acta Cap. prof. Epiph. 1486, ubi Canonicus Joan. Drzewicki, ctra. Decanum et Praeptum ob portionem sibi de proventu villae Pnikult haud persolutam conqueritur, ipsi vero in sui excusationem allegant, se solvendo impares esse „propter gravia damna, tam ipsis hominibus, quam bonis ipsorum „ac omnibus subditis in eadem villa Pnikult consistentibus per „Stipendiarios illata, ac hominum ipsorum magnam oppressionem, a quibus nec soli census tollunt.“ Stationarii illi erant copiae, quas Casimir. R. P. Stephano Vajvodae Moldaviae (a quo 1485 vasalliticum homagium exceperat) contra Turcas, principatum ejus infestantes, in subsidium ducebat. At pace cum Bajazethe Turcarum Sultano conclusa Stipendiarii illi dimissi sunt.

¹⁾ Vide Acta Cap. p. f. Epiph. 1488, cui ipsemet praesens interfuit. In Capitulo „DD. Plati et Canei simul cum Rmo. „P. Eppo multis et variis permoti respectibus, dedecore nimio circa complecionem missarum per ipsos Platos in eccla . . . „comisso attento, citatione ante omnia praemissa de tenendis „missis statuerunt, Plato sive Canco. tam propriam, quam „etiam alterius fratris praesentis et nolentis, sive etiam absentis obdomadam tenenti mox obdomada transacta unus ferto „pecuniae per collectorem dominorum dare tocienis quociens „obdomadas tenuerit.“ Videntur Capitulares Vicarios in sui locum substituisse, quod ne in posterum facerent, lucri spe movendi erant.

²⁾ Vid. documentum annivers. Targovisciani (sub epp. Nicol. Krajowski nro. II, ubi legitur: „Ad monstrancie constructionem R. Pr. olim D. Johannes prefatus notabilem partem „argenti dederat“.

³⁾ Vid. docum. nro. II.

Mariae Virg. ad ecclesiam Stryjensem aedificandam consensum dedit¹⁾. Collegium Prevorscense Canonicor. regular. SS. Sepulchri visitavit et reformavit²⁾, ecclesiam vero FF. minor Sti. Francisci de observantia Samboriae consecravit³⁾. In bonis mensae eppalis novam villam nom. Trzcianka locavit⁴⁾.

Annus 1492, Americae detectione notabilis. et Casimiro IV R. P. et Targovicio nostro fuit fatalis, nam Praesul iste post fest. Ascens. Dni nocte de feria sexta in Sabbatum animam Deo reddidit⁵⁾, cum antea testamento suo varia legata ad pias causas destinasset⁶⁾.

¹⁾ Vid. docum. nro. III.

²⁾ Vid. docum. nro. IV. — (Act. Cons. vol. V.) Hoc documento abrogat abusum, proventus Conventus inter singulos fratres dividendi. Mandat, ne sine licentia Praepti, nec nisi bini, in civitatem prodeant, nec ultra horam 24tam morentur. Praeptus debet fratribus meliorem mensam, et cerevisiam procurare, pro eorum obsequio famulum tenere, pro aegrotis specialem stabam (infirmarium) instruere, et eos necessariis medicamentis providere. Praepto addendus est Senior vel Custos, qui eo in negotiis absente, ordini domestico intendat. FF. horas canonicas, praecipue cursum B. M. V. in eccla voce intelligibili recitent. Capitulum pro fratrum correctione singulis septimanis tenendum. Quidquid de proventibus post expensas quotidianas supererogaverit, ad cistam comunem reponatur, a qua Praeptus unam, Custos alteram clavem habeat. Ex hac pecunia fratribus vestimenta, aliaq. necessaria comparentur, et revocatis ad conventum Miechovien. viaticum praebetur.

³⁾ Niesiecki ex Luca Wadingo, in Annal. FF. minor ad ann. 1490, adde Jacobum Mirecki in tabula eppor. Prem. qui Joan. Targowiscium his versibus celebrat:

Praestit is multum Russis, delubra sacravit

Plurima, Seraphicis Samboriense viris.

Quae vero alia templa dedicaverit, non constat.

⁴⁾ Vid. docum. nro. II.

⁵⁾ Nakielski et Niesiecki eum 1490 mortuum volunt; quod non tantum Acta ejus refellunt, quae ab anno 1486 ad 1492 pertingunt, sed et adnotatio in Actis conclusorum Capituli vol. I in haec verba concepta: „Anno Dom. MCCCCXCII

„Rmus. in Christo Pr. et. D. Joannes D. g. de Targowisko
 „Eppus Pr. post festum Ascens. Dni. nocte de fer. 6 in diem
 „Sabbaticum alias die crastina, prout altissimo placuit, mortem subiit temporalem. Post cujus mortem corpus ejusdem
 „in eccla Prem. fer. 2 post Vesper. festi Pentecostes sepultum
 „est. Et in instanti Capitulum generale ejus corpore humato
 „DD. Caplares celebrarunt.“ — Additur, pro electione futuri
 „Eppi terminum pro festo Nativ. Mariae (8 Sept.) proximo statutum esse.

⁶⁾ Praeter 100 marcas pro Anniversario totidem pro fabrica ecclae legavit. Praeterea Acta Capli de ao. 1492 notant: Platos et Cancos. Sigismundo de Targowisko, Cancos. Prem., defuncti Eppi germano, commisisse, ut pro festo S. Joann. B. proxime venturo medietatem censuum in omnibus bonis eppalib., per praefatum olim Eppum sibi et ecclae Premisl. legatorum, in ipsis bonis exigeret. — Nakielski in Miechovia fol. 553 hunc Praesulum a morum sanctitate et pio rerum divinarum studio laudat.

DOCUMENTA
AD EPPATUM NICOLAI
DE KRAJOW
E. P.

- I 1495. Radimnae fer. 2 in Vig. S. Mathiae Apl. Nicolaus E. Prem. dat consensum Vicariis cathedr. pro introducenda Confraternitate B. M. V. (litteratos) ad eccliam cathedr. Prem. (Alembek in annulo can. pag. 342).
- II 1495. Prem. fer. 4 prox. p. epiph. Nicolaus E. P. erigit anniversarium pro anima antecessoris sui Joannis de Targowisko. Trzebin. fol. 56.
- III 1495. Prem. Vig. Ascen. Dni. Nicolaus E. P. cum consensu Capituli Lucae, po poni Ruthenorum in Radymno cum descendenti- bus suis dat privilegium super dicto poponatu, quem ab omnibus censibus et exactionibus eximit. Liber privil. fol. 108.
- IV 1497. Prem. fer. 3. Pentecost. — Joannes Albertus R. P. Nicolao E. P. pro Summa 400 flor. hungarical. vendit ann. censum 20 fl. super teloneo Premisl. — (pro fundatione ad altare S. Annae). Acta Cons.

- vol. X, sub 15 Jan. 1515. — Vol. XVII, sub 3 Novemb. 1662.
- V 1497. 22 Jan. Nicol. E. P. approbat fundationem praepositurae hospitalis Brzozov. Act. Epp. vol. V. Alemb. Collect. f. 23.
- VI 1497. Leop. fer. 5 in Vig. Concept B. M. V. Joannus Albertus R. P. cedit academiae Cracov. jus patronatus unius Canonicatus in eccla cathedr. Premisl. Act. Eppal. vbl. XVII. 1562.
- VII 1498. Petricoviae in Convent. reg. generali Sabb. prox. p. f. Purif. B. M. V. Privilegium Joannis Alberti R. P. in eodem objecto. (Act. Cons. ad calc. vol. XI)

X. NICOLAUS DE KRAJOW

STEM. ŁABĘDŹ

E. P.

1492 — 1498.

Contemporanei:

Rex.	R. Pontif.	Primat. r.
Joan. Albert R. P. 1492—1501.	Alexander VI. 1492—1503.	Sbign. Oleśnicki † 1493. Fridericius reg. Pol. princeps. Cardlis, AEp. Gnes. et Ep. Crac. 1493—1503.

Archi-Epp. Leopol.

Joann. Strzelecki Wątrobka † 1493.
Andreas Poraj Boryszewski 1493—1503.

Prosapia Krajoviorum surculus erat familiae „Dunin“ cygno pro insigni utentis, quae sub Boleslao Crivousto e Dania in Poloniam sedem transtulisse fertur. Quidam e Krajovitis assumerunt agnomen „Prymus,“ ex quibus quoque est Nicolaus noster, in Actis publi-

cis jam Nicolaus de Crayowo, jam Nicol. Primus, jam Nic. Primus de Crayowo vocitatus. De progenitoribus, loco natali et studiis ejus nihil memoriae proditum est. Immediate ante eppatum fuit Praepositus Stobnicen. et Canonicus Cracov. Alembek eum etiam Cancellarium¹⁾ appellat., ast apud Niesiecki in serie Cancellariorum et Vice-Cancellariorum regni non legitur.

Tumulato corpore Joannis de Targowisko Capitulum cathedr. iterum — (sicut hoc in anterioribus casibus, cum sedes vacaret, ab illo, attamen semper irrito conatu, factum vidimus) — ad canonicam novi Praesulis electionem procedere voluit²⁾; at constanti proposito Joannis Alberti, regis Pol., episcopatum Nicolao de Krajow conferendi, intellecto, ejus voluntati sese submitit³⁾. Sic ergo dictus

¹⁾ Etiam in Actis Cap. ex anno 1492 dicitur „Cancellarius Suae Serenitatis“ i. e. Joannis Alberti. Fors fuit ejus Cancellarius ante regnum susceptum; nam et reginae, et regii principes Cancellarios habebant. Vid. nos sub Mathia Janina et Andrea Szoldrski.

²⁾ Vid. sub Joan. Targowicki.

³⁾ Ante terminum electioni destinatum (8 Sept.) — die 23 Jun. 1492 coram Capitulo comparuit Georg Ostrowski, Notarius curiae regiae, cum litteris nomine Sbignei, AEppi Gnesn. et R. Pol. Primatis, Friderici, electi confirmati eppi Cracov. ac caeterorum Platorum, Baronumq. regni Pol. sigillis eorum signatis, quibus a Capitulo postulabant, ut in Vener. Nicolaum Primus, Praepositum Stobnic., Canonicum Cracov. per ipsos ad ecllam Premisl. nominatum. consentiret, eumque pro postulato haberet. (Ergo et Praelati regni ad tollendam liberam epporum electionem manus adiutrices praestabant). — Tres duntaxant Capitulares tunc ad ecllam cathedralem praesentes aderant; scil. Bernardinus Wilezek, Decanus, Joannes Ziema, et Derlaus Skotnicki, Canonici, qui probe intelligentes, quisnam sub illis Platis et Baronibus Eppi nominationem sibi arrogantibus, delitesceret, promptam e sua parte voluntatem ad postulationem nominati declararunt, attamen ob majoris partis confratrum suorum et in his Nicolai Gromadzki, Administratoris Spirit. et temporal. absentiam,

Nicolaus anno seq. 1493 pontificatum suum auspicatus est ¹⁾, cujus praecipui actus hi fuerunt:

Summam curam adhibuit, ut verbum Dei in ecclesia cathedrali a viris eruditis, non minus doctrina, quam morum pietate et animarum zelo conspicuis, modo et intellectus instructioni et cordis aedificationi apto praedicaretur. Ideo favente gratia regia procuravit, ut in Capitulo praebenda concionatoris ordinarii erigeretur, et jus praesentationis Academiae Cracoviensi cederetur ²⁾. Porro ad fovendam fidelium pietatem in ecclia cathed. confraterni-

nihil se hac in re concludere posse declararunt (Vid. Act. Consist. vol. II ad an. 1492 pag. 547). — Cum porro dies 8 Septbris electioni praefixa venisset, adest Nicolaus Zyazkowski, Advocatus haereditarius in Mošeiska, et Curiae reg. Notarius qua orator Sereniss. Joannis Alberti, R. P. electi, significans Capitulo: a Sua Serenitate dudum provisionem vacanti ecclae Prem. factam esse, et quidem in persona venerab. Nicolai Primus, Canci Cracov., ac Suae Serenitatis Cancellarii. Igitur Capitulares tunc cogregati numero quatuor: scil. Decanus Ber. Wilezek, Nicol. de Gromadzino, ADiacon. et S. vac. Administrator, Joan. Ziema et Derslaus Skotnicki, Canci, regis votis sese conformantes, unanimes et concordis suffragio praefatum venerabilem Nicolaum in futurum Eppum ecclae Prem. nominarunt, sive potius postularunt, eo quod non esset de gremio Capituli, nec in hac Dioecesi beneficiatus, postulatumq. in contumaciam omnium confratrum absentium, declararunt, quibus altera tantum dies reservata est, ut ad hanc postulationem accedere, eiq. suffragia sua adjicere possent. (Vid. Act. Cap. ex anno 1492).

¹⁾ Vol. V Actor Consist. Acta Nicolai Primus incipiunt a 16 Augusti 1493.

²⁾ Vid. docum. sub nro. VI et VII. — Canonicatus, de quo ibi sermo, fuit fundi Buszkowice. Rex ordinat, ut Rector Univ. cum doctoribus et magistris prima vice, dum Canciatus ille vacaverit, ad eum praesentent Jacobum, modernum praedicatorum ecclae Prem., post hujus vero decessum semper unum de doctoribus S. Theologiae vel. Juris canon. de gremio Universitatis, — qui in propria persona ad eccliam cathedr. resideat, ac officia incumbentia adimpleat, prout latius Rdus. Nicolaus E. P. instituet ordinabitque.

tatem litteratorum B. M. V. instituit ¹⁾, et altare S. Annae vel fundavit, vel saltem ejus dotationem auxit ²⁾ Cogitaverat etiam de Collegio Mansionariorum erigendo, pro quo etiam dotem destinaverat, at morte praeventus consilium suum ad effectum perducere haud potuit ³⁾. Antecessoris sui Joan. Targowicki anniversarium ordinavit ⁴⁾, Brzozoviae hospitalis pauperum et praebendae Praepositi hospitalis fundamenta posuit ⁵⁾.

Ejus temporibus civitas et Dioecesis Premisl. magnis calamitatibus conflictabatur.

Ecclesia cathedralis, cujus fabrica a Blażejovio inchoata, a successoribus continuabatur, hucusq. tamen nondum consummata fuit, 1494 repentino incendio vastata est ⁶⁾.

¹⁾ Vid. privil. nro. I.

²⁾ Docum. nro. IV. Patronatus hujus praebendae fuit penes Academiam Cracov.

³⁾ Redemit suo aere advocatiam in Rowne Summa 210 marc. inde pro Collegio Mansionariorum ad eccliam cathedr. erigendo annum censum 10 marcar. super hac Summa inscripsit. Vid. lib. VI Actor Consist. sub. 2 Maji 1498.

⁴⁾ Vid. docum. nro. II. Targovicius pro anniversario 100 marcas legaverat, quam pecuniam Successor ejus Crajovius in sumtus perficiendae et deaurandae monstrantiae, (pro qua idem Targovicius argentum in maxima parte reliquit) expenderat. Ratione census ab illa Summa Capitulo pro Anniversario defuncti praesulis annum proventum unius marcae, de horto eppali et prato ante Premisliam tollendum inseribit. — Non ergo Anniversarium istud fundavit, ut auctori MS. vit. epp. Pr. visum fuit, sed tantum voluntatem ejus executus est, Capitale fundationis super memorata hypotheca locavit et documentum desuper confici jussit.

⁵⁾ Pro hac praebenda Summam 100 flor. in auro testamento legavit. V. Act. Cons. vol. VI an. 1498. — Alemb. in Collectan. p. 27.

⁶⁾ Vid. Act. Cap. p. fest. S. Joan. B. 1495 celebrati, in quo Nicolaus E. personalitet praesens Capitulares ad contributionem pro restauratione ecclae cathedr., quae voragine ignis in Structuris suis plurimum destructa est, provocat. Conclusum: ut juxta veterem praxim Eppus duas, Capitulum unam partem

A. D. 1496 civitatem pestilentia adffixit ¹⁾. A. D. 1497 Polonorum exercitus in Moldavia fatali clade percussus est ²⁾, demum ad complementum malorum A. D. 1498 Russiae provincia a Turcis, Tartaris et Valachis inundata,

contribuat, quo facto Eppus isthoc anno 80 marcas, Capitulum 40 marcas contulit. — Hoc incendio etiam habitationes Canonorum exustas fuisse, eadem acta ostendunt. Inde id incomodi sequebatur quod Capitulares, defectu mansionum, ad ecclesiam cathedr. non residerent, donec iterum unusquisq eorum proprio sumtu domum sibi aedificavit.

¹⁾ Vid. Acta Capituli post fest. Epiph. 1496 Radimnae celebrati, ob pestilentiam Premisliae grassantem.

²⁾ Vid. Cromer. lib. 30, ubi testatur, Joannem Albertum R. P. 1495 validum exercitum in Russia collegisse sub praetextu belli Turcis inferendi, qui finibus Moldaviae hostili animo immineret. At Stephanus Moldaviae Palatinus litteris ex Hungaria acceptis notitiam obtinuit, Regem longe alia moliri, scilicet eum Moldaviae terram Poloniae annectere, eique Sigismundum, fratrem suum praeficere velle. Sive autem rex talem intentionem revera habuit, sive ea ab hostibus ejus excogitata est, ut Moldaviae principem a Rege Poloniae averterent (nam et Hungari dominium superius in Moldaviam et Walachiam appetebant), nuncius hujusmodi Moldavos in rabiem egit. Igitur nostros terram eorum ingressos in densa sylva fagina insperate adorti, succisis arboribus omnique evasione praecisa, ingentem eorum stragem ediderunt, in qua flos nobilitatis Polonae misere periit. Exinde regioni Bucovinae nomen inditum est. Non defuerunt addit idem Cromerus, qui regi expeditionem, illam dissuaderent. Creslaus Curozvincius, Cancellarius regni, et electus Eppus Vladisl., regem dum exercitum Leopoli colligens, cum Sigismundo fratre Premisliae consistit, suo et Friderici Card. pariter fratris regii nomine convenit, et ut a coeptis desisteret, enixe petiit, a quo dura verba retulit: „Sacerdotibus altaris sibi reipublicae et belli pacisque curam esse debere. Eventus ostendit, quam imprudenter prudens consilium spreverit. Ex tanta clade summus in toto regno luctus enatus est, at Joannes Albertus, quasi re optime gesta, Cracoviae ludis et comessionibus indulgebat.“ Sed, ut mox videbimus, postrema gaudiorum novus luctus occupavit. (Vid. not. seq.)

horrendum in modum vastata, ipsaq Premislia flammis exusta fuit ¹⁾.

¹⁾ En verba Cromeri lib. cit. „Stephanus acceptam injuriam „bellumq sibi immerito illatum ulcisci satagens primo vere „insequentis anni (1498) cum expeditis suorum Walachorum „Turcarumq ac Tartarorum copiis Podoliam et Russiam invasit, „et praetergressus Leopolim, arcem urbemq munitam, ad Can- „ciugam (Kańczuga) oppidum et Vislocum amnem longe lateq „populabandus excurrit, et ingentem cunctae Poloniae terro- „rem incussit, nemine ad arcendum hostem neq parato, neq „animato, sed cunctis ad fugam spectantibus, et non modo „ad munitiones, sed etiam in avios montes atque sylvas sese „abdentibus. Unde tamen plurimi mortalium utriusque sexus „et omnis aetatis ac ordinis a persecutantibus cuncta hostibus, „et fugientium vestigia persequentibus extracti, et in misera- „bilem servitutem abducti et distracti sunt, ita ut Thracia, „Macedonia, Scythia et Asia Russis mancipiis implerentur. „Supra centum millia hominum tunc abacta esse feruntur, „cum innumerabili gregum, armentorum et omnis generis „praeda. — Premislia, Radimnum, Jaroslavia, „Prevorscum et complura alia ignobilia oppida, cum in- „numeralibus pagis direpta et incensa. — Praeda domum „transportata, hostes denuo ad nova spolia conquirenda redie- „runt, ac nominatim 70 millia Turcarum per Walachiam in „Russiam se effuderunt, omnem oram, quae ad Dnestrum, et „circa Haliciam, Zydzacovian, Drohobiciam et Samboriam est, „ferro et igne vastantes. At ubi humana vindicta deerat, di- „vina ferocientes barbaros eo acrius compescuit; subito namque „altis nivibus delapsis et intensiori frigore orto ultra 40 ipso- „rum millia misere perierunt.“ In ecclia PP. Minorit. Premisl sub choro ad dextr. partem cernitur imago in pariete depicta, ejus subscriptio perhibet: A. D. 1498 capta per Stephanum, Valachiae palatinum, hominem Schismaticum et Catholicor. hostem acerrimum, civitate Premisl., 5 fratres ord. S. Francisci, quorum agmen ducebat Fr. Felix de Rzeszow, Guardianus, die 20 Julii in foro ante curiam civitatis, gladio caesos fuisse. Premisliae, ut a tanta clade respirare posset, Joan. Albertus R. P. privilegio dd. Cracov. fer. 3 post nativit. B. M. V. immunitatem a tributis pro spatio 10 annor. concessit.

His adversis casibus valetudo Eppi fracta fuit, unde eo ipso anno 1498 mors ejus subsecuta est ¹⁾. Testamentum ejus multa continet pia legata ²⁾, quae ostendunt, eum talenti sibi a domino concrediti fidelem fuisse dispensatorem.

¹⁾ Acta Cap. vol. I obitum ejus his verbis nunciant: „A. D. 1498 Rmus. in Christo Pr. D. Nicolaus Primus D. g. E. P. die Veneris 13 Aprilis, diem. prout altissimo placuit, clausit extremum. Post cujus mortem corpus ejusdem f. 2, ante fest SS. Philippi et Jacobi, alias ult. Aprilis in ecclia Prem. post. Summam missam sepultum est.“ Pro electione futuri Eppi sessio indicitur pro festo S. Jacobi Apli (25 Jul.) — Rzepnicki Crajovium his verbis collaudat: „In aula Casimiri multa meruit, hac in sede plurima. Ad majores a Rege parabatur in fulas, sed optimum antistitem mors regno invidit.“ Nakielski (Miechov. f. 564) scribit: „Fuit vir providus, qui ecclesiae suae bene praeesse noverat.“ Idem auctor aegritudine animi sublatum refert, sine dubio e tot regni et dioecesis suae calamitatibus praesertim ecclesiae cathedralis conflagratione concepta. Fallitur autem, et manifeste eum cum N. Błażejowio confundit, dum ab eo eccliam cathedr. recenter constructam affirmat, veteri ex arce deportata.

²⁾ Vid. Act. Consist. vol. VI sub 2 Maji 1498, ubi sequentia ejus legata enumerantur: a) 100 fl. in auro pro fundando hospitali cum praepura in Brzozow. — b) 50 fl. pro emendo agro ad hospitale in Radymno. c) 10 marcae in moneta pro Monachis gryscis (i. e. Cistersiencibus, ita dictis, quod vestitus ipsorum partim albus, partim niger esset, cum e contra Benedictini dicerentur monachi nigri.) d) 250 marcae pro fabrica eccliae Prem. e) 210 marcae, quibus scultetiam in Rowne exemerat, destinantur tanquam debitum super dicta scultetia locatum, pro fundatione Collegii Mansionariorum ad eccliam cathedr. f) 20 marcae pro studentibus. — Memorantur insuper 25 marcae ab executoribus expensae pro tricesimis i. e. missis die 30ma ab obitu celebrandis.

XI. ANDREAS BORYSZEWSKI

STEM. PORAJ SIVE ROSA

E. P.

1500 — 1504.

Contemporanei:

Reges	R. Pontif.	Primas. r.
Joan. Albert † 1501.	Alexander VI † 1503.	Fridericus Cardinalis † 1503
Alexander 1501—1506.	Pius III † 1503.	

AEpp. Leop.

ipsemet Andr. Boryszewski.

Andreas de Boryszewice (alias Boryszewski), a stemmate gentilitio vulgo Andreas „Rosa“ dictus, filius erat Nicolai, dapiferi regni, postea Castellani Zawichostensis. Liberalibus disciplinis excultus, ac inter magistros acade-

¹⁾ Qui hoc stemate utuntur, e Bohemia originem suam reputant. Eorum majores tempore S. Adalberti, qui et ipse hoc insigni utebatur, in Poloniam commeasse traduntur. Vid. nos infra sub Mathia Pstrokoński.

miae Cracovien. cooptatus, factus est Praepositus ecclesiae collegiatae Lanciensis, Canonicus, postea Praepositus Cracov. Dexteritatis in rebus tractandis famam adeptus, variis nomine regis et regni functus est legationibus, scil. ad Innocentium P. VIII¹⁾, ad Fridericum III Imperatorem²⁾, et ad Stephanum, Moldaviae Vajvodam³⁾. A. D. 1472 sub Sixto P. IV, fuit cubicularius et nuncius, fructuum ac proventuum camerae aplice in regno Poloniae collector, Archidiaconus ac officialis Leopoli.⁴⁾ Quo tempore ad Stephanum Moldaviae principem legatione fungebatur, socium muneris habuit Stanislaum Strzelecki Wątrobka, Palatinum Belzensem, germanum Joannis AEppi Leopoli. Quum itaque hic Praelatus paralyti tactus archidioecesis regimini impar fuisset redditus, a fratre suo Stanislao dexteritatem et probitatem Borissevii sibi commendatam habens, eum a Sede Aplice annuente rege petiit ac obtinuit Coadjutorem cum jure successionis, qua occasione is Archiepiscopus Theomoniensis in part. infid. creatus est,⁵⁾ defuncto autem coadjuto (1492) tanquam

¹⁾ Vid. Theiner monum. hist. pol. t. 2, pag. 241 seq., ubi pontifex in sequelam hujus legationis dd. 6 kal. April. 1488 declarat: indulta Casimiri R. P., ad beneficia ecclica nominandi, in generali revocatione comprehensa non esse.

²⁾ Cui 10 millia aureorum qua subsidium contra Mathiam R. Hung. adtulit. Vid. Cromer lib. 18.

³⁾ Vid. Cromer. l. c. Persuasit huic Vajvodae, ut Regi Pol. fidelitatis ac subjectionis juramentum praestaret.

⁴⁾ Vide breve Sixti IV dd. kal. Jul. 1472, concedens indulgentias ad restorationem ecclesiae Metrop. Leop. concurrentibus in quo documento Andreas noster cum dictis titulis occurrit. Thein. t. 2, fol. 173 seq.

⁵⁾ Vid. Theiner tom 2, fol. 225, ubi legitur rescriptum Alexandri P. VI dd. Id. Januar. 1492, quo Andream AEppum Theomoniensem, Coadjutorem AEppi Leopoli, a jurisdictione AEppi Gnesn. quoad beneficia in ejus dioecesi possessa eximit.

AEppus Leopoli. archidioecesis gubernacula capessivit¹⁾. Mortuo porro (1498) Nicolao de Krajow id quoque obtinuit, ut ipsi episcopatus Premisl. ad dies vitae adjungeretur (1500²⁾); ex quo patet, quanto influxu tunc apud aulam et regni proceres polluerit.

Qua Archiepiscopus ordinarie Leopoli residebat,³⁾ dioecesis vero Premisliensem per Bernardinum Wilczek, Praepositum cathedralem (quem deinde in AEppatu Leopoli. successorem accepit) qua suum in spiritualibus et temporalibus Vicarium administrabat, quare mirandum non est, activitatis ejus apud nos pauca vestigia existere⁴⁾.

¹⁾ Teste Skrobiszewski anno D. 1493 solemnem ingressum ad ecclesiam Metrop. eum magna pompa fecit. At qua Coadjutor, coadjuto suo 1493 defuncto, in regimine illico successit.

²⁾ Skrobiszewski (in Vit. AEpp. Leopoli.) eum ex eppatu Premisl. quem post obitum Nicolai Primus obtinuit, retenta cathedra Premisl. ad AEppatum Leopoli. ascendisse scribit et quidem anno 1494. At haec inter se pugnant; nam si in eppatu Premisl. Nicolao successit, id utique ante annum 1498, quo hic fati cessit, fieri non poterat. Porro si Coadjutor erat AEppi Leopoli. Strzelecki cum jure successionis, omnino jam 1493 factus est AEppus Leopoli, quo coadjutus e vivis excessit. E quibus liquet, eum jam AEppum fuisse, quando regimen dioecesis Prem. post fata Nicolai Primus suscepit. — Quo super omne dubium perimit breve Alexandri P. VI dd. Rom. Kal. Febr. 1500 ad Joannem Alb. R. Pol. directum, quo ecclesia Premisliensis Leopoliensi, quamdiu huic Andreas AEppus praesit, unitur (V. Theiner t. 2, fol. 276).

³⁾ Skrobiszewski testatur, eum damna in bonis mensae AEpalis incursum Turcarum et Tartarorum patrata, brevi tempore reparasse.

⁴⁾ Deficiente Praesule fabrica ecclesiae cathedrae, sub Nicol. Krajowski conflagratae, haesit, ita ut anno 1500 muri adhuc tecto carerent, nam in Capitulo hoc anno p. f. Epiphaniae celebrato concluditur: „Priusquam ecclesia tegatur, campanile ad alium locum tutum et securum transferendum esse.“

Annis 1500 et 1502 terris Russiae, quae necdum ab ultimis cladibus respirarunt, nova vastatio Tartarorum incursu supervenit ¹⁾.

A. D. 1501 Joannes Albertus R. Pol. Thorunii repentina morte sublatus est, cum anno praecedenti Andreae nostro facultatem dedisset bona regalia Chotyniec et medietatem villae Krassowice (hodiernae villae Krysowice?) de manibus familiae Budziwojorum in rem epatus Prem. eximendi ²⁾.

Eodem anno antistes noster cum aliis deputatis ad novum regem Alexandrum, tunc in Litvania versantem, profectus, ut ipsum ad regni gubernacula capessenda invitaret, tantam apud eum gratiam invenit, ut cum A. D. 1503 Archieppatus Gnesn. per obitum Friderici Cardlis

¹⁾ A. D. 1500 Tartari irruptione in Poloniam facta non tantum Sandomiriam, Crasnostaviam et Zawichostum, sed et Lezaysk ac Lancut, oppida dioec. ac terrae Prem. diripuerunt. (Math. de Miechov. lib. IV c. 76.) — A. D. 1502 circa festum S. Michaël. Archang. Tartari Perecopenses oppida Rzeszow, Jaroslaw, Radymno ferro et igne vastarunt. (Idem cap. 80). —

²⁾ Superest privilegium Joannis Alberti R. P. dd. Jaroslav. Sabb. prox. ante f. S. Laurentii M. 1500, quo Andreae de Rosa AEppo Leop. concedit bona illa regia oppignorata eximere, per ipsum et ejus in eppatu Prem. successores tandiu possidenda, donec respectiva Summa de thesanro regio fuerit persoluta. — Cum autem nullum vestigium adsit, eppos Prem. haec bona unquam tenuisse, ideo Andreas de Rosa ea non videtur eximisse. Mirum est, ejus memoriam adeo obliterari potuisse, ut Premislae ignoraretur: ipsum simul AEpp. Leop. et Eppum Premisl. fuisse. Omnes epporum consignationes eum ex eppatu Prem. ad AEpatum Leop. progressum volunt. Alembek vero adducto in sua Trzebiniana (p. 314) praecitato privilegio, concludit: Nota exinde. Andr. Rosam AEpp. Leop. fuisse quoque Prem. eppum, quia eppi Prem. dicuntur ejus successores, nisi erratum sit in privilegio. At non fuisse erratum vel e Scrobissovio discere poterat.

vacare coepisset, eum ad hanc primam in regno cathedram nominaret ³⁾.

Qua Archieppus Gnesn. Synodum provine. Lanciciae celebravit ⁴⁾, Sigismundum I regem Poloniae coronavit ⁵⁾, praerogativas status spiritualis strenue defendit ⁶⁾.

Obiit 1510 Lovicii ⁷⁾, jacet vero in basilica primat. Gnesnensi, ubi ejus, dum viveret coadjutor, et post obi-

¹⁾ Damalewicz (in AEpp. Gnesn.) scribit: „Die 13 April 1504 „fer. 2, post f. SS. Tiburtii et Valeriani magno et splendido „comitatu Gnesnam ingressus est, jucundis comprecantis bona „cleri populique applausibus exceptus.“ — Acta vero Capit. nostri vol. 1, p. 64 haec adnotant: „A. D. 1504 in die S. Vitalis (28 Aprilis) fer. 2. Capitulum audito eo, quod Rmus. „in Christo Pr. Andreas de Rosa, ecclesiarum Metrop. Leop. et „cathed. Premisl. eppus litteras translationis ad Primaturam „Gnesn. obtinuerat, et jam de facto realem possessionem „dictae ecclesiae acceperat, Ven. dnum Bernardinum Wilczek „in Administratorem spiritualium et temporal. elegit.“

²⁾ In hac Synodo in festo S. Matthaei 1505 celebrata e bonis ecclesiasticis regi Alexandro duplicatum subsidium contra Tartaros decretum. — Nimirum bona ecclesiae immunitate ab oneribus publicis gaudebant, at ingruente necessitate juxta certam tariffam subsidium charitativum pro republica sponte decernebant.

³⁾ Caeremonia haec peracta est 24 Jan. 1507 in basilica cathedr. Cracov.

⁴⁾ Damalewicz in Gnesn. „Erupt in regiminis ejus annum secundum gravis in comitibus Lublinen. anno Chr. 1506 celebratis controversia inter proceres ac eppos de ordine et ratione sedendi in Senatu regio. Contendebant illi, ut Eppi „alterum latus regis sibi concederent, alterum vero, vel dextrum sane, ipsi tenerent, et ut bona ecclesiis addicta perinde ac ea, quae nobilitatis essent, publica belli onera sustinerent. Tuebantur eppi praerogativas suas, quod utriusque „lateri regio assidendi jus ipsi, et militiae vacationem bona „ecclesiastica haberent antiquitus. Quam post longas altercationes rex controversiam ita diremit, ut eppis et ecclesiis „praerogativae suae salvae manerent.“

⁵⁾ Quod indolem hujus Praesulis attinet, Skrobiszewski (in AEpp. Leop.) ita de eo scribit: „Magnam de eo spem pro-

tum in AEppatu successor, Joannes Łaski, tale ipsi posuit epitaphium:

Joannes de Lasco AE. Gnesn. adoptionis memor
antecessori suo Andreae Rosae de Boryschewicze
A. D. 1510 die 20 Aprilis mortuo sarcophagum
marmore decorat.

„bitatis et dexteritatis omnes conceperant, quae spes frustrata
„non fuit. Nam statim damna bonis ecclesiae per hostes et con-
„sanguineos praedecessoris illata, reparare maturavit. Oppida,
„arces, villas, restauravit. Fautor et defensor cleri acerrimus,
„Canonicos sincere dilexit. Egenorum, pupillorum et viduarum
„patronus liberalis. Erga subditos benevolus, in negotiis pu-
„blicis et privatis dexterrimus.“ — Damalewicz (in Gnesn.):
„Doctus et amoeno ingenio — (semper hilaris) — fuisse per-
„hibetur.“ Cui, quod mentis hilaritatem et hospitalitatem at-
tinet, concinit Clemens Janicki, qui vitas AEpor. Gnesn. me-
tro descripsit, Borissevium his versiculis celebrans:

Una tot aetates vixit rosa, florida semper

Et vernans, nullo tempore digna mori.

Cana quidem, sed grata tamen fuit omnibus illis,

Qui choreas, ludos, deliciasque colunt.

Soltykowiez in hist. academiae Cracov. cum primo baccalaureatu, tum doctoratu (probabiliter in theologia, aut jure can.) insignitum fuisse refert.

PROËMIUM

AD EPPATUM MATHIAE DRZEWICKI

VINCENT. PRZEREMBSKI.

Omnes fere episcoporum Premislien. consignationes inter Andream de Boryszewo et Mathiam de Drzewica Vincentium de Przerąb (armor. Nowina) interponunt, Martini Cromeri et Samuelis Nakielski auctoritatem hac in re secutae, quorum prior hist. lib. 30 haec habet. „Creslaus Curosvancius eppus Vladislav. in episcopa (i. e. episcopatu) quidem Vincentium Praerembium, eppum Prem., successorem accepit. Praerembio vero in episcopa Premisl. Mathias Drevecius successit, qui et in Pro-cancellarii munere antecesserat.“ Alter vero in Miechovia fol. 572 ad an. 1503 sic scribit: Ad Premisl. cathedram — (post promotionem sc. Andreae Borissevii) — promotus fuit Vincent. Przerembski, Vice-Cancellarius regni, gente Nowina. etc.“ Volunt porro memorati Catalogi, cum in hujate cathedra ab anno 1503—1509 sedisse.

At vero acta nostra eppalia et Capitularia hunc eppum prorsus ignorant, imo vero jam A. D. 1506 Mathiam de Drzewica eppum Prem. fuisse diserte testantur. Non concordat porro illa relatio cum Stanisl. Łubicński in vit. eppor. Plocen., et Steph. Dama-

lewicz in vit. eppor. Vladisl. qui ambo testatum faciunt, Vincent. Praerembium anno 1499 eppum Plocensem factum. et anno 1504 ad cathedram Vladislavien. translatum fuisse, de eppatu vero ejus Premisliensi altum silent. Ignorat porro ejus sessionem in hujate cathedra epitaphium in eccla cathedr. Vladisl. positum et a Damalewicz libr. cit. commemoratum, quod tantum dicit: eum prius Plocensi tum Vladislav. ecclesiae praefuisse. Nec porro verosimile est, eum ex eppatu Plocen. ad Premisl., e pinguiori ad tenuiorem, transiisse, cum alioquin potius eppi Premisl. ad sedem Plocen. ascendere solerent, quod paulo inferius Lescinii, Cricii Chojenii, Gamrati exempla docebunt. Si tandem verum est, quod Cromerus scripsit, Praerembium Creslao Curosvancio (anno 1503 defuncto) -- Vladislaviae successisse, nullum tempus concipi potest, quo Praerembius eppus Prem. esse potuerit; cum sedes Premisl. eodem fere tempore post promotionem Andreae Borisevii ad Archiepiscopatum Gnesnen., quo Vladislaviensis per decessum Creslai de Kurożwęki vacare coeperit; nam hic Praesul juxta testimonium Steph. Damalewicz d. 5 April. 1503 obiit, Borissevius vero suffectus est regio fratri Friderico Cardinali AEppo Gnesn., d. 14 Martii 1503 morte sublato. Puto ergo Cromerum memoria lapsum Praerembium loco episcopatus Plocensis ad Premisl. promovisse, Nakielscium vero et reliquos, tanti viri auctoritate delusos, errorem repetiisse, excepto duntaxat P. Casparo Niesiecki S. J., qui in sua serie epporum Premisl. recte observat: Mathiam Drzewicki, Andreae Boryszewski immediate successisse, quamvis testes, quos ille pro sententia sua allegat, (Cromer. et Nakiel.) contrarium edicant. (Vid. korona pol. tom 1, fol. 51).

DOCUMENTA AD TEMPORA

EPPATUS

MATHIAE DRZEWICKI

PERTINENTIA.

I	1505.	Rom. 3 Jun. Julius P. II Alexandro regi Pol., ut subditi regni sui, personis regularium exceptis, diebus Mercurii carnibus vesci queant, indulget. Apud Theiner. mon. pol. tom 2, f. 311.
II	1506.	4 Jun. Mathias E. P. admittit privilegium Alexandri R. P. dd. Cracov. fer. 4 ante S. Georg. super translatione patronatus regii in Canonicatum Prem. fundi Buszkowice ad Academiam Cracov. Acta Eppatus s. a. cit.
III	1507.	Cracov. 12 April. Mathias E. P. Stephanum de Lochowo, Canonicum Premisl. et Scarbimirien. post obitum Magistri de Cracovia S. Teol. Profess. Decani Sti. Flor. in Kleparz, ad beneficium paroch. in Krosno instituit. Act. Epp.
IV	1508.	Cracov. fer. 5 post f. S. Mathiae Apli Sigismundus I R. P. ad suplicationem Mathiae E. et Capituli Premisl. approbat

- compositionem 1395 per olim Mathiam E. P. cum terrigenis super decimis pecunialibus initam. Trzeb. fol. 85.
- V * 1508. Cracov. fer. 4 ciner. Sigismundus I R. P. intuitu meritorum Mathiae E. P. dat ipsi consensum pro redemptione advocatiae in Rowne, quae eximitur et liberatur ab omnibus oneribus publicis, in quantum bonis mensae eppal. incorporabitur.
- VI 1509. Radimnae 14 Aug. Mathias E. P. approbat foundationem Jacobi de Krzyweza super villa Szczytna in rem ecclesiae Jarosl. Vis. Sierak. 1743.
- VII 1510. Petricoviae in Conv. reg. gli. fer. 4 post Dom. Reminiscere. Sigismund. I R. P. renovat privilegium avi sui Vladislai II R. P. dd. Medyka d. Sti. Callisti 1403 continens liberationem villarum eppatus Prem. a cunctis onerib. publ.
- VIII * 1510. Petricov. in Conv. r. gli. fer. 4, p. Remin. Sigism. I R. P. confirmat privilegium Mariae R. Hung. 3 Nov. April. 1384 super dote eppatui Prem. assignata.
- IX * 1510. Petricov. in Conv. r. gli. fer. 3, p. Rem. Sigismundus I R. P. renovat privilegium Casimiri R. P. dd. in villa Brzek Sabb. ant. Reminisc. 1360 pro locanda villa Hrycowa-wola, et privilegium Vladislai Ducis Opolien. dd. Sanok. Sabb. ant. Dom. Oculi 1376 super locatione villae Gorki ejusque scultetiae, ac utrumque ratificat in gratiam Mathiae E. P. easd. villas

- in possessione habentis. (Hae villae hodie ad eppatum non pertinent, desunt quoque vestigia, eas unquam ad alios eppos pertinuisse.)
- X 1510. Cracov. 9 Junij. — Mathias E. P. erigit Collegium Mansionariorum ad eccles. cathed. Prem. act. Eppal. vol. VIII.
- XI 1512. Cracov. Sabb. ante D. Invocavit Sigismundus I R. P. approbat granicies inter villam eppalem Dunikowice et villam Sosnica per Mathiam E. Prem. cointelligenter cum Stanislao Okszye de Pilcza, villae Sosnica haerede, statutas. Trzeb fol. 309.
- XII 1512. Cracov. fer. 3 fest S. Scholasticae. Sigism. I R. Pol. reassumit, innovat, confirmat privilegium Vladislai R. Pol. ex anno 1395 super decimis pecunialibus pro dioec. Prem. concessum. Trzeb. fol 270, 271.
- XIII * 1512. Cracov. fer. 3 in f. S. Scholasticae. Sigism. I R. P. confirmat privileg. avi sui Vladislai II R. Pol. dd. Prem. Sabb. in f. Sti. Stanisl. M. infr. oct. Ascen. Dni. 1434 super donatione oppidi Jaśliska cum villis attin. pro mensa eppali Prem.

XII. MATHIAS De DRZEWICA

ARMOR CIOŁEK

E. P.

1503 — 1513.

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Primates Reg.
Alexander † 1506.	Julius P. II 1504 — 1513.	Andr. Boryszewski 1504—1510.
Sigismund. I.		Joann. Łaski.

Archi-Eppus Leopold.

Bernardinus Wilczek.

Drzewica palatinatus Sandomirien. oppidum est, antiqua arce notabile, sede Vitelliorum (Ciołkow), ita dictorum, quod vitulo (sive tauro) tanquam familiae suae signo uterentur, qui a loco domicilii etiam Drevicei nuncupati sunt. Ex hac prosapia ortus noster Mathias patrem habuit Jacobum Castellatum Żarnovecensem, fratrem vero Andream, dapiferum Cracoviensem. De adolescentia ejus nullam plane notitiam habemus. Verosimiliter Cracoviae litterarum studia tractavit, in quibus eum egregie proficisse demonstrat lucubratio a P. Niesiecki commemorata: Epistola ad M. Antonium Maurocenum Venetum,

quae in libro Philip. Callimachi Hagenoae impresso legitur. Virum hunc eruditum Mathias noster qua patrem praeceptoremque suum, et vivum peculiari reverentia prosequebatur, et defunctum grato animo coluit, ejusque funeri Cracoviae praesens interfuit¹⁾. Ecclesiastico ordini adscriptus multum in aula valente recommendatione magistri sui (Callimachi) Secretarius regius factus est, ac plura beneficia obtinuit, veluti Cantoratum collegiate Sandomir., praeposituram Scalmiriensem. Canonicatum cathedr. Cracov.,²⁾ quumque suae in rebus gerendis dexteritatis specimina praebisset, etiam sigillum regni minus, sive Vice-Cancellarii munus, ipsi confisum est, quod sub tribus regibus: Joanne Alberto, Alexandro, et Sigismundo I tam laudabiliter exercuit, ut tandem, cum jam Eppus noster esset, promotione ad Cancellariatum dignus repertus sit. Mortuo Joanne Alberto, cum gaza regia vacua inventa fuisset, Dreviceus qua Procancellarius, ad latus regis continuo existens, peculatus suspicionem incurrit, quin et agente fratre regio, Friderico Cardinali, custodiae traditus est. At mox innocentia hominis in lucem prodit, quo facto Alexander Rex cum dictam injuriam reparaturus, tum antea Drevicei merita remuneratus, episcopatum Prem., per ascensum Andreae Borissevii ad AEpatum Gnesn. vacantem, ipsi contulit, quem obtenta Julii P. II confirmatione anno 1505 adgressus est³⁾, sed juramentum

¹⁾ V. Wiśniewski, hist. lit. pol. t. 3, p. 448, 449.

²⁾ Canonicatum hunc etiam cum eppatu tenuit; nam in documento erectionis ecclesiae paroch. in Hoczew ex an. 1510 legitur: „Actum et datum Cracoviae in curia nostra canonicali.“

³⁾ Dies intromissionis ejus ad possessionem eppatus non exprimitur, adsunt tamen indicia, eum anno 1505 eppatum esse aggressum; nam, ut sub antecedente eppo vidimus, sedes vacare coepit 28 April. 1504, jam volumen VI. Actor. Consist. sub

in receptione praestari solitum, primum anno 1809 coram Capitulo emisit ¹⁾.

Ejus temporibus civitatem Premisliensem gravis pestilentia afflixit (1508 ²⁾), anno sequenti vero (1409) urbs magnum sane et desideratissimum hospitem, Sigismundum I R. P. in moenibus suis salutavit ³⁾.

ult. Martii 1505 exhibet Paulum Koniuszecki, Archidiaconum cathedr. et *Officialem* Prem. Ergo sedes jam erat plena. Ex quo colligitur, Drevecium 1505 ante fin. Martii inthronizatum esse. Porro acta Capit. p. f. Ephem. 1506 celebrati, eum Premisliae praesentem et cum Capitularibus de erectione Mansionariae deliberantem sistunt.

¹⁾ In Actis Capituli sub 23 Aug. (die Jovis) 1509 haec leguntur: „In hoc Capitulo Rmus. in Christo Pr. D. Mathias E. P. „juramentum, ex improvise tempore inthronizationis sue Rm. „paternitatis obmissum, tangens suis manibus corporaliter ad „sacrosanctum lignum vite, quod in pectorali suo gestabat, pre- „stitit, hoc, qui sequitur sub tenore: — Ego Mathias E. P. „et R. P. Vice-Cancell. juro Deo Omnipotenti, quod statuta et „consuetudines ecclesiae licitas observabo, fratresq. meos Platos „et Canonicos, jura ipsorum vi non opprimam, nec aliquem ipso- „rum sine judiciali sententia atq. consensu majoris vel sanioris „partis per me, sive per submissas personas captivabo aut „molestiam inferam corporalem. Et quod secreta in conclavi „Capituli nulli pandam, processusq. quoscumq. contra injuria- „tores sive decimatōres per Capitulū ritte latos, nullatenus „revocabo, sed potius, si fuerit expediens, confirmabo. Quod „etiam gratias per predecessores meos, quibuscumq. ecclesiast. „personis factas tamquam benemeritis, inviolabiliter observabo. „Item pro aedificanda in parte vel in toto ecclia duas partes, „Capitulū vero tertiam omnium impensarum dabo. Ita me „Deus adjavet et hoc sacrosanctum lignum vite.“ — Secun- „dum hanc formulam omnes subsequi Eppi tempore primi ac- „cessus ad eccliam cathedralem in cubiculo capitulari juramen- „tum praestabant, quod verbotenus actis conclusorum Capituli inducebatur.

²⁾ Vid. Acta Cap. ex hoc anno, quae testantur, congregationem generalem, quae post festum Epiphaniae celebranda fuerat, primum p. fest. S. Andreae Apli (30 Nov.) celebratam fuisse, ob metum pestis Premisliae grassantis.

³⁾ Memoriam praesentiae regiae conservat privilegium dd. Prem. fer. 6 in f. S. Bartholomaei Apli 1509, quo Rex dona-

A. D. 1505 Julius P. II incolas regni Poloniae a jejuniō fer. 4tae, haecenus scrupulose observato, liberavit. Idem Pontifex (1512) Synodum V. Lateranen. inchoavit, quae tamen morte ejus mox abrupta est.

Ab anno 1505 fabrica ecclesiae cathedralis, eppo et capitulo sumtibus ad id non parcentibus, gnaviter continuabatur ¹⁾. Pro incremento devotionis erga B. M. V. Mathias eppus ad ecclesiam cath. Collegium Mansionarium ²⁾ et pro praedicatione verbi divini praebendam cano-

nationem lanei Januszkowskie dieti, trans. fluv. San. siti, per Jacobum de Rokietnica, Canonicum in rem Capituli cathedr. Pr. factam, confirmat, ipsumq. laneum immunitati ecclesiasticae adscribit. — Copias militares tunc Rex contra Bogdanum, Moldaviae et Walachiae Palatinum, qui Turcarum et Tartarorum auxilio nixus Podoliam et Russiam invaserat, Premisliae contrahebat.

¹⁾ Sub Andrea Rosa, qui ut vidimus, Leopoli residebat, fabrica per plures annos haesit, ex quo vero Drevecius Dioec. gubernacula capessivit, majori efficacia operi manus admovebatur. A. D. 1505 Paulus Koniuszecki, ADiaconus procurator fabricae constituitur, eique aedificii muro elevandi et tecto contegendi cura committitur. A^o 1507 decernitur, ut staturae (columnae) ignis violentia disruptae, a fundamentis reformentur, et aedificia murorum perficiantur, 1508 statuitur, ut ecclesia laterculis (tegulis coctis) contegatur; 1510 Jacobus murarius de Miechovia pro testudine (fornice) utriusq. chori aedificanda 100 marcis pecuniae conducitur, membranae (fenestrae) vitreae comparantur. At inferius videbimus constructionem testudinis dilatam fuisse, ita ut sub Dziadusecio primum consummata sit. Interim vero partes superiores ecclesiae asseribus pictura ornatis clausae sunt. Ad expensas fabricae praeter benevolas oblationes etiam mulctae pecuniariae convertebantur. Sic 1511 legimus, Stanislaum Kopicowski, scultetum de Giedlarowa 30 marcas deposuisse, ad subeundam poenitentiam propter occisum Religiosum Mathiam de Jasło, monachum ord. Praedicat. de Lancut, actu diaconum, — eliberando se a censuris et eccliam (in Giedlarowa) ab interdicto. — Vid. Act. Cap. sub annis cit.

²⁾ Vid. docum. nro. X. Foundationem principalem pro Collegio Mansionarium — (cultui B. M. V. peculiariter destinatur.) —

nicalem concionatoris ordinarii¹⁾ erexit, in utroque puncto piam Nicolai de Krajow, praecessoris sui intentionem ad effectum perducens²⁾.

Nicol. de Krajow E. P. legavit. (Vid. nos sub h. E.) Quia vero census ex hac fundatione 210 marcarum descendens insufficiens erat, ideo Mathias E. P. varias sumas post Jacobum Anima, altaristam Prem. et Parochum in Bireza, ab intestato defunctum, liberae eppali dispositioni subiacentes, augendae Mansionariorum dotationi applicavit. Ab initio 4 tantum Mansionarii erant, quorum 2 Eppus 2 vero Capitulum praesentabat. Eorum officium fuit penes eccliam cathed. continuo residere, quotidie officium parv. B. M. V. decantare, singulis diebus missam de Beata absolvere, diebus vero dominicis et festis decantare, processionibus et thurificationibus in ecclia cath. assistere. Paulo post (dd. Cracov. 2 Jun. 1512) idem Mathias Eppus altare SS. Corp. Christi in ecclia cath. cum consensu consulum Prem., penes quos jus patronatus erat, Mansionariis incorporavit, quo facto Collegium istud duobus Mansionariis auctum est, per consules praesentandis. Tandem idem Praesul. (dd. Radimnae 20 Aug. 1513) iisdem Mansionariis altare Grochovianum B. M. V. (de quo vid. nos sub Petro de Chranstow E. P.) cum consensu familiae Grochovianae in complementum dotationis assignavit. Lapsu temporis Mansionarii liberalitate regum Poloniae beneficia parochialia in Wyszatyce ac Medyka, pensionem salis de zuppis terrae Premisl. aliosq. redditus a privatis benefactoribus obtinuerunt. V. Sierak in Vis ecclae cathedr.

¹⁾ Vid. docum. nr. II cit., et docum. nr. VI ad eppatum Nicol. de Krajow. Quo tempore Joannes Albertus R. P. patronatum Cancatus fundi Buszkowice Academiae Cracov. cesserat (1497) privilegium concernens nondum executioni demandari poterat, quia adhuc in vivis supererat Canonius dicti fundi, a rege praesentatus. Ideo etiam Nicolans de Krajow p. t. E. Pr. instrumentum erectionis hujus concionaturae condere non properabat, quo factum est, ut eo moriente res nondum ad umbilicem perducta ab alterutra parte rescindi posset. Id ne fieret Universitas Cracov. ab Alexandro R. P. dd. Cracov. fer. 4 prox. post f. S. Gegorg. M. 1505 confirmationem memorati privilegii Joannis Alb. impetravit, dein Mathiae E. P. qua loci ordinario supplicavit, ut eam mutationem juris patronatus ratam haberet, quod ille documento nro. II cit. praestitit, et Canonico per Universitatem praesen-

Securitati bonorum mensae eppalis non tantum limitibus, praesertim inter oppidum Radymno et villam Duńkowice ab una, et possessiones vicinae nobilitatis accuratius descriptis³⁾ sed et confirmatione variorum privilegiorum a Sigismundo rege impretata⁴⁾ sollicitè prospexit, ac advocatiam in Rowne e manibus laici possessoris redemit⁵⁾. Collegio Vicariorum Cathedral. beneficium parochiale in Nizankowice in augmentum dotis incorporari a rege obtinuit⁶⁾.

Ecclesias parochiales in Babice⁷⁾ et Hoczew⁸⁾ tum eccliam hospitalis in Tyczyn s. t. B. M. V. exalt. et inv. S. Crucis⁹⁾ erexit, eccliam paroch. Krosnen.¹⁰⁾ consecravit, in districtu Łancut. confraternitatem presbyteralem confirmavit,¹¹⁾ fundationem per Jacob. de Krzyweza in rem ecclae parochialis Jaroslav. super villa Szczytna factam, approbavit¹²⁾.

A. D. 1511 Synodum diocesanam Premislae celebravit¹³⁾.

tando obligationem imposuit, ad eccliam cathedr. constanter residendi verbumq. div. diebus domin. et festis praedicandi. — Vid. Cons. vol. VIII ad an. 1506.

²⁾ Vid. nos. sub. h. Epp.

³⁾ Vid. docum. nro. XI.

⁴⁾ Vid. docum. citt. sub nris. IV, VII, VIII, IX, XI, XII.

⁵⁾ Vid. docum. n. V.

⁶⁾ Vid. Schematis. s. ecclia Nizankowic.

^{7) et 8)} Vid. Schematis. s. hh. EE.

⁹⁾ Act. Cons. vol. VIII, f. 31.

¹⁰⁾ Vis. Szemb. et Sierak.

¹¹⁾ Vid. Act. Cons. vol. VIII, sub. 9 Jun. 1510.

¹²⁾ Vid. doc. cit. s. nro. VI.

¹³⁾ Acta Capituli p. f. S. Joann. D. 1507 celebrati mentionem faciunt termini pro celebranda Synodo dioec. in ecclia cathd. Premisl. in Dom. prox. post f. S. Michaeli Archang. Cum autem nulla amplius mentio hujus Synodi occurrat, in aliud tempus dilata fuerit oportet. Fortasse pestis anni 1508 et ho-

Quoad jus praesentandi Custodem cathedralem non-nihil simultatis ipsi cum Capitulo fuit quae tamen amica complanatione terminata est¹⁾ — In negotiis reipubl. varias legationes et comissiones cum fructu obivit²⁾.

- stilitates anni 1509 eam impediverunt. Illa vero, de qua nobis hic sermo est, habita fuit 21 Novbr. 1511, ejus conclusa volumen VIII Actor. eppalium exhibet. Alembek in annulo canonicali sequentia ejus decreta compendiose allegat:
- a) Octava OO. SS., in vicinis dioecibus jam instituta, etiam in Prem. sub. 9 lection. celebretur.
 - b) Festum S. Joann. eleemosynarii a clero sub duplici off. tertia die post fest. S. Briccii observetur. — Pro utroq. festo indulgentiae 40 dierum ab Eppo conceduntur.
 - c) Scholares excessivi per rectores ecclesiarum non admittantur, nec in vestitu laicali, nec crinibus fricatis, nec coma laxa incedant, sed habitum clericalem cum debita tonsura deferant, vivant in disciplina, bonum exemplum aliis praebeant. Si quis dissolutos scholares detinuerit (in schola), puniatur, si temerarius extiterit, gravioribus poenis subiacet. Ad aliam ecclesiam non recipiantur sine litteris commendatitiis.
 - d) Scholaribus dimissoriae litterae non dandae, nec ae ordines promovendi, nisi circa ecclesiam cathedr. in divinis officiis sese per decursum unius anni exercuerint.
 - e) Jubilaeum concessum publicetur. (Est illud Jubilaeum, quod Julius II pro contribuentibus ad fabricam ecclesiae S. Petri promulgaverat, ejus occasione Mart. Luth. rus in Germania suam praetensam reformationem sacrorum inchoaverat).
 - f) Villa Miękisz, antea parochiae Radimnensi adscripta, incorporatur parochiae in Laszki, et nobiles decimam manup., emetones mensalia (stolowe) ecclesiae in Laszki reddere tenebuntur. Ne autem magister Matthaeus pleban. Radimn., et sua ecclesia per hoc detrimentum patiatur, ideo plebanus in Laszki plebano in Radymno quotannis pro festo S. Martini duas marcas reddet.
- Haec est antiquissima Synod. dioec., ejus conclusa Acta Eppatus continent.
- 1) Jus praesentandi Custodis Eppo junctim cum Capitulo competeat. At Mathias E. post fata Andreae de Halicz inconsulto Capitulo ad hanc dignitatem praesentavit Petrum Sienicki, — cui Capitulum opposuit Nicol. de Rokosz, Canonicum Prem. Neuter Candidatus beneficio potiri poterat, nam ad id etiam consensus advocati Premisl. (qua successoris

A. D. 1513 Mathias Drevecius ad sedem eppal. Vladislav. transiit³⁾ ubi cum Gédanensem civitatem juris-

primi fundatoris custodiae) necessarius erat, qui vero sua ex parte Nicolaum Błażejowski, altaristam SS. Corp. Christi proponebat. — Post mutuos tractatus res eo composita fuit: ut Błażejowski ad Custodiam institueretur, et Petrus Siennicki praebendam altaris SS. Corp. Christi obtineret. — Vid. Act. Cap. p. f. Joan. B. 1507, item Acta Cons. vol. VIII ad an. 1508.

- 2) Post fata Vladislai, R. Hung. et Bohemiae (fratris Sigismundi R. P.) ad Hungaros legatione fugebatur, ut Ludovicum, minorem Vladislai filium in solios istius regni firmaret. — A. D. 1515 Sigismundus R. P. ad congressum Vienn. cum Maximiliano I Imp. proficiscens (ubi de mutuo subsidio contra Turcas et equites Crucigeros in Prussia tractabatur) Drevecium, tunc jam Vladisl. Eppum comitem et consiliarium sibi adjunxit. Mortuo porro Maximiliano Caesare Drevecius ad Comitiam Francofordiensem cum Raphaële Leszczyński ablegatus fuerat, electionem Caroli V promoturus, quae prorsus e voto regis Poloniae cessit. — A. D. 1512 qua E. P. et VCancellarius regni Barbaram, Stephani Comitis Scepusii filiam, primam Sigismundi R. P. uxorem, qua reginam Poloniae in arce Cracov. solenni oratione salutavit, ejusque coronationi adstitit Vid. Jodoc. Decius de temporib. Sigism. I. — Eodem anno 1512 cum Andrea Czuryllo de Stojanice Castell. Petro Kmitha de Wiśnicze, Capitaneo, ac Dobeslao Chmieleczki, equisone et exactore Premislensibus, iudicibus a Reg. Majest. delegatis, controversiam inter venerab. Ant. Onyki, Vladicam Prem. ab una, et consules ac communitatem Prem. ab altera parte super planitie (blonie), lacu, rubetis, pascuisque circa lacum Przekopane, inter fluvios San et Wiar positus, agitatum ita decidit: ut Vladica in possessione lacuum Mohilsko et Przekopane conservaretur (eo quod privilegiis Vladislai Jagiellonis, et Sigismundi I evicisset, quod fundas Mosezisce ad monastirz, versus San, ad ipsum pertineret), reliqua litis objecta civitati Premisl. adjudicarentur. Quod decretum Sigismundus I, R. Pol. dd. Varsav. in Conv. regni generali 1515, fer. 6 ante D. „Reminiscere“ confirmavit. (Originale huj. docum. possidet instit. Ossolinian. Leop.)

- 3) Vid. Damalewicz in Vladisl. Acta Consistorii nostri anno 1514 Nicolaum Rokosz, Canonicum, Administratorem ecclesiae Premisl. commemorant. Videtur itaque Drevecius 1513

dictioni suae subjéctam haberet, primus ex episcopis Poloniae cum neonata Lutheri secta signa conferre coactus est ¹⁾).

Inde A. D. 1531 ad AEppatum Gnesnen. primatuus regni ascendit ²⁾ ubi 1535 vitam cum morte commutavit ³⁾ in ecclesia Métropol. sequenti épitaphio honoratus:

Jacet hic Mathias de Drzewica gratia divina in archieppatum Gnesnensem anno 1531 evectus, qui an-

nominatus, 1514 vero in actualem possessionem eppatus Vladisl. introductus fuisse.

¹⁾ Vid. eund. Damalewicz libr. cit. ubi et decretum regium communicat, contra haereticos Gedani tumultuantes latum.

²⁾ Vid. eund. Damalewicz (in Gnesnensib.) — Qua regni Primas duas Synodos provinciales Lanciciae (1532 et 1534) celebravit, quarum conclusa vide in libro constitut. synod. jussu et auctorit. Joan. Węzyk AEp. Gnesn. 1630. 4° edito.

³⁾ Erat vir ingenii excellentis, litteris egregie excultus, ac litteratorum insignis fautor. (Vide quae sub Petro Moszyński diximus de ejus epla. ad M. Ant. Maurocenum, Venetum.) In juris patrii notitia nemini coaevorum erat secundus in obsequis patriae indefessus, ideo Sigismundo I imprimis charus, gratusque. — At si Janockio credimus (credere autem eo magis debemus, quum potius ad laudandum, quam ad carpendum promptum se exhibeat) has eximias qualitates fastus et avaritia obscurabant, qua de causa dictus auctor pronunciare non haesitat, eum potius ad saecularia, quam spiritualia et ecclesiastica vocatum fuisse. Etiam Clemens Janicius, auctor epigramatum in AEppos Gnesn., ipsum parcum ac tenacem fuisse innuit, dum de eo canit:

Pareus eram forsán, vel sic me fata vocabant,
Quae solent magnos insimulare viros.

Nihilo minus tamen Damalewicz in vit. E. Vladisl. plura ejus munificentiae in eptatem cathedram specimina recenset: „majorem tamen, inquit, consanguinei ejus, quibus impense favit, sunt experti.“ — Nec ecclesia Premisl. benevolentiae epis prorsus expertus fuit, cui, ut acta Capituli ex anno 1537 fol. 10 notant, pretiosam infulam, margaritis distinctam, legaverat. Majora vero sunt munera spiritualia, quae huic sponsae reliquit: Collegium Mansionarium, praebenda concionatoris or-

tea trium Poloniae regum fuit Vice-cancellarius, Cancellarius, Eppus Premisl. et Vladisl. annis 26. Obiit in arce Lovicien. a. d. 1535 12 Aug. hora 2 noct., 29 sepultus. Vixit annis 69.

dinarii in Capitulo, et Synodus dioecesana, quam celebrando, successoribus suis exemplo praecivit. Haec considerantibus nulla nobis potest esse religio, cum inter Antistites de hac sede bene meritos recensendi.

DOCUMENTA
AD EPISCOPATUM PETRI
DE TOMICE.

- I 1517. Rom. 20 April. Leo P. X incorporat ad mensam eppal. Premisl. praeposituram domus Miechov. ord. S. Augustini in d. Cracov. — Apud Theiner. t. 2, p. 375.
- II 1518. Cracov. penult Mart. — Petrus E. P. erigit praeposituram ad eccliam hospitalis paup. in Brzozov. s. t. S. Sophiae. Act. Etpl. vol. XI, fol. 173 ad calcem.
- III 1518. Cracov. 11 Sept. — Petrus E. P. erigit praeposituram ad Eccliam tit. B. M. V. hospitalis paup. in Sanok. Visit. Szembek. 1720.
- IV 1519. Crac. f. 4 post Convers. S. Pauli Apli Sigismund. I R. P. ad relationem Petri E. P. confirmat inscriptionem census 6 marcar. pro Custode ecclae cathedr. Prem. super advocatia Prem. factam. Trzebin. fol. 98. Rosa II, f. 91.
- V 1519. Sab. p. f. S. Francisci Conf. Sigismund. I R. P. ad preces Petri Eppi Prem. confirmat possessionem hortulaniarum in Ci-

- vitae Prem. per Collegium Vicarior. sine praevio consensu regio acquisitarum. — Act. Eppal. sub. 15 Aug. 1702 fol. 792.
- VI 1519. 26 Octobr. Petrus E. P. cedit ecclae paroch. in Laszki decimas eppales de villa reg. Chotilice. Vis. Sierak. 1744.
- VII 1519. 13 Maji. Leo P. X. reginae Poloniae — (Bonae) — indulget, ut Eppus Prem. octo personis, a se nominandis, beneficia ecclasiast. conferre possit. Thein. t. 2. 403.
- VIII 1520. 20 Jan. — Leo X Petrum Eppum Prem. transfert ad eppatum Posnan. Theiner t. 2. p. 405.

XIII. PETRUS De TOMICE

ARM. ŁODZIA

E. P.

1514—1520.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Primas. r.
Sigismundus I.	Leo X.	Joannes Łaski
		1510—1531.

Archi-Epp. Leopold.

Bernardinus Wilczek.
2503—1540.

Gens Tomicia, stem. Łodzia, a Tomice, villa sua haereditaria in majori Polonia, agnomen obtinuit. Petrus noster filius erat Nicolai Tomicki, vexilliferi Posnan. et Annae de Szamotuły. Patre orbus sub tutela matris, et avunculi, Andreae Szamotulski, juventutem transegit, ac liberalibus disciplinis Gnesnae primum, tum Lipsiae et Cracoviae operam navavit. In Italiam demum profectus Bononiae jurisprudentiae, Romae vero S. Theologiae singulari cum applicatione et eximio progressu incubuit.

Sagaci mente et acri ingenio a natura donatus, multifariaque eruditione praeditus magnam famam adeptus est, tresque linguas (latinam, italicam et teutonicam) tam perfecte combibit, ut quavis earum eadem facilitate ac vernacula uteretur. Post reditum in patriam primum in aula Friderici Cardinalis, AEppi Gnesn. et Eppi Cracov. Cancellarius, aut potius Mentor et in munere pastoralis rite administrando moderator constitutus fuit, ac in ecclia cath. Cracov. Archidiaconatum obtinuit. Mortuo hoc Praesule Sigismundus I eum in numerum Secretariorum suorum adlegit, variisque legationibus obeundis adhibuit, scil. Romanae (1509), Valachicae (1510), et Hungaricae (1511), in quibus cum eximiae prudentiae et fidelitatis specimina praebuisset, praeter Canonicatum Vladislaviensem, quo jam antea provisus fuit, tria opima sacerdotia, nimirum Custodiam Sandomir., Cantoratum Gnesnen., et Canonicatum ad Collegiatam S. Agedii Cracoviae a rege obtinuit. — Promoto 1513 Mathia Drevecio ad episcopatum Cujaviae rex episcopatum Premisliensem, a multis tunc avide expetitur, Petro nostro, ex altera legatione Hungarica nondum reverso, conferendum censuit, quem ille seq. anno 1514 aggressus est¹⁾ ab eodem rege munere Vicecancel-

¹⁾ In actis Capituli sub 6 Octob. 1514 haec leguntur: „A. D. 1514 die Veneris, 6 Octob. Ego magister Matthaens de Bolesławiec Canonicus ac praedicator eccliae cathedr. Premisl., duntaxat unicus pro tunc ad eccliam residens, Venerab. D. Paulum Conyuszeckij (Koniuszecki) Archidiaconum Prem., tanquam procuratorem legitimum Rmi. in Christo Pris. et dom. dni Petri D. et Apl. sed. gratia electi et confirmati Premisliensis, ad provisionem SS. in Christo Pris. et dni Domini Leonis div. provid. Pape X., feliciter moderni, induxi et installavi, pontificalibus insigniis sibi traditis, et sedem in eadem Prem. assignavi, una cum cessione et resignacione omnium bonorum tam mobilium, quam immo-

larii regni auctus, et praepositura Colleg. ad S. Michaëlem in arce Cracov. provisus.

Sub eppatu ejus bona ecclesiastica molestis contributionis onerabantur ad coërcendos Tartaros¹⁾ qui iterata

„bilium eppalium eccle. Prem., sue Rme. Paternitti curam animarum et ipsam eccliam Prem. sponsam sibi assignando, regimenque tam spiritualium quam temporalium juxta litteras Sue Rme. Paternitt. concessas. Qui quidem D. Archidiaconus Procurator legitimus, de cujus onere procuracionis apud acta presentia constat, juramentum corporale una cum nobili Sihanyszowskij dicto Myeczko, quod pontifices et Eppi Prem. eccle. et Capitulo Prem. facere consueverunt, in forma solita, et statutis contenta, praestitit, ac uterque praestiterunt: promittendo manu stipulata eidem ven. mgro. Matthaeo Canonico, tunc Capitulum representanti, quod debeat inducere et adhortari prefatum Rmum. D. Petrum, D. et Apl. graeca electum et confirmatum, quam primum ad suam eccliam venerit feliciter, quod eosdem suos Procuratores suprascriptos evincat et absolvat a dto juramento et per se ipsum sua Rma Paternitas illud confirmet proprio juramento ad s. lignum vite, prout alii eppi Prem. predecessores sue Rme. Paternitt. confirmabant. Presentibus ibi honorab. et nobilib. Nicolao Rogala, Johanne Vicodecano, Nicolao Vicepraepo, Nicolao Vicecantore Mathia Fyrzchałka, Andrea, Laurentio, Vicariis ecclae cath. Prem. Nicolao Szwathek, Vicecapitan. castri Prem. Johanne de Szkarbimiria. Mansionario, Notario publ. et toto clero et populo communi, per pulsum campanarum ad hoc convocatis, testibus ad premissa convocatis, et rogatis.“ An Tomicius postea, et quandonam Premisliam venerit, ac praefatum juramentum innovaverit, acta silent, quotiesque ipsum commemorant, absentem inuunt. Quare, cum insuper omnia, quae supersunt, ejus documenta, Cracoviae data fuerint, indecisum manet, an, curis reipublicae continuo distentas, sponsam suam unquam personaliter accesserit. Acta Rokosz et Thomae de Grodzisko, Cancor. Prem. et Officialium volumen XI actor Conrii comprehendit.— A. D. 1515 Tomicius interfuit congressui Sigismundi I R. P. cum Maximiliano I Rom. Imp. et Vladislav. Hungariae ac Bohem. rege Viennae, celebrato, ubi mutua auxilia contra Turcas, Moscos et Crucigeros decreta.

¹⁾ Vid. edictum Sigismundi I R. P. dd. Cracov. fer. 2 post Dom. „Oculi“ 1518, quo contributio per unum fertonem ($\frac{1}{4}$ marcae) a quovis laneo pro bello contra Tartaros imponitur.

vice Russiam vastaverant, tum pro necessitatibus belli, quod tunc contra Crucigeros parabatur¹⁾.

Romae Leo P. X Concilium Lateranense V a decessore suo coeptum continuavit, annoque 1517 ad exitum perduxit. In quo Concilio Archiepiscopus Gnesn. et regni Pol. Primas novo „legati nati Sedis Aplicae“ titulo et honore condecoratus est²⁾.

„Villae autem, ait. cit. documentum; his proximis duobus annis in terris Russiae vastatae et crematae, ab hac contributione immunes sint.“

¹⁾ Albertus, Marchio Brandenburg et supremus ord. teutonici magister, Sigismundo R. P. juramentum vasalliticum, ad quod vi pacis Thoruniensis tenebatur, praestare renuebat, quin et limites regni armis infestabat. Hinc 1519 in comitiis Thorunensibus bellum contra eum decretum fuit, ad quod gerendum Rex edicto in Conventu regni Bidgost. fer. 2 ante f. S. Barbarae V. M. 1520 etiam bona eccles. tributis onerabat. Vid. Herbut, stat. reg. Pol. art. „contributio“ p. 76 edit Lublin. 1756). Verumtamen ipsum bellum primum induciis, 1521 in 4 annos conclusis, dilatatum, anno vero 1525 superfluum factum est, quia Albertus hoc anno Prussiam orientalem ut feudum saeculare cum ducis titulo a Sigismundo rege accepit, eique juramentum fidelitatis praestitit.

²⁾ Hanc praerogativam Joannes a Lasco, AEp. Gnesn., qui Concilio praesens interfuit, Sedi suae impetravit. Bulla Leonis X, dd. 5 Id. Julii 1515 continetur in libr. constit. synod. edit. Joan. Węzyk p. 92 sq. Idem Pontifex ad petitionem Sigismundi I R. P. dd. Romae prid. Calend. Aug. 1515 ordinavit, ut ad Canonicatus in ecclesiis Gnesn., Cracov., Vladisl. Posnan. et Plocensi tantum nobiles personae, et quidem ex utroque nobili parente procretae, promoveantur, utque in diebus Capitulis 4 ttum. praebendae cancales plebejae sint, pro 2 magistris in Theologia, et totidem juris canonici. — Decretum hocce fuit confirmatio statuti sub Joanne Alberto R. Pol. 1496 Petricoviae conditi, quod Capitulum Prem. paulo ante Tomicii eppatum (18 Febr. 1514) aequae ac reliqua Russiae Capitula in statuta sua recepit. At sedes Aplica praecitatum decretum Leonis X, quod juxta tenorem suum tantum 5 ibidem nominatas dioeceses obstringebat, ad reliquas ecclias cathed. in ditionibus regis Poloniae sitas, et nominatim ad Capitula in provincia Russiae nunquam extendit.

Eo ipso, quo PP. Lateranenses opus suum terminarunt anno, Sigismundus I R. P. secundas nuptias cum Bona Sforzia celebravit, quod hic loci ea de causa comemorandum censemus, quia, ut inferius observandi occasio non deerit, regina haec non solum in saecularia regni negotia, set et in res ecclesiasticas, praesertim in beneficiorum collationes, influxum ingentem, at minime salutarem exercuit¹⁾.

Eodem anno in Germania Martin. Lutherus, monachus ord. eremi. S. Augustini, suas novationes auspiciatus est, quae, quum anno 1520 in apertam haeresim degenerassent, non solum Leo X novam ejus doctrinam anathemate confixit,²⁾ sed in Polonia quoque tam saecula-

¹⁾ Erat filia Joannis de Galeazzo-Sforzia, ducis Mediolan., et Isabellae Arragoniae. Novam reginam in primo ad arcem Cracov. accessu Tomicius noster, qua regni Vicecancellarius insigni oratione salutavit. Cum illa multi extranei in Poloniam venerunt, quorum conversatio cum indigenis horum mores non parum corruptit. Vix feminam invenias, quae in pravis artibus hac regina magis versata fuerit. Quia vero ingenii calliditati summam avaritiam sociabat, et quia Sigismundus I senescens ei plus, quam fas erat, connivebat, ideo non tantum munera reipublicae ac dignitates saeculares, sed etiam eppatus et sacerdotia clientibus suis pro arbitrio distribuebat, aut potius pecunia vendebat. Inde ingentes thesauros conglomeravit, quos post fata Sigismundi mariti sui in Italiam secum asportavit. Obiit Bari in regno Neapolitano 1559. Adeo sinistram sui memoriam in Polonia reliquit, ut in eam hoc distichon evulgaretur:

Ut Parcae parcent, ut luci lumine lucent,
Ut bellum bellum, sic bona Bona fuit.

²⁾ Vid. bullam Leonis X dd. Romae apud S. Petrum 10 Cal. 1521, in constit. synodal. edit. Wężyk p. 274.

ris¹⁾ quam spiritualis potestas²⁾ editis decretis errorum illius propagationi occurrere necessarium duxit.

Fuit Tomicius vir praestantissimus, litteris profanis aequae ac sacris egregie excultus³⁾ Senator et civis optimus,⁴⁾

¹⁾ Vid. decret. Sigismundi I R. Pol. anno 1520 in comitiis Thorun. latum, in quo haec leguntur: „Mandamus, ut nemo „scripta cujusdam fratris Martini Lutheri ad regnum ditionesque „nostras invehere, vendere, iisque uti praesumat, sub poena „confiscationis et bannitionis a quolibet praesentium transgressore sine excusatione ignorantiae aut alio praetextu incurrenda.“ Vid. Zaluski in opere „Dwa miecze etc.“ f. 236.

²⁾ Vid. decretum Synodi provinc. Petricov. anno 1520 praesidente Joanne Łaski, AEppo Gnesu. celebratae (f. 272 constit. synod.) ubi haec occurrunt: „Statuimus, ne haereticos „schismaticos et cet. in servitio domestico circa se spirituales, „cujuscunque status et conditionis fuerint, foveant, et mediante hac Synodo inhibemus. —

³⁾ Vid. Starowolski in libro de claris Sarmatae oratoribus. — Erasmus Rotterodamus, (qui ipsi suas in Senecam annotationes dedicaverat,) accepto obitus ejus nuncio, in epla ad Andr. Cricium tale de eo fert judicium: „Quando ecclesiae talis „continget eppus? Quando regno et regi talis consiliarius?... „Diceres ad publicam omnium utilitatem esse factum. Quam „solida; quam recondita fuit eruditio. Quam fervens sacr. litterarum studium, quam occulta prudentia! Quam „rara in negotiis gerendis dexteritas! Postremo, in tam eximiiis Dei donis, in tam sublimes dignitatis fastigio quam amabilis civitas! Quam omnis expertis supercilli modestia.“ — Praeter Erasmus cum Lazaro Bonamico, Joanne Cochlaeo et aliis litteratorum primipilis summa ipsi necessitudo, ac frequens litterarum commercium fuit.

⁴⁾ Ob summam prudentiam, faundiam, et indubium patriae amorem quasi oraculum quoddam temporis sui fuit, tantaque apud regem et regni primores auctoritate pollebat, ut nulla causa gravior eo inconsulto decideretur. In distribuendis vero muneribus publicis ac ecclesiasticis adeo ab omni partium studio erat alienus, ut vacantia viris integerrimis ac dexteris non petentibus ultro conferret, non expectatis magnatum commendationibus, quae plerumque pro minus dignis exhiberi solent. Hinc etiam Sedes Aplica tantam in eo fiduciam collocabat, ut ei speciali privilegio beneficiorum in mense papali vacantium collationem concesserit. (Niesiecki). Non solum autem

in munere Vicecancellarii omnium, quotquot secuti sunt, norma et exemplar,¹⁾ litteratorum Maecenas lautissimus,²⁾ et cum politicas ejus virtutes incontaminata morum

ad quasvis foundationes viros aptissimos ac dignissimos promoveri curabat, sed et pro futuro de bonis ac idoneis patriae civibus ac ecclesiae ministris formandis sollicitus erat. Ideo domi suae honestos adolescentes educabat, et ad varia patriae ecclesiaeque obsequia obeunda informabat, pauperiores etiam proprio sumtu ad exterarum academiarum studiorum causa mittebat. E talium numero fuit Stanisl. Hosius, (suo tempore episcopus primum Culmen., dein Varmiensis, S. R. E. Cardis, et et sub Pio IV Sed. Aplicae in Concilio Trid. legatus, vir profundae eruditionis et magnae sanctitatis, de utraque republ. optime meritus,) quem Tomicius suis impensis Bononiae ac Patavii sustinebat, inde vero reversum curiae suae Secretarium constituit, et ad altiora munia suo influxu promovit. Similiter quoque Andreas Cricius (Tomicii e sorore nepos, Eppus Prem., mox Plocen. demum AEppus Gnesn.), Joannes Dantiscus, Eppus Culmen., poeta latin., Philip. Padniewski, Petrus Myszkowski, Samuel Maciejowski, Eppi Cracov., viri de litteris ac de patria bene meriti, ex ejus disciplina prodierunt, ita ut domus ejus vere epporum Seminarium dici potuerit. — Cf. Starowolski in Cracov. Eppis.

¹⁾ Excepto Joanne Zamoseio, viro immortalis memoria digno, nullus tantam nominis celebritatem, quantam Tomicius, adeptus est. Stanisl. Lubieński in vit. eppor. Ploc. sub. Andr. Cricio. scribit: „Petrus Tomicius, inquit, regni Cancellariatus adeptus, primus genus illud dicendi et scribendi, „longa et foeda barbarie corruptum, nitore linguae latinae „expolire coepit. Et iterum: Passim Cancellaria Poloniae apud „exteros principes inde a tempore Petri Tomicii, quem „Cancellariorum normam et quasi patrem veteres „dicebant, elegans et erudita censebatur.“ Tomicius ipsemet acta sui temporis tanquam monumenta ad illius historiam dilucidandam colligi jussit, quorum plura volumina olim bibliotheca Załuskiana Varsaviae possidebat. Nostris diebus vir de patriis litteris benemeritus Titus Comes Działyński eorum partem Posnaniae typis imprimi curavit.

²⁾ Hinc passim eruditi lucubratione suas ei dedicabant. — Caeterum videatur Janocki in „Nachrichten von raren polnischen Büchern.“

integritas, ac sincera in Deum pietas adaequaret,¹⁾ episcopus omnibus muneris absolutus, qui licet, qua regis administrator. ob publica regni negotia a Dioecesi sua ut plurimum abesse cogeretur,²⁾ tamen absens quoque sponsae suae debitam sollicitudinem gerere nunquam praetermisit.

E factis ejus haec adnotasse suffecerit:

Fabricam ecclesiae cathedralis efficaciter promovit³⁾.

Necessitatibus cleri curati ad ecclesiam cathed. prospexit⁴⁾.

¹⁾ Sigism. Herberstein, Maximiliani Caes. ad Sigismundum I R. P., et ad M. Ducem Masovia legatus, in Commentariolo de actionibus suis, Viennae 1558. in 4° edito, Tomicius vocat virum omnium testimonio virtute singulari, ac vitae integritate praeditum. Cf. Niesiecki).

²⁾ Vid. quae diximus not. I.

³⁾ Vid. Acta Cap. p. f. Epiph. 1518, ubi adnotatur Petrum Eppum pro fabrica ecclesiae contribuisse 60 marcas. — A. D. 1516 Leo X regno Poloniae indulgentias concessit, quarum occasione eleemosynae collectae, partim ad bellum contra infideles (Turcas et Tartaros), partim ad arcis Camenecensis munitionem et basilicae Gnesn. restorationem destinatae erant. Ad interventionem Tomicii Sigismundus rex quiddam ad hos fines in ecclesiis parochialibus Radimnensi ac Brzozov. collectum est, ecclesiae cathedr. Premisl. pro fabrica illius cessit. Vid. Acta Cap. anno 1522 p. f. Epiph.

⁴⁾ Acta Joannis Wężyk E. P. de anno 1622 comemorant: Petrum Tomicki Ep. Prem. decrevisse: ut omnes oblationes, quae occasione funerum et exequiarum fierent, ad quodcumque altare vel Capellam, etiamsi extra civitatem efferentur, ad Vicarios cathedrales pertinere debeant. Porro acta Consistorii ex anno 1702 sub. 17 Aug. continent oblatam privilegii Sigismundi I R. P. dd. Cracov. Sab. prox. p. fest. S. Francisci Confess. 1518, quo ad preces Petri Eppi Prem. et R. P. Vicecancell. Vicariis ecclesiae cathedr. Premisl. possessionem variarum hortulaniarum in civitate Prem., sine regio consensu adquisitarum, confirmat. Ad ejusdem Tomicii relationem et intercessionem idem Rex dd. Cracov. fer. 4 post convers. S. Pauli Apli 1515 annum censum 6 marcarum pro fundatione Custodis cathedr. super advocatia Premisl. (Sielec) inscriptum (vid. nos sub Petrus Chranstov.) — confirmat. Vid. Trzeb. fol. 98.

Pro reformatione cleri ac populi Synodum dioecesanam celebravit¹⁾. Breviarium officii div. in usum dioecesis suae concinandum ac typis imprimendum curavit²⁾. In Sanok³⁾ et Brzozow⁴⁾ praeposuras xenodochiales erexit,

¹⁾ Constitutiones hujus Synodi fer. 3 ante fest. Pentecost., sive 7 Jun. 1519 Premisliae celebratae continet Volumen I Actor Capituli. In hac Synodo decreta est contributio pro fabrica ecclae cathed., et quidem per 2 grossos a quavis marca justii pretii decimarum manip. hujus anni, per medium grossum a quolibet trunco (Kłoda) messalium frumentorum tam hyemalium, quam vernorum. Domini terrestres sub censuris obligantur, ut subditos suos schismaticos, agris catholicorum insidentes, ad consueta messalia ecclesiis rit. lat. reddenda adstringant. Ne litterae Aplicae aut curiae Romanae falsae aut falsificatae pro veris per errorem habeantur, vetatur, ne quis eas exequi audeat, nisi praemissa earum per loci ordinarium vel ejus Vicarium revisione et admissione. Repetitur constitutio Synodi Drewicianae ne scholares ad ullam scholam suscipiantur, nisi a plebano, aut rectore scholae a qua ultimo recesserunt, bonae conversationis testimonium producerint, disciplinae scholasticae se submiserint, ac omne genus armorum incunctanter deposuerint. Denique statuitur, ut quavis missa pro stipendio in cantu coepta, in cantu etiam absolvatur et secus facientes mulcta 3 marcarum pro fabrica ecclae cathed. puniantur. Aviditas enim quorundam sacerdotum hunc abusum invexerat, ut uno die, vel potius una hora, quo homines sub praetextu multiplicati suffragii ad locupletius offerendum inducerent, aliquot missas pro defunctis, omnes tamen incompletas decantarent, ita ut, postquam unus suam missam ad offertorii finem alta voce cantaverat, alter deinceps eo tacente missam aliam cantare inciperet, et post offertorium aque ac primus faceret, et sic porro. — Synodus ista absente Eppo sub directione Capituli celebrata fuit.

²⁾ Vid. Act. Capit. p. f. Epiph. 1521, ubi Capitulum hortatur Administratorem spiritualium, ad injungendum omnibus clericis, ut divinum officium non nisi juxta breviarium, mandato Rmi. D. Petri Eppi antea Prem., nunc Posn. impressum, peragant, idque sub poena 3 marc. fabricae ecclae cath. applicandarum. Exemplaria hujus brevii hodie nulla supersunt.

³⁾ Vid. docum. nro. III. Fundatores hujus praebendae erant consules Sanoc. Ipsius vero hospitalis fundator fuit Petrus Bal, Custos Prem. et Stanisl. Pieniążek Cap. Sanoc. vid. vis. Sierak.

ecclesiae parochialis in Laszki redditus decimis de mensa sua adauxit⁵⁾. Proventus episcopales Praepositurae Miechov. incorporatione ampliavit⁶⁾.

Tantae indolis antistite, ad summas dignitates nato, Premisliensis ecclesia diu gaudere non poterat. A. D. 1520 transiit ad Sedem Posnan⁷⁾. A. D. 1523 Joannes Konarski cum sibi in episcopatu Cracov. coadjutorem, rege ac S. Pontifice annuentibus, adlegit, cui 1525 qua Episcopus Cracov. successit. Obiit in hac cathedra, recusato AEppatu Gnesnen., A. D. 1535 d. 12 Oct., septuagenario major. In eccla cathedrali Cracov. ipse sibi posuit lapidem sepulchralem cum hac epigraphe:

D. O. M. suo postremoque cineri Petrus Tomicius primum Premisl., dein Posnan., postremo Cracov. eppus, R. P. Vicecancellarius mortalitatis memor ipse sibi posuit A. D. 1532.

⁴⁾ Vid. doc. nro. II. Act. Cons. vol. XI, p. 173. Pro dote Praepti consules Brzoz. ab antecessoribus Petri Tomicii emerunt census annuum 8 marcarum, super tertia parte proventuum molendini Brzozov., — quod ipse confirmat, et praepaturam erigit. — Chronik. Archiconfr. sacer. Kros. Sanoc. addit: „W Jaśliskach kościół zbudował i fundacyą uczynił. — Za tego biskupa Brzozów pierwszy raz pogorzał“.

⁵⁾ Vid. docum. nro. VI. (Vis. Sierak.)

⁶⁾ Vid. docum. nro. I. — Incorporatio haec a Lenne P. X. postulante Sigismundo R. P. concessa est. Scilicet reges Poloniae non contenti epporum nominatione, quam, ablato Capitulis jure liberae electionis ad se traxerant, etiam Abbatiarum et Praelaturarum regularium collationem sibi vindicaverunt, atque praelaturas hujusmodi clericis saecularibus, (aulicis suis plerumque,) conferebant, qui Abbates commendatarii, aut perpetui Abbatiarum administratores dicebantur. Quodsi ea, de qua loquimur unio Praepaturae Miechov. cum eppatu Premisliensi aetatem tulisset, proventus eppatus conduplicati fuissent. At videbimus eam mox sub Tomicii successore rescissam fuisse.

⁷⁾ Vid. docum. nro. VIII.

**DOCUMENTA AD EPPATUM
RAPHAËLIS LESCINI**

E. P.

- I 1521. Crac. 5 Cal. Julii. Zacharias Epp. Gardien., Nunc. Aplic. per Polon. et M. Ducat. Litvan. approbat confraternitatem presbysteryal. in districtu Sanoc., erectionem altarium ejus s. t. B. M. V. in Sanok, et S. Spiritus in Krosno confirmat, septies per annum in festis solen. processiones cum SS. Corp. Christi instituere permittit, interessentibus indulgentias decem annorum et totidem quadragenarum concedit. Act. Epp. vol. VIII. fol. 124.
- II 1522. Brzozov. 7 Nov. — Raphaël, electus confirmatus Prem. praefatas litteras Nuncii Aplici ratas habet, earum executionem admittit, pro frequentantibus processiones cum SS. Corp. Christi indulgentias 40 dierum totiens quotiens lucrandas addit. Ibid.
- III 1523. Crac. 15 Junii. Raphaël E. P. Petro Starzechowski Cantori, et Stanislao de Wiśnia Canonico Vicario in spirit. et

- Offi., Premisliensibus, potestatem facit, eccliam paroch. Jaroslav. observatis de lege observandis in Collegiatam transformandi. Acta Epp. vol. XXIV s. a. 1638. Lib. privileg. fol. 12.
- IV 1523. Prem. 4 Julii. Petrus Starzechowski et Stanislaus de Wiśnia eccliam Jaroslav. OO. SS. cum consensu reg. Majest. et Capituli cathedr. Prem. extincto titulo parochiali, in eccliam collegiatam erigunt, Platos et Canonicos, tum Vicarios perpetuos ad eam instituunt, eorumque officia determinant. — Ibidem.
- V 1523. Crac. prid Nativ. B. M. V. Sigismundus R. P. contra Lutheri haeresin, in Poloniam penetrantem, media repressiva disponit. Const. Synodal. lib. 4, fol. 294, 295. —
- VI 1524. Rom. prid. Calend. Maji. Clemens P. VII tollit unionem praepositurae Miechov. cum eppatu Premisl. a decessore suo Leone X decretam. Nakielski in „Miechovia“.

XIV. Raphael Lescinius,

STEM. WIENIAWA.

E. P.

1521 — 1524.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R. Pol.
Sigismund. I.	Leo X † 1521.	Joan. Łaski † 1531.
	Adrian VI † 1523.	
	Clemens VII	

AEpp. Leop.

Bernardinus Wilczek.

Lescinii, a possessione sua Leszno in majori Polonia ita dicti, stemmate Wieniawa i. e. capite bisontis cum annulo, naribus infixo, utuntur. Traditio est, hanc familiam e Bohemia, ubi a dicto annulo antiquitus „Persten“ vocabatur, in Poloniam, fors adhuc cum Dambrowka, Miecislai I sponsa, commigrasse. Quidquid sit, fuit certe una ex nobilissimis, et potentissimis in hoc regno, ita ut Balbinus in epitome rerum bohemicarum l. 2, c. 7 de ea merito scribere potuerit: „*Qui Lesciniorum genus ignorat, Poloniam ignorat.*“

Raphaël Leszczyński, filius Caspari, Capitanei Radziejov, praeter opulentam substantiam paternam post cognatum suum Cherubinum, Castellatum Premetensem, satis ampla bona haereditaverat, cumque patriae suae in civili toga servire coepisset, qua Castellanus Lendensis, et Capitaneus Czluhov. variis legationibus functus est, Veneta (1515,) Romana in negotio subsidiarum pro bello contra Turcas (1518,) et ad comitia Francofurtensia (1519,) ubi de eligendo Imperatore agebatur. Ast curarum saecularium pertaesus ad statum clericalem animum applicuit, quo facto a Sigismundo I R. P. eppatum Premisliensem eo tempore obtinuit,¹⁾ quando fidei catholicae integritati a novella Lutheri haeresi praesentissimum discrimen impendebat. Nil intentatum reliquerunt tum Sigismundus Rex tum²⁾ antistites ecclesia-

¹⁾ Acta Capit. testantur, cum A. D. 1521 Sab. fest. purif. B. M. V. — producta bulla confirmationis a Leone P. X. impetrata — per Paulum Koniuszecki, Archidiaconum cath. in persona sui procuratoris Thomae de Grodzisko, Canonici Prem. ad eadem cathedr. solemniter introductum, installatumque fuisse, qui procurator etiam „in animam sue Rme. Paternitatis“ solitum eppale iuramentum praestitit de statutis consuetudinibusque hujus ecclesiae observandis. An et quando ipsemet Premisliam accesserit, non constat. Acta Capituli ex annis 1521, 1522, 1523 eum absentem, et ordinarie Cracoviae residentem commemorant, unde cum Capitulo per litteras correspondebat. — Consecrationem suam adhuc post installationem aliquandiu distulisse videtur; nam acta Cap. 1522 p. fest. Epiph. eum vocant „electum et confirmatum Prem.“ et legationem e gremio Capituli ad eum Cracoviam deputatam commemorant pro exponendis eidem necessitatibus ecclesiae cathedr. Prem.

²⁾ Sigismund. I R. P. religioni avitae sincere fuit addictus, at prout a novationibus religiosis, ita a severioribus remediis contra novatores adhibendis abhorrebat. Non deerant, qui ipsum, ut cum hoc hominum genere durius agerat, animarent, quos inter Carolus V Rom. Imp. et Henricus VIII Angliae

stici,¹⁾ ut contagium illud a Polonia propulsarent, at conatibus eorum eventus minime respondebat²⁾).

rex commemoratur. At ille in epla ad Joannem Eckium, Germaniae theologum, data: „Permitte quaeso, inquit, me et ovium et hircorum regem esse.“ In alia epla, ad Joannem Łaski, AEppum Gnesn. directa, praedicat, Lutheranismum, si ferro impugnetur, et si corrupti cleri ac populi mores non refoventur, continua incrementa esse capturum. Nihilominus tamen officii sui esse duxit, edicto dd. Cracoviae Sab. ante f. natal, B. M. Virg. 1523 (quod in collect. Węzyk. constit. synod. pag. 294 sq. legit.) prohibere, ne scripta Lutheri et sequacium ejus, quos sua insolentia in reprobum sensum egit, ad regnum Pol. inferantur, ibique legantur, permittit porro, ut, quando eppo Cracov. opportunum visum fuerit per inquisitores ejus cum decurionibus, quos consulatus civitatis ad hoc negotium, aliorumque excessuum custodiam delegerit, per omnes et singulas domos, testudines, ac cistas diligens perscrutatio fiat, et ubi libri haeretici inventi fuerint, a possessoribus poena praesentii edicto statuta exigatur (scil. poena capitalis et bonorum confiscationis.) Porro mandat, ne libri imprimantur, aut alibi impressi per bibliopolas vendantur, nisi per rectorem Universitatis et censorem a loci ordinario delegatum, revisi approbati fuerint. Denique cunctis regni civitatibus praecipit, ut cum locorum ordinariis, aut eorum delegatis contra haereticos opportunas ordinationes faciant, ac sedulo exequantur.

- ¹⁾ Synodus provincialis Lanciciae 1523 praesidente Joanne Łaski, AEppo Gnesn., celebrata, sequentia ordinat: „Excommunicamus... omnem haeresin... condemnantes haereticos universos... et praesertim Lutheranos noviter exortos, ac Husitas quosdam — (fratres Bohemicos,) — quasi postliminii jure reversos. Damnati vero saecularibus potestatibus juxta bullae Aplicae — (sc. Leonis X contr. Luther.) — S. Regiae Majestatis decretum — (prae. not. adductum) — et canonica instituta reliquantur animadversione debita puniendi, clericis prius ab officio suo degradatis; ita, quod bona taliter damnatorum, si laici fuerint, confiscentur, si vero clerici, applicentur ecclesiis, a quibus stipendia receperunt. Qui vero inventi fuerint sola suspitione notabiles, nisi juxta conditionem suspitionis qualitatemque personae propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriuntur, et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur. Quodsi per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut haeretici condemnentur. Deinde, si impressores librorum reperti

Lescinius noster, a Dioecesi plerumque absens, brevi pontificatus sui tempore eo se reddidit memorabilem: quod

fuerint libros haereticos impressisse, adduxisse seu vendidisse, poenis supradictis subjaceant. V. Załuski: „Dwa miecze katolickiej odsieczki etc.“ p. 238.

- ²⁾ Nova doctrina in iis primum regis Poloniae ditionibus spargi coepit, quae a Germanis inhabitabantur i. e. in Prussia regia. Jam 1518 Jacobus Knade, monachus excucullatus, uxore ducta, purum, ut ajebat, verbum Dei i. e. a fermento humanarum traditionum repurgatum Gedani praedicabat. A. D. 1626 in ea civitate tumultus religiosus exarsit, nam plebs effrenis, instigante Joanne Saliceto — (Soleium vel Schulzium alii scribunt) — qui ad mentem Lutheri concionabatur, plenam libertatem novam religionem profitendi postulabat, ecclesias et monasteria diripiebat. Vix ipsius Sigismundi regis praesentia, Saliceto et aliis novatoribus capitali supplicio affectis, hunc impetum cohibere valuit. In Prussia vero orientali, ordini teutonico subjecta, ex quo supremus ordinis magister, Albertus de marchionibus Brandenburg., ad castra Lutheri palam transit (1525,) religio catholica Protestantismo locum cedere coacta fuit. — Inde in Poloniam majorem haeresis gressum protulit. Posnaniae Samuel, Dominicanus apostata, Martin Glossa, Joannes Seclucianus, concionator (qui et biblia in linguam polon. vertit.) Joan. de Kozmiń et Christoph. Eendorfer, scholae Lubranscianae magister, eam propagabant, nobiles vero Górkorum et Ostrorogorum familiae ei patrocinium praebebant. In minori Polonia Jodocus Decius, Sigismundi regis aulicus, Bernardinus de Lublin, Simon pharmacopola, et Constantinus Trepka tanquam primi Lutherani memorantur. — Martin. Lutherus in epla ad Spalatinum 1522 data scribit: „Evangelium in Polonia ardentem siti, et ablegatos ex hoc regno ad se venisse, qui evangelistas illic mitti peterent.“ — Tales evangelistae (sive haeresos emissari) ab initio in privatis concessibus, mox in publicis conventibus contra Papam et sedem Romanam debacchabantur, monachos subsannabant, contra clerum (cujus mores reapse in multis reformatione indigebant) et decimas declamabant. Nec surdis auribus hujusmodi Philippicae excipiebantur, ad quod multum conferebat saecularium statum contra hierarchiam ecclesiasticam invidia. Jam enim pridem laici Senatores prioritatem spiritualium aegre ferebant, (vid. nos. sub. epp. Andreae Boryszewski) — et desiderio flagrabant, eorum influxum in rempubl. minuendi, imo si fieri posset, prorsus tollendi. Porro censurae ecclesia-

ecclesiam Jaroslav. e parochiali in collegiatam commutaverit,¹⁾ ad ecclesiam cathedralem picturis ornandam sumtus contulerit,²⁾ et confraternitatem sacerdotalem in districtu Sanocensi, per Nuncium Aplicum approbatam, sua quoque ex parte indulgentiis providerit³⁾. Rescissionem unionis praepositurae Miechov. cum eppatu nostro, ab antecessore suo impetratae, impedire aut non voluit, aut non valuit⁴⁾.

sticiae et omnis jurisdictio spiritualis saecularibus exosae erant, multo magis decimae, quas clerus vi „divinae institutionis“ ab ipsis repetebat. Amplae, quibus eppatus, abbatiae et praebendae eccles. dotatae erant, possessiones, aviditatem nobilium stimulabant, et exempla nobilium Germanorum, qui Lutheri sectam amplexi, bonis ecclesiasticis patrimonia sua auferunt, ad imitationem provocabant. Accedit denique, quod Polonorum ingenia Cromero observante sapte nova quaeque avide arripiant, et peregrina ac exotica domesticis facile praeferant, quod temporibus Sigismundi I multi alienigenae in Poloniam immigraverint (vid. nos. sub. Petro Tomicki) — multasque novas religiosas ideas in hoc regnum invexerint, denique quod non tantum in ludis Poloniae litterariis multi alienigenae et subinde homines suspectae fidei magistri constituti fuerint, sed et juvenus Polona hoc saeculo frequentius quam antea Academias extraneas frequentare coeperit, et novationes, quas ibi imbiberat, in patria ardentem propagaverit. Ex quibus omnibus facile concipitur, qui factam sit, ut sic dicta sacrorum reformatio tam foecundum solum in Polonia invenerit.

¹⁾ Vid. docum. cit. s. nr. III et IV.

²⁾ Vid. Act. Cap. p. f. Epiph. 1624, ubi legitur: „Decreverunt etiam DD., ut gratiae agantur Rmo. D. Eppo de donatione imaginum pro ecclae nostrae decore“.

³⁾ Vid. docum. I. et II. In chronica hujus confraternitatis de Lescinio legitur: „Dzwonice w Brzozowie wystawil, dzwon wielki kupil. Do zbudowania miasta — (za czasow P. Tomickiego pogorzalego, v. s. Tomie. — znacznie sie tem przy czynil: ze kazal wozic gonty z Jaslisk, i na kazdy plac po 20 kop skladać, kto sobie chcial budować.“

⁴⁾ Vid. qua diximus sub. Petro Tomicki qui in realem possessionem hujus praepositurae introductus fuit. — Eo ad

A. D. 1524 transiit ad eppatum Plocensem¹⁾ in quo 3 annis exactis anno 1527 ipsa Dom. „Oculi“ naturae tributum persolvit,²⁾ in ecclesia collegiata Pultoviensi cum hac sepulchri epigraphe tumulatus:

Lescinius jacet hac positus tellure Raphaël
Qui plenus magni Praesul honoris erat.

eppatum Posnanien. promoti Canonici regulares SS. Sepulchri omnem lapidem moverunt, ut unio illa rescinderetur, nullisque eum in finem expensis pepercerunt, donec Clemens P. VII dd. Romae prid. Calend. Maji 1524 et Sigismundus I R. P. dd. Petricoviae in conventu reg. grli. ipso f. S. Valent. M. 1523 dismembrationem hujus praepositurae a mensa eppatus Premisliensis decreverunt. Vid. Samuel. Nakielski in Miechovia fol. 593- 604—607, ubi refert, sumtus, quos Religiosi illi ad hunc effectum expenderunt, ad Summam 5650 florenorum ascendisse. Lescinius, qui se brevi ad alium opimiozem eppatum transferendum sperabat, haud e re sua fore judicaverit, cum Canonicis regularibus largitionibus certare.

¹⁾ Jam anno 1523 post fata Erasmi Ciolek eppus Plocen. renuntiatus fuit, nam in documento, a nobis sub. nro. III allegato, vocatur eppus Premisl., nominatus Plocen. — Videtur autem usque ad introductionem sui successoris Andreae Cricii diocesisin Prem. rexisse, nam Acta inter utrumque nullum Administratorem commemorant. In cathedra Plocensi sedens a Janussio, Masoviae duce, severum contra Lutheranos decretum obtinuit, quo capituli poena in eos statuitur, eorumque bona fisco addicuntur. (Vid. Łubieński in eppis Plocen.) — At hoc tam parum reformationis cursum cohibere valuit, ac similia decreta a Sigmundo I lata. Ipsa quoque Lescinia gens novum dogma amplexa est, at Praesul noster ante hunc familiae suae lapsum, qui cum sine dubio ingenti dolore affecisset, fati succubuit.

²⁾ Nakielski in Miechovia p. 616 vocat eum „virum officii sui vigilantissimum“ et Stanisl. Łubieński in vitis epp. Ploc. „sacerdotali ac eppali functioni ita deditum fuisse scribit, ut „tamen publicas curas minime negligeret.“

Propter virtutem per maxima facta decoram
Hunc releva precibus, lector amice tuis.

Notitias de hoc Praesule praeter Lubieńscium in
vitis Eppor Plocen. P. Casp. Niesiecki in „Korona polska“
suppeditat.

DOCUMENTA AD EPPATUM
ANDREAE KRZYCKI.

- I 1524. Cros. 26 Aug. Andreas E. P. approbat
foundationem census 7 gross. pro quavis
Septimana per Julianam Seyder in rem.
hospitalis Crosn. ad S. Spirit. factam.
Act. vol. VIII, fol. 99.
- II 1524. 26 Aug. Andreas E. P. approbat erectio-
nem hospistalis pauperum in Krosno. Ibid.
- III 1525. Prem. iu d. S. Franc. Conf. Andreas
Eppus P. Capitulo donat domum juxta
aream Curiae eppalis. (Trzeb. f. 19.)
- IV 1525. Prem. in d. S. Franc. — Andreas E. P.
in gratiam nobilis Mich. Skarbiński, fac-
toris sui Radymm. approbat emtionem
molendini superioris sub eccla S. Nicolai
in suburbio Radymnensi. (Trzeb. f. 210.)
- V 1525. Prem. 13 Octobr. Petrus Starzechowski,
Cantor et Offic. Prem. recognoscit, quod
Rmus. in Chr. Pater Andreas Eppus Prem.
Vicariis ecclae cathedr. beneficium in Ni-
żankowice univerit et decimam de Kni-
życe donaverit. (Act. Ep. vol. VIII, f. 82.)
- VI 1525. 5 Novembr. Andreas E. P. confirmat
privilegium Joannis Ramsch dd. in fest.
SS. trium Reg. 1517, quo cum assensu
matris suae Helenae dotem ecclesiae in
Oleszyce auxit. (Vis. Sierak.)

- VII 1525. 9 April. Episcopi Poloniae Clementi P. VII luctuosum rerum ecclesiasticarum in hoc regno statum exponunt, opemque implorant. (Theiner. t. 2, f. 426.)
- VIII 1525. 1 Maji. Sigismundus I R. P. Clementi VII proponit: ut ad extinguendam haeresim Lutheri Concilium generale convocet. (Ibid. f. 427.)
- IX 1525. Rom. 19 Maji. Clemens VII AEppum Gnes. hortatur, ut labem Lutheranam a regno Poloniae arcere studeat. (Ibid. pag. 248.)
- X 1525. Prem. in f. S. Francisci — Andreas E. P. cum consensu Capituli innovat fundationem Consulum Brzozov. pro hospitali pauperum. ad S. Sophiam. (Vol. VII Act. Epp. sub. 18 Sept. 1537.)
- XI 1527. Cracov. d. SS. Fabiani et Sebastiani MM. Andreas E. P. provido Phal, Valacho de Dalejova, facultatem dat in bonis epalibus prope Jaśliska, in campis ad fluv. Chyżne villam locandi, nomine Szklary. (Lib. privileg.)
- XII 1527. Romae 2 Febr. Clemens P. VII concedit Andreae E. P. ut Canonicatum et praeprebendam in eccla cathedr. tum praeposituram ad S. Florianum Cracoviae non solum cum Premisl. eppatu sed et cum quacumque alia cathedra, ad quam eum promoveri contigerit, retinere valeat. (Theiner t. 2 f. 448.)
- XIII 1527. Rom. 29 April. Clemens P. VII Andre- am E. P. transfert ad ecclesiam Płocensem. (Ibid. pag. 449.)

XV. Andreas Cricius (*Krzycki*)

STEM. KOTFICZ

E. P.

1524 — 1527.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismund I.	Clemens VII	Joan. Łaski.

Archi-Eppus Leopold.

Bernardinus Wilezek.

Criciorum familiae Polonia major domicilium fuit, ubi villam Krzycki haereditario jure possidebant. Andreas noster patrem habuit Nicolaum Krzycki, matrem vero Nicolai Tomicki, vexilliferi Posnan. (fratris vero Petri Tomicki Eppi) filiam. Primoribus studiis Cracoviae absolutis, uberioris eruditionis causa Lutetiam Parisiorum et Bononiam petiit. In his litterarum emporiis multum in eloquentia et arte poetica profecit, et itinerando cum viris doctis, praecipue vero cum Desiderio Erasmo Rotterodamo, amicitiam contraxit quam frequenti epistolarum commercio conservabat. In patriam redux Episcopo Posnaniensi Lubrański in epistolis ac documentis, Latio sermone concinnandis, operam suam locavit, a quo Schola-

stici dignitatem in ecclia cathedr. Posnan. obtinuit. Hunc patronum suum in Hungariam comitatus est, cum ipsi Barbaram, Scepusii comitis filiam, ac primam Sigismundi regis uxorem, in Poloniam adducendi provincia obtigisset. Ea occasione Cricius, qua poëta, epithalamio confecto reginam adeo sibi reddidit propensam, ut eum tanquam Cancellarium ad aulam suam assumeret. Idem munus defuncta Barbara, apud alteram regis conjugem, Bonam Sforziam gessit, cujus laudes identidem versiculis non invenustis, sed meliori themate dignis, concinebat. Ejus favore, et Petri Tomicii avunculi sui, protectione apud regem gratiam invenit, qui eum Secretarium suum nominavit, et ad congressum cum Maximiliano Imperatore proficiscens, una cum Tomicio in comitatu suo esse voluit; qua occasione Posonii Caesarem oratione extemporanea eleganter salutavit. Cum porro etiam in transactionibus cum Crucigeris talenti diplomatici documenta exhibuisset, plura opulentiora sacerdotia regii patronatus accepit, scil. Canonicatum cathedr. Cracoviensem et Praeposituram ad Collegiatum S. Floriani mart. His quasi gradibus tandem ascendit ad eppatum Premisl., quem anno 1524 adgressus,¹⁾ mox legatione ad Ludovicum, Hungariae regem, functus est, qua durante, cum avunculus ipsius Tomicki ex eppatu Posnan. ad Cracov. cujus jam

¹⁾ Dies inthronizationis ejus non adnotatur, at in Capitulo generali p. fest. S. Joannis 1524 celebrato Premisliae praesens adfuit, ac solitum corporale juramentum de statutis et consuetudinibus ecclae Prem. observandis emisit.

Cum eppatu Cancatum Cracovien. retinuit; nam die 6 Apr. 1524 Petrum Tomicium in primo ejus ad eccliam cathedr. Cracov. accessu nomine Capituli pulchro panegyrico salutavit, qui teste Ill. Letowski in actis illius Capituli asservatur. — Cf. quoque docum. sub. nro. XII cit.

antea Coadjutor erat) transmigrasset, Cricius desiderio cathedrae Posnan. exarsit; at Bona regina pecuniam versiculis praefereus, hunc eppatum Joanni Latałski vendidit. Quem rivalem ille carmine sarcastico, Bacchi prae Apolline praerogativas celebrante, ultus est.

Ejus apud nos episcopatus tempora sat funesta erant; nam et frequentes Tartarorum incursus¹⁾ provinciae Russiae vix respirandi spatium relinquebant, et haeresis Lutherana, quae Gedani in Prussia in apertam seditionem prorupit, etiam in alias Poloniae provincias sensim sensimque penetrabat,²⁾ corruptis cleri moribus etsi non unicam causam, at saltem titulum quendam coloratum praetensae reformationi suppeditantibus.³⁾ Nova tum re-

¹⁾ A. D. 1524 Tartari Premisliae regionem invaserunt et colonos villae capitularis Buszkowice magnis damnis affecerunt (Act. Cap. Epiph. 1525.) Novus eorum incursus 1525 metuebatur, nam in congregatione mox adducta conclusum fuit: ut emeretur cista, in quam res Capituli magis conspicuae et pretiosae, praesertim insignia pontificalia, item privilegia eppatus et Capituli inclusa Crosnam conduci sine laesura valeant. — Porro statuitur ibidem: scribendum Rmo. D. Eppo, quatenus apud E. Capitaneum Premisl. dignetur obtinere, ut „turris „eppalis“ in arce Premisl., in qua res omnes, personaeque ecclesiasticae necessitatis tempore antea saecurritatis gratia semper conferebantur, nunc a se indebite occupatae, usum liberum restituat. Item Suae Rmae. Paternitati scribendum: ut suis bonorum praefectis, praesertim Brzozoviensi dignetur praecipere, quatenus res ecclae Crosnam, ibidem more consueto conservandas, deducant. — Ex quibus colligitur Crosnam illo tempore tutiorem fuisse Premislia, cujus munitiones post expugnationem Valachicam 1498 nondum restauratae fuisse videntur. (Vide nos. sub. eppatu Nicol. Krajowski.)

²⁾ Vid. quae diximus sub. Raph. Lescinio — Cf. quoque docum. sub. nro. IX.

³⁾ In Actis Capituli ex anno 1526 legitur: „Intellexerunt DD. „Caplares ex frequenti quarundam eccliarum parochial. hujus „dioecesis rectorum querela: quod Scismatici agros hoc „tempore Catholicor. occupatos (supple-tenentes,) e quibus

gia,¹⁾ tum Synodalia statuta²⁾ malo repagulum efficax ponere haud poterant.³⁾

„aut frumenta missalia ipsis, sive ipsorum ecclis juxta praescriptam consuetudinem semper, et paulo ante solvebantur, nunc utrumque solvere recusare, ac proinde propter quotidiani victus defectum eosdem asserere, se ecclis debitam servitutem cureque pastoralis debitum exequi non posse. Laicos vero passim omnes tam nobiles quam ignobiles ex quorundam clericorum vivendi licentia propter impunitatem incredibiliter ac supra modum et adeo scandalizatos esse, ut solitos proventus, nisi emendati fuerint, decrevisse audiantur amplius eisdem se nunquam soluturos. Ideo Sue Rme. Paternitati etiam decreverunt supplicandum, ut et eccliarum indemnitati ipsarumque desertationi, ne eveniat, precavere dignetur tempestive, et ad visitandum universum totius dioecesis clerum ejusque mores corruptissimos aliquos, vel aliquem, unum vel plures viros idoneos deputaret.“—Porro in Capit. general. p. f. S. Joan. B. 1524 decernitur: „Scribendum Sue Rme. Paternitati sub ejusdem ab ecclia sive dioecesi sua absentia Synodum fieri non posse, (quae observatio, ut inferius patebit, optato effectu non caruit) visitationemque ad mores clericorum quorundam licentiosos ac scandala emendanda pernecessariam esse.“

Haec sat tristem imaginem cleri illius temporis nobis exhibent. Saeculo XV eppi in dioecesi sua residebant, ideo hujusmodi corruptelae indicium non occurrit; at vero inde a temporibus Andreae de Rosa Boryszewski eppi a grege suo plerumque aberant. Non est ergo mirandum, tot et tanta zizania pullulasse. nam absente vititore sylvescere solet vinea. Drevecius et Tomicius eo saltem se poterant excusare, quod qua Cancellarii patriae negotia procurarent; at Lescinus et Cricius nullo munere detinebantur, quod eos a residentia in dioecesi sua excusare posset, nisi quod posterior reginae Cancellarii obsequia praestaret.

¹⁾ Urgentibus regni praesulibus Sigismundus I R. P. subditis suis omnem commercium cum Saxonia et Silesia interdixit, eo quod hac terrae haeresi praeceteris infectae essent, et inde contagii periculum Poloniae cumprimis immineret. Vid. Niesiecki tom. 3, p. 463 art. Opaliński. — De concilio generali per eund. regem Sumo pontifici proposito vid. docum. n. VIII.

²⁾ Vid. stat. Synod. Lancie. 1527 praesidente Joanne Łaski AEppo Gnesn. celebratae in collect. Węzyk. constit. synodal. p. 296., ubi AEppis ac Eppis iculeatur: ut contra haereticos, aut

Cricius noster, ne officio pastoris deesset, non tantum contra novam sectam calamum strinxit,⁴⁾ sed et Synodum dioecesanam celebravit.⁵⁾ Reliqui actus ejus ep-

homines de haeresi suspectos secundum decreta SS. canonum et statuta provincialia vetera et nova, omni timore postposito procedant. Cum hoc decreto Cricius ad Sigism. R. ablegatus fuit, ut ejus cooperationem ad illud exequendum exposceret. Vid. Ostrowski „Dzieje kościoła“ t. 3, pag. 15.

³⁾ Id inde explicandum, quod nobilitas Polona novationibus religiosis, auctoritati et influxui cleri praejudiciosus, favens, in bonis suis absoluto fere dominio gauderet, et novatoribus, a magistratibus civilibus vel locorum ordinariis damnatis in aulis suis tutum receptaculum praebet. Cf. que diximus sub R. Leszczyński.

In Epla ad Clementem P. VII Cracov. 9 April. 1625 data Eppi Polonia statum regni religiosum ita delineant: Turbat nos et in maximum metum detorquet modernus ecclesius status, qui majorem in modum a laicis non modo impudentissime sugillatur, sed etiam quibusdam ex causis despicitur. Hinc est, quod haereses venenatae, Catholicae fidei adversae, cumulatissime pullulant et passim diffunduntur. Objicitur plerumque nostro statui ecclesico, quod omnia, quibus cultus divinus adornatur, avaritiae causa a nobis in deceptionem plebis fiant, quodque derogationibus, revocationibus, suspensionibus et aliis idgenus, donationes regibus aut principibus, ac etiam ecclesiasticis et aliis saecularibus personis atque locis a Vra. Stitate et aliis Sum. pontificib. factae, perimuntur et suspenduntur.

⁴⁾ Erasmus Rotterdamus (eplar. lib. 18, f. 558 et 19, fol. 610) ipsum vocat strenuum propugnatorem ecclae, pedestri simul et equestri pugna cum Lutheranorum exercitu confligentem (Vid. Niesiecki.) Ejus librum de „sacrificio missae“ quem qua Eppus Plocen. evulgavit inferius inter ejus opera commemorabimus. Cf. quoque Stanisl. Lubieński in vit. epp. Plocen.

⁵⁾ Celebrata est die Mercurii, 4. Octobris 1525 in ecclia cath. Prem. praesentibus Eppo, Platis et Canonicis ecclae cathedr. tum, et Collegiatae Jaroslav., plebanis, altaristis, Capellanis curatis et non curatis, per patentes litteras eppales convocatis. Conclusa continentur vol. VIII actor. Conrui., unde sequentia excerptimus:

⁶⁾ Inprimis Rmus. in Christo pater invocata Spiritus Sti. gratia cum consensu VV. DD. Platorum et Canonicorum totiusque cleri synodaliter congregati festum sanctificationis St.

pales hi fere fuerunt: Collegio Vicariorum cathedr. beneficium curatum in Nizankowice tradidit, et decimam de villa Kniażyce adscripsit.¹⁾ Foundationes pro hospitalibus

Joann. B., ecclae cathedr. Prem. patroni, sub. 3 lectionibus post fest. S. Mathaei Apli (22 Septembr.) tenendum instituit, perpetuaeque ac aeviterne in ecclae per clerum servandum sanxit, cujus festi historiam una cum statutis reformandorum excessuum cleri dioec. gratia editis, ad eandem primum dare, dein in lucem emittere Sua Paternitas Rma pollicita est. (Necitur an promissum impleverit; nam nec unius nec alterius rei ullum vestigium ad nos pervenit. Festum quoque illud pridem exolevit, imo nec constat, an actu introductum fuerit.)

- b) Attendendo ecclam in Blozew ex relatione generosi D. Andreae Barzii, ejus patroni et collatoris in proventibus suis valde esse defectuosam, idem Rmus. pater cum assensu S. Synodi ei decimam manip. post agros villae Bunyovicze Dni. Balthasar. Głowa, ex depositione testium fide dignorum olim ed eand. ecclam in Blozew, nunc vero ad ecclam in nova civitate Bybel (Nowe-miasto) dari solitam, tanquam vagam at jam eo pacto ad mensam eppalem devolutam, ecclesiae in Blozew et ejus rectori semper dandam fore decrevit, porro autem statuit, ut in defectu rectoris ecclae in Blozew rector ecclae in Nova-Civitate parochianis in Blozew Sacramenta administret, et pro cura sua eandem decimam de Bunyowice cum caeteris proventibus ad ecclam in Blozew spectantibus quiete et pacifice percipiat.

¹⁾ Beneficium in Nizankowice jam sub. Mathia de Drzewica Collegio Vicariorum cathedr. fuit incorporatum — (vid. nos. sub h. Eppo) — at concernens privilegium, vivente adhuc ultimo paroco, in effectum transire haud poterat (id quod deum sub. Joanne Carnevio factum est.) Hoc inquietabat Vicarios, ne forte unio illa denuo retractaretur, nam in Polonia omnes hujusmodi gratiae fluxae ac precariae erant, ac post obitum largitoris respectivi privilegia revocari poterant. (Inde tot privilegiorum eppalium et regalium confirmationes explicandae.) Quoad incorporationem ergo dicti beneficii Cricius modo Drevicei decretum confirmavit, sed et decimam de Kniażyce (seu ut tunc scribebatur: Knyeszyce,) quae vaga esse asserebatur, ad mensam Collegii Vicar. adjecit. (Vid. docum. nro. V.

in Krosno¹⁾ et Brzozow,²⁾ item pro ecclae paroch. in Oleczyce³⁾ factas approbavit. Capitulo domum quandam palatio eppali adjacentem donavit,⁴⁾ in campis Jaslicensibus novam villam, nomine Szklary locavit.⁵⁾ Minus vero sollicitum et liberalem se exhibuit in fabrica ecclesiae cathedralis promovenda.⁶⁾ Quum A. D. 1525 Prussia, teutonici ordinis provincia, saecularisata, et Alberto Brandenburgico, supremo ord. magistro Lutheri haeresim amplexo, a Sigismundo R. P. feudi nomine possidenda tradita fuisset, Cricio, qua homini facundo, et in rebus politicis versato, officium demandatum est, hoc factum apud S. Pontificem et orbem catholicum justificandi, aut saltem ejus invidiam extenuandi.⁷⁾

¹⁾ Vid. docum. nro. I et II.

²⁾ Vid. docum. nro. X. Inscrit tertiam mensuram molendini Brzozov. in fluvio Stobnica siti, hospitali pauperum, ejusque praeposito, consulibus autem Brzozov. hanc tertiam mensuram de consensu Capituli in administrationem et provisionem tradit.

³⁾ Vid. docum. nro. VI.

⁴⁾ Vid. docum. nro. III. Domum hanc donavit pro Saerista ecclae cathedr. Prem., aut alias pro usibus beneplacitis ecclae cathedr.

⁵⁾ Docum. nro. XI.

⁶⁾ Acta Cap. post fest. S. Joan. B. 1526 ostendunt: 40 marcas pecuniae, quas anteed. annis pro fabrica exsolvere debuerat, penes eum restitisse. Nec Plociam abiens debitum hocce dispunxit, imo novam post annum cit. restantiam 20 mare. incurrit; nam in Actis Cap. p. f. Epiph. 1529 decernitur petitio ad eundem: ut 60 marcas, sub praefato titulo debitas, effective persolvere velit. Non constat, an huic provocationi satisfacerit.

⁷⁾ Induciis cum ordine teutonico conclusis expirantibus (1525) periculum erat, ne bellum erumperet. — (Vid. que diximus sub Petro Tomicio.) — Attamen Albertus, marchio Brandenburg. supremus ord. magister, spe auxiliorum a Carolo V. Imp. obtinendorum frustratus, et alioquin ad bellum cum avunculo suo (erat enim Sigismundi regis e sorore nepos) non adeo proclivis, pacem cum eo his conditionibus inivit, ut

Fuit Cricius eruditione minime vulgari instructus, poëta Latinus non infimi subsellii,¹⁾ nec minus operibus

deinceps Prussiam orientalem tanquam feudum regni Poloniæ modo hæreditario cum titulo Ducis obtineret, quo facto Lutheri sacra, quibus pridem clam favebat, aperte professus, filiam regis Daniæ uxorem duxit, cum ante Cracoviæ in verba regis Poloniæ vasallorum more jurasset. Hoc modo Prussia, quæ tanquam patrimonium ordinis religiosi prærogativis honorum ecclæ gaudebat, subito sæcularizata, simul vero et fides catholica ibidem eliminata est; nam plerique equites teutonici, quin et Eppi illius provincie Joannes Polenz, Sambiensis, et Jacob. Dobenich Pomesanien. una cum supremo ordinis magistro larvam deponentes, Lutherani facti sunt. Quæ res cum Romæ innotuisset, Sigismundo regi, totique regno Poloniæ magnam ibi peperit invidiam. Quare Cricius noster (qui hujus metamorphoseos pars quantulacunque fuit; siquidem legationem ad Albertum Brandenburg. obiit et cum ipso secretos tractatus habuit, quos 1525 memorata compositio secuta est,) in mandatis accepit, ut hunc actum regis regniq; coram orbe catholico justificaret. — Hoc pensum epistola ad Joannem Antonium L. Baronem Paleonem, Sedis Aplicæ in Hungaria Nuncium — (quam vide apud Nakielski in Miechovia fol. 608—613) — ita executus est, ut iudice Stanislao Lubienski (in vit. Epp. Ploc.) magis hominis politici, quam præsulis ecclæ commodis sincere addicti, laudem inde retulerit. Verum quidem est, equites teutonicos regno Poloniæ semper fuisse infensos, et nullam cum eis pacem stabilem fuisse, quia qua religiosi summi Pontificis, et qua Germani, Romanorum imperatoris patrocinio freti, nunquam pactis stabant; negari porro non potest, equites illos a vocatione sua pridem degeneres, et Spiritu sæcularizatos fuisse, porro regem prædictam pacem cum ordinis magistro inuendo, apostasiam ejus nequiquam approbasse; at nihilominus clarum est: Sigismundum regem hoc actu ipsi ad dictam defectionem, et injuriam, ecclæ inferendam, viam stravisse, seque adeo criminis ejus complicem reddidisse. Quidquid ergo diceret Cricius, ut hanc labem purgaret, inanem laborem lusit, atque, ut est in proverbio, „*causa patrocinio non bona pejor erat.*“ Accedit, quod spes, quam Rex et regni proceres lactaverant, Duces Prusiæ a modo fideles Poloniæ vasallos fore, penitus delusa fuerit; historia enim subsequentium temporum manifestum fecit, eos cum principibus extraneis acatholicis in perniciem Polonorum semper conspirasse,

litterariis clarus,²⁾ quam artis politicae gnarus, hinc in variis difficilioribus negotiis expediendis Sigismundus rex

omnemque occasionem excutiendi nexus vasallitici avidè captasse, id quod A. D. 1657 (belli Suecici infortunii notabili) tandem pace Welaviensi obtinuerunt. Res eo devenerat, ut anno 1656 Tartarorum regulus (Chanum vocant) per legatum suum electori Brandeburgico et Duci Prusiæ juramentum regi Poloniæ præstitum in memoriam revocaret! Sic ergo sub respectu quoque politico actus ille regius non erat omnino prudens, nam fidem ab homine expectare, qui fidem Deo et ecclæ datam violaverat, non magnæ sane prævidentiæ erat. Et quis non agnoscat, quantum influxum Prusiæ sæcularizatio exsernerit in progressum reformationis in Polonia, quæ paulo post huic regno ingentia vulnera infixit, et demum quoque, ejus interitum acceleravit.

¹⁾ Laureatum poëtam vocat P. Niesiecki, quin indicet, a quo lauream acceperit. Erasmus Rotterodamus de ejus scribendi facilitate ita scribit: „Sic pangis carmen, quasi nihil aliud agas, „sic tevis orationem liberam, ut, quamquam ad historicam „sublimitatem assurgis, nihil etiam obstrepat poëticæ licentiæ. „Quo vero magis deploras, te a litteris, quibus natus esse „videris, ad Eppi munus rei publicæ functiones pertractum, „hoc nos impensius gratulamur orbi Christiano, cui nulli sunt „magis utiles, quam qui reluctantes a philosophiæ dulcissimis „studiis ad patriæ consulendum revocantur.“ Sunt tamen in ejus carminibus juvenilia quaedam parum castigata, quæ si Lubiensio fides est, maturiori ætate improbabat. Satyrico etiam sale immoderatus usus est, quam pontificali dignitati conveniret.

²⁾ Hos partus ejus litterarios recenset P. Niesiecki:

- a) Descriptio victoriæ de Tartaris anno 1512 die S. Vitalis apud oppidum Wiśniowce partæ (Cf. Zaluski, in epllis historico — famil. tom. 1. p. 2, fol. 17 seq.)
- b) Oratio in ingressu Petri Tomicii Eppi Cracov. 1524. 4° Cracoviæ.
- c) Epistola de negotio Pruthenico, 1525. 4 (de quæ vide quæ diximus not. 7, pag. 211.)
- d) Elegia in obitum Petri Tomicii E. Crac., Poëma lugubre in obitum Barbaræ reginæ, et alia poëmata occasionalia.
- e) Liber epistolarum, in quo Eplæ Cricii ad Erasm. Rotterd., ad Bonam Sfortiam regin. Pol., ad Petrum Tomicium E. Crac. et al. continentur.

ejus operam adhibere solebat,¹⁾ cujus favore 1527 ditiorum eppatum Plocens.²⁾ demum 1535 Archiepiscopatum Gnesnae³⁾ consecutus est.

Janockio teste (Nachrichten von raren polnischen Btthern) insuper edidit:

aa) Opus MS^{num} Philippi Callimachi experient. s. t. Ad Innocentium VIII Pontif. de bello Turcis inferendo oratio. Ad calcem adjecta sunt carmina elegiaca a Cricio, et Stanislao Cracoviano (Hosio) in laudem Sigismundi I R. P. et Petri Tomicii E. C. concinnata.

bb) De ratione et sacrificio missae Cracov. apud M. Scharfenberger 1529. 8° Pars I: Quale sit missae sacrificium? P. II: Quomodo digne peragatur? P. III: Quae caeremoniae competant, et quid illae significant? breviter ostenditur, — intextis plerisque aliis pro ratione horum temporum, quae te legisse non poenitebit.⁴⁾

Omnes haec lucubrationes nunc summae sunt raritates. Wisniewski in hist. lit. pol. commemorat M. S. Stanislai Górski, Canonici Cracov., ac Bonae Sfortiae Reginae P. Secretarii, s. t. „Andreae Cricii, Premisl. primum dein Plocen. Eppi, postremum Gnesn. Archipraesulis et R. P. Primatis Opera anecdotata, de Sigismundi I. R. Pol. temporibus,⁴⁾ e Cricii ipsius schedis collecta, et annotationibus illustrata.

¹⁾ Stanisl. Lubieński in vit. epp. Plocen. „Etiam si ab aula „primum eppus Prem. postea Plocen. factus recessisset, si quid „tamen gravioris momenti scribendum, si qua gravior legatio „formanda contingebat, Petrus Tomicius et regni Cancellarius „ad ipsum (Cricium) remittebat, palamque testabatur, illius „subsidiaria ope in tractandis publicis negotiis se uti.“ — Niesiecki has legationes ab eo obitas commemorat: 1524 (mox a successu eppatu Prem.) ad Ludovicum Hungariae regem, 1527 legationem Olomucensem ad faciendam pacem inter Ferdinandum Archiducem. et Joan. Zapolya, regem Hungariae, 1525 ad Albertum, marchionem Brandenburg. Acta hujus legationis sicut et Hungariae ad Ludovicum R. ab ipso connotata, bibliotheca Zaluskiana teste Wisniewski in MS. possidebat.

²⁾ Vid. docum. nro. XIII.

³⁾ Petro Tomicio AEppatus Gnesn. tunc oblati fuit, qui vero eum recusans regi Cricium, cognatum suum, comendavit.

Obiit 1537 10 Maji uti sequens epitaphium in ecclesia Metrop. palam facit:

Reverendisimo in Christo Patri

D. Andreae Cricio

*Archieppo Gnesn., incomparabili viro de religione et re-
publ. bene merito, multis ingenii et naturae dotibus insi-
gniter praedito, postremum hoc pietatis munus ab amicis,
charam ejus memoriam retinentibus, positum. Moritur
A. 1537, aetatis 54°.¹⁾*

De persona ejus et gestis in aliis eppatibus praeter P. Niesiecki agunt: Stan. Lubieński, in eppis Ploc., Steph. Damalewicz in AEppi Gnesn. et Lud. Łętowski in Catalogo Can. Cracov.

¹⁾ Clemens Janicius, poeta laureatus, funus ejus his versiculis deplorat:

Omnia solus erat Cricius, quem sorsque Deusque
Certabant summis vincere muneribus.

Sors tandem indoluit, quod erat contempta sub illo,
Maturumque virum, sustulit ante diem.

Heu!

Quae restituent mihi saecula talem!

Revera si ingenii dona spectes fuit vir minime vulgaris; at nimio erga reginam obsequio nomini suo nonnihil maculae adpersit. Ipsa instigante (si Janocio fides est,) inter nonnullas familias pacem turbavit, vanitatisque ac philantiae plus aequo indulgens viros de patria bene meritos, at reginae minus acceptos, mordacibus sarcasmis infestavit. Majore etiam, quam dignitas pontificalis permetteret, morum licentia usus perhibetur, quod et carmina ejus quaedam, obscenitatibus non vacua, confirmare videntur, quamquam haec lubrica, quae juveni adhuc exciderant, serius improbare feratur.

Quemadmodum ipse litteris, praesertim poësi, delectabatur ita litteratos, poëtas imprimis, amavit, et in his supra memoratum Clemem. Janicium, qui ipsum qua patronum suum summis encomiis ornat.

DOCUMENTA AD EPPATUM
JOANNIS KARNKOWSKI.

- I 1527. Rom. 29. Aprilis. Clemens P. VII Joan. Karnkowski ecclae Prem. eppum praeficit. (Thein. t. 2, fol. 451.)
- II 1517. Idem de dato eodem electum Premisl. Sigismundo R. P. comendat (ib. p. 452.)
- III 1527. Idem de dato eod. Joanni, electo Premisl. indulget, at beneficia hucusque possessa: utpote Scarbimir. et Cracov. praeposituras, Scolastriam Sandomir., tum Canonicatus Gnesnensem, ac Cracov. in arce ad S. Georg. cum eppatu retineré possit. (Ibid. p. 452.)
- IV 1527. Rom. 5. Jul. Idem Pontifex electo Prem. bullam confirmationis renovat (Ib. p. 453.)
- V 1539. Radimn. 10 Sept. Joan. E. P. erigit cappellam in arce Zboiska mfei. Petri Odnowski Palat. Cracov. (Lib. privil. f. 134.)
- VI 1529. Brzozov. 16 Aug. Joan. E. P. erigit altare in eccla Zarszyn s. t. B. M. V., SS. Philippi et Jacobi, Catharinae, Margarethae, Dorotheae et Barbarae VV. — (Lib. privil. fol. 78.)

- VII 1530. Cracov. 16 Julii. — Joan. E. P. Capitulo super advocatia in Golcowa, a se redempta et mensae epali incorporata, 8 marcas et quidem: pro dote Sacristae 6 marcas, Mansionariorum 1 marc., et pro stipendio 3 scholarium 1 marc. inscribit, insimul praebendam Sacristae ad ecclam cathedr. erigit, jus patronatus Capitulo adscribit. (Alemb. in Trzeb. fol. 19.)
- VIII 1531. Radimn. 15 Sept. Joan. E. P. roborat incorporationem beneficii in Nizankowice ad mensam Collegii Vicar. cathedr., proventus decimarum inter Vicarios et Commendarium localem distribuit. (Collectan. fol. 42.)

XVI. JOANNES KARNKOWSKI

STEM. JUNOSZA.

E. P.

1527—1531.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismund. I.	Clemens VII.	Joan. Łaski.

Archi-Epp. Leopold.

Bernardinus Wilczek.

Familia Joannis de Karnkow in terra Dobri-
nensi olim degebat, ipse tamen teste Damalewicz in
vitis eppor. Vladisl. in Zmigrod, Russiae vico, primam
vitae lucem adspexit. Adolescens Philippi Callimachi in-
stitutione usus, laudabiles in litteris fecit progressus. Jam
sub Joanne Alberto Secretarius regius factus, idem offi-
cium sub Sigismundo I continuavit, ac varias in regni
negotiis legationes suscepit,¹⁾ in quibus ejus dexteritas

¹⁾ Semel atque iterum a Rege in Hungariam missus est, ni-
mir. prima vice ad Vladislaum Hungariae et Bohemiae regem,
deinde ad Ludovicum dicti Vladislai filium, Hung. reg. (Da-
malewicz in Vladislav.)

perinde ac fidelitas eluxit. Earum intuitu plures digni-
tates et praebendas accepit, nimirum Skarbimimir. ac Crac.
praeposuras, Scholasteriam Sandomir., Canonicatum
Gnesnae et Cracoviae ad ecclesiam S. Georgii in arce.
A. D. 1527 ad eppatum Premisl. promotus est, ita ta-
men, ut ei praebendas supra recensitas cum illo retinere
sit permissum¹⁾).

Ingressus ejus plus solito retardatus est, quia Roma
a copiis militaribus Caroli V Imperatoris occupata,
bullae confirmationis a curia papali pro eo expeditae in-
terciderunt, ita ut earum renovatione opus fuerit²⁾. Equi-
dem Sigismundi regis,³⁾ quin et Capituli votum erat, ut

¹⁾ Vid. docum nro. 3.

²⁾ Vid. docum. I, II, IV. Nimirum Carolus V Rom. Imp. et
Hispaniae rex Clementi P. VII ob foedus cum hoste ipsius,
Francisco I. Galliae rege, initum, bellum intulit, Romaque ex-
pugnata Pontificem in arce S. Angeli obsedit. Magna tunc
immanitate a militibus caesareanis intra urbem saevitum est,
quo audito Imperator, tunc Madriti morans, culpa ferociae in
milites sui exercitus Lutheranos conjecta, supplicationes publi-
cas pro Papa liberando indixit, quibus ipsemet nudis pedibus,
et poenitentis habitu indutus interfuit!! In hac perturbatione
bulla provisionis dd. 29 Aprilis 1527 pro Carnecovio edita
periit, ita ut actus provisionis sub 5 Julii ejusd. anni iterari
debuerit.

³⁾ Vid. eplam regis in hoc negotio dd. Cracov. fer. 6 ante
f. S. Mariae Magd. in Actis Capituli ex anno 1527 — Capi-
tulum paratum se declaravit, mandato regio satisfacere, et
Carnecovium, de ejus provisione fide digna testimonia exta-
bant, in possessionem spiritualium perinde ac temporalium
introducere; verum tamen Jacobus de Felstin, Collegiatae Cra-
cov. ad S. Aegidium Custos, et Joannis Electi Prem., procu-
rator, Premisliae comparens, ejus nomine nunciavit, eum
sine litteris apliceis neque spiritualium neque in tempora-
lium regimini sese ingerere, sed bullas Aplicas omnino ex-
pectare velle. (Act. Cap. an. cit.) Nec iteratis Capituli pre-
cibus, per delegatos ad se delatis, cedendum putavit; sed
primum mense Decembri die 26. ipso festo S. Stephani proto-
martyris per suprafatum procuratorem suum administrationem

exemplo antecessoris sui Andreae Cricii, et nunc eppi Plocensis, testimonio eorum qui litteras provisionis viderant, nixus, Dioecesis regimen aggredetur; at ipsi hac in re sive regi sive Capitulo velificari religio fuit, unde non nisi sub anni exitum concernentium litterarum applicationum renovatione subsecuta, et ad se perlata, administrationem spiritualium et temporalium suscepit.

Eo sedente Premisliensis civitas peste afflicta fuit (1528, 1528¹⁾). Vicinum Hungariae regnum Turcarum jugum subiit,²⁾ Lutherana haeresis in Germania, Prussia, Silesia, Suecia rapidos progressus fecit, Anglia vero funesto schismate, mox in haeresim degeneraturo, a corpore ecclesiae Romano-catholicae sese segregavit.

Etiam in provinciis Poloniae praetensa sacrorum reformatio sectatoribus non carebat,³⁾ quin et in nostra dioecesi acta Consistorii clerici ob haeresim puniti exemplum exhibent⁴⁾.

spiritualium ac temporalium, productis coram Capitulo litteris Aplicis sub plumbo, capessivit, ac per eundem procuratorem etiam solitum jusjurandum de statutis ecclesiae observandis praestitit. (Ibid.)

¹⁾ A. D. 1528 pestilentia autumnio grassari coepit, et tam diu duravit, ut Capitulum generale, quod p. f. Epiph. 1529 celebrandum erat, usque ad fer. 2 post Dom. „Laetare“ (4. Quadragesimae) differre necesse fuerit. (Act. Cap. ex an. cit.)

²⁾ Post pugnam scil. ad Mohacs (1529) ubi Ludovicus rex, pro aris et focis pugnans, Vladislai Varnensis exemplo heroica morte occubuit.

³⁾ Cf. dicta sub epp. Raph. Lescinii et Andr. Cricii.

⁴⁾ Acta Conrii vol. VIII, fol. 91 sub. 3 Sept. 1529 haec continent. „Honorabilem D. Stanisl. de Czyeskowycze (Ciezkowice) quondam vicarium in Sambor propter quosdam notas vehementes haeresis Lutheranae e certis ejus seedis, cuidam praedicatori in Sambor manu ejus propria scriptis, et aliis indiciis repertum suspectum, Rmus. D. eppus Prem. de dioecesi sua proscribendum, et ab eo juramentum

Ad repimendam novaturientium audaciam plures Synodi¹⁾ celebratae sunt, e quarum numero est nostra Sy-

„abjurande haeresis exigendum, nec non pro aliis excessibus: visitatione tabernarum, ubi etiam fuit enormiter vulneratus, cum scandalo plurimorum, atque etiam pro Indo cartarum, de quibus omnibus ex visitatione compertus est esse noxius, carceribus ad peragendam penitentiam per duos menses deputandum decrevit, ex quibus postquam liberatus fuerit, ante omnia errorem suum Lutheranismi ibidem in Sambor revocandum, infra quindenam eidem sese ex dioecesi prefata alibi transferendum, et deinceps heresim ipsam Lutherianam sub pena deponationis seu degradacionis et in manus seculares tradicionis non profitebitur.“ Et paulo infra additur: „Eundem eadem die eliberando de carcere praedicto obligavit se et inscripsit, abjuraturum hujusmodi heresim in manib. Dni. Archidiaconi, — quod videlicet deinceps illam non profitebitur, et quod hinc ad festum S. Francisci transferat incolatum suum ex eadem dioecesi.“ Vidimus et nostris diebus, homines ejusdem farfuris reformatorum ecclesiae gloriam ambiisse.

¹⁾ In Synodo provinciali 1527 Lanciciae celebrata constitutum est: „ut DD. AEppi et Eppi, praesertim Vratislav (in Silesia) et Cujaviensis (seu Vladisl. ad cujus dioecesim Pomerellia cum civitate Gedanensi spectabat) in dioecesibus suis servant inquisitores et visitatores haereticae pravitatis, qui per singulas dioeceses visitent et inquirent diligenter de suspectis et notorios deferant puniendos. Qui inquisitores unus ad minus esse debent in quavis dioecesi, Presbyter saecularis vel regularis. Sed quoniam visitatio et inquisitio ad extirpationem ejusdem sectae parum prodesset, nisi adhiberetur fidele pabulum verbi Dei per viros vere catholicos, valentes verbo, opere et exemplo, quorum sana doctrina scirent homines reprobare malum et eligere bonum, ideo decernit haec S. Synodus, ut DD. Archi- et Eppi praesertim vero Vratislav. et Cujav. in curiis, ecclesiis metropol., cathedralibus et collegiatis, et illis potissimum, ubi secta Lutherana adhuc pullulare videtur, servant Theologos doctos verbi divini concionatores, qui evangelium Christi et solidam scripturam, juxta verum et approbatum intellectum Christi fidelibus tradant et interpretentur.“ Altera Synodus Lancie. 1530 celebr. disponit: „ut officium de haeresi inquirendi, ubi inquisitores non sunt ad Archidiaconos cathedrales pertineat.“ — Sacculó 14° et 15°

nodus Dioecesis 1529 celebrata¹⁾. Caeterum Carno-
vius non minus superstitioni,²⁾ quam haeresi inimicum se

in Polonia aderant inquisitores et quidem potissimum de fa-
milia Dominicana, (vid. Czacki, o litewskich i polskich pra-
wach t. I. p. 304, 305. — Wiśniewski hist. lit. pol. t. V, p.
p. 67.) ast lapsu temporis hoc officium apud nos penitus exo-
levit. — Etiam Leopoli 1527 et 1528 Synodum provincialem
celebratam fuisse, Acta Capituli ex anno 1528 pandunt, ubi
fit mentio 6 marcar. pecuniae, quae data est Stanislae de
Wiśnia et Thomae de Grodzisko, Canonicis Prem. „nunciis
ad Synodum provincialem per Capitulum Leopo-
lim missis, pro expensis viae. At quae ibi conclusa fuerint
non notatur. Suprafatus Stanislaus de Wiśnia, alias Sta-
nislavus Byliński dictus edidit sub hoc tempus librum
apologeticum pro relig. catholica s. t.⁴ Defensorium
ecclesiae adversus Laurentium Corvinum Silesium.
Cracoviae typis Mat. Scharffenberger 1531. 8°. Vid. Janocki,
Nachrichten etc. t. II, pag. 64.

¹⁾ Haec Synodus d. 1 Sept. et seqq. 1528 celebrata fuit, et
quidem Radimnae (prout Acta Capituli ex anno 1533 fol. 152
patefaciunt.) Conclusa ejus leguntur vol. VIII Act. Consist.
p. 87—90. En excerptum ex iisdem: I Statuta provinciae ec-
clesiast. Gnesnen. (auctoritate Joan. Łaski AE. edita) in
dioecesi Prem. ab omnib. Clericis observentur, sub poena ex-
communicationis. Quilibet rector pro eccl. sua ea comparet,
et diligenter relegat. II Quilibet eccl. rector literas proces-
sus (currendas) ab ordinario editas reverenter suscipiat, ac exe-
quatur, diem executionis annotet, executas unus ad alium or-
dine statuto transmittat. In negligentes poena 3 marc. et car-
ceris statuitur, III. Domini saeculares per convocationem sub-
ditorum (vulgo gromady) populum diebus dom. et festis a
cultu divino ne detineant, tanto minus labores serviles ab iis
exigant. Quosuper tam Domini quam subditi per concio-
natores saepius admoneantur. IV. Quoad vitam et honestatem
clericorum haec inculcantur: Caste vivant, bonique exempli
formam in vestitu sermone et toto vivendi ac conversationis
tenore semper et ubique exhibere curent hinc: a) Vestes viri-
des et rubeas ne deferant, nec breves, sed oblongas, neque
plicatas, seu ad exemplum laicorum consutas, sed antiquo
more. b) Ab ingressu et frequentatione tabernarum abstine-
ant, praeterquam in itinere, sub poena carceris unius mensis,
c) Ludos chartarum, alcarum et quoscunque alios vitent, imo
neque adspiciant, sub poena suspensionis. d) Conviviis sae-

exhibuit, numerum ecclesiarum erectis in Dobromil ac
Chyrow parochiis,³⁾ et capellania in arce Zboiska⁴⁾ auxit,

cularium publicis interesse non audeant. e) Mulieres juvenes
in domibus suis ne detineant, sed annosas et bonae aestima-
tionis, sub poena 3 marc. — Deviantes admoniti, ni respis-
cant, ab off. et beneficio ad annum suspendantur. Cum mulie-
ribus inservientibus ad fora publica eodem curru ne descen-
dant, sub poena carceris 6 mensium. — V. De celebratione
missarum et Sacramentorum administratione: Quilib. benefi-
ciatus vel presbyter in officio div. propter uniformitatem ru-
brum eccl. Prem., in missae vero off. rubrum eccl. Ro-
manae observet. A confitentibus et alias pro sacramentorum
administratione nihil exigatur. In missarum celebratione et
sacramentorum administratione sacerdotes diligenter et reve-
renter se gerant, aeque caventes a praecipitatione ac a nimia
protractione. Ad infirmos vel parvulos baptizandos vocati
alaeriter et sine quavis depactione accedant. In concionando
canti sint et compendiosi, vitia carpentes neminem infamant.
A scripturis apocryphis abstineant. — VI. De questu clericor-
um: Negotiationes et potuum qualiumcunque propinationes
Clericis sub poena 3 marc. vetantur. Causas saeculares et
negotia publica tractare sub eodem rigore interdicitur. VII. De
sepulturis: In funeribus omnis depactio vitanda, nullusque eccl. rectorum
pro se aliquid exigat quod vero ex pia consuetudine
oblatum fuerit, in usus eccl. absque ulla diminutione con-
vertatur. — VIII. De locato et conducto: Cum evidentia facti
ostendat, per contractus arendatareos beneficia eccl. deser-
tari, ideo nullus clericus beneficii sui proventus locare seu
arendare praesumat, sub amissione fructuum in hujusmodi a-
renda expressorum. IX. De sponsalibus: Ne quisquam homi-
nes plebejos matrimonialiter copulare praesumat sub poena
3 marcar., nisi banna trina temporibus distinctis in facie ec-
cl. praemissa fuerint. Hoc vero nobilibus in privilegium
cedat, quod etiam in eorum matrimoniis in domibus eorum
publice ante contractum poterunt praemitti. X. De haereticis:
Ne quisquam cum Lutheranis sive schismaticis et aliis homi-
nibus haereticis et curiosae disceptationis studiosis contendat,
sed omnes tales, quos noverit fidei Orthodoxae contrarios,
ad Eppum, vel ejus Vicarium deferat, idque sub poena 3
marc. In hac Synodo denique etiam contributio pro fabrica
eccl. cunctis beneficiatis juxta seq. scalam imposita est:
a) a decimis manipul. ab ipsis beneficiatis medio juramenti

in eccla Zarszyn. altare assumpt. B. M. V.,⁵⁾ et in eccla Brzozov. confraternitatem opificum sub invocatione B. M. V.⁶⁾ in eccla cathedr. vero praebendam Sacristae seu Vice-Custodis⁷⁾ erexit, ecclesias paroch. in Lubatowa, Urzejowice, Oleszyce, ac in eccla cathedr. altare B. Mariae Magdal. dedicavit,⁸⁾ in bonis eppalibus scultetiam Golcoviensem a privato possessore redemit et mensae eppali univit⁹⁾.

corporalis taxatis (pro quanto sc. hoc anno 1529 venditae sint? a quavis marca usuali (48 gross.) 2 gross. b) e censibus pecuniar. similiter a quovis marca 2 grossi. c) e mesalibus seu annonis in grano a quavis vase seu trunco (Kloda) 1 gross.

Haec, ut quisque videt, excepto art. IX, qui in rebus ecclesiasticis inter personas nobiles et ignobiles discrimen inducit, cum tamen ex mente Christi in regno ejus non sit distinctio liberi et servi) sapienter, et accomodate ad indigentias temporis ordinata sunt. Utinam etiam sollicite observata fuissent!

²⁾ Michaël plebanus in Grabownica certis suis parochianis de pago Lalina, maleficium exercentibus, cadaver hominis in coemeterio ecclae sepulti exhumare, ejus caput amputare et palo suffigere permisit. Ob hoc crimen, in visitatione ecclae compertum, carceribus ad peragendam in pane et aqua poenitentiam pro spatio sex mensium fuit deputatus. Hoc exemplum, et alia similia, quae in Actis Carneovii frequenter occurrunt, satis arguunt, cum eradicandis e vinea Dni zizaniis, et Cleri moribus reformandis manum serio adposuisse.

³⁾ Vid. nos. in Schemat. dioec.

⁴⁾ Vid. Schem. dioec. s. paroch. Nowotaniec. et doc. nro. V.

⁵⁾ Vid. Docum. nro. VI.

⁶⁾ Vid. Acta epp. Szoldrski sub. 12 Sept. 1636, ubi obligationes hujus contubernii moderatur (Act. Consist. vol. XXIII.)

⁷⁾ Vid. docum. nro. VII.

⁸⁾ Vid. Vis. Szemb. et Sieraków. sub. respect. eccles.

⁹⁾ Vid. docum. nro. VII. Hanc advocatium redemit 100 marcis ex massa Nicolai Błażejowski, Decani cathedralis acceptis; a qua Summa 8 marcas annui census super dicta scultetia assecuravit, et quidem: pro pensione Sacristani seu Vice-custodis 6 marc., unam pro Mansionariis ecclesiae cathedr., et unam marcam pro 3 pauperibus scholaribus, qui sacerdotem S. viaticum ad infirmos deferentem cum lampadibus capciati praecedant. V. Trzeb. f. 19.

A. D. 1581 Mathiae Drevecio in sede Vladislav. successor datus est,¹⁾ quam usque ad obitum,²⁾ 1538 subsecutum tenuit.

Laudatur ab ingenio, eruditione,³⁾ munificentia⁴⁾ venerabili corporis forma,⁵⁾ at ob proclivitatem in iram passim carpitur⁶⁾.

¹⁾ Nullus in hujatibus Actis anno 1531 memoratur administrator, unde credibile est, eum eccliam Premisl. regere perrexisse, donec ipse pro Vladisl., et successor ejus Joannes Chojeński pro Premisl. sede bullas obtinuit.

²⁾ Tertio dum ovili Vladisl. praeest, anno in conventu Petricov. (1534) paralysi correptus, Cracoviam reparandae valetudinis causa transportatus est, ubi, medicis nil proficientibus, integro quadriennio exacto, lenta morte sublatus est 11 Decem. 1538. (Damal.)

³⁾ Damalewicz: Fuit vir non mediocris eruditionis, acrique ingenio, cujus opera princeps prudentiss. (Sigism. I) in multis et magnis reipublicae negotiis, crebris et summi momenti legationibus, utebatur.

⁴⁾ Teste Damal. in eppatu Vlad. arcem Raciaż instauravit.— Acta Capituli nostri ex anno 1539 (vol. II, pag. 14) commemorant axamentum i. e. holosericum ecclae Prem. testamento legatum, e quo cappa (pluviale) parata fuit.

⁵⁾ Damalewicz „Praevenerat in eo annos canities venerabilis, ex „qua ei multum decoris ad maturam virtutum compositionem accedebat.“

⁶⁾ Idem Damalewicz „Quamvis egregiis naturae dotibus insignitus esset, tamen ei debitae laudis non parum detraxit in „iram justo celerior propensio, cui plus nimio indulsit.“ Idem author alludens ad emblemata stemmatis ejus gentilitii Junosza (quod est agnus seu aries) his versibus eum delineat:

Conspicuus patrio Praesul Carneovius agno
Stemmata sub miti corda leonis habet.
Acri ingenio, prudens ratione, sed irae
Impatiens, agnus debuit esse, leo est.

Vivens epitaphia sibi Vladislaviae et Cracoviae posuit, quorum primum sic habet:

Joan. Karnkowski, E. Vlad. sciens se esse moriturum, hoc suo cadaveri monumentum vivens adhuc ipse jussit fieri A. D. 1536, ejus vero aetatis 64.

Alterum vero ita sonat:

Joan. Karnkowski Praepos. Scarbimir, Canonic., Cracov. et div. Joannis Alberti, Sigismundi I Pol. Reg. Secretarius, hoc suo cineri monumentum vivens ipse jussit fieri A. D. 1522.

Plura de eo, praesertim de gestis in eppatu Vladisl. vide apud Damalewicz, Niesiecki et Łętowski.

DOCUMENTA AD EPPISCOPATUM

JOANNIS CHOJEŃSKI

- I 1532. Cracov. in fest S. Clementis. Sigismundus I R. P. ad instantiam Joannis E. P. oppido eppali Jaśliska nundinas, forum septimanale (targi) et teloneum concedit. Act. Eppal. vol. XIII sub 5 Dec. 1550,
- II 1532. dd. Cracov. 19 Aug. Joannes E. P. declarat: decimam ex agris desertis (pustki) secundum antiquam praxim in Dioecesi Prem. et terra Sanoc. rectoribus respectivarum ecclesiarum parochialium deberi. — (Acta Decanat Denov de anno 1664.)
- III 1532. dd. Cracov. Sab. f. S. Clementis E. M. Sigism. I R. P. ad instantiam Joannis E. P. confirmat a) inscriptionem Consulum Prem. de anno 1398 super censu ann. 5 fertorum pro plebano Premisl. b) Privilegium Vladislai II de an. 1405 Crac. in fest S. Elisabeth super censu 20 marcar. Capitulo cathedr. e proveniuntibus civitatis Prem. solvendo (Ros. II. fol. 93. — Trzebin. fol. 98.)

- IV * 1533. dd. Vilnae ipso f. S. Mauriti. Joan. E. P. donat Capitulo cathedr. aream mensae eppalis, braxatorio capitulari contiguam in platea castrensi sitam, ad aedificandam domum pro organario, vel ad locandum pro oleo, ad ciborium coram SS. cremando.
- V 1533. Radom. fer 3 in fr. Oct. SS. Corp. Christo, Sigismund. I R. P. confirmat Capitulo cath. Prem. emptionem horti in suburbio Prem. ad ripam fluv. San., nomine Gomołczyńskie. (Trzeb. fol. 72, 73.)
- VI 1535. dd. Vilnae fer. 4 ante f. S. Joann. B. Joann. E. P. facultatem dat Procopio Chrupej, Valacho, villam de cruda radice in bonis eppalibus prope Jaśliska nomine Lipowice ad fluv. ejusdem nominis locandi. (Lib. privileg. Cap.)

XVII. JOANNES CHOJEŃSKI

ARM. HABDANK,

E. P.

1531 — 1535.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R. Pol.
Sigismundus I.	Clemens VII	Mathias Drzewicki
	† 1534	1531—1535.
	Paulus III	1534—1549.

AEpp. Leop.

Bernardinus Wilczek.

Chojeńscii in terra Posnaniensi et Calisciensi domicilia habebant. Quibus parentibus Joannes noster progenitus fuerit, nullibi notatum reperio. De juventa ejus pariter nil constat, nisi, quod studiis altioribus cum laude absolutis, lauream doctoris in jure utroque assecutus sit. Jam 1522 eum deprehendimus Canonicum Cracov. Serius in eadem eccla ad Archidiaconatum progressus est. Sigismundus Rex cognita ejus dexteritate, Secretarium suum, Joannes vero a Lasco, AEppus Guesn. Cancellarium suum ipsum constituit, ejusque opera in edendis statutis pro-

vinciae ecclesiast. Gnesnensis usus est.¹⁾ Erat praeterea Decanus collegiatae Kielcensis, et parochus in Kościelec Dioec. Posnan.²⁾ Fuit unus ex legatis, quos Sigismundus I. ad Ferdinandum I Impr. misit, concordiam inter hunc monarcham ab una et Joannem de Zapolya, ab altera nobilitatis parte regem Hungariae electum, procuraturos. Chojenscius filiam Imperatoris Elisabetham, adhuc impuberem, Sigismundo Augusto regio Pol. et Lith. principi desponsari impetravit.³⁾ A. D. 1531 Eppus Premisl. renunciatus, hoc ipso anno temporalium possessionem, sequenti vero anno spiritualium administrationem per delegatum capessivit.⁴⁾ Quamvis continuo ad regis latus, residens, ovili tamen suo debitam sollicitudinem non subtraxit. Juvit fabricam ecclesiae cathedralis,⁵⁾ clero pa-

¹⁾ Vid. Lętowski Catal. Epp. Crae.

²⁾ Haec sacerdotia etiam cum eppla Premisl. Sede Aplica dispensante tenuit. V. Theiner in monum. t. II, fol. 516.

³⁾ Lętowski libr. supr. cit.

⁴⁾ Vid. bullam confirmationis Clementis VII Actis Cap. 1531 insertam. — Testantibus hisce actis die 26 Aug. 1531 temporalium possessionem adgressus est, at introductio ad eccliam et inthronizatio ei a Capitulo dilata fuit, eo quod procurator ab eo delegatus, nob. Joannes de Barczyk, homo laicus esset. Itaque serius ad hunc actum Stanislaum Praeptum hospitalis Brzozov. delegavit, qui ejus nomine die 12 Aprilis 1632 ad ecclam cathedr. solenniter introductus, juramentum de statutis ecclae observandis ejus loco, ac „in animum ejus“ emisit. (Acta Cap. 1532.) — An porro Chojenius quadriennio eppatus sui ecclam cathedr. unquam personaliter accesserit, incertum est. —

⁵⁾ Acta Capit. sub 5 Jul. 1532 continent: nuncium Capitulo ad suam Rmam. Paternitatem — (in Lithuaniam, ubi cum Sigismund. rege morabatur) quantocyus ablegandum esse ad agendas eidem gratias, quod contributionem, clero dioecesis suae impositam, hujus ecclae necessitatibus (pro fabrica) donare dignata fuerit. Similis gratiarum actio etiam in actis 1533 occurrit. — Ignoratur, ad quem finem istae contributiones primitus impositae fuerint.)

rochiali decimas ex agris per colonos desertis, ac praediis nobilium incorporatis, adjudicavit,¹⁾ Capitulo cathedrali certam domum donavit,²⁾ et apud regiam majestatem diversorum privilegiorum juriumque confirmationem procuravit.³⁾ Oppido Jaśliska pro nundinis, foro septimana et teloneo facultatem impetravit,⁴⁾ ac in nemoribus, ad illud pertinentibus villam Lipowiec locavit.⁵⁾ Porro sub ejus regimine altare S. Nicolai in ecclia cathedrali novis indulgentiis provisum fuit,⁶⁾ Contra Lutheri hae-

¹⁾ Vid. doc. nro. II.

²⁾ Vid. doc. nro. IV.

³⁾ Vid. doc. nro. III, V.

⁴⁾ Vid. doc. nro. I.

⁵⁾ Vid. doc. VI.

⁶⁾ Vid. libr. privileg. f. 22 seq. in quo legitur a) instrumentum Antonii t. SS. 4 coronat. S. R. E. Card. Presb. dd. 2 non Jul. 1534, quoad preces Nicolai Karwat Seludowski et Lucae filii ejus, singularem affectum erga altare S. Nicol. in eccla cath. Prem. gerentium, concedit: ut in fest. SS. Laurentii et Nicolai in utrisque vesp. et missis venerab. Sacramentum per altaris S. Nicolai praebendarium et ipsius ecclae clericos processionaliter deferri valeat, ac processionibus ejusmodi interessentes easdem indulgentias, uti in solemnitate corp. Christi consequantur; b) instrumentum Joanni Ostiensis, Bonifacii Sabin., Laur. Praenestini Eppor., Antonii SS. 4 coronat., Philippi S. Martini in montib. Presbyter. Innocentii tit. Mariae in via lata, Nicolai S. Mariae in Cosmedin, Augustini S. Adriani, et Hieronymi, S. Georgii ad velum aur. Diaconorum, S. R. E. Cardinalium dd. Romae 10 Jul. 1535, quo ad preces praefatorum Nicolai Karwat et Lucae Karwat omnibus Christi fidelibus qui altare S. Nicolai in eccla cath. Prem. in singulis S. Laurentii et Nicolai, Dom. in ramis palm., Pentecostes et assumpt. B. M. V. festivitatis a 1. vesp. usque ad 2. inclus. devote visitaverint, et ad reparationem vel conservationem dieti altaris manus adjunctrices porrexerint, centum dies de injunctis poenitentibus relaxantur.

resim Sigismundus Rex¹⁾ et concilia provincialia²⁾ severa edicta promulgare pergebant, quin tamen ejus cursum sistere possent. Premislae quoque Synodum dioecesanam celebratam acta commemorant.³⁾

Fuit Chojeński vir et episcopus praeclarus, quem coaevi scriptores⁴⁾ maximis encomiis extollunt, e quibus

¹⁾ Edicto regio Vilnae in f. S. Alexii 1535 edicto (cui recens orta Anabaptistarum secta ansam dederat) haec continentur: „Prohibemus, ne quisquam dogma Lutheri et sequacium ejus, „tum Anabaptistarum et aliorum, a consensionibus s. matris „ecclesiae exorbitantium, intra limites dominiorum nostrorum „profiteri celebrare, promovere, ac affirmare manifeste vel „occulte, in locis publicis vel privatis praesumat, sub poena „proscriptionis sui ac honorum confiscatione.“ — V. Zaluski: „Dwa miecze etc.“ pag. 231. Idem Rex litteris ad Petrum Kmita, Castellan. Sandomir., M. regni Marschaleum, Capit. Cracov. etc. dd. Vilnae 7 Febr. 1535 datis, vetuerat, ne quis liberos, propinquos vel affines suos studiorum causa Witebergam mitteret, adjuncta hac cominatione: „Quod autem „atinet eos, qui apud Lutherum, vel apud quoscumque, alios „factionum istarum principes vitam degunt, his omnem aditum „ad quasvis dignitates et magistratus praecludimus in poste- „rum. Qui autem post publicatum hoc edictum vel sua vo- „luntate, vel jussu suorum ad istos sectarum auctores, ut eo- „rum dogmata imbibant, proficiscuntur eos vel extorres esse „jubemus, vel severius castigabimus.“ (Ibid. pag. 247—249, et apud Damalewicz in vit. epp. Vladisl. sub. Joan. Karnowski.)

²⁾ Synod. provinc. Petricov. 1532 praesid. Mathia Dreviceo AEppo Gnesn. celebrata, locorum ordinarios curam gerere jubet, ne libri haeretici in Poloniam invehantur ac legantur. Porro commendat, ut „severitati, quae in regno Hispaniae sanc- „tissime adversus praevericantes vel suspectos in religione ob- „servatur, inhaerant.“ Zaluski libr. cit. pag. 250. Acta Capituli (1532) etiam commemorant Synodos provinciales 1531 et 1532 Leopoli celebratas, quarum constitutiones ignorantur.

³⁾ Acta ex anno 1533 provocant ad Synodum dioecesanam, in qua contributio cleri pro fabrica ecclesiae decreta est. At constitutiones ejus deficient.

⁴⁾ Ppilip. Padniewski, E. Prem. dein Cracov. in „elogiis illustrium virorum suae aetatis“ perhonorificam ejus mentio-

praesertim Martinus Cromerus,¹⁾ ejus quondam alumnus, in historia sua monumentum aere perennius ipsi posuit. Sigismundo regi acceptissimus erat, a quo 1535 ad episcopatum Plocensem²⁾ et regni Vicecancellariatum, biennio post ad cathedram Cracov. et Cancellariatum pro-

nem facit. — Auctor vitae Petri Kmita — (Stanisl. Górski Can. Cracov.) — de eo ita scribit. „Erat eo tempore Joan. „Chojeński Ep. Ploc., J. U. D., in litteris humanis et divinis „egregie doctus ac eloquens, prompti ingenii et exacti, vir ju- „dicio, vultu, vita, morum honestate ac religione conspicuus, „justitiae amator ac custos. Is per illud tempus, quo Rex ab „anno 1528—1536 in Lithuania comoratus est, agens Vice- „Cancellarium, Tomicii et Schidlovecii in regno degentium „vices obiens, negotia omnia externa ac domestica, quae tum „magna et difficilia eveniebant, et egregie, ut alter Tomicius, „expediebat, ob id gratus regi erat, reginae contra, quod et „clarus et magnanimus esset, et quod eo ad cupiditates suas „uti non poterat, invisus fuit.“ — Etiam Starowolscius in libro de claris Sarmatiae oratoribus eum Schidlovecio et Tomicio praestantissimis Poloniae oratoribus aequiparat, et a circum- specta suaviq.ue eloquentia plurimum commendat.

¹⁾ En verba Cromeri libr. V. „Ex hac familia (Habdankorum) „fuit Joannes Choinius, Eppus Cracov. et Cancell. Poloniae, „vir clarissimus, admirabili ingenio, excelso animo, maximo „consilio, eruditione et jurisperitia non vulgari, rara claritate „ac dexteritate in rebus agendis praeditus, in victu vultuque „corporis elegans ac moderatus, temporis parcissimus, con- „stantia vero, integritate et libertate in defendenda justitia, „et injustitia oppugnanda singulari. Quibus rebus cum poten- „tes et factiosos quosdam offendisset, eorum obtrectationibus „minus gratus fuit apud multitudinem, quam esse debuit; „caeterum regi Sigismundo seniori, ejus judicium divinum „erat, ita fuit charus, ut invidi quidam et inimici plus quam „filium eum diligere ab illo dictarent. Caeterum ante octo „annos immaturam mortem obiit, maximo nostro dolore; etenim „non in clientis, sed in alumni atque filii loco nos dilexit, ac „de ornamentis nostris sedulo cogitabat.“

²⁾ Teste Lubieński Andreae Cricio in hoc eppatu 1535 successit. Acta nostra nullum administratorem post ejus disces- sum commemorant, unde ejus successor Petrus Gamratus dis- cedentem in regimine ecclesiae immediate excepisse videtur.

motus est. At quanto regi dilectior, tanto magis reginae invisus erat, eo quod vir rectus et magnanimus esset, nec femina astuta et avida eo ad cupiditates suas abuti posset. Obiit vix 51 annos natus 11 Martii 1538 non sine suspitione veneni hausti.¹⁾

Epithaphium ejus in basilica Crac.

Mens ego regis eram, columenque Senatus
Idque ope Mercuri, Palladis ei Fidei.
Summorum celerem cursum succidit honorum,
Quem dederat Virtus, invida Parca mihi.

Vid. de eo Łubieński, Starowolski, Niesiecki, Łętowski in operibus saepe cit.

¹⁾ Tideman. Gise ad Dantiscum, eppum Varm. de obitu Choinii scribit: „Non dubito, illum magis injuria quorundam, quam „morbo aut fato peremtum.“

DOCUMENTA AD EPPATUM

PETRI GAMRAT.

- I 1537. Cracov. 10 Martii. Petrus de Gamratis E. P. dat facultatem Iwaskoni Lech, Walacho locandi villam Wągielka dictam, ad rivulum ejusdem nominis, in sylvis et campis desertis ad oppidum eppale Jaśliska pertinentibus. — (Lib. privil. Cap.)
- II 1537. Idem de dato eodem concedit in iisdem bonis locationem scultetiae nomine: Wola-wyźnia—Jaśliska.
- III 1537. Cracoviae fer. 4 ante Dom. palmar. Petrus E. P. Cantori ecclae Radimnen. (organario?) donat censum 2 marcarum de vino sublimato (cremato?) in oppido Radymno insuper 1 marcam, jam antea pro adolescentibus Scholaribus concessam, approbat. (Vis. Sier. 1744.)
- IV 1537. Leopoli fer. 5 fest. S. Annae. Sigismundus I R. P. confirmat privilegium Vladislai Jagielonis de anno 1391, quo beneficia parochial. Premisl. et Crosn. mensae Capituli cathedr. Pr. uniantur. (Rosa. II, pag. 261. — Trzebin. fol. 105.)

XVIII. PETRUS GAMRAT

ARM. SULIMA.

E. P. 1524 — 1527.

C o n t e m p o r a n e i :

Rex Pol. ^o	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismundus I.	Paulus P. III	Andreas Cricius
		1535—1537.

Archi-Eppus Leopold.

Bernardinus Wilczek.

Petrus Gamrat, nobili, at minus opulenta gente progenitus,¹⁾ ubi et quando primam vitae lucem adspexerit,

¹⁾ Auctor vitae Petri Kmita (Stanislaus Górski) Gamratum genere ignobili in submontana carpathica regione patre opulente progenitum, Cracoviae, dum studiis vacaret, mendicatio pane vixisse scribit. At P. Niesiecki provocans ad Joannem Łaski in stat. reg. Pol. fol. 127, et ad Bielski Chronic reg. Pol. fol. 351, adducit Stanislaum Gamratum nobilem armorum Sulima, anno 1414 Castellanus Polanecens., et ejus in hac dignitate successorem (1433,) nec non legatum ad regem Hungariae, Joannem Gamratum. Nec ignobilem Gamrati originem evincit, quod Starowolski (in Cracoviensib.) de eo notat: „nulla Sulimeae gentis domus viventem illum patronum „pro sui decoris incremento ambivit“ aut quod Lubieński (in Plocensib.) observat: „eum ante eppatum nulli ecclesiae cathedr. „adscribi potuisse, quod in nobilitate probanda aliquis naevus et defectus intercesserit;“ primum enim ad summum probat: eum ob mores suos passim etiam hominibus suae stirpis ex-

quibus parentibus et magistris usus fuerit, non constat. Id modo omnes, qui de ipso scripsere, testatum faciunt eum in litteris permodicos progressus fecisse, et aliis potius artibus quam doctrina et dexteritate ad supremos honores pervenisse. Quo tempore Erasmus Ciołek, Plocensis Eppus, legati regii munere Romae fungebatur, Gamratus aulae ipsius magister (mareschalcum vulgo vocant) fuisse, tum nescio quae officia in aula Petri Kmita, Palatini Cracov., praestitisse fertur,¹⁾ per quem reginae Bonae comendatus, ejus favore et protectione, quam largis muneribus lucrari noverat, ad pingua sacerdotia, et dignitates ecclesiasticas viam sibi aperuit.

Primum igitur beneficium parochiale in Wyszkw Dioec. Plocen., tum Decanatum in collegiata Varsaviensi et Archidiaconatum in Pultoviensi (w Pultusku) adeptus est,²⁾ mox et ad cathedram eppalem Camenecensem ascendit (circa 1533,) unde³⁾ ad eppatum Premisliensem translatus est (1536.⁴⁾) Ambierat et regni Vice-cancella-

osum fuisse, alterum vero, ut ipse Lubieński adnotat, mera suspitione nititur. Maneat ergo Gamrato salva sua nobilitas, ita tamen, ut ei nobilitatem sensu sublimiori, quae in doctrina et virtute consistit, minime vindicare possimus.

¹⁾ Vid. Łętowski in Catal. epp. Cracov.

²⁾ Idem auth. post Starowolski et Lubieński.

³⁾ Starowolski (in Cracov.) et Piechowski (in Chelmen.) volunt eum ex eppatu Chelmeni ad Premisl. transiisse, at P. Niesiecki indubiis argumentis chronologicis evincit: eum ex eppatu Camenecensi ad Premisl. ascendisse, cathedrae vero Chelmeni nunquam praefuisse. — Vid. quoque apud Theiner in monum. hist. Pol. tom. 2, pag. 515 eplam Sigism. I R. P. dd. 1 Jan. 1537, qua apud Paulum P III pro Sebastiano Branicki intercedit, ut eum in locum Petri Gamrati ex eppatu Camenec. ad Premisl. promovendi pro eppatu Camenec. confirmet.

⁴⁾ Auctor MSti. „vitae epp. Premisl.“ a Fr. X. Zacharyasiewicz editi, Alembekum secutus, Gamratum 1537 eppatum Prem. adiisse assertit. At vero Actor. Eppalium vol. VII inde

riatum, muneri hujusmodi prorsus impar; ast quantumvis reginae, quin et Cricii AEppi Gnesn. ope fuerit suffultus, tamen pro sigillo expetito confusionis notam retulit, seque publico ludibrio et dicteriis inimicorum absque necessitate exposuit.¹⁾

Brevis ejus apud nos episcopatus nullo peculiari actu spirituali insignis est, paucis tantum ad temporalia pertinentibus sui memoriam apud nos reliquit.²⁾ In epocham eppatus Gamrati (1537) incidit prima nobilitatis contra regem conspiratio, funestum posteris exemplum, et in sequelis suis reipublicae mox summopere perniciosum.³⁾

a Januar. 1536 leguntur Acta Petri Starzechowski, Cantor. Prem., Vicarii in spirit. Offlis. generalis sub eppatu Rmi. in Chr. Pris. Petri Gamrath, eppi Prem. Omnino ergo initium regiminis ejus ad an. 1536 pertinet.

¹⁾ Lubiński (in Plocensibus): „Reginae ope etiam Vice-Cancellariatum regni, cum esset eppus Premisl. speraverat, paratusque in Senatum ita venerat, ut eo nomine regi gratias ageret; sed a Marschaleo regio, qui more et instituto regni praemissa solemniori oratione Cancellarios renuntiare solet, egregie elusus fuerat. Nam is prolixiori usus oratione facie ad Gamratum versa, cum multa praeclare de ejus magistratus dignitate dixisset, et postremo, veluti Gamratum renuntiaturus, verba illa: „Tibi Domine eppe“ sine tamen nomine illius proprio protulisset, et aliquantum haecisset, Gamratus, quasi id sibi dictum esset, surrexit. Sed cum Rex, hujus ironiae forte non ignarus, manu extensa: „Sedete, inquit, domine eppe, non vos estis“ innuisset, tum demum Marschaleus eluso et in ruborem Gamrato dato, Joannem Choinium Vice-Cancellarium regni renunciavit.“

²⁾ Vid. docum. sub. nr. I, II, III.

³⁾ Sigism. R. eo anno nobilitatem ad arma contra Moldavos, Poloniae fines incursantes, evocaverat. At multi equites, spe obtinendarum dignitatum, bonorumque delusi ac ideo ira succensi, neglecto externe hoste factiones contra regem suscitaverunt, ad quas turbas Gamratum quoque, expectatione Vice-Cancellariatus obtinendi frustratum, una cum regina, patrona sua non nihil contulisse suspicio erat. Conspirationis effectus is fuit, ut milites re infecta domum dilaberentur, Moldaviam Turcis expugnandum reliquentes. — Vid. Orzechowski Annal. Biel-

A. D. 1537 Gamratus ad sedem Plocensem transiit,¹⁾ inde ad eppatum Cracov. processit (1538.) cum quo paulo post, semper regina opitulante, etiam Archieppatum Gnesnensem ad vitae tempora conjunxit (1540.²⁾)

Passim describitur ut homo illiteratus,³⁾ abdomini

ski in Chron. ad h. an. — Ea occasione Rex Leopoli praesens, privilegium, quod sub nro. IV adduximus in favorem Capituli Pr. edidit.

¹⁾ Teste Lubiński 1537 Plocen. eccliam gubernandam suscepit, quocum concordant Acta nostra (vol. VII.) ubi inde a 23 Sept. 1537 occurrit Petrus Starzechowski, qua Vicar. et Offlis. Stanislai Tarlo E. P. successoris Gamrati.

²⁾ Non est ausus a Paulo P. III hanc cumulationem duorum pinguissimorum eppatum expetere, sed regina hac in parte pro eo officia sua interposuit. Postquam nimirum durante triennio (ex quo Gamratus Archieppus factus est, retentionem eppatus Cracov. pro ipso de anno in annum emendicasset, tandem A. D. 1543 per Martinum Cromerum intervenit: ut ad dies vitae eppatum Cracovien. cum AEppatu Gnesn. retinere posset. Quo autem efficacior esset petitio litteris duos crateres argenteos inauratos addidit. — Vid. ejus eplas. apud Theiner tom. II, fol. 535, 539, 543. „Mibi, (ait femina „versipellis, in ultima eppla) ex ea re neque seritur, neque metitur (!) sed regni nostri commoda, religionis stabilimentum agitur.“ — Probat pontifici, regem Cracoviae residentem praesentia AEppi Gamrati, cujus apud omnes regni ordines summa sit auctoritas, nullo modo carere posse, denique addit: Cracov. diocesin in confinibus Germaniae positam esse, neminem Gamrato magis idoneum fore ad resistendum haeresi, inde in regnum Pol. irrumpenti!! — Quis talia relegens indignationem contineat?

³⁾ Stanisl. Lubiński (in Ploc.) „Vidimus nos litteras manu ejus scriptas ad internuncium Mart. Cromerum, quem ad Urbem curatum, ut simul cum AEppatu Gnesn. Eppatum quoque Cracov. teneret, miserat, datas, salis elegantes illas quidem, sed cum antiquitas ipsa testetur, illum omni caruisse eruditione, crediderim, alterius cujuspiam ingenii partum illum fuisse, et a Gamrato caractere proprio transcriptum, ut Pontifici fidem faceret, se etiam eruditionis laude non carere.“

serviens,¹⁾ et simoniacus,²⁾ at eruditorum patronus,³⁾ et in egenos profuse liberalis,⁴⁾ quo factum est, ut quamvis duos pinguissimos eppatus teneret, tamen aere alieno gravatus moreretur⁵⁾ (1545.) Fama est, eum ante obitum visione quoddam excitatum ad frugem rediisse, ac seria poenitentia anterioris vitae devietates scandalaque expiare conatum fuisse.⁶⁾

¹⁾ Starowolski (in Cracov.) „Uti natura prodigus et libidinosus „erat, ita in aula sua nonnisi symphonistas, parasitos, sycophantas, mimos atque ludiones fovebat, Venerique et Bacho „indulgens in ea erat apud omnes opinione, ut nemo de illo „bene existimaret, cunctique ut perditae flagitiosum execerarentur, quippe qui suo cognomento infame dedit proeis in polonico idiomate vocabulum, ex proprio in commune ob mores libidinosos translatum, ut passim in hodiernum etiam scortatores vulgo Gamrati vocentur.“

²⁾ Non aliunde tanta reginae erga eum benevolentia, quam ex opimis largitionibus explicanda, nam femina ista auidissima neminem gratis protegebat. Inde tantus ejus in obitu Gamrati luctus!

³⁾ Teste Tretero in vit. Eppor. Varm. Martini Cromeri fortunam morte Joanni Chojenii E. Crac. collapsam, crexit, eumque Canonicatu Cracov. ac plurib. aliis beneficiis providit, sua etiam recommendatione effecit, ut in numerum Secretariorum Sigismundi R. P. cooptaretur. Plures eruditi ei incubationes suas dedicarunt, uti Stan. Marszewski librum „de „vita et martyrio S. Stanislai, Joan. Heliz“ speculum haereticor Ambrosii Catharini“ Cracoviae 1540 reimpressum.

⁴⁾ Starowolski: „Singulis diebus 100 pauperes lautis ferculis „in mensa sua reficiebat, et dum iter faceret duo currus onusti „lineis indusiis et lanceis tunicis, vel si hiems esset, ex pelle „ovina consutis vestibibus pleni eum sequebantur. Si quis opem „implorans obvius erat, vestiebatur, viatico etiam donabatur.

⁵⁾ Teste Stanisl. Górski status ejus passivus ad 50.000 fl. p. ascendit.

⁶⁾ Vid. Starowolski in Cracov. ubi scribit: Curiosum quendam, Gamrati, dum viveret, in comessionibus et voluptatibus socium, ipsi apparuisse, et mortem post sex abhinc menses instantem praenuntiasse, adjuncta monitione: ut anteacta facinora dignis poenitentiae fructibus expiare non segnesceret.

Decessus ejus¹⁾ nemini magis, quam reginae flebilis accidit, quae sarcophagum ejus in eccla cath. Cracov. hoc disticho, propriae infamiae praecone, notavit:

Gamratum regina potens Bona Sforzia Petrum
Cracoviae et Gnesnae pontificem statuit.

Sarmatici dum vixit erat pater ille Senatus,

Hoc vita functo, publica res tepuit,

Extincto ac vivo favit Bona, Videte!

Quae titulos dederat, haec dedit et tumulum.

Quoad caetera ejus gesta consulatur Łubieński, Starowolski, Niesiecki, Łętowski et Damalewicz (in AEp. Gnes.)

DOCUMENTA AD EPPATUM STANISLAI TARLO.

I 1540. Crac. fer. 6 ante Dom. palmar. Sigismundus I R. P. confirmat Capitulo Prem. perceptionem decimarum eppalium (biskupczyzna) per eppos cessarum, item perceptionem messalium pro ecclesiis parochialibus totius dioec. Prem., etiam ex agris Ruthenorum, qui prius erant in possessione Catholicorum V. Nakielski Miechoviae fol. 628.

II 1542. Brzozov. 20 Aug. Stanislaus E. P. ecclam paroch. de Bojowice transfert ad Hussakow. (Acta eppatus.)

¹⁾ Obiit 27 Aug. 1545 anthrace seu carbunculo. Fuit statura magnus et obesus. Nescio unde auctor MSti. Vitae epp. Pr. hausert relationem de prodigiis obitum ejus praegressis; nostra certa Acta nec minimum eorum vestigium exhibent.

III 1543. Brzozov. 23 Jun. Stanisl. E. P. villam Wola-Jaśliska per suos antecessores jure teutonico locatam transfert in jus Walachium.) (libr. priv. Cap.)

IV 1543. Cracov. Sab. ante f. S. Viti M. Sigismund. I R. P. Mansionariis ad eeciam paroch. in Krosno beneficium reg. patron. in Targowisko incorporat. (Trzeb. fol. 106.)

XIX. STANISLAUS TARLO

STEMMATIS TOPOR,

E. P.

1537 — 1544.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Sigismundus I	Paulus III.	Joan. Latałski, † 1540.
		Petrus Gamrat † 1543.

AEppi Metrop. Leopoli.

Bernardinus Wilczek † 1840.

Petrus Starzechowski.

Tarłones, qui bipenni i. e. securi pro insigni gentilitio utebantur, teste P. Niesiecki in palatinibus Sandomir. et Lublin. bona habebant. At in Russia quoque non erant alienigenae; nam Andream de Szczekarzowice Tarło, vexilliferum Leopoli. oppidum Chyrow de novo locasse (1528,) et ecclesiam parochialem ibidem fundasse (1531,)

Acta nostra eppalia edisserunt. Hujus filius erat Paulus Tarło, Decan. Prem. Canon. Cracov. Stanislaus autem noster dicti Andreae, ni fallor, frater erat, aut alias proxima cognatione eum contigebat, filioque ejus, praedicto scil. Paulo, (qui post modum Archieppus Leopoli. factus est.) — Vicario in spiritualibus utebatur.

De progenitoribus Stanislai nihil nobis innotuit, nihil porro de factis ejus ante eppatum constat, praeterquam, quod jam 1524 fuerit Canonicus Cracovien. Cujavien. (i. e. Vladislav.) et Sandomir., serius (1531) etiam Archidiaconus Lublinensis.¹⁾ et parochus in Pobiednik, D. Cracov.²⁾

Eppatum Prem. adgressus est sub exitum anni 1537, at dies ingressus ejus non adnotatur.³⁾

Turbae, quas praecedenti decennio Lutheri haeresis in Germania excitaverat, continuo ingravescabant, et laicorum erga clerum catholicum exacerbatio in Polonia quoque, qua haereseos prodromus, variis occasionibus cum vehementia prorumpebat.⁴⁾ Ad mitiganda haec mala gra-

¹⁾ Vid. Niesiecki, Łętowski, Rzepnicki.

²⁾ Hoc beneficium (in Decanatu Prossoviensi situm) Danieli, Canonico Varsaviensi cessit, reservata sibi, cum assensu Sedis Applicae, 50 fl. pensione. Stanisl. Orzechowski, qui dicto Danieli successerat, stipulatam pensionem solvere noluit. Hinc Eppus cum jure convenit. Vid. Act. Epp. vol. V, sub. anno 1642 ubi: „Rmus. in Christo Pr. Stanisl. E. P. constituit procuratorem ad causas contra Stanisl. Orzechowski. Canonicum „Prem., pleban. in Pobiednik, D. Crac., super annua pensione „50 fl. ipsi ex vi contractus cum Daniele, Canonico Varsav. „dictae eeciae in Pobiednik rectore reservata, et per Sed. „Apl. confirmata.“

³⁾ In Actis Conrii. lib. VII ad an. 1537 s. d. 23 Sept. legitur: Acta coram V. Petro Starzechowski Officiali Rmi. in Christo Pris Stanislai Tarło E. P. Ergo in hoc tempus initium eppatus ejus est reponendum.

⁴⁾ Vid. dieta sub eppatu Andr. Cricii.

vioraque avertenda concilia provincialia ¹⁾ et Synodi dioecesanæ ²⁾ cogebantur. — Summus etiam Pontifex Paulus P. III A. D. 1542 concilium oecumenicum pro die 1 Novembr. Tridentum convocavit. ³⁾ Contra Turcas, qui magna terrarum, ad Hungariam pertinentium, parte oc-

¹⁾ Tres Synodi provinciales Petricoviae celebratae sunt, scil. 1539 praesidente Joan Latalski, 1542 et 1544 praesid. Petro Gamrat. — In Actis Synodi de anno 1542 haec conclusa occurrunt: In scholis particularibus in tota provincia non legantur omnino libri Martini Lutheri, Melancthonis et sequacium, ne ex eorum lectione juvenus ab ipsis incunabulis inficiatur. . . . Inquiratur etiam diligenter per Archidiaconos et inquisitores de paedagogis in domibus nobilium et civium, ne aliquos libros suspectos legant pueri eorundem, et eos in fide corumpant. Et quia multorum nobilium et plebejorum filii contra edictum regni publicum Vitebergam et at alias universitates Germaniae, haeresi infectas, studiorum gratia haecenus proficiscuntur, decrevit haec S. Synodus contra tales monitorium speciale et generale, ut intra certum tempus, arbitrio epporum determinandum, universitates praedictas deserant, sub poena privationis beneficiorum si beneficiati existant, secus poena arbitrii, per DD. loc. ordinarios imponenda. In altera de anno 1544 (pro defensione jurium ecclesiae, per haeresin Luther. impenitorum, celebrata) haec occurrunt: Decrevit S. Synodus, quod illi, qui in studio Viteberg. vel Montis-regii (Königsberg in Prussia ducali) aut aliis partibus Germaniae, de haeresi suspectis, commorantur, nisi a die praesentis constitutionis infra 6 menses redierint, beneficiis priventur ac ad alia obtinenda, ac etiam suscipiendos s. ordines reddantur inhabiles. Acta porro Capituli ex anno 1542 meminerunt Synodi prov. Leopold., ad quam Joannes Starzechowski, Praeceptus qua legatus Capituli et totius cleri D. Premisl. deputatus fuit. De constitutionibus vero ejus nil memoratur.

²⁾ Acta Cap. Epiph. 1541 commemorant Synodum dioec. 1539 in festo S. Lucae Evangelistae celebratam, in qua inter caetera contributio cleri pro fabrica ecclesiae cathedr. fuerit decreta. — Etiam in Actis Cap. p. f. S. Joan. 1542 fit mentio alicujus Synodi dioec.

³⁾ Interim Concilium hocce primum anno 1545 die 13 Decbr. sub Paulo III inchoatum, sed post biennium ab eodem Papa ob metum pestis Bononiam translatum, inde a Julio III 1549 Tridentum reductum, ibique continuatum, 1522 ob bellicos tu-

cupata, Europae christianae formidabiles imminebant, expeditio parabatur, ad quam, ut sibi annatas, aerario pontificio pendi solitas impendere liceret, Poloniae Praesules a Pontifice enixe petebant. ¹⁾

multus interruptum, ac per 10 annos suspensum, demum a Pio IV instauratum, ac 1563 feliciter absolutum est.

¹⁾ Vid. apud. Theiner tom II mon. Pol. fol. 520 et seq. eplam PP. Sinodi Petricov. ad Paulum P. III dd. Petricov. 29 Maji 1537, ubi petitionem condonationis annatarum hoc motivo suffulciunt: „Si unquam antea, tum proximis superioribus comitiis magna proelia sustinimus, libertates ordinis nostri contra clamores hominum prophanorum equestris ordinis tueri et defendere contententes, atque adeo, nisi tam pius, tam sanctus, tam clemens nobis parens potius quam dominus contigisset, qui egregia quadam in nos voluntatis inclinatione propendet, nihil factum erat propius, quam ut majore fortunarum nostrarum parte everteremur; adeo vidimus prophani ordinis animos erga nos exacerbatos, — Quaeruntur magnam quotannis a se pecuniam exigi pro tuendis regni finibus, quin et sanguinem se suum nedum facultates profundere, ut nobis otiosis et securis esse liceat. Nostrum vero ordinem non modo non conferre quidquam ad conscribendos milites, sed insuper etiam pecuniam e regno ingentem efferre patriamque per nos spoliari, quae ipsa per se est egentissima, atque earum copiarum, quas habemus, magnam partem ad Romanam curiam transferri, qua tamen nihil est in orbe locupletius. Itaque non dubitant nos impietatis accusare, qui patria, cui prima charitas debetur, deserta, ad eos facultates nostras, qui minus egent, transmittimus: interea captivos nostros duci, ad summam inopiam redigi, ferro et igne depopulari omnia patimur. etc.“ Porro sub 4 Julii 1537 Joan. Eppus Cracov. nominat. AE. Gnesn. et Joannes Eppus Plöc. nom. Cracov. Pontifici scribunt: „Quam telam orsi fuerant (nobiles) superioribus regni comitiis, eam incredibili studio pertexere sunt conati, atque tam obstinato obfirmatoque animo praetendebant, ut ne quid sacrarum annatarum et pallii nomine e regno pecuniae in Urbem efferretur, sed ea potius in regni necessitates conferretur, ut coacta fuerit majestas regia non alia lege et conditione ascendendi ad altiora potestatem, nobis concedere, quam fidem illi prius nostram obstrinxissemus, fore ut hanc pecuniam quam majores nostris S. Sedi Apliceae numerabant, regni patriaeque nostrae, cui prima charitas debetur, necessitatibus donaremus. Nos pro officio nostro, proque

Stanislaus noster 1539 ex iis erat, qui Isabellam, Sigismundi R. P. et Bonae Sfortiae filiam, Joanni de Zappolya desponsatam, splendido comitatu in Hungariam deducebant.¹⁾ Post reditum Synodo celebrata, moribus cleri reformandis manum applicuit, et, uti fas erat, a Capitulo cathedrali exorsus, contra consuetudinem pridem introductam, simultanee plura beneficia possidendi, fervorem suum excitavit,²⁾ nullo tamen omnino effectum, quia hoc in puncto ipsemet, cum eppatu alia sacerdotia cu-

„eo studio et observantia, qua sumus et esse perpetuo volumus erga s. istam Sedem, quidvis potius et facere et pati nos esse paratos significavimus, quam ut ad has parum nobis dignas pactiones descenderemus: sed cum videremus, mora ista et procrastinatione diuturna praedia omnia et possessiones AEppatus Gnesn. a pertranseuntibus militibus ita exhaustiri, ut nihil jam propemodum in iis reliquam fieret, cumque una animadverteremus nobilium pertinaciam augeri. in dies, neque adduci eos ulla ratione potuisse, ut aliquid de ista sua contentione remitterent, fecimus inviti, ut altius ascensuri supplices nos a Sanctitate Vra. petitorios promitteremus, quo pecuniam, quae per nos Sanctitati Vrae. solvenda veniret, Sanctitas Vra. regni necessitatibus donaret. Spem etiam dedimus futurum apud Sanctitatem Vram. precibus nostris locum.“ Hoc erat praeludium graviorum turbinum, qui sub Sigismundo Aug. excitati sunt.

- ¹⁾ Hae legatione A. D. 1539 in societate Petri Opaleński, Castellani Gnesn. functus est. Cf. Bielski Chron. „Neugebauer.“ Vid. etiam artic. „Izabella Zapolska“ in „Rozmaitości“ dd. 7 Jan. 1857 nr. 1.
- ²⁾ Vid. vol. XIII Act. Eppal. sub 8 Mart. 1541 ubi Joan. Czermieński, Cantor Prem., in Sanok et Świeciechowice Pleban. — Stanislaus Orzechowski, Canonicus Prem. in Żurawica et Pobiednie (Pobiednik) Pleb., — Albert de Pilzno, Leop. et Prem. Canonicus, in Góra Pleban., ad instantiam investigatoris officii ratione pluralitatis beneficiorum in contumaciam damnantur. — Porro Acta Capituli ex anno 1543 (vol. II, fol. 30) testantur: Stanisl. Orzechowski, et Joan. Drohojowski, Canonicos Prem. ob possessionem plurimum incompatibilium beneficiorum sine sedis Aplice dispensatione, nec non propter absentiam a Synodo dioeclesana, ab Eppo excommunicatos fuisse.

mulans, reformatione indigebat,¹⁾ oblitusque est, eum, qui alios emendare intendit, ipsummet prius, quae ab iis postulat, facere debere.

Ex hoc capite tum et aliis de causis ipsi cum personis capitularibus,²⁾ et cum toto Capitulo continuae lites erant, quarum praecipua contributionem pro fabrica et aliis necessitatibus ecclesiae cathedralis concernebat Nolebat scil. eppus eam portionem, quae ipsi juxta statuta dioeclesana incumbere, pro dicta fabrica solvere, et ut recusationi titulum obtenderet, formulam juramenti, in epporum introductione praestari soliti, arbitrarie immutavit.³⁾ Res non sine scandalo ad processum devenit, ac per varia subsellia tracta cum tandem effectum habuit, ut eppus, jure victus, et satisfacere mordicus recusans, decreto Archi-Eppi Gnes. excommunicaretur,⁴⁾ cui sententiae non diu supervixit.

¹⁾ Ipse Eppus cum Eppatu suo Canonicatum Cracoviae tenebat. Vid. Act. Cons. lib. V sub. 28 Jun. 1538, et sub. 19 Januar 1542, ubi „R. in Christo Pr. St. Tarlo Epp. Pr. et Canonicus Crac. constituit procuratores ad causas contra Ven. Capitulum Cracov. motas pro distributionibus retentis.“ Poterat ergo ipsi objici: Medice! cura te ipsum. Cf. Łętowski in Catal. Can. Crac. s. Stanisl. Tarlo.

²⁾ Recole dicta sub. not. 10. Praecipua cum famoso Stanisl. Orzechowski simultas ipsi fuit. Is, adhuc in minoribus ordinibus existens, ad gremium Capituli susceptus et pluribus beneficiis provisus, patris persuasionibus cedens, ipse enim nullam vocationem ad statum sacerdotalem persentisebat, ab AEppo. Leop. Petro Starzechowski, sine dimissorialibus ordinarii sui Prem., Presbyteratum suscepit, qua re St. Tarlo merito offensus (V. Orichov. in orat. pro dignitt. cleri,) postea cum ob beneficiorum pluralitatem exagitavit. Videbimus mox quantos turbas hic Can. excitaverit sub eppatu Joan. Dziaduski.

³⁾ et ⁴⁾ Antiqua constitutio sub eppatu Janussi Lubinii condita et sub. Nicol. Blazejovio roborata (vid. nos. sub. his. eppis) ferebat: Eppum pro fabrica ecclae et reliquis ejus necessitatibus ad duas partes, Capitulum ad tertiam partem expensarum obligari. Hanc normam a se observatum iri Eppi in suo ingressu juramento firmabant. Stan. Tarlo in aditu Eppatus

Quamvis ergo Stanislaus Tarlo a scriptoribus ob doctrinam et zelum passim commendetur,⁴⁾ haec tamen, quas

sui formulam istius juramenti arbitrarie mutavit, nam in actis Capit. p. fest. circumcis. 1543 (vol. II, fol. 24) conclusum legitur: „ut juramentum in statutorum libro expressum, „juxta tenorem ejusdem in omnibus punctis ac conditionibus, „nihil mutando, aut variando, per unumquemque dominam antistitem, ad eccliam istam recipiendum, sive intrantem praestandum, ratum et firmum sit, illud autem, quod in Brzozow Rmus. D. Stanisl. Tarlo, Praesul modernus, praestitit, „non acceptetur, imo rejiciatur.“ Sine dubio in rota juramenti ea verba, quae contributionem pro fabrica ecclae concernebant immutavit, eoque nixus ipsam contributionem recusavit. Bilem hoc movit capitularibus; nam necessitas fabricae, a tempore Nicolai de Krajow necdum ad finem perductae, nullam remoram patiebatur. Primum igitur per nuncios, de gremio suo ablegatos, Eppum officii sui reverenter monuerunt, cum vero ille nullis precibus et persuasionibus vincitur, Capitulum quoque a sua contributione pro ecclesia abstinere coepit. Ita factum est, ut cultus divinus cessaret, sumtu pro vino, cera sebo et aliis rebus deficiente. Cum neque litterae, quas Sigismundus I in hoc negotio ad Eppum dederat, ullum effectum prodixissent, Capitulum hunc apud AEppum Leop., qua Metropolitanum, jure convenit. Petrus Starzechowski sententia definitiva dd. Cracoviae 3 Mart. 1643 lata, antiquum statutum ecclae Premisl. de contributione pro fabrica ecclae confirmavit, Eppum ad solutionem duplam, Capitulum ad simplam teneri declaravit, pro anno curr. 1543 eppum 20, Capitulum 10 marcas deponere jussit, ad retentam vero solutionem annorum praecedentium eppo semestre spatium indulsit. — Sed Eppus depositis 20 marcis pro illo anno, non vi decreti AEpalis, sed, ut ipse aiebat, vi conclusi cum Platis et Canonicis in Capitulo p. f. Epiph. 1542 formati, et ad tollendum silentium, i. e. omissionem musicae et cantus in ecclae, cujus causam Capitulum denegationem istarum 20 marcar. esse dicebat, valorem statuti ecclae Prem., quo decretum AEppi nitentur impugnavit, omnemque ulteriorem contributionem denegavit, ab AEppo vero Leop. ad Sedem Aplicam appellavit. Capitulum nunc ad AEppum Gnesn. Petrum Gamrat, se convertit, qui sententia sua dd. Cracov. 10 Sept. 1544 Eppum in nullo termino comparentem, in contumaciam judicavit, sententiam AEppi Leop. confirmavit, ac executoribus demandavit: „ut Eppum Premisl. St. Tarlo, nisi debitas dicto titulo „Summas exsolverit, ab ingressu in eccliam quameunque, et

modo attigimus cum Capitulo altercationes (quibus similes etiam cum Capitulo Cracov. fovit⁵⁾ aliquam nomini ejus sive tenacitatis sive obstinationis maculam adspargunt.

„a divinatorum auditione arceant, porro ut, si hanc prohibitionem „per sex dies contumaciter sustinuerit, eum a divinis celebrandis et ecclesiasticorum Sacramentorum perceptione suspendant, denique, si hujusmodi suspensionem per 6 dies sustinuerit, ut ipsum excommunicent, et excommunicatum singulis diebus domin. ac festis intra missarum solennia denuncient.“
Decretum hoc mortem Eppi accelerasse videtur, nam non multo post mense Decembri ejusdem anni 1544 obiit, quin stante vita postulationibus Capituli satisfecisset. Testantibus Actis Capituli 1545 retentae pecuniae ab ejus haeredibus repetebantur; at nescitur quo effectu. — Cum in ecclae Krosnensi sepultus sit, sublevationem ab excommunicatione, promissa nefors solutione debiti, aut oppositione appellationis suae ad Sedem Aplicam factae, stante vita impetrasse censendus est. Liber tamen Archiconfraternitatis sacerdot. in Krosno continet, eum post mortem primum absolutum fuisse. — Practerea in Act. Capit. ex anno 1544 fol. 38 haec reperiuntur: „Quia ex rumore et fama communi, et etiam e subditorum eppatus Prem. frequenti querimonia ac ex re oculis subjecta ad DD. Capitularium pervenit notitia, quod subditi mensae eppalis in oppidis et villis per factores et officiales ipsorum graviter opprimuntur, bonaque ipsa eppalia desertantur, ideo DD. Caplares tamquam custodes bonor. ecclae duos e gremio caplari Dnos. Platos sive Cancos, deputandos et mittendos esse cum Notario publico ac dignis fide testibus ad curiam eppalem Premisliae sitam, ac ad fortalitium ac curiam Radimnensem, ac ad oppida et villas, videl. Radimnam, Brzozow, Jaslika descensuros, ad revidendum et conspiciendum hujusmodi ruinas, desolationem et annihilationem bonorum audiendumque de oppressionibus et injuriis subditorum, civium, emethonum, incolarumque eppatus Prem., ac per Notarium publicum omnia fideliter scribenda.“ Executionem conclusi mors Eppi cohibuit.

⁴⁾ Paprocki (cit. a Rzepnicki) eum rerum divinarum humanarumque scientia insignem fuisse testatur. Andr. Bochnens. (apud eundem) vocat „virum zelo decoro et divini cultus studio ardentissimum, Nakielski (in Miechovia) Pontificem „excellenti virtute.“

⁵⁾ Vid. not. 1, fol. 245.

Reliqui actus ejus hi fere sunt:

Ad ecclesiam cathedr. confraternitatem SS. Corporis Christi introduxit. ¹⁾ Ecclesiam parochialem oppidi Leško in praepositoralem mutavit. ²⁾ In arce Kamieniec (Odrzykoń) inferiore Capellam erexit, ³⁾ parochiam in Bojowice ad oppidum Hussakow transtulit. ⁴⁾ Ecclesiam in Przysietnica et Domaradz dedicavit. ⁵⁾ Petrum Starzechowski, Cantorem Premisl. in Archieppum Leopold. consecravit. ⁶⁾ Villam episcopalem Wola-Jaślińska-niżnia e jure teutonico in Valachicum transtulit, ⁷⁾ ac in villa Kamionka novam scultetiam locavit. ⁸⁾ Ejus quoque interventioni adscribendum videtur edictum Sigismundi I R. P. contra conatum saecularium clericum decimis et annonis (messalibus) spoliandi, directum. ⁹⁾

¹⁻⁴⁾ Vid. Schemat. dioec. sub. eccles. nomin. De arce Kamieniec inferiori vid. libr. Vis. Szembek et Sierakowski.

⁵⁾ Visit. Szembek et Sierakowski.

⁶⁾ Skrobiszewski (in Leopoliensib.) sub P. Starzechowski.

⁷⁾ Vid. docum. nro. III. Ratio mutationis haec memoratur: quod dicta villa in montanis, in imis montis Carpathici radicibus sita, jure Valachico, quo et aliae villae districtus, Jaślicensis uterentur, provisae, uberioris proventus mensae eppalilatura esset. — Incolae ex jure Valach. praestare tenebantur de quovis laneo possessionato 4 mutones seu verveces, unum caseum, praecinctorium unum, (ut videtur: cingulum pelliceum) porcum decimum de grege.

⁸⁾ Vid. libr. privileg. per Capit. confirmatorum ubi occurrit confirmatio privilegii Waskoni Pawlewski per Stanisł. Tarło E. P. pro locatione scultetiae in Kamionka concessi, — per Adam Nowodworski E. P. dd. Brzozow. 30 Decembri 1628. — Annus primi privilegii non exprimitur.

⁹⁾ Vid. privil. nro. I. In hoc documento dolet Rex multas et graves illorum temporum procellas, et magnam ubique in religione perturbationem, ac observat, ecclesiam Prem. his turbationibus eo magis esse obnoxiam, quod in Schismaticorum contagione sit constituta. Ideo, ait, sibi operae pretium visum fuisse, ut juribus et privilegiis hujus ecclesiae speciali cura intenderet. Hinc omnia et singula jura, libertates et immunitates a regibus Pol. antecessoribus suis ecclesiae cathedr. Prem. et ejus Capitulo concessas, in omnibus punctis approbat et confirmat,

Obiit anno 1544 Crosnae, ac in ejate ecclesia parochiali, cui testamento suo diversa pia legata inscripsit, ¹⁾ quiescit, hac inscriptione sepulchrum ejus indicante:

Jacet hic reverendissimus in Christo pater Dominus Stanislaus Tarło eppus Premisl., divinarum humanarumque rerum peritia insignis, qui obiit A. D. 1544 d. 14 Dec

in specie vero a) possessionem eppalium (alias biskupszczyzna) i. e. decimarum olim ad mensam eppalem pertinentium, per eppos dicto Capitulo cessarum, b) duorum colonorum in villa Byszkowice (quos Nicolaus de Próchnik Eppus Camenee. et Canonicus Prem. Capitulo donaverat,) c) messalium Vicariis cathedral., et ecclesiis parochialibus juxta antiquam consuetudinem tam ex agris Catholicorum quam Ruthenorum, qui in agris Catholicorum locati sunt. — Vid. hoc privileg. etiam apud Nakielski Miechov. fol. 628.

¹⁾ Pro Collegio Mansionariorum in ecclia Krosn. Summam 1300 fl. pol. inscripsit (Act. Cons. vol. XIV s. a. 1545.) — Etiam pro altari SS. Fabiani et Sebastiani, tum pro altaribus St. Catharinae, et S. Annae in sacello Polonorum ecclesiae Krosn. fundationes fecit. — Niesiecki et Rzepnicki sepulchrum ejus perperam in ecclia Krosn. FF. minor S. Franc. collocant. — Volum. XIV Actor. Consistorii obitus ejus his terminis referunt: „Anno quo supra (i. e. 1544) die solis, decima quarta „Decembr., circa horam 22. Rmus. in Chr. Pr. et Dominus „Stanislaus Tarło E. P. ex humanis decessit, relicto „post se multorum ululatu. Per ejus obitum jurisdictione R. P. D. Pauli Tarło, Decani, Vicarii in spirit. et Officialis generalis, esse desiit, actaque coram Sua R. Paternitate per „me Jacobum Leopoliensem, scribam, haecenus fideliter con- „scripta, finiuntur. Vale Paulo Tarło, Praelate humanissime!“ Perperam ergo Niesiecki in serie eppor. Prem. mortem St. Tarło ad ano. 1546 reposuit, quem errorem caeterum ipse tomo 3° correxit.

Liber Archiepiscopatus distr. Krosn. et Sanoc. de eo haec habet: „A. D. 1554 in excommunicatione mortuus, „post mortem absolutus, Crosnae sepultus. Hic pro Mansionaria ad ecclesiam Crosnae, erigenda fundavit flor. 1300 Re- „quiescat in sancta pace. Hic ecclesiam in Przysietnica de- „dicavit.“ —

**DOCUMENTA AD EPISCOPATUM
JOANNIS DZIADUSKI.**

- I 1545. Brzozow 6 Oct. Joan. Dziaduski E. P. innovat erectionem ecclesie paroch. in Domaradz. (Vid. Act. Sarnow. s. a. 1678.)
- II 1545. Prem. 5 Jul. Joannes Dziaduski E. P. Nicolao Cebrzyk, filio Nicolai senioris, confirmat litteras ipsi per Andream Cricium et Petrum Gamratum EE. PP. super advocatia in Lubatowa concessas, eamque scultetiam ei ad vitae ipsius tempora possidendam relinquit. (Trzeb. f. 142.)
- III 1547. Prem. 3 Sept. Joannes E. P. parochiam in Tyrawa, alias Mrzyglód ob difficilem e nonnullis partibus praecipue exundationum tempore ad eam accessum, in duas dismembrat scil. Tyrawa sive Mrzyglód, et Tyrawa Waluska, proventus decimae inter utramque dividit, et jus patronatus regulat. (Acta epp.)
- IV 1548. Prem. 4 April. Joannes E. P. monitorium generale ad omnes personas spirituales dirigit, ut sibi ab haeresi Lutherana caveant. (Acta eppatus s. a. cit.)
- V 1549. 18 Febr. Joannes E. P. summo Pont. Paulo III luctuosum ecclesie Polonae statum exponit. (Thein. t. II, f. 560.)

- VI 1551. Brzozov. 6 Febr. Joannes E. P. vendit certam aream in platea castrensi Premislae, a tergo curiae eppalis sitam, de consensu Capituli Benedicto Czapezye pro 70 marcis et annuo censu 6 flor. (Trzeb. f. 63.)
- VII 1551. Brzozov. de dato eodem. Idem Eppus certam aream eppalem vendit Joanni Augustynowicz pro 10 marcis et censu 6 fl. annuatim solvendo. (Ibid.)
- VIII 1551. Petricov. in Conv. reg. Sab. post festum S. Mathaei Apli. — Sigismund. Aug. R. P. confirmat privilegia eppatus Prem., et quidem a) privileg. Mariae R. Hung. de anno 1384 super bonis Brzozow, Domaradz, Rowne, Cyrgowa, Radymno. b) Vladislai II de an. 1395 super decima pecuniali. c) Vladislai II de anno 1403 libertationis villarum eppal. ab oneribus publ. d) Vladislai II de anno 1424 super 14 hortis et aliis fundis ac decimis ad Capitulum pertinentibus. e) Sigismundi I de anno 1540 super decimis eppalibus et mesalib. cleri D. Prem. (Trzeb. p. 311.)
- IX 1555. Petric. in Conv. reg. gli. fer. 2 post D. „Jubilate“ — Sigismundus Aug. R. P. conservat Joan. Dziaduski E. P. in possessione villae reg. Duńkowice, quam in certis summis pecuniariis antecessores eppi et ipse possidebant, idque ad vitae ipsius tempora. (Trzeb. f. 312.)
- X 1555. Radymm. 13 Sept. — Joannes E. P. renovat privilegium poponi in Radymno per olim Nicol. Krajewski E. P. super cortis agris et juribus concessum. (Lib. privil. f. 108.)

- XI 1555. 20 Maji. — PP. Synodi proxincialis Petricov. Paulum P. IV exorant, ut Concilium oecumenicum, Tridenti jam indictum, quantocius perficiatur, solenniterque declarant: circa concilium nationale non ita pridem a Romanorum rege ad dissidia religiosa in Polonia sopienda propositum, inconsulto R. Pontifice se nihil acturos. (Thein. t. 2, f. 377.)
- XII 1557. Prem. 25 Aug. — Joan. Dziaduski E. P. acceptat privilegium Sigismundi Aug. R. P. dd. Vilnae fer. 6 ante D. Laetare 1557, quo beneficium paroch. in Wyszatyce, reg. patronatus, Collegio Mansionariorum ecclesiae cathedr. incorporatur. (Lib. privil. pag. 19.)
- XIII 1557. fer. 4 in fest. S. Michaël Archang. Joannes Dziaduski E. P. componit se cum Stanisl. Drohojowski, haerede villae Zamoście, et permittit ut dictus deus. piscinam in loco paludinoso possit effodere, et aggerem a Zamoście usque ad Skołoszow, possessionem eppalem, juxta oppidum Radymno ducere, erga censum 5 fl. 10 gross. pol. eppis Pr. annuatim solvendua. (Trzeb. pag. 219.)
- XIV 1558. Brzozv. 20 Octob. — Joannes D. E. Pr. fundat et erigit novam praebendam ad altare SS. Corp. Christi in ecclesiae cathedr. Prem. — (Trzeb. fol. 21.)
- XV 1559. 6 Julii. — Joannes Dziaduski E. P. acceptat decretum Sigismundi Aug. R. P. dd. Cracov. 3 Maji 1559, quo Canonatus (fundi Pikulice) per Mathiam Dobratycki possessus patronatum ad Academiam Cracov. transfert. Act. Epp. vol. XII s. an. cit. — Collectan. fol. 75.

- VVI 1559. Brzozov. fer. 5 ante f. S. Joan. D. Joannes E. P. ecclesiae paroch. in Golcowa certam hortulaniam, in villagio eppali, alias na „Nawsiu“ sitam, donat. (Act. paroch.)

XX. JOANNES DZIADUSKKI

STEM. JELITA

E. P.

1545 — 1559.

Contemporanei:

Rex P.	Pont. Rom.	Prim. R. Pol.
Sigismundus I † 1548.	Paulus III † 1549	Nicol. Dzierzgowski † 1559.
Sigismund. Aug.	Julius III 1550--1555. Marcel II † 1555. Paulus IV 1555—1559.	

AEppi Metrop. Leopoli.

Petrus Starzechowski † 1554.

Felix Ligeza † 1560.

Dziaduscii, (qui ut P. Niesiecki refert, etiam Dgiduscii vocabantur,) armorum Jelita, Russiae palatinatus indigenae erant.

De majoribus Joannis nostri nulla notitia ad nos pervenit. Si P. Rzepnicki fidem habemus, in academia Cracov. studiorum, in aula Sigismundi I meritorum posuit fundamenta. Romae se temporibus Clementis P. VII

(inter 1523 et 1534) versatum fuisse, ipsemet in epla ad Paulum III¹⁾ testatum facit, doctorem vero juris utriusque lapis sepulchralis appellat. A. D. 1540 erat Archidiaconus Vladislav., et regni Secretarius.²⁾ Teste Nakielski A. D. 1542 factus est eppus Chelmsensis,³⁾ unde anno 1545 ad Sedem Premisliensem translatus fuit.⁴⁾

Episcopatus ejus in tempora perquam turbulenta incidit.

Lutherana haeresis jam sub antecessoribus ejus sen-

- ¹⁾ Quam vide apud Theiner in monum. hist. pol. tom 2, f. 566.
²⁾ Cum his titulis occurrit in privilegio Sigismundi I R. P., quod in Summario documentor. ad eppatum Stanisl. Tarlo pertinentium nro. I adduximus.
³⁾ P. Niesiecki in ser. epporum subdubitavit: an unquam fuerit eppus Chelmsensis, at Nakielski in Miechovia, et Piechowski in cornucopiis infulae Chelm. id non tantum referunt, sed et actum ab eo in hac cathedra gestum, — commemorant. Nostra denique acta super hoc puncto nulli dubio locum reliquant; nam vol. XIV s. a. 1554 relationi de morte Stanislai Tarlo haec adjungitur adnotatio: „Successit Joan. Dziaduski „ex Chelmsensi ad Premisliem designatus.“
⁴⁾ Naramowski in „facie rerum Sarmaticarum“ inter Stanisl. Tarlo, et Joan. Dziaduski, Joannem Biliński qua eppum Premisl. interponit. At recte observat Pr. Niesiecki, Dziaduskium immediate Tarloni successisse. Vide apud Theiner tom. 2, fol. 522 eplam Sigismundi I R. P. dd. 11 Novembr. 1545, qua petit a Paulo P. III, ut Joannem Byliński ex Canonatu Plocensi ad eptatem eppatum designatum, confirmet. Nostra porro Acta Bylińskium prorsus ignorant. — Quod autem ingressum Dziaduskii attinet, Acta Capituli continent: eum die 9 Aug. 1545 in persona procuratoris sui Joannis Theodori, ecclesiae cathedr. Chelm. Canonici, juramentum de statutis ecclesiae Premisl. observandis emisisse, et in realem spiritalium aequae ac temporalium possessionem introductum fuisse, die vero 15 Aug. 1545 personaliter Premisliam venisse, a clero et populo solenniter exceptum. Acta Consistorii ex anno cit. adnotant: eum inde a ponte ad ecclesiam cathedr. festive ductum esse. — Non ergo ut Pr. Niesiecki (in serie Chelm.) refert primum anno 1546 ad cathedr. Prem. progressus est.

sim sensimque per regnum Poloniae serpebat,¹⁾ at mortuo (1548) Sigismundo I rege ignis, hucusque sub cinere gliscens, in apertam flammam coepit erumpere; nam Sigismundus Augustus ejus successor, molliter a matre educatus, non solum ea, qua pater pollebat, energia caruit, sed etiam, quamvis contra novatores decreta tulerit,²⁾ tamen aulicorum instinctu haeresi clam favisse arguitur.³⁾ Multi

- ¹⁾ V. quae sub. eppatu Raph. Leszczyński diximus in not. 2, fol. 197. Vivente Sigismundo I haeresis nondum caput erigere, et templa sua palam aedificare audebat, sed privatos tantum coetus agebat. Anno 1544 domus Joannis Trzecieski, et Bernardi Wojewodka, typographi Cracov. Lutheranorum conventiculum erat. Prior. (Tricesius vulgo dictus) amplam habuit bibliothecam; novatorum operibus refertam, alter qua typographus tractatibus et libellis Lutheranorum divulgandis intentus erat. In aula regia Jodocus Decius, Secretarius reg., Lutheranus fuit, et Franc. Lismaninus, Italus ord. minor. s. Franc. presbyter, qui reginae Bonae a confessionibus erat, eidem sectae clam favebat. Ex eppis quoque quidam, veluti Jacob. Uchański Chelm. et Joan. Drohojowski, Vladislav. (uterque reginae creatura) novationibus segniter resistebant. Hic ergo status erat ecclesiae, Sigismundo I die 1 April. 1548 moriente.
²⁾ Vid. decret. regium dd. Cracov. fer. 6 post f. concept. B. M. V. 1550, quo declarat: se nunquam haereticis dignitates collaturum (apud Załuski „Dwa miecze etc.“ pag. 257 et in Act. Eppal. vol. XV s. a. cit.) tum decretum contra haereticos dd. Varsav. far. 4, p. fest. 88. 3 Regum 1557 (Załuski libr. cit. p. 269 et inter constit. Synod. f. 299.)
³⁾ Haeretici ei passim opera sua dedicabant, quae ille in bibliothecam suam recipiebat. Vilmæ cum moraretur ad templum haereticum concionis audiendae causa conferre se voluit, sed loci suffraganeus eum arrepto equi freno in via cohibuit, dicens: „Nie tam królu! przodkowie twoi na nabożeństwo jeździli.“ Quantam hic regis sive favor, sive conniventia, haereticis confidentiam instillaverit, exemplum Francisci Stancari, Itali apostatae et Pinczoviae pseudoministri ostendit, qui „canones reformatores“ a se elucubratos Sigismundo Aug. dedicans, eum his verbis alloqui non est veritus: „Pestis ac „pernicius regni tui Pontifices, agris atque urbibus sunt abs „te primo quoque tempore exterminandi, et cum vestigio e

proinde regni proceres non solum ipsimet a fide catholica deficiebant,¹⁾ sed et haeresim in bonis suis populo non sine violentia obtrudebant, ecclesias dote sua spoliabant, et templa cathol. in oratoria sectae suae passim convertebant.²⁾

Episcopi coeptis hujusmodi pro virili resistebant, in Conciliis provincialibus³⁾ et dioecesanis⁴⁾ novam doctri-

„Polonia tollendi. Eppatus cancellatus, abbatiae, praebendae, parochiae, ac quidquid sacerdotiorum ac vasorum sacrorum etiam in sanctiore aerario templorum est, diripiatur, et mihi correctori, meisque scholis atque ministris attribuatur.“ Et paulo inferius: „Diadema tuum vel ob hoc maxime invisum tibi esse debat, quod ejus apex crux est, quae, cum ex omnibus templis ac triviis, locisque publicis toto regno a nobis in praesentia tollatur, ne in diademate quoque salva permaneat, imo si aliter non potest, cum diademate una intereat potius, quam auctoritatem regis et regni dedecoret.“ Vid. Orzechowski in „Chimaera“ (qua est refutatio canonum Stancari) Coloniae 1563, 8° fol. 43, 44. Inde etiam explicatur, cur Sigismundi Aug. ad solium regni evecto neologi extranei turmatim in Poloniam migrare, et pro sectis suis proselytos colligere coeperint.

¹⁾ Nobilissimae regni familiae Oleśniciorum, Tomiciorum, Bnińsciorum, Stadniciorum, Leszczyńsciorum, Lassociorum, Kossakowsciorum, Szafranciorum, Firlejorum, Dłusciorum etc. non tantum haeresi aperte nomina dabant sed et cum quadam petulante ostentatione, et publico catholicae religionis despectu novum dogma profitebantur. Anno 1522 in comitiis Petricov., cum rex more antiquo, Senatu cinctus, missae sacrificio interesset, dum ad elevationem hostiae consecratae Catholici adorationis causa genua flecterent, Raphaël Leszczyński non solum mansit erectus, sed et caput pileo cooperuit!

²⁾ E multis nominasse sufficiat Nicolaum Oleśnicki, qui Pinczoviae cultum catholicum abrogavit, ecclesiam in templum suae sectae mutavit, ad quod scholas haereticas instituit, unde nova doctrina velut e Seminario quodam per totam Poloniam spargebatur.

³⁾ Multa Concilia provincialia tempore Dziaduscii celebrata sunt, et quidem: 1547 Lanciciae, 1551, 1552, 1554, 1557 Petricoviae, 1556 Lovicii, — quorum decreta vide in Wężykiana

nam condemnabant, statuta, ejus propagationi obicem positura, condemnabant, singulos porro ab avita fide recedentes, et haeresim amplectentes, ad tribunalia sua citabant, et erroris convictos, eique pertinaciter inhaerentes, non tantum anathemate feriebant, sed et infames, poena capitis, et bonorum publicationis afficiendos, declarabant, quod ingentes clamores et turbas contra clerum et hierarchiam

editione constitutionem synodal. — In Concilio Petric. 1551 causa Stanislai Orzechowski, qui uxorem duxit, magno animorum aestu tractabatur (de quo vid. infr.) Stanisl. Hosius, Eppus Varmien jubente Synodo „Confessionem catholicae fidei“ (confessioni Augustanae Philippi Melanctonis oppositam) elucubravit, opus egregium, doctrinam orthodoxam lucide exponens, et solide vindicans, primum Cracoviae 1553 excusum, deinde in varias linguas versum. — Quoniam porro novatores postillis suis, vulgari idioma editis, Catholicis ruinam spirituales parabant, ideo Synodus, ut hujusmodi libri pestiferi de manibus fidelium facile extrahi possint, ac refutari, AEppo Gnesn. (Nicolao Dzierzgowski) commisit: ut homiliarii Catholici et Catechismi excudendi curam habeat, e quibus rudis populus sanam doctrinam edoceri possit. Catechismum hujusmodi adornavit ac 1567 edidit Martin Białobrzeski, Abbas monast. Cistere. Claraetumbae, simul eppus Laodic. et suffrag. eppi Cracov. (postea eppus Camenec.) Post hunc Valent. Kuezborski Canonicus Cracov. et Varmien. Catechismum ex decreto Conc. Tridentini editum, jussu Stan. Karnkowski; tunc Eppi Vlad. post AEpi Gnesn., in ling. pol. transtulit ac 1568 in publ. lucem emisit. Denique praefatus eppus Białobrzeski homiliarium seu postillam pol. edidit Cracov. 1581, quale opus etiam P. Jacobus Wujek S. J. elucubravit. — In Synodo anni 1557 auctoritate Nicol. Dirgovii AEpi Gnesn. 4 inquisitores haereticae pravitatis constituti, porro Eppi Jacob. Uchański, Chelmensis, et Joan. Drohojowski Vladislav., qua in fide suspecti, nomine Sedis Aplice officii sui admoniti sunt. Huic Synodo interfuit nomine Capituli Premisl. Joan. Bielecki Canonicus inquisitor pro Dioec. Prem.

⁴⁾ Synodi dioec. Premisl. annis 1546 et 1547 commemorantur. Acta eorum desunt, at nonnulla earum decreta in aliis Actis laudantur. In priori (1546) actum est de contrariis fidei catholicae, et de schismate Ruthenor. (Vid. Alembek collectan. fol. 82.) Altera Synodus habita est post f. assumpt. B. M. V.

ecclesiasticam excitabat.¹⁾ Dum hoc modo regni ordines odiis et rixis in varias factiones sciduntur, Christiani nominis hostes, Turcae, plurimis Hungariae castris occupatis ad limites fere Poloniae dominationem suam proferebant, Tartari quoque et Mosci Lithuaniae et Russiae provincias incursibus infestabant, nobilitas autem Polona ad hostes repellendos arma arripere recusabat, nisi querelis

1547, atque in ea Stan. Orzechowski officialis eppi constitutus fuit. (Vid. Alembek l. c. f. 104.) Acta Cap. 1549, fol. 70 etiam testantur: Albert. de Pilzno, Canonicum Leop. et Prem. ex parte Cap. ad AEppum Leop. delegatum fuisse cum propositione convocandae Synodi provincialis, in qua „de uniendis Ruthenis, de tollendis scandalis, et verbo Dei pure ac sincere praedicando mature tractaretur.“ An vero talis Synodus convenerit, non notatur. A. D. 1556 in Capit. p. f. S. Joan. B. decretum: „Synodum dioecesanam „per Rnum. D. Eppum juxta arbitrium Suae Rmae. Paternitatis, visitatione praemissa, celebrandum fore, in qua a D. „Plebanis charitativum subsidium pro schola muro erigenda „sit petendum.“ Num vero haec propositio in effectum transierit, non legitur.

¹⁾ A. D. 1552 in comitiis regni Petricov. haeretici jurisdictionem epporum in personas a fide cath. deviantes acerrime impagnarunt, pro qua vindicanda Praesules Pol. ibidem Synodum celebrarunt. — Vide quoque eplam PP. hujus Synodi ad Paulum P. IV dd. 22 Maji 1555 (apud Theiner tom. II, fol. 577 seq.) ubi haec leguntur: „Nos eppi tantis malis — „(sc. haereseos propagationi) — resistentes . . . nonnullos ex „ordine ecclesico pravorum dogmatum authores non solum ecclie censura perstrinximus, sed et poenis legitimis in eos „animadvertimus. Non paucos item ex ordine equestri in jus „vocavimus, atque juris ordine, in crimine haereseos servari „solito, contra eos processimus: quae res subito maximarum „et gravissimarum turbarum in regno causa extitit, ingensque „odium inde in nos ecclesiasticos secularium personarum exarsit, indigne ferentibus omnibus, sententia nostra bonorum confiscari, ipsosque vita et honore privari debere. Has enim poenas, jure divino et humano dictante, execrabile haereseos crimen post se trahit, ac praeter aeternam animae damnationem his etiam temporalibus malis participes sui involvit.“

in materia religionis medela adferretur.¹⁾ Romanorum rex cujus intererat regem Poloniae ad societatem belli contra Turcas permovere, ordinibus regni auctor extitit: ut ad componendas intestinas de religione controversias concilium nationale indiceretur, interim vero ordinarii regni a processibus contra novaturientes, eos praesertim, qui sub utraque specie S. eucharistiam sumere inceperant, aut qui sacerdotes foverent conjugatos, seu in liturgia vulgari potius quam latina lingua uti mallent, supersederent, caeterum in aliis rebus nulla admitteretur innovatio, aut rituum ab ecclesia Romana alienorum introductio, donec memoratum Concilium nationale decreta sua ediderit.

At hujusmodi propositioni praesules Poloni assensum suum merito recusarunt, nihil se sine scitu et permissu summi Pontificis in re tam gravi statuere posse declarantes.²⁾ An enim Concilia provincialia in hac materia toties, sine effectu celebrata, non totidem erant Synodi nationales? Quid ergo a nova Synodo nationali remedii expectari poterat? Quod si forte saecularibus in tali concilio potestas voti decisivi attributa fuisset, tunc haeresis indubie praevalnisset, at disidiorum finis et modus sperari inde non poterat, nam plebs avitam fidem abrogari non tam facile sustinuisset, ut taceam, ipsos novatores, qui mox in varias sectas scil. Lutheranorum, Sacramentariorum (Calvinianorum,) Anabaptistarum et Arianorum (Socinianorum) scindi coeperunt, paci et concordiae inter regni ordines restituendae continuo majora obstacula op-

¹⁾ In epla Synodica praece. not. cit. legitur: „Universus equestris ordo et bona pars Senatus nulla ratione adduci potuit, ut prius de Turcar. bello aliqua inirentur consilia, quam eorum postulatis de religione satisfaceret.“

²⁾ Vid. supradatam eplam synodicam.

posuisse.³⁾ Non ergo aliunde petenda erat, quam a legitimo controversiarum in religione iudice, a Pontifice Ro-

³⁾ Primi, qui novationes religiosas in Polonia coeperunt, usque ad obitum Sigismundi I regis Lutheri placita sectabantur. At jam 1549 Calvinus, Luthero sectae ipsius progressum invidens, discipulum suum Petrum Statorium, addito in societatem quodam Thenaud in Poloniam ablegavit. Statorius, quo magis Polonorum benevolentiam lucraretur linguam eorum combibit (quin et primam gramaticam polon. adornasse fertur.) ipsumque nomen suum polonizavit, Petrum Stoński se vocans. Alter Calvinismi in Polonia propagator fuit Franciscus Stancarus patria Mantuanus, in Academiae Cracov. linguae hebr. magister, at propter doctrinas haereticas a Samuele Maciejowski Epp. Cracov. in arce Lipovecensi carceri inclusus. Inde profugus apud Nicolaum Oleśnicki Pinczoviae asyllum invenit, ubi Zwinglii et Calvinii placita docuit, tandem vero aequae ac Statorius ad Arianismum defecit. Tertius Calvinismi primopilus fuit Joan. Łaski, AEppi Gnesn. hujus nominis e fratre nepos, Praeceptus Gnesn. et Łancic., dein beneficio Joannis de Zapolya, R. Hung. nominatus Eppus Vesprimensis in Hungaria. Hic, uxorem eppatui praeferens, Moguntiae in Germania Lutheranismum professus est, ac Emdae in Frisia pastor constitutus, quia Calvinio favens contra Lutheri sensum praedicare accepit, munere cedere coactus, Londinum se contulit, ubi per plures annos coetus Calviniani, ex variis gentibus collecti, ministrum egit. Inde sub Maria regina catholica, quae Eduardo VI Calviniano successerat, pulsus, post varias terras peragratas, 1556 in Poloniam rediit, et Pinczoviae larem figens, Calvinismum docuit, ad cujus progressum per suas cum primis regni familiis conexiones plurimum contulit. Tam valde autem Polonis et Lithuanis Calvinii Symbolum arrisit, ut pedetentim omnes, qui se ab eccla catholica segregarunt, Luthero tergum verterint, ac Lutherani, excepta Prussia occid., in paucis tantum Poloniae et Lithuaniae civitatibus remanserint. Ast Calvinianorum secta per Socinianorum, seu prout in Polonia vocabantur, Arianorum sectam magnam diminutionem experta est. Haec in Italia orta est, Laelio et Fausto Socino aucteribus. Laelius 1551 et 1558 in Polonia praesens doctrinae suae semina sparsit, dein in Helvetia Tiguri 1562 fati succubuit. Multi Calviniani, scholae Pinczoviensis magistri et alumni, placita ejus adoptarunt, in quibus et supradictus Franciscus Stancarus fuit, qui adhuc in Italia patria sua Antitrinitariorum doctrinae

mano,⁴⁾ et Concilio oecumenico per ipsum in civitate Tridentina coepto (13 Decemb. 1845.) quod tamen post

favisse, at eam huensque sollicite occultasse fertur. Ab initio Sociniani Calvinianis permixti vivebant, at cum postea Calviniani omnes Antitrinitarios excommunicarent, hi in pseudo Synodo Petricov. circa annum 1565 ab iis discesserunt, et proprios coetus formare coeperunt. A. D. 1579 Faustus Socinus in Poloniam domicilium suum transtulit, ibique usque ad obitum permansit. Primaria Socinianorum (qui se „fratres Polonos“ nuncupabant) sedes Racovia fuit urbs in palatinatu Sandomir. a Joanne Sienieński, palatino Podoliae fundata, ubi Scholas suas et typographiam habuerunt. — Circa ann. 1556 etiam Anabaptistarum secta auctore Petro de Goniądz, qui de caetero cum Socinianis consentiebat, caput extulit et vix ulla nova secta pullulavit, quae hic suos sequaces non invenerit. — Haec scissio in sectas auctoritati eorum apud populum plurimum nocuit, et aequae ac discordiae mutuae, inter eos magna contentione agitatae ulteriori protestantismi in Polonia (ubi apud populum nunquam validas radices figere poterat,) propagationi remoram injecit.

⁴⁾ Anno 1566 haeresis in Polonia tantos progressus fecit, ut major Senatus pars ab ecclesia catholica aliena facta sit. Ipse quoque Sigismund. Aug. rex indies magis in religione nutabat. Quod animadvertens Paulus P. IV. Aloys. Lipomanum, Eppum Veronen., qua legatum suum in Poloniam ablegavit, ut regis animum in fide cathol. confirmaret, et jacturas ecclesiae, quoad ejus fieri posset, repararet. Is cum Nicol. Dzierzgowski. regni primato et eppis hoc ipso anno Synodum provinc. Loviciei celebravit, ubi anteriores constitutiones synodales, ne juventus Polona ad studia germanica, de haeresi suspecta, mitteretur reitulcatae sunt, unaque decretum fuit, ut in proximis comitiis Varsav. de studiis Cracoviae ac Ponsaniae reformandis, et melius providendis, sedulo ageretur. Insuper conclusum: ut statuta de scholis particularibus diligenter executioni mandentur utque scholae Kozminensis, Seciminen. ac Pinczov., per novatores recenter erectae, cum earum paedagogis et pseudomagistris juventutem corrumpentibus auctoritate regia interpellata explodantur ac proscribantur (V. Załuski „Dwa miecze etc.“ pag. 267, 268.) Alia statuta huj. Synod. vid. in libr. constit. synodal. pag. 61, 144, 147, 231, 262. — Protestantes extranei influxum legati pontificii in regis animum pertimescentes sua ex parte Paulum Vergerium, apostatam eppum Justinopolitanum (Capo d' Istria) in Poloniam miserunt, qui „Prolegomena Brentii“ edidit, ac

viarias prorogationes primum A. D. 1563 ad exitum perductum pacem ideo restituere non potuit, quia turbatores pacis nullum in religione iudicem agnoscentes, ejus decretis sese submittere recusarunt.

Inter haec discrimina Dioecesis gubernationem aggressus Dziaduscus innumeras in explendo officio pastoralis experiebatur difficultates. Capitulares longiori cum ejus antecessore Stanislao Tarlo controversia, e qua victores exierunt, insolentiores reddit, frequenter submissio- nis, eppto, capiti suo, debitae obliviscebantur, ejus officio absque necessitate sese ingerebant,¹⁾ ac variis inter se

Sigismundo Aug. dedicavit. At opus istud exinanivit Stan. Hosius Can. Epp. Varm. edita Confutatione prologomenon Brentii²⁾ Coloniae 1558 fol. Hic Praesul fuit firmissima columna, cui tum res catholica in Polonia innitebatur.

- ¹⁾ In Capit. p. f. S. Joan. B. 1548 Plati et Canonici Eppo varia monita impertiuntur e. g. ut pro examinandis, qui ad S. ordines accedunt, virum doctum et probum habeat, qui muneribus corrumpi nequeat, — ut neminem, nisi ad certum titulum ordinet, ut decimas de agris noviter eradicatis pro mensa eppali exigat, (at tunc temporis etiam ex agris ab antibus cultis, et decimationi pridem subjectis, hac obventionem exigere perquam difficile erat.) — Ibidem cum eppto expostulant, quod Albertum de Pilzno, procuratorem fabricae per ipsos electum, ab hoc officio alienaverit. (Quasi vero Eppo, qui duplam partem pro fabrica ecclae contribuebat, in procuratore designando nulla vox serviret.) — Ibidem Caplares decernunt: Eppo scribendum esse, ut, si in posterum litteras ad Capitulum dare dignabitur, planis et expressis verbis utatur, quae nulla egent ruminacione. In quo accusatio quae sitae ambignitatis latet, Eppo sine dubio peracerba. — Hic spiritus oppositionis etiam ad inferiorem clerum propagatus est; nam Acta Capituli ex anno 1549 docent, Vicarios cathd. seditionem contra Capitulum concitasse, quoniam consules civitatis (instigante, ut illi putabant, Capitulo, ad praecavendum ne sacerdotes media nocte ad officium divinum vino calefacti venirent) populo sub poena 10 marcarum prohibuerunt, ne quis Vicarios post horam 12. domi suae suscipere, eisque potum dare auderet. Quamobrem indignabundi juncta manu concluderunt, se ab omnibus et singulis officiis ecclie, in specie a

invicem jurgiis populo fideli, hoc praesertim turbulento tempore, aedificatione ex parte cleri indigo, scandalum praebabant. Dziaduscus prout injurias personae suae illatas offensoribus ex animo condonabat,¹⁾ ita confratres litigantes ad pacem et concordiam monitis suis, nec sine effectu, provocabat.²⁾ Plurimum negotii ipsi facessebat Stanislaus Orzechowski,³⁾ Canonicus cathedralis, homo

cantu choralis tam diu cessaturos, donec pristina libertas, quocumque tempore per civitatem vagandi, ipsis reddita fuerit, et si Eppus, ejus Vicarius aut quisunque alius eos propterea punire voluerit, omnes ac singulos praebendas suas resignare debere. At duobus e gremio Collegii exclusis, pax et ordo rediit. — Haec sufficiant, ut pateat, quanta vertigo occasione praetensae sacrorum reformationis cerebra corripuerit.

- ¹⁾ Albertus de Pilzno, Canonicus praedicator, propter verba injuriosa, quibus Eppum impetierat, a confratribus in Cap. p. f. S. Joan. B. 1549 poena 20 marcar. mulctatus est. At ipsemet Eppus de clementia et benignitate sua hanc mulctam ad 8 flor. moderatus est.

- ²⁾ In prima, cui 18 Aug. 1545 interfuit, sessione caplari pacem fecit inter Stanisl. Orzechowski Canonicum, et Joann. Czermieński cantorem, de quodam horto magno ardore litigantes. Anno seq. 1546 fer. 2 post f. Assumpt. B. M. V. eundem Stanisl. Orzechowski, hominem impetuosum et satyricum, cum Andrea de Pilzno, Canonico reconciliavit. Ambo verbis et libellis famosis cum magno scandalo se invicem insectabantur, at momente Eppo sibi mutuo ignoverunt, et a similibus actibus se dehinc sub poena 100 marcar. abstinere velle declararunt. — In congregatione p. f. Circumcis. Dni. 1550 habita Eppus omnes injurias, quas unquam a Capitulo retulit, liberaliter et paterno affectu remisit ac condonavit, utque haec concordia firma et stabilis maneret, statutum pacis et tranquillitatis eis in scripto obtulit, quod lectum ac revivum unanimib. votis approbarunt, tactisque singuli duobus digitis ipsius statuti scripturis, se illud inviolabiter observaturos jurarunt.

- ³⁾ Stanisl. Orzechowski stemmatis Okszye, in terra Premisl. natus, (villarum Zarowice, in districtu Prevorse., et Barañczyce, in distr. Sambor. haeres,) patre volente statui ecclesiastico invitus nomen dedit. A. D. 1535 qua clericus minorum ordinum Canonicatu in eccl. Prem. obtento, ad exteras Academias studiorum gratia profectus est. Venetiis magistro

facundus, at ingenii febricitantis, vocatione sacerdotali vacuus, moribus saecularis, qui postquam longo tempore

Egnatio eloquentiae operam dedit, Vitebergae vero ipsum Lutherum theologiam explanantem audivit, unde, quamvis ab ecclesia cathol. non recesserit, principia doctrinae ecclesiasticae adversa ex ore magistri hausit. In patriam redux, patris voluntati obsecundans, ab AEppo Leop. Petro Starzechowski, sine dimissorialibus Ordinarii sui Prem., ordines majores suscepit, quod eum cum Stanisl. Tarlo Eppo Prem. liti impieuit. (Vid. nos s. h. Eppo.) Praeter Canonicatum beneficia parochialia in Zurawica (prope Premislam) et Sanok, de Prem., ac in Pobjednik, Dioec. Cracov. assecutus est (Vid. nos sub. S. Tarlo.) Vocatione ad sacerdotium vacuus, mores quoque minime sacerdotales praeseferebat, in concubinato notorio vivens. Anno 1647 etiam libellum contra coelibatum clericorum evulgavit, et in sermonibus, e. s. suggestu habitis, Graecorum, (quorum ob tolerata sacerdotum conjugia amicus erat,) errores defendere coepit, aliaque piarum aurium offensiva declamavit. Joan. Dziaduski eum propter hoc a verbi divini praedicatione suspendit, ac poenitentiae subiecit, quam obsequenter subiens, cum juramento spopondit, se a similibus deviationibus de cetero abstinere velle. Sed ecce an. 1550 dum comitiola W. snia aguntur, ibidem comparens coram congregatis nobilibus jactare incipit: se quantumvis eppus obstet, uxorem ducere velle. Ob quam temeritatem ei rursus ab eppo dies dicitur, at, simulata palinodia, porro intercedentibus Samuele Maciejowski Eppo, Petro Kmitya palatino, et Joanne Tarnowski castellano Cracovicensibus a termino absolvitur. Sic Eppo in speciem reconciliatus, Canonicatum ac beneficia in Dioec. Premisl. resignat, ac ad parochiam in Niedźwiedz, D. Crac., (cujus rector Felix de Szechrzeszyn a religione cathol. detecerat,) sedens, ibi anno 1551 cum Magdalena Cheluscica nuptiis celebratis una eum ea ad possessionem suam Żurawicensem (hodie villam Żurawiczki) sub oppido Przeworsko reveratur. Propterea ad eppi tribunal Brzozoviam adeitatus cum armata nobilium manu (in qua plerique haeretici erant) advenit. Magnus tum in eo oppido tumultus fait, ita ut Dziaduscus etiam capite periclitaretur, at ille hoc strepitu minime consternatus Orichovium, sine armatis comitibus judicio se sistere recusantem, in contumaciam judicat, ob violatam s. coelibatus legem communionem ecclesiastica privat eunctis dignitatibus et honoribus exutum e dioecesi proseribit; contra quam sententiam hic protestatur, negans se jurisdictioni eppi Premisl. subesse, in cujus dioecesi nullum beneficium possideat. — Quam anno

contra varias ecclesiasticas institutiones verbo et scripto perorasset, tandem, resignatis beneficiis ecclesiasticis, uxo-

1552 Synodus provincialis Petricoviae convenisset, venit illuc Orichovius, more suo magna patronorum caterva stipatus, insinuataque appellatione a decreto Eppi fidei suae confessionem Patribus obtulit. (postea Coloniae 1563 in 8° typis impressam.) In hoc documento catholicum se esse et manere velle profitetur, rogat vero, ne ab uxore divellatur, cum dono continentiae carens, et vocatione sacerdotali destitutus, ad communionem laicam redierit, et ab omni functione sacra abstinere constituerit. Magna tunc fuit PP. conscriptis perplexitas. Nolebant factum in exemplum trahi, haeretici triumphum parari, auctoritati eppi derogari, at periculosam videbatur, virum tantae facundiae — (erat enim vere eloquens, licet profundiori eruditione theologica careret,) — tot parentelis potentem, tam importuno tempore, quo haeresis tanta audacia caput extollebat, ab ecclesia catholica abalienare, et quodammodo haereticis cedere, qui hac acquisitione in catholicae fidei perniciem abuti haud praetermissuri fuissent. Itaque mediam quodammodo viam ingressi, Orichovium a censuris, per Dziaduscium fulminatis, ad eum finem absolverant: ut sibi intra unum annum apud S. Sedem Aplicam de opportuno juris remedio provideret. Vid. Acta Eppalia vol. XIII sub. annis 1547, 1550, 1551 et vol. XVI ad an. 1559, unde praecedentia excerptimus. Quo successu Orichovius causam suam Romae egerit, Acta nostra non pandunt. Paul. Piasecki in Chronica pag. 42 scribit: eum Samuelis Maciejowski Epp. Crac. patrocinio adjutum, a Sede Aplica dispensationem a lege coelibatus impetrasse. At Maciejovius jam 1550, proinde ante Orichovii connubium fati cesserat, ut proinde Piasecius intercessionem eppi Cracov. apud Dziaduscium pro Orichovio factam (de qua supra mentio fuit) eum interventione apud S. Pontificem confundere videatur. Manifestum porro est, Orichovium anno 1561 talem dispensationem nondum habuisse; nam in Concilio prov. hoc anno Varsaviae celebrato „de dignitate sacerdotali“ perorans, minatur: se nisi facultatem, uxori cohabitandi, acceperit, ad Graecorum communionem transiturum. Id ipsum confirmant recens edita monumenta historica Pol. ubi tom. II, pag. 660 legitur relatio Bernardi Bonjoanni Eppi Camerinensis, Aplicae Sedis in Polonia legati, anno 1561 ad Cardinalem Moroni scripta, quae testatur, etiam Sigismundum Aug. R. P. apud Julium P. pro Orichovio intervenisse, ut ipsi memorata dispensatio concederetur, porro Pontificem spem annuendi fecisse, prius tamen aliquod opus ab eo contra haereticos elaboratum

rem duxit, et ad communionem laicam rediit. Auxilium hujusmodi declamatoris, patrocinio nobilitatis contra clerum

videre voluisse. (Il Papa promesse compiacere Sua Maestà, ma voleva, che prima scrivesse, e si vedesse in publico qualche opera sua contra gli eretici i. e. Papa Suae Majestati hac in re velificari promisit, sed prius ab ipso (sc. Orechovio, quidpiam operis contra haereticos scribi, et in lucem publicam emitti optavit.) Interim mortuo Papa rem usque nunc in suspenso fuisse relictam. (Morse intanto Giuglio, talche e per questo e per la malignita dei tempi la cosa e scorsa sin qui i. e. obiit interim Julius (Papa,) et sic causa isthaec jam propter hoc, jam propter temporum malignitatem lucusque indecisa haesit.) Narrat porro, se Orechovium, coram se constitutum, ab excommunicatione eppali absolvisse — (nimirum sublevatio AEppi Dzierzowski et PP. Petricov., quam 1552 obtinuit, tantum ad annam valebat) — ipsumque a suspitione haeresos liberasse. Rogat demum suo et Synodi Varsav. nomine, ut Sua Sanctitas cum eo in quaestionato puncto dispensare velit. (Mi sono risoluto . . . che in quel caso il Vescovo lo potea scomunicare, ma non dichiarare eretico simpliciter, perche al'eresia si ricerca „error in intellectu in his, quae sunt fidei, cum pertinacia“ le quali cose non concorrono tutte in questo; pero ho cancellata la dannazione de l'eresia, et havendo ne fatto un istromento publico: che sottomette questa sua: „di poter difendere, che gli sia lecito vivere con la moglie, non se intromettendo nelle cose sagre,“ alla dichiarazione di Nostro Signore over del Concilio generale, fin tanto ho sospese la scomunica. Per questo il Sinodo e tutti gli Cattolici supplicano al S. Beatitudine, che si contenta dispensarlo e totalmente quadagnare quest' uomo, che combatte per la religione i. e. Visum mihi fuit, eppam (Dziadnski) cum hoc in casu (sc. ob uxorem ductam) excommunicare, minime vero simpliciter haereticum declarare potuisse; nam ad haeresim requiritur error intellectus in his, quae fidei sunt, cum pertinacia, quae res in presenti casu non concurrunt. Quare ejus damnationem titulo haeresos sustuli, factoque desuper publico instrumento: quod suum assertum „licitum sibi fore defendere, quod, modo a sacris absteineat, mulieri cohabitare possit“ iudicio SS^{mi} Domini nostri, aut Concilii generalis submittat, eousque (i. e. donec decisio desuper lata fuerit,) excommunicationem ejus suspendi. Synodus igitur, cunctique Catholici Suae Sanctitati supplicant, ut cum ipso dispensare, hominemque pro religione militantem lucrari dignetur.) Haec intercessio Nuncii Aplici effectu non caruisse videtur; nam

suffulti, haereticis perutile esse, hierarchiae vero ecclesisticae profunda vulnera infligere poterat. Attamen Praelatis regni et Nuncio Aplico circumspecta et indulgenti hominis tractatione efficere successit, ut ille non tantum nulli haereticorum sectae sese associaret, sed etiam contra eos, et pro defensione orthodoxae fidei calamum stringeret.

Ne Dioecesis pravitate haeretica inficeretur, eppus noster ipse verbum divinam populo praedicabat,¹⁾ monitorium de vitanda haeresi per omnes ecclesias publicari iussit,²⁾ contra apostatas vero subito juris processu procedebat, et ad normam SS. canonum promeritas censuras in eos sine ullo respectu humano fulminabat. Acta ejus

anno 1563 in „Chimaera“ Franc. Stancarum, adversarium suum ita compellat: „Tibi in dissensione ac dissidio per summum ecclesiae contemptum uxor ducta est, mihi vero summa voluntate ac iudicio ipsius ecclesiae haec eadem est adjudicata.“ Quidquid sit, traditio fert, eum postquam primus libidinis aestus deferbuit, factum suum serio improbasse, levitatis suae poenitentiam sensisse, a fide vero Catholica, contra ac magnates haeretici, causae ejus patrocinantes, speraverant, non tantum non defecisse, sed eam potius ore et calamo strenue vindicasse, id quod illorum hominum favorem in odium contra Orechovium vertit. Caeterum hic vir ante 1567 (quo in Actis Capituli jam „defunctus“ appellatur) vitam cum morte commutavit.

¹⁾ Vid. ejus eplam ad Paulum P. III dd. Brzozov. 18 Febr. 1549 (apud Theiner tom. II, fol. 566) ubi ait: „Scire dignetur S^{tas} V^{ra}, quod toto conatu et sollicitudine sinceraque intentione ago nunc, ut egi in aliis dioecesisibus, ex quibus sum translatus, pro conservando cultu divino, et ne error aliquis oriatur, aut ne dioecesis mihi a Dno. Deo et a S^{to} V^{ro} commissa pravitate haeretica inficiatur. Subito enim juris processu contra tales procedere consueri, multos coerecens, praedicans ipsemet populo verbum Dei et adducens ad constantiam religionis sanctae.“

²⁾ Monitorium hoc dd. 4 April 1548 ad omnes spirituales et saeculares directum, ut sibi ab haeresi caveant, et per omnes ecclesias publicatum, legitur vol. XIV, Act Eppal. sub. 23 Novemb. 1551.

multos idgenus processus continent tam adversus clericos, quam laicos. Ad priores pertinent: Stanislaus Lutomirski,¹⁾ Martinus de Opoczno,²⁾ Georg. Tobolka,³⁾ Hieron. Pie-

¹⁾ Stanisł. Lutomirski, filius Petri succamerarii Siradien. et Hedvigis Szezawińska, Secretar. reg., anno 1551 post resignationem Joan. Drohojowski, p. t. Eppi Vladisl. Canonica-tum Premisl. fundi Pnikult obtinuit, retentis beneficiis paroch. in Konin et Tuszyn, ADioec. Gnesn. (Act. Cap. ad ann. cit., item Alembek in Collectan. fol. 69 et 89.) — Anno 1554 Lutheranam haeresin amplexus, fidei suae Symbolum Synodo Petricov. obtulit; ob quem actum a Joan. Dziaduski, ordinario suo excommunicatus, canonicatu privatus, ad alia beneficia consequenda inhabilis declaratus et e Dioecesi Prem. proscriptus, scriptum vero ejus igni addictum est. (Act. Cons. vol. XV sub. 4 Eebr. 1555.) quo facto, Apologiam sui publicavit s. h. tit. „Confessio t. j. wyznanie wiary chrześcijańskiej, J^{mo} król. M^{ca}, „Panom a Radom koronnym, X. Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu i wszem Biskupom polskim przez X. Stanisława Lutomirskiego podane, przez które wyznanie, jako nie-słusznie jest kacerzem osądzon, każdy tu obaczy. Drukowa-no w Królewcu Pruskim przez Jana Daubmana 1556, w 4°.“ — A Lutheranis mox ad Calvinianos transgressus, filiam famosi Joannis Łaski uxorem accepit. Fuit ali-quandiu coetuum Calvinianorum in Polonia minori superintendens, demum vero ad Socinianos transmigravit. Obiit 1575, (Lubieniecki hist. pol. reform. Polon.) — Praeter Lutomirskium e Capitulo Prem. haereticos suspicionem incurrit Stanisł. Tarnawski, Custos cathedr. At hic coram Eppo et Capitulo ab hujusmodi suspitione juramento corporali se purgavit, asserens: se nil haeretici sensisse, nil in ecclā mutasse, aut mutare velle. (Act. Cap. p. f. S. Joan. B. 1551, vol. II, fol. 82.)

²⁾ Martin de Opoczno, artium magister, ex ADioec. Gnesn. oriundus, fuit praepositus hospitalis pauperum Premisliae, et parochus ecclae in Babice. Jam 1547 ob doctrinas heterodoxas ad tribunal Eppi vocatus, orthodoxiam suam jure-jurando firmavit. (Act. Consist. vol. XIII sub. 2 Decem. 1547.) Anno 1550 postquam libros haeticos sibi a Stanisłao Stadnicki, haerede in Dubiecko, communicatos pervolverat, audacius jam haeresim praedicare coepit, ac 18 Aug. coram judicio eppi comparens objectos sibi errores non est inficiatus. Dziaduskius ipsi meditandi moram indulisit, et ut errores suos revocaret, paterne admonuit. Cum iterate ad tribunal ducendus esset, tanta nobilium turma aedes eppi cinxit, ut hic, violen-

karski,⁴⁾ Andreas de Dynow,⁵⁾ Josephus Menicki,⁶⁾ Albertus de Rzeszow⁷⁾ et Martinus Krowicki,⁸⁾ quos ex-

tiam timens, tribunal suum de curia ad ecclesiam cathedralem transferendum censuerit. Inculpatus ad erroris agnitionem et recantationem nullo modo flecti potuit; igitur eppus eum carceri includi, et securitatis causa Premislia Radimnam transportari jussit, quo dum vehitur, in porta Premisliensi per nobiles armatos apparitoribus ereptus, et in arcem Prem. deductus est, unde opportuno tempore, iisdem nobilibus adjuvantibus, fuga evasit. Eppus ei rursus pro 3 Sept. 1550 Brzozoviae diem dixit, et non comparentem in contumaciam haeticum, infamem ac excommunicatum pronuntiavit, beneficiis eccl. privavit, e Dioecesi proscriptis. (Act. Epp. vol. XIII sub. anno cit.)

³⁾ Georg. Tobolka Commendarius, seu ut nunc dicimus, Administrator fuit vacantis parochiae in Mościska. Anno 1549 d. 7 Aug. coram tribunali eppi stetit ob lectionem libr. haeticorum, blasphemias in Deiparam, declamationes contra hierarchiam ecclae, et alia Lutheri haeresim redolentia. Erroris convictus, humiliavit se, et intercedente Palatino Crac., Petro Kmita, ab eppo veniam obtinuit, cum facultate, in aliam Dioecesi transeundi, ut profundiori theologiae studio vacare, et aliorum exemplarium sacerdotum conversatione in fide catholica obfirmare se posset. His subdole impetratis, ad Stanisł. Stadnicki, haerodem in Dubiecko, tunc jam res novas molientem, se contulit, ejus patrocinio tutus majori quam antea fervore in Sanctos, jejunia, caeremonias ecclae, missae sacrificium dobaechabatur, populum catholicum aperte ad apostasiam a fide avita sollicitans. Inde poscente instigatore officii pro 2 Octob. 1549 iterum ad iudicium postulatus, absens in contumaciam excommunicatur, ac e dioecesi proscriptur. (Act. Cons. vol. XIII s. an. et die cit.)

⁴⁾ Hieron. Piekarski, parochus in Chyrow, cum adhuc in Radymno Vicarium ageret, de haeresi notatus fuerat, ast ad officialem eppi citatus corporali juramento a suspitione se purgaverat. Anno 1550 penes institutionem ad beneficium in Chyrow sponpondit: se nihil docturum, quod a fide cathol. sit dissonum (vol. Cons. XII ult. Januar. 1550.) Ast anno 1554 in Lithuaniam profectus uxorem duxit, et Lutheranis illius provinciae se adjuvit. Citatus ab Eppo non comparuit, proinde absens excommunicatur, beneficio privatur e Dioecesi proscriptur. (Act. Epp. vol. XV, 1 Jul. 1555.)

⁵⁾ Andreas a Dynow, rector ecclae in Dylagowa (haereditate Stan. Stadnicki de Dubiecko) ob praedicationes, haere-

communicavit, beneficiis privavit, e Dioecesi proscrispsit. Saeculares vero ab eo ob haeresin anathemate perculti

sim Lutheri sapientes 7 Jun. 1559 excommunicatur et beneficio destituitur (vol. Epp. XV an. et d. cit.) Attamen serius sub. 7 Maji 1564 haeresim abjuravit, et a Val. Herborth, tunc eppe Prem., absolutionem obtinuit.

6) Joseph. Menieki, Paroch. in Dubiecko Stanislaw Stanicki, loci domino, haeresim illuc introducenti, impigre restitit. At beneficio ab illo pulsus, cum eclam in Krzywca regeret, verbum Dei more et sensu novorum Evangelicorum praedicare coepit, S. coenam sub utraque specie distribuebat, aliasque novationes in caeremoniis et canticis introducebat. Quapropter ab eppe excommunicatur, beneficio privatur etc. vol. act. XV sub. 7 Junii 1559. — Hic quoque retractato errore 17 Jul. 1562 absolutionem obtinuit.

7) Albertus de Rzeszow, Vicarius Parochi in Tyrawa-Woloska, d. 11 Jun. 1559 ob defectionem ad sectam Lutheri, excommunicatur et proscrisbitur. (Act. vol. XV.)

8) Martinus Krowicki multis annis apud Petrum Kmita, Palatin Cracov., bonorum procurator fuit. (Vid. auct. „Vitae P. Kmita“) deinde sacerdos factus, beneficium parochiale in Sadowa-Wisnia obtinuit. Familiaris Stanislaw Orzechowski una cum illo anno 1550 in comitiolis Wisniensibus, quibus etiam eppus Dziaduski interfuit, contra coelibatum clericorum linguam exacuit, porro communionem etiam a laicis sub utraque specie percipiendam praedicavit, quin etiam in eccla hoc modo eucharistiam fidelibus administrare coepit. Propter haec ab eppe correptus, subjectionem simulavit, at versus anni finem ad Stanislaw Orzechowski, in pago suo Zurowice (distr. Prevorse.) comorantem, profectus ibidem cum Magdalena, filia Stanislawi Pobiedziński nuptias celebravit. (Hoc experimento Orechovium explorasse crediderim, an matrimonium, quod ipsemet tunc meditabatur, subsistere posset.) De hoc connubio Josephus Stanislaw Orechovii servitor, procul dubio ab hero suo inspiratus, initio anni 1551 litteras misit ad Capitulum, convitiis et contumeliis in clerum cathol. plenas, quas Plati et Canonici eppe communicarunt, consilium ab eo petentes: „qualiter pro defendenda hac enormi injuria procedere et agere deberent.“ (Vid. Act. p. f. Circumcis. 1551.) — Postulante instigatore officii Covicus d. 16 Jan. 1551 ad tribunal eppi Brzozoviam citatus est, ad respondendum accusationi super sequentibus punctis:

a) Quod doceat communicandum esse sub utraque specie, — quod in Synodo dioec. Premisliae celebrata hunc errorum

sunt: Christophorus Pilecki in Lancut, 1) Stanislaus Drohojowski in Jaémierz, 2) Stanislaus Stadnicki in Dubiec-

aliis persuaserit, et parochianos suos actu sub utraque specie comunicaverit.

b) Quod contra Sanctos, et contra ecclesiae constitutiones blasphemaverit, — et de illis nihil sentiat;

c) Quod, licet anno praeced. ab Eppe in Wisnia occasione convocantionis particularis coram Joan. Czermieński Cantore et Stanislaw Tarnawski custode, admonitus foret: ne ad ducendam uxorem convolaret, ne etiam hoc sacerdotibus facere licere existimaret, talia facientes approbaret et laudaret, tamen spreitis his paternis monitis, uxorem actu et realiter duxerit.

In termino non comparens in contumaciam haereticus declaratur, excommunicatur, beneficio, nec non omnibus honoribus, item bonis mobilibus et immobilibus quae possidet ac tenet, privatur, tandem e Dioecesi pellitur ac proscrisbitur. — (Vid. Act. Cons. sub. 16 Jan. 1551.) Stanislaw Górski in vita Petri Kmita de ipso scribit: „Pulsus a Joanne Dziaduski Pinczoviam profugerat, et vagus ac exul cum esset, repudiata „religione, quam Visnae, oppido Russiae colebat, Zwinglianas „partes secutus, Sacramentariam sectam Pinczoviae, Stancari „instituto, docebat.“ Ad extremum Arianis seu Socinianis se aggregavit. — Anno 1555 libellum quendam, cujus inscriptio non exprimitur, — haeresibus plenum, per Dioecesim Prem. propagavit, quem Joan. Dziaduski sabbato sancto in coemeterio ecclae cathedr. publice igni tradi jussit. (Vid. Act. Epp. vol. XV sub. 24 Martii 1554.)

Praeter hos domesticos apostatas acta nostra etiam plures circumforaneos haereseos praecones commemorant. scil. Albert de Hza Jacob. de Strzyżow, pseudoministrum in Nowotaniec tum in Oczew (vid. s. Herbort.) Casparum in Dubiecko Stanislawum de Opatowiec in Jaémierz Ambrosium Almanum, Silesium Crosnae et Rymanoviae pseudoministrum, (v. Herbort Tiburtium Borussowski, quondam Praepositum hospitalis Sanoecnesis, dein pseudopraeconem ad ecclesiam S. Andreae in Rymanow (de quo v. s. Herb. — Hi duo postremi aequae ac alii excommunicati sunt, et quidem Borussowski sub. 26 Maji 1583. Almanus 6 Mart. 1555. — (Act. Epp. vol. XV.)

1) Christop. Pilecki, honor. Lancut haeres, primus in dioecesi Prem. sacra catholica eliminare ac Lutheranismum introducere coepit. Prohibuit cantum officii de B. M. V. in eccla paroch., diebus ac temporibus jejunii non tantum ipse-

ko^a) Hieronymus de Stano in Nowotaniec.^a) At neque censurae ullae, nec edicta regia, nec Concilia provincia-

met carnibus vesceretur, sed et subditis suis ad idem faciendum auctor fuit. Mox et clero parochiae Lancut, novam, Lutheranae haeresi conformem, liturgiae formam praescripsit, renitentes vero non solum proventibus privavit, sed et verberibus usque ad sanguinis effusionem tractavit. His compertis Joan. Dziaduski monitorium ad ipsum direxit, ut a coeptis desisteret, et coram iudicio eppali Brzozoviae fer 6 ante Dom. palmar. 1548 compareret, seque de praemissis justificaret. — Surdo cecinit; nam Pilecius neque in hoc, neque in altero termino comparuit, neque a catholicis vexandis destitit. Ideo Eppus decreto suo dd. 19 April 1549 ipsum excommunicationi, oppidum vero Lancut interdicto subiecit, mandans, ut a divinis penitus cessaretur, populoquo, dieb. Dom. ac festivis campanarum sono ad eccliam convocato, causa interdicti exponeretur, tum vero campanis ter pulsatis, et candelis accensis, ac demum in terram projectis, Christophorus Pilecius excommunicatus declararetur. (Vid. Act. Epp. volum. XIII.) At Pilecius profligato clero catholico ministros Lutheranos in oppidum introduxit, ex quorum numero fuit Bartholemeus de Mościska, sacerdos apostata, cujus excommunicatio in actis Valent. Herborth vol. XVI sub. 10 April. 1562 legitur.) Horum opera Germani loci incolae brevi tempore ad haeresim traducti sunt, pauci vero qui supererant Catholici devotionis causa ad capellam in vicino pago Sanina excurrere debebant. A Pileciorum familia bona Lancut ad Stadnicios transierunt; nam Stanislaus Stadnicius, (haereditis oppidi Dubiecko ejusdem nominis filius,) Capitan. Zygwultens, anno 1583 Annae Pilecka pro bonis Lancut cum attinentiis bona sua Nienadowa, Iskan, Piatkowa etc. cesserat. Hic ergo Stadnicius, haeticus, et animo vehemens, quae adhuc Lancuti supererant, Catholicismi vestigia, funditus delevit. — At jam antea haeresis ibidem tam firmas radices egerat, ut novatores anno 1567 in hoc oppido Synodum suam pro pace et concordia inter sectas Calvinianorum, Socinianorum et anabaptistarum restituenda, at eventu prorsus nullo, celebrarent.

^a) Stanislaus Korczak Drohojowski Castellanus. Premisl. oppidi Jaćmierz in terra Sanoc. haeres, Stanislaum de Opatowiec, haeticum Pinezovia in aulam suam induxit, Comendario vacantis parochiae in Jaćmierz claves eccliae abstulit, Sacram. eucharistiae exportari, imagines ac cereos ejici, ac liturgiam more Lutherano ibidem per praefatum Stanislaum de Opatowiec celebrari, doctrinamque haeticam praedicari

lia, quae pro unitate fidei servanda Lanciciae, Petricoviae et Lovicii celebrata sunt neque Synodi diocesanae incen-

jussit, ob quem actum ambo a Joanne Dziaduski sub. 22 Febr. 1569 excommunicantur. (Vol. XV.)

^a) Stanislaus Matthaeus Stadnicus, arm. Srzeniawa, bonor. Dubiecko, cum attinentiis Bachorzec, Kosztowa, Iskanie, Nienadowa, Jawornik, Dąbrówka, Dylągowa in Palat. Russiac, item bonorum Niedźwiedzia, Tęczyn, Damianice, Chrzelow in palatinatu Cracov. dominus, vir Martis artibus celebris, anno 1551 reformationem jam antea in Niedźwiedź peractam, ad oppidum suum Dubiecko in terra Prem. coepit introducere. Re comperta Joannes Dziaduski eum in arce Dubiecensi amice convenit, semotisque arbitris, ne religiosas novationes induceret, pro officio suo instanter monuit. Frustra; nam Stadnicus paulo post Albertum de Isłza (Hża.) Vicarium in Niedźwiedź, haeresi Lutherana infectum, ad Dubiecko adduxit, ac per hunc filium suum recens natum Lutherano ritu baptizari fecit. — Dziaduscius illum pseudoministrum, qui insuper in Dubiecko sine licentia Eppi, et ejatis eccliae rectoris praedicans, contra missae sacrificium, sanctorum invocationem, contra Romanum Pontificem cardinales et eppos declamabat, ad tribunal suum Brzozoviam citavit, cumque illius loco ipsemet patronus ejus Stan. Stadnicus in termino comparans, singula dicto Alberto per officii instigatorem objecta vera esse iassus fuisset, Eppus absentem in contumaciam anathemate feriit, et e dioecesi sua proscripsit. (Act. Epp. vol. XV, sub. 10 Jul. 1551.) Nihilominus Stadnicus per hanc pseudoministrum Dominica II Adventus in ecclia hospistatis Dubiecensis, apparatu ex ecclesia parochiali per vim accepto, liturgiam sermone polonico celebrandam curavit, quae juxta testium oculatorum narrationem, in hunc modum disposita fuit: „Praemisso introitu, dictis collectis et epistola pueri (scholares) „prosam de Spiritui S^o quatuor vocum cecinerunt. Post Evangelium sermonem fecit. Deinde cecinerunt: „My wierzymy w jednego Boga etc.“ tandem lactaniam, obmissis: „Sanctae „Petre“ et „ora pro nobis.“ Post „oremus“ Secreta dixit tantum, „et praefatione more Lutheranorum et modo insolito praemissa, dixit: „Sanctus“ et de indestatim obmisso canone majori „dixit: „Qui pridie, quam pateretur“ et accepta patena cum „pane vertit se ad populum dicens: „Paulus ita dicit: Fides „ex auditu et vos audientes sermonem et verbum Dei intelligitis, quia veraciter conficitur corpus Christi sub panis, — et „sanguis sub vini specie — Et vertendo se ad populum stando „que dixit verba consecrationis. Similiter et calicem (sacravit.)

dium enatum extinguere valuerunt.⁵⁾ Ad cumulum malorum praeter pestilentiam moralem i. e. haeresim, physica etiam annis 1555 et 1556 dioecesim afflixit.⁶⁾

„Et calice deposito super altari dixit: „Oremus! praeceptis salutaribus moniti etc — Et: „Pax Dni. sit semper vobiscum“ „omissis signis et benedictionibus dixit: Dominus vobiscum!“ „et orationes dixit tum: Benedictio Dei Patri et Filii et Spiritus Sti. descendat super vos et maneat semper vobiscum. „Postea dicebat: Quicumque debet communicare, et sanguinem Dni bibere dicat: Domine non sum dignus etc. Et distribu-ebat sub utraque specie, dicens unicuique: Crede esse verum corpus Christi, quod pro te traditum est, ut corpus tuum cum Christi corpore sit unitum. Similiter et tradito calice dixit: Crede, quia sanguis Christi effusus pro te, ut sanguis tuus sit unitus etc. Hoc manduca et bibe. Deinde communicando residuas hostias consecratas in patena super altare deposuit, et genibus flexis dixit: Credo esse verum corpus Christi et sanguinem, ut corpus et sanguis meus unita sint eum corpore et sanguine Christi. Et communicavit. In fine „Te Deum laudamus“ in vulgari cecinerunt. Ablutio „nulla fuit.“ —

Ob haec Stadnicus pro fer 4 prox. post fest. S. Luciae 1552 ad iudicium eppale citatus, et non comparens, auditis depositionibus testium per instigatorem productorum, in contumaciam haereticus iudicatus est. Quo praemisso eppus eum excommunicationem majorem incurrisse declaravit, ac reliquas haereticorum poenas super eum extendit i. e. honoribus ac dignitatibus eum privavit, bonaque illius mobilia ac immobilia per saecularem potestatem auferenda, ac publico fisco applicanda decrevit. — Pupugit hoc vehementer haereticos, quod eppi in suis decretis ipsis non tantum anathema dicerent, sed et honoribus ac bonis privandos declararent, ac infames pronunciarent. Hinc in comitiis 1552 contra epporum potestatem de haeresi iudicandi magnis clamoribus insurrexerunt, quin tamen scopum suum attingerent: siquidem Rex eppis juxta antiquas regni leges jus haereticos iudicandi competere declaravit. — Orchovius in annalibus suis (lib. IV) scribit: citationem eppalem Stadnicio absentem non fuisse intimatam, et dilationem termini, a procuratore ejus postulatam, rejectam fuisse. Falso; nam acta Consistorii indubie ostendunt, citationem ipsi, ad conventum regni Proszoviensem proficiscenti, per aulicum ejus Joannem Wierzbicki admanuatam fuisse, de postulata vero per eum termini dilatione acta nostra

De caetero eppatus Dziaduscii sequentibus actibus insignis est:

prorsus silent. Post comitia Petricoviensia 1552, ubi consilium novatorum privandi eppos jure, haereticos iudicandi, frustratum fuit, Stadnicus auctoritati Eppi ad tempus cedendum ratus, Balthas. Lukowski, Vice-Capitaneo Sanoc. mediatore usus est, factaque sponse: „quod sese emendare velit, et „occasiones, ob quas a Sua R. Paternitate excommunicari deberet, amplius non esset praebiturus“ a Dziaduscio sub 5 Decembr. 1552 absolutionem obtinuit. At submissio illa nihil minus quam seria fuit; non solum enim ecclesiam hospitalis Dubieccensis, quam, ut supra vidimus, profanaverat cultui catholico non restituit, sed et eccliam loci parochialem, parochio violenter pulso, occupavit, pulsatisque campanis ad eam supra-fatum Albertum de Iza inter cantum hymni Ambrosiani pro celebranda haereticorum liturgia introduxit, qui pseudominister capta templi possessione ciborium securi infregit, SS. eucharistiam profanavit, Crucifixi effigiem comminuit, vexilla ejecit, imagines B. M. V. et SS^{orum} inter verba blasphemia ludibrio affecit. Quibus similia cum et in aliis ecclesiis bonorum Stadnicianorum committerentur, Eppus eum 12 Maji 1554 denuo excommunicare, et jure patronatus privare coactus est. (Vide acta Epp. vol. XV sub. annis 1551, 1552, 1554.)

Post Albertum de Iza anno 1555 certum Casparum, sacerdotem apostatam et uxoratum Dubeciae pastorem deprehendimus, cujus excommunicatio cit. volum. Act. sub. 22 Febr. 1555 legitur. Postea vero Stadnicus Franciscum Stancarum ad hoc oppidum introduxit, qui sacra ibidem primitus juxta formulam Lutheranam ordinata, juxta Helveticam confessionem (Calvinianam) reformavit, et scholam instituit, magnam apud sectarios famam adeptam, adeo, ut scholae cathedrali ab ea aliquamdiu periculum immineret. Vide Acta Cap. 1562 p. f. Circumcis., ubi scholae cathedr. melius providendum decernitur, quo facilius schola haereticorum in Dubiecko dissipari queat. Disputationis publicae cum Stancaro Premisliae a se habitae meminit Orchovius in libro suo „Chimaera“ Coloniae 1566, 8° pag. 17. Stanislaus Math. Stadnicki anno 1563 e vivis excessit, relictis (e Barbara Zborowska) quinque filiis: Stanislae, Martino, Joanne Samuele et Andrea. — Martinus et Andreas ad relig. Catholicam redierunt, posterior in Dubiecko, omnia in priorem statutum restituit. Stanislaus, Capitan. Zygwultensis, honor. Lancut haeres, mansit Calvinianus, et patris more pacem eccliarum tur-

Fabricam ecclesiae cathedralis, sub antecessore suo frigescentem, magno fervore prosequatur, atque muros ecclesiae intus testudine clausit.⁷⁾ Sacristiam cathedralem variis paramentis locupletavit.⁸⁾ Altare St. Corporis Chri-

babat. (Cf. Rodowód Stadnickich, przez Kazimierza hr. Stadnickiego — Cf. quoque Cichocki sn alloq. Osiecens.)

- ⁴⁾ Familia „de Stano“ (d' Etain) e Gallia in Poloniam advenit, ac in terra Sanocensi possessiones acquisivit. Hieron. de Sthano, haeres in Nowotaniec, Stanislaw Drohojowski de Jaémierz vicinus et amicus, ejus exemplo haeresin suscipit, pulsoque rectore ecclae paroch. in Nowotaniec bona ejus ac vasa sacra diripuit, ac Jacob. de Strzyżow. sacerdotem apostatam, ab eppo jam antea sub. 1 Julii 1558 haeresos nomine anathematizatum, Pastorem Neotaneensem constituit. Ob quam causam Eppus in ipsum s. 10 Julii 1559 excommunicationis sententiam fert. (Act. lib. XV.)
- ⁵⁾ Magnates Poloniae in bonis suis absoluti fere domini erant, ac praeter arces munitas cum omnis generis armatura copias quoque militares possidebant. Cum jam haeretici tam potentes fautores haberent, contra quos non tantum epporum, sed et regia potestas parum efficere valebat, non est mirandum, omnia Praesulum molimina, reformationis progressum cohibendi, irrita fuisse.
- ⁶⁾ Acta Capituli docent, congregationem generalem, quae 1556 post fest. circume. Dni convenire debuerat, usque ad mediam Quadragesimam ob pestilentiam prorogari debuisse.
- ⁷⁾ Statim post primum accessum ad eccliam cathedr. 20 marcas pro fabrica donavit. (Act. Cap. 1545) ac deinceps partem contributionis fabricalis, ad quam eppus vi statutorum tenebatur, promptissime pendebat. Testudo anno 1549 consummata fuit. (Vid. fol. XIII Ast. Cons. s. 24 Sept. a cit.) ubi Protasius, murarius, frater ord. Praedic., perfecto labore totius testudinis ecclae cathedr. Eppum de accepta mercede quietat. Copulam chori minoris 1558, majoris 1559 absolutam fuisse Alembek, ex inscriptione horum annorum in utraque turricula colligit.
- ⁸⁾ Vid. Act. Cap. 1560 pag. 122, ubi haec ab eo comparata specificantur: Infula damastea, alb. color., tunicella de simili serico, casula de filis aur. contexta, cum alba, humerali et stola, dalmaticae fuscii coloris, sandalia de rubeo holoserico, chirothecae albae, sella eppalis ferrea cum 4 globulis argenteis deauratis, et tectura pro dta. sella de holoserico rubro cum armis Jelita intextis.

sti novo ministerio seu praebenda auxit,¹⁾ et ad altare S. Nicolai contubernium sartorum erexit.²⁾ Vicariis cathed. decimas eppales de Śliwnice et Korytniki applicuit,³⁾ Mansionariis cathedr. beneficium paroch. in Wyszatyce, rege annuente, univit.⁴⁾ Ecclesiae in Domaradz privilegium foundationis innovavit,⁵⁾ parochias novas in Tyrawa-wołoska, Leszczawa ac Medenice erexit,⁶⁾ eccliam in Rowne consecravit,⁷⁾ ecclesiae vero in Golcowa qua patronatus dotem ampliavit.⁸⁾ Ecclesiis ruthenicis in Radymno, Dalejowa et Wola-Jaśliska dotem et privilegia ab antecessoribus collata confirmavit.⁹⁾

Ut populus civitatis Premislien. salutari verbi pabulo pasceretur et contra haeticorum artes praemuniretur, unam ex praebendis in Capitulo videl. Canonicatum fundi Pieculice dólne, praebendam Concionatoris extraordinarii esse voluit, et ut viri in sacrorum scientia profundius versati pro ea competerent, jus patronatus Academiae Cracov., studiorum et pietatis matri, incorporari a rege impetravit.¹⁰⁾

¹⁾ Vid. docum. nro. XIV. Dos altaristae constabat censu domorum in documentis nro. VI, VII indicatarum, item censu ex villa Zamoście in doc. nro. VIII mentionato. (Acta Archiconfraternitatis sac. Krosn. ac Sanoc. notant: etiam Crosnae altare SS. corp. Christi dd. Brzozoviae 22 Apr. 1550 ab ipso erectum fuisse.

²⁾ Vid. vol. Act. Cons. XIII sub. 7 Julii 1561, ubi habetur documentum erectionis dd. Brzozoviae 20 Oct. 1550.

³⁾ Vid. Acta Cap. p. fest. Visit. B. M. V. 1546, ubi haec donatio ex parte Capituli confirmatur.

⁴⁾ Vid. docum. nro. XII.

⁵⁾ Vid. docum. nro. I.

⁶⁾ Vid. docum. nro. III. tum Schemat. dioec. s. h. ecclis.

⁷⁾ Vis. Schembek et Sierakowski.

⁸⁾ Vid. docum. nro. XVI.

⁹⁾ Vid. Quoad eccl. Radimn. doc. nro. X, quoad eccl. in Dalejowa Acta Sarnow. s. a. 1549 f. 72.

¹⁰⁾ Vid. docum. nro. XV.

In bonis mensae eppalis varia aedificia exstruxit,¹⁾ limites villarum perturbatos restitui,²⁾ privilegia eppatus et Capituli regia confirmatione roborari procuravit.³⁾

Quibus omnibus spectatis nemo inficiari poterit, Dziaduscium fuisse pastorem vigilantissimum, qui se vehementissima tempestate furente tanquam murum pro ecclesia et fide catholica opposuit. Virum strenuisimum, nec minoris consilii et virtutis merito eum vocat Nakielski, P. Niesiecki vero observat, ne Orechovium quidem hac laude ipsum fraudare ausum fuisse. Vere quoque promeruit encomium, quo a P. Rzepnicki ornatur, sacrorum canonum custodis et propugnatoris zelosissimi.

Obiit Brzozoviae⁴⁾ 1559, quiescit vero in ecclesia cathedrali, ubi pulchrum marmoreum monumentum (epis-

¹⁾ In docum fundat. altariae Corp. Christi dd. 20 Oct. 1558 (uro. XIV) haec a se in eppatu Prem. facta recenset: a) Granicierum in omnibus bonis instaurationem (cf. Act. Cap. p. f. S. Joan. B. 1556 f. 104.) b) Arcis Radimn. et curiae eppalis in Piotrkow a fundamentis structuram. (Teste Guagnino fere omnes eppi et senatores Petricoviae domus suas habebant ob comitia ibi celebrari solita.) c) Curiae Premisl., Brzozov. et Crosn. reparationem, praediorum meliorationem. Cf. Trzebin fol. 22, n. 5.

²⁾ Vid. not. praec. sub. a.

³⁾ Vid. docum. nro. VIII, et nro. IX respectu villam Duńkowie, de qua recole dicta sub, eppatu Błażejowski et Oporowski.

⁴⁾ Brzozoviae mortuum fuisse adnotatio in Actis Eppalibus sub anno 1559 posita docet. Capitulo 200 fl. legavit, qui in subsidium scholae cathedr. erogati sunt. V. Act. Cap. 1560. Pro anniversario suo unam sexagenam („2 fl. pol.“) de censu e villa Zamoście destinavit (cf. doc. nro. XIII.) Anniversarium hoc olim fer. 6 post f. S. Jacobi Apli. absolvebatur, at nunc pridem exolevit. — Acta Archieonfrat. sacerdot. Crosn. ac Sannocen. haec de ipso annotant: „Hic Illmus Rmus. Dominus „Confraternitatis nostrae catalogo nomen dedit, sessionibus „saepissime adfuit.“

copi in pontificalibus jacentis figuram referens) merita ejus posteris hac inscriptione commendat:

Joanni Dziaduski, I U. D. Eppo Prem., generis nobilitate, religione et pietate praestantissimo, catholicae fidei propugnatori acerrimo, de republ. et eccla sua optime merito, anno aetatis suae LXIII. salutis MDLIX die XXVIII Julii vita functo, amici moerentes posuerunt.

XXI. PHILIPPUS PADNIEWSKI

ARM. NOWINA.

E. P. 1560.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismud. Augustus.	Pius P. IV.	Joan. Przerębski
	1559—1565.	† 1562.

Archi-Epp. Leopold.

Felix Ligeza † 1560

Paul. Tarło.

Philippus Nowina Padniewski, filius erat Adalberti et Margarethae de Żerniki, (Castellani Calissiensis filiae.) Litterarum studia in exteris academiis absolvit, tum ad statum militare animus applicans, sub Sigismundo I pugnae Poswoliensi non sine virtutis militaris laude interfuit. Mox ad militiam sacram transgressus singularem patronum nactus est Petrum Tomicium, Eppum Cracov. liberalem hominum eruditorum Maccenatem, cui ob morum suavitatem, et styli Latini elegantiam pla-

cerē noverat. Ejus patrociniō fultus praeposituram Gnesnensem ac Łancieniensem, tum et Archidiaconatum cathedr. Cracov. obtinuit, a rege vero Sigismundo Augusto, primum ad majorem regni Secretariatum, dein ad munus Vice-Cancellarii promotus est. Varias tunc legationes ad Carolum V et Ferdinandum I Imperatores cum laude obivit. ¹⁾ Mortuo Joanne Dziaduscio rex episcopatum Premisliensem ipsi contulit, quem anno D. 1570 aggressus ²⁾ post 5 menses ad eppatum Cracov. translatus est. ³⁾

¹⁾ Vid. Łętowski in Cracoviensibus.

²⁾ A. D. 1560 in Capit. partie. post Dom. „Oculi“ (quae est 3 Quadrag.) comparens V. Matthaeus Duńkowski, rector ecclesiae in Żurawica, exhibitisque litteris Aplicis de confirmatione R. in Ch. P. Philippi Padniewski in eppum Prem. fidem facientibus, ejus nomine in realem eppatus possessionem introduci postulavit. Capitulum, habita deliberatione, bona mensae illico tradidit nob. Joanni Zakrzyński, D. Eppi servitori, at quominus eidem spiritualia traderet, scrupulum habuit, cum nec bullas Aplicas sub plumbo prodaxerit, nec dictus procurator de sufficienti mandato legitimare sese potuerit. Ad haec ergo supplenda, ac in specie ad juramentum de statutis ecclesiae observandis praestandum Capitulum eppum provocavit, invitationem etiam sub tempus congregationis generalis p. f. S. Joan. B. ejusdem anni repetiit, quin tamen ibidem disertum vestigium adsit, hisce postulationibus satisfactum fuisse. In Actis tamen Eppalibus vol. XVI legitur: „Die Martis, 19 Martii 1560 Rmus. „in Christo Pr. et D. Philipp. Padniewski, elect. Prem., et R. „P. Vice-Cancellarius possessionem eppatus Prem. assecutus est. „Vol. XII vero inde a 1 April 1560 habentur Acta coram R. D. „Alberto de Pilzno Vicario in spir. sub. praesulatu Rmi. D. „Philip. Padniewski E. P.“

³⁾ Acta Cap. continent: A. D. 1560 fer. 2 post f. S. Aegidii Abb. (2 Sept.) fuit Capitulum, in quo DD. Plati et Canei certi testimoniis edocti de promotione Pmi. in Christo Pris et D. Phil. Padniewski ad eppatum Cracov., Administratorem spir. et temporal. elegerunt R. Alb. Pilzno, donec Rmus. in Christo P. Valent. Herburt, designatus eppus Prem., vigore litterar. Aplic. legitimam possessionem hujus ecclesiae assecutus fuerit. — An Padniewius unquam Premisliae pedem intulerit ex praemissis dubium est.

Status ecclesiae tam universalis, quam in specie nostrae Premisl. sub brevi ejus regimine idem fuit, ac sub illius antecessore. Concilium Tridentinum post sess. 16 interruptum, anno 1560 a Pio P. IV denuo pro festo Paschatis anni sequentis convocatum fuit. Ferociebat interim in Polonia more suo haeresis, et ecclesiae bona diripere pergebat. Annales nostri sub hoc tempus profanationem ecclesiae paroch. in Wysoka commemorant, per Parochum loci, Joannem Kwalk, patria Łancutensem, perpetrata, qui ob tale facinus per Albertum de Pilzno, Canonicum cathedr. et in spiritualibus Vicarium in contumaciam excommunicatus, beneficio privatus, et e dioecesi proscriptus fuit. ¹⁾ In Capitulo generali pro f. S. Joannis B. 1560 celebrato productum fuit quoddam documentum Philippi Padniewski Epi, quo scultetiam in villa Dalejowa a se Lucae Rutheno venditam esse recognoscebat; at Capitulares ex hac alienatione praejudicium mensae eppal. pertimescentes actum approbare detrectarunt, donec per delegatos Capituli revisio dictae villae instituta fuisset. ²⁾

Mox a morte Dziaduscii Stanislaus Drohojowski, Capitaneus Premisl. homo haereticus ³⁾ villam Duńkowice, ab eppis hucusque jure obligatoreo possessam, occupavit, quin et certum fundum in Radymno a mensa eppali arbitrarie decerpit. Valent. Herbort, vacante sede bonorum eppal. Administrator, invasorem ad iudicium castrense citavit, ab hoc vero ad regiam majestatem remissus documenta concernentia Padniewio, eppo interim nominato, Cracoviam transmisit, cum invitatione, ut processum in

¹⁾ Vid. Act. Epp. vol. XII sub. 17 Jun. 1560.

²⁾ Vid. Act. Cap. ex an. cit.

³⁾ De quo vide quae diximus sub eppatu Dziaduski.

aula tanto sollicitius promoveret, ac proventus Radymnenses a possessione villae Duńkowice multum dependerent. At ille, probabiliter spe mox obtinendi eppatus Cracov., ductus, segniter rem egit, ita, ut Capitulum eum saltem ad restituenda documenta rogare coactum fuerit.¹⁾ Sic villa illa fere a duobus saeculis per eppos possessa iis ademta, summa vero super ea locata, sub sequenti eppo exsoluta est.

Padniewski a scriptoribus polonicis tanquam homo politioris moris, doctus et eloquens,²⁾ litteris deditus,³⁾ et litteratorum fautor;⁴⁾ at simul ut duplex animo,⁵⁾ vanae gloriae studiosus et plus aequo pompae saecularis

¹⁾ Vid. Act. Cap. 1560 fol. 133, 124.

²⁾ Warszewicki in parallellis — et Starowski in „claris Sarmatae oratorib“ eum cum laude commemorant. Carolus V Rom. Imp. dixisse fertur: quod neminem externum legatum melius et fidentius suam legationem expedientem audisset. Joan. Kochanowski ejus ingenium et doctrinam carmine celebrat. lib. 3 eleg. 5.

³⁾ Fructus lucubrationum suarum in MSS. reliquit, inter quae numerantur: a) Elogia virorum toga sagoque illustrium. — b) Litterarum publicar. regni Pol. sub. Sigism. Aug. a Phil. Padniewski 1559—1562 expeditarum volumen autographum. c) Eplae sub Sigismundi Aug. principatu ad regni proceres partim latine partim polonice scriptae. V. Wiśniewski in hist. lit. pol. tom. 8 p. 142, 143. Adde Paprocki et Niesiecki.

⁴⁾ Bętkowski in hist. lit. pol. scribit, eum multis litteratis liberalem Maecenatem fuisse, ppue. vero Benedictum Herbestum et Jacobum Górski, viros orbi litterario notos, ejus gratiam expertos esse.

⁵⁾ Cum Franc. Commendoni, Nuncius Applicus in Poloniam venisset, Sigismundum Aug. ad recipienda decreta Concilii Trid. inclinaturus, Padniewski qui ut mox videbimus haereticis in multis connivebat, in consultatione cum eo habita suavit, ut erga Regem omni severitate uteretur, blanditiis nihil effecturus. Id ubi rex comperit, affectus ejus, quo antea in Padniewium ferebatur, multum refrigeratus est. (Wiśniewski hist. lit. pol. cit.)

amans,¹⁾ erga novatores conniventior,²⁾ nepotismo deditus, et alienorum appetens describitur.³⁾

Vivere desiit Varsaviae d. 12 Aprilis 1572, et in Capella basilicae cathedr. Cracov. quam sumtu suo restauravit,— quaeque modo Potockiana audit,— sepultus quiescit.

Epitaphium Padniewscii

Philip. Padniewski, *stemm. Nowina, patre Alberto ut genere, ita morum gravitate dignissimo, matre Margaretha de Żerniki, Castellani da Caliss. natus, accumulatae vir-*

¹⁾ Piasecki in Chronic. p. 41: „Fuit vir animi excelsi, sed „ad fastum ac pompam profanam compositus.“ Starowski (in Crac. Epp.) p. 241: „Dum veheretur per urbem semper „rheda ejus 200 equites antecedeabant, holoserico vestiti, et „et torquibus aureis praecincti.“ Non ii sumus, qui omnem luxum Praesulibus interdictum velimus, ast, uti proverbium habet, modus in rebus servandus est.

²⁾ Starowski testatur, Valentinum, parochum in Karczow, ob uxorem ductam coram eo causam agentem, intercedentibus pro eo hominibus potentibus, impune exiisse. Quod magnum scandalum praebuit, et Capitulo Cracov. occasionem dedit, Eppum ad majorem in haereticos et apostatas rigorem admonendi.

³⁾ Stanisł. Fabiański E. Ploc. in monitis Pstroconii domesticis etc. p. 106 ita hunc de Padniewscio disserentem exhibet: „Non satis erat Philippo Padniewio, quod, quidquid ex bonis „ecclesiarum collegit, in profanos familiae usus, in coëmeudas „amplissimas possessiones contulisset, etiam a monasteriis „abstracta praedia illis obnoxia fecit. Nuper Opatovecium „eum pertransiremus, nobile quondam abbatis Tinecensis oppidum, quaeso: equis nunc loci dominus sit? Stanislaum Padniewium, Castellatum Oświecim., respondent cives, ejus „possessione et usufructu potiri. Ob quod, inquam, meritum? „Nepos Eppi Cracov. fuit. Hoc unum videlicet sufficit ad „amplissima capienda praemia, si nepos sit eppi, licet directus herus renuat, licet is, qui capit, nec meritum sit, nec mereri posset, habeat tamen praemia meritorum!“ Niesiecki provocans ad Padniewii epitaphium eum a liberalitate in pauperes laudat. At utinam epitaphia semper veritatem dicerent! Nimirum marmor perinde ac charta patiens est.

tutis pulchritudinem eruditione insigni commendatam, Serenissimo regi Sigismundo Augusto probatissimam reddidit. Hic illi, in Lithuania degens, contulit minoris Cancellariae insigne post decessum Vinc. (recte: Joannis) Przerembii, Eppi Plocens., postquam ante ornatus fuerat praepositura Gnesn. et Lancic., Archidioconutu Cracov. et regni majore Secretariatu. Post translatum in alteram vitam Andream Zebrzydowski E. Crac. Sedis ejus vacantis regia munificentia honorem possedit. Optimus Senator, et pater pauperum, ac eruditiorum, quos quotide de mensa alebat.

DOCUMENTA AD EPPISCOPATUM
VALENTINI HERBORTH.

- I 1561. Brzozov. 15 Juni. Valentinus Herbort E. P. Nicolao Cebzyk, sculteto in Lubatowa privilegium super scultetia concedit ad tempus vitae ipsius, uxoris, et filii. (Trzeb. f. 142.)
- II 1562. 26 Aug. Valent. E. P. ecclesiae paroch. in Pnikut decimas post araturas praediales villae Bolanowice adjudicat, sublato decreto Joannis Dziaduski dd. 6 Maji 1566 easdem ecclesiae in Hussakow adjudicante. Act. Epp.
- III 1562. 1 Decemb. Pius IV Eppo Prem. Valent. adventum ad Concil. Trid. gratulatur. Theiner tom. II 652.
- IV 1564. Radimnae in arce eppali d. 16 April Valent. E. P. Paulo et Petro Dąbrowski pro S. 150 marcar. cum consensu Capituli advitalitium inscribit super duobus molendinis, uno ad

- fluvium San, altero ante oppidum Radymno, item super 2 hortis, ad tempus vitae unius illorum videl. Pauli Trzeb. f. 212.
- V 1564. Radimn. penult Junii. — Valent E. P. duobus molendinis in praec. privilegio memoratis pro iisdem molendinatoribus Petro et Paulo Dąbrowski tertium adjungit in piscina sub arce Radimn. aedificandum. Trzeb. p. 214:
- VI 1564. 13 April. Eppi regni Pol. Pio P. IV difficultates exponunt, quae e nimis scrupulosa executione decreti Concilii Trid. de residentia et pluralitate beneficiorum propter haereticos oriri possent. (Theiner tom. II.)
- VII 1565. Radimn. penult. Junii. Valent. E. P. ecclesiae paroch. in Blizne loco prati pro effodienda piscina accepti agrum „Suchonowska“ cedit. (Trzeb. f. 259.)
- VIII 1566. 1 Julii. Pius P. V AEppum Gnesn. monet, ut clerum Pol. ad severiorem disciplinam ecclesiam reducat, Seminaria clericor. instituat, Catechismum Roman. in linguam pol. traducendum curet. (Thein. tom. II, f. 725.)
- IX 1566. Brzozov. 2 Januarii. Valentinus E. P. Nicolao Jankowski, sculteto in Domaradz, pro praedio ejus in suburbio Brzozoviensi, Porchówka dicto, sex cmetones ipsi et filio ejus ad vitae tempora dat, ac super his cmetonibus Summam 506 fl., qua dictum praedium taxatum est, inscribit. (Trzeb. pag. 123.)
- X 1566. fer. 3, post f. S. Agnetis V. — Valentinus Orzechowski judex, et Hieronym. de Chmielk Chmielicki, subjudex terrae Prem. ad in-

stantiam Valentini E. Pr. et Joannis Szyrzyński, haeredis villarum Sosnica et Święte, recognoscunt granicies inter bona eppalia Radymno et supradictas villas. (Trzeb. p. 215.)

XI 1567. 14 Aug. Valent E. P. parochiam in Myślatyceze unit cum parochia in Pnikut, donec in Myślatyceze ecclesia aedificata fuerit. (Trzeb. p. 168, 169.)

XII 1568. Grodnae 14 Maji. Sigismundus Aug. R. P. approbat actum Valentini E. P. quo Archidiacono Prem. decimam eppalem de villa reg. Hujsko, et Capitulo decimam de villa Wola-lacka redit. (Ros. II, pag. 124.)

XIII 1568. penult. Febr. — Valentin. E. P. Praepto hospitalis Brzozov. hortum in Starawieś post eccliam B. M. V. in augmentum dotis attribuit, eum obligatione unius missae quotannis pro salute eppor. Prem. absolvendae (Act. Eppal. lib. XII.)

XIV 1570. Varsav. in Conv. reg. general. 8 Julii. Sigismunds Aug. R. P. beneficium paroch. in Dolina (Archid. Leop.) mensae Capituli cathedr. Prem. uniri consentit. (Trzeb. f. 116.)

XV 1571. dd. Wiśniae 11 Decemb. — Stanislaus Słomowski de Czechowo, AEpp, Leop. beneficium par. in Dolina mensae Capituli Prem. incorporat. (ibid.)

XVI. 1572. Brzozov. 11 Julii. Valent. E. P. beneficium paroch in Stryj Collegio Prem. Vicar. cathedr. incorporat. Annal. pag. 344.

XXII. VALENTINUS HERBORTH

DE FULSZTYN, ARM. PAWEZA.

E. P.

1560—1562.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Sigismund. Aug. † 1572	Pius IV † 1565 Pius V	Joan. Przerębski. † 1562. Jacob. Uchański.
	1566—1572.	

Archi-Eppi Leopol.

Paulus Tarło † 1565

Stanislaus Słomowski.

Familia Herborth vel Herbórd (variant enim scriptores in hoc nomine scribendo) ex Moravia originem trahit, ubi ab antiquo arcem Fullenstein possidebat. Refert Balbinus, Bohemorum annalista, A. D. 1278 in pugna, qua Ottocarus, Boëmiae rex, in campis ad fluvium Moravam cum Rudolpho Habsburgico sinistro Marte conflixit, parum abfuisse, quin imperator ab Herborato de Fullenstein Ottocari milite, lancea confoderetur. Valentinus noster filius erat Joannis in Fulsztyn et Dobromil Herborth, succamerarii Premisl., et Hedvigis de Rola, frater vero patruelis famosi Joannis Herborth, Capitan. Prem. et Cas-

tellan. Sanocen., qui statuta regni Pol. compilavit, et Cromeri opus histor. in compendium redigit.¹⁾

Humanioribus litteris imbutus est a viro eruditionis laude conspicuo, academico Cracov., Simone Marycki de Pilzno²⁾ uberioris vero doctrinae gratia Italiae ludos litterarios adiit.

Mature ad statum ecclesiasticum animum applicans anno 1544, qua clericus minorum ordinum ad canonicatum Premisl., post fata Andreae Odrowąż vacantem, praesentatus fuit, praevaluit ipsi tamen Georg Szymonowski, Bonae Sforziae cliens, qui regina intercedente, a Stanislao Tarlo p. t. Eppo Prem. institutionem obtinuit.³⁾

Meliori fortuna usus est, quum pro alio canonicatu (fundi Piekulice), post obitum Sebast. Wągrzynowski vacante, concurreret, quem testantibus Actis Consist. hoc ipso anno 1544 cum effectu obtinuit.⁴⁾ Paulo post etiam Canonicus Cracoviensis factus est,⁵⁾ Premisliae vero 1548 ad dignitatem praepositi cathedralis ascendit.⁶⁾ A. D. 1559 post fata Joannis Dziaduski, et 1560 post translationem Philippi Padniewski, dioecesim Prem. in spiritualibus et temporalibus administravit. Hoc ipso anno 1560 ad epis-

¹⁾ V. Niesiecki korona polska.

²⁾ Cf. Wiśniewski, hist. lit. pol. tom. VI, pag. 194—197, ubi testatur, hunc virum litteratum praeter alia opera quae ibi recenset, in gratiam Herborti, discipuli sui, peculiarem tractatum de Scholis seu academiis libri II, Cracoviae 1551 typis excusum, edidisse. Multum vero hallucinatur eo loco cit. auctor, dum Stanisl. Hosium et Joan. Lubodziejski, quorum Cancellarius fuit Maricius, Eppos habet Premislienses.

³⁾ Vid. Acta Cons. vol. V s. 18 Januar 1544. Ab Eppo Herbortus ad Petr. Gamratum, AEppum Gnesn., appellavit, quod tantumdem erat, acsi ad reginam appellasset.

⁴⁾ Act. Cons. vol. XIV, sub. 16 Jun. 1544.

⁵⁾ Teste Łęptowski in Catal. Canc. hoc ipso anno 144 ad capitulum Crac. gremium est receptus.

⁶⁾ Vid. Acta Cap. ex 1550.

copatum Prem. promotus 15 Octobris ecclesiae cathedr. gubernacula capessivit.¹⁾

Sub ejus eppatu motus, per novatores in Polonia excitati, perdurabant, ac doctrinae hereticae, rege conivente,²⁾ per totum regnum late diffusae, etiam ad inferiores hominum classes penetrabant.³⁾ Herborthus contra apostatas juxta praescripta constitutionum ecclesiasti-

¹⁾ Vid. Acta Epp. et Cap. s. anno cit. Fer. 4, p. Oct. SS. Corp. Christi 1561 consuetum juramentum de statutis ecclesiae observandis in Capitulo praestitit. (Act. Cap. ex hoc anno.)

²⁾ Sigismundus Augustus, qui primo decennio plura decreta in haereticos tulerat (vid. nos sub. J. Dziaduski) serius edicta, iis patrocinantia, publicavit. Sic Vilnae dd. 6 Jun. 1563 cunctis nobilibus — M. ducatus Lithv. ad omnes dignitates et munera aditum patefecit, dummodo sint confessionis christianae (jednoby byli wiary chrześcijańskiej,) id quod et privilegio dd. Grodnae 1 Jul. 1568 repetiit. — Postquam anno 1569 in comitiis Lublin. unio perpetua Lithuaniae cum Polonia ea lege sancita est, ut utriusque provinciae incolae aequalibus juribus, privilegiis et praerogativis gauderent, Protestantes Poloniae citata bina privilegia etiam ad se extendebant, anteriora vero sibi contraria decreta regia pro antiquatis habebant. (Vid. „Prawa i wolności Dyssydentów w nabożeństwie chrześcijańskim, w koronie Pol. i W. X. L. służące.“ Sin. loc. 1767 4°.)

³⁾ Acta Eppalia plures oppidanos ob haeresin judicatos commemorant. Vol. XX s. 21 Maji 1565 Andreas barbinton-sor, Martinus pello, et Bernardus (conditio non exprimitur) incolae in Lyesko (Lisko) in haeresim lapsi et errores ab ecclesia damnatos publice profitentes, excommunicantur, et magistratui civili puniendi reliquantur. Ibid. 11 Jun. 1565 Stanisl. Klimkowie de Krosno a censuris, ob haeresim latis, praemissa in ecclesia Radimn. erroris abrenunciatione absolvitur. Vol. XVI s. 26 Aug. 1564 Dorothea Płuńska, civis Prem. s. 7 Sept. 1562 Michael chirurg. Prem., ab haeresi absolvuntur. Vol. XVIII 20 Jun. 1567 occurrit causa Apolloniae Langerowa ratione haeresis, 8 April. 1569 Jacob. Płoński ob haeresin excommunicatur. — E clero vol. XV 10 April. 1562 occurrit excommunicatio Bartholomaei de Mościska praedicatoris Dni. Christoph. Pilecki in curia et oppido Lancuth., ibid s. 26 April. 1564 legitur actio contra Petrum, pleban. de Gacz propter haeresin.

carum munere suo fungebatur, ac proceribus, non solum a fide deficientibus, sed et ecclesiis sui patronatus vim inferentibus, — quos inter Stanislaum et Mathiam Bal in Hoczew, ¹⁾ Sbigneum Sienieński in Rymanow, ²⁾

¹⁾ Stanisl. Bal, succamerarius Sanoc. cum Mathia fratre ecclesiae paroch. in Oczew (Hoczew,) cujus loci domini erant, violentiam intulerunt i. e. divinissimum Corp. Christi Sacramentum, baptisterium et imagines SS. ex ea amoverunt, calices, patenas, reliquos apparatus diripuerunt, devotionem catholicam in ea celebrari impediunt, et liturgiam haeticam per Jacobum de Strzyżow pseudomysten (de quo vid. dta. sub. Dziaduski.) in ea fieri jusserunt. Eapropter in contumaciam excommunicantur, item propter occupationem dotis ecclesiae jure patronatus privantur. Act. Epp. vol. XV s. 21 April 1562.

²⁾ Sbigneus Sienieński Castellanus Sanoc., haeres bonorum Rymanow e. attin. jam pridem animum ecclesiae et hierarchiae catholicae inimicum prodidit. A. 1547 fer. 2 post f. divis. Aplor. (16 Julii) cum 40 equitibus armatis ac 60 pedibus, qui pyxidibus, arcibus ac aliis acutis armis instructi erant, villam eppalem Królikowa occupavit, focum paratum abstulit, census, qui mensae eppali solvebantur, sibi pendi jussit, verbo: se ut dominum et proprietarium hujus villae eppalis gessit. Ex hac causa Joan. Dziaduski eum ut raptorem bonorum ecclesiae excommunicavit. (Act. Epp. vol. XIII, 19 Sept. 1547;) ipse vero absolute non quaesita, ad haeticos transiit, et in oppido suo Rymanow religionis catholicae exercitium sustulit. Ejus jussu Tiburcius Borussowski, quondam hospitalis Sanoc. praepositus, Presbyter apostata, in ecclesia Rymanow. ad S^{um} Andream jam ab anno 1553 liturgiam sermone vulgari cum dispensatione S. coenae sub utraque specie celebrabat, ac populum scandalosis praedicationibus ad defectionem ab avita fide sollicitabat, propterea a J. Dziaduski excommunicatus. (Vid. s. h. epp.) Dein 1555 Sieninius quemdam Ambrosium Almanum pseudopraedicatorem qui antea per terras Prussiae et Silesiae, novum Evangelium praedicans, oberraverat, Rymanoviam induxit, pariter a praefato Eppo excommunicatum. (Vid. ibid.) Hoc modo animis parochianorum aliquamdiu ad reformationem praeparatis, ipsam ecclesiam paroch. Rymanov. violenter occupavit, calices, patenas, cruces, ostensoria aliosque apparatus ecclesiae propria manu de ecclesia exportavit, S. Eucharistiam in terram abjecit, ac pedibus conculcavit, S. chrisma ad calceos unguendos adhibuit,

Joan. Pieniążek in Pruchnik, ¹⁾ et Stanisl. Drohojowski in Jaćmierz ²⁾ acta commemorant, inpavide sese opposuit, poenis, in jure contra haeticos statutis, in eos animadvertens.

A. D. 1562 ad Concilium Tridentinum, a Pio P. IV reassumptum, qua legatus regis Poloniae profectus est, ³⁾

amotoque paroch. incolas loci ad praedicationes ministri haetici frequentandas compulit. Similes violentias etiam in aliis locis domini sui, in Iwonez et Klimkówka, commisit. Quapropter sententia V. Herbort eppi dd. penult. Maji 1565 qua manifestus haeticus denuo excommunicatur, et jure patronatus ecclesiae privatur. (Act. vol. XV s. d. et a cit.) — Sic domus Sieninia, quae quondam ecclesiis Gnesnensi, Leopold. et Cracov. praesules dederat, ab ecclesia defecit, ac paulo post Arianismi firmissimum fulcrum evasit.

¹⁾ Joan. Pieniążek, post obitum Stanisl. Broniowski et Sebastiani ejus filii bonorum Pruchnik haereditatem adeptus, ecclesiam oppidi illius eum dote occupavit, et ex ea fanum sectae suae haeticae effecit. (Vid. depositiones testium ex anno 1607 in libr. privileg. pag. 36.) Protestationem V. Herborth Eppi contra violentiam ejus Act. Eppatus sub. ult. Aug. 1570 continent. Eidem Pieniążek etiam occupatio vicinae ecclesiae in Zarzece adscribenda videtur quae aequae ac Pruchnicensis longo tempore haereseos jugum tulit.

²⁾ Stanisl. Drohojowski, Capit. Premisl. haeres in Jaćmierz adhuc sub. Joanne Dziaduski 1559 propter haeresim excommunicatus fuit. Val. Herborth eum cum conjugue sua jure patronatus ecclesiae in Jaćmierz privavit, illudque in generosum Joan. Ligęza, qua verum et legitimum praefatorum bonorum dominum transtulit. (Act. Cons. vol. XV sub. 20 April. 1562.)

³⁾ Act. Epp. vol. XV ad an. 1562 adnotant: „Anno quo supra die lunae, 7 Septembris, Rmus. in Christo Pr. et D. D. „Valent. Herborth E. P. e Brzozow ad Concilium Christianum „et oecumenicum Tridentinum a regno Pol. S. R. Majestatis „Legatus designatus, discessit, et ne propter S. Remmae Paternitatis a Dioecesi absentiam aliquid negligentiae cum in „cultu divino, tum rebus et negotiis spiritualibus committatur, „R. D. Stanisl. Tarnawski, ecclesiae cathedr. Prem. Custodem, „in Administratorem generalem constituit et ordinavit — cujus „Acta sequuntur.“ Pallavicini in hist. Conc. Trid. lib. 18 scribit, eum Tridenti honorificentissime exceptum fuisse,

cui cum eximia doctrinae et zeli sui fama usque ad exitum interfuit,¹⁾ ac in patriam reversus, ut ejus decreta et canones a rege et regni ordinibus reciperentur, sollicitè adlaborabat.

A. D. 1561 Synodus provincialis Varsaviae,²⁾ anno vero 1564 ab Eppis Russiae Leopoli celebrata fuit³⁾ pro

et quoniam multi ex Eppis ei obviam processerunt, Sessionem, quae eo die celebranda fuit, in sequentem diem prorogata fuisse. Cf. quoque eplam Pii P. IV ad ipsum scriptam inter documenta sub. nro. III cit. Oratio, quam Herbortus ad PP. Concilii dixit, habetur inter orationes aliorum legatorum, quae Coloniae typis Birkmannianis 1565 8° excusae sunt. Orehovius dialog. 6 testatur „eum a PP^{bus} Concilii in numerum 12 epporum, ad colligendos abusus ecclesiasticos et remedia, iis medendi, proponenda destinatum, cooptatum in hac provincia fructuose laborasse.

¹⁾ Inter PP., qui decretis Synodi subscripserunt, etiam ejus nomen legitur. Rediit ad Dioecesim 1564. Vid. vol. XV. Act. Epp. ubi Actis anni cit. haec proemittitur inscriptio: „Acta coram Rmo. Pre. et Dno. Val. Herborth E. P. post ejus adventum e Concilio Tridentino.“

²⁾ Huic Concilio V Herborth personaliter interfuit, nam Act. Epp. vol. XV sub. 13 Febr. 1561 legitur: „judicium eppale siluisse ob protectionem Rmi. D. Eppi ad Synodi provine. Varsav.“ — Ejus canones vid in libro const. synodali. In hac Synodo Orehovius praesente Berardo Bonjoani, Eppo Camerino et Sedis Aplicae Legato, orationem dixit „pro dignitate sacerdotii — (quae Coloniae 1563 dicto Legato dedicata prodiit) — de qua memoratus Legatus in Epla ad Cardinalem Moroni scripta, tale fersit iudicium: „Nell' ultima sessione del Sinodo l' Oricovio molto nobile, e reputato il primo letterato di questo regno, fece una bellissima orazione. Mando copia, percho servirà per istruzione della sua opinione, alla presenza del clero, dei Senatori e molti gentiluomini del regno, e forastieri, che vi erano concorsi, e se bene l' orazione, che io prima haveva veduta, mi era parsa notabile, nondimeno quando fu recitata con quelle azzioni, con quelli affetti lacrimosi, e con bella pronuncia, ricordando l' impeto, sollevò nei Comizzi contro gli ecclesiastici, riuscì mirabile con soddisfazione universale.“ (In ultima Synodi sessione Oricovius, vir multum nobilis, et pro primo istius regni litterato reputatus bellissimam orationem dixit, cujus

servanda orthodoxa fide, disciplina eccles. instauranda, et pace ecclesiae firmanda, ad quem finem Praesules Poloniae etiam, Cardinalem Hosium imitati, collegia PP. Soc. Jesu in dioecibus suis erigere coeperunt.⁴⁾ In Russia primum hujusmodi collegium liberalitate Sophiae de Sprowa Jaroslaviae fundatum fuit (1571).

exemplar transmitto, pro instructione de sententia (ejus.) coram clero, Senatoribus, multisque nobilibus indigenis et extraneis, qui illuc concurrerant, declarata servitutum. Et quamvis oratio ipsa, quam praevis legeram, mihi visa sit admirabilis, nihilominus comitante (congrua) actione, et cum affectibus, lacrymosis, pulcherime pronuntiata, spectato, quem (olim) in comitis contra clerum suscitaverat, impetu, mirabilem produxit effectum, communique omnium satisfactione excepta est.) (Thein. mon. tom. 2, f. 660.)

³⁾ Celebrata fuit Leopoli 8 Novembr. 1564, praesidentibus Joane Franc. Comendone, Patricio Veneto, Eppo Zacynthensi, Pii P. IV ad Regem et regnum Pol. legato, et Paulo Tarlo, AEppo Leopoli. — Aderant: Albertus Sobiejuski de Starozreby Eppus Chelmen. (serius Premisl.) Albertus de Pilzno, Canonicus Leopoli. et Prem., qua nuncius Val. Herborth E. P. infirmitate domi detenti, et Capituli cath. Prem., Simon Borzynski, Decan. Camenec., Nuncius Dionys. Seeigniowski E. Camen., et Jacob. Wirtoński Praep. Camenec., qua Nunc. Capituli. Eppus Luceor. ad Synod. invitatus nec personaliter, nec per nuncium comparuit. — In hac Synodo ante omnia canones et decreta S. Concilii Trid. suscepta, cum hac tamen restrictione: quod, quoniam inter decreta aliqua sunt, e.g. de residentia cleri, de pluralitate beneficiorum et de Seminariis erigendis, quae in parvo hujus provinciae sacerdotum numero, oh tenuitatem proventuum beneficiorum aliaque impedimenta huic provinciae propria, plus officere, quam prodesse possent, visum sit huic Synodo, cum SS. Dno. agere, ut huic provinciae hac in parte specialiter providere dignetur. Vid. quoque apud Theiner eplam epporum Pol. ad Pium IV dd. 13 Apr. 1564, de periculis, quae ex nimis serupulosa executione decretor. Concil. Trid. de pluralitate beneficiorum et de residentia propter haereticos oriri possent (tom. 2, pag. 108.)

⁴⁾ Stan. Hosius Card. et Eppus Varmiensis Jesuitas in Concilio Trid., cui Jacob. Lainezius praepositus ordinis generalis interfuit, cognovit, eosque aptissimos fore judicavit, ad haereses, quae tunc in Polonia grassabantur, debellandas. Igitur

Sed ut ad Episcopum nostrum revertamur, ex rebus ab eo gestis sequentia notamus:

Decimam eppalem de villa Lacka-Wola ad mensam Capituli, de villa Hujsko vero Archidiacono cathedr. cessit.¹⁾ Precibus suis apud Sigismundum Aug. et aq. AEppum Leop. interpositis obtinuit, ut Capitulo beneficium paroch. in Dolina (ADioec Leop.) incorporaretur.²⁾ Neque solum proventibus Captli ampliandis sollicitudinem suam impendit, sed etiam curam habuit, ut ad hoc collegium, eppi Senatam constituens, viris, doctrinae et pietatis fama conspicuis, aditus pateret, quare consuetudi-

Brunsbürgae, in dioecesi sua, primum pro eis Collegium fundavit (1565.) Eum mox alii Eppi Pol. et Catholici regni proceres imitari coeperunt. Valent. Herborthus Premisliam PP. Societatis introducere optaverat, at mediis ad id deficientibus contentus fuit eos Jaroslaviam introducere, ubi munificentia Sophiae de Sprowa Stangenberg 1571 eorum Collegium fundatum est. Mox et Leopoli liberalitate Joan. Demetrii Solikowski AEppi collegium S. J. erectum est (1590.) — Primus o Polonis Societati nomen dedit S. Stanisl. Kostka, Romae, durante Novitiatu, mortuus. Ordo hic brevi plures viros illustres protulit, uti: Stanisl. Varsevicium, Petrum Skargam, concionatorem nulli secundum, Jacobum Wujek, auctorem postillae maj. et minoris, tum novae polon. bibliorum versionis, Martin. Luternam patria Drohobyensem, insignem ecclesiastem, Martinum Śmigleciem, Arianorum impugnatorem Nicol. Lancicium, ex haeresi Calvin. conversum, melioris notae scriptorem asceticum. — Nec sane spe sua delusus est Cardinalis Hosius; nam Jesuitae non tantum ulteriori haereseos in Polonia propagationi obicem posuerunt, sed et plurimos nobiles, quos haeresis fascinaerat, in sinum ecclesiae cathol. reduxerunt.

¹⁾ Hae decimae de praediis regalibus noviter erectis ad mensam eppalem pertinebant. At Eppus ut, Plati et Canonici apud ecclesiam cathedralem commodius agereat, et ADiaconus officio suo melius fungi posset, eas Capitulo cessit; id quod Sigismund. Aug. R. Pol. ratam habuit. (Vid. docum. nr. XII.)

²⁾ Vid. docum. nr. XIV, XV. Ad hoc beneficium spectabat villa Spas cum salis fodina (wieża) ac duabus patellis (trza-ny), item telonco patellarum. (Trzeb. fol. 112.)

nem lucusque observatam, plebejos ad dignitates et praebendas canonicales non admittendi, consentiente Capitulo ita reformavit: ut abhinc etiam ignobiles, dummodo eruditione et gradu doctorali insignes, ad gremium Canonicorum recipi possent.¹⁾ Porro statutum de residentia Capitularium instauravit,²⁾ Capitulo bibliothecam suam,

¹⁾ Cf. quae de exculsione plebejorum a Capitulis sub. S. Tomicki observavimus. — Exclusio hujusmodi Herbortho, quamvis stirpe nobilissima orto, injusta videbatur; hinc in Cap. p. f. S. Joan. B. 1564 cum Platis et Canonicis statutum condidit: ut dehinc etiam homines plebeji ad Capitulum admittantur, dummodo litteris patentibus alicujus Universitatis, a Sede Aplica approbatae, demonstraverint: se insignibus doctoralibus esse decoratos, „quae insignia aequipollere debent ipsius germanae nobilitatis insignibus.“ (Vid. hoc decretum ad calcem libri pergamen. statutorum Capituli.) Eppus et Capitulum jurejurando se obstrinxerunt ad hoc statutum observandum, quod tamen (tanta est praepudiciorum vis!) mox a morte Herborthi oblivioni datum fuit. Adhuc 1792, adeque jam sub regimine Austriaco, Capitulum antiquam illam praxim, non nisi nobiles ad gremium suum recipiendi, contra Platum ignobilem a Leopoldo II Imper. nominatum ursit, quamvis laurea doctorali in Theologia insignitus esset. Remonstranti vero responsum est: Praxim illam a c. R. regimine nunquam fuisse approbatam.

²⁾ Mos non residendi ad ecclesiam, e beneficiorum pluralitate fluens, hac aetate plurimum inoleverat, praesertim cum etiam eppi Prem., excepto Joanne Dziaduski, hac in parte Capitularibus bono exemplo minime praecirent. Neque statutum in Cap. p. f. S. Joannis B. 1444 conditum: ut distributiones canonicales tantum praesentibus obtingerent, huic malo medellam adferre valuit, siquidem lex illa haud constanter observabatur, et alioquin Capitulares aliis pinguioribus beneficiis provisi modicas distributiones parum curabant. — Ideo Herborthus pro zelo, quo erga ecclesiam cathedr. et decorem ejus animatus fuit, in congregatione die 15 Jan. 1571 celebrata mutuo consensu cum Capitularibus saltem certos dies et tempora determinavit, quibus nulli Plato vel Canonico ab ecclesia cathedr. abesse liceret. Vi hujus conclusi per Eppum et Capitulares juramento roborati, omnes Plati et Canonici in Vigilia Nativit. Dni i. e. 23 Decembris Premisliae convenire et usque ad exitum Capituli generalis, post festum Cir-

lectissimis libris constantem, dono dedit,¹⁾ pro lampade coram SSimo cremanda fundationem fecit,²⁾ Collegio Vicariorum cathedr. beneficium Stryjense incorporavit.³⁾

Bona mensae eppalis ablatione villae Duńkowice diminuta⁴⁾ emto praedio Porchowka⁵⁾ in suburbio Brzo-

cumcisionis Dni. inchoandi, ibidem morari, officiaque divina in eccla cathedrali per se, vel confratres substitutos, explere tenebantur. Item a Sabb. ante Dom. palmarum usque ad Dom. Conductus Paschae, a Dom. rogationum per totam seq. septimanam, a Sabb. Pentecostes usque ad finem Octavae SS. Corp. Christi, a Vig. Nativ. S. Joan. B. usque ad conclusionem generalis Capituli, post illud festum celebrandi, denique a festo Assumpt. B. M. V. per totam Octavam singuli ad residentiam obstringebantur, absentes vero pro quavis septimana 12 grossis pecuniae, fabricae ecclae applicandis, uniebantur. (Vid. Alembek in annulo can. fol. 79.) Sic scandalum non quidem penitus sublatum (nam reliquo tempore solus tantum procurator et concionator ordinarius ad residentiam obligabantur) attamen saltem mitigatum est.

1) Vid. Janocki in den Nachrichten von raren polnischen Büchern, ubi testatur, in hac bibliotheca multa fuisse rara opera et incunabula. Ibidem auctor testatur, Herborthi cura factum esse, ut Vigilantius Valent. Samboritanus, non ignobilis suo aevo poeta Latinus, Academicus Cracov. scholae Premisl. cathedr. praeficeretur, unde tamen mox Posnaniam ad Academiam Lubranscian. sit promotus. (Nachrichten etc. II, pag. 54.)

2) Vid. libr. privileg. pag. 57, 112, et privileg. orig. dd. Radimnae ult. Jul. 1564, quo ex fundo quodam eppali, Joanni Sad emphyteutice clocato, annuum censum 2 fl. pro lampade ciborii assignat.

3) Vid. docum. nro. XVI.

4) De villa Duńkowice cf. dta. sub. Dziaduski. Statim ab obitu Dziaduscii Stanislaus Drohojowski, Capit. Pr., acatholicus in vicinitate bona sua haereditaria habens (villam sc. Zamoście et al.) villam Duńkowice occupavit (vid. sub. Padniewski) et a Sigismundo Aug. facultatem eam ab epopo Prem. eximendi sibi procuravit. Vi hujus privilegii Herbortho praeter 200 marcas, in quibus Eppatui fuit invadiata, (vid. nos. sub. Oporowski,) Summam 1,200 fl. pol. persolvit. Quoniam vero Eppus in processum cum dicto Capitaneo multum proprii aeris expenderat, hinc Capitulum ei consensus prae-

zow. auxit, inter oppidum Radymno ac villas Sosnica et Święte limites restituit.⁶⁾ Ruthenis Radimnensibus pro aedificanda eccla fundum assignavit⁷⁾ et jus parochi eligendi attribuit, porro in villis eppalibus Zawadka et Lipowiec dotationem eccliarum ruthen., agris additis, ampliavit.⁸⁾

Parochiali ecclesiae in Pnikut decimas praediales de Bolanowice adscripsit, eique eccliam in Myślatyceze ad tempus incorporavit.⁹⁾ Ad ecclesiam par. Brzozov. fraterni-

buit, illam Summam 1,200 fl. in meliorationes bonorum eppalium erogandi. Ex hac pecunia ergo Herborthus a) Brzozoviae novam piscinam (Staw) effodit, b) ibidem albatorium (bléch) instruxit c) Brzozoviae Jaślisciae, tum in Blizne ac Golcowa agros rusticales pro ampliandis praediis eppalibus coemit. Cf. Act. Cap. e 1565, fol. 150, et 1567 fol. 157. Quid cum 200 marcis factum sit, nescitur. Capitulum 1567 fol. 158 eppum monet, ut hanc Summam in bonis mundis frugifere locet.

5) Hoc praedium antiquitus Parkowka dictum a Joanne Janowski, sculteto in Domaradz 352 fl. p. emit, ita ut 148 fl. 24 gross. e Summa 1200 fp. ex Duńkowice accepta depromeret, et 203 fl. 6 gross. e proprio adderet. Act. Cap. 1567 fol. 153. Cet. cf. docum. nro. IX.)

6) Vid. Trzeb. fol. 215, ubi memoratur documentum Valent. Orzechowski judicis et Hieron. de Chmielecki, subjudicis terrae Prem. — dd. fer. 3 post. f. S. Agnetis 1566 — quo ad postulationem V. Herborth E. P., et Joannis Szyszyński, haeredis in Sońnica ac Święte — grancias inter Radymno ac Święte describunt. Vid. doc. nro. X.

7) Privilegium huc spectans dd. Brzozov. 1 Sept. 1562 vid. in Actis epp. Piasecki (fol. 140) qui illud confirmavit. Vid. quoque Act. Capit. 1565 f. 147, ubi fit. mentio sigilli Capitularis huic privilegio adpositi. Est ibi sermo de eccla „intra moenia oppidi Radymno“ unde inferendum, hanc esse diversam ab eccla „ante oppidum Rad.“ pro qua Nicolaus de Krajow. 1495 privilegium concesserat.

8) Vid. Act. Capit. 1566, fol. 151 et 1567 f. 154, ubi Capitulum pro melioratione dotis utriusque ecclae ruthenicae Eppo consensus praebet.

9) Vid. docum. nro. II.

tatem litteratorum B. Marie Virg. introduxit,¹⁾ et Praeposito hospitalis hortum in Starawies donavit.²⁾

Acta Consistorii et Capituli multa continent specimina liberalitatis ejus in varias personas privatas, utpote; collationem scultetiae in Przysietnica nobili Alberto Trzećński, scultetiae in Lubatowa nob. Nicolao Cebzyk, molendinorum in Radymno nob. Petro et Paulo Dąbrowski.³⁾

Paulum Tarło, Decanum Prem-Valentinus noster in AEppum Leopold consecravat, eidem pallium AEppale solemniter imposuit, ac defuncto justa funebria persolvit.⁴⁾

Ejus temporibus prima catholica Versio Polona S. Scripturae, auctore Joanne Leopolda, magistro academiae Craco. edita fuit (1561).⁵⁾ — Eodem anno cum M. Duce Moscovice bellum propter Livoniam exarsit, diu vario Marte gestum, 1570 per inducias triennales limitatum.⁶⁾

Acta Eppi nostri adnotant, miraculum quod A. D. 1566 Sochaczoviae in Polonia occasione sacratae hostiae, a quodam Judaeo transfixae, acciderat,⁷⁾ tum cleri-

¹⁾ Vid. Acta eppal. Goślicki vol. XX, fol. 146, porro Act. Cap. 1569, fol. 165, ubi privilegio eppali pro hac confraternitati sigillum Capituli apponi conceditur.

²⁾ Act. Cap. 1569.

³⁾ Vid. docum. nro. XIII.

⁴⁾ Skrobiszewski in AEpp. Leopold.

⁵⁾ Prodiit Cracoviae typis Nicol. et Stanisl. Scharffenberger 1561 fol. — Sigismundo Aug. R. Pol. dedicata.

⁶⁾ Magister ensiferor. in Livonia (Gotthardus Kettler) duces Prussiae imitatus, Lutheri sacra amplexus, a Sigismundo Aug. R. Pol. qua M. Duce Litvaniae, Livoniam et Curoniam in feudum accepit, quod adeo Moscorum Czarum irritavit, ut existimans sibi in Livoniam jus esse, Sigismundo Augusto ridiculis litteris, (quas Theiner monum. hist. pol. tom. II, f. 713 exhibet) bellum indixerit.

⁷⁾ Vid. Act. Epp. volum XVI, ejus initio legitur recognitio (ex originali registro Magistratus Sochaczov. descripta:) Judaeum Bieniasz Sochaczoviae ob furtum consecratae

hostiae in Conventu Premisl. Minoritarum conventual. perpetratum,¹⁾ et illico severa poena vindicatum (1572).

hostiae ejusque transfixionem ignis supplicio affectum fuisse fer. 6 post Ascens. D. N. J. Ch. 1566.) Nakielski in Michovia (fol. 622) eventum hunc ad an. 1556 referens dixit: Judaeum illum S. hostiam ab ancilla Dorothea 3 thaleris et veste fimbriata emisse, ac in Synagoga pugionibus cultrisque confodiss.; qua occasione ex illa multus cruor proflexerit, a Judaeis cochleari exceptus. Scopum miraculi illius auctor memoratus hunc fuisse autumat: ut laicis, tunc in Polonia usum S. Calicis importune postulantibus, patefieret, corpus Christi in eucharistia non exsanguis esse. Ceter. idem auctor observat, una cum dicto Judaeo etiam memoratam ancillam Dorotheam, ejus famulam, vivicomborium passam esse.

¹⁾ Vid. libr. Aetor. Cons. vol. XVIII, ejus initio haec leguntur: „A. D. 1572 fer. 6 d. 25 Januar. religiosus Pr. Stanisl. Milowski Guardian. Convent. minor. S. Franc. Prem. hospitio excepit Nicolaum Krasnopolski de Sierakošec, cujus assignavit stationem in refectorio, ipse cum fratribus recessit in pistrinum, ubi dormivit. Cum hora 8va noctis venisset, ipso Dno. Krasnopolski vino sepulto dormiente, ipsius duo servitores, alter Klodziński, alter Janussius ebrii domui pistrinali vim intulerunt. Prodiit Guardianus, monendo ipsos, ut abstinerent, et eis contemnentibus monita, dominum Krasnopolski adiit, conquerendo de familia, rogandoque ipsam coerceri. Ibi illi duo ante refectorium in atrio domus ipsum violenter arreptum in terram prostraverunt, et incusso illi in os gladii capulo, et dentibus aliquot excussis, caput, dorsum, latera et manum sinistram immanissime concusserunt, multa vulnera cruenta et livida, quorum imprimis quod in summo nasi sub fronte inter oculos cuspide seu gladii extremo satis profunde ad cerebrum usque erat inflictum, lethale intulerunt. E quibus vulneribus pater ille pius, et domus hospes, die dominica proxima, Sacramentis procuratus, obiit. Eam ob causam Val. ab Urzępów, officialis Premisl., omnes circa Premisl. ecclesias interdicto subjecit, in quo etiam Ruthenorum synagogae (ecclesias sic vocat Schismaticorum) cum nostra ecclesia consenserunt. Postmodum cum D. Joan. Herburt, Castellanus Sanoc., Capitan. Premisl., dominum Krasnopolski citasset, Klodziński extraditus ac in crastinum in praetorio Premisl., ipso D. Herburt et aliis proceribus, praesentibus, condemnatus, capitis abscissione poenas luit, interdictumque est relaxatum., Haec, tanquam imaginem morum illius aevi referentia, hic loci commemoranda censuimus.

Eodem anno, qui Sigismundi Augusti R. P. emortualis erat,¹⁾ pestis in Russia grassabatur, qua durante Valentinus eppus praernature fatis succubuit.²⁾

- ¹⁾ Obiit hic postremus stirpis Jagellonicae sureulus Kyszyni in Podlachia d. 18 Jul. 1572, et quia nullam prolem reliquit, exinde nobilitas reges eligebat, unde extrema regni ruina subsequuta est.
- ²⁾ Ineptum omnino est, quod auctor vit. eppor. Prem. habet: eum in reditu a Concilio Tridentino in Silesia obiisse. Forsitan Bielsko Podlachiae, eam Biłsko in Silesia (Bilitz) confudit. — Adierat Herborthus regem in Podlachia versantem, quia agente Fr. Commendone, legato Pii P. V de foedere principum Christianorum contra Turcas incundo agebatur, quod consilium vero et Papae et Regis mors irritavit. Acta Capitali obitum eppi ita commemorant: „A. D. 1572 d. 23 Septbr. „tumulatus est Rmus. in Christo Pr. Valent. Herbort in Fulstini, et statim in cymeterio ejatis eccliae post altare majus „celebratum est Capitulum, propter metum mutui contactus „ob pestem, in quo Stanislaus Łęcki, Decan. Capit., „Administrator in spiritualibus et temporalibus electus fuit. (Etiam antecedenti anno 1571 pestilentiam Premislae atraciter grassatam fuisse Acta Capituli 1574 fol. 175 testantur.) — Teste Nakielski in Miechov. fol. 692 Joannes Herborth, Capitan Prem. Castell, Sanoc. (auctor statutor. regni Pol. et Chronicac r. Pol.) Valentini frater uterinus, juxta alios patruelis, defuncto oratione parentavit. — Indolem Valentini Eppi quod attinet, juvat adducere testimonium viri laudatissimi, Stanislai Hosii Card. Eppi Varmiensis et sub. Pio IV Consil. Trid. praesidis, qui in epla ad Andr. Ossolinium (oper. tom. II, f. 245) de eo ita scribit: „Illi similes cuperem nos esse omnes, qui „sumus ejusdem cum eo vocationis te ordinis; est enim vir et „pietate et doctrina praestans, et Tridenti ita se gessit, ut „omnium judicio valde probatus inde discederet.“

Benedictus Herbestus autem Canonicus Posnaniensis (patria Neomestensis) cum Herborthum nostrum anno 1566 Brzozoviae invisisset, de moribus ejus ad Stanislaum, Castellatum Leop., fratrem germanum Eppi ita scribit: „Tam „(w Brzozowie) przez trzy dni mieszkając, uczyliśmy się kapłańskiego życia nie tylko ze słów, ale też i przykładu „Biskupa dobrego. Panie Boże! racz nam takie dawać pastersze! Dziwna rzecz, prawie umartwił w sobie wszystkie „afekty! Piszą to o Sokratesie, iż go nigdy nie obruszyło,

Epitaphium Herborthi in ecclesia parochiali

Fulstinensi:

Valentinus Herborth, *vir ingenio, eruditione, pietate clarus, eppatum Premisl, summa vitae integritate administravit, populum in fide cathol. ecclesiasticae munere fungens, sancte continuit, Rempubl. Senator gravitate sententiarum acerrime tutatus est, in egenos, bonarumque artium studiosos, liberalitate inexhausta fuit, Tridentinam legationem in Sacrossancto Concilio orator regni magna sanctitatis et eruditionis laude obivit. Sigismundo Aug. rege mortuo, dum Reipubl. periclitanti deesse non vult, Bielscii, oppido Podlachiae febris correptus immaturo fato praereptus est. Natus A. D. MDXXIV. Mortuus MDLXXII Augusti d. XXVII.*

„ani szczęście, ani przeciwność: we dwóch też naszych Biskupach, w drugim księdzu Hosyusie kardynale przypatrzywałem się i ja temu, co to jest, idem vultus, eadem frons. „Miał natenczas X. Biskup (Herbort) sciatykę, jakoby jej nie „miał, i wszystko u niego za jedno było. Nazajutrz po nas „wyjechał on na Sejm lubelski etc.“

XXIII. LUCAS KOŚCIELECKI

ARM. OGOŃCZYK

E. P.

1576 — 1577

C o n t e m p o r a n e i :

Reges Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Henricus Vales 1574	Gregor XIII 1572—1585	Jacob Uchasski
Stephan Bathory 1578		

Archi. Epp. Leop.

Stanisl. Słomowski † 1575.

Joann. Sienieński.

Familiae Kosteleciae, ab antiquo in majore Polonia degentis, et a possessione villae Koscielec nomen nactae, pietas a viris, omni exceptione majoribus, summis encomiis praedicatur.¹⁾ Ex hac stirpe fuit Nicolaus eppus Chelmenensis, anno 1518 vita functus.

¹⁾ Stanisl. Hosius de ea ita scribit: „Cum Costelecii ab ecclia „nomen ducant, nulla unquam in re separari ab ea volunt, „nec puto post hominum memoriam fuisse familiam ullam in

Lucas Kościelecki fuit quartus filius Joannis, Palatini Lancicien. Teste Okolski juventutem suam in exteris nationibus litteris ornatam reddidit. A. D. 1570 sacerdos factus Abbatiam Lubinensem in commendam accepit, ac ad cathedram Culmensem promovendus destinabatur;¹⁾ at consilium hujusmodi partim mors Sigismundi Augusti (1572), partim Costelecii juvenus — (erat enim 1547 natus) — irritum reddidit.

Henricus Valesius, A. D. 1574 Poloniae rex electus, eum eppum Premisliensem nominavit;²⁾ ast ob defectum canonicae aetatis primum mense Aprili 1576 munus suum pastorale auspicatus est.³⁾

Status regni et ecclesiae Pol. eo tempore valde inquietus fuit; nam Protestantes, seu, ut tum in Polonia vocari coeperunt, Dissidentes, qui tunc in Senatu catholicis praevalabant,⁴⁾ solio regni post Sigismundum Aug. vacante, A. D. 1573 28 Januar. Varsaviae cum saecularib. regni proceribus catholicae religionis confoederationem inierunt, de pace cum his, qui in materia religionis dissent, servanda,⁵⁾ cui conventioni, etsi ab Henrico rege accepta-

„mea patria, quae se magis ecclesiasticam declaraverit, et „unius, sanctae, catholicae et Aplicae ecclae Romanae tradi- „tiones omnes pari studio defenderit.“ Addit: „In ea nullum „adhuc haereticum videre licuit.“ De copiosis hujus familiae „meritis in republ. vid. P. Niesiecki in „korona polska.“

¹⁾ Vid. ejus epitaphium.

²⁾ Itaque nominatio ejus in annum 1574 incidit, nam Henricus Andegav. h. anno 25 Januar in Poloniam venit, et 23 Junii eam deseruit.

³⁾ Volum. XVIII Act. epp. continentur inde a mense Aprili 1576: Acta coram R. D. Valent. ab Urzędów, Officiali Prem. sub. praesulatu Rmi. Dni. Lucae de Kościelec.

⁴⁾ Polonia ac Lithuania tunc Dissidentibus seatebat. In Samogitia vix 6 sacerdotes catholici supererant, in Lithuania major nobilitatis pars nova dogmata profitebatur.

⁵⁾ Conventio haec sequentia continet: „Obiecujemy to sobie „wspólnie pro nobis et successoribus nostris in perpetuum

tae,¹⁾ spirituales Senatores i. e. Eppi totis viribus sese opponebant.²⁾

Subitaneus, imo fugae similis Henrici regis e Polonia discessus³⁾ perturbationes regni auxit. Post turbulen-

„sub. vinculo juramenti, fide, honore et conscientis nostris, „iż którzy jesteśmy dissidentes de religione pokój między „sobą zachować, a dla różnej wiary świętej, i odmiany „w kościołach krwi nie przelewać, ani się penować confiscatione bonorum, poczciwością, carceribus et exilio, i zwierzchności żadnej, ani urzędowi do takiego progressu żadnym „sposobem nie pomagać, i owszem, gdzieby ją kto przelewać „chciał ex ista causa, zastawiać się o to wszystkie będziemy, „choćby też za pretekstem dekretu albo postępkim jakim „sadowym kto to czynić chciał.“ Vide: „Prawa i wolności „dyssydentom służące 1767 w 4° (sin loc.) pag. 29, 30.“ — Ab illo tempore usus inyaluit in Polonia, Aetholiceos vocandi dissidentes, prout in Germania „Protestantes“ dicebantur.

¹⁾ Hanc conventionem Henricus rex in suis pactis conventis 16 Maji 1573 ratam habuit, et ante coronationem suam sequenti juramento firmavit: „Spondeo, ac sanete juro, quod „pacem et tranquillitatem inter dissidentes de religione tuebor, „et manu tenebo, nec ullo modo vel jurisdictione nostra, vel „officiorum nostrorum et statuum quorumvis auctoritate quemquam affici opprimique causa religionis permittam.“ Henrici „exemplo omnes subsequentes reges in suis pactis conventis hanc constitutionem statuum confederatorum acceptare et iurejurando firmare tenebantur. Vid. Lengnich in Commentario ad pacta conventa Augusti III § IV pag. 8—13.

²⁾ E Senatoribus spiritualibus unicus tantum Franc. Krasinowski, Eppus Cracov., pacis, uti aiebat, studio ductus, huic conventioni subscripsit, omnes reliqui eam, uti praerogativis religionis et ecclae cathol. adversam, repudiarunt. Ipse regni primas Jacob. Uchański, quamvis hucusque haereticis patrocinaris visus sit, contra eam solennem protestationem ad acta castrensia Sochaczewien. fer. 3 post Dom. Quinquagesimae 1574 intulit, quod et alii plurimi, non tantum spirituales, sed et saeculares fecerunt. Ideo continua lis fuit, an conventio illa, siquidem suffragio totius ordinis spiritualis constituta, in Polonia vim legis obtinuerit? — quae lis usque ad ultima reipubl. tempora indecisa mansit, imo ultimam ejus catastrophem acceleravit. — Vid. Zaluski: „Dwa miecze etc.“ pag. 26 seq.

tum interregnum A. D. 1575 Stephanus de Somlyo-Bathory, Transylvaniae princeps, sceptrum Poloniae adeptus est,⁴⁾ qui bellum cum Moscis gloriose gessit.⁵⁾

Ea tempestate Kostelecius reipubl. negotiis intentus in Dioecesi sua raro residebat; ast in Capitulo generali post fest. S. Joann. B. 1576 celebrato praesens aderat, ac Capitularibus benevolentiam suam cum affectu paterno testatus est,⁶⁾ non tantum studia sua, sed et impensas, ubi id bonum Capituli aut ecclesiae cathedralis exigeret, ultro offerens. Non est itaque verum, quod apud P. Niesiecki legitur, eum eppatus administrationem nunquam aggressum esse, quod et plura privilegia ab eo variis personis collata refellunt, veluti nobili Hieron. Gradowski super advitalitio in bonis Cergowa et Jasionka, tum oppido Jasliska super exactione telonii „quae privilegia Capitulo in moxdicta congregatione sigillanda oblata fuere. Etiam Alberto Trzeński, sculteto in Przysietnica, privilegium ab antecessore suo V. Herborth collatum confirmasse legitur.⁷⁾

³⁾ Henricus accepto nuncio de morte fratris sui Caroli IX nocte e 22 in 23 Jun. 1574 e Polonia clandestine discessit, Galliae sceptro potiturus. Cumque ad praefixum terminum (12 Maji 1575) in Poloniam non redisset, ordines reipublicae eum regno excidisse declararunt, at que ad novi e regis electionem processerunt.

⁴⁾ Electio aliquandiu inter Maximilianum Austriae ADucem et Stephanum Bathoreum nutavit; at Stephanus, celeritate usus, adversario coronam praeripuit.

⁵⁾ Vid. dta. sub. V. Herborth. Adeo Moschum bello isto pressit Bathoreus, ut ad antiquam stropham confugere coactum se senserit, simulandi desiderium unionis cum Romana ecclae, quo mitiores Papa intercedente pacis conditiones obtineret.

⁶⁾ Vid. Acta Cap. vol. II s. an. cit. fol. 182.

⁷⁾ Aegre accepit Capitulum, quod eo iuconsulto in bonis mensae tantas alienationes fecisset. Idetsi actus illos confirmaverit, tamen quoad bona Cergowa et Jasionka clausulam adjecit: „ut exinde successoribus Suae Rmae Paternitatis

A. D. 1577 Synodus provincialis Petricoviae celebrata est, in qua contributio ecclesiarum pro regni indigentibus decreta. ¹⁾ Durante hac Synodo Costelecius ad eppatum Posnan. ad quem favore Stephani regis promotus fuerat, translationis bullas obtinuit. ²⁾ Eo ipso anno idem rex ecclesiae Premisl. benevolum se exhibuit, ejus antiquas immunitates ab oneribus publicis confirmans. ³⁾

„in eppatu Prem. nullum praedictum oriatur, consequenter ut illa collatio tantum pro ejus eppatu valorem habeat. — Quoad advocatiam in Przesietnica conditionis quam auctor.“ Vit. Epp. Prem. commemorat, a Costelecio appositae: „ut subditi non nisi per 3 dies in septimana sculteto labore et, et quoties laboraverint, ab eo cibo et potu reficiantur.“ — Acta Capituli non meminerunt. — Id quoque Capitulo molestum accidit, quod Costelecius non obstante illa sua declaratione, benevolentia erga Capitulum plena (vid. supr. pag. 305,) ad ecclesiam Krosnens., ad quam hucusque Capitulum unum de confratribus praesentare solebat, Stanislaum Petronium de Opatowice solus praesentaverit. Vid. Act. Cap. 1569 fol. 189.

¹⁾ Vid. Act. Cap. vol. 185. Contributio ista Gedanensibus subigendis destinata fuisse videtur, qui Maximiliano adhaerentes, Stephanum regem Pol. agnoscere renuebant.

²⁾ Vid. Act. Cap. for. 6 ult Maji 1577 (fol. 184) ubi notatur: Val. ab Urzędów, Archidiaconus, e Synodo Petricov., ad quam deputatus fuerat, reversum exposuisse: Rvnum in Christo Patrem Lucam a Kościelec a Sede Aplica de Premisl. ad Posnan. eppatum esse translatum, et intuitu ecclesiae Posnan. in Synodo provinc. ad manus Rmi. Vincentii Laurei, Montis regali Eppi S. Sedis Aplicae legati a latere, solitum jusjurandum fecisse, propterea auctoritatem et jurisdictionem Suae Romae Paternitatis in diocesi Prem. expirasse. Quo audito DD. Caplares eundem V. Valent ab Urzędów Administratorem spiritualium et temporalium elegerunt.

³⁾ Vid. Alembek in Trzebin. fol. 15, ubi exponit tenorem privilegii regis dd. Thorunii 20 Decembr. 1576 ad Joannem Herborth, Capit. Prem., Casteli. Sanoc. directi, cui mandat: ut villae Capituli: Wielbowce — (error calami pro „Piekulice.“) Byskowice et Pnikult et aliae nonnullae a Contributionibus, ad quas per Alex. Krasicki exactorem, contra privilegia regum, et praesertim Vladislai Jagiellonis compelluntur, liberae et immunes conserventur.

Viginti annos Lucas noster in cathedra Posnaniensi sedit, Collegium PP. S. J. ibidem a suo antecessore fundatum, uberius dotavit, ac fervore suo in debellandis haereticis peculiarem Sedis aplicae fiduciam lucratus est. ¹⁾

Ejus Epitaphium in cathed. ecclesia Posnan.

D. O. M.

Illmus ac Revermus Pater et Dnus

Lucas Kościelecki

Duorum Poloniae Regum

Sigismundi Aug. judicio Culmensis designatus

Ab Henrico vero Premisliensis.

A Stephano Posnan. eppatum adeptus est.

Quo in munere cathol. fidei custos haereticos quosdam
e typographia Posn. interceptos libellos cremavit,

At que ut iidem haeretici ex urbe Posnan.

Redemptis per Senatum ejusdem Urbis aedibus,

In quibus sat diu conventus suos egerant,

Suburbanum collem emigrarent, plurimum adlaboravit.

Multis praeterea rebus, ac praecipue consilio patriae

Nobilitatisque legibus tuendis

Atque erga egenos, maxime Religiosos munificentia clarus,

Cum ecclesiae suae annos XXI praefuisset Anno Salutis MDXCVII atatis suae L^{mo} Julio, ipsis Divas Annae feriis religiose excessit e vita.

¹⁾ In Archivo Capituli reperitur breve Georgii P. XIII ad ipsum, jam eppum Posnan., dd. 12 Aprilis 1581 directum, quo, attendendo ejus fervorem in haeresi oppugnanda, ipsius curae in tanta temporum iniquitate res catholicae religionis in regno Poloniae commendat, et ipsum Alberto, epopo Massanensi, Sedis Aplicae Nuncio, in cunctis, quae Pontificis nomine propositurus est, fidem habere vult.

Eidem Rdo Dno Andreas a Kościelec
 Decanus Posn., e fratre nepos
 Proavo suo desideratissimo, unaque sibi ipsi
 Monumentum hoc anno MDXCIX aetatis XLV p o-
 suit.

— — — — —
DOCUMENTA AD EPPATUM
ALBERTI SOBIEJUSKI.
 — — — — —

- I 1578. Brzozov. 8 Sept. Albertus E. P. instaurat privilegium Casimiri M. R. P. de dd Crac. fer 4 post D. Cantate 1359 occasione locationis villae et sculletiae Cergowa editum, unaque jus advitalitium Hieron. Oziębłowski ad villam Cergowa confirmat.
- II 1578. Brzozov. 8 Sept. Idem approbat privil. Valentini Herborth E. P. de an 1561 Nob. Nicolao Cebrzyk super advocatia in Lubatowa concessum Trzeb. f. 146.
- III 1577. Brzozov. 8 Sept. Idem approbat privil. Val. Herborth praecessoris sui dd 20 Decemb. 1570, quo Nicolao filio advocati in Lubatowa Nicolai pro S^a 280 marc concessum est emere agros cmetonales in Cergowa ad erigendum praedium, salvo jure redemptionis. Trzeb. f 144.
- IV 1578. Prem. 26 Decemb. — Albert. E. P. laneum agri in monte vineti juxta Premisliam per Matthaeum Dunikowski injuste occupatum, ad Canonicatum fundi Sosnica et respetive ejus

- possessori Hier. Bromirski restituendum ordinat. (Act. epp.)
- V 1578. 1 Oct. Stephanus R. Pol. prohibet, ne Consules Crosnen. jura parochi Stanisl. Petronii turbare presumant, act. Epp.
- VI 1579. 7 Maji Brzozov. Albertus Eppus Pr. incolis villae Sielec labores subditalés in censum pecuniae commutat. Act. Epp.
- VII 1579. Dzisnae 12 Jul. Stephan R. P. confirmat fundationem Capellae S. Thomae Apli ad eccliam cathedr Prem., et Capellano censum a piscatoribus Prem. inscribit. Lib. privil. p. 55. 56.
- VIII 1578. Prem. 1 Octob. Stephanus R. P. renovat constitutionem Sigismundi I ex anno 1540 de mesalib. etiam a Ruthemi ex agris Catholicor. pendendis (Act. Epp.)

XXIV. ALBERTUS

De STAROŹRZEBY

SOBIEJUSKI

ARM. DOŁĘGA

E. Pr.

1578 — 1580.

Contemporanei:

Rex P.

R. Pontif.

Prim R. P.

Stephan. Bathor. Gregor XIII. Jacob. Uchański † 1581.

AEpp. Leopoli.

Joann. Sienieński † 1582.

Sobiejusciorum patria Masovia et Cujavia fuit. Cujavienses a villa Staroźrzeby, domicilio suo, Staroźrzebsciorum agnomen assumerunt. Albertus Sobiejuski sub Joanne Alberto R. P. castra secutus in famosa expeditione Bucovinensi magnae virtutis specimina praebuit, ipsumque regem in summo vitae discrimine positum, salvasse legitur. Gloriam heroici animi mercedis, sibi a rege oblatae, generosa recusatione auxit. — Ejus ex Elisabetha Łękowska filius, Albertus noster, Bononiae juvenilem aetatem liberalibus disciplinis excoluit,¹⁾ ac sacris initiatus primum

¹⁾ V. Niesiecki in „Korona“ et Łętowski in Catal. Can. Crae.

Archidiaconus Cracov. et Dobrinensis, nec non Secretarius Sigismudi I R. P. fuit¹⁾ A. D. 1547 a rege Romam pro certis negotiis conficiendis missus est, qua occasione in epla comendatitia ad Cardinalem Farnesium scripta, Canonicus Gnesnensis et Plocensis vocatur.²⁾ Sigismundus Aug. ei contulit eppatum Chelmsensem (1562),³⁾ in quo teste Piechowski de dioecesi sua optime meruit. Post translationem Lucae Kościelecki ad eppatum Posnan.⁴⁾ Stephanus rex enim ad sedem Premisl. promovit, quam A. D. 1578 occupavit.⁵⁾

¹⁾ Cum his titulis occurrit in monumento, quod 150 amico suo posuit. Vid. Starowolski Monumenta Sarmat. etc. fol. 707.

²⁾ Vid. hanc eplam apud Theiner monum. hist. Pol. tom. II, fol. 557.

³⁾ Hunc eppatum omnino ante an. 1564 obtinuit, nam hoc anno Synodo provinc. Leopoli celebratae qua eppus Chelmsensis interfuit. (Vid. nos. sub. V. Herborth. et Skrobisz. in vit. AEpp. Leop., ubi tamen erronee ipsum vocat Joannem Starowolski.) — Piechowski merita ejus in dioec. Chelm. recensens, vitio ipsi vertit, quod cauponas bonorum eppalium Judaicis repleverit.

⁴⁾ P. Niesiecki testatur, post translationem Lucae Kościelecki ad eppatum Posnan. pro eppatu Premisl. a. D. 1577 a Stephano rege designatum fuisse Petrum Dunin Wolski, at eundem ante confirmationem Sedis Aplicae pro eppatu Prem. favore dicti regis eppatum Plocensem obtinuisse. Provocat ad quasdam litteras regias in MS. Petricov., ubi Wolscius qua electus Prem. occurrit. Acta nostra de hac re prorsus silent, nec Lubieński in vit. Eppor. Plocens. eam noverat. Ceterum res in se spectata non est improbabilis. Fortasse ex hac Wolscii, effectum non consecuta, nominatione, tum e bello Moseovitico, quo tunc rex occupabatur, explicandum est, quod eppatus Premislien. post Costelecium biennio vacaverit.

⁵⁾ Jam in Capit. post. f. Circumcis. Dni. 1578 qua „electus Premisl.“ memoratur, unde nominatio ejus ad an. 1577 pertinet. Porro acta Conrui vol. XVIII observant: eum die 9 Martii 1578 possessionem eppatus adiisse.

In diebus ejus celebrata est Synodus provincialis Petricoviae (1578), in qua decreta Concilii Trident. recepta ac publicata sunt.¹⁾

Ecclesia cathedr. nova Capella et praebenda, tit. S. Thomae Apli, aucta,²⁾ ac in villa Wola — Zarezycka nova parochia fundata fuit,³⁾ beneficium vero in Gniewezyna Canonicis regul. H. Sepulchri jure precario attributum est.⁴⁾ — Arianismus ipso Fausto Socino Poloniam ingresso (1578) rapidos progressus faciebat.⁵⁾ — Eodem anno Stephanus Rex Premislae praesens lactitiam de tanti hospitis adventu diversorum privilegiorum eccles. confirmatione auxit.⁶⁾ Anvero Jagellonica, regina tapetia quaezam Alberti Eppi usibus dicavit, post ejus obitum autem ecclesiae cathedrali donavit.⁷⁾ — Inter salu-

¹⁾ In hac Synodo canones et decreta Concilii Trid. — post obitum Jacobi Uchański regni Primatis, qui eorum receptioni contrarius erat) — ab eppis Poloniae solemniter acceptata sunt, cum rex et ordines regni ea jam 1564 in comitiis Parczoviensibus agente Fr. Commendone, eppo Zacyntensi et legato Aplico, recepissent. — Decreta huj. Synodi Petricov. vid. in libro constit. synod. fol. 7 et 349.

²⁾ Vid. docum. nro. VII. Est hodierna Capella Ciborii. Fundator fuit Joan. Thomas Drohojowski, cujus stemma (Lorezak) etiamnum super ostio cernitur.

^{3) et 4)} Vid. Schematism. dioec.

⁵⁾ Vid. Ostrowski, „dzieje kościelne“ pol. tom. III, fol. 143, edit. Posn. Stephanus Bathoreus ipse ante susceptum regnum suspectae fidei fuit, quae ratio acatholicos, et in his praesertim Zborovianam familiam potissimum permovit, ut eum contra Maximilianum Austriacum in regno adipiscendo juvarent. At spe sua delusi sunt; nam Stephanus rex factus omnibus, Catholicis aequae ac heterodoxis justum et aequum se exhibuit, neque passus est, et negotia ex arbitrio haereticorum et praecipue Zboroviorum administrarentur. Interim tamen a dissidentibus persequendis alienissimus fuit, tria esse dictitans, quae Deus sibimet reservavit: creationem e nihilo, futurorum praescientiam et conscientiae humanae dominatum.

⁶⁾ Vid. docum. nro. V et VIII.

⁷⁾ Vid. Acta Consist. vol. XVIII sub. 2 Jan. 1581.

bria Stephani regis instituta ad hanc epocham spectantia mentionem meretur introductio (1578) tribunalis regii, quod alternatim Petricoviae et Lublini in rebus civilibus jus dicebat,¹⁾ cujus sententia multae ecclesiae, per haereticos violenter occupatae, Catholicis restitutae sunt.

Caeterum Sobiejuscus privilegium Casimiri M. dd. fer 4 post. D. Cantate 1359 occasione locationis villae Cyrgowa editum, instauravit, et usumfructum ipsius villae cum consensu Capituli Andreae Oziembłowski ad tres vitas, suae scil., uxoris et filii concessit,²⁾ aliaque privilegia variis hominibus a decessoribus suis concessa firmavit,³⁾ sub-

¹⁾ Hucusque reges P. in suprema instantia ipsimet jus dicebant, quod cum tam regibus, in tanta negotiorum multitudine, — quam partibus perquam molestum esset, Stephanus Rex unum tribunal pro Polonia, alterum pro Lithuania instituit. Poloniae tribunal a die lunae post f. S. Franc. Conf. usque ad Dom. palmar. Petricoviae — a Dom. in albis usque ad f. S. Franc. Lublini munere suo fungebatur, atque iudicibus saecularibus, qui in singulis palatinatibus a nobilitate eligebantur, ac ecclesiasticis, a Capitulis ecclesiarum cathedr. electis, constabat. Vid. Lengnich jus pub, R. Poloniae t. II, pag. 536—541. Quoniam omnes causae contra bonorum et reddituum ecclesiasticorum detentores in judiciis tribunalitiis ventilabantur, et ideo Eporum plurimum interesse debebat, ne judicia isthaec intermitterentur, ideo Synodus provincialis Weżykowiana de anno 1634 Eppiscopos obligavit, ut deputatis tribunalitiis de gremio Capituli pensionem e bonis mensue suae suppeditarent, addita comminatione: causas ipsorum dioeceses concernentes secus in tribunali judicatum non iri. Ab hac obligatione vero Petrus Gembicki, incorporata Capitulo advocatia in Jasionka (1640) se ipsum et successores suos eliberavit.

²⁾ Vid. docum. nro. I.

³⁾ Vid. docum. nro. II, III. — In libro privileg. per Capitulum confirmatorum legitur trassumptum documenti dd. Radimnae 29 Decembr. 1578, quo Albertus E. P. Aurelio Gwidynski, Italo (Guidini) habendo rationem servitorum ejus, sibi a pueritia fere ad senectutem exhibitorum, scultetiam in Blizne, ad dies vitae ejus, et uxoris ipsius possidendam, postea vero a successoribus eorum per epos 200 florenis eximendam, cum

ditis villae Sielec labores manuales in censum pecuniarium commutavit,¹⁾ fraternitatis litteratorum B. Mariae Virg. ad ecclesiam Brzozov. reditus ampliavit.²⁾

Obiit Varsaviae A. D. 1580.³⁾ Anno sequente 1581 coepta est jussu Gregorii P. XIII correctio Calendarii Juliani, quae ab anno 1582 in Polonia in publicum usum introducta est,⁴⁾ Ruthenis tamen et Dissidentibus, antiquum Calendarium retinentibus.

SIMON ŁUGOWSKI

nominatus Eppus Premisl. stem. Junosza. † 1583.

Simon Ługowski patre Szaniawski natus, quoniam infans parentibus orbus, a cognatis suis Ługowscis adop-

libera molitione, et libera lignorum vectura de sylvis pro usu domestico, et modesto aedificio tradit. Addit serius eidem familiari suo, ad regis intercessionem molendinum in Bliznetum fulloniam (folusz) in graniciebus villarum Blizne et Domaradz sitam, jure advitalitio ut supra, post fata ipsorum summa 100 marcam per eppos redimendam.

¹⁾ Vid. docum. nro. VI. In hoc documento legitur: „Miasto „robót nam powinnych mają nam i namiestnikom placić czynszu każdy z nich po dwie grzywien na kazdy rok, monety „i pieniędzy polskich, pasznego dwie grzywnie, zakę pięć grzywien, a karczmarz grzywnę jedną. A takowy czynsz powinni będą zawsze wydawać na św. Marcina... Powinni też „będą czasu bytności naszej czynić posługę na dworze Przemyskim, „gdzie będzie potrzeba.“ Vid. Act. Conrii vol. XXXIV p. 768.

²⁾ Ita dicunt Acta Gośliciana vol. XX, fol. 148.

³⁾ Obiit inter 1 Jan. 1580 — nam in Cap. post f. Circumcis. Caplares ad eum in variis negotiis eplam scribendam decernunt, — et 24 Jun. 1580; nam in Cap. p. f. S. Joan. B. jam Val. ab Urzędów, ADiac. vocatur Administr. dioec. in spiritualibus et temporalibus. Niesiecki testatur eum 1581 Varsaviae obiisse. At quoad annum fallitur.

⁴⁾ Vid. Nakielski in Miechov. fol. 717.

tatus et educatus fuerat, eorum cognomen grati animi causa assumpsit, stemmate duntaxat nativo Iunosza sibi reservato; nam Ługowscii armis Lubicz utebantur. Sacerdotio initiatus Canonicatum Cracov. et Posnan. obtinuit (1562), atque thesauri regni Notarius factus est. Ob peritiam et dexteritatem, in rebus gerendis demonstratam, Sigismundo Aug. quoque in paucis charus esse coepit; quare, cum Joannes a Lwowek, praepus grilis Miechov. senio fractus de Coadjutore adseiscendo cum fratribus ordinis, Canonicis SS. Sepulchri deliberaret, rei notitia accepta rex, quamvis paulo ante dictis Canonicis regularibus liberam praepositi electionem confirmasset, Ługovscium memoratae praepositurae coadjutorem litteris suis nominavit. Restitit, quantum potuit, regiae voluntati Philippus Padniewski, p. t. eppus Cracoviensis, at tandem, oppositionem suam frustraneam fore intelligens, Joanni praeposito Miechov., ut se postulato regio submitteret, et Ługovscium coadjutorem cum jure successionis assumeret, consilium dedit. Sic ergo hic anno 1567, quo coadjutus vivere desiit, factus est Praepus Collegii Miechov. Nec hoc tum dignitatis, tum proventuum incremento contentus, mortuo Alberto Sobiejuski eppatum Premisl. ambivit, ad quem litteris Stephani regis de castris ad Polociam d. 20 Julii 1580 datis ita evecus fuit, ut ei quoque pro retinenda praepositura Miechov. consensum regium impertiretur, ea hujus cumulationis ratione adducta: ut facilius oneribus tenuioris eppatus ferendis par esset, et suam dignitatem obtinere posset. At Ługovscius, antequam bullas provisionis a Sede Aplica obtinisset, de temporalis vitae statione avocatus est (1583). Fertur durante praepositura sua professionem religiosam in ordine Canonico SS. Sepulchri emisisse, ea tamen pactione praemissa:

ne cognati sui hoc praetextu ab adeunda ipsius haereditate arcerentur, quae satis ampla fuit, et Joanni ac Stanislao Ługowskiis obtigit.

Licet non caruerit panegyricis, (quos inter Vigilantius Gregor. Samboritanus pertinet, non infimae notae poeta, qui laudes ejus cecinit,) auctores tamen graves Samuel Nakielski et Stanisl. Łubieński in monitis Petrokonscianis eum probris onerant, et posterior in specie observat, eum Simonis (magi scil.), cujus mores fideliter referebat, tam nomen, quam omen habuisse. —

Quoniam Ługovius ad sedem Prem. solummodo electus minime autem confirmatus decessit, nomini ejus in serie epporum Premisl. locus non competit; ast quia omnes anteriores tabulae eum inter eppos annumerant, ideo et nos eum non prorsus silentio praetermittendum duximus.

Epitaphium Sim. Ługowski in eccla Cracov.
Stae. Hedvigis.

Revermo in Christo Patri D. Simoni Ługowski, ob singularem fidem et excellens studium in transigendis negotiis thesauri, regia autoritate et Epporum, ecclesiarum Cracov. et Posnan. Canonico, tandem D. Sigismundi Aug. R. P. favore et fratrum consensu Praepto grali Miechov. Postremo Serenimi, integerrimi, et accrrimi Stephani R. P. episcopo nominato et electo Premisl. Aetatis suae anno LII° die XX Januar. A. D. MDLXXXIII viam universae carnis ingresso.

DOCUMENTA AD EPPATUM
JOANNIS BORUKOWSKI.

- I 1582. Brzozov. 11 Aug. Joannes B. E. R. Hieronymo Bromirski Praepto Chelmen., Canonico Prem. ob merita ipsius confert duas quattas agri in fundo Radymnensi, vulgo Proporczyńskie nuncupatos, quos ante V. D. Stanisl. Przysthalowski Canon. Pr. possidebat, cum horto in suburbio Radymnensi, alias Nasie (Act. Epp).
- II 1583. Brzozov. 22 Octobr. — Idem Eppus publicat processum contra clericos habitum et tonsuram non deferentes. Trzeb. f 303.
- III 1583. Pr. 17. Aug. Idem propter privilegia ecclae par. Radymn. temporis injuria deperdita committit Nob. Joanni Kaczyński, Notario eppali, ut jura et proventus hujus ecclesiae juxta depositiones testium, juratorie percipiendorum, pro futura dotis securitate connotet, et actis epp. inserat. — Act. Epp.

XXV. JOANNES

De BYLINO

BORUKOWSKI

STEMM. JUNOSZA

E. P.

1560—1562.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Stephan. Bathoreus	Gregor. XIII † 1585	Stanisl. Karn- kowski.

Archi-Eppus Leopol.

Demetrius Solikowski 1582—1603

Joannes Borukowski, sive, ut alii scribunt, Boruchowski, filius erat Bogdani de Boruchowo, quae villa antiqua familiae haereditas fuit. Statui ecclesiastico adscriptus primo Canonicus Cracov. tum Varmiensis ac Secretarius reg. factus est. Dein praeposituram Lanciensem et Plocensem, item Decanatum Varsav. obtinuit.¹⁾ Postquam vir inelytus Joannes Zamojski ad dignitatem Cancellarii progressus est, Borukovio, favente gratia Step-

¹⁾ Vid. Niesiecki et Łętowski. Praecepturam Lancie. et Plocen. etiam cum eppatu retinuit, nam cum hoc titulo in Cap. p. f. Circumcis. 1584 occurrit, cui personaliter interfuit.

ni regis, Vice-Cancellarius, mox et eppatus Premisl. obtigit, quem anno 1583 adgressus est.¹⁾

Disciplinae ecclesiasticae zelosus custos contra clericos, habitum et tonsuram non deferentes, edictum publicavit.²⁾ Ecclae paroch. in Radymno jura et possessiones, ne ob privilegiorum jacturam in controversiam vocari possent, connotari et Actis suis inscribi jussit.³⁾ — Scultetiam in Dalejowa locavit.⁴⁾ Ecclesiae Ruthenor. in Kamionka agrum donavit.⁵⁾ Stante ejus regimine dioecesis nova parochia in Wola-Kulińska, alias Dziewczy-Potok, aucta est.⁶⁾ — Primus quoque fuit, qui nominandi Cano-

¹⁾ Dies introductionis ejus non adnotatur; nam quod auctor M. S. vit epp. Prem. habet „anno 1583 Paulum Zajączkowski in ecclia cathedr. intromissionem accepisse“ hoc non ita intelligendum est, quod Zajączkowski qua procurator Eppi ejus nomine in eppatus possessionem introductus fuerit, sed quod ejus auctoritate, qua Loci ordinarii ad Platuram Archidiaconatus in Vig. Ascens. Dni. intromissus ac installatus sit. Ceterum Borukowski in Capitulo tunc habito vocatur confirmatus Eppus Premisl., quod innuit, cum necdam consecratum installatumque fuisse. Caeterum Acta ejus vol. XVIII Epp. comprehensa a 10 Junii 1583 incipiunt.

²⁾ Vid. docum. nro. II.

³⁾ Vid. Act. Consist. vol. XVIII sub. 17 Aug. 1583, ubi Actus per nobil. Joan. Kaczyński, Notarium eppalem, et inquisitorem super decimis caeterisque proventibus ecclae Radimensis, delegatum, juxta depositiones juratorum testium confectus, legitur. (Vid. docum. nro. III.)

⁴⁾ Vid. librum privileg. per Capitulum confirmatorum, ubi legitur privilegium Adami Nowodworski E. P. dd. 18 Decemb. 1638, quod perhibet: Joan. Borukowski E. P. Vice-Cancellarium r. Prokopio Karpik facultatem dedisse advocatae in Dalejowa locandae, ut montium Carpathicorum confinia, furtis et latrocinii plurimum obnoxia, cura et industria possessoris dietae scultetiae tam iter agentibus, quam in vicino degentibus, tutiora ac pacatiora redderentur.

⁵⁾ Sic perhibent Acta epp. Sarnowski sub. an. 1669, p. 182.

⁶⁾ Henricus Valesius R. P. P. 1574 Josepho Woliński facultatem fecit in sylvis praefecturae Krzeszov. novam villam locandi ibique eccliam paroch. fundandi, quod privilegium

nicos gratiales seu honorarios in hanc dioecesin introduxit. ¹⁾

Obiit Schelini in D. Plocensi anno 1584. ²⁾

Stephanus R. P. dd. Vilnae 15 Junii 1581 renovavit. At ipsa fundatio ecclesiae hujus primum anno 1583 facta est (libr. visit.) Haec ecclesia in Decanatu Tarnograd. sita duobus sacculis ad Dioec. Prem. spectabat, 1809 cum circulo Zamoscensi ducatus Varsav. incorporata est.

¹⁾ Canonici gratiales, quos nunc honorarios vocant, ita dicti sunt, quod e peculiari epporum gratia tali dignitate ornarentur. Quoniam vero eppi eis pro sustentatione aliquem proventum de bonis mensae suae assignare solebant, hinc etiam Canonici de mensa appellabantur, item Canonici annumerarii, vel supernumerarii. Non gaudebant voce et loco in Capitulo, nec de aliis Capitularium privilegiis participabant, habebant vero privilegium ad altare majus missas celebrandi. — Talem Canonicum primus Premislae Joan. Borukowski creavit Andream Kurek, Notarium Eppi et Capituli, Vice-Custodem ecclesiae cathedral. et Praeptum hospitalis Prem., assignata ipsi certa pensione e proventibus villae Sielee percipienda.

²⁾ Actor Capit. vol. II, fol. 202 legitur: „A. D. 1584, die „Veneris, 27 Aprilis, Capitulum particulare fuit celebratum, in quo dd. Caplars prius pro anima Rdssmi. olim in Christo „Pr. Joannis de Bylino Borukowski E. P. et R. P. Vice-Cancellarii fer. 6 post Dom. Conductus paschae prox. praeterita „Szelyni, — (recte Sieluni) — praepurae Plocens. oppido vita „functi, in hac ecclesia peractis solemnibus exequiis, in locum „Capituli ingressi, ad electionem Administratoris processerunt, „et ad sepulturam eppi deputatum delegarunt.“
Quod indolem hujus Eppi attinet, Paprocki et Niesiecki ipsum laudent tanquam virum ab omni avariciae labe alienum, oris et cordis sinceri in eppali functione nemini molestum. Nakielski humanitate, morum suavitate et eloquio clarum appellat. Liberalitatis ejus praeter exempla relata exhibet quoque documentum sub. nro. I. — In libro privilegiorum per Capitulum confirmatorum occurrit etiam documentum ejus dd. Prem. in Cap. gli. p. f. S. Joan. B. 1583, quo Aurelio Italo (de quo vid. sub. Sobiejuski) et Sophiae uxori ejus, de parentibus Seythis seu Tartaris natae, lanceum agri in Blizne ad vitae tempora confert. Simile advitalitium Nicolao Laszkowski super villa Jassyonka et Czergowa inserpsit. — (Act. Cap. 1484 fol. 200.) — Capitulum animadvertens, quam facilis esset ad communicandum, sollicitavit eum, ut beneficia

DOCUMENTA AD EPPATUM

ALBERTI BARANOWSKI.

- I 1587. Brzozov. 8 Junii. — Albertus E. P. censum, ex agri portione, pro pecoribus expellendis destinata, mensae eppali obvenientem, pro fabrica ecclesiae in Blizne cedit Aat. Epp.
- II 1589. Varsaw. 1 April. Sigismundus III R. P. Marstonarius ecclesiae cathedr. Premisl. 10 tunnas salis in żuppis Premisl. qua annuam pensionem inscribit. (Annul. canon.)

in Radymno et Brzozow, patronatus sui, mensae caplari incorporaret. At scrupulum habuit, quominus hac in re ejus votis velificaretur. (Act. cit.) Turpiter hallucinatur auctor MS. de vit. epp. Prem. dum scribit: eum anno 1583 conclusionem de bonis Capituli personis saecularibus non arendandis, approbasse, nam vol. II, fol. 199 id tantum habetur: In Cap. grli. p. f. S. Joan. B. 1583 celebrato, lectam fuisse caplarem conclusionem in hac materia A. D. 1533 Cap. p. f. S. Joan. B. factam, et per Loci ordinarium — (puta qui tunc fuit Joannes Choiniski) — approbatam.

XXI. ALBERTUS BARANOWSKI

STEMM. JASTRZĘBIEC

E. P.

1585—1591.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Stephan. Bath.	Sixtus V	Stanisl. Karnkowski.
† 1586	1585—1590	
Sigismud. III	Gregor XIV	† 1591.

Archi-Epp. Leopold.

Demetrius J. Solikowski.

Baranovia, ad lacum Goplo in majori Polonia sita, gentis Baranoviae, quae armis Jastrzëbiec utebatur, vetusta haereditas fuit. Non est compertum quibus parentibus Albertus noster fuerit ortus, et ubi litterarum studiis operam navaverit, in eo tamen auctores conveniunt, eum exteris Academiis non invisisse, et primordia vitae publicae in aula Sigismundi Aug. R. P. transegisse. — Pro more saeculi ante infulam plura beneficia possidebat, videl. Cantoratum in eccl. Metrop. Gnesn., et Scholasteriam Lanciensem, insuper a Stephano rege major regni Secretarius renunciatus est. Cum apud Joannem Zamoycki, regni Cancellarium, qui apud Stephanum regem multum

valebat, gratiam invenisset, ejus patrocinio post fata Joannis Borukowski tum episcopatum Premisliensem tum regi Vice-Cancellariatum velut haereditate quadam adeptus est.¹⁾ Id quidem multis displicuit;²⁾ at Baranowski in munere Pro. Cancellarii mox laudabilis integritatis documentum exhibuit, dum dona, a quadam haeretica civitate, causam in aula habente, sibi oblata, repudiavit, et offerentes pro tentata sui corruptione asperis verbis objurgavit.³⁾ Etiam facundiae cujusdam nativae famam sibi conciliavit, quandoquidem ipsi 1586 honorifica provincia commissa est, Sigismundum III regem electum, dum e Suecia veniens Gedani navi egrederetur, nomine ordinum reipublicae salutandi, idquod non sine laude executus est.⁴⁾ A. D. 1589 congressui regis cum patre suo Joanne, Sueciae rege, Revaliae in Livonia celebrato, praesens inter-

¹⁾ Vid. Piasecki Chron., Lubieński in Ploc. Damal. in Vlad. et Gnesn. Niesiecki korona, Siarczyński obraz wieku Zygmunta III. Łętowski Catal. Can. Cracov.

²⁾ Vid. Piasecki in Chron. fol. 12, ubi observat: alios ad hoc munus et ad eppatum habiliores et digniores fuisse judicatos.

³⁾ Hoc comperto Stephanus rex incorruptam hominis justitiam collaudavit, eique vinum, repudiato non minus praestans, de suo cellario misit. (Niesiecki.)

⁴⁾ Cf. Siarczyński, in „Obraz wieku Zygmunta III.“ — Lubieński in Plocensibus ita de eo scribit: „Pari cursa in quo vis honoris gradu assequendo cum Petro Tylicio contendisse videbatur. Utriusque non alia doctrina et eruditio fuit, nisi quam in Cancellariae negotiis tractandis usu et consuetudine sibi paraverant. Neuter illorum vel philosophiae vel Theologiae, aut etiam jurisprudentiae initia in scholis hauserat. Sed Tylicius longe ingenio Baranovio praestabat, idque privato studio fuerat consecutus, ut elegantia tam Latini, quam Poloni styli polleret, ac in Senatu molli quodam et temperato sermone, citra cujusquam offensam sensum animi sui explicare sciret, cum e contra Baranovius, etiamsi vel joco ludere vellet, non nisi acrius verbis pungere videretur et in Senatu non omnibus ejus grata esset oratio.“

fuit, et scriptum ejus diarium in actis regni reliquit.¹⁾ Displicuit Romae, quod in epla, nomine regis in Angliam expedita, Elisabethae reginae „defensatrici fidei“ titulum attribuerit.²⁾ Regi quoque Sigismundo III ob intimos cum Zamoscio nexus suspectus, et minus gratus esse coepit, ideo anno 1591 eum ad eppatum Plocensem promovit, ut hoc artificio a munere Vice-Cancellarii et ab aula dimoveretur.³⁾

Eppatum Premis. anno 1585 auspiciatus est.⁴⁾ Mansionariis ecclesiae cathedr. a Sigismundo III pensionem

¹⁾ Siarczyński libr. cit. ubi addit: Kobierzyceum in historia Vladislai IV R. P. hoc diario usum fuisse.

²⁾ Excusat se hoc in puncto Baranovius epla dd. Varsav. 18 Decembr. 1589 ad Alexandr. Perretum, Cardinalem de Montealto, regni Poloniae protectorem, data, quam vid. apud Theiner in monum. hist. pol. tom. III, fol. 123. Asserit, litteras se inscio per quemdam Secretarium reg., hominem acatholicum, regni Cancellario ad latus positum, expeditas fuisse. Deinde hujus quoque reatum extenuare contendit, observans, titulum illum Henrico Angliae regi, Lutheri oppugnatore, a Sede Aplica concessum, a regibus Anglicanis etiam etiam Schismate introducto mordicus servari, ita ut periculum fuerit, ne litterae sine hoc titulo expeditae, repudiarentur, quod sane non in decus regni Poloniae cederet. — Eadem epla rogat intercessionem Cardinalis, ut praeturam Plocensem, sibi ad annum concessam, diutius retinere possit.

³⁾ Ita Siarczyński libro cit., ubi observat hunc eppatum Baranovio fuisse collatum, quamvis antea Goślicio a rege fuerit promissus.

⁴⁾ A. D. 1584 die 11 Jul. Capitulum Rmum. in Christo Pr. Albertum Baranowski, Cantor. Gnesnen. Scholasticum Lancic. et R. Pol. Secretarium majorem (nondum ergo fuit Vice-Canc.) a Reg. Majestate ad eppatum Prem. designatum, litteris ad Gregorium P. XIII, in forma solita expediendis, pro hoc eppatu postulandum decernit. (Vid. Act. Epp. sub. an. cit.) Dies inthronizationis non adnotatur. Testantibus vero Actis Capituli anno 1585 in festo S. Hieron. Presb. (ult. Septbr.) prima vice eccliam cathedr. ingressus juramentum de statutis et consuetudinibus observandis emisit. — Ea occasione Capitulum, inhaerendo constitutionibus synodalibus, ab eo poposcit ut factores suos, in bonis eppalibus constitutos, ad praestan-

decem tunnarum salis de żuppis Prem. impetravit,¹⁾ privilegia fraternitatis litteratorum Brzozoviae roboravit,²⁾ ecclesiae in Blizne censum e pascuis pro fabrica cessit,³⁾ ecclesias parochiales in Sokołow et Wola-Rafałowska erexit,⁴⁾ ecclesias in Jawornik, Rymanow, Dubiecko et Oleczyce ab haereticis recepit,⁵⁾ ecclesiam in Strzałkowice, reg. patronatus, Collegio Mansionarum ad ecclesiam Sambor. erigendo incorporari, a Sigismundo III obtinuit.⁶⁾

In diebus ejus (1589) Synodus provincialis Petricoviae congregata fuit.⁷⁾

dum coram Capitulo juramentum induceret, et obstringeret, idque cum in effectum, ut si, et in quantum haec ecclia cathedr. quoquo modo, vacaverit, castra praedia et honorum eppalium tenetas ultro et sponte citra omnem renitentiam in manus et dispositionem Capituli resignet, de iisque cedant, atque subditos ecclesiasticos, ad mensam eppalem spectantes, insolitis, et antea nunquam fieri consuetis laboribus, oneribus, angariis, datis, aliisque exactionibus et quibusvis molestationibus non afficiant, neque opprimant. Ad hanc petitionem Capituli se praemissa deliberatione responsurum promisit, et in sui discesus ex hac civitate existens procinctu, locum Capituli ingressus, reposuit: „factores suos ad hujusmodi juramentum non prius, quam id per Rmum. D. AEpum Gnesnen. et alios DD. Eppos comprovinciales in ipsorum factoribus inceptum fuerit, adstringi debere. Lustrationem etiam seu revisionem bonorum eppalium, aut injuriarum, si quae fuerint, petitionem cognitionem nonnisi in decursu abhinc trium annorum admittendam esse. — (Hoc spatio ergo injuriae a subditis in silentio sustinendae erant!)

¹⁾ Vid. Alembek in annulo canonicali fol. 227, ubi testatur: privilegium Sigismundi III R. P. fuisse dd. Varsav. 1 April 1589, illadqun a se in Archivo Mansionarium visum esse.

²⁾ Vid. Act. Cap. 1589 fol. 213. — Acta Goślicki vol. Epp. XX, 148.

³⁾ Vid. docum. nro. I.

⁴⁾ Vid. Schemat. dioecis.

⁵⁾ Vid. Schemat. sub. ecclis nominatis.

⁶⁾ Vid. libr. Visit. Szembek et Sierakowski. Privilegium regis fuit dd. 8 Januar. 1589.

⁷⁾ Acta hujus Synodi 1590 typis excusa sunt, et quia in collectione Wężyk. constit. synodal. omissae fuerunt, nunc valde

PP^{es}. Soc Jesu in Collegio Jaroslaviensi, non ita pridem fundato, suscepta in ecclesia collegiata verbi divini praedicatione, et juvenum ad statum sacerdotalem adspirantium educatione, dioecesi optatos fructus ferre coeperunt.¹⁾

A. D. 1590 oppidum eppale Brzozovia ingenti incendio in cineres redactum fuit.²⁾

Prout supra retulimus Baranowski anno 1591 eppatum Premisl. cum Plocensi commutavit,³⁾ inde, favore regis paulisper recuperato, 1608 ad sedem Vladislavien-

rara sunt. Praesidebat Stanisl. Karnkowski AEpp. Gnesn.— In ea clero Polono dupla contributio imposita est pro bello contra Turcas, quorum Sultanus a Sigismundo III R. P. tributum, more Vasallorum pendendum, poposcerat.

¹⁾ Vid. compositionem inter Melchiorum Petricovium, Med. Drem. Praeptum Jaroslav. et R. P. Joannem Campanam S. J. in Polonia Praeptum provincial. initam, et Actis eppalibus ex anno 1587 inscriptam. Dicitur Praeptus Collegio S. J. ad S. Joann. pro hoc labore decimam e Wysocko cedere voluit, at PP. Jesuitae hanc mercedem acceptare recusarunt, dicentes, sibi per regulam suam pro praedicatione verbi Dei ullam remunerationem recipere non licere. Penes memoratum Collegium S. J. fuit quoque bursa pro pauperibus studiosis, quam ideo hic commemorandam ducimus, quia deficiente Seminario dioecesis multos Candidatos, eosque bene instructos, ad exercendam curam animarum et ministerium altaris suppeditabat. Vid. Act. Cap. vol. XX, pag. 12.

²⁾ Vid. Acta eppat. Laur. Goślicki, qui tristem illius oppidi conditionem, ex illa conflagrationis oriundam, pro viribus alleviare studuit. — Sub eodem anno 1590 in Actis Capituli prima mentio fit electionis deputati ad regni tribunal. (Vid. dict. sub. epp. Sobiejuski.)

³⁾ In Actis Eppalibus ad an. 1591 post 5 April. legitur: „Hic „jam vi translationis e Premisl. ad eppatum Plocen. Rmi. Adalberti Baranowski jurisdictio cessavit.“ — Cf. Lubieński (in Plocen.) quo teste ecclesiae illi 15 annis praefuit. Qua Eppus Ploc. limina Aplorum visitavit, et a Clemente VIII, quocum, dum sub nomine Hipolyti Aldobrandini in R. P. Nuncius Apl., fuerat, familiaritatem contraxit, benigne exceptus, ac honorifice tractatus fuit.

sem,¹⁾ hinc vero eo ipso anno ad Sedem primatiam Gnesnensem²⁾ transiit, in qua septennio post exspiravit.

Teste Lubieński (in vit. epp. Ploc.) et Damalewicz. (in vit. epp. Vlad. ac AEpp. Gnes.) fuit moribus gravis, ubi res poscebat, liberalis, quin et pius, in moribus cleri ad canonum praescripta componendis zelosus, verumtamen nimis imperiosus et rigidus, ut in eo Cato Censorius revixisse videretur.³⁾ Timeri praeferebat quam amari, nec a clero nec a proceribus diligebatur, quare cum ad eppatum Cracov. adspirans voto suo frustratus fuisset, omnium cachinnos et sarcasmos in se convertit.⁴⁾

Iacet in ecclia Metrop. Gnesn. ubi monumentum ejus sequenti inscriptione est insignitum:

Albertus Baranowski mortalitatis onus hic deposuit. Sigismundo Aug. rege in aulam ab Academia venit. A Stephano Bathor. Secretarius primum major, deinde regni Vicecancellarius simulque eppus Premisl. creatus. A Sigismundo III eppus Plocen., post Vladislaviae et Pomeraniae, tandem AEppus Gnesn., legatus natus. R. Poloniae Primas, primusque princeps. Pius, rectus, prudens, gravis, constans,

¹⁾ Vid. Damalewicz in Vladisl., ubi testatur, cum in ipso eppatu Vladisl. auspicio ad AEppatum Gnesn. promotum esse.

²⁾ Vid. eund. Damalewicz (in Gnesn.) quo testante 1607 ad hanc Sedem ascendit.

³⁾ Idem auctor in „Monitis Pstrokońskianis de recte gerendo „eppatu“ Baronovium a sedulitate in dioecesi visitanda laudat, ita ut hujus amplitudo eum minime deterere potuerit, quominus id munus in propria persona exequeretur.— At mox subjungit: „Cujus tamen rigidiores animandversiones et ex „acta quaedam censura morum non omnibus probatur. Nempe „in aula regia educatus, et qui nunquam alios vidit hoc munus obeuntes, suis nititur experimentis.“ (Libr. cit. pag. 98.)

⁴⁾ Vid. Siarczyński „Obraz wieku Zygmunta III.“ „Po śmierci „Jerzego Radziwilla 1600 piał się na biskupstwo krakowskie. „Nie przepuszczono mu tego; rozrzucony po Krakowie wiersz „napisany przez Grochowskiego „Babie koto“ najwięcej Baranowskiego dotknął.

animosus, in bonos munificus, in malos severus, ecclesiae laudabiliter praefuit, rempubl. amavit, consilioque juvit, domum ordinate gubernavit. Haec immortalitatis gloria celebrabit, tu quisquis es, ingemisce sidus patriae, ac columen ecclesiae, aeternumque ut vivat apprecare. Obiit Lovicii A. D. MDCXV d. XXIII Sept. aetatis suae LXI, AEp-patum gubernavit annis VII.

~~~~~

**DOCUMENTA AD EPISCOPPATUM
LAURENTII GOŚLICKI**

- I 1591. Varsav. 10 Jan. Sigismundus III instat aqud Gregorium P. XIV pro translatione Laur. Goślicki a Chelmensi ad Prem. eppatum, cum facultate retinendi Abbatiam clarae-tumbae (Mogila). aqud Thein. t. III p. 190.
- II 1596. Rom. 7 Febr. Clemens P. VIII eppis Pol. Ruthenis de eorum ad eccliam Rom. reditu gratulatur, mandatq. ut decretum unionis in Synodo provinciali mox convocanda ab omnibus recipi faciant. Ibid p. 250.
- III 1596. Rom. 24 Febr. Clemens P. VIII Metropolitae Ruthenorum concedit facultatem consecrandi eppos sui ritus ecclesiis vacantibus, qui tamen Metropolita a Romano pontifice debeat confirmari. Ibid p. 260.
- IV 1596. 8 Octob. vet. Styli — Decretum Synodi Brestiae Ruthenorum celebratae quo unio ecclesiae Ruthenae cum Romana recipitur et promulgatur. Ibid p. 266.

- V 1596. Varsav. in Convent. regni gen. 4 Maji. Sigismundus III R. P. beneficium paroch. in Lubaczow, reg. patronatus, mensae eppali Prem. pro erectione Seminarii adjungit (Vis Sierak).
- VI 1596. Crae. 16 Novemb. — Laurentius E. P. intercedit apud Clementem VIII, ne Dominicanos Russiae a provincia Poloniae separari sinat. (Act. Epp).
- VII 1598 Prem. 11 Febr. Laurent. E. P. dat consensum pro incorporatione beneficii paroch. in Drohobycz ad mensem Capituli cathedr. Chelmens. Act. Epp.
- VIII 1598. 6 Mart. — Idem unit eccliam in Borek cum ecclia Tyczyn. Ecclesiam in Wojutyceze cum ecclia in Rybotyceze. A. Epp.
- X 1598. 22 Jun. Idem epp. publicat unionem ecclae Ruthenae cum Romana, item excommunicationem Vladicae Prem. Mychailo Kopystyński, et Leop. Hedion Bałaban, unioni resistentium, per Metropolitam Kijov. Mychailo Rahossa latam. Act. Eppatus.
- XI 1601. 9. Januar. Idem Eppus unit eccliam in Strzelczyska cum ecclia paroch. in Mosciska. A. Epp.
- XII 1601 in crast. Circumcis. D. — Laurentius E. P. scultetiam in Domaradz ad mensam Capituli cathedr. pro augmento distributionum incorporat. Trzeb. p. 125.

XXVII. LAURENTIUS

GOŚLICKI

ARM. GRZYMAŁA

E. P.

1591—1601

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismund. III.	Gregor. XIV † 1591.	Stanislaus
	Innocent IX † 1591.	Karnkowski
	Clemens VIII	† 1603.
	1592—1605.	

Archi. Epp. Leop.

Demetrius Joan. Solikowski † 1503.

Laurentius Goślicki, in Masovia natus, primam juventutem in Academia Cracov. litterarum studiis exegit, quo tempore cum Joan. Demetrio Solikowski, postea Aepo Leop., qua condiscipulo, intimam necessitudinem contraxit. Uberiorem eruditionem in academia Patavina quaesivit, ubi cum viro celeberrimo Joanne Zamoscio, qua studiorum socio, familiaritatem coluit. His fundamentis futurae activitatis publicae laudabiliter positae, a Sigismundo Aug. in Secretariorum reg. numerum est cooptatus,

quod officium sub Stephano Bathoreo continuavit. A Sigismundo Aug. praepetram Cracov., Cancatum Kielecensem et Scarbimiriensem, a Stephano vero Decanatum Ploicensem ceu praemium meritorum suorum retulit.¹⁾ Multum huic regi profuit in conciliandis Gedanensibus, qui ejus electioni resistentes Maximiliano Austriaco tenaciter adhaerebant,²⁾ multis etiam legationibus exteris ejus nomine functus est,³⁾ quae obsequia idem monarcha condigne remuneraturus cum eppum Camenecensem et Abbatem Clarae tumbae (Mogila) nominavit.⁴⁾ Post obitum ejus Sigismundum III nomine statuum regni Cracoviae salutavit. Quum ab hoc novo rege ad eppatum Chelmemsem postulatus fuisset, ejus confirmatio Romae obstaculis non caruit, eoquod tempore interregni confederationi Catholicorum cum Dissidentibus de mutua pace servanda subscripsisset.⁵⁾

¹⁾ Superior notitia de Goślicio ante eppatum petenda e Chronica Piasecii, Niesiceki „Korona polska.“ Siarczyński „Obraz „wieku Zygmunta III k. P.“ Łętowski katal. kanon. Krak. Hic ultimus etiam refert: eum a Stephano R. P. Cancellarium pro principatu Transylvaniae constitutum esse.

²⁾ Etiam post fata Stephani Regis, quum Sigismundus, Joannis Sueciae regis filius et Maximilianus Austriae Archidux de Poloniae sceptro contenderent, cum Archiduce, Joannis Zamoseii armis victo, et Crasnostaviae in captivitate detento, pacis tractatum composuit, quo ille praetensionibus suis ad coronam reg. Pol. renunciavit.

³⁾ Scil. legatione ad principes Germaniae nomine Stephani R. pro impetrandis subsidiis ad bellum cum Moschis, — in Sueciam nomine Sigismund. III ad patrem ejus Joannem, — ad ducem Brunsvicem. in negotio haereditatis post Sophiam ducissam, regis Poloniae filiam, quae improlis decesserat.

⁴⁾ Utrobique Martino Białobrzieski, viro erudito successerat — (de quo vid. quae diximus sub. Dziaduski.)

⁵⁾ Confederationi huic tempore interregni post obitum Stephani regis his verbis subscripsit: „Laurent. Goślicki eppus „Camenecen. propter bonum pacis subscribo.“ (Zaluski in libro „Dwa miecze“ etc. pag. 328 perhibet eum ad subscriptionem armatis dissidentium precibus compulsus fuisse.) Actum hunc, quo exprobrationes confratrum epporum incurrit, utcum-

E Chelmensi porro ad Premisliensem eppatum progressus est (1591).¹⁾

Fuit vir ingenii felicissimi, doctrinae²⁾ et eloquentiae magnae,³⁾ operibus tam soluto quam ligato sermone scri-

que emendaturus, electioni Sigismundi III assensum suum his verbis apposuit: „L. G. E. C. excepta confederatione.“ (Vid. act cit.)

¹⁾ Dies inthronizationis ejus non adnotatur; at mense Julio 1691 occurrit Mathias Wyszemirski Canonicus, qua Vicar. in spirit. et officialis gralis R. in Christo Pr. Laur. Goślicki E. Prem., cum antea inde a 5 April. ejusdem anni Paulus Zajczkowski, Archidiaconus qua Administrator spiritualium Sede eppali vacante occurrat. Unde inferendum, Goślicium ante mensem Julium 1591 dioecesis regimen adlisse.

²⁾ In Theologia, philosophia, jure can., linguis Latina et Graeca versatissimus fuit. Autores classicos impense adamabat, quorum lectione pietatis exercitia ac muneris eppalis labores intercalabat. (Janocki, Niesicki, Starowolski.)

³⁾ Pro ea, qua pollebat, ingenii acie, intricatissima negotia uno velut oculi ictu perspiciebat. In exprimendis mentis suae conceptibus magna facilitate praeditus erat, ita ut eloquentia ejus, a verborum phaleris fucisque remota, nativa simplicitate niteret. Hinc in rebus maximi momenti Rex et regni ordines ejus eloquio utebantur. Quum an. 1596 Clemens P. VIII Henricum, Card. Cajetanum in Poloniam misisset, ut Sigismundum III R. ad foedus cum Imperatore contra Turcam ineundum perdaceret, proceres reipubl., qui tum ob incertam pacem cum Suecis, a bello Turcico alieni erant, oratori Pontificis Joan. Zamościum et Laur. Goślicium opposuerunt; qui posterior Cardinali et Imperatoris legato nomine concessus ordinum regni, qui tunc Varsaviae agebatur, responsa dabat, argumenta ab iis allata discutendo, et scite non minus quam argute refellendo., ut erat vir eruditus ac eloquens, et ingenio cumprimis amoeno ac liberali. Vid. Piasecki, in Chronica pag. 142, ubi addit, Cardinalem, etsi ob legationem secus, ac optaverat, expeditam, nonnihil offensus esset, tamen splendorem Poloniae hospitalitatis et cultiorem, quam putaverat, gentis morem laudasse, imprimis vero eruditorum copiam admiratum esse, qui ejus orationem, longo studio insigniorum eloquentiae Latinae magistrorum Romae elaboratam, extemporalis responsi elegantia acquabant, et nonnulli etiam superabant. Acta Archiconfr. Sacerdotal. Crosn. ac Sanocen. annotant: eum in ecclesia Brzozov. sellae, juxta baptisterium positae insidentem, concionari solitum fuisse.

ptis¹⁾ inclytus, non minus vero genuina erga deum pietate et ardenti zelo pastoralis animatus,²⁾ quibus virtuti-

¹⁾ Janocki in „Excerptis litteraturae Polonae“ vol. I, pag. 91 haec ejus opuscula commemorat:

a) de Victoria Sigism. Aug. Seren. ac potentiss. R. P. M. D. L. ex Moschorum 40 millib. caesis parta 26 Januar 1564. Patavii 1564 in 4°. (Est carmen heroicum non invita Minerva scriptum.)

b) de *Optimo Senatore* libri 2, in quibus magistratuum officia civium vita beata, rerumpubl. felicitas explicantur,— Venetiis apud Jordanum Zilettum 1568 4°. Hoc opere praestantissimo, summorum philosophorum ac legislatorum doctrina referto Goślicius civium suorum oculo in se convertit, et judice Tretero in vitis eppor. Posn. viam sibi ad dignitates munivit. — Altera editio a mendis Venetianae repurgata lucem vidit Basileae 1593 in 8° sumt. Leonardii Ostenii typographi — In Zaluski-ana biblioth. Varsav. adfuit Anglicana huj. operis versio ab Oldisworthio s. t.: *The accomplished Senator in two books etc.* Lond. 1737 in 4°.

Quem autem Goślicius stylo descripsit Senatorem, eam postea moribus suis ad vivum expressit, ait Nicol. Zalasowski in vit. eppor. Posnan.

c) Oratio vernacula pro ordine ecclesiastico habita. Extat in postulatis ord. ecclesiastici universi coram S. M. Reg., ordine Senatorio et equestri in comitiis gralib. Varsav. 1585 propositis, quae prodierunt Posnaniae ex officina typogr. Joannis Wolrabi; item in collectione opusculorum, tam ecclesiasticorum, quam equestris ordinis nobilium virorum, compositionis inter status negotio servientium, quam jussu et auctoritate Joan. And. Prochnicki AEppi Leop. adornavit Melchior Stephanides J. U. D. Leop. Chelmen. canonicus, scholast. Zamośc. Cracoviae in offic. Andr. Petricovii 1632 4°.

d) Oratio vernacula, qua Sigismundo III imperii auspiciis procerum et nobilium nomine gratulatus est. Cracov. apud Lazar. 1587 in 4°.

e) De haereticis discursus, — opus auctoris morte interruptum, M. S. 4° possidebat bibl. Zalusiana.

Praeterea Starowolski (qui eum clarum carmine pangendo vocat) varia ejus poemata occasionalia commemorat, plerisque ea tempestate viris illustribus inscripta.

²⁾ Teste Niesickei in Chelmensi cathedra constitutus verbum Dei e s. pulpitis sedulo praedicabat, in Premisliensi nosoco-

bus cum magnanima liberalitate¹⁾ et morum comitate²⁾ sociatis, optimam sui memoriam in hac dioecesi reliquit.

E multiplici rerum ab eo praeclare gestarum copia haec qua insigniora depromimus.

Pro reformatione Cleri sui Synodum dioecesanam celebravit,³⁾ encyclica ad clerum intra et extra muros civitatis Premislien. varia monita curam animarum et propriae perfectionis studium attentia sacerdotibus inculcavit,⁴⁾

quia ac hospitalia pauperum crebro invisebat, largis muneribus egentium miseriam solabatur.

¹⁾ Eum in pecunia ac thesauris non sperasse, et beatius duxisse dare, quam accipere, successor illius Math. Pstrokoński in Monitis „de recte gerendo eppatu,⁴⁾ a Stan. Lubieński editis, his verbis commemorat: (pag. 49) „Laur. Goślicki, pro-
„xime Premisl. Eppus, ad Posnan. translatus eccliam, cum praec-
„textu reditum eppatus Prem. scmisssem a me petere potuisset,
„jocatus aliquantisper mecum, quasi aliquid esset exacturus,
„postremo non tam meis rationibus, quam rei veritate et acqui-
„tate adductus, fassus est, minime aequum videri, tali pen-
„sione egentiorum eppum Premisl. ab eppo Posnan. gravari.“
Acta Archi-confraternitatis sacerdot. Crosn. et Sanocen. continet: „A. D. 1594 za tego biskupa Brzozow zgorzał. Tak
„był miłosierny, że żałując poddanych, rozkazał, kto się wprzód
„ochotnie chciał budować, kazał na plac przywieźć po pół
„kopy drzewa, i po 10 kóp gontów.“

²⁾ Vide etiam Siarczyński „Obraz wieku Zygmunta III“ ubi inter alias ejus qualitates comitatem morum laudat („był w obco-
„waniu uprzejmy.“)

³⁾ Haec Synodus Premislae a 3—13 Januar. 1594 in ecclia cathedr. celebrata fuit. Sermo Eppi inauguralis Actis ejus fol. 55, 56 insertus est. In hac Synodo decanatus rurales juxta antiquas constitutiones synodales praesertim Joannis Prerembii, AEppi Gnesn. de an. 1561 ordinati, et Synodi decanales, bis in anno celebrandae, instauratae sunt. — Reliqua conclusa peculiari libro descripta, hodieum non extant.

⁴⁾ Vid. encycl. dd. 13 Junii 1597 ad clerum intra et extra muros civitatis Premisl., qua duos poenitentiaris constituit, facultate absolvendi, a casibus Sedi ordinariae reservatis instructos. (Casus hujusmodi erant: 1) adulterium notorium 2) homicidium 3) usura 4) veneficium 5) peculatus testamentorum, 6) ablegatorum defraudationes, 7) permissio commessionum noctibus Sabbati per cauponarios.) — Mandat

legum ecclesiasticarum contra pluralitatem beneficiorum observantiam ursit,¹⁾ aliasque constitutiones synodales, hucusque passim neglectas, in praxin deduxit,²⁾ Psalterium et antiphonarium in usum suae dioecesis Cracoviae imprimendum curavit,³⁾ regulares extra justos limites in

porro: ut Clerici suas confessiones tantum coram dictis concionatoribus poenitentiaris, aut coram 3 aliis nominatim designatis, (quorum unus fuit Canonicus honorar. alter Mansionarius, tertius Vicarius) peragant, — ut in ecclis missas non turmatim, i. e. plures ad semel, sed successive et certo ordine, singulis horis bini vel terni, celebrent, — ut religiosi diebus paschae nullius confessionem audire praesumant, nisi in Quadragesima primam confessionem apud eccliam cathedr. fecerit, et ut in suis concionibus populo praecepta salutis necessaria, et de Sacramentis eccliae percipiendis exponant.

¹⁾ Anno 1597 (mense Majo) provocans ad decretum S. Concil. Trid. Sess. 7 de refor. cap. 4, 5 omnes in sua Dioecesi plura beneficia possidentes monuit, ut ad instantiam procuratoris fisci eppalis intra 18 dierum spatium coram officio Loci ordinarii comparentes, facultatem, a S. Aplice impetratam, sub poena privationis producerent. Neque vanum tericulum hujusmodi passus fuit; siquidem Goślicius ipsum Archidiaconum cathedralem, Paulum Zajęzkowski, in hoc puncto legibus ecclesiast. sese non conformantem, beneficio paroch. in Radymno privavit.

²⁾ E quibus est constitutio Concil. Trid. Sess. 25 ep. 6, — de duobus Canonicis quotannis per Capitulum de gremio suo eligendis, qui una cum eppo confratres suos deviantes judicent et corrigant (cf. Acta Cap. 1593, fol. 220, 1595 fol. 227,) porro constitutio Synodalis de bonis mensae eppalis quovis triennio per delegatos Capitali visitandis. (Vid. const. Synod. Petricov. 1557 in collect. Weżyk fol. 100,) quam antecessores Goślicii (vid. nos. sub. epp. Baranowski) sub variis praetextibus eludebant, quamque Goślicki primus in bonis mensae suae exequendam curavit. (Cf. Act. Capit. 1504, fol. 225.)

³⁾ Librorum hujusmodi in dioecesi Premisl. magna fuit penuria, eo quod antiquae editiones vetustate et usu quotidiano detritae essent; igitur Goślicius typhographis Cracov. facultatem dedit, novam editionem Psalterii et Antiphonarii Romani, e praescripto SS. Concil. Trid., sub. titulo et stemmate ipsius imprimendi, ac pro Clero Dioec. Premisl. venum exponendi. Novam hanc editionem Eppus Clero suo s. 4 Aug. 1599 promulgat, et ad ejus comparationem eccliarum rectores provocat,

functionibus sacris audacter évagantes in ordinem redegit,¹⁾ ecclesias decanatus Sanocensis personaliter,²⁾ Samboriensis vero per delegatum³⁾ visitavit, et abusus in iisdem reformavit, templa parochialia in Sanok et Hyżne, item templum hospitalis Brzozov. s. t. S. Sophiae et Capellam S. Annae in ecclia Minoritarum conventualium Premisliae consecravit.⁴⁾ Ecclesiam in Borek cum ecclia in Tyczyn, Wojutyensem cum Rybotycensi et Strzelczyscensem cum Mosciscensi univit, in Tyczyn, Krosno

At hodie nullum hujusmodi editionis exemplar Premisliae visitur.

- ¹⁾ Decreto dd. 4 Jun. 1597 prohibet, ne in festo SS. Corp. Christi et in Octava processio cum ven. Sacramento peragatur per circulum civitatis nisi ab ecclia cathedrali. Mandat porro, ut religiosi hujusmodi processioni intersint vestiti vestibus sacris, et cum reliquiis SSorum D. 15 Jun. 1600 vetat Dominicanis et Minoritis Premisl., ne vigiliis circa corpora defunctorum canere, et tegumenta e serico villosa (axamit.) quae antiqua consuetudine titulo spoli ad Vicarios eccliae cathedr. pertinebant, accipere audeant.
- ²⁾ Vid. en cyclicam dd. 15 Jan. 1599, qua ecclesiis decanatus Sanoc. visitationem post fest. Convers. S. Pauli Apli assumendam indicit, ubi ait: se pridem desiderio eas videndi flagrasse, at, quominus ad eas accederet, continuis reipublicae negotiis fuisse impeditum. Alios Decanatus per Gregor. Piotrowski, paroch. et Decan. Sanoc. visitavit, nam sub. 23 Novemb. 1599 Decanos Brzozoviam convocat pro conferentia super exequenda visitatione (i. e. deliberandis remediis pro reformatione cleri et populi) per dictum. Piotrowski peracta.
- ³⁾ Vid. litt. dd. 24 April 1599, quibus ad visitationem Decanatus Sambor Jacobum Mroscovium, Praeptum Riboticensem delegat.
- ⁴⁾ Vide de his Schemat. dioec. sub. dictis ecclesiis et Conventu FF. minor. Prem. — Ad Capellam S. Annae in ecclia Minoritarum Premisl. Goślicius etiam confraternitatem S. Annae introduxit, idque vigore privilegii, a fundatore capellae, Joann. Demetr. Solikowski, AEppo Leop. concessi, qui cum Romae legate regii munere fungeretur, inter varias facultates etiam hanc a Summo pontifice impetravit, ut confraternitatem sub invocatione S. Annae ubivis erigere posset. (Vid. Skrobiszewski in vita ejus. Vid. Acta Goślic. sub. 13 Jun. 1597.

et Rybotycze Collegia Mansionariorum in laudem B. M. V. erexit.¹⁾ Confraternitatem SS. Corporis Christi in ecclia cathedrali item xenodochia Premisl. et Crosnen: reformatis statutis regulavi,²⁾ Collegium Vicariorum cathedral. duobus presbyteris auxit,³⁾ confraternitatis litteratorum Brzozoviae privilegia, anterioribus igne exustis, renovavit,⁴⁾ ecclesiae paroch. in Radymno jus liberae moliturae,⁵⁾ eccliae vero in Golcowa agrum quemdam et decimam de agris novalibus concessit.⁶⁾

Capitulo cathedrali pro anniversario suo scultetiam in Domaradz inscripsit⁷⁾ inter Decanum et Praeptum in

¹⁾ Vid. Schemat. dioec. sub. ecclesiis cit.

²⁾ Vid. Acta Cap. 1596 fol. 229.

³⁾ Id fecit occasione confirmatae per se incorporationis beneficii paroch. in Stryj (de qua vid. dicta sub Valent. Herborth.) — Statuit scil., ut numerus Vicariorum (qui novem tunc erant) aequaret numerum Capitularum i. e. 11. (V. Alembek in annulo canon. fol. 334, ubi allegat ejus decretum dd. 1 Jun. 1507.) Prius jam Goślicius antiquam instauraverat consuetudinem, ut Vicarii quavis fer. 4 Missam in ecclia S. Petri legant. (Act. Cap. 1593 fol. 223, 229.) Ejus demum interventioni adscribendum videtur, quod Sigismundus III R. P. anno 1595 domus et hortulanas Vicarior. ab oneribus et exactio-nibus civilibus liberaverit, eisque in domibus suis liberam vini, mulsi, cremati ac cerevisiae epocillationem, ac salis venditionem concesserit. (Privileg. vide Act. Cons. vol. XLIV. pag. 122.)

⁴⁾ Vid. Acta Gośl. sub. 3 Jun. 1597. Fraternitas haec devotiones suas in Capella Convers. S. Pauli Apli peragebat.

⁵⁾ Act. Cap. 1501, fol. 158.

⁶⁾ Vid. Acta ejus sub. 4 Jan. 1599, ubi dictae eccliae agrum Garbaczowski applicat, quoad decimam v. libros visit. Szembek et Sierakowski tum Acta Goślic. ex anno 1601.

⁷⁾ Vid. priv. in Summario nro. XII adductum, Vehementer angebat Goślicium, quod Canonici tam raro ad eccliam cathedralem residerent. Ut huic malo aliqua ex parte mederetur, idem remedium, quod antecessor ejus Val. Herborth, sed exiguu effectum tentaverat, adhibendum duxit, scil. augmentum proventus pro distributionibus quotidianis destinatum. Itaque in Capitulo d. 1 Febr. 1593 celebrato, contra conclusum

villa Przikut de limitibus certantes pacem composuit,¹⁾ ac pro beneficio paroch. in Drohobycz Capitulo Chelmen-
si incorporando consensum dedit.²⁾ Curiam eppalem Premis-
liae ampliavit et in Radymno novam extruxit, Ecclesiam
cathedr. restauravit, turricula supra tectum prominente et
horologio instruxit, Brzozoviae capellam aedificavit.³⁾

Novae eo sedente ecclesiae parochiales ortae sunt
in Izdebki, Besko, Sarzyna, ecclesiae vero in Kalmbornia et
Zarzece de manibus haereticorum revindicatae.⁴⁾

Anno Dni 1597 Rutheni in Polonia unionem cum
S. Romana ecclesia inierunt, quam Goslicius inter hanc

in praeced. Capitulo Circumcis. D. formatum: „ut beneficium
in Dolina (cujus redditus refectionibus praesentium destinati e-
ravat) semper Seniori de Capitulo, erga certam pensionem
massae caplari solvendam, conferretur, protestatus est, ac ef-
fecit, ut Capitulum inde ab anno 1598, accedente facultate
AEppi Leopold. Solikowski, ecclesiam Dolinen. per Vicarium per-
petuum administraret, proventus vero ex hoc beneficio fluentes,
detruncato salario Vicarii, divisionibus inter praesentes im-
penderentur. (Vid. Act. Cap. vol. II, fol. 219, 221, 266.) Porro
ulteriori distributionum incremento consulens Capitulum sum-
mam 3,700 fl. pol. pro advocatia in Domaradz e manibus
laici possessoris eximenda donavit, imposita attamen obliga-
tione, ut Canonici cum Vicariis singulis quatuor temporibus
anniversarium pro anima ipsius absolvent. — Tempore Ven-
cesl. Sierakowski Capitulum hanc advocatiam cum villa ep-
pali Lubatowa commutavit.

- ¹⁾ Compositio haec legitur in Act Cap. vol. II, fol. 222, 223
sub. anno 1593.
- ²⁾ Vid. docum. nro. VII. Hoc instrumento Goslicius roboravit
et executus est privileg. Sigismundi Aug. R. P. pro incorporati-
one hujus beneficii reg. patronatus ad mensam Capituli Chelm.,
dd. Crasnostaviae in festo Assumpt. B. M. V. 1558 editum.
- ³⁾ Has structuras, respective instaurationes, ei attribuunt praec-
notationes in libris Consistorialibus penes seriem epporum oc-
currentes.
- ⁴⁾ Vid. quae sub. his ecclis in Schematis. dioecetano notan-
tur. — Sub. Goslicio prima quoque mentio occurrit Conventus
Monial. O. S. Dominici Premisliae. Vid. vol. XVIII Act Ep.
sub. 12 Jan. 1598.

nationem nostris in regionibus., Vladica Premisliensi schis-
mati pertinaciter adhaerente, pro virili tuebatur, promo-
vebatque.¹⁾

- ¹⁾ Unio ecclesiae graecae cum lat. in Concilio Florentino imita,
a multis Ruthenorum eppis, sceptro regis Poloniae subjectis sus-
cepta, a Moscovitis vero i. e. Russis, magno Duci Moscoviae
subditis, repudiata est. (Vid. nos. sub. epp. Petr. de Chran-
stow.) Horum exemplo etiam Rutheni in ditionibus Polonicis
ad schisma redierunt, quod potissimum conatibus Helenae
Alexandri R. P. conjugis et Moscoviae Czari filiae, adscribitur.
Orta saec. XVI sacrorum reformatione Dissidentes in Polonia
omnem lapidem movebant, ut Rutheni cum ipsis unirentur, et
quamvis unio quoad dogmata nec facta sit, nec fieri potuerit,
tamen quaedam unio politica inter utramque partem coaluit;
nam nobilitas Ruthena ex odio erga ecclesiam Romanam in om-
nibus majoris momenti negotiis cum factione novatorum
conspirabat, et contra Catholicos in publicis regni conses-
sibus validam phalangem formabat. Rebus ita constitutis
Catholicorum non poterat non interesse, ut hoc foedus dis-
siparent, unde conamen unionis Ruthenorum cum ecclesia la-
tina hoc saeculo majori cura reassumptum est. Ast labor inanis
fuit donec Societas Jesu in Poloniam introducta solita dexte-
ritate operi magnum admovit. Inter PP. hujus ordinis nemo
majori zelo hac in parte desudavit Petro Skarga, placi-
dis moribus praedito, ingenti prudentia et suavissima facundia
conspicuo, quae ei hrysostomi Polonici nomen merito concilia-
vit. Hic jam anno 1577 Vilnae in Lithuania libellum ireni-
cum in 8° edidit: „O jedności kościoła Bożego pod jednym
„pasterzem, i o greckim od tej jedności odstąpieniu, z prze-
„stroną i upominaniem do narodów ruskich, przy Grekach
„stojących, rzecz krótka na trzy części rozdzielona.“ Opus-
culum hoc Constantino Duci Ostrogiae, schismaticorum in Po-
lonia coryphaeo, dedicatum, quantumvis clerus Ruthenus ejus
propagationem impediret, tamen futurae unioni viam stravit.
Protectio sigismundi III, magni Societate Jesu fautoris, et
alia favorabilia adjuncta arduum hunc laborem multum alle-
viabant. Nimirum A. D. 1588 Jeremias, patriarcha CPnus.,
a Turcis depositus, in Poloniam venit, et spe pecuniae illec-
tus, Michaellem Rahoza Metropolitam Kijov. ordinavit.
Hic Praelatus in scholis Jesuiticis Vilnae educatus, unioni
faverebat; qua de causa 1590 Brestiae Lithuanorum cum suf-
fraganeis suis Synodum celebravit, in qua Clero Rutheno, ut
sublata communionem cum simoniaci patriarcha Cplitano, et

Rara ejus diebus, et nostro aevo vix practicabilis controversia inter Dominicanos exarsit, cum de nova

creatura ejus Patriarcha Moscoviae, Pontifici Romano sese subjeceret, auctor fuit. Non displicuit consilium, sed ne res praecipitanter gesta tumultum excitaret, PP. ecclesiae Ruthenae nobilitatis et cleri inferioris animos ad hunc passum paulatim praeparandos duxerunt. Conatibus eorum succurrit memoratus Petrus Skarga, edito novo opusculo s. t. „O rzadzie „i jedności kościoła Bożego pod jednym pasterzem, i o greckiej o tej jedności odstąpieniu“ Cracov. 1590, typis edito, ac Sigismundo III R. P. dedicato. Interim Michaël Rahoza Metropolita, et Hippatius Pocij, eppus ruth. Luceoriensis cum proceribus gentis congressus agebant, et cum eis Leopoli ac Lublini consilia inibant. Nobiles non invita auribus propositiones Metropolitanae excipiebant, ipse quoque Dux Ostrogiensis sese unioni non adversum exhibebat, at negotium communiter cum magno Duce Moscoviae tractandum arbitrabatur, id quod Eppi nulla ratione probare poterant, bene gnari, hunc principem e motivis politicis unioni semper contrarium fore. Igitur animis jam satis dispositis Metropolita novam Synodum Brestiam Lithvanor. 1594 indixit, ad quam, volente Sigismundo III. Joannes Demetrius Solikowski Aepus Leop., Bernardus Maciejowski, Luceoriensis, et Stanislaus Gomoliński, Chelmensis lat. r. eppi venerunt. Hic decreta Florentina renovata, et unio cum ecclesia Lat., reclamantibus licet quibusdam nobilibus, instaurata est. Hippacius Pocij, Luceoriensis et Cyrillus Terlecki, Vladimiriensis Vladicae tamquam legati Synodales ad Clementem P. VIII missi, qui nationem ruthenicam ad unionem cum S. R. Ecclesia solenniter admisit, relicta eidem libertate, liturgiam sacram ritu orientali et lingua Slavoniaa celebrandi, ac Symbolum fidei absque particula: „filioque“ recitandi, dummodo dogma de processione Spiritus Sancti a Patre filioque non inficiarentur. Vid. docum. in Summario in nr. II, III, IV citata. — Legatis Roma reversis Michaël Rahoza, Metrop. Kijov. novam Synodum 1596 Brestiam convocavit, ubi unio solenniter promulgaretur. At nunc Constantinus Dux Ostrogiae, suas propositiones rejectas fuisse aegre accipiens, monitionibus Metropolitanae et Epporum sese opponere coepit, cujus exemplum etiam multi nobiles et clerici, in his duo quoque Vladicae nimir. Michaël Kopestyński, Premisl., et Gedeon Balaban, Leopoliensis, imitati, stimulantibus emissariis M. Moscoviae Ducis, et Patriarchae CPlitani, ac Dissidentibus Polonis, unioni totis viribus resistebant. Dum igitur Rahoza

provincia pro conventibus Russiae formanda ageretur. ¹⁾ Magno animorum aestu res ista tractabatur, nobilibus et

cum suis Suffraganeis Synodum in ecclia cathed. celebrat, unionem proclamant, ei refragantes tanquam Schismaticos anathematizat, Kopestyński et Balaban contrariam Synodum (ut fama fert in templo haereticorum) collegerunt, ac Metropolita ejusque asseclis talionem reddentes, ipsum et omnes unioni Romanae accedentes excommunicarunt ac deposuerunt.

Goślicius anathema, quod Michaël Rahoza contra Michaël Kopestyński Premisl., et Gedeon. Balaban Leopoli. Vladicas fulminavit, per dioecesin Premisl. publicavit (dd. 22 Jun. 1598,) et quia multi Rutheni, maxime in terra Sanoc, unionem amplexi sunt, eique non obstante Eppi defectione constanter adhaerebant, Goślicius ipsos, ne sine pastore essent, suo ovili adjunxit, constituto pro eis „in dioecesi Sanoc.“ Vicario generali, Erasmo Dubicki, Presbytero Rutheno unito. (Vid. Act. Eppatus vol. XX, pag. 311, 315.) —

Schematismus Dioec. ruth. Premisl. in an. 1867, pag. 7 dicit: „Michaël Kopestyński in Synodo Brest. 1596 actum unionis non subscripsit, qua de causa Eppatus Premisl. penes „Graeco — orientales (Schismaticos) mansit. Nihilominus reges Poloniae opus unionis promovere adlaborantes, Eppos graeco-catholicos, ut eorum auxilio in hac disunioni adhaerenti „Dioecesi unio introducatur, e brachio suo Premisl. miserunt, quo factum, ut Sedem Prem. uno eodemque tempore „bini Praesules occuparent.“ Haec relatio non est veritati consona. Nam I reges Pol. licet Eppos catholicos praesentarent, eos tamen e suo brachio ad Dioeceses non mittebant, sed a Sede Aplica instituebantur 2º. Non unionis introducendae causa Eppi graeco-catholici Premisl. mittebantur, nam licet Eppus Kopestyński unioni non accesserit, ex ejus Dioecesanis tamen, ut e supra relatis patet, non pauci eam amplexi sunt, pro quibus Eppus graeco-unitus erat necessarius ne essent grex pastore carens, aut quod supra vidimus., ab Eppo catholico alterius ritus regerentur.

¹⁾ Dominicani Russiae rubrae olim peculiarem provinciam constituebant, at ubi reges Poloniae Russiae domini facti sunt, cum Dominicanis Poloniae in unam provinciam coaluerunt. Aucto successive conventuum tam in Polonia quam Russia numero in Capitulo ordinis generali, 1596 Valentiae in Hispania celebrato, provincia Russiae s. t. S. Hyacinthi instaurata est, Hoc non placuit Dominicanis Poloniae, qui, ab Eppis adjuti., nihil Romae intentatum reliquerunt ut illa separatio tolli posset.

praelatis regni in factiones divisus. Goslicius a partibus eorum stetit, qui rem in priori statu relinqui volebant, at praevaluit factio contraria, cujus antesignanus fuit AEp-pus Leopold. Solikowski, atque ita provincia Russiae ordinis fratrum praedicatorum suam originem accepit.

Altera lis, quae non minus animos commovit, concernebat Academiam Cracov., in cujus segetem PP. Collegii Cracov. Soc. Jesu, apertis scholis publicis, falcem mittere coeperunt. In hac controversia Goslicius Academiae patronum egit, et quidem meliori successu quam in Dominicanos ¹⁾

Goslicius noster scriptis ad Clementem P. VIII et varios Cardinales eplis, quae in Actis ejus s. a. 1596 leguntur, eorum studia fervidissime adjuvabat, jamque anno 1598 rescriptum a Summo Pontifice impetratum est, quo executio separationis suspendebatur. — (Vid. Act. Eppal. vol. XIX, fol. 21.) Frustra! Nam Dominicani novae provinciae Russiae hominibus armatis in claustra sua subintroductis, P. Felicem de Siradia, Provincialem Poloniae, qui Conventuum Russiae possessionem capturus advenerunt, vi adhibita ejecerunt. Ob hanc violentiam Goslicius Dominicanos Premisliae et Mosciciae interdicto subiecit, at AEppus Leopold. contrariae phalangis antesignanus, eos qua Metropolitani a censura sublevavit. Vid. Acta Ep. vol. XIX, f. 10.) Vicit demum pertinacia eorum, at Goslicius finem hujus dramatis non vidit, utpote 1601 ad eppatum Posnan. transgressus. Sub ejus successore Mathia Pstrokoński Sedes Aplica novo rescripto Conventus Russiae, licet auctoritati magistri provincialis Poloniae subjectos, peculiarem congregationem constituere permisit (1605,) quae demum, ira ab utraque parte paulatim defervescente, in provinciam Russiae conversa fuit (1612.)

¹⁾ Vid. Piasecki in Chronica ad an. 1633 fol. 459, ubi testatur litem hanc non prius quam sub Vladislao IV R. Poloniae ita finaliter decisam fuisse, ut Academiae Crac. jus tenendi scholas publicas *privative quoad alios quoscunque* vindicatum sit. — Cf. quoque Siarczyński lib. supr. cit. ubi scribit: „W zatargach „Akademii krakowskiej z Jezuitami wdaniem się swoim do „Stolicy rzymskiej w obronie Akademi ocalił ją, i przy dawnych prawach utrzymał.

Pro educatione cleri junioris juxta praescripta Concilii Tridentini Seminarium erecturus, a Sigismundo III R. P. beneficium paroch. in Lubaczov. mensae eppali incorporari obtinuit, ¹⁾ attamen consilium suum quoad Seminarium, translatione ad aliam Sedem impeditus, in effectum deducere non potuit. Caeterum memoratu dignum est, circa haec tempora alteram in regno Poloniae Academiam, et quidem cum speciali respectu ad indigentias Russiae, Zamosciae, haerede loci Joanne Zamoscio, viro belli et pacis artibus clarissimo, sumtus liberaliter conferente, erectam fuisse (1594). ²⁾

Inter calamitates, quae Eppi nostri temporibus regnum Poloniae et dioecesim nostram afflixerunt, referimus pestilentiam ³⁾ (1600) hominibus et jumentis exitialem, incendium, quo Jaroslavia (1600) vastata est, bellum Valachicum ⁴⁾ (1600) et Succicum ⁵⁾ (1601), quod postremum

¹⁾ Vid. docum. nro. VI. Incorporatio haec non nisi post obitum ultimi possessoris, qui fuit Stanisl. Siciiński. (Cf. Act. Epp. Sicii.) effectum nacta est.

²⁾ Hanc Academiam Joannes Zamojski R. P. Cancellarius et exercituum regni dux supremus, A. D. 1594 fundavit. Vid. Cichocki in alloquiis Osiec.

³⁾ Acta Conrii ad an. 1600 notant: „Hoc anno pestis in Polonia multis locis grassabatur, et homines moriebantur, cum antea boves et pecora ubique fere extincta fuerint.

⁴⁾ Ibid. (Act. Epp. ad 1600) additur: „Michaël Palatinus Moldaviae cum coadunato exercitu Transylvania et Valachia potitus, Sereniss. Sigismundi III auspiciis per Joan. de Zamoscio regni Cancell., et exercituum imperatorem, fusus, profligatus et miro Dei beneficio fugatus est, Valachiamque simul cum Moldavia feliciter possedit idem rex indyctus, duobus fratribus ibidem, Hieremia et Simone in Palatinus Valachiae et Moldaviae cum certis conditionibus constitutis.“ Add. Piasecki Chron. ad an. cit f. 188, 188. — Cum eventibus hac et praeced. tum et sequenti nota memoratis nexum habet; „processus eppi pro supplicationibus 40 horarum ecclesiae Prem. concessarum ob pericula regno impendentia, ad quae avertenda rex comitia Varsaviam convocavit.“ (Acta Epp. s. 12 Febr. 1600.)

tunc quidem inchoatum, sed longo tempore postea continuatum est.

Eodem anno 1601 Goślicki ad cathedram Posnaniensem translatus⁶⁾ est, cui praesidens A. D. 1607 in bona senectute plenus meritorum decessit.⁷⁾

⁶⁾ Joannes, Suecia rex, pater Sigismundi III R. P. 1592 factis succubuit. — Igitur Sigismundus illic profectus anno 1595 die 1 Martii Upsalae jure successionis regni diadema suscepit. Per annum integrum in Suecia commoratus facta incolis regni sponsione de libera professione confessionis Augustanae, et patris suo Carolo, duce Sudermanniae, regni Vicario constituto, in Poloniam rediit. Sed natio Lutheri doctrinam profitens regi Catholico diffidebat, et Sudermanniae dux aperte coronam affectabat. Anno ergo 1600 Sigismundo regi conditio posita est: ut sedem suam in Sueciam transferet, et filium suum Vladislaum in religione Lutherana educari permitteret. Quas conditiones cum ille acceptare nec vellet nec posset, regnum ipsi ablatum et ad Sudermannum translatum est. Nolebant equidem ordines Poloniae his negotiis Suecicis sese ingerere, at cum Sueci vicinas Poloniae provincias Livoniam et Esthoniā invasissent, ad bellum ipsis indicendum coacti fuerunt. Vid. Piasecki in Chron. — Rege absente Polonia in testinis discordiis agitabatur, et Tartari, Turcis foederati, per provincias regni ad ditiones Romanorum Imperatoris, cui cum Turcis bellum erat, viam sibi armorum vi aperire volebant. Ad avertenda pericula inde ingruentia Goślickius anno 1594 devotionem 40 horar. a Dom. Oculi triduo continuandam per dioecesin indixit. Similiter anno 1598, 8 April supplicationes ordinavit: ut Deus motus omnes in Suecia componat, conatusque et actiones regis terra marique secundet.

⁶⁾ Ambierat eppatum Vladislaviensem, at cum hic Joanni Tarnowski obtigisset, Posnaniensi acquiescere debuit. In collationem hujusmodi dignitatum tunc PP. S. J. non exiguum in fluxum habebant, hi autem Goślickio ob protectionem, Academiae Cracov. contra ipsos exhibitam, succensebant. — Obtentis bullis translationis die 11 Maji 1601 bona mensae eppalis per instrumentum publici Notarii Capitulo tradidit, et ad suam abbatiam Claraetumbae discessit. Act. Epp. s. an. cit.) De indole ejus recolantur supra dicta, quibus hoc loco addere juvat, eum passim fama hominis justī, et ab omni partium studio alieni gavisum esse, quo fiebat, ut litigantes eum libenter jurgiorum suorum arbitrum eligerent. Acta ejus s. 17 Aprilis 1597 continent sententiam arbitralem, quam una cum Petro

Ejus epitaphium in ecclā cath. Posnan.

D. O. M.

Illmo ac Rmo Domino Laurentio Goślicki gente Grimalio, territorii Plocen., viro pietate singulari, ingenio praestanti, consilio excellenti, candido, aperto, animoso, reipubl. et communis, praesertim eccles. libertatis amantissimo, eloquentia rara. Qui scientiarum insignibus publice decoratus, et ab aliquot sereniss. regibus Poloniae in pretio et honore habitus, post multa, varia et eximia in rempubl. merita ad complures in gravissimis et difficillimis regni negotiis pari fide et felicitate obitas legationes primo Camenecensi, paulo post Chelmensi ecclesiis utiliter eppus praefuit. Deinde ad eccliam Premisliensem promotus simul Clarae tumbae monasterium laudabiliter administravit. Postremo eccliae Posnaniensis Praesul factus cum eam feliciter annis sex, mensib. circ. quatuor rexisset., demum designato et adscito sibi legitimo Coadjutore et successore septuagenario major vivida senectute gangraena nervorum fractus in pede dextero sensim occupante ad extrema deductus, animam Deo religiose commendavit et plenus spei reddidit Ciqżyni A. D. MDCVII ult. mens. Octobr.

Tylicki (tunc Epp. Culmen.) occasione controversiae inter eppum Vladisl. Hieronym. e Rozdrażow et Capitulum Cracov. ab altera parte super limitibus honorum subversantis, pronuntiavit; porro sub 25 April. 1599 sententiam arbitralem in causa variarum differentiarum inter consules Prem. ab una, civitatem Premisl. ab altera parte — latam.

⁷⁾ Singulari favore prosequabatur Paulum Piasecki, Canonicum Posnan., postea eppum Premisl. cui testamento MSta. sua legavit.

**DOCUMENTA AD EPISCOPATUM
MATHIAE PSTROKOŃSKI.**

1602. Brzozov. 7. Jun. — Mathias E. P. confirmat incorporationem scultetiae in Domaradz ad mensam Capituli cathedr., per Laur. Goslicki decessorem suum factam. Trzeb. p. 127.
1603. 3 Aug. w polu na miejscu różnic. Porównanie różnic między Surowiznym wsią Mikołaja Sienińskiego, Poliany rzeczoną, y Posadą y Skliarami wsiami biskupstwa Przemyskiego. Trzeb. 272.
1603. 23 Julii. Mathias E. P. dat consensum pro fundando Conventu Carmelitarum calceat. prope villam Głęboka (in Sąsiadowice) s. t. S. Annae. Act Eppat.
1604. ult Sept. Mathias E. P. fundat et erigit hospitale paup. in Jasliska (Act. Epp.)
1607. 18 Febr. Mathias E. P. per delegatos suos Georg. Branecki, Praeptum, Martin. Brzeski Custodem, et Adamum Podgórnny, Canonicum Premislien. PP. ord. Min. S. Franc. de observ. (Bernardinos) ad Capellam B. M. Virg. in suburbio oppidi Leżaysko, pro erigendo ad eam hujus ord. Monasterio introducit. (Act. epp.)
1608. 20 Decembr. Mathias E. P. villas eppales Cergowa et Jasionka ad mensam Capituli cathedr. pro

incremento distributionum quotid. incorporat. Trzeb.
131. —

**XXVIII. MATHIAS
De BUŻENIN
PSTROKONSKI**

ARM. PORAJ

E. Pr.

1601 — 1609.

C o n t e m p o r a n e i :

Rex P.	R. Pontif.	Prim R. P.
Sigismund. III	Clemens VIII	Stanisl. Karnkowski † 1603.
	† 1605. Leo XI	Joan. Tarnowski † 1606.
	† 1605. Paulus V.	Bernard. Maciejowski † 1609.
		Albert. Baranowski.

AEpp. Leop.

Demetr. Joan. Solikowski † 1603.

Joann. Zamojski.

Poraitarum gens, cujus insigne rosa est, e Bohemia originem suam repetit, et praeter alios inclytos suae stirpis viros etiam S. Adalberto eppo et martyre gloriatur. Cum vir sanctus ob incorrigibiles Bohemorum mores Sedem Pragensem deseruisset, traditio perhibet, tres ejus fratres vindictae studio a Bohemis trucidatos fuisse, quartum au-

tem in Poloniam fugisse, et hic familiae Porajorum, quae in plures surculos excrevit, fundamenta jecisse.

Ab uno e Porajis oppidum Bużenin in territorio Siradiensi conditum est, unde posterius ejus agnomen (Bużeńscy) acquisiverunt.

Joannes de Bużenin, cui temporibus Casimiri Jagellonidis in divisione paterna haereditatis villa Pstrokonie obtigit, primus ab ea Pstrokoński nuncupatus est.

Noster Mathias de Bużenin Pstrokoński patre Sbińneo et matre Barbara de Gajewniki in palatinatu Sirad. natus est. — Pater ejus in expeditionibus hungaricis cum laude stipendia meruerat, mater vero Joannem Lubrański, eppum Posnan., et academiae, ab eo denominatae fundatorem, cognatione attingebat. Quantumvis vero genus ejus illustre esset, magis tamen virtute et pietate, quam bonis fortunae clarebat.

Infans mirabili modo a morte salvatus, pia matris voto ad statum ecclesiasticum destinatus fuit.

Primis litterarum rudimentis in scholis Vidaviensi et Siradiensi combibitis, pro ampliori in eloquentia et philosophia profectu ad Academiam Cracov. missus est, ubi inter alios magistros etiam Stanislai Socolovii, viri doctissimi, et postmodum Stephani R. P. Theologi institutione gavisus est. Cum parentibus res domesticae angustae essent, patruus ejus, Joannes Pstrokoński, Castellanus Kornariensis, pro eo, quo commodius studiis vacare posset, a Sigismundo Aug. praeposituram Junivladislaviensem impetravit, quam tamen ille conscientiae scrupulis actus, quod praebendae, cujus officiis explendis impar esset, fructibus aleretur, insciis ac invitis parentibus resignavit.

Cum in latina ac graeca lingua eximium progressum fecisset, et styli latini nitore Joanni Sierakowski, Pa-

latino Łanciciensi, sese commendasset, is Cancellariae suae eum praefecit, post nepotibus suis studiorum causa in Germaniam proficiscentibus, socium et moderatorem addidit, qua occasione ille ad combibendam linguam teutonicam uti non praetermisit.

Adolescentem, in proposito statum spiritualem amplectendi, firmiter perseverantem, Sieracovius, patronus ejus Stanislao Carncovio eppo Vladislaviensi commendandum censuit; qui ipsum pro theologia et jure canonico penitus addiscendis Romam misit. — Insigniter hic Pstroconius in utraque disciplina profecit, simul vero sub celeberrimo ea aetate artis dicendi magistro, M. Antonio Mureto, eloquentiae studium continuavit.

Carncovius, ut absentibus accidere solet, clientis sui oblitus est, nec sumtus, sustentationi necessarios, Romam submittebat; unde Mathias rei domesticae penuria laborare coepit, cumque studiorum cursu exacto, insuper et corporis viribus, noxio climatis Romani influxu attritis, in patriam redire vellet, com meatu necessario carebat.

Ex hac perplexitate divina providentia opportune eum liberavit; nam eo ipso momento Petrus Dunin Wolski eppus Plocen., qua Stephani R. P. ad Gregorium XIII legatus Romam appulit, qui cognita ejus indigentia et infirmantem sumtu pro valetudine curanda providit, et sanitati redditum proprio vehiculo in patriam reduxit, ac inter familiares suos adlegit.

Quum Carncovius modo jam AEppus Gnesn., quadam occasione cum eppo Plocensi convenisset, et inter domesticos ejus Pstroconium conspexisset, cum que ex ore eppi multa de bona hominis indole et dexteritate percepisset, cum denuo in curiam suam assumptis, ac sacerdotio initiatum primum praepositura Collegiatae Łovi-ciensi situm canonicatu Gnesnensi decoravit.

Ab hoc tempore Primas regni ejus consilio et adminiculo in rebus summi momenti, ac maxime arduis utebatur, eumque ob magnam fidelitatem, diligentiam et in negotiis extricandis peritiam in dies magis suspiciebat.

Cum post fata Stephani regis de successoris electione ageretur, Archieppus, Maximiliano Archiduci Austr. favens, Pstroconio authore ad partes Sigismundi, Joannis Sueciae regis et Catharinae Jagellonicae filii, animum flexit. Non potuit hoc novum Monarcham latere, quem cum Pstroconius nomine Archipraesulis in portu Dantiscano salutasset, inter Secretarios regios cooptatus fuit.

Absoluta legatione ad Rudolphum II Imperatorem, in qua Hieronymo Rozrarszewski, Eppo Vladisl., socius et adjunctor adjunctus fuit, Decanatum Varsav. in praemium accepit.

Mox Bernardum Maciejowski, tunc eppum Luceorientem, regis nomine ad Sixtum P. V ablegatum comitari debuit, qua legatione durante Joanni Tarnowski, regni Vice-Cancellario, qua regens Cancellariae additus est.

Semel iterumque regem in Sueciam comitatus, commentarium itineris, et periculorum in eo exantlatorum descriptionem confecit, quod manuscriptum deperditum esse, dolendum est.

Licet a Sigismundo multa peculiaris gratiae specimina obtinisset, variisque sacerdotiis, nimirum Canoniatu in eccla Cracov., praepositura Gnesnen. et Lanciensi, auctus ac in numerum Referendariorum relatus fuisset, tamen aulae strepitum relinquere vehementer desiderabat, eo potissimum motivo ductus, quod se a Petro Tylicki, qui Tarnovio in regni Vice-Cancellariatu successerat, qua peculiari favore regio distinctum, limis oculis adspici observaret.

Damnatus est mox voti; nam cum Laurentius Goślicki a cathedra Prem. ad Posnan. translatus fuisset, hi

ipsi, quibus Pstroconii praesentia in aula molesta erat, regem precibus urgebant, ut eum ad eppatum Premisl. promoveret, quod ille, suapte commendato favens, facile sibi persuaderi passus est. (1601).¹⁾

¹⁾ Vid. Stan. Lubiński: De ortu, vita et morte Mathiae de Bużenin Pstrokoński, Cracoviae 1641 in 4°. — Litterae, quibus Rex Capituli Pstroconii nominationem ad eppatum Premisl. insinuat, sunt dd. Varsaviae 6 Sept. 1600. Earum exemplar hic apponere visum est, cum ostendant, Capitulo tunc adhuc quidpiam juris circa Epporum electiones relictum fuisse. Sic ergo habet epla regia: „Sigismundus III D. g. R. P. M. D. L. etc. nec non Suecor. Vandalor. Gothorumque haeredit. Rex. „Venerabiles, devoti, nobis dilecti! Evecto nuper R. in Christo Pr. Laurentio Goślicki E. P. ad eppatum Posnan. „nostrarum partium esse arbitrati sumus, ne vacans ista episcopalis sedes tanto pastore diutius destitueretur, providere. „Quocirca cum venerabilis M. Pstrokoński, Lencziciens et Loviczien. Praepti, regniq. nostri Referendarii praeclara pietatis commendatio, religionis cultusque divini studium, ac in „sacerdotali vita vigilantia, tum et generis nobilitas, vitae, „omniumque actionum integritas, nec non caeterarum virtutum „ornamenta, (quae cum omni alia occasione, tum iprimis eo tempore, quo regendae Cancellariae nostrae regniq. referendariatus muneri praefuit, longe evidentius demonstravit) abunde „nobis cognita perspectaq. essent, efflagitare quodammodo „praeclara illius virtus id a Nobis visa est, ut hac ipsa occasione ex erecndae ipsius virtuti ampliore campum praestarem, ad ipsumque eppatum Premisl. deferremus; jamque in „Dei nomine deferimus, ac eundem venlem M. Pstrokoński, et „ad eppatum Prem. nominamus, Devotionibusque Vris. in „eppum Prem. eligendum proponimus, quem jam „et Sanctissimo Domino, ut nominationem Nostram ratam gratamque esse velit, litteris Nris diligenter commendavimus. De „caetero Devotionibus Vris. gratiam Nram benigne deferimus, eosque bene valere cupimus. D. Varsav. ut supr. Sigismundus R.“ Eplam regiam ad Capitulum pertulit Nuncius reg. nobil. Martin Kościelki, una cum epla nominati in haec verba scripta: „Ad modum Rdi. Dai. et fratres in Christo charissimi ac observandi! Non alienum a mea hac „praesenti vocatione et a Rdar. Dtionum Vrarum. pietate fore „existimo, si, cum hac occasione Regia Majestas litteris suis „me Dominationibus Vris in Eppum Premislensem nominat „et commendat, ego quoque, qui me tantae dignitati minime

Confirmato a Clemente P. VIII¹⁾ clienti suo consecratrix manus imposuit regni Primas, Stanisl. Karnkowski; consecratus vero illico in Archidioecesi Gnes. cum Ordinarii licentia ecclesias recenter constructas dedicans, et populo variis in locis Sacramentum confirmationis dispensans muneri pontificalis tirocinium pie transigit, antequam, invocato in ecclia Czestochoviensi ad thau-maturgam imaginem Deiparae virginis superno auxilio, ad ovile suum se conferret,²⁾

Suscepto Dioecesis gubernaculo³⁾ Pstroconius, a curis saecularibus jam eliberatus, totum se ecclesiae servitio impendit. Non quidem in eo tanta ingenii sagacitas, doctrina et facundia eluxit, quantam in ejus antecessore Laurentio Goślicki, orbis Polonus suspexit;⁴⁾ attamen

„parem esse agnosco, petam hoc ab illis, ut suis suffragiis
„et orationibus hoc efficiant, ut gratam et acceptam Nram
„hanc electionem clementissimus Deus sibi imprimis, nobis-
„que ac universae eccliae suae salutarem esse velit. Ad me
„quod attinet, velim ita sibi persuadeant Dnes. Vrae., quod
„dignitate quidem Deo propitio eppum, at studio et officio
„fratrem et cooperarium, affectu vero ipsaque voluntate pa-
„trem sint habituri. De Quorum amore ac benevolentia om-
„nia vicisim mihi amicissima ego polliceor. Quasdiu et bene
„valere cupio. Bozencini die 13 m. Octob. A. D. 1600 M. P.“
(Vid. Act. Cap. vol. II, fol. 247—250.)

¹⁾ Bulla confirmationis est dd. 24 April 1600. In qua quia circa datum error obrepit, atque annus 1600 pro 1601 fuit positus, procurator eppi, Mathias Lubieński, eam coram Capitulo producens, cautionem praestare debuit, eam esse genuinam. (Vid. Ata eppat. Pstrokoński.)

²⁾ Lubieński in libr. not. I cit.

³⁾ Post adventum ad dioecsim Brzozoviae sedem suam fixit. Die 16 Maji 1601 in persona Mathiae Lubieński, Canonici Gnesn. et Cancellarii Curiae suae in ecclia cathedr. solemniter inthronizatus est, ac per eundem procuratorem juramentum de statutis eccliae observandis praestitit, quod in Capitulo p. f. Circumcis. D. N. J. C. 1602 celebrato personaliter repetiit. (Vid. Acta Cap. vol. II, fol. 259, 262.)

⁴⁾ Piasecki in Chronica fol. 224 pronunciat: „Pstrokońskium „moribus quidem integrum probumque fuisse, sed scribendi

prudencia, zelo pastorali et pietate ipso non fuit inferior, multisque tituli egregii antistitis laudem meruit. Dioecsin personaliter visitavit.¹⁾ — Decanis ruralibus, — quorum numerum creato novo decanatu Sokolov. auxit,²⁾ ut ecclesias districtuum suorum singulis annis lustrarent et congregationes juxta statuta provincialia statis tempo-

„et loquendi facultate, quod ad munus Cancellarii maxime
„requiritur, minus instructum, et religioso magis otio,
„quam negotio idoneum.“ Judicium hoc nimis durum est. Quis credat, Pstroconium — qui fortunae suae ipsemet faber fuit, viris non omnino illiteratis et imperitis, Stanislaw Carnovio AEppo Gnesn., Petro Wolski eppo Plocen., ipsi denique Sigismundo regi adeo probari potuisse, si nulla in negotiis tractandis dexteritate pollisset, et potius ad vitam asceticam, quam diplomaticam habilis fuisset. Lubens concesserim, eum Joanne Zamościo, et Laurentio Goślicko fuisse inferiorem; at talium virorum numerus semper exiguus fuit, nec cuiquam vitio verti potest., quod splendorem hujusmodi magnorum luminarium adaequare haud potuerit.

Pietatem ejus et vitae integritatem nec ipse Piasecki, qui ipsi, nescio qua de causa iniquior fuit, negare poterat. Zelus ejus pro domo Dei aequae ac intrepidus animus Pontifice dignus eluxit occasione profanationis coemeterii ecclae cathedr. per duumviros nobiles ac potentes (de quo facto vide infra dicenda.) Liberalitatem ejus, quae praecipue pestis tempore, dum Coreini ad latus regis moraretur, eluxit. Stanisl. Lubieński, in vita ipsius cum laude commemorat. Hic idem auctor, (eppus Plocensis) se cum fratre suo Mathia (eppo postmodum Vladisl. tandem AEppo Gnesn.) a Pstroconio, avunculo suo, artem ecclesiae bene regendae didicisse profitetur, ac „*Monita de recte gerendo eppatu*“ ex ore ejus hausta, Cracoviae 1635 in 4° typis edidit.

¹⁾ Vide edictum generale visitationis ecclae cathedr. et aliar. ecclear. dioec. dd. 26 Decemb. 1601, quo hortatur, ut, qui qualemque defectum circa aliquam eccliam observaverint, eum tempore visitationis ad ipsum deferre non omittant. Coeptam visitationem anno seq. continuavit, quam tamen pestilentia aliquandiu interrupit. — In instructione, quam 1607 Stanislao Sieciński, nuncio suo ad Synodum dioec. dederat, testatur: se fere totam Dioecesim suam visitando peragrassse.

²⁾ Vid. Prolegomena sub II.

ribus convocarent, invigilavit. ¹⁾ Pro reformando clero Synodum dioecesanam coëgit. ²⁾ Capitulum et Vicarios Col-

¹⁾ Vid. edictum ad Decanos dd. 12 April. 1603, ubi etiam eis informatio suppeditat, hujusmodi congregationes decanales fructuose instituendi. Confraternitati sacerdotali Crosnen. et Sannocen., ut Acta ejus annotant, ipsemet accessit. Parochos hortabatur, ut parochianos suos sedulo visitarent, pro quo opere ipsis pariter sub 22 Decemb. 1603 normam communicat.

²⁾ Quum Bernardus Maciejowski AEp. Gnesn. A. D. 1607 Synodum provincialem indixisset, Pstroconius huic Synodum dioecesanam praemitendam censuit, pro qua terminum in d. 24 Sept. 1607 praefixit. In litteris convocationis provocat Decanos, ut operata ultimae suae parochiarum visitationis ad Synodum adferant, ac preces et Sacrificia pro fausto successu Synodi provincialis offerri mandat. Quoniam vero ipse gravibus reipubl. negotiis ad latus regium detentus, Synodo dioecesanae interesse, eamque dirigere non poterat, suo nomine Nuncium ad eam ablegavit Stanisl. Siciński, Posnan., Paltov. et Lubaczov. Praeptum (suum postea in eppatu Prem. successorem,) cui scriptam dedit instructionem, de quibus articulis in Synodo tractandum sit. Conclusa Synodi non supersunt, attamen ex memorata instructione colligitur, de quibus rebus in ea actum sit. — Instruit vero Eppus delegatum suum:

a) Ut clero dioecetano status dissensionis inter statum spiritualem et ordines regni saeculares, qui clericos juribus et immunitatibus suis privare velint, fideliter exponatur; ut in Synodo dioec. nuncius ad Synodum provincialem eligatur, qui, priusquam Petricoviam discedat, sese super privilegiis ecclesiarum in dioecesi Premisl., super injuriis, quibus ecclesiae personae hinc inde a saecularibus afficiuntur, templorum profanatione, bonorum ecclesiae occupatione et injusta detentione, debite informet. (Cf. infra dicenda.)

b) Ut status ecclesiae cathedr. et ecclesiarum parochialium totius dioecesis. sollicite indagetur, et in specie: an statuta, tam antiquiora, quam recentissima per ipsum — (Pstroconium) — peragrata fere tota dioecesi condita, observentur? quorum executio, si opus fuerit, reinveletur.

c) Ut in scandala publica inquiratur, et super iis tollendis consilia ineantur.

d) Ut decretorum S. Concil. Trid. de residentia et pluralitate beneficiarum. (Sess. VI. c. 2. Sess. VII, ep. 4, 5) observatio urgeatur.

legiatae Jaroslav. praemissa visitatione salubri reformatione regulavit. ¹⁾ Ecclesias in Mōsciska, Nozdrzec, Izdebki, Babice et Rogi dedicavit, ²⁾ ecclesiae Sambor. ³⁾ et parochiae in Jasionka ⁴⁾ dotem auxit. In Nienadowka novam

e) Ut videatur, ne clerici praefecturas bonorum apud saeculares quaestus causa, porro ne patrocinia et tutelae, nisi forte causa pietatis, exerceant.

f) Ut constitutiones antecedentium Synodorum dioecesanarum, quae Sacrorum dispensationem et disciplinam ecclesiam respiciunt, renoventur, praesertim decreta contra usurarios seu foeneratores lata. (Ipse Pstrokoński sub 8 Febr. 1604 decretum publicavit contra hos: qui defendunt, quemadmodum aliis mercatura, agricultura, opificio, ita sibi pecuniae locatione quaestum facere licere.)

g) Ut querelis et gravaminibus omnium detur locus, et prout justum fuerit, medela afferatur.

Reliqua prudentiae delegati relinquit.

¹⁾ Vid. decretum reformationis in Actis s. 1604 pag. 362, ubi inter alia prohibet: ne mercatus nundinarum tempore in coemeterio ecclesiae collegiatae exerceantur, et ne merces ibidem sive in fornicibus ad parietem ecclesiae constructis asserventur et venum exponantur, idque sub poena suspensionis per Praeptum et Vicarios ipso facto, et excommunicationis latae sententiae per quascumque saeculares personas hunc abusum directe vel indirecte promoventes, incurrenda, denique sub interdicto ipsius ecclesiae. — Magnum emporium Jaroslaviam tunc fuisse, in Schematismo dioec. notatur, quod et ipse tenor praesentis decreti confirmat. Ex mercimoniis circa ecclesiam Praeptus cum Vicarii non modicum lucrum capiebant: sed sanctitas loci profanata nullo questu temporali excusatur.

²⁾ Vid. libr. visit. Szembek et Sierakowski.

³⁾ Quia beneficium in Strzałkowiec per Sigismundum III futuro collegio Mansionar ad ecclesiam Samborien. incorporatum, (vid. nos sub. eppatu Baranowski) huic foundationi non sufficiebat, Pstroconius dd. 6 Maji 1604 in complementum dotis decimas novales de villis Izajeze, Ozimina et Prussy addidit, ipsumque Collegium Mansionariorum canonice erexit.

⁴⁾ Visit. Szembek allegat ejus privilegium dd. Brzozov. 12 Jun. 1604, quo parochus in Jasionka jus liberae incisionis in sylvis eppalibus concessit, et aliud dd. 17 Febr. 1608 quo dotem ecclesiae uno laneo agri „Walażowski“ dicti ampliavit.

parochiam erexit, ¹⁾ ecclesias in Krakowice ac Pruchnik, haereticis ereptas, catholicis rectoribus providit. ²⁾ Lites Dominicanae, quae sub Goslicio tantum strepitum excitaverant, Pstroconio nostro operam conferente utcumque compositae sunt, ³⁾ nova vero monasteria ordinis S. Francisci de observan. in Leżaysk, et Carmelitanam in Sasiadowice surrexerunt. ⁴⁾ Bona eppalia Jaśliska a vicinis possessionibus Nicolai Sieninski Eppus noster limitibus innovatis distinxit, ⁵⁾ oppidum Jaslescense muris et loriceis

¹⁾ Vid. Schematismus.

²⁾ Vid. Schemat. dioec. — Quoad ecclesiam in Krakowice Stanisl. Lubieński in vita Pstrocon. haec memoriae prodidit: „Cum parochus loci illius, quibus templum illud recens restitutum egeret, episcopo explicasset, ille non subducta ratione pecuniae quantum tunc haberet, jubet numerare centum florenos in subsidium ecclae impendendos. Dissuadenti fratri meo Mathiae Lubieński, eo tempore Canonico Gnesn., qui et Cancellarius ejus erat, et privatas ejus rationes tractabat, ostendentique, quantum adhuc in perlustranda dioecesi itineris et sumtum faciendum esset, et quam exigua Summa pecuniae (400 erant circiter floreni) eppo superesset, ac proinde differri oportere petitionem parochi, dum domum eppus rediret, assensit ille quidem, idque aegre, caeterum comminatus est, brevi eventurum, ut illum ipsum sui consilii poeniteret. Dicto eventus respondit; nam sequenti nocte arculam in qua et eppi et fratris mei pecunia erat, fur abstulit. Quod ut intellexit eppus, ne minimum quidem rei jactura permotus, nimiam tantum erogandi in pios usus parsimoniam castigatam esse professus, ut quam primum domo pecunia in subsidium ecclae promissa mitteretur, mandavit.“

³⁾ Vid. dicta sub. eppatu Goslic. Okolski in Russia florida pag. 35—40. Stanisl. Lubieński in vita M. Pstrokoński fol. 195, 196 — Provincia Russiae anno 1612 formata in dioecesi Prem. unicum tantum Conventum Mościscensem possidebat; nam Premisliensis, Samboriensis et Lancutensis provinciae Poloniae relictis sunt.

⁴⁾ Vid. Schemat. dioecesis.

⁵⁾ Documentum dislimitationis dd. 3 Aug. 1603 Alembek in Trzebin. fol. 272—276 recenset.

einxit, ac hospitali pauperum instruxit. ¹⁾ — Incorporationem scultetiae in Domaradz ad mensam Capituli per decessorem suum concessam non solum ratam habuit, sed et villas eppales Cergowa ac Jasionka pro distributionum quotidianarum incremento adjecit. ²⁾ Sanctitatem ecclesiae cathedralis contra profanatores, quantumvis potentes, severe vindicavit. ³⁾

Sigismundus III obsequiorum, quae Pstroconius, in minoribus positus, reipublicae fideliter navaverat, bene memor, ipsum, licet pluribus annis ab aula absentem, nec promotionis cupidum, ad Vice-Cancellarii, mox etiam ad Cancellarii gradum evexit. ⁴⁾

¹⁾ Lubieński libr. cit. pag. 135: „Oppidum Jaśliscense, in finibus Hungariae situm, mercatu vini nobile, muris cingere aggressus, non mediocri parte ejus operis perfecta posteris ejus munitionis perficiendae exemplum reliquit.“

²⁾ Litterae confirmationis quod scultetiam in Domaradz sunt dd. Brzovov. 7 Jan. 1602 (vid. Trzebinian. fol. 127.) Villas Cergowa et Jasionka a mensa eppali alienatas fuisse observamus sub. epp. Kościelecki, Sobiejuski, Borukowski. Pstroconii tempore ad eppi dispositionem redierunt, qui eas documento dd. Cracoviae die 20 Decembr. 1609 (recte 1608) Capitulo pro augmento quotidianarum distributionum incorporavit, exceptis duntaxat advocatiis utriusque villae, et jure patronatus ecclae in Jasionka, sibi ut suis successoribus reservato.

³⁾ Stanisl. Lubieński in vita ejus factum a nobis indigitatum ita refert. „Accidit, ut templum cathedrale Premisl. orta inter Joannem Thomam Drohojovium, regni Referendum et Capitaneum Prem., et Stanisl. Stadnicki de Lesko, pugna, tormentorum ictibus ac caede nonnullorum in ipsa templi sacra area (coemeterio) violaretur. Indigne eam rem ferens eppus personarum respectu seposito omnibus aditu ad eccliam cathedral. interdixit, et eum qui seditionis auctor erat i. e. Capitaneum Premisl. anathemate ferit, qui licet ab initio censuram eppi floccifacere videretur, mox tamen compunctus sese humiliavit, et Praesulis, in pontificali habitu ad portam ecclae egressi, pedibus advolutus, absolutionem petiit.“

⁴⁾ Vice-cancellariatum 1606 post. Joan. Zamojski obtinuit. — Eodem anno 1066 rex ei quoque Praeposituram Miechovien. contulit. (Vid. Nakielski in Miechovia fol. 819.)

Sub ejus eppatu inter statum equestrem et ecclesiasticum vehementes agitabantur controversiae super decimis et jure epporum causas decimarum judicandi, super immunitate eccliarum ab oneribus publicis praesertim militaribus, super libertatibus scultetorum in bonis ecclesiasticis et cet., quibus componendis Synodus provinc. 1607 Petricoviae celebrata remedium quaesivit. ¹⁾—Praeterea pestilentia ²⁾ iteratis vicibus (1602 et 1604 dioecsin, univer-

¹⁾ Cum in ultimis regni comitiis de his materiis summo animorum aestu certaretur, Eppi, ne culpa salutis reipublicae, in tantis quibus tum laborabat, periculis neglectae, in clerum devolveretur, permitttere coacti fuerunt, ut praecipua differentiarum puncta, postquam in Synodo prov. rite discussa fuerint, conventionem cum ordine equestri, per deputatos ab utraque parte delegandos, componerentur. Hoc consilio ergo Bernardus Maciejowski AEppus Gnesn. pro die 8 Octobr. 1607 Synodum provinc. Petricoviam convocavit. In hac Synodo (cui nomine cleri dioec. Prem. Albertus Klotheus, parochus Petricov. J. U. D. interfuit) deputati status ecclesiastici ad proxima Comitia pro tentanda dicta compositione electi sunt, e quorum numero fuit Andreas a Lipe Lipski, tunc Scholast., (postmodum eppus Cracov. qui ea occasione luculentum opus scripsit sub t. „Decas quaestionum publicarum regni, in quibus ecclesiae jura, et immunitates eccles. status elucidantur Cracov. 1616 in 4°.“ — Plures dissertationes hanc materiam discutientes in unum volumen auctoritate AEppi Leop. Pruchnicki collegit Melchior Stephanides, Canonicus Leop. et Chelm., J. U. D. Cracoviae 1632 in 4°. Caeterum pax tentata inter litigantes minime coaluit, eandemque controversiam adhuc saeculo 18° viginisse, inferius observandi nobis occasio dabitur. Ceterum cfer. Skrzetuski: „Prawo polityczne narodu polsk.“ tom. III, pag. 32 seq.

²⁾ Acta Consist. ex anno 1602 adnotant: „Ab illo tempore — (post. 6. Aug.) — nullae actiones et causa peragebantur propter pestem in et extra civitatem grassantem, usque ad diem lunae 2 Decembr. — Anno porro 1604 ult. Sept. publicae preces ac supplicationes ordinantur ob publicas regni calamitates, scil. seditiones intestinas, pestilentiam multis in locis grassantem, Tartaror. incursiones, qui nuper in Podolia et Russia multas regiones ferro et igne vastarunt, et ma-

sum vero regnum bellum tum intestinum, ¹⁾ tum Suecicum ²⁾ afflixit.

„gnam hominum multitudinem in servitum abduxerunt, denique ob bellum in Livonia cum Suecis, qui etiam Scythas, i. e. Turcas ad bellum regi Poloniae inferendum subornabant. Anno intermedio 1603 magni Jubilaei indulgentiae trimestri spatio in Polonia celebrabantur, quas Clemens VIII anno saeculari 1600 Romae peractas, nunc ad istud regnum extendere. (Vid. Act. Epp. sub. 13 Mart 1603.)

¹⁾ Quum Sigismundus III semel atque iterum uxorem ex August. domo Habsburgica (Annam sc., tum Constantiam Archiducissas Austriae) accepisset, factiosi homines ei varia, libertati Poloniae adversa, consilia adscribere coeperunt, quasi videlicet Rom. Imperatoris auxilio Vladislaum, filium suum, regni successorem constituere, ac sublata libera electione regnum suae familiae haereditarium efficere moliretur. Caput factionis fecit Nicolaus Zebrzydowski, Palatin. Cracov. Cum factiosi non tantum comitiis a rege indictis seperata conventicula opponerent, sed etiam arma et exercitus compararent, res tandem ad bellum civile devenit, at victoria penes regem fuit, qui anno 1607 turmas rocossianarum (sic enim vocabulo ab Hungaris mutuato vocitabantur) ad pagum Guzowo, non procul Radomia, capitali clade affecit. Pstroconius ea tempestate magnae in regem et republ. fidelitatis specimina dedit. In proelio ad Guzovam praesens exercitum regium obequitebat, militibus ad strenue dimicandum animum addens. Quum juvenem equitem (Starzyński,) cognatum suum hosti vehementer urgenti cum vexillo, quod manu tenebat, tergum vertere animadvertisset, eum ad pugnam redire coëgit, manu protensa succlamans: Non hic, sed illic hostilis acies est! — Haec ironia (quasi nimirum hostem quaerendo aberrasset) ruborem adolescenti expressit, et nutantem virtutem ejus erexit. Quod denique Rex post relatum victoriam in seditiosos summa moderatione usus sit, ac ab omni vindictae studio abstinerit, id passim sapientibus Pstroconii consiliis adscribitur, qui noverat parcere subjectis aequae ac debellare superbos. — Vid. Piasecki in Chron. — Siarczyński obraz wieku Zygmunta III in artic. „Pstrokoński.“

²⁾ Occasionem hujus belli sub eppatu L. Goślicki indigitavimus. Anno 1605 Chodkievicius, exercitus Poloni dux, celebrem ad Kircholmiam de Suecis victoriam retulit, at discordiae domesticae et bellum intestinum officiebant, quominus ex hac victoria optatus fructus referri posset. Trahebatur ergo bellum, donec 1614 induciis ad incertum tempus suspenderetur.

A. D. 1608 Pstroconius ad ecclesiam Vladislav. translatus¹⁾ vix salutata nova sponsa naturae tributum exsolvit. —

Ejus epitaphium in eccla Vladisl.

D. O. M.

Meruit Mathias Pstrokoński de Bużenin, dum viveret, summi decoris laudem. Natus illustri Rosarum familia, fuit Regens Cancellariae, Referendarius, Eppus Premisl., Vice-Cancellarius, supremus Cancellarius regni, eppus Cujaviensis, Senator consilio pollens, eruditus, in omni actione constans, prudens, magnanimus, magnis negotiis patriae, quam bello civili turbatam suis consiliis pacavit, et Regis amans, bonis ob virtutem amabilis, Sacerdos pius, conscientiosus, in egenos munificus, zelo divini honoris propagandi ardens. Id agentem mors anno aetatis LVI, Christi MDCIX die 3 Cal. Julii in arce Raciążensi non incautum, sed in ipso exitu pie divinae voluntati obsequentem intercepit. Ejus memoriae hoc monumentum Mathias Łubieński Pomianus, e consobrina Sorore nepos, ab ineunte aetate alumnus, avunculi virtutes aemulatus, e Posnan. in Vladisl. eppatum XXII° post mortem ipsius anno successor, cliens patrono, posuit, suumq; eidem tumulo post mortem corpus supremis tabulis, si ita divinae voluntati placuerit, inferendum ordinavit.

¹⁾ Act. Cons. vol. XIX adnotant: Die 12 Jan. 1609 ob translationem Rmi in Christo Pris. M. Pstrokoński, E. Pr. ad eppatum Vladislav. Paulum Zajączkowski, Archidiacon. cathedral. Administrat. in spiritualibus et temporalibus electum fuisse. — Capitulum Prem. ab executoribus defuncti Pstroconii 100 f. p. pro anniversario ejus accepit, quod olim in crast. SS. Aplor. Petri et Pauli absolvebatur, at Summa foundationis deperdita, pridem extinctum est.

DOCUMENTA AD EPPATUM

STANISLAI SIECIŃSKI.

- I 1610. fer 3 post f. Visit B. M. V. Joannes Świętosławski, Succamerar. Prem. figit limites inter oppidum eppale Radymno et villam Ostrow Trzeb. p. 226.
- II 1612. 14 Julii. Stanislaus E. P. unit ecclaz paroch. in Gać cum eccla in Kańczuga, simul ad ecclam Kanczug Colleg. Mans. erigit. Act Epp.
- III 1612. 24 Jul. Idem ordinat confraternitatem, sartorum Radimnensium (ibid)
- IV 1613. 25 Sept. Stanisl. E. P. edocet Pontificem Paulum V de misera diocesis conditione, ac de laeto Ruthenorum in eadem unionis progressu Apud Thein. t 3. p. 357.
- V. 1614. 18 Octob. Stanisl. Eppus Capitulo cathedr. decimas eppales e districtibus Sanoc., Dynov. et Krosn. cedit, loco census 38 marcarum de Golcowa et Rowne (Act epp.)
- VI 1618. fer 2 p. f. Sti. Franc. — Andreas de Zakliczyn Jordan Camerar. castri Cracov. figit limites inter villas eppales Dalejowa et Lipowiec ab una, porro inter bona Mfici Męciński de Dukla, ac bona Mokowicensia in regno Hungariae parte ab altera. Trzeb f. 278.

- VII 1518. 24 Januar. Stanisl. E. P. erigit Collegium Psalteristarum ad eccliam cathedr. Prem. (Act. epp.)
- VIII 1618. 22 Sept. — Stanisl. E. P. Capellam SS. Trinit. in suburbio Prem. trans fluv. San Conventui Monialium O. S. Benedicti Jaroslaviae incorporat, pro erigendo Conventu filiali. Act. epp.
- IX 1618. 24 Sept. Stanisl. E. P. cum consensu Capituli sui PPbus Societ. IESV eccliam Premisl. s. t. S. Petri cedit (Act. epp.)
- X 1619. 17 Martii. Stanislaus E. P. erigit Collegium Mansionariorum ad eccliam Collegiatam Jaroslav. Act. epp.
- XI 1619. 26 Maji. Idem erigit Colleg. Mansionariorum ad eccliam paroch. in Rymanow. (Act. epp.)
- XII 1619. dd Jarosl. 12 Junii. — Stanisl. E.P. PP. S.I. Collegii Jaroslav. ambonam Collegtae Jaroslav. tradit cum potestate verbum Dei praedicandi (Act. epp.)

XXIX. STANISLAUS SIECINSKI

STEMM. ROGALA

E. P.

1609—1619.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Sigismund. III.	Paulus P. V.	Albert. Baranowski † 1615 Laur. Gembicki

Archi-Eppi Leopold.

Joann. Zamoyski † 1614.

Joann. Pruchnicki.

Siecincia gens, (a principali possessione sua Siecin vel Sieczyn denominata) in terris Dobrinensi et Premiensi domicilia habuit. Siecinii terrae Prem. ab oppido Krasice, seu Krasieczyn, Krasiciorum nomen assumerunt. Habebant dignitatem Comitum S. Romani imperii, ad quem titulum addebant epitheton „de Murzynowo.“

Stanislaus de Siecin,¹⁾ patre Andrea et matre Gorzechowska natus, studia theologica Romae absolvit, et cum se egregia animi indole Sigismundo III R. P. pro-

¹⁾ Uberiorem de eo notitiam praebent Niesiecki in „Korona polska.“ Siarczyński „Obraz wicku Zygmunta III.“ Łętowski, „Katalog kan. krak..“

batum reddidisset, in numerum Secretariorum ejus adlectus, variisque beneficiis ecclesiasticis, sc. Canonicatu cathedrali Cracov. et Posnan., Praepositura Pultoviensi, Scholasteria Sandomiriensi, Canonicatu Crusviciensi, item beneficio parochiali Lubaczoviensi provisosus est.

Post translationem Mathiae Pstrokoński (fortasse non sine hujus influxu)¹⁾ eppatus Premisl. Stanilao nostro obtigit (1609),²⁾ retenta praepitura Pultoviensi et beneficio Lubaczov.

Suscepto clavo dioeceseos³⁾ principalis ejus cura in eo versabatur, ut haeresim et schisma eliminaret. Ideo

¹⁾ Pstroconium singularem in ipso possidere fiduciam vel illud innuit, quod cum 1607 suo nomine Synodo dioeceseos Premisliae praesidere voluerit. Cf. dicta sub. epp. Pstrokoński. Cum vero Pstroconius apud Sigismundum III magna gratia polleret, conclusio nostra: Sicinium ipso commendante ad eppatum Prem. fuisse promotum, probabilitate non destituitur. P. Niesiecki refert: Sigismundum Rościszeweki, Scholastic. Vilnen., Canonicum Cracov. ad eppatum Prem. electum, ante possessionem ejusdem fati cessisse. Cujus mors, cum teste Letowski in annum 1611 incidit, relatio illa falsitatis convicitur, nam, ut mox videbimus Sicinius 1609 eppatum Premisl. adeptus est, quem usque ad 1619 possedit.

²⁾ Litterae nominationis reg. ad Paulum P. V, tum Cardinales Borghesium et Montaltum directae, sunt dd. Cracov. 24 Mart. 1609. Petens confirmationem nominati simul. intercedit, rex, ut cum eppatu Prem. praepituras Pultov. ac beneficium paroch. in Lubaczow retinere possit.

³⁾ Litterae confirmationis Pauli P. V. sunt dd. 3 nonas Aug. 1609 (quas vid. in Actis eppatus Siccini. ab initio.) Dies inthronizationis in Actis Capituli non adnotatur, ast Acta Eppalia pandunt, cum die 27 Sept. 1609 jurisdictionem suam ordinariam fundasse, ac Stanisl. Mieszkowski Canonicum Leop. ac Premisl. Vicarium suum in spirit. constituisse. Anno seq. 1610 Capitulo generali, p. fest. circumeiss. D. N. J. C. celebrato, personaliter interfuit, et Paulum Zajaczkowski, Archidiaconum, qua Sede vacante in spiritualibus et temporalibus Administratorem ad rationem de perceptis et expensis honorum mensae eppalis reddendam provocavit, quam cum hic denegaret, allegans se ad calculum non obligari, cum de censibus eppum concernentibus nil attigerit, sed allodii, molen-

Collegium Soc. Jesu ad antiquam ecclesiam S. Petri fundavit,¹⁾ pro Ruthenis vero unitis mortuo eppo schismati-

dinis, piscinis — qui fructus minuti vi constitutionum Synodali ad administratorem spectant, contentus fuerit, — inde enata est, quae tandem 1611 (vid. Act. Capituli ex h. anfol. 5) per Paulum Dąbski, Eppum Laodic. Suffrag. Cracov. et Hieronym. Peczalski, Archidiaconum Cracov., qua arbitra electos, amicabile compositione terminata fuit.

¹⁾ De Seminario Cleri erigendo cogitans, e Collegio S. J. Jaroslav. coloniam Premisl. deducere, ac PPbus. hujus ordinis directionem educationemque alumnorum committere decrevit, id quod multiplex sub respectu difficultate non caruit. Magnae tunc erga Jesuitas querelae et calumniae per haereticos in Polonia spargebantur, ad quas refellendas P. Joannes Argentus, S. J. in Polonia Praepitus provincial., libellum scripsit s. t. „De rebus S. J. in regno Pol. ad Sereniss. Sigismundum III Cracoviae 1615 in 8°. — At eo non obstante multi ex Catholicis, imo e Clero cath. Jesuitas torvis oculis adspiciebant. Quam igitur eppus Capitulo consilium suum manifestasset, Capitulares non quidem assensum suum hac in parte ipsi denegebant, attamen rogabant, ne plures quam duo Jesuitae Premisl. accesserentur, ne secus propriam ecclesiam habere vellent, et sic ecclesia cathedralis desolaretur! — Manum operi Sicinius 1610 tanto zelo admovit, ut in defectu commodae pro Jesuitis habitationis, propriam aulam Premisl. eis cedere voluerit, (nam Eppi Brzozoviae potissimum residebant.) Cum vero tali proposito Capitulares, praesertim vero Achacius Grochowski p. t. Canonicus Prem., resisterent, domum lapideam, Sadowska dictam, emit, ac Societat. Jesu documento dd. 5 Octob. 1613 donavit. Interim PP. in ecclesia cathedrali sacris operabantur, at serius, cum jam animi Capitularium erga eos mitius dispositi essent, Eppus eis antiquam ecclesiam ad S. Petrum cessit. (Vid. Acta ejus sub. 24 Sept. 1518.) — et penes eam collegium seu potius residentiam lapsu temporis in collegium mutatam fundavit. Ad dotationem cum ipso concurrebant varii benefactores, nominatim Adamus Stadnicki, palatin. Belzens., et Hieremias de Siccini Krasicki eppi cognatus, Praepitus cathedr. Premisl. Primus rector residentiae Prem. 1619 fuit P. Joan. Biesiekierski. (Vid. Argentus opere cit., tum Acta Eppalia s. an. 1618 et 1619.) — Siarczyński refert: Sicinium etiam adolescentes litterarum studiosos adjuvisse, et typographiam adornasse. Caeterum eodem fere tempore cum Premislensi Collegium Krosnen. S. J.

co, Michaële Kopystyński, Vladicam unitum, Athanasium Krupecki, pastorem constitui a Sigismundo rege impetravit, qui non tantum hominum gentis suae et rit. sui in dioecesi Premisl., sed et Ruthenorum unitorum in vicina Hungaria curam gessit.¹⁾ Ipse quoque Siecinius invitante nobili Hungaro Georgio de Humennagi, ab haeresi converso, Catholicis in septentrionali regni illius parte ab oppressione haereticorum nonnihil respirantibus, quantum potuit, subsidium pontificale praestitit,²⁾

erectum est, de cujus origine vid. Schemat. dioeces. sub. parochia Krosnensi.

¹⁾ Vid. docum. nr. V. ubi haec leguntur: „Post decessum Copistinski eppi schismatici seu Vladicae. Prem. cum litteris ad S. Reg. Majest. regni proceres, tum prehensionibus inferiorum, negotium s. unionis confirmandi et schismatis eliminandi promovere coepi, ac post diurnas molestias, nonnullorum, auri sacra fame clanculum impediendum, superatas, venerabilem Athanasium Crupecium, unioni s. addictissimum, in locum demortui eppi schismatici surrogari feci, et si fides ac pietas in his esset, in quibus summa esse deberet, plebs tota terrae istius rit. graec. huic s. unioni minime adversata dudum fuisset: spem tamen concipio maximam, laborem in eo negotio a me susceptum, qualis ille est, divini numinis ope haud inanem futurum. Nec me fallit opinio. Etenim nobilissimus Hungarorum Georgius de Humennagi, non ita pridem ex heretico conversus et factus catholicus, pro suo erga fidem catholicam zelo ac ejusdem unionis promovendae studio populorum suorum, qui in ejus comitatibus vivunt ritus ejusdem graeci a me aliquotias litteris contendit, ut eundem Crupecium ad confirmandos in unione suos subditos ablegarem: quod equidem ante aliquot dies re ipsa jam praestiti: qui hinc in Hungariam discedens petiit a me, ut hanc suam petitionem perscriberem Sanctitati Vrae Supplicat. S. Vae., ut in ecclia S. Salvatoris — (Spas) — prope Samboriam in dioecesi mea pro festo transfigurationis Domini indulgentiam plenariam ac perpetuam obtinere possit; existimat enim, id incentivum fore maximum ad amplectendam unionem iis, qui eidem adhuc adversantur.“

²⁾ Vid. eplam not. praec. cit. ubi ait: „Idem Georgius Hungarus et PP. S. J., quos Cracovia evocavit, a me petierunt, ut Hungaros, quos ad me destinaverit, ad S. ordines promo-

Nec conatibus ejus quoad extirpationem haeresis effectus defuit; nam duos in dioecesi sua haeresiarchas, Bolestrassicium et Lisacovium, ope PP. S. I. ad fidem catholicam convertit.) Nec minus gaudium ipsi attulit conversio filiorum pientissimae matronae Annae de Stemberk, ducissae Ostrogiensis, qui a patre inde a teneris unguiculis in schismate educati, mortuo eodem ad ritum lat. transierunt (1610), et PP. Jesuitis pro ulteriori educatione traditi sunt.³⁾

In adgressu muneris eppalis quidquam simultatum ipsi fuit cum nonnullis personis capitularibus, nimirum cum Paulo Zajączkowski ADiacono, qui cum Sede vacante bona eppalia administrasset, novo eppo calculum ponere recusavit,³⁾ tum cum Matthaeo Kurkovicz Canonico qui cum vi praebendae suae Concionatoris extraordinarii officium implere deberet, huic labori se subtrahere, et plura beneficia, nulla ad id dispensatione Aplica producta, possidebat. At prior discordia per complanationem partium composita est, altera quoque factum eventum habuit, cum Kurkovicus eppi iudicio sese decenter submisit.⁴⁾

Alii memorabiliores actus eppatus ejus hi fuerunt:

„verem, idque extra tempora; quod facere, cum nequaquam per leges canonicas sit integram, id mihi concedi a S. V. supplex peto.“

¹⁾ Ibidem: „Haeresiarchas duos Bolestrassicium et Lisacovium ante biennium opera PP. S. J. — ad gremium S. matris ecclesiae, aliis, a fide alienis, factum demirantibus, reduxi.

²⁾ Ibid. Filii „ducissae (Annae de Stemberk) in fide catholica, quam, ab ineunte aetate a patre Schismatico nutriti, aspernabantur, ante triennium a me confirmati, mirifice (eam) amplectuntur, et in studiis apud PP. S. J. ibidem manendo instituantur.“

³⁾ Vid. supr. not. 3. pag. 364.

⁴⁾ Vid. Act. Consist. vol. XX sub. 24 Jul. 1619.

Ad ecclesiam cathedr. Collegium Psalteristarum, ¹⁾ ad ecclias Jaroslav., ²⁾ Kanczugensem et Rymanov. ³⁾ Collegia Mansionariorum erexit, statuta Collegii Vicar. Jarosl. revidit et reformavit, ⁴⁾ Synodum dioecesanam annis 1612 et 1613 celebravit. ⁵⁾ Ecclias paroch. in Kanczuga, Dednia, Strachocina, Besko- Lubaczow, et Capellam in arce Krasieczyn. consecravit, ⁶⁾ Premisliae Conventum filialem monialium ord. S. Benedicti instituit, ⁷⁾ ecclesiae paroch. Le-

¹⁾ Joannes de Humniska, et Catharina Marina de Dobrinice, conjuges, fundationem pro Collegio Psalteristarum praebuerunt, quorum esset: laudes Dei diu noctaque in dicta ecclia canere, ut, quoniam foris ab hominibus nomen Dei jugiter blasphematur, saltem in ecclia majestas ejus continuo celebretur, et ut non desint in terris Angelorum coelestium, Trisagios incessanter clamantium, imitatores. Eppus fundationem acceptavit, et Colleg. Psalteristarum instrumento dd. 24 Januar. 1618 erexit ordinavitque.

²⁾ Fundator fuit Janussius, Dux in Ostrog, Comes in Tar-now., qui hac fundatione animae dilecti fratris, Adami Constantini Ducis in Ostrog, in ipso aetatis flore defuncti subvenire, et cultum erga B. V. M. promovere intendit. Erectio eppalis est dd. 17 Martii 1619.

³⁾ Schemat. d. sub. his eccl.

⁴⁾ Visit. Sierak. visit. ex an. 1743, fol. 78—81.

⁵⁾ Prima Synodus habita est 14 Junii 1612, in qua Sigismundo III pro continuatione belli Moscovitici subsidium charitativum decretum est. Altera convenit 18 Aprilis 1613, in qua contributio simpla pro stipendiis militaribus laudata, et Nuncii dd. Synodum provincialem, per Albertum Baranowski, Aepum Gnesn. Lovicii celebrandam, delecti sunt: Mathaeus Kurkiewicz S. T. D. Canonicus cathedral. cum Thoma de Pyzdry, Parocho in Błazowa.

⁶⁾ Vid. libr. visit. Sierak. har. eccl. — De ecclia Lubaczov. Siccinius, cum rector ejus esset, optime meruit; nam et villam Bihale ad eam revindicavit, ac postmodum eppus Prem. factus illam consecravit. (Alembek in statu eccliar.) Etiam ad praep-turam hospitalis Lubaczov. advocatiam in Zaluże, ab eadem avulsam, recuperavit. (Vid. Acta ejus sub. 24 Maji 1619.)

⁷⁾ De prima origine hujus Conventus vid. Schemat. dioeces. Decretum Eppi, quo ad eccliam SS. Trinit. Conventum Monial. ord. S. Benedicti congregationis Culmensis erigit, et Conventui ejusdem ord. Jaroslav. affiliat, est dd. 5 Novembr. 1618.

zayseensi hostili incursu Stanislai Stadnicki de Łancut, hominis haeretici, expilatae et exustae, nova dotationis privilegia procuravit. ¹⁾ Eccliae ruthenicae in Szczutkow fundationem renovavit. ²⁾

In bonis mensae eppalis limites inter Radymno et villam Ostrow, ³⁾ inter villas eppales Dalejowa et Lipowic ab una, et inter bona Dukla ac Makowice ab altera parte restituit. ⁴⁾ Capitulo cathedrali pro censu e Golcowa et Rowne decimas eppales e districtibus Sanocensi-Denov. et Krosnensi assignavit. ⁵⁾

A. D. 1618 in terris Germaniae bellum religiosum, a duratione sua tricennale dictum, exarsit. ⁶⁾

Regi Poloniae eo tempore cum Moscic bellum fuit, satis fortunate aliquamdiu gestum, quin tamen finaliter optatum fructum adferret. ⁷⁾ In patriam redux miles sti-

¹⁾ Vid. Acta Cons. sub. 14 Martii 1615.

²⁾ Vid. Acta Sarnowskiana ex anno 1674 pag. 533.

³⁾ Vid. Trzeb. fol. 226, ubi recensetur actus granicialis per Joan. Świętosławski, succamerarium Prem. dd. fer. 3 post fest. S. visit. B. M. V. 1610 confectus.

⁴⁾ Trzeb. fol. 278, ubi occurrit aitus granicialis Andreac de Zakliczyn Jordan, Camerarii castr. Cracov. dd. fer. 2, post f. S. Francisci Conf. 1618.

⁵⁾ Census 28 marc. e bonis Golcowa et Rowne pro fabrica eccliae, Collegio Mansionariorum et pro pensione Vice-custodis cathedr. praestabatur, ejus loco Siccinius dictas decimas Capitulo cessit. Vid. Act. Cons. sub. 18 Oct. 1614.

⁶⁾ Durante hoc bello Sigismundus III R. P. Ferdinando II Imperatori suppetias misit equites Lissovianos (Lissowczyki,) quod Cosacorum genus erat. Hunc famosum equitatum in transitu ad Hungariam regiones submontanas terrae Sanocensis peragrantes Acta Confrat. Sacerd. Krosnen. et Sanocen. commemorant.

⁷⁾ Occasionem huic bello dedit Russus quidam Sycophanta nomine Gregorius Otrepiew. Is in variis magnatum Poloniae aulis famulatum exercens divulgaverat, se esse Demetrium M. Ducis Moscoviae filium, quem Borissius Godunow, ad imperium in Russia adspirans, occidi jussit qui vero alio infante, a matre in sui locum callide substituto, in vita

pendia retenta ferociter exigens, bona nobilitatis et ecclesiastica intolerabilibus contributionibus opprimebat, insuper durante cleri cum ordine equestri ratione decimarum et messalium controversia redditus ecclesiastici magnae diminutioni exponebantur.¹⁾

servatus sit. Haece phantasiam Polonorum accenderunt, per illum, si in Patria rerum potiretur, religionem catholicam inter Russos promotum iri, confidentium. Georg. Mnischeh, palatin. Sandomir, vir ambitiosus, cum ad occupandam Russiam exercitu in Polonia contracto instruxit, ea conditione: ut dominatum adeptus filiam ipsius, Marinam, regni et thalami consortem efficeret. Res prospere cessit, nam Pseudodemetrius exercitum Borissii fudit, et a Russis „Czar“ proclamatus est. At homo abjectae mentis victoria uti nesciens, duramque tyrannidem in subditos exercens, paulo post obtruncatus, imperii vero summa ad Basilium Szujski delata est. Mox alter Pseudo Demetrius in lucem prodit, et hoc pariter neci dato plures alii emergerunt, quo factum est, ut tota Moscovia turbis intestinis concuteretur. Ea occasione Sigismundus R. utendum censuit, ut coronam haereditariam, quam in Suecia amiserat, in Russia recuperaret. Igitur cum exercitu Polono regionem intrat. Russi victoribus regis armis pressi Vladislaus ejus filium Czarum proclamant (1610,) ea tamen lege: ut sacra graeca amplecteretur. Non potuit Sigismundo III hujusmodi conditio probari, et bellum, continuatum est. Moschi electionem Vladislai rescindunt, Theodorum Romanovium, Metropolitae Rostov. filium, Czarum creant 1612. Sigismundus exhausto aerario bellum continuare non valens, Smolenscia, Severia, Czerniechoviaque regno Poloniae cassis, pacem cum Russis facit. (Vid. Piasecki in Chronica.) Durante bello Moscovitico Tartari, Turcae et Valachi Russiam, Podoliamque depopulantur (1616) et magnam hominum multitudinem cum divite praeda in servitutem ducunt. Vide Acta epp. sub. 2 Mart. et 1 Jul. 1617, ubi Siecinius pro avertendis periculis, quibus tunc regnum fuit obnoxium, supplicationes 40 horarum indixit.

¹⁾ In epistola ad Paulum. P. V. dd. 25 Sept. 1613 Siecinius scribit: „Res eppatus mei maleficio et injuriis militum confederatorum adeo fractae et debilitatae sunt, ut non modo eppalem et senatoriam dignitatem — (sustentare nequam) — verum etiam unde cum clero meo vivam, et quo nos sustentemus, vix habeamus.“ Ad pacificandos milites in Synodo

Annus 1519 Siecinius fuit postremus,¹⁾ qui Sponsae suae, quam vivus dilexit, etiam extremae voluntatis tabulis varia legata inseripsit.²⁾

dioc. contributio simpla cleri decreta fuit. (Vid. Act. Epp. s. 29 Mart. 1613,) cum autem haec non sufficeret, 4 Januar. 1614 nova contributio a clero exigebatur. (Cf. Piasecki in Chronica ab an. 1613 et 1614.) Per legatus anno 1613 ad Synodum provincialem Loviceni expeditos clerus de variis injuriis et incommodis conqueritur, quibus per saeculares inde a septennio afficiatur, et de egestate sua, ad quam ob non-extraditionem decimarum et messalium, difficilem justitiae administrationem et contributiones bellicas redactus sit. — Quam denique cladem ecclesiis intulerit bellum civile, inter duos Magnates Lucam Opaleński Capit. in Leżajsk, et Stanislaus Stadnicki haerodem in Lanent, praefata Siecinius epistola ad Paulum P. V nos edocet, ubi haec leguntur: „Ante sexennium — (i. e. anno 1607) — dissidia animorum: inter duos vicinos equites: Lucam Opalinium catholicum, et Stanislaus Stadnicium, haereticae labis inter primos quosque assertorem acerrimum, illo superiorem, isto parem non ferente, — exorto, depopulatione civitatum et villarum hinc inde interveniente, ecclesiarum parochialium tredecem profanaturum hostilem depredationem bellum intestinum regni (Zbrzydovianum se. sub. epp. Pstrokoński) confirmaverat etc.

¹⁾ Acta Cons. post 11 Sept. 1619 hanc continent inscriptionem: „Tandem interveniente morte Illustrissimi — (prima vice talis titulus eppo tribuitur) — et Rndssmi. Dni. Stanislai Siecinski E. Prem., qui viam universae carnis ingressus est 16 Octobr. 1619, omnes causae et judicia siluerunt.“ Brzozoviae obiisse videtur, (saltem testamentum ejus ibi coditum est. Confirmant hanc illationem Acta Confraternitatis sacerdotalis, Krosn. et Sanoc., cujus membrum Siecinius fuerat, annotantia die et anno ut supra cum Brzozoviae mortuum, at Premisliae et quidem d. 5 Decembris ejusd. anni sepultum esse. In Capitulo part. 30 Oct. 1619 Hieremias Krasicki Praep. Prem. Administr. spiritualium et temporalium electus fuit, et litterae ad clerum diocesis directae, ut singuli presbyteri pro anima defuncti Praesulis 2 missas absolvent, Vigiliis decantari faciant, porro ut pro electione futuri eppi litaniae cum processionibus more solito feriis 2, 4, et 6, festo duplici vel semidupl. non impeditis, peragantur. — Auctor MS. de vit. epp. Prem. scribit, Siecinium apud PP. S. J. sepultum esse. At in testamento suo disposuit: ut in eccl. cathedr. ante majus altare sepeliatur, nisi peculiarem Capellam ad hunc finem ex-

DOCUMENTA AD EPPATUM
JOANNIS WĘŻYK.

I 1520. Prem. 6 Julii. Joannes Wężyk E. P. praebet consensum Mfco Martino Krasicki, Castell.

truxerit, vel serius aliter disposuerit, quorum neutrum subsequutum est, cum bidno post e vivis excesserit.— Igitur in eccla cathedrali quiescere videtur.

²⁾ Vid. testamentum ejus dd. 14 Octob. 1619 Brzozoviae conditum, et Actis Consistorii sub. 10 Jul. 1620 inductum. Dicit ibi: se bona patrimonii sui jam pridem Stanislao Sieciński, Dapifero Dobrinensi, nepoti e fratre Alberto coram Actis Varsav. cessisse. (Huic etiam villas eppales Rowne et Lubatowa in arendam perpetuam elocavit vid. Act. Cap. e 1619, contra quem actum ejus successor Joan. Wężyk protestatur Act. Cap. 1621, pag. 57.) Jubet statim a morte sua 2000 fl. pol. sacerdotibus saecularibus et regularibus pro missis distribui, 6 gr. in quamlibet missam numerando. Pecuniam in usus juridicos et alios nobilis olim Mart. Sieciński, e fratre Mathaeo nepotis, erogata, additis ad eam 2000 fl. pol. pro Mansionariis in Siecin fundadis destinat. Sponsae suae ecclae cathedrali, quam stante vita pro viribus exornare conatus fuerat, legat 2 antependia, 2 pluvialia, 2 planetas 4 dalmaticas ex altembasso, tum alias rubei coloris cum armis et insigniis suis, tunicellas 2 itidem rubei coloris cum sandaliis binis et faldistoriis, Pontificale romanum in 3 partes divisum, aulaca damascena, rubei et glauci coloris, non ita pridem Neapoli advecta, pro parietibus ad majus altare in festis exornandis, crucem argenteam valoris marcarum 200, jam pridem pro usu majoris altaris concessam Ecclesiae in Siecin, a se nuper extractae, duo candelabra argentea post mortem Bernardi Card. Maciejowski emta, 3 casulas adamascenas: albi, viridis et flavi coloris, calicem argenteum deauratum cum velis, — PP. Societ. Jesu Premisliae 1000 fl. pol., Conventui Francisc. Prem. 50 fl. Dominican. Prem. 50 fl. pro ecclesiis et collegiatis, ubi praepuras habuit, scil. Cracoviensi 200 fl. pol. Posnan. 200 fl., Pultoviensi 100 fl., Crasvicien. 160 fl. pol., —

Leop., Premisl. Luboml. et Bolemov. Capitaneo pro fundando Premisliae monasterio PP. discalceatorum B. V. Mariae de monte Carmelo. Act epp).

- II 1621. Brzozov. 20 Maji. Joann. E. P. publicat interdictum generale Premisliae, ob violatam et sanguine conspersam ante 3 dies ecclae cathedr. Prem. (ibid)
- III 1621. 3 Jun. — Idem praemissa Visitatione ordinat res Conventus Sambor. Monial. ord. S. Brigittae (ib.)
- IV 1622. 6 Febr. Idem eppus ordinat fraternitatem S. Annae in eccla Brzozov. (ib.)
- V. 1623. 24 Jun. Gregorius P. XV gratulatur Sigismundo III R. P. victoriam de Turcis et Tartaris relatam, promittitque diem 10 Octobr. anni elapsi memorialem hujus triumphisolemnibus orationibus celebrari facere, quod etiam

pro anniversariis fructus mensae eppalis vigore constitutionum Synod. ad massam suam pertinentes: vaccas, equos, currus, libros, vestes ac aliam supellectilem in auro, argento etc. nepoti suo suprafato Stanislao Sieciński. Executores testamenti consuit: Martin Krasicki, Castellan. Leop. Capitan. Premisl. Hieremiam a Siecin Krasicki, Praeptum cathedr. Prem., Stanisl. Mieszkowski Canonicum Prem. et Officialem suum, et Adam. Podgórný, Cane. Prem. Executores testamenti pro anniversario Summam 400 fl. p. assignarunt, quae super domo lapid. Premisliae locata est. Absolvebatur olim die emortuali 16 Octobr., nunc Summa foundationis pridem deperdita, d. 8 Aug. in comuni cum aliis absolvitur.

Indolem hujus Praesulis quod attinet P. Niesiecki ejus modestiam et doctrinam summis laudibus effert. Nec parciore eo laudando est Cichoeki in alloquiis Osiecensibus, ubi non tantum eum a religionis et pietatis fervore, amore item erga Societ. Jesu, sed etiam a juriis reipubi. exacta notitia, et negotiorum, quae passim in comitiis tractantur, profunda cognitione emendat. Nihil denique, nisi laude dignum de eo commemorat Siarczyński in opere saepe cit.

peculiari diplomate eppis Pol. faciendum injungit. Thein. t. 3. p. 369.

- VI. 1623. 2 Septbr. Joan. E. P. ecclae paroch. in Sasiadowice comendam PPbus ejatis Convent. S. Annae — ord. Carmelit. — tradit ad preces Mfci Nicolai a Żurow Daniłowicz, suprereg. thesaurarii ac Curatoris per reg. Majest. Erasmo de Fulsztyn Herborth constituti. Act epp.
- VII 1523. in Claratumba 4 Octob. Joan. W. E. P. publicat bullam Gregorii P. XV dd Romae 23 Jun. 1623, qua festum introducitur die 10 Octobr. cujusvis anni celebrandum in memoriam victoriae ad Chotimum de Turcis reportatae. Ibid.
- VIII 1624. 17 Decembr. Joan. W. E. P. dat consensum Mfco Constant. Korniakt, haeredi in Sosnica pro fundando monasterio Carmelitar. antiquae observantiae (excalceator.) in campo florido ad oppidum Hussakow in terra Prem. (ibid.)
- IX 1624. 8 Mart. Urbanus P. VIII eppo Prem. concedit facultatem super pluralitate beneficiorum dispensandi — ad spatium triennii (ibid.)

XXX. JOANNES

WEŻYK

STEMM. WĄŻ

E. P.

1620 — 1624.

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismud. III	Paulus V † 1621	Laur. Gębicki
	Gregor XV 161—1623	† 1624.
	Urban. VIII.	

Archi. Epp. Leop.

Joan. Andr. Pruchnicki.

Familia Węzyk in palatinatu Siradiensi lares domesticos habuit. Er. Nicolaus, ord. praedicator., ex hac stirpe oriundus, temporibus Vladislai Jagellonis Lithvanis ad Christum convertendis egregiam operam impendit.

Joannes de Wola-Węzykowa Węzyk, ¹⁾ de quo nobis sermo est, natus est ex Hieronymo, et Dorothea Zaleska conjugibus, magis probitate vitae quam opulentia conspicuis. Ad sacerdotium destinatus rudimenta litterarum in scholis Calissiensibus PP. S. I. tum in Academia Cracov.

¹⁾ Notitias biographicas de eo suppeditant: Demalewicz, in vit. AEp. Gnes. Niesiecki: Korona polska, Siarczyński: Obraz wieku Zygmunta III, Łętowski: Katalog. kanon. krakow.

didicit, deinde sublimioris culturae causa Romam petiit, ubi septennio commoratus tam in S. theologia, quam utraque jurisprudentia, philosophia, quin et in medicina notabiles progressus fecit.

Redux in patriam Joanni Tarnowski, ab eppatu Vladisl. ad AEppatum Gnesn. ascendenti, pallium attulit. Eximia viri eruditione, et morum candore delectatus Archipraesul eum in curiae suae Cancellarium assumpsit, eique ad assequenda aliquot beneficia eccles., nempe Canoniatum Cracov. et Sandomir. item Archidiaconatum Lublensem viam complanavit.

Cum ejus in negotiis gerendis dexteritas, et linguarum exoticarum, germanicae praesertim, peritia Sigismundo III R. P. innotuisset, eum post obitum Archieppi Secretarium suum nominavit, mox et abbatia Claraetumbae (Mogila) providit.

Mortuo Stanilao Sיעיński idem rex Joannem nostrum ejus successorem esse voluit,¹⁾ ad quam Sedem Paulus .P V, regis desiderio satisfaciens, ipsum evexit (1620).²⁾

¹⁾ Litterae regis ad Capitulum directae sunt dd. Varsaviae 10 Decembr. 1619 — quas vide volum III Act. Capit. fol. 42, 43.) — Simul etiam Sigismundus III favore nominati sui litteras intercessoras ad summum pontificem et ad Robertum Card. Bellarminum — (cujus olim discipulus fuerat Weżyk) — expedit, ad quas responsio Cardinalis legitur in collectione eplaram ejus, Cassoviae 1770 in 4 typis edita, nro. 162 fol. 265. Ipse vero electus Capitulum sequenti epla interpellavit: „Admodum Rdi. Dni., amiei et fratres observandissimi! Ze „Pan Bóg z wolley swey święthey serce J. K. Mei Pana n- „szego tak sprawił, że mimo innych Ich Meiów., godnością „i zasługami przedemną godniejszych, mnie napodleyszego „na urząd tak wielki, jaki jest biskupi WW. Meiom. Panom „mianować raczy: Panu Bogu najprzód niegodne dzięki od- „dawszy, Jego łasce święthey y miłosierdziu niedoleżność „swą poruciwszy WW. MM. moim MM. Panom przy poszy- „łaniu nominathey moiey J. K. Mci. ozywam się y opowiadam „z chęcią braterską do usługi WW. MMciow wszystkich pil-

Consecratus a Laurentio Gębicki AEppo Gnesn — (qui ea occasione praedixisse narratur, eum aliquando successorum suum in sede primatiali fore) — eodem anno (1620) ad cathedram suam accessit,³⁾ et munus pastorale quadriennii spatio zelosissime exercuit, id quod sequentes ejus actus pontificales ostendunt.

A. D. 1621 Synodum dioecesanam congregavit.⁴⁾ Sequenti anno ecclesiam cathedr. canonice visitavit.⁵⁾ —

„nie prosząc, żebyście mię w łasce swoiey chowając modli- „twami swemi rathować raczyli, żebym, gdy da Pan Bóg za „przychyleniem chęci WW. MMciow do nominathey Jgo K. „Mci od Stolicie święthey potwierdzony na urząd ten będę, „mógł y umiał znośić ciężar tak wielgi ku czci y chwale Bo- „żey, pożytkowi kościoła Jego, y diocezyey tameczney, u- „śludze Oycyzney y WW. MMciow wszystkich, którym służ- „by me uprzymie pilno oddawam. Z Warszawy d. 11 Dec. „1619. Admodum RR. Dtionum VV. amicus ad inserviendum „Joan. Weżyk nomin. Prem. Abbas Mogilen.“ Etiam Fran- „ciscus Diotallevius eppus S. Angeli et Bissaciorum p. t. in Polonia Nuncius Aplicus in negotio electi ad Capitu- „lum litteras dedit, — quod in congregatione generali die 2 Jan. 1620 nominatum unanimi suffragio a Sede Aplica eppum postulavit.

²⁾ In litteris confirmationis Paulus P. V. simul concedit, ut cum eppatu Abbatiam Claraetumbae tenere possit.

³⁾ Die 24 April. 1620, quae fuit fer. 6 post Dom. Paschae in persona Caspari Rożyński Canonici Prem., procuratoris sui, in eccla cathedr. solenniter inthronizatus, eodem anno durante Cap. grli. p. f. S. Joannes Bapt. ad cathedram suam primum fecit ingressum, et per Hierem. Krasicki, Praepositum, nomine Capituli salutatus fuit.

⁴⁾ Acta hujus Synod. typis excusa sunt Jaroslaviae 1622 in 4°. Collecta fuit d. 3 Martii 1621 eo potissimum consilio, ut in ea legati ad Concilium provinciale per AEppum Gnes. indicium deputarentur. — Praemissa Epla Eppi Clero dioecessano commendatur epla Synodalis p. m. Bernardi Card. Maciejowski (1607 edita, et ad caleem actor. praesentis Synodi posita) tanquam norma vitae pastoralis et sacerdotalis. Tum sequuntur conclusa Synodi de sacr. poenitentiae, de sacrificio missae, de matrimonio, de sepultura cectica (quibus possit et debeat denegari,) de ordinatis et ordinandis ad provisiones paroch-

Altare SS. Corp. Christi in ecclā cathedr. non modico sumtu comparavit, et dotationem praebendarii ad illud existentis ampliavit.⁶⁾ Sessionibus Capituli frequenter intererat, et cum eo plures sapientes ac utiles ordinationes fecit.⁷⁾ Respectu juris de substantia Canonicorum, ab in-

rum, de privilegiis et foundationibus parochiar., de officio decanorum ruralium. Denique indicantur iudices a Synodo electi ad delegandas causas Sede Aplica et examinatores parochorum. Synodus vero provincialis, cujus dioecesana illa prodromus fuit, a die 26 Aprilis 1621 Petricoviae praesidente Laurent. Gembicki AEp. Gnes. celebrata et Cracoviae 1624 in 4° typis impressa fuit. Huic Concilio Joan. Węzyk E. P. personaliter interfuit, Capitulum vero cath. ibi per Magnum a Grochowce Nijowski Cantor. Cap. repraesentabatur.

⁵⁾ Indictio visitationis legitur in Actis sub. 2 Januar 1622, at decretum reformationis deficit.

⁶⁾ Vid. Act. Eppal. vol. XXII sub 4 Jul, 1625. — Altare hoc reconstruxit et exornavit, cum jam eppus Posnan. esset. — Pro ministro vero hujus altaris, qui simul erat promotor Confraternitatis SS. Corp. Christi, Summam 230 fl. pol. inscripsit, cum jam AEpus Gnesn. esset. Vid. Act. Epp. vol. XXIII, sub. 27 Junii 1635. Act. Cap. ex anno 1637 vol. IV, pag. 225. Vis. Sierakowski 1744, fol. 221.

⁷⁾ Acta Capit. eum in Sessionib. dd. 10 Sept. 1620, 7 Mart. 1621, 2 Jan. 1623, 4 Maji 1624 praesentem commemorant, alias vero postulata quaedam, seu puncta submittere solebat, quae Capitulares in deliberationem assumerent. Quo salubrius de negotiis occurrentibus discuteretur, normam quandam Capitulo praescribendam censuit. Voluit sc., ut ante initium congregationum procurator articulos in ea pertractandos connotaret. Series haec singulis Capitularibus erat communicanda, ut observationes suas praeparare, suamque opinionem declarare possent, quae publice, vel privatim proponi, ac tractari oportere censerent. Prohibuit, ne Capitula particularia et in completa de rebus majoris momenti deciderent, sub actu nullitatis conclusorum, mandatavitque ut, quae ex Capitulis ad personam sive publicam sive privatam diriguntur non sola sigilli capitularis adpressione insignirentur, sed etiam a praesidente nominis et cognominis subscriptionem providerentur. In Cap. 10 Septbr. 1620 Caplares hortatur, ut ad ecclesiam cathedr. resideant, vitam piam, sobriam, ac vere sacerdotalem vivant, ita ut exemplo suo clerum inferiorem, populum fidelem et Schismaticos aedificent. Jubet, ut deputatus ad regni tribunal non sine consensu eppi destinetur, cum magni intersit, ut sit vir

testato defunctorum, disponendi, sedis ordinariae jura vindicavit; at etiam in hoc puncto quantum potuit ad vota Capituli se demisit.¹⁾ Inter Collegium Vicariorum et Mansionariorum discordias quoad jus percipiendi oblationes fidelium sopivit.²⁾

prudens, in jure bene versatus et ut totum tempus judiciorum Lublini aut Petricoviae transigat. An. 1621 vetat, ne Capitulares in curias suas hospites, magnificos praesertim ac nobiles audeant recipere — (id enim turbis et tumultibus occasionem praebere solebat vid. infra not. pag. seq. in quibus pax et sanctimonia locorum sacrorum periclitabatur.) — ne epocillatio vini, cerevisiae cremati in aedibus capitularibus instituantur ne ex Archivo Capituli originalia eniquam extradantur, sed tantum in transumptis, sigillo Capituli in fidem munitis. Vid. Act. Cap. sub. an. eitt.

¹⁾ A longe tempore (scil. a tempore Janussii Lubinii, vid. nos. sub. ejus eppatu) viguit praxis, ut Capitulum de bonis confratrum suorum ab intestato decedentium, libere disponderet. Joan. Węzyk jus, in tali casu de relictis disponendi, sibi et successoribus suis in hoc eppatu reclamabat, negans, Janussium Lubinium, aut alios eppos hoc jure aliter, quam pro sua persona et sine praejudicio successorum, sese abdicare potuisse. Pax tandem ita coaluit: ut eppus, quoad viveret, aut dioecesi Prem. praesesset, Capitulo facultatem, de qua agebatur, intactam relinqueret, quin tamen haec concessio ejus successoribus in eppatu derogare posset. Alterum collisionis inter Eppum et Capitulum objectum tale fuit: Post obitum Stan. Sieciński E. P. bona mensae eppalis per Jeremiam Krasicki, praepitum Cap. et defuncti Praesulis cognatum, administrabantur, cujus sive incuria sive conniventia factum est, ut per successores Sieciński in praediis eppalibus degentes magna pars pecorum in ventricularium consumeretur, et culpa interitus in pestilentiam conjiceretur. Joannes Węzyk regimen dioecesis adgressus dictum Administratorem ad reddendam rationem villicationis suae provocavit, et ad tribunal suum citavit. Id aegre accepit Capitulum, et privilegium constitutionum Synodalium, quo, ne Canonici post curias epporum in jus vocentur, sed in gremio confratrum suorum judicentur, cautum est, per Eppum violatum esse conquerebatur. (Vid. Act. Cap. vol. III, pag. 59 sub. anno 1621.) — Admisit vero Węzyk remonstrationem Capituli. Quo facto praepositus a Capitulo reus agnitus et ad restitutionem damni illati, damnatus est. (Act. 1622 pag. 61.)

²⁾ Vid. Vis. Sierakowski fol. 15. Mansionarii nixi decreto Mathiae Drevicii, qui ipsis altare Grochovianum cum omnibus

Quum aliquot nobiles ecclesiam cathedralē tumultu excitato et sanguine effuso polluissent, totam civitatem interdicto subiecit, donec scandalum repararetur. 1)

proventibus incorporaverat, oblationes et offertoria, quae ad hoc altare fierent, sibi vindicabante contra privilegium Petri Tomicki, juxta quod omnes oblationes, etiam de Capellis, extra civitatem sitis, Collegio Vicariorum cedere debebant. Węzyk hanc controversiam sub. 26 Martii 1662 ita diremit: ut ex publicis oblationibus et offertoriis, ad altare Mansionariorum fieri solitis, duas partes Vicarii, tertiam Mansionarii percipiant, quod vero absque publica et solenni missarum et exequiarum celebratione offertur, id totum Mansionariis obveniat.

- 1) Vid. Acta consist. sub. 20 Maji 1621, ubi eventus, de quo sermo est, in hunc modum describitur. In Vigil. festi Ascens. Dni in choro minori ecclesiae cathedr. Premisl. ante vespervas de pace inter pocillatorem Premisl, Petrum Bolestraszycki et militem (i. e. nobilem) quemdam, quem dictus pocillator; ad prandium invitatum, vulneraverat, restituenda tractabatur, (nam nobilitas, quasi domos non haberet, ad rixas suas transigendas domum Dei adhibere non formidabat.) Cum Vesperae ingruerent, nec concordia coaluisset, utraque pars in Capellam Drohovanam, quae nunc est Capella Ciborii) secessit, ubi adjuvante Nicolao de Kurożwęk Kozłowski, iudice Sanocen., ac nobili Paulo Zieliński, negotium confectum est. Itaque generosus Korniakt, unus ex arbitris, nuntios ablegavit, qui pocillatorem Prem. accesserent, frustra vero cum rogavit, ne secum duceret Georg. Krasiecki, Capit. Dolinen., hominem turbulentum, in cujus satellitio fuit Sigismund. Stadnicki de Zurawica, armata satellitum manu instructus, in quibus haud pauci Germani, iique acatholici erant. — Cum igitur Petrus Bolestraszycki comparuisset, cum milite, quem inter epulas et pocula sauciaverat, se mutuo amplexati, ac deprecati sunt. At Capitaneus Dolinen (Krasiecki,) qui cum turba armata venerat, cum equitibus praesentibus expostulare coepit, quod unus eorum praeterita die famulum suum indigne tractasset. Non puto, inquit, cum qui hoc fecit, honesto thoro natum esse, sed, ubi famulus meus injuriam suam ulcisci noluit, ego cum eo certamen singulare inire, aut, si magis placuerit, cum sodalibus ejus proelio congregari sum paratus. Quibus dictis clamare coepit, ut laesor famuli sui palam prodiret. Quum ad hanc provocationem nobilis Miłżyński nomen suum indicasset, illico de templo ad Capellam slopetum displosum est, et quia utraque pars evaginatis gladiis mutuo se impetebat, ingens tumultus ortus fuit. Ob hoc facinus Eppus Ca-

Ecclesias parochiales in Korezyna, Jasiennica, Hyżne, Sądowa-Wiśnia item Capellam in arce Kamieniec (Odrzykoń) a profanatione haeretica repurgatam, consecravit, in Żołynia vero novam parochiam erexit. 1)

Pro condendis monasteriis Carmelitarum Premisliae 2) et Hussakoviae 3) consensum fundatoribus impertiit, Sasiodovicensi 4) conventui ejusdem ordinis provisorie curam animarum illius parochiae commisit. Clastrum monialium S. Brigittae Samboricae visitavit et regulavit, 5) in ecclesia Brzozov. fraternitatem S. Annae reformavit, 6) statuta confraternitatis sacerdotalis in districtu Denoviensi revidit, ac pro indigentia temporis modificavit. 7)

pitaneum Dolinensium excommunicavit, ac cunctas ecclesias civitatis interdicto subiecit. Ulterior hujus dramatis progressus in Actis Eppalibus non notatur, at Acta Cap. p. fest. Circumcis. D. N. J. Chr. 1625 fol. 89 referunt, 44 flor. pol. per Stanisł. Mieszkowski, Canonicum et praedivatorem ord. ad eistam Capituli repositos fuisse, qui erant dati a generoso Domino Miłżyński pro violatione ecclesiae. Quis haec legens temperare sibi valeat a tristissimis auguriis futurarum calamitatum, regno Poloniae imminentium, cujus sortes manibus ejusmodi hominum confisae erant!

1) Vid. Schematis. dioec. sub. his eccles.

2) Vid. Acta Cons. sub. 6 Jul. 1620. — Paulus P. V ordinavit, ne claustra regularium, quae hactenus per respectivos Provinciales erigebantur, deinceps sine consensu Ordinariorum erigi valeant, quod decret. vid. in Actis Węzyk sub. 19 Jun. 1620.

3) Cf. Act. Epp. sub. 17 Decemb. 1623.

4) Act. Epp. sub. 1 Sept. 1623.

5) Vid. Act. Cons. sub. 3 Junii 1621, ubi notatur, hoc claustrum nondum perfecte fundatum et erectum fuisse, id quod primum sub. Achacio Grochowski factum est.

6) Vid. Acta sub. 6 Febr. 1622.

7) Ibid. sub. 5 April. 1621. Prima institutio hujus confraternitatis cedit in tempora Petri Chrzastkowski E. P. Quia vero haec fraternitas nonnullas praerogativas habuit, quae per Concilium Trid. et seriores pontificum constitutiones solis eppis reservatae sunt v. e. concendendi licentiam, missae sacrificium in

In diebus ejus regnum Poloniae magnis procellis jactabatur. Cum Turcis acre bellum sustinendum fuit, cui tamen 1621 pax Chotimensis gloriosum finem imposuit, ita ut Sedes aplice ejus memoriam perpetuo festo recolit, dignum justumque censuerit.¹⁾

aedibus privatis absolventi, testamenta confratrum approbandi etc., igitur J. Weżyk his sublatis reliqua confirmavit.

- ¹⁾ Huic bello Sigismundus R. intricatus est, eo quod Moldaviae Palatinum contra Othomanicam potentiam tueri ausus est, (1620) Sinistro primum Marte pugnatum est, nec enim exigua, 8 milib. constans, Polonorum manus 100 millia numeranti Turcarum exercitui resistere poterat. Ipse supremus nostratum dux Stanisl. Żółkiewski ad Cecoram occubuit, collega vero ejus Stanisl. Koniecpolski CPLim. captivus ductus est. Hac prima Polonorum acie dissipata Osmannus, Turcarum Sultanus ingentem, ad 400 millia ascendentem, e Turcis et Tartaris conflatum, exercitum contra regnum Poloniae movit, cui Sigismundus III vix 35 millia Polonorum, et 30 millia Cosacorum opponere poterat. Ducatum nostris praestabant: Carol. Chodkiewiczus, Suecorum ad Kirholmiam victor, — qui tamen in ipso expeditionis primordio morbo confectus est, — Stanislaus Lubomirscius, subpincerna R. Pol., et Vladislaus Sigismundus regis filius, bello Moscico non postremam laudem militarem adeptus. In summo discrimine tunc non solum res Poloniae, sed totius orbis Christiani versabantur, unde Georgius P. XV supplicationes publicas indixit, ad iram divinam placandam, et incolis regni Poloniae, quo ardentiori zelo poenitentiae operibus vacarent, pro 2 septimanis indulgentias plenarias in forma Jubilaei concessit. Christiani numero pauciores, et morbis attenuati, divino praesidio fulti fortiter hostem exceperunt, cujus assultum decies cum ingenti Turcarum strage repulerunt. Hac virtute adeo Osmanni insolentia fracta est, ut, qui paulo ante toti Christiano orbi exitium superbe minatus fuerat, accepto falso nuncio, quod Sigismundus Rex cum novis copiis in suorum subsidium appropinquaret, ad pacem animum flexerit, quam Chotimi conditionibus regno Poloniae honorificentissimis conclusit (1621.) ita ut ne palmus quidem a territorio Polono avulsus fuerit. Ad perpetuam memoriam pacis Chotimensis Gregorius P. XV dd. Romae 23 Junii 1623 ad preces Sigismundi R., AEpporum et Epporum Poloniae, diem 10 Octobr., qua pax illa conclusa est, in toto regno Poloniae in honorem B. M. V. SS. Adalberti, Stanislai, Sigismundi,

Antiquis differentiis cum Suecia nondum compositis resuscitatio belli continuo erat pertimescenda.¹⁾

Pestilentia²⁾ et iterata Tartarorum incursio reipublicae, aliis infortuniis exhaustae, profunda vulnera inflixit,

Georgii, Floriani, SS. Elisabeth, Hedvigis, SS. 5 fratrum Pol., SS. Hyacinthi et Casimiri Conf., quorum patrocinio Rex et proceres regni hoc beneficium pie adscribebant, perpetuo sacrum esse voluit, solenni processione et litanis celebrandum. Quam bullam Joan. Weżyk dd. Claraetumbae 4 Octobr. 1623 per Dioec. Prem, publicavit, eamque, in quantum sine periculo pestis, quae tunc in Polonia saeviebat, fieri poterat, ab una. eccle. ad aliam promoveri et communicari jussit. Vid. Act. Epp. ad an. 1623.

- ¹⁾ Bellum cum Suecis ad tempus induciis suspensum fuerat. (Vid. s. Pstrokoński.) His elapsis Sueci, cum Poloni 1621 bello cum Turcis occupati essent, arma resumserunt, et Gustavus Adolphus bellicosus Sueciae rex, lubenter contra Sigismundum III pugnare perrexisset, nisi res Germanicae ejus curas eo avocassent. Sic ergo induciae cum Polonis semel iterumque prologatae, pax autem stabilis inter utrumque regnum firmari non poterat, quia Sigismundus R. x et filii ejus juribus suis ad Sueciae coronam renunciare nolebant.

- ²⁾ Ad placandam iram divinam, et avertendam a regno pestilentiae plagam Eppus sub 20 Maji 1622 supplicationes publicas indixit, cum solenni invocatione SS., quos tum Gregor. P. XV coelitem albo recenter adscripserat: Ignati Loyolae, Francisci Xaver., Isidori, Philippi Nerci (fundatoris congr. O-rator.,) et S. Theresiae, (fundatricis Carmelit. discaleceat.) conjunctam. — Ast non placuit divinae providentiae hoc flagellum avertere; nam Acta Capituli ex anno seq. haec continent: „A. D. 1623 fer. 2 p. fest. S. Joan. B. quae erat d. 27 Jun. „Capitulum generale juxta antiquam hujus eccleae consuetudinem ob pestis Premisliae grassantis contagionem Radimnae „celebrandum indictum erat. Verum minime sperata incursio „Tartarorum illud impedivit. Ea propter rursus Capitulum ad „tutiorum locum nimirum Premisliam translatum, atque in crastino Assumpt. B. M. V. indictum fuit. Verum ne hoc quidem tempore ob nimis saevientem et invalescentem Premisliae pestem, quae neminem sine vitae discrimine in civitate commorari passa est, celebratum fuerat. Itaque rursus usque ad annum 1624 in crastino festi Circumcis. Dni „prorogatum et indictum fuit, quo adveniente, ob nondum „bene extinctam pestem Caplares consulendo securitati vitae,

posterior, praesertim in nostra dioecesi multis ecclesiis vastitatem intulit. ¹⁾

„interveniente etiam ad id auctoritate et speciali mandato Illmi
 „ac Rmi. D. Joannis Wężyk E. P. hoc idem generale Capi-
 „tulum distulerunt, atque in diem 3 Febr. 1624 indixerunt,
 „quod et per Dei gratiam celebratum jam fuit.“
¹⁾ Acta Cap. ex an. 1621 eccliam paroch. Stryjensem (quae
 Vicariis cathed. incorporata erat) anno praeterito (1620) a
 Tartaris exustam referunt. (pag. 60.) Porro Acta anni 1622
 incursionem Tartaror. in terra Prem. commemorant (f. 65.)
 et eccliam in Dolina (Capitulo incorporatam) ab iis igni tra-
 ditam testantur (p. 62.) quae incursio cum ea, quam supra
 attigimus (anni 1620.) eadem fuisse videtur. Annis denique
 1623 et 1624 gravissima incursio provinciam Russiae adflixit.
 Acta Cap. ex anno 1623 testantur: Capitulum generale, quod
 post fest. Joan. B. ob pestem Premislae grassantem in op-
 pido Radymno celebrandum fuerat, inopinato Tartaror. incursu
 impeditum esse, vid. not. praeced. „Invasio haec, (legitur ibi
 „pag. 70) veluti inundatio quaedam magno cum impetu ipso
 „die S. Joannes B., cujus solennitas die Sabbatavo celebrata
 „fuit, accidit. Etenim ipso die, postquam castra ad Premi-
 „sliam (ubi triduo stativa habuere) metati sunt, flumine San-
 „nemine prohibente ad arcem Sosniciam, et ad praedium villae
 „Byszkowice et alibi trajecto, praefatum oppidum Radymno
 „una cum ecclia et arce, multaque alia oppida ac rura ceber
 „rimae hujus provinciae Russiae igne ac gladio devastarunt,
 „funditusque exuserunt. Multi hominum id temporis caesi,
 „trucidati, multi capti, atque in execrandam servitutem ad
 „barbaras ac ferreas gentes, una cum ingenti praeda cito cursu
 „ac raptim (ah misere!) abacti pulsique sunt.“ (Hoc anno
 illa praedii caplaris in Buszkowice exustio, quam Acta an.
 1625 memorant, accidisse videtur.) Cf. quoque Nakielski
 in Miechovia fol. 884 seq., ubi testatur: ea tempestate ecclias
 paroch. in Rudolowice et Tuligłowy omni ornatu suo ac sup-
 pellectile argentea per barbaros exspoliatas, ac unum e Ca-
 nonicis regul. SS. Sepulchri Vicariam eccliae Rudolowicen.,
 qui tempestive fugere haud poterat, in captivitatem abductum
 fuisse. Plurimae tunc eccliae in dioecesi ab hoste truenlen-
 tissimo fundibus deletae, ditioni apparatu suo exutae, docu-
 menta vero et privilegia dotationis exusta aut deperdita sunt.
 Anno seq. 1624 mense Junio infr. Octav. SS. Corpori Christi
 Cantimir Murza, Tartarorum regulus (qui ipsorum lingua Chan
 vocatur) cum 30 suorum milibus, ex Valachia in Russiam ru-
 bram se effudit, ac summa celeritate Sniatino Medykam

A. C. 1624 Joannes Wężyk ad cathedram Posnani-
 ensem, ¹⁾ inde biennio post ad summam in regno digni-

usque pervenit, quae villa 2 miliarib. Premisla distat. Ibi
 castris positus phalanges ejus (hordas illi appellant) in omnes
 circumquaque regiones longe lateque procurrentes, ultra Jaro-
 slaviam, Brzozoviam, Crosnam, Ressoiviam, Sendissoiviam rap-
 pinis, incendiis innumeros pagos vastarunt, magna plebis mul-
 titudine in captivitatem accepta. Acta Archieonfraternitatis,
 sacerdotalis in Decanatibus Krosnen. et Sanocen. adnotant,
 in terra Sanocensi oppida Zarszyn et Jaémirz, Tyrawa, tum
 villas Nowosielece Długie, Wzdów, Jasionów, Trześniów, Ha-
 czów, Wroblik, Wisłoczek, Polaury, Bukowsko, Grabownica a
 barbaris combustas esse. Eo tempore multae eccliae quae
 anni praecedentis calamitatem evaserant, incineratae ac di-
 spoliatae sunt. (Vid. eund. Nakielski fol. 903.) Acta praefa-
 tae Arcieonfraternitatis intere xustas commemorant ecclesias
 in Bukowsko et Grabownica, inter spoliatas vero ecclesias in
 Trześniów, Iwonicz, Krościenko, Zręcin. De aliis, eandem
 sortem expertis vide Schematis. Dioecesis. In pago Stracho-
 eina parochus Adamus Majstroga una cum residentia sua
 igne periit. At hoc anno 1624 ejusmodi crudelitates hosti
 non tam impune cesserunt, nam Stanisł. Konicpolski nuper
 e Turcica servitute redemptus, quum barbari praeda onusti
 domum reverterentur, apud Martinoviam, prope Haliciam, cum
 lecta equitum manu eos exceperit, tantaque clade affecit, ut
 praeda hominum pecudumque dimissa in omnes partes dila-
 berentur. Cf. quoque Piasecki in Chronica ad h. an.

¹⁾ In Capitulo die 4 Maji 1624 celebrato Platis ac Canonicis
 eccliae Prem. valedixit, et si quempiam ipsorum (ut fert con-
 ditio fragilitatis humanae) quacumque occasione aut re laese-
 rit vel scandalizaverit, vel etiam alicui eorum in quacumque
 re non satisfecerit, culpam suam deprecatus est, veniam amice
 petiit, atque peramanter, profusis lacrymis, unumqueque dulcis-
 simo amplexu exosculando, valedixit, denique in signum amo-
 ris et pietatis suae erga suam sponsam priorem, eccliam Prem.
 ac ejus Capitulum, effigiem Crucifixi ex argento fusam, ma-
 ximi ponderis et insigni artificio sculptam, perpetuo donavit.
 Obtentis bullis pro eppatu Posnan. eplam ad Capitulum ven-
 naculo sermone in haec verba direxit: „Admodum RR. Dni.,
 „fratres charissimi et observandissimi! Com WW. MMCiom w
 „ostatnim posiedzeniu w kapitule przyobiecał, że jakoby skoro
 „wziąłem expeditią moją na biskupstwo poznańskie, miałem
 „WW. MMCiom oznajmić y gotowość moją oświadczyć do
 „oddania w ręce MMCiów administrationem biskupstwa prze-

tatem, AEppatum Gnesnensem, evectus est,¹⁾ in qua alma sede variis de utraque republica meritis memoriam suam gratae posteritati bene commendavit.²⁾— Obiit A. D. 1638. die 25 Maji.

„myślskiego tam in spiritualibus quam in temporalibus, to jusz
„teraz iszczę WW. MNCiom, wziąwszy dnia wczorajszego
„Breve ad capiendam possessionem eppatus Posnan. a Sede
„Aplica y proszę y żądam WW. MMCiow., abyście in Do-
„mino ad electionem Administratoris i odebrania od slug
„moich bonorum mensae eppalis przystąpili. W czym uży-
„łem Jgo. MCI X. Proboszcza przemyskiego, aby dojrzał te-
„go pod niebytność moją podług inwentarza odbierania mego,
„rękami DD. Regentium pod on czas pisanego, oddał WW.
„MCIom, prosząc, acz rozumiem tego nie potrzeba, żebyście
„y w odebraniu y w dochowaniu wszystkiego Jgo. MCI. X.
„Nominatowi, memu miłościwemu Panu y bratu, fidem et di-
„ligentiam suam debitam oświadczyć y zachować raczyli, y
„mnie jeźlim w czym zgorszył, jakości nie bez tego, homo-
„sum peccator, jeźlim nie wygodził, obraził, odpuścić raczyli
„propter illum, qui omnia nobis donavit, WW. MCIom braci
„moiey dziękując za wszystkie chęci, do których miłości a
„świętych modlitw jako naypilniey się oddawam. W Mogilie
„d. 14 Junii 1624. AA. RR. Dtionum. VV. frater amantis
„simus Joannes Wężyk Epp. Posnan.“

¹⁾ Ad hanc dignitatem 1626 post obitum Henrici Firlej ascendit.

²⁾ Qua AEppus Gnesn. Synodum provincialem Petricoviae 1628, et Varsaviae 1634 celebravit, quarum prior 1629, alter 1636 in 4° Cracoviae impressa est. Collectionem quoque constitutionum Synodaliū Ecclae Metr. Gnesn. adornari et usibus Cleri Poloni 1630 Cracoviae in 4° excudi jussit. — Nec minus libros liturgicos (Ritualia, Antiphonaria, Psalteria) pro usu ecclesiarum provinciae Gnesn. reimprimendos curavit, quorum exemplaria hucusque in multis ecclesiis visuntur.

Fuit, teste Damalewicz in vit. AEp. Gnes., vultu minaciore atque in autoritatem composito, voce gravis, incessu tardus, ingenio prompto, eruditione magna, iudicio maturo et usu rerum gerendarum exercitato, memoria felici, in amicitia contrahenda facilis, et colenda constans erga seipsum austerus, in mensa et vita privata frugalis, in publica, ut principem decet, magnificus. Pietatis exercitiis solite vacabat, et functiones eppalis muneris etiam in primatiali Sede collocatus, libentissime adimplebat, in pauperes effusus, quos etiam moribundus sub-

Epitaphium in sacello B. M. V. Collegiatae Lovicien.

D. O. M.

Divino cultui propagando
Honori virginis matris proferendo
Collegiatae huic adornandae
Corpori humando
Memoriae ad posteritatem trasmittendae
Hoc sacellum

Joannes Wężyk.

AEpp. Gnesn., Primas et Princeps regni Executori-
bus testamenti exstruere et dotare mandavit.

Peractum A. D. MDCXL.

stantiae suae mobilis haeredes instituit. Paucis: erat vir mi-
nime vulgaris, Senator et Pontifex egregius.

Non tamen Zolis caruit. Vitio ipsi vertebatur, quod rebus Constantiae reginae plus aequo addictus, per eam in ipsum Sigismundum III influxum exereuerit. Unde invidia mussitabat, per eum paradisi historiam instaurari, ubi vir feminae, femina colubri tentatione in perniciem ruit. At nunquam certe Wężyk reginae patrociniō ad suum commodum, sed semper ad patriae et ecclae utilitatem usus est; ipsaque ejus ad dignitates promotio si, ut asseritur reginae influxui adscribenda erat, in laudem potius quam in vituperium ejus cedit, nullum enim aptiorem, nullum digniorem Candidatum Constantia Sigismundo commendare potuit.

Pro Anniversario suo in ecclae cathed. Premisl. 500 fl. legavit, quod olim fer. 2 post f. S. Stanislai absolvebatur, nunc vero in communi cum aliis die 23 Maji peragitur.

DOCUMENTA AD EPPATUM

ACHACII GROCHOWSKI.

I 1602. Brzozov. 6 Maji. Achacius G. E. P. donat
Capitulo curiam eppalem in Krosno. (Act. Cap.)

- II 1627. 27 April. Idem erigit praebendam S. Crucis in ecclesia Dynov. Act. epp.
- III 1627. 23 Jul. Idem admittit introductionem confratern. SS Rosarii in eccla paroch. Ressov. Act. epp.
- IV 1627. 5 Sept. Idem confirmat privilegia poponatus in Kamionka, ab antecessoribus suis consessa. Act. epp.
- V 1627. 15 Septbr. Idem jubet consignari jura et possessiones eccliarum in Szarzyna et Wola-Zarczycka, ob privilegia earum per Tartaros exusta. Act. epp.
- VI 1628. Lublini fer 6 post Dom. Exaudi. Tribunal regni Samuelem Swiatopelk—Bolestraszycki ob librum haereticum evulgatum, injuriis in eccliam cathol plenum, authorem ad carcerem sex mensium in turri arcis Prem. sustinendum condemnat, librum injuriosum per lictores publice comburi jubet.

XXXII. ACHACIUS GROCHOWSKI

STEM. JUNOSZA

E. Pr.

1624 — 1627.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim R. P.
Sigismund. III	Urban VIII	Henric. Firlej
		† 1626.
		Joann. Węzyk.

AEpp. Leopold.

Joann. Andr. Pruchnicki.

Premislia non procul distat pagus Grochowee, vetusta gentis Grochoviae haereditas. Okolski et Niesiecki originem hujus prosapiae a Bohdano Ruthenorum principe derivant. Petrus Grochowski, iudex terrae Premisl. saec. XV primus ex hac prosapia fuit, qui ejurato schismate graeco religionem Romano-catholicam professus est. Is in ecclesia cathedr. Prem. (non ut Niesiecki vult, Collegium Mansionariorum, sed) altare S. Georgii fundavit (non 1452, sed 1442), quod postmodum initio saec. XVI Collegio Mansionariorum incorporatum est. Tanquam benefactrix ecclae cathedr. haec familia in ea sepulchra gentilita habuit.

Achacius Grochowski ¹⁾ filius fuit Adalberti e Sophia Manasterska, frater autem Stanislai, AEppi Leopold.

Absoluto in extraneis Academiis studiorum cursu in aulam Sigismundi III R. P. qua Secretarius adscitus, et diversis beneficiis i. e. Cantoratu Gnesn., Praepositura Lanciensi, et Sandomir., Canonicatu Cracov. et Premisliensi (1613) provisosus est, e quo posteriori postea ad dignitatem Primicerii seu Cantoris progressus est (1618). A. D. 1621, a Rege ad Gregorium P. XV ablegatus, altari familiae suae (Grochoviano), de quo supra mentio facta, (juxta quod majorum ipsius sepulchra erant) jura altaris privilegiati impetravit. ²⁾ Ibidem a P. Mutio Vitel-

¹⁾ Notitias biographicas de eo supeditant: Piasecki in Chronica, Nakielski in Miechovia, Niesiecki in korona polska, Siarczyński in Obraz wieku Zygmunta III, Łętowski in Cat. Can. Cracov.

²⁾ In altari B. M. V. (Mansionar.) in eccle cathed. Prem. sub imagine Deiparae erat tabella coloris saphirini, sequentem inscriptionem aureis litteris continens: „Omibus sacerdotibus tam saecularibus, quam regularibus ad hoc altare Mansionariorum missam pro defunctis quaecumque celebrantibus, SS. D. N. Gregorius P. XV concessit: ut quilibet eorum animam quaecumque, pro qua sacrificium eo die offert, e purgatorio liberaret. Quod privilegium perpetuum huic altari applicavit ad supplicationem illris. et A. Rdi. Dni. Achacii Grochowski a Grochowce, Protoñatorii Aplici, Cantoris eccleae Metr. Gnesn., Canonici Crac., Praecepti Lancie., et Serenmi. principis Sigismundi III Polon. et Sueciae Regis Secretarii., Ejusdemque Majestatis ad supradictum Pontificem Max. Nuncii, qui in Manes majorum familiae suae, qui ad hoc altare, quod ipsi fundaverunt, in Domino quiescunt, pius, de successoribusque suis atque de hac eccle cathedr. universoque populo Christiano bene mereri cupiens, hoc S. pignus in perpetuum obtinuit die 31 Jul. 1601.“ Josephus II Imp. omnia altaria privilegiata in imperio Austr. sustulit, et ab ejus temporibus tabella illa disparuit. Pro anno 1701 rescribendum 1621, nam epla Grochovii autographa, qua concernens privilegium Collegio Mansionariorum transmitit est dd. Varsav. 14 Jan. 1622, et Gregorius XV anno 1621 ad pontificatum evectus fuit.

leschi, S. I. Praeposito generali, optatissimumr egno Poloniae munus, caput B. Stanislai Kostka obtinuit, quod Cracoviae in ecclesia S. Petri honorificentissime collocatum est. ¹⁾

A. D. 1624 Sigismundus Rex Achacium nostrum Joannis Weżyk in eppatu Premisl. successorem esse voluit, ²⁾ quod officium initio anni sequentis 1625 adgressus est. ³⁾

¹⁾ Vid. Starowolski in monum. Sarmatiae f. 58 Niesiecki.

²⁾ Litterae nominationis regiae ad Capitulum directae, et Actis ejus vol. III, fol. 75 insertae, sunt dd. Varsav. 22 Mart. 1654. Eplae uominati at idem Capitulum talis est tenor: „Admodum Rdi. Dni, amici observandissimi! Isz z woli Boży za fulectią Jgo. MCI. Xdza. nominata Poznan. mego MCwgo. Pana, z łaski Jego król. MCI. jestem od Jegosz król. MCI. Pana mego MCIwgo. nominowany na biskupstwo przemyskie, pewien tego jestem, że się WW. MMé z tego cieszycie, abowiem znając obyczaje moje każdy WW. MMciów musi sobie obiecować wszelką ku sobie uprzejmość chęci i życzliwośći moiey, a k'temu będąc in gremio WW. Mciów., i znając miłość WW. Mciów ku sobie teraz większą sobie każdego WW. Mciów łaskę obiecuję, o którą wielkim sposobem będę się starał. Raczył Jego król. Mość list do WW. Mciów napisać oznajmując o swey nominatyey, a żądając, ażebyście WW. Mcie. electionis suffragiis do teyże woli Jego król. MCI zgodzali się. Nie wątpię, że mi WW. MMé. chęćiami swemi zechcecie favere, którym też wzajemnie zechcę być obowiązany. Jego Mość X. Dziekan przemyski ten list Jgo. król. Mci. WW. Mciom. odda przy zaleceniu służb moich, a przy tym o co WW. Mci. będzie moim imieniem prosił, nie raczcie WW. Mcie. byđz od tego, abyście dogodzić nie mieli za assekuratią. Odda się to WW. Mciom. wkrótce cum favore (focnero?) ale że wszystkie initia ciężkie każdemu bywają, mnie muszą byđz cięższe, który na poselstwo rzymskie niedawno musiałem wielki wydatek uczynić, a znówu teraz taki uczynić muszę, przy jakim niepodobna rzecz, abym miał sobie omnia ad eppalem dignitatem necessaria sprawić. Czoszkolwiek łaski WW. łaski WW. Mciow. w tym poznam, będąc ią winien WW. MM. wszelkim sposobem zadziaływać, do której się jako nayspilniey oddaę. Dat w Warszawie 24 Martii 1624. — WW. MMciow. uprzejmie życzliwy przyjaciel y sługa „Achacy Grochowski Nomin.

In aditu pontificatus sponsam suam, eccliam cathed., pretiosis donis ornavit,⁴⁾ et cum dioecesim bonaque eppatus nuper per Tartaros horrendum in modum vastata deprehendisset,⁵⁾ ut plaga illa quantocyus sanaretur, omnem curam adhibuit.

„Przem.“ Ex quo patet, cum non opulentum fuisse in aditu „eppatus, siquidem apud Capitulum debitum contrahebat.

3) Anno D. 1625 d. 25 Jan. comparens R. Grabowski Notarius produxit bullas Urbani P. VIII, quibus nominatio regia et electio Capituli confirmabatur. Sequenti die 26 Jan., quae fuit Dom. Septuagesimae novus eppus in persona sui procuratoris Valent. Sobiewolski, Praepti Prem., praestito per hunc solito juramento adhibitis consuetis caeremoniis inthronizatus est. (Vid. Act. Cap. vol. III, fol. 89, 90.) Eodem anno 27 Sept. Grochovius solennem ingressum ad eccliam cathed. fecit, et corporale juramentum de statutis hujus eccliae observandis emisit (ib. fol. 93.)

4) Indiculus donorum Actis Capit. ex anno 1625 fol. 99 est insertus. In his primo recensentur vestimenta sacra albi, rubei, fuscii et viridis coloris (Pluviale vivid. color. cum armis Junosza intextis usque ad hodiernum diem superest.) Sequitur argenteria: Calix arg. deauratus cum patena, Crux cum effigie crucifixi (ut videtur eadem, quae hodie in altari maj. visitur. pariter cum arm. Junosza.) 4 candelabra, vasculum pro S. chrismate, aliud pro hostiis, candelabrum parvulum, ampullae pro vino et aqua, tintinnabulum, pelvis pontificalis pro manuum lotionem. Denique libri: S. Biblia cum ligatura holoserico rubri coloris tecta et marginibus argenteis deauratis, duo Missalia et Breviarium Rom. cum similibus marginibus, Pontificale in uno vol. holoserico caerulei color., et Caeremoniale simili holoserico tectum, Breviarum alterum in fol. nigrae compacturae. In fine consignationis subscribit Eppus: „Tho „wszystko kościółowi cathedralnemu przemyszkowskiemu daje y „daruję, y jusz ex nunc dalem i darowałem, salvo reservato „usufructu pro me ad vitae meae tempora, aut ad beneplacitum meum Praemislae d. 27 Sept. 1625. Achacius Grochowski E. P. Traditionem horum vid. in Actis Capit. an. 1633. Vol. IV, fol. 135 seq.

5) Cf. dicta sub. E. J. Węzyk.

Oppidum Radymno, per barbaros solo aequatum,¹⁾ et villa Łukawiec²⁾ ei reaedificationem suam debent.

Brzozoviae ecclesiam parochialem picturis ornavit, curiam eppalem contra hostiles incursus vallis et fossis munivit et armis providit, aedificia oeconomica restauravit, hortum cum amoenis ambulacris plantavit, balneum aedificavit.³⁾

In castro Crosnensi antiquam curiam eppalem Capitulo donavit.⁴⁾

Premislae pro nova ecclesia S. I. s. t. S^a Ignatii primum lapidem posuit.⁵⁾ Jaroslaviae ecclesiam collegia-

1) Oppidum Radymno 1623. per Tartaros solo aequatum est. Ut ergo incolae, qui hostilem gladium effugerant, ad reaedificanda domicilia animaret et novos alliceret, futurae eorum securitati prospiciens, oppidum profundis fossis ac vallis cinxit. Praedium eppale cum necessariis aedificiis de novo construxit, ac vallo munivit, molendina 2 erexit, piscinam extra oppidum neglectam instauravit. Vid. ejus memoriale in Act. Capituli.

2) Villa ista post dictam incursionem prorsus desolata ut rursus popularetur, liberalitate et humanitate erga subditos, quibus varias immunitates concessit, effecit. Vid. memor. cit.

3) Vid. memoriale cit.

4) Vid. Act. Epp. sub. Maji 1626. — Eppi a longo tempore curiam in castro Crosnensi, pro modulo illius aevi sufficienter munito, possidebant, penes fundum et domum advocatae Krosn. sitam, ad quam, Brzozoviae plerumque residentes, tempore hostilium, incursionum sese recipere solebant. Postquam autem Grochowski oppidum Brzozow et ejatem curiam eppalem vallis, propugnaculis ac vario armorum genere ad repellendos hostes muniverat, dono illa Krosn., cujus conservatio non modicos sumtus exigebat, se et successores suos carere posse existimabat. Itaque eam Capitulo donavit, ad quod alioquin beneficium paroch. in Krosno pertinebat.

5) Hoc factum est 8 Maji 1627. (Vid. Act. Capit. ex an. 1680.) P. Niesiecki ipsam eccliam ab eo consecratam esse vult, at Acta nostra tantum benedictionis primi lapidis meminerunt. Traditio fert virginem quandam de gynaeceo Annae ducissae Ostrogensis, sumtus pro fabrica hujus templi ministrasse.

tam OO. SS. incendio execratam, reconciliavit, ¹⁾ ecclesiam paroch. Sambor. personaliter visitavit, qua occasione Ursulam, filiam fundatoris Nicolai de Żurow Daniłowicz, thesaurarii R. P. abbatissam claustrum monialium S. Brigittae consecravit, ipsumque claustrum novo regulamine instruxit. ²⁾ Ad ecclesiam paroch. Ressor. confraternitatem rosarii B. M. V. admisit, ³⁾ Denoviae praebendam S. Crucis et S^u Venceslai M. erexit. ⁴⁾ Ecclae in Dylągowa, a iugo haereseos eliberatae, catholicum rectorem dedit, ⁵⁾ securitati dotis eccliarum in Szarżyna et Wola-Zarczycka, per Tartaros vastatarum, novo privilegio prospexit. ⁶⁾

Orthodoxae fidei zelo flagrans nobilem Samuelem Światopelk — Bolestraszycki, qui librum vulgaverat, religioni et hierarchiae catholicae injuriosum, in jus vocavit, et a supremo regni tribunali condigna poena compesci obtinuit. ⁷⁾

¹⁾ Memoriale Grochov. super eppatu suo.

²⁾ Vid. ibid. et Act. Epp. sub. 29 Decemb. 1626.

³⁾ Act. Epp. sub. 23 Jul. 1627.

⁴⁾ Act. Epp. sub. 25 April 1627.

⁵⁾ Vid. Schemat. dioec.

⁶⁾ Ne dotatio harum eccliarum pessumdaretur Eppus Mathiam Kolkowicz, parochum Zacermensem ad jura et possessiones earum juxta depositiones juratorum tertium connotandas, deputavit Vid. Act. Epp. sub. 15 Sept. 1627.

⁷⁾ Samuel Światopelk Bolestraszycki, stem. Lis, frater Petri B., pincernae Prem., indigena et villae Bolestraszyce haeres pseudoevangelicorum erroribus irretitus, juxta relationem Fr. Siarczyński, tractatum gallicum Petri Molinei s. t. „La nouveauté du papisme“ (Novitas Papatus) Sedani 1613 editum, in sermonem pol. transtulit, et typis excusum vulgavit. Juxta decretum tribunalium vero libellus hic auctore Molinaco editus titulum habuit „*Heracleti*“. Quidquid sit, libellus ille convitia in religionem Catholicam, in hierarchiam ecclae et omnes fidei romano-catholicae cultores continebat, ideo eppus editorem ad iudicium terrestre detulit, unde conventus causam ad regni tribunal devolvi obtinuit. At hic causa cecidit, nam praeter poenam carceris sex mensium, multam

Disciplinae ecclesiasticae turbulentis illis temporibus labefactatae, instaurandae, et sanae doctrinae accommodatae ad captum populi praedicandae sollicitè invigilavit. ¹⁾

In diebus ejus lites inter PP. Collegii Cracov. S. I. et ejates Academicos resuscitatae sunt. ²⁾ — Civitas Jaro-

etiam 200 marcarum, sub poena bannitionis persolvendam, incurrit. Insuper liber incriminatus in foro publico et in loco supplicii ad pulsum campanae praetorianae exustus est. Falsum omnino est, quod scribit Wiśniewski hist. lit. pol. tom VI, pag. 98, Bolestrassicum ob hunc librum a tribunali capituli damnatum esse, nam editor non nisi ea, quam supra retulimus, poena castigatus fuit, in eos vero, qui opus blasphemum imprimere, vendere, asservare, publice privatimve tractare praesumpserint, si equestris conditionis fuerint, poena colli et confiscationis honorum decreta est.

¹⁾ Eccliarum visitationem personaliter, uti optabat, peragere non potuit, quia plurimae ecclae per Tartaros eversae sunt, et continui rumores novarum incursionum omnium animos suspensos tenebant. Ideo officium hoc per Decanos rurales et Archidiaconum cathedralem utcumque executus est. Eccliam tamen Sambor. personaliter visitavit (vid. Memoriale.) Abusum oratoria privata in aulis nobilium erigendi, unde pro ecclis paroch. non modica praejudicia nascebantur, pro viribus eliminabat. Curatos, legum ecclae, contemptores severis poenis compescibat. Parochum quendam, qui contra decret. Concil. Trid. sponso alterius parochiae sine delegatione a proprio ipsorum parochio impetrata, matrimonio copulaverat, ad publicam disciplinam i. e. ad flagellationem sui durante Psalmo „Miserere“ in ecclia ante Summam missam faciendam et multam 20 marcar. condemnavit. — Non parum negotii ipsi facescebant personae, quae durante Tartarorum incursione conjuges amiserant, et ideo ad novas nuptias transire volebant. Acta ejus plena sunt indagacionibus, super obitu hujusmodi personarum, ab hostibus caesarum. Neminem autem novum matrimonium contrahere passus est, nisi ex jurata depositione fide dignorum testium, qui hujusmodi conjuges in captivitate aut occisas aut mortuas vidissent, de earum obitu constitisset. Quod praedicationem verbi divini attinet, Grochovius in Memoriali suo dolet, eloquentiam sacram, quae haud ita pridem in Polonia lactissime floruit, degenerare coepisse, cui malo ipse pro viribus medelam afferre conabatur.

²⁾ Vid. Nakielski in Miechovia fol. 906, Piasecki in Chronico ad an. 1625 et 1635. Controversia haec (de qua vid. dicta

slaviensis, quam 1600 igne exustam notavimus, 1625 in festo S. Bartholomaei Apostoli, mundinarum tempore novo incendio colluxit, tantas jacturas perpessa, ut exinde amplius respirare haud valuerit.¹⁾

Anno 1626 bellum cum Succis demuo erupit, diu vario Marte, et sine optato effectu tractum.²⁾

Anno 1627 Grochovius ad eppatum Luceoriensem, addita praepositura Miechov., translatus,³⁾ 1533 supremum diem obivit.⁴⁾ Jacet Premislae in sepulchro gentilitio.⁵⁾

sub epp. Goślicki) aliquantisper quieverat, ast anno 1622, cum canonizatio S. Ignatii Loyolae solemniter celebraretur. PP. S. J. thesibus ad valvas ecclesiae suae ad S. Petrum affixis publicam disputationem indixerunt, et scholas publicas aperuerunt, quas discipulis ex aliis Collegiis adductis repleverunt. Magna inde animorum commotio, dum alii pro Jesuitis, alii contra eos certarent. At Epporum plerique Academiam patrocinio suo protegabant, quae tandem post obitum Sigismundi III sub Vladislao IV plenam de adversariis victoriam retulit.

¹⁾ Vide Piasecki in Chronica ad an. 1625, fol. 381.

²⁾ Cf. nos. sub. Joan. Wężyk. — Anno 1627 Sueci Livoniam et Prussiam regiam adgressi sunt. Anno 1629 cum iis rursus induciae ad 6 annos conclusae. — Grochovius, sicut 1625 accepta notitia, quod Tartari novam expeditionem in has regiones molirentur, ad placandam iram divinam supplicationes publicas indixerat, ita etiam recrudescente bello Suecico id ipsum fecit. Vid. Act. Epp. sub. 20 April. 1625 et 26 April. 1626, 12 Aug. Acta Epp. etiam Jubileum bimestre commemorant, quod Urbanus VIII regno Poloniae concesserat, quia hujus regni incolae ad Jubileum universale, quod anno praeterito Romae celebratum est, ob patriae suae pericula peregrinari non poterant.

³⁾ Vid. Nakielski in Miechovia fol. 911. Nescio cur addubitet Eppus Łętowski, eum tunc factum esse Praeptum Miechov., cum auctor citatus, utique rerum ordinis sui optime gnarus, id tam diserte asserat. In Actis Cap. ex anno 1628 legitur epla qua ad novam sponsam discedens Platis ac Canonicis valedicit. En ejus tenorem: „Admodum RR. Dni. et fratres „charissimi ac observandissimi! Zyczyłem ja sobie tego, abym „mógł dłużey na cathedrze przemyskiej kościelowi Bożemu „służyć, y znaczną iaką pamiątkę circa sponsae ornatum „stawić, y z WW. Meiami miłą bracią moją długo się ucie- „szyć in iugo Dni. cooperando. Ale iż wola Boża nastąpiła

Canonici SS. Sepulchri Hieros. in ecclia Miechovien-
si ei, qua Praeposito suo generali, lapidem memorialem
cum hac inscriptione posuerunt:

„taka, że mię Jego król. Mość przenosi do Luckiej cathe-
„dry, przeto muszę successori ustępować, u mnie iednak WW.
„Meiów memoria dulcissima perennabit w sercu mym, y nie
„tak cathedrą przemyską odieżdżam, abym nie miał chcieć
„więcey do niey przydać nad to, com iusz darował. Jeśli
„mię Pan Bóg pochowa, rzeczą to samą pokaże. Teraz iusz
„Jego król. Mość X. posyła do WW. Meiów Jego Mość X.
„proboszcza przemyskiego, spólnego brata naszego z nominatią
„Jego Mei X. biskupa kamienieckiego na przemyskie biskup-
„stwo, żądając WW. MM., abyście go WW. MM. obrali, tedy
„y ia proszę, abyście WW. MM. chętnemi w tey electiey
„stawili się, gdysz i zacznego człowieka, i zelosum pro bono
„ecclesiae eppum, y takiego który będzie chciał WW. MM. mi-
„łować, i będzie umiał szanować, podawać Jego król. Mość
„raczy WW. Meiom. — Abyście i mnie W. M. miłować nie
„ustawali, acz nie wątpię w tym, proszę iednak o eo się
„ia tesz nie przestane starać. Mszał i brewiarz oprawne zło-
„cistą robotą, któren WW. MM. Meiom darował in ingressu meo
„ad sponsam przez IMć X. proboszcza przemyskiego odsyłam
„WW. MM. Meiom. Parę tesz lichtarzów WW. MM. własnych,
„którychście mi WW. MM. byli pożyczyli, także odsyłam,
„eo niech będzie na recognitiey, którą WW. Meiom. napisa-
„ną — (dalem, zanotowane). — Ieszcze zostawilem przy sobie
„pastorał y trybularz z naviculą, y dwa ornaty y pon-
„tyfikał, które abym WW. Meiom. iak naiprzedzey mógł ode-
„słać postaram się. Za dogodę na ten czas WW. Meiom. bar-
„dzo dziękuję. I drugie rzeczy, którem WW. Meiom. daro-
„wał, by mię ieno Pan Bóg wspomógł, zechce WW. Meiom.
„oddać usus conservationem odstapiwszy. Oddaję się przy tym
„braterskiej miłości WW. Meiom. Dat Brzozoviae 4 Septb.
„1627. Admodum RP. DDnum. Vrar. amantis. frater et ser-
„vitor, Achacius Grochowski E. Prem. Nom. Luceor.“ Cum
„haec Epla misit etiam Memoriale seu historicam descriptionem
„triennis pontificatus sui, usui sui successoris destinatum, quam
„ex Actis Capituli item epistolam, tenerrimi erga abeuntem
„Praesulem affectus testem, hic loci subnectendam censuimus,
„quae ita sonat: „Illme Domine Domine et patrone colendme!
„Lzami się oblała naszemi ta translata W. Mei. naszego mi-
„łościwego Pana na insze przelożenstwo, nie stąd, żebyśmy
„tego zyczyć nie mieli, bo i Stanisława Św. i Woyciecha

*Acheius a Grochowce Grochowski Eppus Luceor., gra-
lis Miechov. Praeptus Conventus istius, quem sibi plurimis*

„Św. gloria meritorum et heroicarum lumina virtutum WMci.
„naszego miłość. Pana sedes promeretur. Ale isz widzimy,
„że nie przełożonego, nie pasterza, i pana, ale iak własnego
„oyca i dobrodzieya naszego wielkiego zbywamy, iako po-
„smuceni być nie możemy? Pocięchę iednak stego odnosimy
„wielką, kiedy to, czego uprzyimię żądamy i wyglądamy
„oczyma naszymi da Bóg oglądamy, które teraz płaczą. Niech
„Pan Bóg wszechmogący jako zacną i światobliwą personę
„WMci naszego miłościwego Pana długo na świecie piastuje,
„tak tesz dać raczy felicissimos rerum omnium successus
„WMci. naszemu mił. Pann a Dobrodziejowi, o co gorąco
„majestatu iego świętego prosić in nostris sacrificiis et ora-
„tionibus licet indignis nunquam desinamus. Aleć i ei, któ-
„rzy po nas będą nie przestana chwalić Pana Boga z tego,
„że ich kościołowi dał był przełożonego takiego, który za-
„cnego imienia swego ten kościół pamiątką swoją ozdobił,
„dobrodziejstwy uraczył, z wielkiej miłości swey zostawio-
„nemi kleynotami sporsam suam ubogacił, quae sponsi sui
„desiderio semper exardescet. Za mszał i za brewiarz tak
„WMci. naszemu mił. Panu dziękujemy, żeśmy tesz to w con-
„stytucie nasze włożyli, aby tylko in solennioribus festis Pla-
„tis et Canoniciis używać się godzilo in officio ecclieo. Tenże
„niski pokłon i dzieka Bogu nasza dziecie się uprzejma za
„dwór krosnieński biskupi WMci. naszemu mił. Panu. Lecz
„za to, że nas WMé. Pan nigdy przepominać, y kościół, gdzie
„wielcy przodkowie WMci. spoczywają miłować, i yemu za-
„wsze dobrze czynić obiecować raczysz, dziękować nie umie-
„my, isz równego temu dobrodzieystwu podziękowania u sie-
„bie naleść nie możemy. Słów u Pana naszego drogich po-
„życzymy. Ten affect WMci. Pana naszego miłościwego pro-
„uonoque beneficio centuplum accipiat, et vitam aeternam pos-
„sideat. X. Wilczek z ubostwa swego godzien politowania,
„że nie ma na czym i o czym iechuć do WMci. naszego mił.
„Pana, ut si qui errores ejus hactenus intercesserunt, aby
„indulgentiam WMci. clementia WMci. naszego miłościwego
„Pana za przyczyną naszą odniósł. — (Daniel Wilczek fuit
„tun Canonicus cathedr. Prem. Sub. Ad. Nowodworski ob
„contumelias in Achac. Grochowski, quondam E. Prem., jacta-
„tatas, ad resignationem compulsus:) Jego Mość tesz V Ar-
„chidiacon — (Jacob. Śliżowski) — compositionem fraternam
„z nami uczynił, rozumiemy, że się to WMci. naszemu mił.

*devinxit beneficiis, qua aucta penu brascatoria, templo et
curritoriis pavimento stratis. Amoris gratia grata posteri-
tas posuit. A. D. MDCLIII.*

„Panu podobać będzie. Caeterum iterum atque iterum zaleca-
„jąc niskie posługi z modlitwami naszymi WMci. nasz. meiw.
„Pan życzymy jako szczęśliwego długiego panowania WMé.
„tak tesz incrementa omnia honoris, dignitatis et fortunae in
„Republ. et Ecclia. Ex Capitulo fer. 6 d. 10 Septembr. habito
„Premisl.“

4) Post obitum Sigismundi III Dissidentes antiquas contra ca-
tholicos querimonias resuscitarunt, et varias immunitates pro se
poscebant. Juxta vota eorum in ultima convocatione edictum
pacis cum ipsis inita formatum est, cui Grochovius vehemen-
ter se opposuit et contra illud manifestationem suam Actis
intulit (Piasecki in Chron. ad an. 1632.) Quod cum maxi-
mas turbas excitasset, regni ordines belli civilis evitandi gra-
tia protestationem illam ex Actis tollendam judicarunt. Id
aegre ferens Grochovius in melancholiam incidit, quam hydro-
pisis et mors subsecuta est. Sic zelus domus Dei comedit
eum. Obiit Janoviae in Podlachia A. D. 1633. Idib. Januarii. —
Pietatis ejus in Deiparam V. insigne mnemosynon olim ad-
fuit in ecclia B. M. V. Starawiesensi, votum argenteum, ma-
gnitudine et artificio reliqua superans ad imaginem Beatissi-
mae appensum. Subsequens saeculum in hujusmodi rebus ni-
hil praeter metallum aestimans, votum hoc ad profanos usus
conflavit. — Mores ejus Samuel Nakielski in Miechovia fol.
927 ita pingit: „Vir fuit vel solo virtutum merito (ut subli-
„mitas generis seponatur) omni summa fortuna dignus. Quo
„vivente in ordine nostro aura secunda mansit, tamque diu
„mansit, quamdiu sidus illud luxit, dignus, quem ordo noster
„in perpetua memoria apud se habeat, in quo a capite, ut
„ajunt, usque ad calicem pedis non nisi nitor, non nisi candor
„mentis erat. Qui etsi sublimi sua virtute cunctorum animos
„sibi devinxerit, me tamen qui haec scribo, aetioris charitatis
„ac benevolentiae vinculis ita constrictum tenuit, resque ecclie-
„siae meae — (Crac. ad S. Hedwig, ita protexit, ut eum omni
„genere observantiae, ac orationibus indignis quoad vixero co-
„lere non praeternittam.“ Encomium hoc suppar est illi, quo
Cromerus olim Joannem Choinium celebravit.

5) Vid. Nakielski loc. cit. — Ejus Anniversarium, pro quo
Summam 1600 flor. pol. legaverat, olim 14 Januar. absolve-
batur, nunc 23 Maji cum aliis in communi absolvitur. Varia
privilegia ab eo diversis personis collata liber privilegiorum
per Capitulum confirmatorum complectitur.

APPENDIX AD EPPATUM
ACHACII GROCHOWSKI.

Descriptio historica, gesta triennii Eppatus ejus complectens, ab ipso in gratiam sui in Eppatu Premisl. successoris concinnata, ac ex Actis Capituli volum III desumta:

Sciat Illmus et Reverendissimus Dominus Eppus Premisl., me in Eppatu Premisl. tres quidem annos exegisse, sed vix unum et medium circa Eppatum mansisse. Functio enim residentiae circa Regiam majestatem, lege publica cauta, medium annum absumpsit. Quatuor vero Conventus grles et totidem conventicula particularia plusquam medium annum exelaserunt. Hoc tamen curriculo, quod mihi reliquum fuit ad exercitium eppalis muneris non vix otiosus, neque oconomum negligentem citra omnem injuriam subditorum gessi et bona non mediocriter meliorata Illmo Domino successori meo reddidi. Quae omnia pro meliori notitia hoc scripto comprehensa esse volui. — Propositum meum imprimis fuit, eccles omnes visitandi, easque si id opus habuissent aliquae, corrigendi, vel si bonam administrationem Ecclesiarum et bonorum ad eas pertinentium reperissem (quod quidem testimonium de Dnis Parochis Eppatus Premisl. libenter perhibeo, eos et diligentes esse circa curam animarum, regimenque suarum Ecclesiarum, uti ex visitatione Domior. Decanorum mihi probe constare potuit, et vitam inculpatam agere) Dominos Rectores earum in Synodo Dioecessana collaudandi. — Sed incursionem frequentes Tartarorum, frequentiores vero nuncii de irruptionibus jam a Tartaris imminentibus, ita distraxerunt animum meum metu, qui etiam in quam constantissimum quemque cadere merito potest, ut nullatenus in persona mea intentioni meae optimaе satisfacere quiverim, atque ita delegandum mihi fuit hoc munus Dnis Decanis et Domino Archidiacono Premisl., quem ultimo Eppatus mei anno primum institui, qui gnaviter et Decanatus suos et Eccles quasdam visitaverunt, magnumque fructum visitationis ejus fecerunt. Ipse tamen Ecclesiam paroch. Samboriensem jam a multis annis neglectam, visitavi, ordinavique plurima, quae essent ex usu et utilitate Ecclesiae. In eadem civitate monialium regulam S. Brigittae ad meliorem ordinem redegi. Cum enim propter exiguum Monialium numerum, qui tantum a 6 consecratis virginibus constabat, Abbatissa esse non potuisset, 12 una die consecravi, Abbatissamque sequenti die re ipsa Religiosissimam Virginem Venerabil. Dnam Ursulam Daniłowiczówna, pientissimi illius viri Illmi Dni Nicolai Daniłowicz, supremi Regni thesaurarii, qui quidem monasterium 30 florenorum millibus dotavit, invitissimam et multimode renitentem, totiesque tam vere prae dolore ex renitentia habito, quam summa humi-

litas comitabatur, exanimatam benedixi. Cujus regimen adeo est faelix, ut ad illud proprie nata esse videatur. Dominus ejus labores secundet, et augeat in ipsa suam gratiam. Post decursum vero unius anni descendi Jaroslaviam, ad postulationem sanctae vere viduae Illmae Annae a Sztemberg Ducissae Ostrosiensis, et Palatinae Voliniensis, ubi Collegiatam Ecclesiam reconciliavi ob exustionem ejus, ac 5 altaria in ipsa, nec non altaria portatilia in maximo numero, cruces et patrias, ac calices consecravi, cruces ac imagines plurimas benedixi, campanas quoque tam in Ecclesia collegiata, quam aqua PP. Soc. JESU benedixi, confirmavique numerosum populum. Pro eadem civitate destinaveram Moniales regulae S. Benedicti visitare, sed tempus abbreviatum habui propter iter ad comitia instantia. Existimo autem necessariam esse visitationem in eo claustro, retundendamque praesumptionem Abbatissae loci illius, quae aliquantum vastiorem gerit spiritum, quam Religiosam deceat, quam etiam ego per quosdam e clero illius Ecclesiae monui, ut in humilitatis fundamento sua merita esse velit reposita. — Converteram etiam animum meum ad concionatores, reformavi qua, qui saepissime recedendo a vera et propria concionum materia, quae est textus evangelicus, in proscindendis hominibus, aut etiam in mimicis ac histrionicis actionibus tractatibusque nimium saecularibus fructum concionandi reponere consueverunt, unde gravissima scandala oriuntur, odiaque inter ipsummet clerum ac contra clerum pullulare solent. Multorum itaque talium refrenavi licentiam, eosque ad saniores mentes reduxi, cancellis evangelici textus ipsos intercludendo. — Inter alia vero, quae multis scandalum juxta iter positum esse vidi, privata sacella fuerunt, et praeter scandala detrimentum ingens propter eo fiebat Ecclesiis omnibus, praecipue tamen parochialibus, quae non frequentabantur amplius a suis Parochianis propter usum sacellorum, decimas quoque hi sacellani derogabant suis parochis, unde deserabantur parochiae ob victus carentiam, Ecclesiae quoque desolabantur propter inopiam Parochorum id enim, quod parochis et eorum Ecclesiis debebatur, inferebatur in monasteria, vel privatis personis curam circa sacella exercentibus impendebatur. Caetera silentio praeterco. Haec ego sacella ferme omnia, praeter ea, quibus Aplia gratia est indultum, sustuli cum maxima molestia nec non invidia. Sed Dei servus non essem, si hominibus placerem. Suadeo etiam Illmo Domino successori meo, ut in sacellis concedendis quam difficillimum se exhibere velit, quod exemplo meo facilius praestare poterit, quam ego usum sacellorum ablatum spatio non integri biennii peregi. — Illud quoque praetermittendum mihi non est, quod schisma Ruthenorum per articulum conventiculi promoveri nullo modo passus sum, neque unquam me praesente Articulus est de promovendo schismate scriptus.

Transeo ad temporalia. Radimnense oppidum omnino a Tartaris vastatum et desolatum cum Eppatu accepi ut vix aliqua casa, vel potius loco casae caula fuerit aedificata. Radimnensis enim ditio nullam prorsus sylvam habet, vix fruteta in ea inveniuntur, quae satis exiguo spatiolo comprehenduntur. Tanto vero cum majori difficultate arbores pro aediculis exstruendis conquiri potuerunt, quod magno infortunio civitas Jaroslaviensis tempore nundinarum suarum primo Eppatus mei anno fuerit incendio ingenti exusta. — E sylvis enim Jaroslaviensibus ligna et arbores ante incendium habebantur, quo subsecuto nulla materia conquiri potuit. Itaque cum oppidi Radimnensis aedificandi quasi spes omnis videretur esse praecisa, incolae eam deserere coeperunt, unde magnum detrimentum Eppo sequebatur. De hac autem desolatione cogitanti mihi venit in mentem, ut prius munitionem ejus oppidi vallo et fossis erigerem, qua erecta incolae tutos se fore intra moenia perspicientes, facilius confluerent, et casulas qualescumque e sepibus limo illitis construerent. Misi ergo Dominum Malicki, Auditorem meum, ejus artis ex naturae dictamine gnarum, qui fossarum profunditatem, et latitudinem, ac valli altitudinem, dimetiretur, propugnaeulorumque loca assignaret. Perfecit ille opus, incolae etiam, qui tum perpauci erant praesentes adjuvantibus meo jussu suburbanis, census etiam parte a me ipsis omnibus dimissa, brevi temporis spatio munitionem fecerunt, quae, ut tutior esset, poenas ex judicio super partibus decretas, ad Eppum pertinentes, pro sclopetis et pulvere sclopetario eidem oppido condonavi, atque ita successit feliciter rei desideratae eventus; nam et incole frequentiores confluere coeperunt, suaque spatia pro domibus exstruendis recipiebant. Interim per praeconem publicari jussi, ut, si quis intra certum tempus locum domus suae non occupasset muniaque non obiisset, et onera civitatis non praestaret, talis locus in publicum cedebat, liberumque erat Magistratui eum locum, cui placeret, vendere. Ne etiam sacris carerent A. R. Dominus Georgius Grochowski, Decanus Premisl., Gnesnens., Cracoviensis Canonicus, ac Parochus Radimnensis, nepos meus, magna cura et celeritate hospitalis templum aedificari fecit. — Ibidem extra oppidum duo molendina sumptu meo exstruxi, piscinaeque magnae a multis annis perruptione aggeris desolatae, aggerem magno sumptu erexi, perfecissemque omnia ad piscinae constitutionem necessaria, nisi pluviae grandes operarios impedivissent. Illius Dominus successor centum ad summum florenis perficiet reliquum opus. Ibidem praedium cum allodiis (holodiis?) et aedificiis necessariis extruxi, et vallo munivi. In villa porro Lukawiec cum multis fundos subditorum desolatos per Scythas reperissem plurimis ex iis, qui residui erant, ex censibus reddendis indulti per totum possessionis meae tempus, eamque meliorationem ejus villae, ac aliarum ad eam pertinentium feci ut ad praesens vix aliqui fundi

inveniantur desolati, casaeque rusticae multae sunt aedificatae, ut amplius per Dei gratiam non appareat a Scythis eas fuisse vastatas. In loco curiae pro oeconomio aedificavi habitationem commodam, et pro ejus ac promeis pecoribus pecudibusque stabula et praesepia convenientissima. Ecclia cathedralis anteponebatur erat omnibus, sed cum mala magis urgeant, ad descriptionem desolatorum quoque honorum et colonorum in captivitatem abductorum mens sollicita calamum meum abripuit. Eccliam cathedralem bene per omnia ordinatam, et tam Praelatos Eccliae quam alium universum clerum, Praelatorum in officiis divinis peragendis adiutorem, in bona sacerorum administratione esse, cum ingenti animi mei laetitia comperi. Et Ecclia est pauper, et clerus inops, adjuvante tamen Domino nulla in parte circa debitas devotiones ipsorum desideratur officium. Huic Eccliae ego candelabra satis magna argentea quatuor et crucem his majorem, etiam argenteam, apparatus eppales, quotquot pro tunc habui, omnes infulas varii coloris, anulum aureum cum saphiro eximiae pulchritudinis, pro quo mihi quingenti floreni ultro dabantur, calicem, quo uti soleo, argenteum cum patena vasculum argentum pro hostiis servandis, campanellam argenteam, urceolos argenteos cum scutella itidem argentea, gremialia varii coloris, pulvillos et stragulas faldistorii varii quoque coloris cum ferreo faldistorio, sandalia, calceos, chirothecas, cingula, antependium, Pontificale integrum, caeremoniale Eppale, Missale Romanum, agendam (in serico violaceo hi omnes obducti,) tum Biblia in magno opere in folio, et aliud breviarium (serico rubro uterque hic liber obductus, et argento deaurato adornatus) donavi salvo jure advitalitio mihi super his rebus reservato, quae donatio in Actis Consistorii Premisl. manu mea subscripta continetur, donataque omnia specificata. De facto etiam dedi Missale Romanum in folio, et Breviarium Romanum etiam in folio, utrumque librum serico rubro obductum, et argento deaurato in valore octingentorum et paulo amplius florenorum adornatum. Plura ad praesens dare non potui, sed si Deus me conservare aliquantulum dignabitur, experietur ea Ecclia majorem meam liberalitatem, daboque imprimis operam, ut quantocyus etiam in rebus donatis usu mihi reservato cedare valeam.

Transeo Brzozoviam oppidum et locum residentiae Eppalis. Hujus oppidi Eccliae duas planetas, rubri et violacei coloris, reservato mihi usu donavi, officiamque, quantum potero, ut de facto me superstite hae planetae quam citissime huic Eccliae reddantur. In medio ejus Eccliae imaginem crucifixi, mea impensa elaboratam, situavi. Chorum Eccliae, et alias ejus partes ea pictura ornavi, quae elegantior ubique conspicitur. In choro ad partem Eplae stallum penes cathedram meam ex poenali pecunia fieri feci. Curiam Brzozoviensem fossis et vallo circumquaerque, ac sepibus, propugnaeulisque

munivi, portasque tres eximias, unam super rivum grandem, quem rivum ego impensa mea ampliavi, et aggerem supra eundem rivum ubique crexi, pontem novum super eundem rivum extruxi, alteram vicinam stabulis, tertiam vero oppidum versus aedificavi. In area, quae est circa habitationem oeconomi tres piscinas, luto et faecibus oppletas, mundavi et ampliavi. In altera area, quae est circa mansionem Eppi quatuor pontes elegantes, unum ad culinam, alterum ad veteres, ut eas vulgo vocant, aedes, tertiam ad insulam balnei, quartum ab eadem insula ad hortum extruxi. Portam cellarij, quae ad meridiem spectabat, ob quod vina et ecrevisiae corrumpabantur, sustuli, versusque Septemtrionem ingressum ad cellarium ex muro crexi. Mansiones Eppales picturis adornavi, insulam, in qua balneum conspicitur, in meliorem formam redegi, in eaque balneum novum cum hypocausto aedificavi, ex opposito balnei braxatorium, ex quo et deformitas et periculum erat aedibus Pontificiis, ex quo ex impolita et omnino rudi arborum compage compositum, quod iam etiam ruinam minabatur, sustuli, in eoque loco horologium solare, vulgo compassum vocant, efformari curavi. Porro horreum versus exiguus fuit agellus, fructibus ferendis aptus, ubi olera, videlicet cepe, allia, caules, pastinata, petroselinum, vix pro aliquo colono paupere sufficientia, serebantur. Hunc ego locum ampliavi supervecta humo, et coaequato solo, ita ut hortus satis spatiosus in eo potuerit constitui. Hunc ergo hortum cum suis ambitibus umbrosis feci, herbasque et flores diversissimos magno impendio pro eo procuravi, et terrae per diversas formas inserui. Habebit Illmus D. successor ex amoenitate ejus loci solatiam. In medio quoque ejus horti solarium grande extruxi, aestivo tempore magno usui et solatio Illnis Dominis Eppis futurum. Braxatorium vero in loco commodo cum sua Staba, et desuper propugnaculo erecto aedificavi. Dealbetorium etiam telarum, quod incendio fuit absumentum, novum magna impensa extruxi cum suis necessariis. — In Jaslicensibus bonis praedium, quod nunquam ante fuit, aedificavi. Colonus neminem ad inopiam redegi, nihilque indebite a quoquam exegi. — Haec triennalis quidem quoad jus et possessionem, non integri vero biennii quoad personalem residentiam functionis meae in Eppatu Premisliensi gesta sunt. Quae non ad gloriationem, vanamque jactantiam scripto comprehendere volui, sed, ne aliquis factorum alienorum malus interpret exacti quoque temporis mei rationes praesumat vellicare. Multo plura et majora in mente mea fuerunt, sed Deus humanorum propositor dispositorum abbreviata mea in hoc Eppatu jurisdictione alio studia mea transferre dignatus est. Acta mea Illmus Dominus successor meus aequi habeat, melioraturus opera et impensis suis, si haec disciplinerint. Deus autem utriusque intentionem ad majorem sui gloriam acceptare dignetur. Curiae Brzozov. decem sclopetata longa, vulgo janczarki nuncupata, oppido vero Brzo-

zov. duas bombardas, vulgo hakownice vocitatas, dedi donavique. Achacius Grochowski, Eppus Luceoriensis m. p.

DOCUMENTA AD EPPATUM

ADAMI NOWODWORSKI.

- I 1628. 12 Octob. Adamus E. P. post visitationem ecclesiae Collegiatae Jaroslav. decretum reformationis pro eadem fert. Act epp.
- II 1629. 22 Maji. Idem Ep. ad instantiam Annae ducissae in Ostrog ecclesiam Campo-Marianam Jaroslaviae PP Soc. Jesu tradit. Ibid.
- III 1629. 18 Jun. Idem novam statuit ordinationem pro Collegio Psalteristarum in ecclesia cathedr. Prem. Ibid.
- IV 1629. 28 Jun. Idem dat consensum pro erigendo Premisliae Conventu FF. minor. ord. S. Francisci de stricta observ. (vulgo. Recollectorum, alias Reformatorum)
- V 1629. 16 Octob. Adam. E. P. dat consensum pro erigenda confraternitate S. Angeli Custodis in ecclesia Jaroslav. monial. O. S. Ben. act epp.
- VI 1629. 29 Jun. Idem innovat privilegia contubernii lanionum in Radymno, anterioribus sub incursu Tart. conflagratis. Ibid.
- VII 1630. 31 Januar. Adam. E. P. erigit novam praebendam ad altare SS. Corp. Christi in ecclesia cathedr. foundationis Stanislai Fabricii, plebani in Wesola. Ibid.

- VIII 1630. 9 April. Idem monet Decanos foraneos, ne congregationes cleri curati semestrales, juxta constitutiones synodales celebrandae, negligantur. Ibid.
- IX 1630. 5 Aug. Idem Praepturae ad Collegiat. Jarosl. in recompensam damni, e subtractione ecclesiae Campo Marianae oriundi, beneficium parochiali in Laszki incorporat. Ibid.
- X 1630. 13 Jul. Adam E. P. approbat venditionem anteactae Curiae eppalis in Krosno per Capitulum cath. factam. Ibid.
- XI. 1630. 5 Junii. Idem duos agros desertatos (Chyrkowski et Dubiejskowski) plebano in Krolik cum assensu Capituli applicat. Ibid.
- XII 1630. 16 Octob. Idem ecclae paroch. in Łancut, ab haereticis revindicatae, rectorem praeficit Stanislaum Szczepanowski, ad praesentationem Stanisl. Lubomirski, comitis in Wiśnicz Ibid.
- XIII 1621. 21 Maji. Idem fundat et erigit Collegium Mansionarior. Brzozoviae. Ibid.
- XIV 1631. 18 Decemb. Idem scultetiam in Cergowa ad mensam Capituli cedit. Trzeb fol. 130.
- XV 1631. 15 Febr. Sigismund. III R. P. Mansionariis in Krosno beneficium par. in Haczow incorporat.

XXXII. ADAMUS NOWODWORSKI

STEMM. NAŁĘCZ

E. P.

1628 — 1631.

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Sigismud. III	Urban. VIII.	Joan. Wężyk.

Archi. Epp. Leop.

Joan. Andr. Pruchnicki.

Juxta relationem Nicolai Zalaszowski (in vitis Epp. Posn) gens Nowodworscia ab antiqua ducum Masoviae linea de „Nowodwor“ originem ducit, referente vero P. Casp. Niesiecki (in korona pol) hec familia plures viros inelytos patriae dedit. Dobrogostus Nowodworski ad finem saeculi XIVti Posnan., dein Gnesnensi ecclae praefuit. Aetate vero Sigismundi III Bartholomaeus Nowodworski, Melitensis eques, in bello cum Moscis animi heroici et virtutis militaris splendidum exemplar fuit.

Adami nostri parentes qui fuerint, non memoratur. De juventute quoque ejus et studiis nulla notitia suppetit. Anno 1607 ipsum jam Canonicum Gnesnensem deprehendimus, et ex eorum numero, quos Synodus provincialis Petricov. praeside Bernardo Maciejowski, AEppo

Gnes., celebrata, ad comitia Varsav. pro compositione cleri cum nobilitate tentanda: deputaverat.¹⁾ Postea Abbas commendatarius Premetemis factus est (Przemęt in palat. Posnan. Cisterciensium fuit monasterium). Anno 1618 Vladislai Sigismundi, regii principis (qui postmodum nomine Vladislai IV Poloniae rex fuit) in castris ad Smolensciam Secretarius et consiliarius fuit.²⁾ Paulo post (1620 vel 1621) eppatum adeptus est Camenecensem, de quo 1627 translatus est ad Premisliensem.³⁾

¹⁾ Cf. quae notavimus sub. epp, Pstrokoński. Vid. porro constit. Synodi prov. Petricov. ex 1607.

²⁾ Siarczyński, in „Obraz wieku Zygm. III.

³⁾ Sigismundus III R. P. litteris dd. Varsav. 12 Jul. 1627. datis Capitulo nominationem Adami Nowodworski E. Camenec. ad eppatum Prem. insinuat. In hac eppla Rex nominationem tali economico ornat: „Eppatum Camenecensem ita ad ministravit, ut inter hostilium incursionum pericula — (Tartaricas invasiones anni 1623 et 1624 intelligit — minime sibi unquam parcendum putaret, vitam suam periculis objiceret, et nullum boni pastoris officium inter tot discrimina casusque praetermitteret.“ — Eppla nominati ad Capitulum his terminis concepta erat: „Admodum RR. Dni. fratres cariss. et observandi! Posteaquam translatus est Illmus ac Rmus. D. Achaecius Grochowski E. P. ad Luceerensem a S. R. Matte Domino meo clementissimo ego ejus successor pro Premisliensi nominatus sum. Quambrem R. Dtiones. VV. peramanter requiro, ut hanc nominationem S. R. M. Dni. mei clementissimi ratam et gratam habere dignentur et ea, quae juris sunt, exequantur. De me vero sibi id polliceantur, quod convenit. Eppo tot annorum, qui non praesesse, sed prodesse capit omnibus et ecclesiae. Caeterum bene valere cupio ARR. DD. VV. Dat. Varsaviae 16 Jul. 1627 AARR. DDVV. amantiss. frater et servitor, Adamus Nowodworski E. Camenec. Nomin. Prem., Abbas Praemetens.“ — Anno seq. 1628 fer. 4 post Dom. Passionis Vener. Daniel Wilezck, Canonicus Prem. exhibita Capitulo bulla Urbani P. VIII translationem nominati ex eppatu Camen. ad Premisl. approbante, et litteris electi confirmati, quibus Magnum a Grochowce Nijowski Cantorem Prem. procuratorem suum constituit, eum in persona dicti procuratoris ad ecclesiam cathedr. recipi, et in possessionem spiritalium aequae ac temporalium admitti postulavit, cui requisi-

Hic proli dolor! totum fere pontificatus sui tempus inter altercationes cum Capitulo transegit; nam privilegia in bonis mensae eppalis privatis hominibus per antecessores suos, consentiente Capitulo, concessa rescindere conabatur,¹⁾ Commissarios Capituli ad lustrationem eorundem bonorum, ubi variae praegravationes subditorum et desolationes sylvarum aedificiorumque fieri dicebantur, delegatos, admittere volebat,²⁾ suamque indignationem

fioni per Capitulum eadem die satisfactum est. Dies ingressus ejus non adnotatur, at in Capitulo extraordinario d. 2 Jun. 1628 celebrato praesens aderat, unde refellitur, quod auctor MS. vit. Epp. Prem. acsi ex annalib. Monial. Jaroslav. adnotat: eum 10 Aug. 1628 ad ecclesiam cathedr. sollemniter ascendisse. — (Vid. Act. Cap. et Annis 1627 et 1628.)

¹⁾ In Congr. caplari d. 12 Octob. 1628 habita personaliter comparens, litteras Aplicas suae de Camenec. ad Prem. ecclesiam translationis recitari jussit, quo praemisso cunctas donationes et privilegia ab antecessore suo super advocatiis aliisque usufructibus diversis personis post datum bullae pontificiae concessa, ac per Capitulum confirmata, irritavit et rescidit. Qui passus sicut ab una parte injustus visus est, eoquod omnis lex, proinde et memoratae litterae Aplicae non a die dati, sed a die innotescantiae et publicationis vim suam exercere incipiant; ita ab altera parte Eppus Capitulo exceptionem contra eundem graviter accepit, et tanto magis ira exarsit, postquam Capitulum intentioni ipsius bona eppalia Jaśliska cum bonis Rybotyceze permutandi, assensum denegavit, ipsumque ad contribuendam pro fabrica ecclesiae Summam 1200 fl. pol. urgere coepit.

²⁾ Oleum flammae adfudit Capitulum dum scripta ad Eppum amara eppla eidem exprobat: quod bona Radymno et Lukawice contra praescripta SS. Canonum Judaeis elocaret, quod subditos in bonis eppalibus per intolerabiles labores, censuumque auctiones aggravaret, ita ut desertis bonis eppalibus aliorum diffingere cogentur, quod sylvas eppales nimia arborum excisione vastaret, etc. Neque intra expostulationis limites Capitulum se continuit, sed etiam vi constitutionis Synodi prov. Petricov. ex anno 1557 duos e gremio suo delegavit, qui bona eppalia perlustrarent, et memoratis abusibus obicem ponerent.

erga Capitulum minis manifestabat.¹⁾ At in plerisque punctis tandem Capituli reflexionibus cessit,²⁾ quin etiam, irae immemor, scultetiam villae Cergowa ad mensam ejus adjunxit,³⁾ scholam Crosnae per PP. Jesuitas apertam, eo postulante clausit,⁴⁾ et venditioni curiae olim eppalis in Krosno assensum praebuit.⁵⁾

¹⁾ Vindictam spirans coram personis saecularibus in Capitulum invehebatur, additis minis, se personas Caplares, eo quod beneficia parochialia possiderent, non tanquam Canonicos, sed tam quam plebanos tractaturum, et non obstante constitutione synod. sub. Petro Gamrat 1542 condita (quae Canonicos in Capitulo per Eppum et confratres suos judicari disponit,) ad judicia post curiam suam evocaturum esse, (cum eppo fas sit accusatos ad quemcunque locum, ubi tunc ejus curia fuerit, citare.) Porro proventus ex molendinis eppalib. tempore sedis vacantiae perceptos, qui juxta constitutiones synodal. administratoribus temporalium obveniebant, — a Capitulo reposebat, et Commissariis caplaribus ad limites in bonis eppalib. definiendos delegatis sumtus itineris operisque suppeditare renuebat.

²⁾ Ex his rixis magna perturbatio et ingens scandalum, sicut in diebus Stanislai Tarlo, oriri poterat. Prudenter ergo egit Eppus dum omnibus fere postulatis Capituli (excepta tamen bonorum eppalium lustratione, et abusu in iisdem revisione) satisfecit, quo factum est, ut, si non perfecta animorum harmonia, saltem pax externa et concordia inter eum et Capitulum redierit.

³⁾ Vid. docum. sub. uro. XIV cit. et Act. Cap. de anno 1630 vol. III, fol. 194, 204. Caeterum gratiam hanc Capitulo non prius exhibuit, quam ad eppatum Posnan. fuerat nominatus.

⁴⁾ Mox ut civitatem Crosnae ingressi sunt Jesuitae, Scholas suas ibi erigere voluerunt, sed obstabat Caspar. Rożyński, Canonicus Premisl. et Praeceptus Krosn. (Vid. Act. Cap. 1626 vol. III, fol. 105 seq.) — Quum vero is anno 1631 Premisliam ad Capitulum generale profectus fuisset, PP. Societatis scholam novam, inscio paroch. et Capitulo (cui beneficium Krosn. incorporatum erat,) nec requisito Loci ordinarii consensu, subito aperuerunt, et juventutem de antiqua schola parochiali ad suam traducere coeperunt. Inde clamor inconditus contra Jesuitas suscitatus est, non enim de sola tantum schola paroch. Krosnensi conservanda agebatur, sed jure quoque metuebatur, ne hi PP. Premisliae quoque sua schola erecta, scholae cathedrali exitium accelerarent, nam ut acta observant, experientia do-

Inter actus ejus praeterea notari merentur sequentes: Eccliam B. Mariae V. dolorosae in suburbio Jaroslav. ad preces Annae Ducissae Ostrog. PP. Soc. JESU tradidit, ejus loco vero Praepto Collegiatae beneficium parochiale in Laszki incorporavit.⁶⁾ Parochiam in Lancut excusso, quod per 60 annos tulerat, haereticorum jugo, rectore catholico providit.⁷⁾ Premisliae novam ordinationem Collegii Psalteristarum instituit.⁸⁾ Mansionariorum Col-

cuit, ubicunque Jesuitae scholas novas aperuissent, veteres, sub directione cleri saecul. positas, pessum iisse. (Qua confessione Capitulum indirecte agnoscit, Jesuitas clero saeculari in rebus pedagogicis longe melius fuisse versatos.) Instante igitur Capitulo Eppus edictum tulit, ad valvas ecclesiae Krosn. affligendum, quo schola Jesuitar. ocludi jussa est, ac PPbus. hisce inculcatum fuit, ne antiqua jura ecclae paroch. Krosn. convellere, aut quidecunque attentare praesumant, quo jus ecclae Krosn. tam in toto, quam in minutissima ejus parte labefactaretur. Quodsi secus fecerint, sciant, se ab ingressu illius ecclae parochialis de facto interdictos fore. (Act. Cap. 1631, fol. 213.) — Nondum eo tempore PP. S. J. propriam eccliam Crosnae habebant, ideoque Eppo ac Capitulo non cedere non poterant. At ubi propriam eccliam construxerunt, statim et scholas ad eandem instituerunt, cumque exemptione a potestate Ordinariorum fruerentur, eppi eos a juventute docenda arcere non poterant, quin et animos epporum ita delenire noverant, ut propriis neglectis, ipsorum scholas, quae utique melius instructae erant, protegerent. Sic itaque decreto Eppi exitium scholae paroch. Crosn., et cathedr. Premisliensi impendens ad tempus quidem procrastinatum est, sed penitus averti non potuit.

⁵⁾ Vid. docum. sub. nro. X. cit., et cfr. dicta sub. epp. Grochowski. — Hanc domum Capitulum Sophiae de Bobrek Skotnicka summa 500 fl. p. vendidit, quae se obligavit, eam post decessum suum ad opera pietatis, nominatim pro fundatione altaris „Ecce homo“ in ecclia paroch. Krosn. destinare.

⁶⁾ Vid. docum. nro. II. et IX.

⁷⁾ Vid. docum. nro. XII.

⁸⁾ Vid. docum. nro. III et cf. dicta sub. epp. Siecin. — Nowodworseius inter 6 Psalteristas unum Seniore constituit cum pensione 156 flor., reliquis 5 pens. 140 flor. pol. assignavit. Administrationem proventuum Collegii Procuratori Capituli

legium Brzozoviae dotavit et erexit, ¹⁾ Mansionariis vero Krosnensibus pro melioratione dotis beneficium curatum in villa reg. Haczow incorporavit. ²⁾ Ecclesiarum in Krolik et Przysietnica dotationem ampliavit. ³⁾ Ejus intentio bona eppalia Jaśliska cum bonis Rybotyce commutandi, Capitulo assensum suum negante, frustrata est. ⁴⁾

Novum creavit Decanatum Lezayscensem (1630), et cunctos Decanos rurales monuit, ne congregationes decanales, secundum statuta synodalia omni semestri celebrandas, in desuetudinem abire paterentur. ⁵⁾

Pro erigendo Conventu Premisl. PP. Recollectorum consensum praebuit, ⁶⁾ novam ecclesiam FF. minor. de

commisit, attributa ei pro hoc fatigio potestate Psalteristas praesentandi.

- ¹⁾ Vid. doc. nro. XIII. Pro 3 Mansionariis, qui simul et Vicarii parochii essent, praedium Porkowka (anteriorem advocatiam Brzozov.) cum Summa 200 fl. pol. cum consensu Capituli destinavit.
- ²⁾ Cf. docum. nro. XV. et act. Cons. sub. 20 Junii 1631.
- ³⁾ Vid. doc. nro. XI. Quoad eecelam in Przysietnica vid. Vis. Szembek, qua testante huic eecelae 3 partes agri „Milanowskie“ applicavit (1628.)
- ⁴⁾ Vid. supr. not. pag. 409.
- ⁵⁾ Vid. Act. Cons. sub. 12 Januar 1630, et 9 April 1630. — Jaroslav. Collegiatam ab eo personaliter visitatam fuisse monstrat docum. nro. I.
- ⁶⁾ Cf. quae de Franciscanis „de observantia“ attulimus sub. eppatu Nicol. Błażejowski. Quum etiam in eorum monasteria lapsu temporis laxior disciplina irrepsisset, fratres „strictioris observantiae“ studiosi ab iis secesserunt. Fr. Joannes de Guadeloupe ab Alexandro VI impetravit, ut sibi hujusmodi austerioris vitae studiosos fratres in parvis, et ab urbium frequentia remotis monasteriis colligere liceret, ideo Fratres *Recollecti* dicti sunt. (V. Beklewski in Calendario Seraphico.) Flagrante bello Turcico Sigismundus III R. P. votum emisit, monasterium Recollectorum aedificandi, si cum hostibus fidei et patriae feliciter pugnaverit. Secuta victoria et pace Chotimenti duos pro dictis Fratribus Conventus; unum Varsaviae alterum Vieliciae fundavit. Exinde plura a variis benefactoribus Monasteria hujus regulae condita sunt. De fundatione

observantia in oppido Leżaysk consecravit, ¹⁾ pro eecelam monialium S. Benedicti Jaroslaviae fraternitatem S. Angeli custodis approbavit. ²⁾

A. D. 1628 Synodus provincialis Petricoviae celebratur. ³⁾ Anno 1629 bellum Suecicuz, induciis in sex annos conclusis limitatum est. ⁴⁾

A. D. 1630 Armeni in terris Russiae praecunte Nicolao Torosowicz, AEppo Leop. unionem cum S. R. ecclesia inierunt. ⁵⁾

Convent. Premisl. vid. docum. nro. IV cit., et quae in Schem. dioec. adnotantur.

- ¹⁾ Chronica MS. Convent. Leżaysc. Pris. Capistrani Jurkiewicz testantur, hanc eecelam 1618 coeptam 1627 absolutam, et d. 6 Oct. 1630 per Adam Nowodworski E. P. dedicatam fuisse. Cet. vid. Schemat. dioec.
- ²⁾ Vid. docum. sub. nro. V. Archiconfraternitas fuit in Conventu Paulinor. Częstochoviae, Prior autem provincialis cremitarum S. Pauli gaudebat privilegio, ejusmodi fraternitatem ad eecelas intra Poloniam introducendi.
- ³⁾ Vid. Act. Cons. sub. 16 Oct. 1630, ubi eppus decreta hujus Synodi promulgat.
- ⁴⁾ In Synodo Petricov. moxmentionata pro necessitatibus belli Suecici sextupla contributio eeclesiis imposita fuit. Cet. cfr. dicta sub. epp. Grochowski.
- ⁵⁾ Vid. docum. dd. fer. 5 post fest. S. Ursulae 1630 (apud Theiner in monum. hist. Pol. tom. III, p. 390) — quod testatur: per Nicolaum Torosowicz AEp. Leop. r. arm. professionem fid. Cath. juxta formam a Pio P. IV emissam, decreta Concil. Trident. acceptata, Dioscoro et Eutycheti anathema dictum esse.

Acta porro Eppalia duplex Jubileum commemorant, quorum unum ab Urbano P. VIII concessum fuit ad agendas Deo gratias pro felicibus principum Christianor. et belli sacri contra hostes catholicae fidei (Protestantes Germaniae et Hugonottas Galliae) successibus. Vid. Acta sub. 9 Aug. 1628) alterum (1630) ad implorandum divinum auxilium contra hostes ecclesiae — (Vid. Act. sub. 8 Mart. 1630;) — nam Gustavus Adolphus Sueciae rex, armistitio cum rege Poloniae facto, copias suas in Germaniam effuderat, collapsis Protestantium rebus opitulaturus. Anno vero inter utrumque hoc Jubileum intermedio 1629 in Polonia magna sterilitas fuit, unde fames et morbi epidemici enati,

A. D. 1631 Adamus E. P. ad eppatum Posnan. migravit,¹⁾ ubi 1634 die 20 Augusti vivere desiit. (Zalaszowski in Posnaniensibus).

quibus multa hominum millia perierunt. Vid. Nakielski in Miechov. fol. 920 seq.

- ¹⁾ Obtentas a Sede Aplice translationis suae bullas Capitulum celabat; quare cum Capitulum e duabus litteris electi Prem. Henrici Firlej notitiam obtinisset, Nowodworseium jam per Sedem Apl. ad eppatum Posnan. translatum esse, epla ad eum, Brzozoviae tunc commorantem, scripta, interrogavit: num res ita sese haberet? Nullo responso obtento Congregatio Capituli grlis. in crast. f. S. Joannes B. 1631 ad electionem Administratoris spiritualium et temporalium processit, quem etiam illico ad recipiendam bonorum administrationem ad Eppum Brzozoviam ablegavit. Difficilè erat, eum ad traditionem bonorum inclinare; nam longo tempore coram dicto Administratore (Georgio Grochowski, Decano cathedr.) fortiter negabat, memoratas bullas sibi intimatas esse. Postquam tamen certis documentis et probationibus de falsitate convictus est, postulationi Capituli cessit. Status rei oeconomicae in bonis mensae tristissimus est deprehensus. Multi subditi variis extorsionibus gravati e bonis eppalibus emigrarunt, stagna piscibus evacuata, sylvae vero excisae erant; nam bonorum praefecti, (praecipue Brzozov. Albertus de Łasko Lopatecki, cui Eppus annuente Capitulo arendam bonorum Równa et Lubatowa pro annua Summa 600 flor. pol. ad vitae tempora concessit. Act. Cap. 1629 f. 146) post nominationem ipsius ad Cathedram Posnan. variis hominibus etiam subditis alienorum bonorum, assignationes pro arboribus excidendis pecunia vendebant, ex quo ingens sylvarum strages subsecuta est. (Vid. Act. Cap. 1631, III vol., fol. 217, 217, 282.) — Quae omnia memoriae istius Eppi non modicam maculam adspargunt. — Mense Julio Posnaniam discedens Capitulo sequenti epistola valedixit: „Admodum RR. Dni et fratres charissimi! Acquitati „ac statutis justitiae ire contra, ut nunquam assuevi, sic in „praesenti negotio obstaculo esse nolui, cum jam et sacrum translationis diploma ad manus meas devenerit, et sublata sint ea „omnia, quae obstitisse videbantur. Ego, ut semper propensissimo eram erga admodum RR. DD. Vras. animo, sic eundem „Posnaniam etiam exulem mecum auferam, lubentius studiosius „que nil facturum, quam ubi et de toto admodum RR. DD. „Vrarum. venerab. Capitulo et nominatim de quolibet ipsorum „bene mereri contigerit. Perilri et admodum Rdo. Admini-

In eccla cathedr. Posnan. tale ipsi positum est

Epitaphium:

Illmus ac Rmus D. Adamus a Nowodworze Nowodworski, eppus Posnan. vir antiquae prosapiae de stemmate Natęcz, id quod habuit mortalitatis hoc monumento posuit. Ejus mentem si quaeris, immortalitas sibi totam vendicavit. Hic namque vitae integritate, prudentia et dexteritate insignis multis in aula D. Sigismundi R. P. pro-republ. et majestate reg. exantlatis laboribus Antistes et Senator factus, ecclesiis et dioecesibus primum Camenecensi, post Premisliensi, tandem Posnaniensi pastor vigilantissimus, et imunitatum ecclae defensor acerrimus praefuit. Quid plura? singularis in omnes candor, benevolentia in suos, rara et mira in Deiparam pietas ad ejus laudem accesserunt. Agnoscunt suum munificum largitorem ut priores sponsae ita et haec, tam eccla ipsa luculenter supellectili sacra adaucta, quam Capella, in qua quiescit, Collegio Mansionariorum exornata et liberaliter dotata, ut

„stratori bona eppalia sunt a me fideliter tradita et expedita „ca omnia, quae impensius litterae AA. RR. DD. Vrarum. „urgebant, cum quibus me quoque, ut antea fui studiosissimus, sic et pro nunc diligentissimum offero. Negotia mea „benigne ab AA. RR. DD. Vris. habita retulit mihi perilris „A. R. D. Administrator, quod aequè mihi gratum, quam benignitati AA. RR. DD. Vrarum. fuit consentaneum. Quas „optime valere cupio. Brzozoviae d. 3 Julii 1631. Admodum „RR. DD. VV. amantissimus frater et servitor: Adam. Nowodworski E. Posnan.“ Reliquit Capitulo 500 fl. pro anniversario, cum antea mille flor. promisisset. Absolvebatur illud olim 15 Martii, nunc 23 Maji in communi cum aliis absolvitur.

Zalaszowski (in Posnan. epp.) et Niesiecki (in korona p.) eum laudant, at uterque fere tantum epitaphium ejus exersipit, (addita nonnisi notitia, de fundato pro eundem Collegio S. J. in oppido Łomża, terrae Nurensis in Masovia.) — At Acta Capituli Prem. Panegyrico epitaphii, ab executoribus testamenti exarato, minime concinunt.

posthuma consequentis saeculi posteritas imitetur, et his manibus beatitatem precetur. Obiit in villa Opalin. Winnogóra, hydropisi multum diuque conflictatus. Anno incarn. dom. MDCXXXIV, aetatis suae LXII. Executores domino et benefactori suo posuere.

—
DOCUMENTA AD EPPATUM
HENRICI FIRLEJ.
—

- I 1633. 11. Febr. Henricus F. E. P. confirmat innovatum per Annam Ducissam de Ostrog privilegium foundationis Collegiatae Jaroslav. Act. eppatus,
- II 1633. 22 April. Idem confirmat foundationem Magni a Grochowce Nijowski, Cantor. Prem., pro praebenda ad altare Mansion. in eccla cath. Prem. Ibid.
- III 1633. 3 Nov. Idem incorporat plebanatum in Sasiadowice monasterio S. Annae FF. B. M. V. de monte Carmele, Salva approbatione Sedis Aplicae. Ibid.
- IV 1633. Cracov. ult Febr. Idem oppido eppali Jaślińska privilegium super libera potuum propinatione elargitur. Ibid.
- V. 1633. 28 Novemb. Henricus E. P. ad tempus sui pontificatus Capitulo cathedr. bona post clericos intestatos pro fabrica ecclae cathedr. donat Ibid.
- VI 1633. 2 Decembr. Idem respectu habito meritorum Georgii a Grochowce Grochowski, Decani

- Prem., Plebani Radymnens. agrum ad tabernam in Radymno, per Tartaros combustam pertinentem, plebanis Radymnensibus cum consensu Capituli donat. Ibid.
- VII 1635. Brzozov. 5 Jun. Idem Hungaris oenopolis privilegium super depositoryo vini in Jaślińska, cum variis immunitatibus concedit. Ibid.
- VIII 1635. Ciemierńiki 4 Julii. Idem poponi in Zawadka et successoribus ejus agrum ad montem Cergovensem applicat. (Act. Sarnov. sub 1671).
- IX 1535. 13 Maji. — Idem venditionem curiae olim eppalis in Krosno per Capitulum cathedr. factam, auctoritate Aplica confirmat. — A. E.
- X 1635. 7 Maji. Idem ecclesiis in Ujkowice et Stojanice, per haereticos profanatis, pastores catholicos restituit. Act. epp.
- XI 1635. Sochaczoviae fer 6 post Dom. Conductus. Eppi regni Poloniae ad acta castrensia protestationem inferunt, contra constitutionem jura ecclesiae catholicae coarctantem. (Act. Epp. 1637. 7 Oct.)
- XII 1632. Vars. 8 Nov. Protestatio Ruthenorum unitorum et Polonorum citra puncta Schismaticorum in comitiis electionis anno 1632 Thein. t. 3. p. 402.

XXXIII. HENRICUS

FIRLEJ

DE DĄBROWICA

STEMM. LEWART

E. P.

1631—1635.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Sigismund. III.	Urbanus VIII	Joan. Wężyk.
† 1632.		
Vladislaus IV.		

Archi-Eppi Leopold.

Joann. Pruchnicki † 1633.
Stanisl. Grochowski.

Gens Firlejorum e Germania, et quidem e regionibus Rhenanis domicilium in Poloniam transportasse fertur, ubi rebus praeclare gestis, et possessionum amplitudine tantam auctoritatem consecuta est, ut Sigismundus Aug. R. P. eam teste Niesiecki in quodam privilegio hoc elogio ornare non dubitaverit. „Cum multae sint in regno nostro illustres et praestantissimae familiae, tum nostra quidem opinione paucae admodum, quae vel generis splendore, vel virtutum rerumque gestarum gloria

cum amplissima et clarissima Firlejorum de Dąbrowica familia comparari, nullae, quae ipsi anteponi videantur.“ Saec XVI haec familia Sacramentariorum (Calvinianor.) errores adoptavit, et causam dissidentium in Polonia influxu suo plurimum promovit. Nicolaus Firlej, palatinus Lublin. in oppido suo Lewartów scholas acatholicas fundavit, ludimagistris Lipsia, Witteberga et ex Hollandia accersitis, adeo toto regno celebratas, ut multi etiam Catholici, relicta Academia Cracov., illuc pro combibendis elegantioribus litteris convolarent. Joannes Firlejus, praedicti frater plures habuit filios, qui ad gremium ecclesiae catholicae redierunt.

Unus ex his Henricus, statum sacerdotalem amplexus, Eppus Luceor. tum Archieppus Gnesnensis fuit. Ejus frater, Joannes Castellan. Wojnicens. e Gertrudi Opalenia Henricum nostrum¹⁾ suscepit, qui in extraneis academiis, praesertim Ingolstadii excultus²⁾ et sacerdotio insignitus Canonicatum Cracov., et in aula Sigismundi III munus Referendarii regni accepit.

Linguam germanicam perfecte callens, gratiam invenit apud Constantiam Austriacam, reginam, cujus patrocinio ipsi commenda abbatiae Tinecensis obtigit, ubi ecclesia variis ornamentis decorata monachos Benedictinos sibi mire devinxit.³⁾

¹⁾ Notitias de eo biographicas praebent Niesiecki, Siarczyński et Łętowski.

²⁾ Niemcewicz in Commentariis suis (Pamiętniki) tom. IV, p. 115 offert eplam lectu dignam, quam frater ad eum scripsit, dum Ingolstadii studiis vacaret.

³⁾ Szezygielski in hist. Abb. Tinecensis fol. 119. Teste Niesiecki pro PP. Recollectis Conventum Casimiriae in bonis familiae suae fundavit (1627.)

A. D. 1630 Sigismundus III eum eppum Premisl. nominavit, ¹⁾ cujus sedis possessionem anno sequenti adivit. ²⁾

¹⁾ Litterae Sigismundi III ad Capitulum sunt dd. 20 Novem. 1630, ubi hae Firleji laudes leguntur: „Merebatur ille etiam „ante eppales annos (i. e. ante 30 ann. vitae) eppalem digni- „tatem, cum aetate virtute superaret; tanto vero magis me- „retur modo, cum et annis idoneus sit, et ad capessendam „eam egregiis dotibus cumulate instructus. Ambiebant antea „DD. Vvae, quod audivimus, patruum ejus (Henric. Firlej, „eppum Luceor. tum AEp. Guesn.) suprema in Republ. di- „gnitate vitaeque ante paucos annos defunctum, cum non am- „biret ipse, in nepote sui nominis vota DD. Vvarum. impletu- „rus.“ — Urbano VIII vero eum Rex his verbis commendat: „Etsi vix aetate annos eppales implevit, supra tamen aetatem „et annos virtus ejus stetit, qua etiam dignus ante plures an- „nos publico magistratu (nim. Referendarii regni) apparuit, „cumque, quo her valetudinem incommodius, eo praeclarius „per illustre fidei et integritatis testimonium gessit.“ Fallitur Niesiecki, et cum ipso Siarczyński ac Łętowski, dum Firleji nominationem ad eppatum Prem. Vladislao IV adscribunt. — Epla nominati ad Capitulum ita sonabat: „Admodum RR. DD. „Domini fratres colendissimi! Z wolej Bożey będąc od Jego „król. Mei. Pana mego miłościwego na znaczną cathedre bi- „skupstwa przemyskiego nominowany, zdała mi się rzecz po- „winna ozwać się WW. Meiom., moim miłość. Panom z ży- „czliwym affectem posług moich, na których żaden się z WW. „MM. moich miłościwych Panów i braciey nie zawiedzie, „Którą propensionem meam y gotowość do wszelkiego u- „sługowania WW. MMciom. prolixius imieniem moim opowie „Jego Mość. X. Proboszcz lubelski, domowy moy przyjaciel, „któremu proszę, abyście dać wiarę we wszystkim raczyli, „w czym odemnie fraterne żądać WW. MMciów. moich mi- „łościwych PP. będzie, oddając się na ten czas braterskiej „lascie WW. MM. mych miłościwych Panów spsługami me- „mi iako nayspilniey. Dat w Czemiernikach die 29 Novemb. „1630 WW. MM. moich miłościwych Panów uprzeymy brat „i sługa Henryk Firley z Dąbrowiec Referend. koron.“ Cui Capitulum ita rescripsit: „Za szczęście sobie to poczytamy, „że od Jego król. Mei., W Mość., nasz miłościwy Pan raczyysz „być na biskupstwo przemyskie nominowany, y powinszo- „wawszy W. Mści. naszemu mił. Panu tey ozdoby, przy któ- „rey y senatorska zacność wiąże się, życzymy uprzeymym

Parum commoda plerumque valetudine utebatur; ²⁾ nihilominus otium viresque suas obsequiis sponsae suae di-

„screem, aby te początki były wstępem do większey y dal- „szey W. Mści. naszemu mił. Panu fortuny. Dawne były o- „mina u nas, któremi chęć nasza ściagała się na ś. p. Jego „Mści. X. Arcybiskupa, kiedy jeszcze był Referendarzem, ale „wola Boża Jego Mści. wyżej mieć chciała, teraz się nam „nagradza, że na miejsce Jego Mści. naszego mił. Pana nam „podaje. Bierżże tedy jusz W. Mość. nasz miłościwy kościół „nasz w opieke swoje, nasz (nas) zaś i kapitułę do łaski „swey Pańskiej racz przyjąć, którąś nam Wny. Mość. nasz „miłościwy Pan przez Jego Mości X. proboszcza lubelskiego „ofiarować raczył. O affekcie naszym przeciw W. Mei. na- „szemu mił. Panu da Jego Mość X. proboszcz lubelski świa- „dectwo. Zatym się z uniznemi posługami naszemi w miło- „ściwą łaskę W. M. naszego miłościwego Pana oddawamy. „W Przemysłu 13 Decemb. 1630.“

²⁾ Inthronizatio ejus in Actis Capit. de anno 1631 ita refer- tur: A. D. 1631 d. 18 Novembris coram DD. Caplarib. congregatis comparnarunt venles. Joan. Valent. Sobiewolski, Praep- tus, Magnus a Grochowce Nijowski, Cantor, et generosus Barthol. Grzybowski, productisque litteris mandati ab Ilmo et Rmo. Henrico Firley D. et A. S. gratia E. P., acceptis, porro litteris confirmationis ejus per S. D. N. Urbanum P. VIII, eundem qua confirmatum et nuper consecratum eppum ad hancee eccliam cathedr. secundum mandata aplica recipi et in possessionem eppatus introduci postularunt. Et in conti- nenti DD. Caplares Venlem. D. Joannem Val. Sobiewolski, qua plenipotentem D. Eppi, pulsatis campanis, clero ac po- pulo convocato, stola et aliis vestib. ecclie indutum in ec- cliam cathedr. ad altare majus introduxerunt, possessionemque eppatus eidem per tactum et apprehensionem altaris in spiri- tualibus et temporalibus assignarunt, porro eundem procura- torem ad Sedem primarium eppalem deduxerunt, ibidemque aliquantisper quiescere fecerunt, ac hymnum „Te Deum etc.“ solenniter decantarunt, tormentaque ad eccliam cathedr. locata (alias dziala zatoczywszy) et alia arma sclopeta, bene insar- cinata, in signum laetitiae et gratiarum actionis de more exo- nerari jusserunt. Tandem honorum mensae epp. possessio- nem nobili Barth. Grzybowski, qua praefati Domini in tem- poralibus procuratori, tradiderunt, eidemque in omnibus re- sponderi mandarunt. — A. D. 1633 die 22 Novemb. Henricus Eppus prima vice eccliam suam cathedr. adiit, ac a Capitulo in magna hospitum ordinis equestris et senatorii frequentia

care non neglexit. A. D. 1634. Synodum dioecesanam celebravit, ¹⁾ ecclesiam paroch. in Stojanice, ab haereticis revindicatam, catholico pastore providit, ²⁾ ecclae Cellegi-

solemniter exceptus peractis consuetis caeremoniis, cameram Capituli est ingressus, ubi juramentum corporale de statutis hujus ecclae observandis praestitit.

¹⁾ Vid. excerpt. et epla Sigismund. III ad Urban. VIII ad duct. Cf. quoque Acta Epp. sub. 1 Maji 1633, ubi H. Firlej E. P. ob discessum suum Brzozovia ad thermas Iwanicenses (Iwonicz) causa recuperandae sanitatis, ad audiendas causas, ad tribunal suum devolutas, vel devolvendas, A. R. Joan. Val. Sebiewolski, Praeptum ecclae cathedr. Prem. in Judicem delegatum constituit.

²⁾ Haec Synodus processit Synodum provincialem, quam Joan. Węzyk, AEp. Gnesn. pro 13 Nov. 1634 Varsaviam convocaverat. — Acta hujus Synodi dioec. Premislae d. 26 Octobr. 1634 praeside Magno a Grochowce Nijowski, Cantore cathedr., Vicario in spirituali et Officiali grli. Prem. celebratae leguntur in Actis eppatus Henrici Firley. — Conqueritur ibi clerus curatus, rucolas per nimias contributiones (pobory) adeo exhauriri, ut solvendis messalibus, in quibus tota fere dotatio multarum ecclesiarum consistit, impares fiant, porro de abusibus religiosorum, quod psalterium penes corpora mortuorum canant, aegris moriturientium Sacramenta ministrent, quod in funeribus sine parochorum licentia crucem elevent, parochis quartam funeralium solvere recusent, quod in concionibus suis corpora defunctorum cum damno animarum alibi, quam in ecclesiis regularium sepeliri praedicant, quod decimas ecclesiis parochialibus jure divino deberi negent, quod multas confraternitates ad suas ecclias introducant, et hoc ipso fideles ab ecclesiis parochialibus abstrahant, quod e s. suggestibus in clorum saecularem invehantur, cumque laicorum vexationibus exponant. His abusibus et inconvenienciis ab eppto occurrere parochi petunt, in specie vero Monasteriorum superioribus prohiberi, ne plures quam unam confraternitatem in ecclesiis suis erigant, et ne tempore inter Dom. palmar. et Dom. in albis intermedio parochianis Eucharistiam administrent. Rogant porro: ab Eppto edoceri velint an subditi schismatici in festis Catholicor. operas serviles facere, et ad eas compelli possint? (Responsum Eppli desideratur.) Denique pro necessitatibus belli Moseovitici dupla contributio e bonis ecclesiae offertur.

³⁾ Vid. docum. nro. X cit.

atae Jaroslav. renovata per Annam Ducissam de Ostrog privilegia (anterioribus occasione generalis incendii consumptis) roboravit, ¹⁾ ecclesiae Radymnensi agrum „Karczma Skoloszowka“ vocitatum, ²⁾ et poponi ruthenico in Zawadki agrum sub monte Cergovensi applicuit. ³⁾ Incolis oppidi Jaśliska liberam epocillationem, Hungaris vero oenopolis ibidem vini depositorium cum variis immunitatibus concessit. ⁴⁾ Factam per Capitulum Curiae olim epalis in Krosno venditionem auctoritate Aplica approbavit, ⁵⁾ pro fabrica ecclesiae cathedralis semel iterumque insignes donationes fecit. ⁶⁾ Imaginem B. Mariae Virg. in ecclae Leżayscensi FF. minor. S. Franc. praemisso examine thaumaturgam declaravit. ⁷⁾ Beneficium paroch. in

¹⁾ Vid. docum. nro. I cit.

²⁾ Vid. docum. nro VI.

³⁾ Vid. docum. nro. VIII.

⁴⁾ Vid. docum. nro. IV et VII.

⁵⁾ Vid. docum. nro. IX.

⁶⁾ Dum novum tectum super ecclae struebatur, Firlejus considerans, cum quantis expensis haec fabrica conjuncta esset, in Capitulo d. 24 Novemb. 1633 post primum ingressum suum celebrato, bona quocunque titulo nuncupata, post mortuam relicta, in quantum aliquem sacerdotem beneficiatum vel etiam non beneficiatum sine testamento ex hac vita decedere contigerit, quae e praescripto juris can. ad dispositionem eppli devoluntur, pro reparatione ecclae cathedr. convertenda decrevit. (Act Cap. vol IV fol. 50. item Act Epp. sub. 27 Novembr. 1633). Porro 1635 ad eppatum Posnam. discedens omnes proventus ex anno gratiae, ad ipsum spectantes, fabricae ecclesiae cathedr. donavit (ibid fol. 114). — Annus gratiae dicebatur, qui nunc apud nos intercalaris dicitur, quo scilicet proventus iter antecessorem et succedentem in beneficio certa proportione dividebantur.

⁷⁾ Transsumptum decreti dd. Tinecii 20 Nov. 1634 legitur in MS. Chronic. Patris. Capistrani Jurkiewicz. Vid quoque libellum: „Tryumf chwały czyli opisanie keronacyi Najś. Maryi Panny eudami słynącej w obrazie Leżayskim WW. OO. Bernardynów.

Sasiadowice, salva approbatione Sedis Aplicae conventui Carmelitarum incorporavit.¹⁾

A. D. 1632 ult. April Sigismundus III R. P. viam universae carnis ingressus est, „princeps, auctore Piasecio (in Chronica) omnibus pietatis et regnandi virtutibus „consummatas, vultu majestate pleno et toto habitu corporis venerando, tamque in adversis, quam prosperis „sibi similis, amans recti, maximeque cultus divini, propositi tenax, nisi hoc ipsi magna rerum jactura saepe „constitisset.“ Is primus regum Poloniae Varsaviae residere coepit.²⁾ Successit in ejus locum filius Vladislaus IV libera ordinum regni electione, ad quam Firlej noster nervosa oratione sua (a Piasecio memorata) non parum cooperatus est.³⁾ Novus monarcha bellum cum Moscis gloriose gessit.⁴⁾

Anno 1633 in comitiis regni Archieppo Leop., Premisliensi, Camenecensi, Kijovien., Livoniae et Samogitiae,

¹⁾ Docum. nro. III.

²⁾ PPbus Societ. Je s u hic Monarcha impense favit, qui sub ejus regimine per Polon. et Lithuan. dilatati et Ruthenos ad unionem cum S. R. E. permoverunt, et plurimos proceres dissidentes ad eeciam cathol. converterunt, ita ut Sigismundus III qui in regiminis sui auspiciis duos tantum magnates cathol. in Senatu repererat, e vita decedens duos tantum dissidentes ibi relinqueret.

³⁾ Vid. Piasecki in Chron. ad an. 1632 fol. 451. — In comitiis electionis 1632 tam Dissidentes quam Schismatici antiquas suas querelas et praetensiones ad aequalitatem juris cum catholicis renovarunt, a quo postulato concedendo saeculares haud alieni fuerant; at Eppi et Rutheni uniti contra hoc protestati sunt, vid. docum. nro. XI, VII, et priores (eppi) electioni Vladislai IV non aliter, quam salvis juribus religionis cathol. subscripserunt.

⁴⁾ Vid. eplam Synodi dd. Varsav. 13 Novemb. 1634, qua gratiarum actiones per totum regnum pro victoriis de Moscis decernuntur, item Act. Epp., ubi encyclica Eppi dd. 5 Decemb. 1634 ad clerum dioec.

ob tenuitatem dotationis concessum fuit, ut in supplementum alia beneficia, praeposituras et Abbatias a regia Majestate impetrare possent, id quod jam ante hujusmodi privilegium non semel practicatum fuisse vidimus.¹⁾

A. D. 1634 Synodus provincialis Varsaviae celebrata multas utiles constitutiones ecclesiasticas condidit.²⁾

A. D. 1635 Henricus Firlej e Premisliensi ad Poniawianensem sedem translatus est;³⁾ attamen, priusquam

¹⁾ Vid. libr. constit. synodal. fol. 28.

²⁾ Vid. Weżyk. colect. constit. synodal. — In comitiis electionis (1632) saeculares regni ordines antiquas controversias cum statu sacerdot. resuscitarunt (de quib. vid. dicta sub. epp. Pstrokoński,) et epos ad compositionem incundam invitarunt. Eppi difficiles se exhibebant, attamen auctoritate neo-electi regis Vladislai IV eo se flecti passi sunt, ut postulata ordinis equestris ad sum. Pontificem deferrentur, atque ejus sententia res decideretur. Georg. Tenczyn Osoliński a Vladislao rege cum notificatione electionis suae Romam ablegatus, cum Urbano VIII de hac materia tractavit e. g. ne monasteria religiosorum nova bona acquirere possent, (praeter haec sc., quae jam possidebant,) ut pretium decimarum ex agris nobilium, in controversia positarum, moderaretur. (Vid. decretum Papae ad calcem Actor. hujus Synodi prov.) — At vero regni ordines saeculares larga quadam rescripti pontificii interpretatione multa praeter, imo contra voluntatem Curiae Romanae in Comitiis sanciverunt, scil. decretum, de acquisitione bonorum pro religiosis latum, ad totum clerum extenderunt, alterum de decimis etiam ad bona publica et regalia, et ad decimas non controversas de bonis nobilium accomodarunt. Item quoad Summas pecuniae redemptionales (Wyderkaffy) constituerunt: ut bona nobilium censuum inscriptionibus ultra dimidium pretii sui onerari, neque a spiritualibus creditoribus pignoris loco teneri possent. Vid. volum. leg. sub. anno 1635 et Piasecki in Chronica ad 1635 fol. 478. — Contra has arbitrariedades et contra liberum relig. exercitium, Schismaticis concessum, dirigitur protestatio AEppi Leop. Stan. Grochowski et nostri H. Firlej ad Acta terrest. Sochaczoviensia porrecta, quae Act. Epp. vol. XXVI sub 7 Oct. 1637 legitur.

³⁾ Capitulo hanc promotionem sibi congratulanti sub. 30 Oct. 1634 ita rescripsit: „Illres et admodum RR. Domini, Domini et fratres plurimum honorandi! To powinszowanie, którym

ad novam sponsam accessisset, cum magno omnium moerore de vitae mortalis statione advocatus est.

„mi WW. Mość poznańskiej nominatęj wieszujecie wdzięcz-
nie przyjąwszy, i za nie WW. MMciom. moim miłościwym
Panom podziękowawszy, upewniam, że iako nie z żadnego
fastidium sponsae prioris, której WW. Mość viva et praeci-
cipua membra iesteście, przyszło mi do tey mutacyey, ale
isz nie godziło się iasz trzeci raz ultro ofiarowaną łaską
Jego król. Mei. pogardzać, tak w tymże WW. Mość moi mił.
Panowie to sobie polliceri o mnie możecie, isz gdziekolwiek
mię kiedy Pan Bóg mieć zechce, zawsze mi w pamięci ha-
rebit WW. Mości napierwszych confratrów moich memoria,
i starać się będę, aby się usługi moje na co przydać mogły
tak universo corpori WW. Mciów simul sumpto, jako i każ-
demu z osobna WW. Mciów. moim miłościwym Panom etc.
Eum et hanc et alias pr omotiones non quaesivisse ipse quoque
Vladislaus Rex in Epla occasione nominationis ejus ad Ca-
pitulum Posnan. scripta attestatur, scribens: „Ea est generis
atque virtutis et meritorum ejus amplitudo, tanta in domo
sua honorum satietas, ut magis jam timeri possit, ne oblatos
honores respuat, quam dubitari, an maximis dignus, parque
sit, quod ipsum in deferendo sibi eppatu Posnan. verebamur,
cum magis nostra et reipubl. interesset ut illi deferatur, quam
sua, ut acciperet.“ Confirmatio tamen ejus ad eppatum
Posn. ultra modum Romae protracta est, et raro exemplo
successor ipsius Andreas Szoldrski prius bullas pro eppatu
Prem., quam ille pro Posnan. accepit. Visis bullis novi
Eppi Prem. (20 Sept. 1635) Capitulum ad Firlejum lega-
tos cum epla expedit, traditionem temporalium postulans,
cui ille per dictos legatos in hunc modum rescripsit: „Illes
admodum RR. Domini et fratres colendissimi! I naturze
i urodzeniu memu wielkaby m krzywdę uczynił, gdybym
tak postępować miał, jako WW. Mość o mnie rozumiecie,
suspiciując, iż ja mając iusz translatię w ręku, taię się z nią
i onę suprimuję. Nigdy m z łaski Bożey chciwy nie był,
ale pogotowiu takiej chciwości, która się cum sacrilegio
ledwo nie złącza, nie chciałbym być eus, zwłaszcza sine ullo
operae pretio, gdysz nierównie większą mam szkodę w bi-
skupstwie poznańskim ex hac tarditate expedicyej moiej, niszby
mi to nagrodzić przemyskiego biskupstwa kilkamiesięczne
trzymanie mogło. — Dziwno mi tedy, i prawie zda mi się
rzecz niepodobna, żeby Jego Mość X. Nominat przemyski
mógł mieć pierwey expedicyę nisz ia, która mi dopiero dnia
dzisiejszego przy bytności Ieh Mości od WW. Mciów do

Okolski in orbe Pol. sequens ejus comemorat epitaphium (nescio ubi positum), quod licet nihil minus quam ut styli lapidaris exemplar spectari possit, imo depravatam illius temporis gustum redoleat, tamen hoc loco apponendum ducimus.

Nulla dies sine moerore. Ortus fueram splendidis e parentibus, quos nimirum leopardus illustravit. In juventute moerorem fugiens, vixi virtutis, bonitatis, honesti, literarum, pietatisque alumnus. Aetatem dum quasi virilem attingo, moerorem fugiens Domino altissimo dies devovi, reddidi. Consecratus Levitarum presbyter, Abbas, Eppusque designatus, exemplo, speculo et Lydio omnibus exiti. Altiora praescidit sors, et fluxa in meliora commutavit. Nam gaudia remearunt, cum fugitiva avolarunt. Tertia dum coronandus infula essem ad coelestem remigando coronam viatorem optime precare disidero.

„mnie zesłanych P. Montelupi z Warszawy przywiózł y od-
dał, iako o tym samże Jego Mość X. Mallery da sprawę
WW. MM. moim mił. Panom. Cobych był tedy y bez tego
poselstwa WW. Mciów uczynił, abym sine mora dawał znać,
że iusz przełożęństwo moje w biskupstwie przemyskiem u-
staie — affekt iednak braterski ku każdemu z WW. Mciów
moich miłościwych Panów tenże jest, i będzie zawsze do
usług WW. Mciów moich miłościwych Panów. — to teraz przez
Ieh Mości oznaymuję WW. Mcióm. moim miłościwym Pa-
nom, pilnie prosząc, abyście pro excusato mieć mię raczyli,
isz to pożegnanie swoje listownie odprawować muszę, któ-
relym rad praesens odprawił, gdyby mi tego słabość zdro-
wia nie bronila. — W Ciemiernikach 30 Sept. 1635. H. F.
E. Posnan.“

DOCUMENTA AD EPPATUM
ANDREAE SZOLDRSKI.

- I 1635. 29 Octob. Erectio Mansionariorum ad eccliam
paroch. Resso. per Andream E. P. Act. epp.
II 1636. 14 Aug. Effigies B. M. V. dolorosae in eccla
Jaroslaviensi Campo — Mariana S. J. miracu-
losa agnoscitur Ibid.
III 1636. 27 Febr. Approbatur fundatio Jacobi Gem-
balicki parochi. Pantalovicens pro praebenda
promotoris Confraternitatis SS. Corp. Chr. in
eccla cathedr. Prem. Ibid.
IV 1636. 7 Jul. Erectio praebendae SS. Aplor. Petri et
Pauli in eccla Resso. per Nicol. de Bobrek
Ligeza, Castell. Sandom. haeredem in Rze-
szov fundatae¹ ejusque cum plebanatae in vil-
la Staromiescie unio. Ibid.
V. 1636. 26 Aug. Approbatio confraternitatis sacerdo-
talis in decanatu Lezayscensi Ibid.
VI 1636. 25 Junii. Approbatio statutorum confraternitt.
sacerd. districtus Sanocen. et Krosnen., et di-
spositio ut omnibus id genus fraternitatibus pro
norma serviant. — Ibid.

XXXIV. ANDREAS

De SZOLDRY

SZOLDRSKI

STEM. ŁODZIA

E. Pr.

1635 — 1636.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim R. P.
Vladislaus IV.	Urbanus VIII	Joann. Węzyk.

AEpp. Leopold.

Stanislaus Grochowski.

Szoldry villa est palatinatus Posnan., cujus haeredes,
alias quoque domini de Goraźdow dicti, Szoldrsciorum
cognomen sibi imposuerunt.

Andreas Szoldrski¹⁾ filius fuit Stanislai, haeredis in
Czempin; mater ejus juxta. P. Niesiecki fuit Margaretha
Pieglowska arm. Sokola, juxta Acta vero Capituli Cracov.
Margaretha Maniecka, ejusdem stemmatis. Quin et ipse
Niesiecki alibi adnotat, Maniecios epitheto „de Pigłowi-
ce“ usos, et M. Manieciam Stanislao Szoldrski matrimo-
nio junctam fuisse.²⁾

¹⁾ Notitias biograph. de eo continent: Niesiecki, Siarczyński,
Łętowski.

²⁾ Vid. Art. Maniecki in „Korona polska.“

Studiis Romae absolutis Andreas noster ordinibus s. initiatus vitae publice tirocinium in aula Sigismundi III qua Secretarius transegit. Doctrina, pietate et morum probitate regi multum commendatus ejus filio, Vladislao Sigismundo non solum ut Cancellarius, sed etiam ut consiliarius ac Mentor datus est, ut nimiam ejus largitatem, quae, ne in prodigiam degeneraret, metuebatur, dirigeret ac refraenaret. Hoc caractere insignitus assiduus adolescenti principi etiam in expeditionibus bellicis Smolensensi ac Chotimensi, comes adfuit.

Gratus pro hoc obsequio rex eum opimis beneficiis cumulavit, videlicet praepositura Gnesnensi, Posnanien. et Crusviciensi, decanatu Łoviciensi, Cantoratu Cracov., et Scholasteria Łanciciensi.

Vladislaus IV, vixdum regio diademate inauguratus, ipsum eppum Kijoviensem nominavit (1633). Eodem anno eppatum Cracov. nomine Joannis Alberti regii principis et cardlis ac eppi Cracov., ob ejus minorennitatem administravit, peregrinantem comitabatur, cumque Patavii morte sublatus esset, ejus mortales exuvias in Poloniam reduxit.

In Dioecesi Kijoviensi, schismaticos inter sita, cleri et ecclesiarum penuria laborante, utriusque defectui medellam afferre conatus, ac imprimis plures conventus FF. Praedicatorum erexit, quapropter Simon Okolski eum summis laudibus extollit, atque (ut erat panegyricus,) cum eloquentia Ciceronem, prudentia Catonem, consilio Fabium appellat.

E Kijoviensi sede ad Premisliensem A. D. 1635 transiit,¹⁾ opitulante regio favore mox ad opimiorum migraturus.

¹⁾ Literae nominationis regiae, et electionis capitularis desiderantur, at cum H. Firlej anno 1634 ad eppatum Posnan. no-

Dum dioecesi nostrae praesesset, disciplinam ecclesiasticam stricte manutenebat, et ab ea deviantes severis poenis coërebat.¹⁾ Decani cathedr. jurisdictionem in clerum minorem restrinxit.²⁾ Dominicanos et moniales S. Dominici Premislienses auctoritati eppi derogantes, interdicto subjecit.³⁾ Pro reformatione cleri Synodum dioec. celebravit.⁴⁾

minatus fuerit (Vid. Acta Cap. vol. IV, fol. 89) omnino verosimile est, Szoldrscium simultanee ad eppatum Prem. fuisse nominatum. Die 11 Octobr. 1635 in persona Stanislai Straszewicz J. U. D. et Canonici Prem., qua procuratoris sui solenniter fuit. inthronizatus, bonorum vero mensae eppalis administratio nob. Joanni Zelar, Commisario eppi tradita est. (Caeterum cf. dicta sub. H. Firley.) — Anno Dni. 1636 die 10 Maji Sabb. ante fest. Pentecostes ipse Eppus Premisliam advectus eccliam cathedr. solenniter ingressus est, solitumque juramentum statuta observandi emisit.

¹⁾ Vide acta eppatus ejus, ubi varii clerici ob varios excessus jam beneficiis privantur, jam aliis poenis coëreantur. Inter privatos beneficio occurrit quoque Cantor Collegiatae Jarosl., unde patet, Eppum in justitiae administratione a personarum respectu fuisse alienum.

²⁾ Vi statuti Ericiani de anno 1390 Decanus cathedr. ordinariam jurisdictionem in Vicarios et in genere in clerum minorem exercebat. Haec potestas Szoldrscio auctoritati Eppi derogare videbatur, quare in Cap. post primum ingressum suum Sab. ante Pentecost. 1636 celebrato eam in hunc modum restrinxit: ut Vicarii cathedr. in causis et actionibus fundi, et si extra domum vicarialem publice deliquerint, non coram Decano, sed coram Eppo vel ejus in spiritualibus Vicario conveniantur, negligentias vero ecclesiasticas Vicariorum, correctionem morum, ac ordinem domesticum Decano dijudicandum reliquit. Contra quod decretum Decanus cathedrali Georg. Grochowski protestatus est. (Vid. Cap. vol. IV, fol. 135 et 213.) — Per translationem Szoldrski ad eppatum Posn. lis haec sopita est, act. sub. Joan. Cas. Bokum denuo revixit.

³⁾ Samuel Kurdwanowski uxorem duxit Eleonoram Szczenińska, quae post nuptias ad monasterium Premisl. monialium S. Dominici confugit, viro suo cohabitare recusans. Causa ad tribunal Eppi delata sponsa volebat citationi obedire. Dominicanis Prem., penes quos directio illius coenobii feminei erat, praetextibus: eam professionem religiosam emisisse, ideo

Varias possessiones sinistra antecessorum oeconomia a mensa eppali discerptas, cum eadem reunivit, ⁵⁾ Capitulo multa saluberrima consilia, internum regimen concertantia suggestit, ⁶⁾ beneficium paroch. in Radymno, ⁷⁾ et

jurisdictioni Eppi haud subesse. — Quum ipse Eppus ad rem cognoscendam claustrum monialium adisset, virgines illae a PP. Praedicatoribus subornatae, Capellam, ubi indagatio assumenda erat, occluserunt. Ob hanc contumaciam ille, praemissa monitione, Conventum utrumque, die 6 Maji 1636 interdicto subiecit. Intercedente P. Provinciali die 5 Junii haec censura relaxata est sub conditione, ut conventa intra 4 septimanas coram iudicio ordinarii sistatur; et pro contumacia condigna satisfactio praestetur. Sed Dominicani Prem. conditioni non satisfecerunt, hinc interdictum sub. 30 Aug. 1636 aggravatum est. Severius certe contra hos Religiosos processisset Szoldrskius, nisi mox ad eppatum Posnan. transiisset, qua opportunitate usi Dominicani, ne ab ejus successore sublevationem petere cogentur, Sede eppali vacante ad Marium Philonardum, AEppum Avenionen. et Sedis Apl. in Polonia Nuncium confugerunt, a quo sub. 21 Novembr. 1636 absolutionem impetrarunt.

⁴⁾ Celebrata est. inde a 26 Aug. 1636. Scopus fuit: ut labefactata disciplina ecclesiae pristino vigori restitueretur, eclarum commodis consuleretur, deformes populi et cleri mores, a domo Dei incipiendo, corrigerentur, aliaque omnia providerentur, quae ad bonum regimen juxta S. Canones desiderarentur. Vid. indict. Synodi dd. 16 Jul. 1636. Simul mandat Eppus: ut publicae supplicationes fiant tam pro felici successu Synodi quam etiam ea intentione: ut Deus armatam contra Christianos, inimicam sibi suisque potentiam Tartarorum Turcarumque retundat. Conclusa hujus Synodi non supersunt.

⁵⁾ Nimis faciles se exhibebant antecessores Eppi in conferendis variis privatis personis scultetiis seu advocatiis, aliisve particulis bonorum mensae eppalis. Multa etiam ad tempus concessae, absque prolongatione impetrata contra jas fasque detinebantur. — Szoldrskius huic malo obviaturus in Sess. caplari d. 16 Maji 1636 duos de gremio Capituli eligi proposuit, qui una cum ipso singulas advocatias, earumque privilegia Brzozoviae reviderent, et quae contra praescripta S. Canonum vel constitutionem synodal. vel lapsu temporis expirata deprehensa fuerint, communicato consilio revocarentur. Hoc modo plura avulsa revindicata sunt.

advocatiam in Lubatowa ⁸⁾ ei incorporavit, pro fabrica ecclesiae mille florenos donavit. ⁹⁾

⁶⁾ Vid. Capit. p. f. Joan. B. 1636, ubi seq. puncta Capitularibus ab Eppo commendantur: 1) Pacem et concordiam DD. Caplarios cum fraterna charitate colant et conservent. 2) Jurisdictioni eppali in nulla re se ingerant. 3) In sessionibus quilibet libere suam dicat sententiam, nec immoderatis aut obstrepentibus vocibus turbetur, antequam finiverit. 4) Rationes, quibus quisque suam sententiam fulserit, a Notario conscribantur, et una cum protestationibus, si quae occurrant, in Actis annotentur. 5) In controversiis decidendis non numeranda, sed ponderanda sunt vota, ubi tamen agitur de commodo vel dispendio particularium personarum etiam uno, dummodo non temere et frivole, sed valore rationum impugnante nihil est concludendum. 6) Ante administratoris sede vacante electionem juxta constitutionem Sproviaenam omnes electores juramentum praestent. 7) In procurandis Capituli negotiis more aliorum Capitulorum turnus introducatur. Qui munia et officia sibi delata detrectaverit, ad aerarium Capituli unam marcam argenti muletiae nomine solvat. 8) In domorum optionibus hi, qui in propriis negotiis absunt, vel ad alias ecclesias, ubi beneficiati sunt, resident, per procuratorem, quanto citius legitime constitutum optare, seniumve suum deducere non possint, — quod non nisi his absentibus concedendum, qui negotiis ecclesiae vel Capituli vel diocesis et cleri totius occupantur. 9) Circa confirmationem capitularem privilegiorum advitalitiorum super bonis eppalibus, scultetis aut aliis advitalibus possessoribus in recognitionem domini directi, ejus Capitularem, Sede eppali vacante in jurisdictionem eppi succedendo est particeps, Canon seu pensio proportionata per aliquot florenos ad promotorem fabricae ecclesiae cathedral. reddenda, imponatur.

⁷⁾ Vid. Act. Cap. 16 Maji 1636. Incorporatio haec facta est pro impinguatione quotidianarum distributionum, salvo jure advitalitio Georgii a Grochowce Grochowski, Decani cathedr. et Parochi Radymnensis. Hac cautela non obstante hic parochus contra actum incorporationis ob defectum certarum formalitatum (nominatim ob omisam publicationem eridae) protestatus est. Propterea decretum ad executionem non pervenit.

⁸⁾ Vid. privileg. Eppi dd. Brzozov. 16 Jul. 1636 in Trzebin. fol. 149. Declarat ibi, se ad honorem Dei et S. Joan. B. augendum. pro frequentiori Capitularium residentia, advocatiam

Effigiem B. M. V. dolorosae in ecclesia campo-Mariana suburbii Jaroslav. examine instituto miraculosam declaravit.¹⁰⁾ In ecclia Resso. collegium Mansionariorum¹¹⁾ et prebendam SS. Petri et Pauli ad altare Rosarii B. M. V. erexit.¹²⁾ Statuta confraternitatis sacerdotalis districtus Sanoc. et Krosn. per se approbata cunctis hujusmodi confraternitatibus pro norma praescripsit, eique recens formatam fraternitatem in decanatu Leżayscensi affiliavit.¹³⁾ Gembalicianam fundationem pro praebenda promotoris confraternitatis SS. Corporis Christi in ecclia cathedr. roboravit.¹⁴⁾ Obligationes ecclae paroch. Krosn.¹⁵⁾ ex variis fundationibus incumbentes, item obligationes confraternitati litteratorum, et praepositurae hospitalis Brzozov.¹⁶⁾ inhaerentes, auctoritate aplice reduxit. — Oppido eppali Jaśliska plura privilegia contulit.¹⁷⁾

Haec omnia intra annum vertentem peregit, quod qui nesciret, rerum ubertate spectata eum in hac cathedra diutius sedisse censeret.

istam nunc ad se devolutam, ad distributiones quotid. annexere et incorporare.

⁹⁾ Vid. Act. Cap. ex 1636 p. 184 et Alembek in Collectaneis (lib. XXIV) sub. 1 Jul. 1637.

¹⁰⁾ Vid. docum. sub. nro. II.

¹¹⁾ Vid. docum. nro. I.

¹²⁾ Vid. docum. nro. IV.

¹³⁾ Vid. docum. nro. VI et V.

¹⁴⁾ Vid. docum. nro. III.

¹⁵⁾ Vid. Act. Epp. sub. 12 Decembr. 1635.

¹⁶⁾ Vid. Act. Epp. sub. 12 Sept. 1635.

¹⁷⁾ Acta eppatus Pauli Piasecki ex anno 1645 commemorant privilegium Andr. Szoldrski ex anno 1636, quo prohibetur, ne accipiantur foralia a victualibus ad oppidum Jaśliska ex Hungaria invecis, porro privil. ejusdem anni, quo decernitur: incolae de Posada ad onera civilia Jaśliscensia pertinere, denique tertium, quo scultetis in bonis Jaśliscensib. libera propinatio cerevisiae et cremati prohibetur, et productio utriusque tantum pro usu proprio permittitur.

A. D. 1636 obiit Anna de Sztemberk, Ducissa in Ostrog, bonor. Jaroslav et attinentium domina, pientissima matrona, ecclesiarum singularis protectrix ac benefactrix, cui, (in ecclia PP. Soc Jesu ad Stum Joannem sepultae), Praesul noster, assistentibus Capituli deputatis ibidem justa peregit.¹⁾

Eodem anno Andreas Eppus ad Sedem Posnaniensem transiit,²⁾ in qua annos quatuordecem transegit. Paralysi tactus obit 1 April 1650.³⁾

¹⁾ In Capit. p. f. Circumcis. 1636 (vol. IV. p. 122) legitur: Ad instantiam Illmi ac Rmi. D. Andr. Szoldrski E. P., nec non Illris ac magnifici D. Palatini Russiae DD. Praelati et Canonici pro sepultura Illmae Dnae Ducissae Ostrog., Palatinae Volhyniae, Jaroslaviam deputant AA. RR. DD. Decanum, Praeptum et Cantorem, quibus commiserunt negotium tractandi ibidem Jaroslaviae cum Illmo R. D. Eppo de anno gratiae, ab Illmo olim et Rmo. D. Henr. Firley de Dambrowica Ep. Prem. dein Posn. pro reparatione ecclae cath. Prem. donato. Inde patet Ducissam sub. finem anni 1635 obiisse. Vid. quae de hac matrona habet Siarczyński in „Obraz wieku Zygmunta III.“ tom. 2, fol. 40. Ejus corpus apud. PP. S. J. Jarosl. ad S. Joannem sepultum est. Testamentum ejus insertum est Actis officialatus Magni de Grochowce Nijowski fol. 600.

²⁾ A. D. 1636 fer. 4 post fest. Sti. Michael Archang. subsecuta confirmatione translationis Andreae E. Prem. ad eppatum Posnan. Capitulum ad electionem Administratoris spiritualium et temporalium processit.

³⁾ Executores testamenti Capitulo pro Anniversario ejus (quod olim 1 April. absolvebatur nunc 23 Maji in communi absolitur) 800 fl. pol. exsolverunt.

Fuit Antreas Szoldrski vir. doctus, ingenii acris, facundiae non vulgaris, rerum ecclesiasticarum et civilium patriae suae optime gnarus, liberalis in ecclesias et egenos, atque honestam hilaritatem cum gravitate pontificali sociare optime noverat. Ob quas dotes et in vita plurimum diligebatur, et defunctus valde desiderabatur. (Ita fere de eo Janocki.)

Inscriptio monumenti ejus in eccles. cathedr.

Posnan.

Epitaphium Illmi Domini Andreae Szoldrski Eppi Posnan. Illum ob praeclara merita Kijov., Premisl. cathedra capere cum non posset, demum Posnaniensis excepit, plane in tempore, cum hispida squalidamq liberali indigeret sponso, Hanc incendio deformatam, ac pene dirutam suffulsit in diebus suis, fundamentis resectis, conclusa fornice, quinque turribus aedificatis, pavimento, organo, imaginibus, majori ara, sacello adornavit, auro, argento, apparamento, omnis generis pretiosa supellectile decoravit et dotavit. Venerab. Capitulum Posnan. in scripto Wielichowo, auctis censibus, donata tota, integraq sua substantia, supra omnes antecessores suos ditavit. In summa: boni pastoris, amantissimi patris officium praebens adimplevit, omnibus candidus, patriae sincerissimus, pro illa quoque, quoties postulabat occasio, se murum opposuit, sed quae fatorum injuria egit. — Dum majora ac moxiora tam ecclesiae meditatur, quam patriae, infesta paralyti ob continuos labores correptus, prima Aprilis mortalitatis ludicrae scenam immortaliter Deo, aeternitatisque victurus, serio adimplevit. Vixisset o decori domus Dei zelosissimus antistes! Executores, quod solum restabat, hoc illi exantlatum per annos quatuordecem circa ecclesiam et laborum et sumtum perenne memoriale posuere monumentum. Vixit annos LXVII menses IV. Dignus immortaliter in terris vivere, in coelo datus, coelo seipsum debuisset.

DOCUMENTA AD EPISCOPATUM
PETRI GEMBICKI.

- I 1627. 25 Octob. Edictum pro Ruthenis in bonis eppalibus ad unionem convertendis. Act eppat.
- II 18 Decemb. Fridericus Alembek, paroch. in Żyrawica auctoritate ordinaria constituitur Visitator dioeces. Ibit.
- III 1638. 27 Aug. Erectio praebendae S. Sophiae in Suburbio Jaroslav., alias „na Podegrodziu“ Ibid.
- IV 1650. 23 Martii, Erectio Canonatus Rafałoviani in Collegiata Jaroslav. Ibid.
- V 1641. 7 Januar. — Approbatio foundationis ecclesiae in Łancut per Stanisl. de Wiśnicz Lubomierski Palatin. Cracoviensem renovatae, erectio Collegii Mansionariorum ad eandem, cum incorporatione beneficii in Żołyńia. Act. Epp.
- VI 1640. 26 Junii. Petrus G. E. P. approbat privilegia a) Pstrokońscianum super incorporatione villae Cergowa et Jasionka ad mensam Capituli b) Nowodworsianum super in corporationem advocatiae in Cergowa, — porro sua ex parte Capitulo incorporat advocatiam in Jasionka idquo pro distributionibus, et pensione deputati capitularis ad tribunal regni.
- VII 1641. 10 Jul. — Approbatio foundationis altaris S. Laurentii in eccles. Radymnensi. Act Epp.

- VIII 1639. ult Aug. Approbatio inscriptionis Sae 500 fl. p. per Nicolaum Iwczewicz, praepitum hospit. in Brzozow. pro augenda dote hujus praebendae. Ibit.
- IX 1641. 15 Maji. Erectio 4 Mansionariorum ad eccliam in Pruchnik Ibid.
- X 15 Maji. Matthaeus et Joannes Drohojowscy privantur jure patronatus Capellae S. Thomae in ecclia cathed. Prem. ob neglectam ejus reparationem. Ibit.
- VI. 1641. Varsav. 29 Jul. Petrus G. E. P. acceptat inscriptionem Summae 6.000 f. pol. per Stephan. Sיעיński Praepitum Sambor. et Cantor. Premisl. pro fundatione Suffraganeatus Prem. destinatae, eidemque in spe futurae concessionis Sedis Aplicae beneficium paroch. Vetero — Sambor. incorporat. Ibid.

XXXV. PETRUS GEMBICKI

ARM. NAŁĘCZ

E. P.

1637 — 1643.

Contemporanei:

Reges Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Vladislaus IV.	Urban. VIII.	Joan. Wężyk † 1638.
		Joan. Lipski † 1641.
		Mathias Łubieński.

Archi. Epp. Leop.

Stanisl. Grochowski.

Petrus Gembicki, ¹⁾ Joannis subpincernae Posnan., et Catharinae Cielecka (stem. Zarembo) filius, primam juventam in scholis patriis contrivit, altiora vero studia in Academiis Italiae, Romae praesertim, tractavit. Ejus patruus, Laurentius Gembicki, Eppus Vladislav., postea Archieppus Gnes., puerum a teneris annis fovit, effecitque, ut consumato studiorum curriculo plura beneficia nancisceretur, nimirum: Decanatum Cracov., Custodiam Gnesn., item Abbatiam S. Crucis. ²⁾ His beneficiis provi-

¹⁾ Notitiae biograph. de eo occurrunt apud Niesiecki, Starowolski (in vit. epp. Crac.) Nakielski (in Miechovia,) Łętowski in Catal, Epp. Crac.

²⁾ Hac abbatia O. S. B. obtenta praepitorem Miechov. resignasse videtur, nam cum hoc titulo amplius non occurrit.

sum dictus Laurentius, (p. t. eppus Vladisl.) Petrum nostrum Romam misit ad limina apolorum suo nomine visitanda, et relationem Sedi Aplicae de statu illius dioecesis faciendam. Reversus patruo, interim ad Archieppatum promotus pallium ab Urbano VIII attulit, quod ei Varsaviae durante Conventu regni solenniter tradidit.

Abhinc munere Cancellarii in curia primatiali fungebatur, mox Sigismundus III eum Regentem cancellariae suae constituit, qui regem in expeditione Moscovitica et in Prussiam comitatus, cum absente utroque Cancellario gravia reipublicae negotia perite superasset, optimam inde famam sibi paravit, et viam ad altiora munivit.

Qua Decanus Cracov. eppatum ejatem Sede vacante bis administravit. Vladislaus IV eum majorem regni Secretarium, suumque ad Ferdinandum II Imperatorem legatum nominavit, praepuram Miechov., postea Abbatiam Tinecensem ¹⁾ ipsi contulit. Tandem anno 1636 eum ad eppatum Premisliensem promovit, ²⁾ cum jam antea Vicecancellarium, regni fecisset. ³⁾

¹⁾ Abbatiam Tinecensem cum jam eppus Prem. esset, obtinuisse videtur; nam nec in litteris regiae nominationis nec in bella confirmationis Abbas Tinec sed tantum Praepositus general. Miechow. appellatur. In promotione sua ad Eppatum Cracov. abbatiam Tinec. resignavit.

²⁾ In litteris nominationis Gedano dd. 31 Jan. 1616 datis, et Capitulo per Albert. Grabowski, Canonicum Posnan. redditus Vladislaus IV Gembicium vocat virum: „non minus officii praerogativa, avita familia, integerrimis moribus, quam numerosissimo virtutum comitatu insignem, qui varias Reipubl. functiones cum magna prudentiae gloria diu sustinuit obiitque, de ipsa vero ecclesia, a quo tempore sacrae isti militiae adscriptus est, bene et fortiter mereri contendit, sustinendisque variis in ea muneribus ad amplissimum eppatus officium ita se conformavit, ut non repente vel imparatus accedere ad sacrosanctum nomen honoris judicandus sit.“ (Vid. Acta Cap. vol. IV, fol. 138 seq.) — Electio caplaris celebrata est d. 19 Maji 1636, bulla vero confirmationis electi per Urbanum P. VIII est dd. Rom. 24 Sept. 1636.

Suscepto officio ecclesiam cathedr. et Capitulum, ⁴⁾ porro collegiatam Jaroslav. ⁵⁾ visitavit, pro dioecesi ovitanda virum strenuum et expertum Fridericum Alembek, parochum Żuravicensem deputavit. ⁶⁾ — Sessionibus Capitularibus saepius praesidens, cum Canonicis varia magnae utilitatis statuta condidit. ⁷⁾

Die 5 Novemb. 1636 in persona Georgii Grochowski, Decani Prem. sui ad hunc actum procuratoris, in ecclia cathedr. festive inthronizatus est, ac bona mensae eppalis nobili Joanni Szembek, Capitaneo Miechov., ac Eppi in temporalibus Plenipotenti, tradita sunt. — Negotiis reipubl. occupatus adventum suum Premisliam usque ad an. 1639 distulit, quo die 4 Sept. eccliam cathedr. solenniter est ingressus, et consuetum juramentum de statutis observandis praestitit.

⁴⁾ Anno 1638 majus regni sigillum cum dignitate Cancellarii obtinuit.

⁵⁾ Vid. Act. Cap. vol. IV, fol. 343, ubi in Capitulo particulari, d. 11 Aug. 1640 celebrato, Georg. Grochowski, Decanus cathedral. litteras eppales praesentasse legitur, indicentes futuram visitationem, circa prox. fest. S. Bartholomaei Apli (24 Aug.) inchoandam, Praefatosque ac Canonicos monuit, ut pro tempore designato omnes praesentes adesse velint.

⁶⁾ Acta visit. eccliae cathedr. Prem. et Collegiae Jarosl. in libro „Status eccliar. Dioec. Prem.“ per Frid. Alembek consignato, adfuerunt, et una cum illo deperdita sunt.

⁷⁾ Vid. Acta Synod. dioec. ex anno 1641 cap. 18.

In primo ingressu ad eccliam cathedral. d. 4 Sept. 1639 Capitulares horiatus est, ut ad eccliam cathedr. residerent, Capitula particularia quavis hebdomadae celebrarent, porro, ut statutum de praesentandis Vicariis ad effectum deducerent, atque juxta tenorem ejusdem ad vacantes praebendas idoneos Vicarios praesentarent. A. D. 1641 Capitulo in Vigil. festi Ascens. D. praesens interfuit, atque pro majori cultus divini incremento eum Capitularibus haec sancivit: a) Ut omnes et singuli Plati et Canonici diebus Dom. et festivis, quandoque ad eccliam resident, processionibus, missae summae seu conventuali, et concionibus semper intersint, idque sub privatione sive carentia refectionem illius dei. b) Ut juxta statuta quivis Capitularis suum Vicarium habeat, et vacantes praebendae vicariales illico Presbyteris idoneis conferantur, ne ob paucitatem Vicariorum aliqua negligentia circa cultum officiumque divinum committatur. c) Ut, quoniam experientia teste familia eccliae in conducendis sepulturis respectiva per-

A. D. 1641 Synodum dioecesanam celebravit. ¹⁾ Unionem Ruthenorum in dioecesi et in bonis eppalibus fer-

sonas depaetare solet, pro futuro gymnasiarcha (ludi magister,) cantor cum adolescentibus et campanatores nunquam audeant cum quibusvis personis, praecipue nobilibus, ratione funerum quidquam constituere, ac componere, verum ad procuratorem Capituli p. t. existentem recurrant, qui pro suo arbitrio, juxta conditionem personarum et statuum cum illis compositionem faciet, illi vero conductioni ac conventioni hujusmodi adquiescere teneantur, nec quidquam ultra exigere possint. *d)* Ut summum Sacrum diebus Dom. ac fest., ad majus altare sicut interdum ob absentiam Platorum et Canonico-rum practicatum fuit, nunquam intermittatur, et, si quem Caplarem durante septimana sua ex rationabili causa peregre abire contingat, tunc substitutum ad missam sui loco cantandam relinquat. *e)* Ut Canonici in suis curiis et domibus propinationem cremati, cerevisiae et aliorum potuum non exerceant (vid simile vetitum sub. Joan. Węzyk,) idque sub censuris et poenis arbitrariis.

- ¹⁾ Acta hujus Synodi extant typis exensa s. t. Synodus Dioecesana Premisl. praesidente Illmo. ac Rmo. D. Petro Gem-biecki, D. et A. S. gratia Eppo Prem., Plocensi et Miecho-viensi grli. Praepto, supremo R. Cancellario in ecclia cathedr. Premisl. A. D. MDCXLI dte 13 mensis Maji inchoata, et triduo continuata. Cracoviae ex officina Andreae Petri-covii S. R. M. typographi A. D. MDCXLII in 4to. — Ex hoc titulo discimus Gembicium jam Eppum Praepturam Plocensem obtinuisse. — E decretis hujus Synodi sequentia ex-cerpimus: *a)* Catholicis parentibus sub poena excommunica-tionis interdicitur, ne liberos suos ad scholas haereticorum vel schismaticorum mittant. *b)* Tollitur consuetudo — (Ex Italia in Poloniam invecta) — passionem Dominicam et SS. Martyrum velut in scena repraesentandi, contionatoribus vero praecipitur, ut passionem Christi et SS. MM. potius oculis mentis quam corporis exhibeant, magis porro cordis compunc-tioni et lacrymarum provocationi, quam curiositati et oculo-rum per talia spectacula oblectationi intendant. *c)* Prohibe-tur, ne quis, etiam e clero regulari, opus exorcizandi daemo-nes aut curationis morborum aggredi audeat, nisi prius de vita ac moribus aliisque requisitis ab ordinario examinatus fuerit, ac licentiam in scriptis obtinuerit. Talis porro appro-batus gratiam sibi divinitus concessam gratis committet. *d)* Nullae reliquiae ut miraculasae proponendae sine examine et declaratione. Eppi, juxta decretum Urbani P. VIII. *e)* Pro-

vide promovit. ¹⁾ Ad ecclesias Lancutensem ²⁾ et Pruchni-censem ³⁾ Mansionarios, ad eccliam collegiatam Jaroslav. novum canonicatum Rafalovianum, ⁴⁾ in suburbio Pode-grodzie praebendam S. Sophiae, ⁵⁾ in ecclia Radimnensi altarium S. Laurentii M. crexit. ⁶⁾ Parochiam in Siennow

hibentur ceremoniae superstitiosae, a Sede Aplica prohibitae, nominatim novi, qui circumferuntur ritus, de 15 auxiliatori-bus pro vivis et defunctis S. Gregorii. *f)* Nulla bonorum eccliae locatio valida, nisi contractus ab ordinario approbe-tur. *g)* Pro defensione eccliae contra injurias et usurpatio-nes malorum hominum in quovis decanatu aerarium decana-le formetur *e)* benevolis oblationibus et medietate relicto-rum post intestatos sacerdotes. — In hac Synodo etiam con-stitutio Georgii P. XV de data Romae 20 Sept. 1621 de con-servatoribus regularium, (quam vid. Synod. provinc. 1628 sub. Joan. Węzyk celebr. ad calcem libri) in effectum deducta fuit, et 3 Capitulares designati sunt, e quibus regulares con-servatores, coram quibus conveniri queant, eligere teneantur, alioquin nulla eujuscumque exemptionis ratione habita coram ordinario conveniendi.

- ¹⁾ In Synodo dioec. art. VIII cunctis sacerdotibus injunxit, ut a Deo schismaticorum conversionem expeterent, et populum fide-lem ad preces, hac intentione fundendas, invitarent. Dominis ter-restribus, jure patronatus gaudentibus, qui ad ecclias rutheni-cas sacerdotes unitos praesentaverint, indulgentias 40 dierum concessit. — Porro, quoniam ad Synodum dioecesanam, quam Athanasius Krupceki, Eppus r. g. unitus Premisl. ac Sambor. Premisliam convocaverat, e bonis mensae eppalis nullus pa-rochus ruthenicus comparuerat, ideo Gembicium per Samuelem Malicki, Archidiacon. cathedr. et officialem suum edictum pu-blicari jussit, quo cunctis parochis ruth. (sen, ut tunc dice-bantur, poponibus) in bonis clavis Radimnensis ac Lukawie-censis (nam in clavi Jasliscensi existentes pridem S. unioni accesserant) sub poena amotionis a beneficiis injunctum est ut sese usque ad proxim. fest. Nativitatis Domini juxta Calendar. Rom. praefato Eppo unito subjiciant. — Vid. Act. Epp. vol. XXIV sub. 25 Octobr. 1637.

- ²⁾ Vid. Act. Epp. vol. XXIV sub. 7 Januar 1641, et Schem. D.
³⁾ Vid. Act. Epp. sub. 15 Maj. 1641.
⁴⁾ Vid. Act. Epp. sub. 23 Mart. 1640.
⁵⁾ Ibid. sub. 27 Aug. 1638.
⁶⁾ Vid. Act. Epp. sub. 10 Jul. 1641.

ab haereticis recuperatam catholico rectore providit.¹⁾ Novum decanatum Mosciscensem creavit.²⁾

Incorporationem villarum Cergowa et Jasionka ad mensam capituli non tantum innovavit, sed ex adjuncta scultetia in Jasionka ampliavit.³⁾ Brzozoviensi oppido pro depositorio vini privilegium largitus est.⁴⁾

Curam habuit, ut propter frequentiores epporum in negotiis reipubl. absentias, ad ecclesiam cathedralem Suffraganeatus crearetur cui in complementum dotis beneficium curatum Vetero-Samborien. unire decrevit.⁵⁾ At Sedes Aplica se hoc in puncto ejus votis difficilem praebeuit, eo quod fundatio oblata insufficientis appareret.⁶⁾

¹⁾ Vid. Synod. dioec. art. XLI.

²⁾ Vid. Synod. dioec. art. XXXIX. Hic decanatus ortus est ex dispartitione Decanatus Premisl. in Premislien. et Mosciscensem.

³⁾ Vid. docum. nro. VI cit. — Cessione perpetuae advocatiae in Jasionka Eppus se et successores suos ab onere pensionis pro deputato ad regni tribunal solvendae eliberavit.

⁴⁾ Privilegium huc pertinens dd. 31 Maji 1641 in actis Capit. vol. IV, pag. 382 memoratur, ubi refertur, oppidanos Brzozov. a Capitulo sub. 7 Jan. 1462 confirmationem petisse.

⁵⁾ Magna dioecesis extensio et crebra epporum (utpote regni Senatorum, non raro etiam aliis muneribus publ. sc. Vice-cancellarii, aut Cancellarii fungentium) ab eadem absentia, pridem necessitatem Vicarii in pontificalib. induxit, quali plurimae dioecesis Polonae jam gaudebant. Nemo autem hanc necessitatem magis ursit Gembicio, qui cum regni Cancellarius esset, sponsae suae perraro assistere, et obsequia pontificalia praestare poterat. Cum tamen ad fundationem Suffraganeatus ut minimum purus annuus proventus 300 nummorum aureorum requireretur, neque Eppus ob dotis suae tenuitatem de proventibus mensae suae ad hanc fundationem quidquam cedere vellet, Stephanus Sieciński, Cantor Premisl. et Praeceptus Samb. Summam 6000 fl. pol. ad eum finem inscripsit, Eppus vero consentiente Vladislao IV in complementum dotis Suffraganei dd. Varsav. 29 Jul. 1641 beneficium paroch. Vetero-Sambor. destinavit.

⁶⁾ Quamvis etiam Synod. provinc. Varsav. 1643 sub. Mathia Lubieński AEp. Gnesn. celebrata apud S. Sedem intercesserit,

Sub ejus regimine Premisla d. 24 Martii 1638 incendio generali vastata,¹⁾ anno vero 1641 pestilentia afflicta est.²⁾

Anno D. 1642 Petrus Gembicki ad eppatum Cra-cov. transiit,³⁾ quem cum annis 15 tenuisset, meritis de utraque republ. plenus⁴⁾ 1657 decessit.⁵⁾ Triennio ante ipse sibi in basilica cathedr. Cracov. monumentum cum verbosa inscriptione posuit. Vera quidem sunt, quae illa praedicat; at virum tam gravem meminisse oportuit regulae Sapientis: „Laudet te alienum, et non os tuum.“ En inscriptionem illam:

ut ad ecclesias cathedr. Premisl., Culmen. et Camenec. Suffraganeatus erigerentur (vid. Act. huj. Synod. fol. 36.) erectio tamen Suffraganeatus Premisl. primum sub. eppatu Stan. Sarnowski concessa, et sub. Joan. Zbąski executioni data fuit. De quo infra sermo recurret.

¹⁾ Visit. Kierski pag. 90 e MS. Frid. Alembek. — Anno superiore 1637 teste P. Kwiatkiewicz S. J. in „Roczne „dzieje“ Premislae et Żolkiewiae terrae mortus sentiebatur.

²⁾ Vid. vol. XXV Actor Epp., ubi fer 2 post f. S. Michael. Archang. omnes causae et actiones, in quocumque juris gradu pendentes, ob pestem Premislae ac aliis in locis grassantem, limitantur, usque ad primam juris post fest. SS. trium Regum.

³⁾ Vid. Acta Cap. post f. Circumcis. D. 1642, ubi ob translationem Rmi. in Christi Pris. P. Gembicki ad eppat. Cracov. Steph. a Siecin Sieciński, Cantor Prem., Administrator in spiritalibus et temporalibus electus fuisse legitur.

⁴⁾ Ejus merita de sponsa Cracov. fuse describit P. Niesiecki et Ill. Łętowski in Catal. Eppor. — Ecclesiam cathedr. aere textit, majus altare deauravit, pro SS. reliquiis pretiosas thecas, pro reliquis S. Stanislai sarcophagum argenteum comparavit (id quod tamen alii Andreae Trzebicio adscribunt,) thesaurum ecclesiae ostensorio aureo, et argenteis figuris 12 Aplor. auxit. Tempore belli Suecici praedones in submontana regione duce Napierski latrocinia exercentes, milite stipendiario, proprio aere conducto, compescuit.

⁵⁾ De loco obitus certo non constat, nam alii Ratisbonae, alii Brunae in Moravia defunctum volunt, cum legatione ad Imperatoremungeretur. — Fuit vir doctus, magno patriae, sed non minori religionis amore flagrans, in ecclesias et pauperes

D. O. M.

Petrus Gembicki, Eppus Cracov., Dux Severiae, veteri et illustri Nalencior. gente. Rege Sigismundo III primum Secretarius, dein utriusq Cancellariae Regens, Vladislao IV regni Secretarius major, ad Ferdinandum II Romanor. Impertorem legatus, Pruthenicae, Moscoviticae, Turcicae expeditionum regibus comes, Premisliae antistes, utriusque sigilli, legumque custos, parta apud suos principes fidissimi obsequii gloria, liberata submontanae rebellionis periculo patria, duce turbarum Napierscio capto, templo cathedrali ara majori, corporibus sanctorum, argenteis Divorum statuīs ornato, Dioecesi et Episcopatu bonis legibus exculto, hoc demum, nec vivere recusans, nec mori timens, ante fata pie et religiose posteræ posuit memoriae monumentum. — A. D. MDCLIV d. IV Id. Octob. ipso natali die, ætatis vero suæ LXX.

effusse liberalis. „Był to mąż — (ait Łętowski op. cit.) w „rzeczach ekonomicznych biegły dziwnie, a pomimo wojny „i niepokoju w kraju zgromadził skarby wielkie lecz nie od „dał je krwie swojej, jeno Bogu i krajowi. Gorliwości jego „dał piękne świadectwo Urban VIII, a ofiarowanego sobie arcy- „biskupstwa przyjąć nie chciał.“ Cracoviam translatus anterioris sponsæ suæ Premisl. non est oblitus, cui varios apparatus pontificales misit, in Actis Cap. 1651 fol. 748 enumeratos. — Pro fabrica eccliae Summam 500 fl. pol., et totidem pro anniversario legavit, quod olim 22 Aug. — (die, ut videtur, ejus emortuali,) celebrabatur, nunc, Summa fundationis tempore confederationis Barenis deperdita, die 8 Aug. cum aliis communiter peragitur.

DOCUMENTA AD EPPATUM
ALEXANDRI TRZEBIEŃSKI.

- I 1643. Varsav. 10 Martii. Vladislaus IV R. P. ad instantiam Alexandri T. E. P. confirmat privilegium per Vladisl. Jagellonem R. P. Capitulo cathedr. Prem dd. apud S. Crucem in calvo monte f 6 in Vig. S. Catharinae V. M. 1424 concessum.
- II 1644. Prem. 8. Jan. — Confirmatio renovatae per Andream Const. de Biercza Bierecki fundationis ecclae paroch. in Nowobród, alias Biercza. Act. Eppal.
- III 1644. Vilnae 4 Mart. Alexander E. P. ad preces Andreae Podolski, Canci fund: Bakuńczyce, possessiones et obligationes subditorum hujus Canonicatus per deputatos a se nominatos, Fridericum Alembek Canonicum, et Augustin. Lubek paroch. Miżynec., Decan. for. Moscis-censem, regulari disponit. (Act. epp.)

XXXVI. ALEXANDER TRZEBIENSKI

STEM. JASTRZĘBIEC

E. P.

1643 — 1644.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Vladislaus IV.	Urbanus VIII † 1644.	Mathias Łu- bieński.

Archi-Epp. Leopol.

Stanislaus Grochowski † 1644.

Alexander de Czyżykow Trzebieński¹⁾ filius erat, juxta P. Niesiecki, Nicolai, juxta Acta Capit. Cracov., Stanislai, et Evae Narajowska, stem. Janina.

Ex ephebis egressus patriae in sago et toga serviit; nam expeditioni Moscoviticae et arcis Smolenscensis obsidioni interfuit, dein primum Notarius, tum Succamerarius Leopol. factus, ab anno 1623 — 1634 in comitiis regni qua deputatus ordinis equestris sedit, variasqua functiones, sibi nomine reipubl. demandatas, solerter adimplevit. Uxorem duxerat Sophiam, filiam venatoris Leopol.

¹⁾ Notitias de eo praebent Piasecki, in Chron., Niesiecki in Korona polska, Lętowski in Can. Cracov.

Ozga, e qua Petrum et Martinum filios genuit. At his in adolescentia extinctis, conjuge item fato erepta, Deo et ecclesiae servire constituit.

Sacerdotio adscriptus, favente Vladislao IV, cui ob egregiam indolem acceptus erat, primum regni Referendarius, Custos Cracov., Decanus Sandomir., Abbas commendatarius monasterii Andreoviensis (ord Cistere) factus est.

A. D. 1642 reservata abbatia ad episcopatum Premisliensem,¹⁾ mox etiam ad munus Procancellarii regni promotus est.²⁾

Summopere dolendum est, eum in hujate cathedra, quam 1643 occupavit, unum tantum annum exegisse, nam anno sequente mors praematura vitae illius stamina abruptit.

Laicus adhuc tempore interregni post obitum Sigismundi III cum de libero resihionis exercitio Dissidentibus concedendo in comitiis, magna contentione ageretur, praerogativas religionis et ecclesiae catholicae eloquenter tuitus est.³⁾

¹⁾ Vid. Piasecki, in Chron. ad h. ann. — Litterae nominationis in Actis Capituli desiderantur. Die 19 Febr. 1643 in persona Stephani a Sieczin. Sieciński, Cantoris Prem., inthronizatus fuit, bona autem eppalia ejus saeculari mandatario nob. Christophoro Głębocki tradita sunt, cui anno seq. 1644 dd. Vilnae 11 Martii cum consensu Capituli advocatiam in Radymno contulit. Vid. Act. Cap. vol. IV, fol. 424 467. Die 10 Maji 1643 prima vice eccliam cathedral. adiit, ac consuetum juramentum coram Capitulo praestitit.

²⁾ Promotio haec in spatium inter inthronizationem Trzebinii et primum ejus ad cathedram ingressum cadit; nam, ubi ejus inthronizatio commemoratur, Acta ipsum vocant Referendarium, ubi autem primus ejus ad cathedram introitus describitur, jam Vice-cancellarii titulo insignitur.

³⁾ Vid. Piasecki in Chronic. ad an. cit. fol. 445 — In hac Apologia ecclesiam catholicam exhibet tanquam grandaevam

Legatus Vladislai IV ad Amuratem, Turcarum imperatorem, prudentiae, facundiae et impavidi animi exemplum praebuit. ¹⁾

In brevi episcopatu suo zelosum et amabilem pastorem se exhibuit, et quamvis ob munus Vice-Cancellarii

in hoc regno matrem familias, cui haeresis novella et advena impudenter sese aequare conetur.

- ¹⁾ Cum Vladislaus IV Moscos bello premeret, illi Turcas ad arma contra Polonos arripienda instigabant. Igitur Alex. Trzebiński, tum succammerarius Leopold. ad Amurathem Sultanum missus est, ut pacem regni cum eo conservaret. Jam in via non modicae difficultates ipsi exantlandae erant, ut sibi iter CPLim. prosequi liceret; nam Abazy Bascha tunc in Bulgaria cum exercitu consistens, ut legationis suae mandatum coram ipso exponeret, et responsum Imperatoris praestolaretur, postulabat. At Trebinus sibi ad Sultanum legationem esse commissam, nec alteri cuiquam ejus objectum exponi posse, constanter asserebat, quin et per emissarios solertiores CPLi. querelam movit, se in itinere ad Imperatorem contra jus fasque detineri. Cum tandem accepta Byzantium veniendi licentia ad publicam Sultani audientiam admissus fuisset, solenni oratione exposuit, se amicitiae et pacis inter Vladislaum IV, Dominum suum, et Sultanum servandae causa missum esse. Respondit barbarus: se utramque regi Poloniae non negaturum, dummodo Mahometis sacra amplexus, sese fulgidae Portae vasallum profiteatur, et munitiones in confinibus regni extructas diruat. Tam indigna propositione punctus legatus dicere non est veritus: *de hujusmodi conditionibus sermonem esse non posse, quandiu Polonis manus superessent, quibus gladios stringere possent, Si Turcae primi aciem explicaverint, Polonos postremos campo cessuros.* ²⁾ Magna quoque confidentia et dexteritate eorum, quae non ita pridem ad Chotimum evenissent, mentionem iniecit, quae Sultani satellitibus bilem commovit, at ipsummet Amurathem, quantum e vultu hariolari licebat, minime offendit. — Pax non est turbata; nam cum rex paulo post bello Moscico gloriosum finem imposuisset, Turcis non amplius animus fuit, eum bello lacessendi. Qui eventus, licet non tam Trebinii conatibus, quam potius fortunae bellicae adscribendus sit, negari tamen nequit, eum hanc legationem cum magna sui laude et nominis Poloni honore absolvisse. Vid. Piasecki in Chron. ad anno 1634, fol. 465, et Wassemberg. in historia Vladislai IV R. P.

a sponsa sua plerumque abesse cogeretur, non tamen omni circa eam merito vacuus e vita discessit; nam et privilegii magni momenti, quod A. D. 1424 Vladislaus II Capitulo cathedr. dederat, confirmationem apud Vladislaum IV procuravit, ¹⁾ et gremium hujus collegii Friderico Alembek, viro erudito, in labore indefesso, jam antea de dioecesi bene merito, et postea non pejus merito, ad ejus commendationem per Vladislaum R. ad Canonicatum promotum, sapienter redintegravit, ²⁾ et Canonicatum fundi Bakuńczyce, cujus res imprudenti antecedentium possessorum administratione pessimi verant, a ruina salvavit. ³⁾

A. D. 1643 Synodus provincialis Varsaviae celebrata est, cui Trebinus quoque interfuit. ⁴⁾ Anno sequenti

¹⁾ Vid. docum. nro. I. De privil. Vladislai II, vid. nos sub. Janussio Lubinio.

²⁾ Cf. de Alembek dicta sub. P. Gembicki. Perlustrata dioecesi librum „Status ecclesiam D. Prem.“ elucubravimus, in quo singularum originem, jura et possessiones accurate descripsit. Dolendum est, hoc opus, Długossiano beneficiorum libro suppar, deperditum fuisse. — Ad Canonicatum evectus de dioecesi et ecclia cathedr. bene mereri non destitit, et inter alia MSS. librum conceinnavit, quo omnia eppatus et Capituli privilegia accuratissime descripsit. Hoc volumen in honorem sui benefactoris, Alexandri Trzebiński, E. P. „Trzebinianam“ vocavit. De aliis ejus lucubratiunculis vide praefationem ad praesens opus.

³⁾ Ad preces Andreae Podolski, Canonici hujus fundi litteris suis dd. Vilnae 5 Martii 1644 Frid. Alembek, Canonicum P. et Augustin. Lubek, paroch. Miżynecen. Decan. Mościscen. qua Commissarios ad indaganda jura et possessiones hujus Canonicatus delegavit, qui singulos tenentarios et emphyteutas aditarunt, eorumque documentis stricte examinatis, decretis suis definiverunt, quantum quisque titulo census Canonico fundi Bakuńczyce pendere obligaretur. Vid. Acta Officialatus Stephani Sיעיński ex anno 1644.

⁴⁾ Celebrata est Varsaviae inde ab 8 Nov. 1643, praesidente Mathia Lubieński AEp. Gnesn. — Conclusa ejus impressa extant Varsaviae typis Petri Elert 1646 in 4to. Vid. quoque Act. Capit. ad anno 1643, pag. 438 sqq.

Vladislaus IV pro reuniendis cum ecclā Dissidentibus colloquium charitativum Thorunii indixit.¹⁾ Vanus labor, eos convincere velle, qui nolunt convinci, ne falsi videantur! Eodem anno 1644 Trebinius Varsaviae animam Deo reddidit, a Dioecesi sua, et cunctis, qui eum noverant, sincere deploratus.²⁾

¹⁾ Conventui praesidebat Georg. Ossoliński R. P. Cancellarius, in cujus locum sub finem successit Joan. Leszczyński, Castellān. Gnesnē. Catholicae ecclāe dogmata defendebat Georg. Tyszkiewicz, eppus Sagomitiae, pro Lutherānorum placitis Samuel Guldensternius, pro Calvinianis Sbigneus Gorajski, Castellān. Chelmens. decertabant. Ariani, Catholicis aequae ac Dissidentibus exosi, a disputatione penitus exclusi sunt. Tractatus a 20 Augusti usque ad 21 Novemb. 1644 durarunt; tantum vero aberat, ut Dissidentes Catholicis reunirentur, ut potius animis magis quam antea ab invicem alienatis discederent. Acta hujus conventus theologici prodierunt Varsaviae 1646 in 4to. Vid. quoque Piasecki in Chron., et Kwiatkiewicz in „Roczne dzieje“ ad an. 1645.

²⁾ Obiit Varsaviae die 25 Jul. 1644, et sicut Acta Cap. (vol. 485) notant, „universam republ. optimo animatore, Dioecesi suam suam vigilantissimo ac benignissimo animarum pastore et ep̄o viduatam in suspiriis et desideriiis, non facile finem habituris, reliquit.“ Ecclā cathedr. olim antependium majoris altaris rubrum et auro intertextum e dono hujus Praesulis possidebat. P. Potocki in Centuria clariss. virorum de ipso scribit: „Trzebinium frustra requirat aetas nostra, posteritas aequabit raro.“ Juszyński in Dictionar. poēt. pol. (tom. 2, pag. 262) ipsum quoque poētis minime vulgaribus accenset, atque ad testimonium Andreae Kanon S. J. provocat, qui in epla, qua Trzebinio poemata sua dedicavit, ita scribit: „Et sane geminam illam Poloni Apollinis jacturam, Kochanovium loquor et Sarbievium, immoderatus ferremus, nisi quod in illis amissum esset, in te restitutum gauderemus.“ Idem auctor et Oden scripsit in laudem poētae Alexandri Trzebiński. Piasecki conqueritur, cognatos Trzebinii post obitum ejus de proventibus eppatus plus accepisse, quam juxta statutum de anno gratiae eis competeret, et nihilominus varias praetensiones ad bona mensae eppalis formasse, ad quas examinandas aliquot de Capitulo delegari postulat. Vid. Act. Cap. 1647 vol. IV, fol. 613.

DOCUMENTA AD EPPATUM

PAULI PIASECKJ.

- I 1645. 10 Maji. Approbatio foundationis Valer. Pysznički, Parochi Hussakov. pro Concionatore confraternitatis SS. Corp. Christi in ecclā cathedr. Prem. Act. epp.
- II 1645. 10 Julii. Approbatio foundationis Simonis Kuzkowski, parochi in Czyszki pro altari S. Annae in ecclā Niżankovicen. et erectio hujus altaris. — Ibid.
- III 1645. 23 Mart. Brzozo. — Approbatio privilegiorum oppidi Jasliska. Ibid.
- IV 1645. Brzozov. 23 Martii. Approbatio privilegiorum per antecedaneos Eppos oppido Brzozov. concessorum. Ibid.
- V 1646. 7 Febr. — Approbatio foundationis Samuelis Malicki, Archidiaconi Premisl., pro Votiva de Passione Dni in ecclā cath. Prem. Ibid.
- VI 1646. Brzozov. 10 Aprilis. Instauratio erectionis Cappellae Pass. Dni et in arce Kamieniec inferiori. Ibid.
- VII 1646. Cros. 5 Novemb. Approbatio foundationis pro altari „Ecce homo“ in ecclā Krosn. per Sophiam de Bobrek Skotnicka factae, et erectio Rorantistarum ad idem Altare. Ibid.

- VIII 1646. Brzozov. 20 April Dismembratio ecclae in Żo-
lynia ab ecclesia in Łancut, cui eccla in Ko-
sina incorporatur. Ibid.
- IX 1647. 30 Octob. Approbatio foundationi Andreae Po-
dolski, Can. cath., pro tertio ministerio ad
altare SS. Corporis. Christi in eccla cathedr
Prem. Ibid.
- X 1648. Brzoz. 23 April. Approbatio foundationis Al-
berti Porcii de Lanxset, Scoti, pro praeben-
da concionatoris ordinarii in eccla Krosn.,
et erectio dictae praebendae. Ibid.
- XI 1648. Brzozo. 4 Febr. Ecclae parochiali in Giedla-
rowa decimae novales de praediis in Brzóza
et Bidaczow ceduntur. Ibid.
- XII 1649. Brzozov. 10 April. Confirmatio privilegii Val.
Herbort Eppi Pr. dd 1 Sept. 1562, quo com-
munitati Ruthenorum in Radymno certus fun-
dus pro aedificanda eorum ecclesia donatus
fuit. Ibid.

XXXVII. PAULUS PIASECKI

ARM. JANINA

E. P.

1645—1649.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Vladislaus IV.	Innocent X	Mathias Łu- bieński
Joann. Casim.	1644—1655	

Archi-Eppus Leopold.

Nicol. Krosnowski 1645 — 1653.

Piaseciorum familia teste Niesiecki primitus Jano-
wsciorum nomen gerebat, acquisita vero villa Piaseczno,
in districtu Radom., ab ea agnomen mutuata est.

Paulus Piasecki¹⁾ parentem habuit Sebastianum et
Catharinam Gromadzka armorum Ostoja. Prima studia in
patria peregit. Adolescens 17 annorum Pragensem Aca-
demiam adiit, inde Romam commavit, ubi theologiae et
juri canonico cum magna sedulitate operam dedit. Fuit in
Urbe 1599, dum Clemens P. VIII magnum Jubilaeum
aperiret.

¹⁾ Notitias de Piasecio praebent: Niesiecki, Siarczyński, Le-
towski in operibus saepe citt.

Reversus ad domesticos penates protectorum nactus est Laurent. Goślicki, tunc jam eppum Posnan.,¹⁾ a quo Canonicatum in eccla ejus cathedr. obtinuit.

Post fata sui benefactoris studiorum causa Romam repetiit, ubi laurea doctoris in jure utroque redimitus, a S. Pontifice Protonotarius Aplicus creatus est. In reditu suam „Praxin eppalem“ Venetiis 1611 prelo subjecit.

A supremo r. Mareschallo Myszkowski recommendatus inter Secretarios regios assumtus est, et cum styli nitore prae caeteris polleret, Sigismundo III a scribendis epistolis fuit. Gratiae regiae fructus erant plura beneficia Canonicatui Posnan superaddita, scil. Archidiaconatus Varsav. et Lublin., Praeptura Caliss. et Canonicatus Sandomir. 1624 post Joann. Wężyk, ad eppatum Posnan. promotum, Abbatiam Claraetumbae (Mogila) accepit. Nominine Joannis Alberti et Caroli Ferdinandi, regiorum principum, episcopatus eorum, Varmien. et Wratislaviensem administravit.

A. D. 1627 factus est Eppus Camenecensis.

Post obitum Sigismundi III magnam turbam in se concitavit, cujus haec fuit occasio. Vladislaus IV R. P. mira venustate Elisabethae, filiae Friderici, electoris Palatini ad Rhenum, captus, matrimonium cum ea contrahe-
re gestiebat. Obstabat cultus diversitas; nam sponsa Calviniani dogma sequebatur, cui nullo modo renunciare vole-

¹⁾ Inter specimina benevolentiae hujus Praesulis erga Piasecium illud non postremum est, quod morti proximus MSSta. sua ipsi donaverit. Unum ex illis acquirivit bibliotheca Zaluskiana s. t. „De haereticis discursus, exercendi animi causa coeptus“ et cum tali subscriptione: „Mors patroni faventissimi Illmi Laur. Goślicki E. Posn. die ult. Octobr. in anno D. 1607 incidens, filium praecidit, meque variis jactandum calamitatis procellis reliquit. Utinam datum fuisset comitari patronum! Paulus Piasecki. Canonicus Posn.“

bat. Ex hoc capite regis consilium catholicis Senatoribus et ordini equestri, maxime vero eppis, displicuit. Solus Piasecius, Alexandri regis exemplum allegans, qui Helenam schismaticam, M. Ducis Moscoviae filiam, uxorem habuit, honesto regis amori connivendum censuit, cum experientia teste coarctatio regiae libertatis in uxore ducenda semper noxia fuerit, et non semel extinctioni prosapiarum regiarum ansam praebuerit. — Propter hanc sententiam antistes noster multum vapulavit,¹⁾ rex vero majori parti sese accommodans, mutato consilio Caeciliam Renatam, Ferdinandi II Rom. Imp. filiam, uxorem accepit.

Anno 1640 Piasecius transiit ad eppatum Chelmensem, inde vero 1644 ad Premisliensem progressum fuit.²⁾

¹⁾ Calumnia est Piasecium spe pinguioris eppatus ductum votis regis velificatum esse; nam nec 1635 eppatum Posnan. obitu Henrici Firlej, nec sequenti eppatum Premisl., promotione Andreae Szoldrski vacantem, obtinuit, sed primum 1640 Chelmensem accepit, ex quo tandem ad Premisliensem gradum fuit.

²⁾ Litterae nominationis regiae sunt dd. Cracoviae 8 Aug. 1644, in quibus Vladislaus IV Piasecium tali encomio decorat: Deliberantibus nobis, quoniam in locum nuper defuncti „R. in Christo Pris. Alex. Trzebiński E. Pr., Pro Cancellar. R., substitueremus, Dominationibusque Vris. proponeremus, facile in oculos Nostros incurrit non tantum emerita virtus, eximia pietas, singularis cruditio, sed et antea in eppatu Camenecensi ac Chelmensi vita Rdi. in Christo Pris. Dni. Pauli Piasecki E. Chelm., Abbatis Claraetumbae, de ecclesiae Dei, deque olim divae memoriae serenissimo parente nostro, nobisque et tota domu regia nostra optime promeriti, cujus sive vetustam stirpis nobilitatem consideramus, sive rarum animi et ingenii dotes modestiae societas pensamus, sive continuos pro republica, et eccla Dei exantlatos labores, in quibus prope consenuit, revolvimus, sive denique res non minus docte scriptas, quam gloriose et praecclare per eum gestas, trutinamus, his omnibus dotibus, tam a natura, stirpe, indole, quam a meritis et virtutibus eum abundare videmus, quas ad ornandam

Fuit vir eruditus, lucubrationibus suis litterariis optime notus ¹⁾ nec minus pastor zelosus, qui praxin eppalem, quam pro aliis instruendis elaboravit, ad regimen sui gregis prudenter applicabat.

En praecipuae ejus in hac Sede gesta:

„tuendamque non solum hanc dignitatem, sed et majorem quamque in ecla Dei praeminentiam et functionem necessarias judicamus.“ (Vid. Act. Cap. vol. IV fol488, sq.) Die 3 Decembr. 1644 ab Innocentio X. confirmatus. 3 Febr. 1645 in possessionem spiritualium in persona Joannis Skrzyński, Canonici Chelmi. Praepti. Mielec., solenniter introductus, 21 Febr. 1646 Premislam advenit, a Capitulo et numero populo, qui in occursum ejus festiva processione exiverat, cum laetitia exceptus, in assistentia multorum nobilium tam Senatorii, quam equestris ordinis et inter tormentorum fragorem ad eccliam cathedralem deductus, praescriptum juramentum de statutis hujus eccliae observandis praestitit. (Ibid. f. 532—538.)

- ¹⁾ Praeter opus canonicum s. t. „Praxis episcopalis“ a nobis supra cit., ob praestantiam saepius, videl. Venetiis 1613, Coloniae 1615 et 1620, Cracoviae 1627 et 1643 recusum, scripsit etiam opus historicum s. t. „Chronica gestorum in Europa singularium“ in quo gesta inde a tempore Stephani Bathorei R. P. usque ad Sigismundum III contractus, eventus vero, post coronationem hujus monarchae secutos ab anno 1588 usque ad anno 1645 fusiori calamo exponit. Prima editio lucem vidit Cracoviae 1645 fol., altera ibid. 1648, tertia Amstelodami, sine loci et anni indicio, cum observationibus ad calcem adjectis, quibus quedam loca, ubi author de rebus Gallicis et Belgicis tractans, a veritate aberravit, rectificantur. Opus hoc Piasecius calamo tantum describi nec nisi familiaribus suis patere voluit; at bibliopola Cracov. Franc. Caesarius, in cujus manus MS. inciderat, nefas esse duxit, illud publico usui subtrahere, inscioque auctore illud proelo subjecit. Praefatio directa est ad Jacobum Piasecium, Coadjutorem auctoris in Abbatia Claraetumbae, et e fratre nepotem, cui instituti sui rationem breviter exponit. Hoc libro Piasecius qui jam olim, eo quod connubio regis cum filia electoris Palatino — Rhenani faveret multorum invidiam incurerat, plurimorum contra se odia concitavit, qui non tantum ipsum, quoad vixit, variis modis divexabant, sed et defuncti familiam persequerantur. At posterii aequiores judices Piasecium, quae candidae veritatis amatorem, melioris notae historicis accenserent, ac praesertim eam partem, quae Sigismundi III tempora

Ecclesias Dioeceseos per delegatos lustravit, ¹⁾ excepta Krosnensi, quam personaliter visitavit, et incendio pollutam reconciliavit, ²⁾ capellam vero ejus cum altari SS. Petri et Pauli Aplor. consecravit. ³⁾ In eadem ecclesia Krosn. altare „Ecce homo“ cum Collegio Rorantistarum erexit. ⁴⁾ Parochiae in Giedlarowa dotem decimis novalibus de praediis in Brzóza et Bidaczov melioravit, ⁵⁾ beneficium in Żolynia ab eccla in Łancut separavit, ejus loco vero praepo Łancutensi beneficium in Kosina incorporavit. ⁶⁾ Innovatam fundationem Capellae in arce Kamieniec inferiori approbavit, ⁷⁾ privilegium Herborthianum pro eccla Ruthenorum in Radymno renovavit, ⁸⁾ eique de pastore cum S. Rom eccla unito providit. ⁹⁾ Executionem

complectitur, magni faciunt. Non tamen omni naevo auctor caret, ac praesertim PP. S. J. interdum justo iniquior est.

- ¹⁾ Vid. in Actis ejus edictum dd. 12 April. 1646, ubi visitationem eccliar. indicit, ad calcem voluminis autem operata visitationum peractarum.
- ²⁾ Reconciliatio haec 3 Novemb. 1646 subsecuta est. (Vid. Act. visit. cit.)
- ³⁾ Vid. visit. cit. Capella haec fundata est a Roberto Porcio Lanxset, gente Scoto, mercatore et S. R. Majest. servitore, qui idem et Concionatoris praebendam fundavit. (Vid. docum. nro. X.)
- ⁴⁾ Vid. docum. nro. VII.
- ⁵⁾ Vid. docum. nro. XI.
- ⁶⁾ Vid. docum. nro. VIII.
- ⁷⁾ Vid. docum. nro. VI.
- ⁸⁾ Vid. docum. nro. VII.
- ⁹⁾ Vid. Acta eppatus ejus sub. 15 April. 1645 ubi haec leguntur: „Wiadomo czynimy obywatelom miasteczka naszego „Radymna religii greeckiej, isz zachowuiąc przywileie staro- „dawne, wedle których mają być podawani Popi do Cerkwi „w tymże Radymnie będących, i zapobiegaiąc nieządom, co „po ten czas Popi biegunowie do nich nieporządnie wcho- „dzili i nieporządnie one sprawowali, sacrilegia i święto- „kradztwa czynili, przedaiąc i tracąc ich srebra i oehędostwo „sprawione od parafianów Bazylii Popa urodzonego w Ra- „dynie, który nam wprzód przysięgił posłuszeństwo, i uczy- „nił przed nami wyznanie wiary katolickiej, że nie inaczej „wierzy i uczyć będzie, jedno wedle nauki katolickiej, i że

constitutionum synodaliū quoad bona ecclesiastica,¹⁾ et contra Judaeos latorum²⁾ ursit. Privilegia oppidorum ep-

„zwierzchności Władyki Sylwestra Hulewicza nieuniatskiego nie będzie przyznawał, ale samey naszey zwierzchności podlegać będzie, jako jedyny dziedziczny tey cerkwi podawca podaliśmy mu na przedmieściu Radymkiem cerkiew do trzymania i rządzenia, także i drugą cerkiew, która jest w tymże miasteczku poleciliśmy mu do zawiadywania, aż drugiego Popa obmyślim do niey, jeżeli ten sam obrzędowi niey nie podola, albo do upodobania naszego.“ — Ex quo concludendum videtur, Premisliae tunc nullum eppum ruthen. unitum adfuisse, adeoque Athanasium Krupecki, cujus obitum Schematici Ruthenorum ad annum 1651 reponunt, anno 1645 jam in vivis non fuisse.

¹⁾ Magnus abusus irrepsit, ut Eppi, praesertim obtenta ad aliam sedem nominatione, minores bonorum mensae particulas e. g. advocatias, hortulanas, molendina et similia saecularibus clientibus suis conferrent; cui malo mederi intendens Synod. provinc. Lubienskiana ex anno 1643 decreverat: ut privilegia super hujusmodi bonis ab AEppis vel Eppis, etiam cum consensu Capituli data nulla sint, ac eorum successoribus sic alienata reposcere liceat, nisi si collatio AEppi vel Eppi et Capituli consensus 20 saltem diebus mortem vel translationem conferentis praecesserit. Hac lege nixus Piasecius cuncta vasallorum eppatus Prem. privilegia strictae revisioni subiecit, quo facto nonnulla ex eis acceptavit, alia vero uti expirata, aut originetus robore carentia, sustulit et abrogavit. (Vid. libr. Cap. ex anno 1546.)

²⁾ Decreta contra Judaeos, vid. in libro constit. synodal edit. Weżyk ex anno 1630 fol. 265, 266, 268. Piasecius edicto vetat: ne Judeaei pueros, ancillas, feminas Christianas, praesertim nutrices aut obstetrices in domibus suis famulatus, servitii causa aut alio quovis praetextu teneant, — magistratibus locorum sub poena interdicti observationi hujus ordinationis advigilare praecipit, Christianos vero, Judaeis famulantes, ab ingressu in ecclesiam et Sacramentorum susceptione arceri jubet. Nihilominus tamen inter privilegia a Piasecio collata deprehendimus unum dd. Brzozov. 19 Febr. 1646, quo infideli Judaeo Abrahamovic facultatem dat, emendi aream in oppido eppali Radymno, in eaque domum de ligno vel cocto latere, non tamen in circulo oppidi, sed in aliqua platea aedificandi, cum libera propinatione liquorum, videl. cremati, cerevisiae ac mulsi more aliorum oppidanorum Radymn., ea tamen conditione: ne subditis eppalibus pecuniam ad usuram det. —

paliū Brzozow¹⁾ et Jasliska²⁾ roboravit. — Fundationem Malicianam pro Votiva Passionis Dni in ecclia cath. approbavit,³⁾ praebendam concionatoris confraternitatis SS. Corporis Christi⁴⁾ et altariam Podolscianam⁵⁾ ad eandem ecclesiam cathedr., in Nizankowice vero praebendam S. Annae⁶⁾ erexit.

Ejus temporibus, et ipso ratihabente, Capitulum cathedralē habitum mantoletti, more aliarum in Polonia ecclesiarum cathedr. assumsit.⁷⁾

Hic videtur fuisse primus Israëlita ad hoc opidum admissus, nam antea nullum ibidem Judaeorum vestigium deprehenditur. Nunc Radimna Judaeis, posteris illas Abrahamidae, scatur.

Ordinationes Capitulum concernentes, quas auctor MS. vit. Epp. Prem. Piasecio attribuit, non sunt illius, sed a Capitulo durante ejus eppatu proprio Marte conditae sunt.

¹⁾ Vid. docum. nro. IV et Acta Cap. de anno 1646 vol. IV, fol. 559.

²⁾ Vid. docum. nro. III, quo immunitates ab antecessoribus suis Pstrokoński, Firlaj et Szoldrski concessas confirmat.

³⁾ Vid. docum. nro. V Act. Cap. vol. IV, fol. 570 seq. Votiva haec nunc quoque quavis fer. 2 absolvitur.

⁴⁾ Vid. doc. nro. I. Fundator fuit Valerian Pysznicki, Paroch. Hussakov. — Concionator ille quavis fer. 5 ante Votiv. de SS. Sacramentum habere, et populum ad devotionem erga SS. Eucharistiam animare tenebatur.

⁵⁾ Vid. docum. nro. IX. Praeter hunc praebendarium altare hoc duos alias habuit ex fundatione epporum Dziaduski et Weżyk.

⁶⁾ Vid. docum. nro. II.

⁷⁾ Capitulares in majoribus festis officio divino cappati i. e. cappis seu palliis longis, absque manicis, induti assistebant. E palliis, pro quotidiano usu decurtatis, orta sunt dalmutia, seu almutia. Tam pallia, quam almutia pro usu hyemati pellibus subducebantur, serius mos invaluit palmutia e pellibus, subducebant, serius mos invaluit dalmutia e pellibus, praesertim armelineis, conficiendi, unde capreolae (Kozki) dicebantur. (Vid. Acta Cap. ex anno 1543.) — In Capitulo generali pro fest. Circumcis. D. 1645 celebrato conclusum legitur: „DD. Plati et Canonici considerantes, minorem clerum eundem habitum cum Capitularibus passim deferre, nec ulla jam in habitu diversitate discerni, tum ob alias ratio-

Tempora Praesulatus ejus, quoad Vladislaus IV vixit, pacata erant,¹⁾ at Rege fatis sublato,²⁾ Cosaci duce Bohdano Chmielnicki seditionem moverunt, Russiamque rubram ingressi, contra catholicos et ecclesias latinas immmanissime saevierunt.³⁾ Premislia ipsa, ab hoste obsidione tentata, singulari providentiae divinae auxilio periculum evasit.⁴⁾

nabiles ac magni momenti causas, praesertim, ut inter caplares personas habitus uniformitas habeatur, et cum aliis Capitularibus aliarum ecclesiarum cathedralium, Premisliensi inferiorum, vestium aequalitas observetur, concluderunt: ut omnes et singuli DD. Caplares quamprimum mantoletta sibi parari curent, eisdemque perpetuo intra et extra dioecesisin, tam privatim quam publice intantur, nulla tamen facta mutatione habitus ecclesiastici solennis, ut videlicet superpellicea et dalmutia retineantur in usu ecclesiastico pro more antiquo secundum praescripta capitularium statutorum. Statutum hoc Piasecius in suo primo ingressu d. 22 Febr. 1645 approbavit, simulque bona post clericos intestatos relicta fabricae ecclesiae addixit. Ex his patet, intentionem Capituli fuisse, ut Canonici, quo a clero minori in vestitu different, extra ecclesiam et cultum divinum mantolettis—(quorum usum Canoniceis ecclesiarum collegiatarum et gratialibus permissus non fuit)—uterentur, in ecclesia vero dalmutia et superpellicea antiquo more gestarent. At pedentim dalmutiorum et capparum usus penitus exolevit.

¹⁾ Causa principalis motuum Cosaticorum fuit oppressio religionis et ecclesiae graecae non unitae per nobilitatem poloniam. Vivente Vladislao IV Cosaci a rebellionem sese continebant; nam ipsum regem genti ruthenae et avitis ejus ritibus satis aequum esse persuasum habebant, injurias vero, violentiasque, quibus afficiebantur, rege invito sibi inferri noverant. Accedit, quod victoria Vladislai IV de Moscis reportata, Cosacis quoque reverentiam ac metum incasserit.

²⁾ Obiit Merecii in Lithuania die 20 Maji 1648.

³⁾ Ea occasione sacerdotes latini, et Judaei a barbaris immmanissime trucidabantur.

⁴⁾ Fer. 6, die 6 Novembri 1648, Cosacorum legiones duce Kapustyński Premisliam adortae sunt tota circumquaque regione praevis cactibus, rapinis, incendiis vastata. Exercitus, hostilis perquam numerosus fuit, et rusticorum ruthenicorum qui se ei associabant, accessione continuo crescebat. His tur-

Obiit Piasecius 1640 Claraetumbae, ubi et sepultus quiescit.¹⁾

bis civitatem irruentibus exigua militum manns, quae Premisliae stationem habebat, duce Vice-Capitano Premisl. fortiter resistebat, ast impetum tantae multitudinis diu sustinere haud valuisse. Igitur obsessae urbis incolae, humanis viribus dif-fisi, Divorum patrocinia ardentem implorabant. PP. S. J. eos, ut B. Stanislai Kostka opem flagitarent, enixe hortabantur. Populus his invitationibus tam lubenter morem gerebat, ut etiam Judaei clamarent: „Stauslawie Kosto, ratuj nas!“ Et revera, cum in summo discrimine civitas versaretur, auxilium insperate supervenit. Franciscus Carolus Korniakt, bonorum et arcis in Sosnieca dominus, cum lecta armatorum manu hostem a tergo aggressus, phalanges Cosacor. dissipavit, ipsoque Kapustyński cum primariis, bellatoribus caeso, urbem obsidione solvit. Vexilla ea occasione Cosacis erepta Korniaktus in ecclesia cathedrali trophaei loco appendit. (Vid. Act. Cap. ex anno 1657 vol. IV fol. 927.) Pro tanto divinae providentiae beneficio Frid. Alembek, Canonicus et Officialis Eppi per omnes urbis ecclesias successive devotionem gratiarum actoream celebrari, et tertium depositiones super mirabili auxilio civitati, in summis angustiis positae, ad intercessionem B. Stanislai Kostka divinitus misso, in Actis connotari disposuit. (Vid. volum. XXVIII Act. Eppal. sub. 11 Januar. 1649.) Acta Archiconfraternitatis sac. Krosn. et Sannocen. praeterea adnotant sub. episcopatu Piasecii oppidum Jaśliska, Żmigród, Lesko et Nowotaniec pestilentia fuisse afflictum.

¹⁾ Ad finem vol. XXVIII Act. Consist. sequens legitur adnotatio: „Finiunt Acta A. R. Frid. Alembek S. T. Dris. et sub. Praesulatu Illmi ac Reverendisimi D. Pauli Piasecki, „D. et A. S. gratia E. P., Abbatis Claraetumbae, quem, „optimum Senatorem, ecclesiarum et cleri amantissimum pontificem, in coenobio Abbatiae suae ad Claraetumbam tunc „temporis agentem, divinae voluntatis beneplacitum ab humili „hac lacrymarum et mortalitatis valle ad locum aeternitatis „evocavit, die Xma mense Augusti anno sal. 1649, aetatis autem 70 currentibus.“ Initio voluminis agglutinata cernitur chalcographica Piasecii imago, cui dictus Alembek manu sua talem adjectit subscriptionem: „Effigies proxime vera Illmi „ac Reverendisimi D. Pauli Piasecki, D. et Apl. S. gratia „Eppi Prem., Abbatis Claraetumbae quem virtus ita sibi proprium vindicavit, ut nullas in eo fortunae partes reliquerit.“ Fuit vultu austero, virtutis et veritatis amator rigidus, disci-

In eccla monasterii Claraetumbae Simon Starowolski
sequens legit ejus epitaphium:

Anno Christi MDCXLV, Innocentii P. X. primo,
aetatis meae LXVI ego Paulus Piasecki, eppus Premisl.,

plinae ecclesiasticae vigilans custos, non tamen sine indulgentia erga imbecillitatem humanae naturae. Pietatem viri et orthodoxae fidei zelum temperabat erga errantes tolerantia. Domus ejus hospitalis fuit, at mensa frugalis. Subditis verus pater erat, egentibus nunquam auxilium negavit. Non tantum fratris sui Remigiani, camerarii Sanoc., filios egregie educavit, (e quibus Jacobus, Abbatiae Claraetumbae coadjutor ipsi praemortuus est, Remigianus ecclae catedr. Premisl. Cantor fuit,) sed et alios bonae spei juvenes, nobili genere ortos, ac studiis operam navantes de mensa sua alebat. Horas successivas operibus pietatis et laboribus pontificalibus subtractas, litterarum studiis impendebat. Munia et dignitates non affectabat, iis vero, quae non quaerenti sponte obtigerant, ad ecclesiae et patriae emolumentum quam optime fungi satagebat. — Oratione funebri laudatus est a Floriano principe Czartoryski tunc Canonico Cracov., et a Stanislawo Zyznowski, Professore Academiae Cracov., ejus panegyricus „Bonus patriae „Senator et antistes“ Cracoviae 1649 typis excusus est. Capitulum cathedr. in epla ad Innocentium P. X de ejus obitu ita scribit: „Amisimus eppum, ejus vitam et pastorem curam ita nobis summa consumataque virtutum perfectio condiverat, ut aetate, quantam primi mortalium vivere, dignissimum judicarem. Sed alia divini decreti fuit sanctio, e qua pietati nostrae, gratam optimi parentis memoriam recolenti, nihil reliquum superest, quam tristes lacrymae.“ (Vid. Act. Cap. vol. 683.) Acta Eppalia (vol. XXX, fol. 60) continent transumptum testamenti ejus, die 13 Junii 1649 Claraetumbae scripti, quod hunc in modum inchoat: „Ego peccator Paulus Piasecki, E. P. Abb. claraetumbae, cum dudum pertactus vitae, quam anxiam semper duxi, a primis pueritiae annis omnia humanorum malorum peressus, laboribus curisque duris exercitatus, infortuniis, malevolorum persecutionibus paene supra vires gravatus, ac perpetuis invidorum odiis, nulla ansa data, pressus, fereque oppressus, mortem inter tam saevas vitae meae procellas tutissimum portum desideravi, et cum sapiente beatiore eos, qui moriuntur, magisque, qui non nascuntur constanti semper tam in adversis,

Abbas Mogilae post dueros labores a prima aetate in litteris inter angustias, in aula Sigismundi III R. P., cujus arcana, et ejus filiorum, Joannis Alberti Varmien., Caroli Ferdinandi Vratislav. episcopalia, feliciter curavi, inter aemulationes acerbas in eppatibus Camenecensi, Chelmensi, Premisliensi, inter lucubrationes, curasque anxias exantlatis hic locum quietis mihi paravi. Hem! praecessit huc, qui longe subsequi debuisset Nepos, reverend. Jacobus Remigiani Piasecki, abbas Mogilae designatus, Praeptus Chelm., Regis Vladislai IV Secretarius, Lublini, dum in tribunali regni judicis deputati munus agit, extinctus febre XI maji hujusce anni, aetatis XXX. Magna spe frustratus suos majori moerore replevit.

„quam in prosperis (licet haec vix gustaverim) sententia affirmavi, ideoque quotannis testamentum scripsi, quod nunc recudo.“ Non dives obiit. Remigianum, Cantorem Prem., haeredem scripsit universalem, ita tamen, ut haereditatem, praesertim bona immobilia, ad membra familiae, pro majori minorive ejusque exigentia, transmitteret. Capitulis Camenecensi et Chelmensi singulis 1000 fl. pol. pro anniversario assignat, Varsaviensi 500 fl. pol. Capitulo vero Prem., si primo, secundo aut tertio trimestri mori contingat, omnes proventus ex anno gratiae massam suam concernentes, addicit, si vero ultimo quartali e vita disceserit quo in casu totius anni fructus ad massam defuncti spectabant,) 2000 flor. pol. pro Anniversario enumerari jubet, reliquum haeredibus destinat. In eccla monasterii Claraetumbae majus altare, et scamna eidem proxima sumtu massae suae deaurari disponit. Executores constituit: nepotes suos Regimianum et Petrum, quibus e Capitulo Prem. adjungit Samulem Malicki, Archidiaconum et Frid. Alembek, Canonicum ac officialem suum. Anniversarium ejus in ecclesia cathedr. olim durante Cap. generali post fest. S. Joan. B. absolvebatur, nunc d. 8 Augusti cum aliis in communi persolvitur.

DOCUMENTA AD EPPATUM
JOANNIS ZAMOYSKI.

- I 1660. 18 Jun. Approbatio privilegiorum oppidi ep-
pal. Jaśliska. Act. epp.
- II 5 Jul. Erectio altaris S. Thomae et praeben-
dae ad idem in eccla par. in Staromieście
Act. epp.
- III 1651. Brzozov. 3 Jul. Parochus in Krolik ab one-
ribus dominicalibus ex agris per Adam. No-
wodworski E. Pr. ecclesiae donatis, liberatur.
(Vis. Sier.)
- IV 1654. 28 Jan, Mathias Sielski, Pleban. Fulstin. et
Jacob. Zasański pleban. Wojtycensis, consti-
tuuntur Comissarii eppales pro consignandis
juribus et proventibus ecclae in Dublany, pri-
vilegiis ejus per Tartaros crematis. Act. epp.
-

XXXVIII. JOANNES

B A P T.
ZAMOYSKI

STEM. JELITA

E. Pr.

1650 — 1654.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim R. P.
Joan. Casimir.	Innocent. X.	Math. Łubieński
	† 1655.	† 1652
		Andr. Leszczyński.

AEpp. Leopol.

Nicol. Krosnowski † 1653.

Joann. Tarnowski

Joannes Jelita Zamoyski, ¹⁾ Joanne Castellano Chel-
mensi et matre Wisniovecia progenitus, adolescens ordi-
nem FF. Praedicatorum ingressus est (1615). Studia the-
olog. Romae absolvit, ibidemque doctoris S. theologiae
gradum emeruit. Cum scientia sacrorum vitae sanctimo-
niam copulans, a fratribus suis Prior Conventus Cracov.
ad SS. Trinitatem electus est. Inde ad eppatum Bacovi-
ensem (in Moldavia) ²⁾ processit, post mortem vero Pauli

¹⁾ Notitias de eo exhibet P. Niesiecki in „Korona polska.“

²⁾ Ille Eppatus pro Catholicis r. l. in Valachia et Moldavia
degentibus, erectus fuit, unde et passim eppatus utriusque

Piasecki a Joanne Casimiro. R. P. eppus Premisl. nominatus est.¹⁾

Summe calamitoso tempore munus pastorale adiit;²⁾ nam 1650 dioecesis inaudita aquarum exundatione³⁾, quam

Valachiae dicebatur. Juxta Naruszewicz ab Urbano P. V. anno 1370, petente Latizlav, Valachiae Vojevoda, erectus fuit, qui cum matre sua Clara ritum lat. amplexus est, ut se ab infestationibus Hungarorum, Valachiam, qua terram Schismaticam continuis incursibus vexantium, securum praestaret. At, quia dictus princeps inter subditos suos non multos sequaces reperit, ideo et eppatus ille fere tantum titularis mansit. Sedes eppalis originetenus fuit in oppido Moldaviae Czereth (Seret), at, quum anno 1403 Tartari locum hunc, cum monasterio FF. Praedicatorum, ubi Eppi residebant, vastassent, ad urbem Bacou seu Bakow translata est, unde eppi „Bacovienses“ scribi coeperunt. — Dotationem constituabat praebenda canonicalis in Capitulo Metrop. Leopol., et beneficium parochiale in Śniatyn, ob tenuitatem vero proventus cathedrae huic fere tantum Religiosi ord. S. Dominici aut S. Francisci e terris regis Poloniae praeficiebantur. Post dismembrationem regni Poloniae cum C. R. Regimen Austriae cum pluralitatem beneficiorum non toleraret, episcopatus hic amissa dote, in Galicia sita, extinctus est. — Vid. Naruszewicz in hist. nar. pol. tom. VII, pag. 27, 28. Niesiecki, Korona pol. tom. I sub.: Biskupstwo woloskie pag. 86, — Zacharyasiewicz in prologomenis ad vit. Eppor. Prem. pag. XIX et XXVI, not. 3.

¹⁾ Litteris dd. Osiecko 17 Sept. 1649 ad Capitulum Prem. datis Joannes Casimirus R. P. Zamoseii nominationem his verbis insinuat: „Optassemus longiorem vitam Rdo. olim in Christo Patri Paulo Piaseki Ep. P., sed quoniam ita coelo visum est, ut ex hac vita migraret, substituendum in ejus locum putavimus R. in Christo P. Joannem Bapt. Zamoyski, eppum Bacoviensem, virum non modo claritate generis, sed praeterea doctrina et virtute nobis valde commendatum.“ (Act. Cap. vol. IV, fol. 681.)

²⁾ Ab Innocentio P. X. bulla dd. 8 Id. Decembr. 1649 confirmatus, die 24 April. 1650 in persona procuratoris sui Stanislai Stramszewicz, Custodis cathedr. inthronizatus est. Dies adventus ejus ad cathedram non refertur, mox tamen ab inthronizatione contigerit oportet, siquidem Capitulo fer. 4 post Dom. in Albis celebrato personaliter interfuit. Falsum ergo est, quod autor MS. de vit. Epp. Prem. ex annalibus monia-

ingens ammonae charitas secuta est, annis vero 1651 et 1652 pestilentia⁴⁾ percussa est. Eodem tempore Cosaci

lum Jaroslav. refert, cum die 21 Febr. prima vice ad cathedram ascendisse, Zamościum ut videtur, cum Piasecio confundens, qui hac die primum ingressum anno 1645 fecit. — In primo ejus adventu M. Alex. Zychowski, Paroch. in Potok, panegyricum emisit s. t. „Fama, testis sublimium in ecclae et patria meritorum Joan. B. Zamoyski E. P. — Zamossii 1650 f. Eum pauperem Premisliam venisse illud evincit. quod epla dd. Brzozov. 3 Jun. 1650 scripta a Capitulo Summam 2000 flor. pol. mutuo sibi dari petierit, quae ei e fundatione anniversarii Piasecciani reapse accommodata fuit. (Vid. Act. Cap. vol. IV, pag. 728, 730, 812.)

³⁾ Anno 1650 tanta fuisse memoratur exundatio, ut curia eppalis Brzozoviae aquis innataverit, agri et campi fluctibus tegerentur, casae rusticorum diluvio abreptae diruerentur.

⁴⁾ Acta Cap. fer. 2 post Dom. 18 p. Pentecost. (d. 2 Octob. 1651) celebrati referunt, jam a 2 septimanis pestilentiam in domibus Judaicis grassari coepisse. Capitulum plenioris informationis causa hac super re consules civitatis, medicos et chirurgos interrogavit, a quibus responsum accepit: Certum indubitatumque esse, 4 domus Judaicas pestilentiae contagium a nudinis Jaroslav. concepisse, earumque indigenas et inquilinos alios cum petochiis nigris, alios cum aliis pestilentiae signis decessisse, nec jam aliquid spei securitatis aliorum occurrere, cum praefati Judaei ante mortem magnam conversationem consuetudinemque non tantum cum aliis Judaeis, sed et cum Christianis habuerint. Quo audito Caplares in varias regiones dispersi sunt. (Vol. IV, pag. 774.) — Initio anni 1652 post f. Circumcis. D. Capitulum grl. celebrari non poterat ob justum metum grassantis eo tempore pestis proinde primum fer. 6 post Dom. I Quadages. (23 Febr.) celebratum est (vol. IV, pag. 788.) — In particulari Capitulo d. 7 Maji 1652 celebrato rursus pestilentia erupisse refertur, ob quam causam Caplares gazophylacio ecclae ordinato securitatis causa in varias partes dilapsi sunt (vol. IV, pag. 891.) — Ad placandam iram divinam Eppus jejunia et supplicationes per dioecesin indixit — quod valde probatum fuit Sedi Aplicae, multo magis vero summi pontificis animum id exhilaravit, quod animarum pastores in cunctis decanatibus non attenta peste, et hostilium incursionum periculis, ad ecclae suas permanserint, et fidelibus Sacramenta administrare non cessaverint. Vid. eplam Petri Aloysii Caraffa, S. R. E. Cardinalis

vixdum sopitam rebellionem suscitavit, unde nova eorum in terras Russiac incursio metuenda erat.¹⁾ Haec fuere praeludia malorum, quae mox regnum Poloniae, Joanne Casimiro regnante, in summum discrimen adduxerunt.

Inter has angustias Zamoscus coeptam dioecesis lustrationem interrumpere, et potiore partem quadriennis

dd. Rom. 20 Decembr. 1653 ad Ep. Prem. Joan. Zamoyski, Actis Eppal. vol. XXX sub. 11 Martii 1654 insertam.

¹⁾ Post electionem et coronationem Joannis Casimiri compositio cum Cosacis Zboroviae facta est, rex Bohdano (Theodoro) Chmielnicio scipionem (bulawę) dignitatis ducalis insigne, misit. At cum Senatores regni spirituales nullo modo admittere vellent, ut Schismaticus Metropolita Kijoviensis in Comitibus regni sedem vocemque haberet, Cosaci anno 1650 de novo rebellionis signa extulerunt, et post iteratas victorias Moscoviae Ducis tutelam subierunt (1654,) junctis cum eo viribus contra Polonos certaturi. Inter has turbas (1652) auctore Siciński, status equestris deputato, in Comitibus „*liberum Veto*“ introductum est, quo ad anarchiae incrementum, et exitium regni accelerandum nihil efficacius esse potuit. Pro necessitatibus belli, contra Cosacos gerendi, Mathias Lubiński, Aepus Gnesn. litteris encyclicis dd. Skierniewicis 18 Martii 1650 ad universum clerum saecularem et regularem directis, titulo subsidii charitativi a singulis ecclesiis juxta tariffam, a praedecessore suo Joanne Węzyk statutam, sextuplam contributionem poposeit, quo titulo e Dioec. Prem. Summa 2946 flor. 6 gros. persoluta fuit. (Act. Cap. vol. IV, fol. 705, 741.) At eo non obstante milites, in bonis ecclesiasticis stativa habentes, exactionibus suis clero et subditis ecclesiasticis in effabiles molestias inferebant (ibid. fol. 758.) — Capitulum 1651 litteris Eppi de instante periculo admonitam, pretiosa ecclae cathedr. ad tutiorem locum, nempe ad ecclam cathedr. Culmensem navigio (na dubasie) expedienda decrevit (ibid. fol. 766.) — Auctor MS. vitae eppor. Prem. Brzozoviam circa haec tempora a Cosacis incensam scribit, qua occasione ecclae parochialis conflagaverit. At nullum adest vestigium Cosacos sub eppatu Zamoscii Brzozoviam usque penetrasse, imo visitatio Doenhoffiana (1699,) a tempore illo non adeo remota, testatur: Brzozoviam cum templo suo die 12 Martii 1657 (ergo sub. eppatu Andreae Trebicii) per Rakocianos exustam fuisse.

eppatus sui extra dioecesim transigere consultum duxit.¹⁾ Non praetermisit lugubrem ecclesiae statum Innocentio P. X exponere, a quo, praeter solatium, aplice rescripto varias gratias obtinuit.²⁾

Capitulo cathedr. potestatem fecit, testamenta membrorum suorum approbandi, porro, antecessorum exemplum imitatus, bona clericorum intestatorum fabricae ecclesiae cathedralis addixit.³⁾

Ecclae in Dublany, per Tartaros vastatae, jura et possessiones ad perpetuam memoriam consignari dispo-

¹⁾ Morabatur in Suraz, loco Podlachiae, unde 1653 ad dioecesin rediit, nam in Actis Eppal ante 22 Sept. 1653 ponitur inscriptio: „post felicem suae Illmae Celsitudinis reditum, cessante „periculo pestis.“

²⁾ Lustrata parte dioecesis delegatum ad invisenda limina Aplorum cum relatione de statu dioecesis Romam expedit, in qua inter alia de laicorum in solvendis decimis et censibus ecclesiasticis morositate, et regularium nimia, eos a censuris absolvendi, facilitate conqueritur. Ad hoc gravamen S. congregatio Cardinalium, Concilii Trid. interpretum, ipsi respondet: ut contra laicos, proventus eccliarum injuste detinentes, secundum normam, a S. Concil. Trid. Sess. XXV, Cap. 12 de reform. statutam, procedat, abusibus vero confessorum regularium per reservationem hujusmodi casuum sedi ordinariae occurrat. — Innocentius P. X. Zamoscio facultatem largitur, agonizantibus benedictionem cum indulgentia plenaria auctoritate Aplice impertiendi eamque potestatem etiam cum aliis piis sacerdotibus communicandi, et 12 beneficia saecularia in quibuscumque mensibus, etiam Sedi Aplice reservatis, auctoritate pariter Aplice conferendi. (Vid. Act. Eppal. vol. XXX sub 11 Martii 1654.) Anno 1650 Romae fuit magnum Jubilaeum, ad quod quia e regno Poloniae pauci venire poterant, Innocentius P. X. indulgentias hujus Jubilaei anno seq. 1651 pro tempore a 3 Octobris usque ad fest. S. Andreae Apli ad hocce regnum extendit. (Act. Eppal. sub. 3 Octob. 1651.)

³⁾ Vid. Acta Cap. s. a. 1651 vol. IV, fol. 755, Act. Epp. sub. 18 Jul. 1650. — Propter hanc dispositionem chronographus Archiconfrat. sacerd. Krosn. et Sanoc. ipsi succenset, relationi de ejus in itinere ad novam sedem obitu haec subjiciens: Nota lector! qui mortuorum clericorum nunquam in vita pepercit bonis, suis post vitam spoliatus est:

suit,¹⁾ oppidi Jasliscensis privilegia firmavit,²⁾ parochum in Krolik ab oneribus, respectu certi agri rusticalis incumbentibus, liberavit,³⁾ Rorantistis ecclesiae Krosnensis statuta praescripsit,⁴⁾ praebendam S. Thomae ad ecclesiam paroch. in Staromieście erexit.⁵⁾

A. D. 1651 in Polonia magnum fuit Jubilaeum.⁶⁾ Circa hoc tempus per FF. minores conventuales reliquiae S. Vincentii M, Premisliam sunt advectae,⁷⁾ quarum veneratione civitatis incolae difficillimis pestilentiae, belli Suetici et Cosatici temporibus tot benevolentiae et providentiae divinae specimina experti sunt, ut hunc S. Martyrem civitatis patronum sibi delegerint, quo titulo usque nunc in eccla minoritica peculiari devotione colitur.

A. D. 1654 Zamoscius ad eppatum Luceoriensem translatus,⁸⁾ dum ad novam sponsam festinat, mors in oppido Bilgoraj obvia vitae illius funiculum disruptit.⁹⁾

¹⁾ Vid. docum. nro. IV.

²⁾ Vid. docum. nro. I.

³⁾ Vid. docum. nro. III.

⁴⁾ Vid. Vis. Sierak. de ann. 1745.

⁵⁾ Vid. docum. nro. II.

⁶⁾ Vid. supr. not. ad fin.

⁷⁾ Vid. Act. Epp. vol. XXX ad an. 1651 fol. 137.

⁸⁾ Vid. Act. Cap. ad anno cit. vol. 839, ubi legitur: in Capitulo partic. d. 2 Decembr. 1654 celebrato productas fuisse litteras Cracoviae 20 Nov. exaratas, quibus ad notitiam deducitur Breve Aplicum pro Rmo. in Christo Pr. Joanne Zamojski ad capiendam possessionem eppatus Luceor. Cracoviam appulisse, et ad suam Rvmam Paternitatem transmissum esse; — quo facto Capitulum d. 10 Decembr. 1654 Administratorem spirituum et temporalium constituit Remigianum Piasecki, Canonicum Prem., Praeceptum Hrubieszov. — Acta Epp. ad calc. vol. XXX notant: Zamoscium d. 19 Decembris. 1654 Brzozovia discessisse.

⁹⁾ Jacet in Colleg. Zamoscensi, quam, cum adhuc eppus Bacovien. esset, in honorem S. Thomae Apli dedicavit. Obiit d. 1 Jan. 1655.

Potocki in „Centuria vir. illustr. eum sequenti encomio celebrat:“ Vir in suo populo pro concione docendo reli-

Epitaphium J. Z. in ecclesia collegiata
Zamoscensi.

Hospes! Ecce, qui fuit non est. Joan. Bapt. Zamoscius, non genere magis, quam doctrinae et virtutum luce clarus, primum familiae Dominicanae professus, sacr. theologiae doctor, post ad altiora assumtus, et serenorum Polonia regum favore pontificalibus infularum insignibus honestatus, Bacoviensis in Valachia, Premisliensis in Russia, Luceoriensis in Volhynia, quam extremam dum prehendere tendit, prope metam concidit, Bilgoraji in itinere ab auctore vitae evocatus anno repar. salutis MDCLV ipsis Calend. Januar. Ita mors invida nec virtuti parcit, nec honori. Tu, si pius es, pio egenorum patri, litteratorum patrono, bonorum civium promotori, optimo reipubl. Senatori, et in pastoralis administratione verbo et exemplo laudabiliter versato antistiti imortalem mortuo apprecare vitam.

„giosus, ita in conciliandis procerum dissidentium animis „felix, ostendit, haud inutiles ac Senatores.“ — In fine Actor. Eppatum vol. XXX fol. 521 tale legitur ipsius elogium: „Vir omni genere virtutum conspicuus, prosapia illustrissimus, generositate et humanitate rarissimus, judicio sublimis, prudentia maturus, doctrina admirabilis, pietate, liberalitate, vitae sanctitate exemplaris, aliisque virtutibus refertissimus, ita ut merito eppus „ecclesiae, cathedrae doctor, populo fideli et ovibus curae suae „commissis bonus pastor praefuisse dici meruerit. Qui in „ipso translationis de Premisliensi in Luceoriensem eppatum „itinere secundum divinae voluntatis ordinationem et beneplacitum fati cessit cum magno planctu et nimio dolore „omnium clientum suorum.“ Capitulo Prem. testamento suo argenteam imaginem Christi passi, magni ponderis, et argenteum cantharum, atque 200 flor. pecuniae legavit. — Vid. Act. Cap. sub. anno 1662, vol. V, pag. 41.)

XXXIX. ANDREAS

TRZEBICKI

STEMM. ŁABĘDŹ

E. P.

1655—1658.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Joan. Casimir.	Alexand. VII 1655—1667.	Andreas Leszczyński † 1658.

Archi. Epp. Leop.

Joannes Tarnowski.

Andreas Trzebicki, ¹⁾ 1607 patre Martino, Castell. Wielunensi, matre vero Catharina Roźniatowska natus, in linea materna Mathiam Łubieński, AEppum Gnesn., et Stanisl. Łubieński, ²⁾ eppum Płocensem, cognatione attingebat. Scholas inferiores Calissii apud PP. S. J. frequentavit, inde Cracoviam transgressus in scholis Collegii S. J. ad S. Petrum philosophiam didicit. Theologiam Romae magistro Joanne de Lugo S. J. (postmodum S.

¹⁾ Notitias de eo vide apud Niesiecki et Łętowski, item Constant Hoszowski in opere: „Żywot Andrzeja Zawiszy Trzebickiego, B. Krakow. etc. W Krakowie 1861 8vo.“

²⁾ Hujus vitam scripsit Trebicius, quae ad finem libri vitarum epporum Płocensium, per ipsum Stanisl. Łubieński editarum, reperitur. (Vid. Series, vitae, res gestae eppor. Płoc., Cracoviae in offic. Franc. Caesarii A. D. 1642, 4to.)

R. E. Cardinali)— combibit. ¹⁾ Protectione Mathiae Łubieński, avunculi sui, factus est Scholasticus, tum Praeceptus Płocensis, ²⁾ Cantor Gnesnen., Canonicus Cracov., et Regens Cancellariae regni. Deinde Abbatiam Czerwenensem (Cancorum reg. Lateran) et regni Vice-Cancellariatum assecutus est. A. D. 1653 legationem ad Ferdinandum Imp. et comitia imperii Rom. Germ. obivit, auxilia contra Cosacos postulaus, quae tamen obtinere ei non successit.

A. D. 1654 Joan. Casimirus eum eppum nominavit Premisliensem ³⁾ quo tempore innumera mala et calami-

¹⁾ Trebicii curis et impensis prodiit: „Manipulus orationum, „ab eruditis viris Poloniae nationis diversis temporibus et „occasionibus scriptarum.“ Romae 1639 in 4to. Liber Guidoni Cardinali Bentivoglio dedicatus, quo editor ostendere intendit „Poloniae terram, licet frigidiori subiecta sit caelo „non tamen solis nivibus ac pruinis contegi, sed et placido „interdum rore conspergi, quo abunde fovetur, atque aluntur „ingenia, ac inter continuos fere bellorum tumultus mansuetioribus florentem disciplinis, viris non carere, qui pectora, „Palladi aequae ac Marti devota, barbarorum mucronibus opponant.“ Vid. Janocki in den Nachrichten von raren polnischen Büchern I, 53. —

²⁾ Qua Praeceptus Ploc. in Synodo provinc. Varsaviae d. 8 Nov. 1643 praeside Mathia Łubieński AEp. Gnesn. habita, orationem dixit, quae ad calcem Actorum hujus Synodi Varsaviae 1646 in 4to editor. reperitur. Abbatiam Czerwenens. in Dioecesi Płocensi, tanti fecit: ut cum ei anno 1655 Eppatus Vladislav. offerretur, eum suscipere recusaverit, ne a gratiosa imagine B. Mariae Virg. avelleretur, quae in ecclia illius collegii, anno 1117 per famosum Petrum de Skrzynno aedificata, magna religione colebatur (Hoszowski).

³⁾ Vid. eplam Joannis Casimiri R. P. dd. Varsav. 21 Junii 1654 ad Capitulum Premisl. datam, quae in laudem nominati haec habet: „Ultra majorum vetustas et intaminatas ceras eo „virtute progressus est, ut Italico etiam Germanicoque orbe „famam sui longe diffuderit. Vixit egitque sub. aspectu nostro pie et prudenter, par expectationi, et ubivis locorum „temporumque unus atque idem. Victurum pariter et acturum „in Eppatu ad normam et regulam boni pastoris Devotiones

tates ineffabiles in regnum et ecclesiam Poloniam undique irruerant. Fervente bello Cosaco-Moscovitico ¹⁾ Sueci regnum invaserunt, ²⁾ et per omnes provincias tanto successu arma victricia circumferebant, ut infortunatus Rex Joannes Casimirus in ducatu Silesiae Opoliensi, Romano-rum Imperatoris scepro subjecto, asylum quaerere coactus fuerit. ³⁾

Inter belli tumultus Trebicius ecclesiam suam cathedralem adeundi otium non invenit, sed Brzozoviae substitit ⁴⁾ deinde ad regem extra limites regni morantem

„Vrae. certo sperent.“ Obtena sub. 12 Decemb. 1655 confirmatione ab Innocentio P. X. die 29 Januar. 1655 in persona procuratoris a se constituti, Friderici Alembek, Canonici Prem. et Protonotarii Aplici, solenniter inthronizatus fuit. — Hoszowski in libro not. 1 cit, scribit: eum d. 21 Sept. 1655 consecrationem eppalem Cracoviae in ecclia S. Petri suscepisse, quod si verum est, installatio ejus consecrationem praecessit.

- ¹⁾ Bellum hoc Alexius Michajłowicz M. Moscoviae Dux, suscepto Cosacorum patrocinio, Poloniae intulerat (1654.)
- ²⁾ Christinae, Gustavi Adolphi filiae, quae suscepta fide catholica, corona Sueciae sese abdicavit, successit Carolus Gustavus, Comes Palatinus Rheni de linea Bipontina. Quia vero ea occasione Joannes Casimirus R. P. praetensiones suas ad regnum Sueciae renovavit, ideo dictus rex non expectato induciarum, quas Vladislaus IV cum Suecis ad 20 annos stipulaverat, exitu, regno Poloniae bellum indixit (1655.)
- ³⁾ Ducatum hunc Vladislaus IV a Rom. Imperatore emerat, ac uxori suas Mariae Ludovicae legaverat, qua post fratris obitum ducta, Joannes Casimirus bonorum illorum cohaeres factus est. — Carolus Gustavus, per Pomeraniam in Poloniam minorem ingressus, brevi tempore integram provinciam subegit, Cracoviam et Varsaviam deditione accepit. Nobiles, praesertim haeretici, passim in verba Sueci jurabant, infortunato autem Poloniae regi nil nisi fuga extra regni fines suspererat. Tanto successu elatus Carolus Gustavus comitia regni pro 1 Decemb. 1665 Varsaviam indixerat, ibi cum proceribus de Joannis Casimiri excoetoratione acturus. At regni ordines statuto tempore non convenerunt.
- ⁴⁾ In Capitulo particulari die 2 Octobr. 1655 Brzozoviae celebrato, expositis per mediantes personas suis necessitatibus,

se contulit, ac clero dioecetano, ut exhaustum patriae aerarium argenteria ecclesiarum sublevaret, auctor fuit. ¹⁾

„eo quod omnia bona eppatus per hostes possideantur“ petit, hac in parte sibi per Capitulum succurri summamque 3000 flor. pol. mutuo dari, cui postulationi illico satisfactum est. (Vid. Act. volum IV, fol. 875 seq.)

- ¹⁾ In Cap. 14 Aug. in vigil. Assumpt. B. M. V. 1665 celebrato conclusum fuerat: ut thesaurus ecclesiae cathedr. securitatis gratia ad ecclesiam Krosnen. transferretur. At postea in Capitulo d. 2 Octobr. 1655 Brzozoviae (ob metum hostilis incursus) celebrato propter malevola nobilitatis Krosnae congregatae, et contra ecclesiarum deposita conspirantis, consilia, ibi supellectilem ecclesiae cathedr. parum securam fore Caplares judicabant, ideoque 20 Novembr. pretiosa quaeque ecclesiastica ad arcem Makowica in Hungaria transportanda decreverunt. Paulo post supervenit epla regia una cum epla Eppi, postulantium, ut argenteria ecclesiastica in publicos regni usus extradaretur. En utriusque eplae exemplum ex originalibus in Archivo cathedr. asservatis descriptum:

I.

Joannes Casimirus D. g. Rex Pol. M. D. Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czerniechoviaequae, nec non Suecorum, Gothorum, Vandalorumque haereditarius Rex. — Venerabiles, fideles, Nobis dilecti!

Niezaniechymy czynić wszelkiego starania, abyśmy upadające to królestwo nasze ratować mogli, o to się naywięccy starać, aby wiara święta katolicka nie zginęła w tych krajach i państwach naszych. Co uważając się biskupi, znamy tu teraz rezidujący, obiecali nam na obronę kościoła Bożego i wiary św. katolickiej dać srebra kościelnego, które z Polski wywieźli, jakoż już niektórzy oddali. Przetoż żądamy także wierności W. M., abyście srebra kościoła swego przemyskiego na tę potrzebę nam oddali zniosłszy się z X. biskupem swoim przemyskim iako nayprędzey, a My damy assekuracją Naszą, iż gdy Pan Bóg państwo to nasze uspokoi, damy taką sumę pieniędzy, ile to srebro ważyć będzie. Nie wątpimy, że wierności W. M. dla obrony wiary katolickiej srebra kościoła swego żalować nie będziecie za tą instancją Naszą. Zyczymy zatem Wiernościom W. M. dobrego zdrowia od Pana Boga. — Dan w Opolu XX Novemb. 1655, królestwa Naszego polskiego 6go, szwedzkiego 8go roku. — Jan Kazimierz, król.

Adeo prospere Suecorum res procedebant, ut de rege et regno Poloniae actum conclamatumque videretur; ¹⁾

II.

Epla autem Eppi sic sonabat:

Admodum Reverendi, fratres charissimi! W tak [wielkicy i gwałtowney potrzebie oyczyzny Naszey, kiedy i beneficarii opulenciores facti od króla Jego Mości zapomnieli wziętych dobrodziejstw, i słusznym żołdem na służbę żołnierską zaciągnięni bez opowiedzi do nieprzyjaciela się zaprzękali, nie ma król Jego Mość innego rekursu, tylko jako uniwersalny patron do kościołów. A zatym żąda tego abyście W. Mcie. na wiary świętey dostojenstwa, Jego k. Mei., i wolności kościelnych obronę wygodzili srebrem kościelnym. Wiem-ci ia dobrze, że z tego srebra kościoła naszego nie wielka pomoc będzie. Atoli, gdy inne kapituly i Collegiatae ecclesiae i Regulares (na co już wyszło Breve Aplicum) przyłożą się, będzie non contemnendum subsidium. Dla tego uważywszy potrzebę i affektaeyą Jego król. Mei. z listu, który posyłam, uczynicie W. M., co będzie in rem patriae, et non in detrimentum Capituli. Ja to W. Mciom. obiecuję, gdy W. Mśc. tym srebrem wygodzicie, iż iako primus ecclesiae cathedralis tutor starać się będę, aby suma w srebrze przy którymkolwiek z W. Mściów., albo kim innym od W. Mciów. deputowanym zważona, na dobrach niezawiedzionych samego króla Jego Mei. była ubezpieczona. Interim illres et admodum Rdas. Dominationes Vras. bene valere cupio. Dat. w Zborowie w Węgrzech na granicy polskiej die 30 Nov. 1655. Ill. AA. RR. DD. VV. benevolentissimus frater: Andreas E. Prem. R. Vice-Cancell.

Hic litteris lectis Capitulares habita deliberatione, attendentes infelicia tam majoris quam minoris Poloniae et ducatus Masoviae, civitatisque ac tractus Sandomir. ecclearum exempla, quas crudeliter rapax haereticorum perfidia depraedata est, sacrumque divino cultui initiatum aurum et argentum sacrilega manu in profanum usum et mercedem truci militiae suae convertit, coneluserunt: Satius esse, quandoquidem aliter fieri non potest, ut dicta supellex ecclesiastica ad propugnandam s. catholicam fidem, et sacrosanctas ecclesias, personasque ecclesiasticas e ferreo servitutis sueticae jugo vindicandas, S. R. Majestati uti principi catholico ac pietissimo extradatur, quam (quod absit!) occupata per Suecos civitate et ecclesia idem argentum in manus eorum sacrilegas deveniat. Cum autem haec argenteria ob ingruens civitati et ecclesiae

ast, cum 1656 Czestochovia impetum hostilem fortiter sustinisset, ²⁾ Poloni animos resumserunt, ipseque rex, ad cujus latus Nuncius Aplicus aderat, Leopolim venit, ubi in ecclia metropolitana ante aram beatissimae virginis prostratus, se suumque regnum, Deiparae protectioni et tutelae enixe comendavit. ³⁾

huic per incursionem inn has oras Cosacorum et Moschorum periculum (nam et illi 1655 Russiam rubram ingressi Leopolim obsidione cinxerunt, et totam regionem ad Vistulam usque populabantur) ante aliquot menses in Hungariam devecta, curaque et studio eppi in arce Makowicensi deposita esset, hinc porro Eppum rogandum censuerunt, ut de illa inde reducenda necessaria procuraret. (Vid. Act. Cap. vol. IV, fol. 881—884.) Summa argenti ecclesiae cathedr. Prem. ea occasione reipublicae traditi 257 marcas 4 uncias efficiebat (ib. fol. 900.) — at assecuratio regia dd. Lublini d. 2 Sept. 1656 extradita tantum 237 marcas 1½ unc. commemorat. E tote Dioecesi Prem. ad monetam regiam Leopoli 2218 marcae 9½ unciae devectae sunt, praeterea pro argenteria redempta ex 3 decanatus (Dynov., Crosn., Sanoc.) Summa 3352 f. p. in parata pecunia, et titulo contributionis agrariae pro militibus regni, per Eppos in Conventu Varsav. laudatae, S. 500 flor. pol. persoluta fuit. (Vid. Act. Cap. e 1659 vol. IV fol. 1014).

¹⁾ Capta Cracovia Carolus Gustavus basilicam cathedralem, in arce sitam, comitante Simone Starowoiski, Canonico, intrabat. Cum ad macesolaeum Vladislai Cubitalis (Łokietek) accessisset, Starowolscius observavit, hunc regem terfugatum, ter solum recuperasse. Cui Suecus: At vrster Casimirus, semel pulsus, numquam aplius redibit! Modeste reposuit senex Canonicus: id tanta certitudine asseverari non posse, cum et Deus in operibus suis sit mirabilis, et fortuna perquam variabilis. Revera Suecorum res, hucusque florentes, paulo post pessum irre coeperunt, ita ut ad comitia Varsaviensia, quae rex ille de regno Poloniae dispositurus, indixerat, e proceribus gentis nostrae nemo comparuerit.

²⁾ Vir religiosus, Pr. Augustin Kordecki, Monasterii Clari-Montis Prior., Beatiss. V. Mariae patrocinio fretus, Suecorum assultus per 4 septimanas intrepido animo nepellebat, qui tandem re infecta discedere coacti sunt.

³⁾ Itinere e Silesia per Hungariam flexo Rex aliquandiu in castro Krosnensi, dd. in arce Lancutensi comoratus est. Inde initio anni 1656 Leopolim venit. Vide Vespas. Kochowski in annal. climact. II, lib. II, pag. 103—107.

Hoc tempore Andreas Trebicius presente Nuncio Aplico, Petro Vidoni, eppo Laudensi, primum ingressum ad ecclesiam cathedralem solenniter peregit.¹⁾

Audito regis adventu Suecus illico e Prussia, ubi tum morabatur, in Russiam rubram advolat, et castris ad Jaroslaviam positus, regionem circumquaque infestat, Premisliam, Duglassio duce obsidione nequidquam tentat (1656).²⁾

Sequente anno 1657 Georgius Rakoczy, Transylvaniae princeps, icto cum Suecis foedere, numerofo exercitu ex Hungaris, Valachis et Cosacis conflato, Russiae provinciam inundat, multis villis oppidisque summam vastationem infert, qua occasione ecclesiis et earum bonis ac suppellectili minime parcebatur.³⁾ Hac tempestate Pre-

¹⁾ Id factum est d. 3 Februarii 1656, qua occasione Frider. Alembek, Canonicus et Officialis Nuncium Aplicum, et Trebicium nomine Capituli festiva oratione salutavit. Sermones istos, perquam verbosos et phaleratos, non ut verae facundiae exemplaria allegamus, sed ut monumenta illius aevi historica. Videat exinde lector, quantum eloquentia a temporibus Cromeri et Orehovii, qui ad classicos Latii proxime accedunt, in patria nostra degeneraverit. Confer. appendic. I et II.

²⁾ Vid. Act. Cap. sub anno 1656, vol. IV, fol. 899. Eo tempore Vladislaus Dominicus, dux in Ostrog. et Zaslav., Palatin. Cracov. Premisliae Capitaneus erat, cui Capitulum durante obsidione ad salariandos milites 1000 flor. pol. de thesauro suo mutuo dedit. (Vid. Acta sub. anno 1658 vol. IV, pag. 961.) Monasterium monialium S. Benedicti Sani ripae adiacens, ne hosti securum receptaculum praerberet, die 4ta Martii 1656 combustum fuit. Exiguum castris praesidium hosti diu resistere haud valuisse, idque unicum civitati favebat, quod tunc, soluta glacie (erat enim mensis Martius, tumescentes Sani aquae hosti, Jaroslavia adventanti, accessum ad muros difficilem redderent. Ea opportunitate usi Premislienses a Rege, tunc Leopoli morante, supplicatas postularunt. Nec mora, adsunt copiae auxiliares, Georgio Lubomirscio et Stephano Czarnecio ducibus! Sueci veriti, ne integer regis exercitus subsequeretur, pedem ab urbe retraxerunt. Vid. Rudawski in hist. rer. Pol. ab excessu Vladislai IV, pag. 232. — Eod. anno 1656 mense Sept. pestilentia Premisliae saeviit. (Act. Cap. vol. IV, fol. 914, 915.)

³⁾ Cum sub. fin. anni 1656 Polonis inducias cum Czaro Moscoviae, usque ad proxima regni comitia duraturas, inire suc-

cessisset, Sueci, ne soli adversus eos in armis manerent, Georgium Rakoczy Transylvaniae principem, magnificis promissis ad belli societatem pellexerunt, qui cum 50.000 exercitu, ex Hungaris, Valachis et Cosacis conflato anno 1657 Russiam rubram ingressus, incendiis et rapinis magnum terrorem longe lateque diffudit. Ea tempestate Brzozovia, Dynovia, multaque alia loca cum ecclesiis direpta et exusta sunt, supellex vero ecclesiae cathedr. 11 cistis inclusa cum privilegiis securitatis gratia ad ecclesiam Metrop. Leop. transportata fuit. (vid Act. Cap. vol. IV fol. 921, 924.) At in hac quoque necessitate regno angustiato divinae providentiae auxilium minime defuit; nam Carolus Gustavus ob bellum, sibi a rege Daniae illatum, Sueciam repetere coactus est, Rakoczyus vero propriis viribus diffusus versus Transylvaniam fugam arripuit. In reditu a Valachis et Cosacis derelictus, contra Polonos et Tartaros hac vice Polonis foederatos) male pugnavit, ideoque cum Potocio, supremo exercitus Pol. duce, ingloriam pacem fecit, qua liberum in Transylvaniam reditum 40.000 imperialium redemit, et regi Poloniae pro regni invasione per legatos deprecationem a se faciendam spondit. Vid. Kochowski anal. climact. II, lib. III, fol. 222. Hac utraque invasione (Suecia et Rakoczyana) bona eppi et Capituli nimium exhausta sunt, quod autem post discessum hostium residuum erat, id domesticae copiae militares absorpserunt: Quod reliquit cruce, comedit locusta, residuum locustae comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo! (Joël. I, 4.) Capitulum tanta tunc egestate laborabat, ut non tantum solitis Canonicor. distributionibus, sed et mercedi famulitii ecclesiastici exolvendae impar esset. (Vid. Acta anni 1657. Vol. 916, 917.)

¹⁾ Cum Rakoczyus in campis villae Medyka castra posuisset, Premislienses, resistendo impares, ab eo pacem pecunia impetrarunt. Inde progressus sub. oppido Przeworsk castra metatus est. Ubi dum moratur, aliquot vini plaustra, quae pro exercitu ejus ex Hungaria vehabantur, nescio quis e nobilitate prope Premisliam invasit. Licet invasio illa a vectoribus depulsa esset, Rakoczyus tamen ea audacia irritatus, civitati vindictam juravit, partemque exercitus Jano Kemeny'o duce ad eam expugnandam et expilandam destinavit. Tunc Monasterium PP. Recollectorum, extra moenia castris situm ab hoste occupatum, et Pr. Josephum Reklewski, qui ob senii debilitatem fugere non poterat, ante majus altare, coram SS. orans, gladiis confossus est. (Vid. Kleczewski, in Calendario

cem, a foedere, quod ille cum Sueco inierat, avelleret, Joan. Casimirus R. P. cum ipso Velaviae pacem fecit, qua a nexu clientelae cum regno Poloniae eliberatus est (1657).

In tanta rerum omnium perturbatione Trebicius, qui bua Vice-Cancellarius continuo ad latus regis esse debebat, spiritualibus sponsae suae negotiis multam operam impendere non poterat praesertim, cum bello cum Suecis nondum confecto, 1658 ad cathedram Cracov. promotus fuerit.¹⁾

Seraphico sub. 1 Mart.) — Premislienses mediante Grądzki, Polono, qui in exercitu Rakoczyano stipendia merebatur, denovo pacem, sed molestis conditionibus, impetrarunt. — Vid. de Grondy Grondski, in hist. belli Cosaco-Polonici p. 390—406. Rudawski in opere not. 15 cit. p. 228. — Theiner, monum. hist. Pol. tom. III, fol. 517, 518, ubi puncta Capitulationis d. 1 Mart. 1657 conclusae, recensentur. Imago, quae in praetorio Premisl. extat, et altera, quae in ecclia PP. Minor. Conventual. sub. choro ad sinistram partem cernitur repraesentat processionem, qua PP. Minoritae obsidionis tempore reliquias S. Vincentii M. ad portam aquaticam eo effectu extulerunt, ut hostes, subitanea formidine perculti, terga verterint. A quo tempore S. Vincentius quae patronus Civitatis peculiariter colitur. At hunc eventum potius ad Suecorum obsidionem (1656) spectare crediderim.

¹⁾ Litteris dd. Lovicii 4 April 1658 informat Capitulum, se ad eppatum Cracov. translatum esse, ejusque possessionem jam accepisse, quo attento Capitulum Administratorem in spiritualibus et temporalibus elegit Georg. Grochowski, Decan. Prem. (Vid. Act. Cap. vol. IV, fol. 952.) In litteris occasione electionis Stan. Sarnowski ad eppatum Prem. Alexandro P. VII scriptis Capitulum de Trebicio ait: „Ejusmodi nobis reliquit sui desiderium, ut illum vel non habere, vel ab ecclesia nostra sublimius non ascendere oportuerit.“ Chronicum Archiconfrat. sacerd. Krosn. ac Sanoc. haec de eo habet: Fuit vir doctrina, in rebus gerendis dexteritate illustris, pietate conspicuus, in cleri reformatione serius, decoris amans libertatis propugnator, pastor vigilans circa gregem suum, nobilitatis in reddendis decimis refractariae austerrimus iudex, injuriarum sacerdotalium vindex. — Bene de omnibus meruisset, nisi au-

Ejus eppatus eo notabilis est, quod sub eo congregatio clericorum regularium, qui se pauperes matris Dei scholarum piarum vocant, in Dioecesi nostra Ressoviae sedem fixerit, (1656)¹⁾ et quod Arianismus e Polonia proscriptus fuerit.²⁾

Obiit Trebicius A. D. 1679,³⁾ dioecesi Cracov. multis beneficiis perpetuo memorabilis, nec prioris sponsae, eccliae Prem. immemor, plura ei munuscula praesertim in vestimentis sacris reliquit, quae etiamnum supersunt.⁴⁾

lae et aulicis addictus fuisset, ecclesias auro et argento spoliasset, novum exactionum genus, accisam, excogitasset et in regnum Poloniae induxisset. Sed coenae serviendo fecit scenam, peregrinae bene vel male, ille, ad quem transmigravit, judicabit.“ Non dubitamus, ipsi quoad praedictas res coram divino tribunali mitius iudicium obtigisse, quam fuit istius chronographi censura.

¹⁾ Vid. Schematis. Dioec. sub. ecclia Ressov.

²⁾ Decretum contra Arianos, cooperante Trebicio, in Comitibus Varsav. 1658 latum, et Rex propterea a Sede Aplica titulo „Regis orthodoxi“ decoratus est. Si cui lex illa nimis dura appareat, meminerit, eam non solis motivis theologicis, sed et politicis nixam fuisse, siquidem Ariani durante bello Sue-tico cum hoste in patriae perniciem conspirabant.

³⁾ A. D. 1679 aetatis 72 absolutis de more in festo Nativ. Dni. 3 missis languere coepit, die autem SS. Innocent. placide in Domino obdormivit. Jacet Cracoviae in ecclia S. Petri apud PP. S. J. quorum in vita insignis patronus fuit, et quibus testamento bibliothecam suam legavit. Quanta in eppatu Cracov. gesserit, lege apud Niesiecki, in Łętowskii Catalog. Epp. Crac. Liberalitas ejus erga ecclesias et pauperes nullos noverat limites. Patriae quoque necessitatibus largiter subvenire non omittebat. Fuit statura procer, corpore macilentus, in consilio profundus, religionis zelo fervidus, in sacerdotibus scandalosos rigidus, bonis pater amantissimus. In laboribus pontificalibus indefessus, senex etiam ecclias visitabat, templa et clericos consecrabat, verbum Dei praedicabat, Sacramenta ministrabat. Primatialis dignitatis, quam facile obtinere poterat, minime fuit avidus.

⁴⁾ In Capitulo partie. extraord. d. 12 Febr. 1680 celebrato Joan. Dębski, Decanus, cathedralis, praesentavit litteras Stanisłai a Zbąszyn Zbąski E. Pr. (cognati Trebicii in linea ma-

terna, et testamenti ejus executoris,) nuntiantes: quod olim Illmus ac Reverendissimus Andr. Trzebiecki E. Cracov. et Dux Severiac in contestationem sui affectus erga ecclesiam cathedr. Prem. cujus antea Praesul fuerat, eidem testamento ultimae voluntatis suae legaverit: *a*) Apparatum violaceum vulgo lamoway, videlicet: planetam, dalmaticas, antepedium, pluviale, bursam, pallam, gremiale, sandalia, chirothecas, mitram, pastorale; *b*) columnam ex auro sutili confectam, et pro planeta conficienda accommodam; *c*) Apparatum integrum sericeum rubri coloris, alias axamitny; (*d* in pecuniis 3000 flor. pol. pro fabrica ecclesiae, 1000 flor. pol. pro anniversario; *e*) sex candelabra argentea et crucem artificii et operis Augustodiani. (Vid. Act. Cap. 1670 vol. VII, fol. 75 et 76.) Vestimenta sacra sub *a*, *b*, *c* recensita etiamnum supersunt et stemma ejus (cygnum) cum initialibus A. T. E. C. D. S. intextum exhibent. Anniversarium ejus olim solvebatur post fest. Nativ. D. N. J. C.

APENDIX AD HISTOR. EPPATUS ANDREAE TRZEBICKI.

Excerptum ex Actis Frid. Alembek, Canonici et Vic. in spiritualibus ac officialis grilis. Actorum Consistorii, volum. XXXI, p. 481 et sqq.

Memoria lamentabilis Regni Poloniae status et felicissimi adventus Illmi ac Remi D. D. Petri Vidoni, Dei et Aplicae Sed. gratia Eppi Laudensis, et Comitis, SS. Dni N. Alexandri div. providentia PP. VII. Praelati domestici et assistentis, ac ad Soreniss. Regem totumque Regnum Poloniae et M. Ducatum Lithuaniae cum facultatibus legati de latere Nuncii Aplici, ad Ecclesiam cathedralem et civitem Premisl. in anno Dni 1656 primis diebus mensis Februarii (scilicet 2 Febr. in ipso festo Purif. B. V. Mariae) descripta per Frid. Alembek S. Theol. Dr. Canonicum et Officialem grlem. Prem.

Ab anno D. 1648 ruptis rebellionis Zaporovianae cataractis et per omnia Regni latifundia exuberantibus, saeviebat contra peccatorum nostrorum gravitatem divinae justitiae furor, convulsisque fortunae publicae cardinibus eo totum Poloniae Regnum et Magnum Ducatum Lithuaniae redegerat, ut felices erederentur, quos fata mortalitati exemerant. Avulserat tum a Regni corpore Palatinatus plures in rabiem actus Cosacus, alios immensis depraedabatur legionibus. Paulo post Moschus, in foedera Cosaci conspirans, Li-

thuaniam pene totam suam fecerat, et magnam Regni partem depopulatus, invicta sua profitebatur arma. Usus insuper occasionis commoditate Carolus Gustavus, Suecor Rex, famosissimus bellator, ingenti exercitu, Ducibus belli tota Europa nominatis, armatura incomparabili terribilis, Poloniam occupavit. Optatis deinde fortunae ventis adspirantibus ad Poloniam minorem converterat omnem potentiam suam, ubi sub Opoczno actae in fugam acies nostrae, Cracovia, septimanarum aliquot curriculo enormiter oppugnata, cessit in deditionem hosti. Dissipato insuper ad Woyniciam exercitu Regni omnes fere Regni indigenae ad jura et imperia victoris hostis animos inclinavere! Horrenda haec erat facies malorum, sed eorum in numero illud maxime orthodoxam Ecclesiam in lacrymas convertit, et patriam, nostram lamentabili desperatione damnaverat, quod Srenissimus Dn. Joannes Casimirus, Rex et Dominus noster clementissimus, omni prorsus armorum ope destitutus, in paucorum Senatorum comitatu, et praeter miraculosum divini auxilii succursum nihil jam spe concipiens, transire in Silesiam, in Opoliamque Ducatu, quamquam suo haereditario, tamen extra limites Regni, duram adversis, gravissimam curis vitam agere coactus fuerit, et quidem plus trimestri. Eo tamen benignitatis divinae favore donata est sacra Regia Majestas, ut Illmi ac Reverendisimi Dni. Dni. Petri Vidoni, Dei et Aplicae Sedis gratia Eppi Laudensis et Comitis, SS. Dni. N. Dni. Alexandri divina providentia Papae VII Praelati domestici et Assistentis, ac ad Srenissimum Regem totumque Regnum Poloniae et M. Ducatum Lithuaniae cum facultatibus legati de latere Nuncii Aplici, pastorali et vere paterna praesentia semper frueretur. Sequebatur enim indivisus custos afflictam ovem, a SS. Christi in terris Vicario sibi commissam, vitae suae prodigus, ut Regiae non deesset, sanctis vero suarum orationum suffragiis, salutari piorum consiliorum armatura, omnique posse consueque elaborabat, donec mitigato divinae justitiae furore auxilium mitteretur ex alto, et Illmo. Regni Senatu e tristi naufragio respirante, militia Polona, ad Regem et Dnum. suum revertente, animi resumendi, convertendorumque in hostem armorum, et plena esset voluntas et sufficiens potestas. Rediit itaque Srenissimus Rex in Poloniam per Scepusiensem terram, Crosnaeque aliquot diebus recta ad Illmi atque Mfei. Dni. Georgii Comitis in Wisniez et Jaroslaw Lubomirski, supremi Regni Mareschali, Cracoviensis generalis, Scepusiensis, Chmielnicensis, Casimiriensis, Olsztynensis, Nizinensis et coet Capitanei— (cui ad Regis et Regni salutem toto hoc deplorato temporum cursu excubanti, indefessae vigiliae, bellicorum consiliorum molimina, potentissimus armorum apparatus optimi civis, optimi Senatoris nomen et gloriam immortalem peperere) arcem Lancutensem iter direxit. Haec prima, haec augusta Sedes in tristi patriae tempestate gratum Majestati Regiae praebuit reclinatorium.

Hic frangendae potentiae hostilis, hic erigendi, componendi pacandique Regni primae conceptae et conclusae rationes. Hic uno verbo Serenissimi Regis, charissimaeque patriae innovata felicitas, quae majoribus indies assurgens incrementis, etiamnum vires acquirit eundo. Erat vero hic annus salutis 1656, mensis autem Ianuarius, quem Ecclesiae cathedralis Premisl. tanta iucunditate cumulabat, ut festum agere videretur, vereque solemnissimum esset festum.

Caeterum immensae consolationi erat praesentia Illmi. et Reverendissimi Dni. Dni. Nuncii Aplici una cum Illmo ac Reverendissimo D. D. Andreae a Trzebice Trzebicki Eppo nostro Premisliensi, Procancellario Regni, ad latus S. R. Mattis, sanctas boni pastoris excubias sine taedio et fatione obeantis, nec eis erat in Primatibus populoque universo, qui venire in conspectum, Aplicamque SS. oecumenicae Ecclesiae capitis Majestatem in tam gloriosa S. Sanctitatis Nuncii persona adorare, in magna felicitatis partibus non haberet. Ac favit optimus Deus. Orta enim die 2ta mensis Februarii, quae erat purificationis B. Mariae Virginis sacra in anno eodem, accedente primum ad sponsam suam Illmo ac Reverendissimo D. D. Eppo nostro Illmo ac Reverendissimo D. D. Nuncio Aplicus, magnum Ecclesiae Dei luminare, illuxit Ecclesiae cathedrali eadem, et civitati Premisliensi, et tanta omnium laetitia tanta gratulantium contentione exceptus est, ut indigenarum animi majorem capere, magis speciosam exhibere haudquaquam potuerint. Novum siquidem, et antiquis majoribus inauditum est, Aplici Nuncii pedibus terram Civitatis Premisliensis tangi, Illmum. vero ac Reverendissimum D. D. Petrum Vidonum Nuncium Aplicum primum esse, qui eam calcaret, ut desideratissimum erat, ita quam maxime auspiciatum. Celsitudinem enim suam in tam horrendo patriae cataclysmo velut coeleste quoddam numen, S. R. Majestatis, renascentisque patriae soterem, magnum S. Ecclesiae virtutum exemplar, suspiciebant universi, et quos sancta illius dextera benedictionis honore dignabatur, beatos judicabant. Caeterum ipse quoque vultus Celsitudinis suae grata et veneranda gravitate spirabat magnam majestatem, et non oculos tantum, sed corda etiam et totos ad se rapiebat affectus. Oculi sereni, gestus admirabilem ad modum compositi, oratio, qualem in nominatissimis principibus docta olim praedicavit antiquitas, statura procera, quam et optimum naturae temperamentum et decentissima membrorum proportio, et quidquid tandem in natura humana dignum est ornari egius, praecclare adornabant.

Etsi vero suae Illmae ac Reverendissimae Celsitudinis nomen per tot decorum ac ornamentorum gradus ad summum humanae existimationis fastigium ascendisse videretur dici tamen vix potest, quantum ei accesserit a personis lateri suo assistentibus, officiorumque Aplicae Nunciaturae munia obeuntibus. Erant enim, quos pu-

blica primae auctoritatis virorum iudicia lectos e millibus, ac ut tali Nuncio Aplico Regem et Regnum, ita ipsum Illmum ac Reverendissimum Aplicum Nuncium tam nobili comitatu et assistentia felicissimos affirmare non dubitabant. Eminebant equidem et insigni honoris splendore velut stellae majores coelo sereno fulgebantur Perillris ac Rmus. DD. Fredericus Martinuzzius, generalis Auditor, Perillris ac admodum Rmus. D. Francisc. Polus Cancellarius, Perillris et admodum Rmus. D. Josephus . . . . Secretarius, viri omnes magni pietate, magni legum imperialium et canonici juris scientia, magni spirituali politicaque prudentia et quotquot magnorum virorum tituli sunt, per omnes titulos et re vera magni viri. Quid dicam de perillis ac admodum Rdo Dno . . . . Testa supremo Curiae Suae. Celsitudinis Magistro. Quidde prilli ac Mfco D. Do. Francisco Maria Herba, nepote ex sorore suae Celsitudinis? quorum ad amabilem naturae bonorum gratiam tantus prudentiae, dexteritatis vitae ac morum, ad non affectatam elegantiam accommodatorum, ornatus accedebat, quantum nefas erat non observari amarique reverenter. Omnino, quocumque oculi nostri vertebantur, nihil mediocre, omnia exquisita, omnia summa occurrebant, ut Illmae ac Rmae Celsitudinis suae praedentiam, novum quemdam solem Ecclesiae ac civitati Premisliensi intulisse crederemus, atque etiamnum asserere non vereamur, divinoque bonitati hoc adsribentes, gratias agamus immortales.

Quoniam vero Venerab. Capli nostri decreto stetit, ut per me Vicarium in spiritualibus, et officialem grlem Celsitudini Suae offerretur salutatio, omniumque confratrum, mutuis gratulationem affectibus certantium, os essem, idque pro mea tenuitate praesentibus perillribus A. Rdis Dnis Praelatis et Canonicis totoque Capitulo praestiti, ideo ad conservandam laetitiae et gratitudinis nostrae memoriam salutationem eandem Actis praesentibus inscribi feci, et est ut sequitur.

Salutatio Nuncii Apostolici Petri Vidoni per
Fridericum Alembek.

Illustrissime ac Reverendissime Domine! Domine Domine Antistes
et Nuncie Aplice colendissime!

Tam enormi haecenus ingruentium undequaque malorum tempestate divinae justitiae rigor exagitavit patriam nostram, ut animis moerore omnino absorptis, nullum iucunditati aditum patere sentiremus. Consideramus enim omnes uno velut ietu, et ex immensa illa Regni latifundiorum vastitate, quam hinc Pontus Euxinus, inde Balticum mare, aliunde intimi Septemtrionum recessus et Carpatii montes claudebant, ad angustum compulsi angulum, jam ipsius pe-

ne coeli ruinam et extremam fatorum adesse voraginem credere-
mus. Et certe hoc proculdubio aderat, nisi aeternae clementiae be-
nignitas supposuisset manum suam, et extraordinario favore sacram
Regiam Majestatem, Dominum nostrum clementissimum, valetudine
incolumi, vegetis animi spiritibus ad subditorum fidelium conspectum
reduxisset. Abhinc primum rerespirare, abhinc bene sperare, con-
solationique corda permittere coepimus.

Jam vero ad hanc Illmae ac Rmae Celsitudinis Vrae prae-
sentiam ea jucunditatis experimur incrementa, quae locum vix in-
veniant, nisi in sublimi gradu felicitatis. Magnum enim placati jam
Omnipotentis interpretamur argumentum, Sanctissimi Patris, Oec-
umenici Pastoris, JESU Christi Domini Nostri Vicarii Nuncium, ad
liberos totius populi Dioecisani prodire obtutus, et in personae su-
ae majestate supremam, Deoque proximam Aplicam repraesentare
Nobis majestatem. Etenim praecesserunt non annorum tantum curri-
cula, sed aetates et saecula, populus absque numero, fortunae bona
supra aestimationem, quibus Premisliensis haec terra usque ad
auri pomi (quo nomine apud omnem viciniam passim audiebat)
titulum evecta, tantum caeteris praestare credebatur, quantum vel
malus arboribus, vel aurum metallis. Hand quaquam tamen eo per-
ventum est, ut indigenarum oculis illa donaretur aliquando beati-
tudo, qua parvuli jam cum senibus, omnis aetas, omni sexus et sta-
tus de Celsitudinis Vestrae laeto adpectu ad satietatem usque perfru-
untur. Exoriri novum creditur luminare, et quod agriculturam pro-
fessi de aurora, solem oriturum in coelis praecunte, in suos retule-
runt Aphorismos, hoc jam in publicum sermonem confertur omnium
e felicissimo isto Celsitudinis Vestrae in Premisliensi Dioecesi exor-
tu, foecundum praesagium, omniumque bonorum feracissimum
annum adesse. Ea siquidem animarum Episcopatus nostri erga
sanctam Aplicam sedem est pietatis teneritudo, tam delicata reve-
rentia, observantia, adeo orthodoxum de sanctitate judicium, ut
ne umbram quidem Aplicorum Nunciorum transire censeant sine ab-
undanti omnium et singulorum fructu.

Illmae praesertim ac Revmae Celsitudinis Vestrae, cujus om-
nes vitae ad sanctitatis regulam efformatas rationes, nemo est, qui
non admiretur ac veneretur, amplissima vero erga charissimam pa-
triam meritorum pignora inter suprema bonorum nomina non exi-
stimet reponenda, quibus tanto majoribus nostris praestamur feli-
ciores, quanto vehementior adversorum procella nostram exerevit
imbecillitatem. Annon enim divinum illud in communi civium fuga,
cum periculi apprehensione obeocatis animorum oculis pellium tan-
tum suarum cura haberetur, non deseruisse bonum pastorem statio-
nem suam? In cataclysmo et naufragio generali nauclerum Aplicum
tanta sedulitate provinciae sibi commissae clavum tractasse, quanta
solebat in prosperorum serenitate? Patrem Patrum (nostrorum in-

divisum semper adhaesisse prodito Regi, eundemque recedentem,
quamquam iter gladios et incendia bellorum paterna manu de-
duxisse? Sanctarum denique orationum, Apostolicaeque benedictionis
praesidio vallatum in eam spem et expectationem populorum ere-
xisse, ut hostem, ut impium esse oporteat, qui non victorias, non
pacem, non tranquilla in brevi omnia certa ominetur conjectura.

Atque haec luminaria sunt vera, quibus Illma ac Revmma
Celsitudo Vestra, cum Poloniae Sarmatiae polum ad coelestem quam-
dam lucem promoverit, tantum animis nostris de pietatis profe-
cta sentimus accrevisse, ut quamquam omnium Illmor. ac Rends-
simorum Nunciorum Aplicorum nomen et auctoritatem cultu vene-
rationis supra humanum efferamus modum, Celsitudinis tomen Ve-
strae ante omnes. Ita enim mortalium ingenia sunt comparata, ut
quantumvis principes honorum coaequarint fastigia, illis tamen et
amoris et observantiae credant augustiores coronas deberi, qui
beneficiorum in patriam collatorum gloriam supra alios extulerunt.

Merito ob eam rem in publicam gratulationem effusi cum iis
exultantium animorum honoribus Celsitudini Vestrae occurrimus, quos
et ingenia concipere, et tempora permittere possunt maximos. Ae-
ternae vero Bonitati gratiarum actione litantes, ab eo Illmae ac
Rerdssmae Celsitudini Vestrae valetudinem sospitem, et omnia et
voto precamur in longam aetatem.— Dixi.

Quoniam vero maximum felicitatis publicae momentum debe-
mus Illmo ac Revmo Dno Dno Andreae a Trzebice Trzebicki Dei
et Aplicae Sedis gratia Eppo Premisliensi, Pro-Cancellario Regni etc.
Dno Dno ac benefactori meo colendissimo, siquidem S. Regia Ma-
jestate extra regni provincias agente, Illma ac Rndssma Celsitu-
do sua Brzozoviae, tanquam consueta Eppatus sui Premislien re-
sidentia considens, cum omnino paterno ac pastoralis zelo medios
inter grassantium hostium ignes et gladios ovium suarum attende-
ret, tum ea, quae ordini totius Regni equestri in fide retinendo
conservandoque necessaria erant vel opportuna, infractis animi viribus,
felicissimoque successu curabat et promovebat, Sacram vero Regi-
am Majestatem salutaribus et vere Senatoriis consiliis armando, omnes
optimi Eppi, optimi Senatoris partes implebat. Unde accedente spe-
ciali gratia Dei factum est, ut sensim de die in diem indigenarum
erigerentur spiritus, arma pro fide sancta Rege et patria cogerentur,
potentia Succi quidem decresceret, sacrae autem Regiae Maje-
statis et Regni tantis invalesceret incrementis, ut fortuna publica
brevi in pristinum statum reditura videretur, ac redeuntem spec-
taverimus. Rediit enim in patriam S. Regia Majestas, et hosti for-
tissimos opponens exercitus, gloriam patriae in novam, ut sic di-
cam, vitam revocavit. Tantum itaque publici boni, cum totum Po-
loniae Regnum maxima ex parte charis laboribus, consiliis Illmi
ac Rmi. Dni Dni Eppi nostri Premisl., Pro-Cancellarii Regni, de-

beat, eaque de causa omnis ordo et status regni primam suae Celsitudini, ad Eccliam cathedral. Premisli. adventum dici vix potest, quam jucundissimum habuerit, mihiq; a Ven. Capitulo commissa erat publica salutatio, quam in praesentia Illmi ac Revermi Dni Dni Nuncij Apliei dixi, merito hanc, quoque Actis meis inserendam judicavi, inserique feci, ut squitur:

Illustrissime ac Reverendissime Domine Domine Domine et
Antistes colendissime!

Salutat laeta Sponsa, cathedralis Premisliensis Ecclia, sponsum privatis publicisque votis expetitum, Illmam Reverendiss. Celsitudinem Vram, et Eppalem thalamum ascendens dextram cum reverentiali osculo prehensans, primam paternae benedictionis implorat gratiam. Nigra quidem illa; nam magno jam annorum volumine in afflictæ communis fortunæ sole versata, et hostilium armorum et militaris licentiae, et patriae egestatis aestu effervescente decolor facta, florentissimam vultus speciem aspectu miserabili commutavit.

Formosa tamen est, et digna amari. Ut enim ea, quae in commune aliarum Eppalium Eccliarum, elogium concessere, intacta praetermittam, atque a primis ejus incunabulis rem ordiar, Ludovicum Regem, ac eo aeternitatis viam ingresso, primogenitam ipsius Mariam Hungariae Reginam, ultimæ paternae voluntatis executricem, fundatores naeta, gloriosissimi sanguinis Piasti suprema haec architectura, ultimum pietatis et gloriae monumentum, ad eoque perfectionis vere est complementam. Suspexit ejus pulchritudinem victoriosissimus Rex Vladislaus Jagiello et magnorum beneficiorum largitatem in sinu ejus deposuit. Sigismudus Imus in privilegiorum gratiis encomiorum luce illustratam aeviternae posteritati commendavit. Succedanei Reges, magna Europae Christianae firmamenta, iis favorum ac donorum muneribus extulerunt, ut vel vicini omnia extenuantis oculus totam ornatissimam, totam amabilem agnoscere faterique cogatur.

Iam vero quantum et quam eminens illud: Sarmaticae aquilae nidum esse quasi natalem, reclinatorium quasi perpetuum. At Premisliensi infulae nomen hoc ante omnes proprium, cui a prima fere annorum teneritudine (paucis tantum et brevibus distinguentibus intervallis) nunc praevolasse, nunc praepeti volatu aquilam comitem accessisse, paucos, qui Cancelarii, Pre-Cancellariive dignitatem non intulerint vel extulerint, Antisites obtigisse, nemo ignorat. Certe post eum, qui Nicolaus Primus Grajevius dictus fuit, ex familia cygnorum Premisl. Eppum Regniq; Cancellarium, successere Cancellarii: Mathias Drzewicki, Mathias Pstrokoński, Petrus Gembicki ingens sacrarum ac politicarum virtutum depositarium, nunc Eppus Cracov., Pre-Cancellarius vero:

Vincentius Przerembseius, Petrus Tomicki, Joannes Borukowski, Albertus Baranowski, Alexander Trzebieński, quorum numerum Celsitudo Vra. Illustrissima ea felicitate cumulavit, ut non solum virtutum ac meritorum honore omnes adaequarit, sed certam quoque in sera posteritate vitae Senatoriae pariter ac eppalis exemplis nomini suo immortalitatem comparaverit.

Quantum etiam et quam eminens illud quoque Premisliensis Cathedrae Capitulo, quod Eppalis sponsae princeps est membrum, eam in fatorum codice Excelsi digito inscriptam esse dotem, ut Epporum, Regni Senatorum, Seminarii jus, honorem et titulum asserere sibi possit et vendicare, ut paucorum tantum abnorum pagina interjecta tempus non esset, quod e gremio illius unus aliquis eulem Senatoriam meritorum amplitudine non illustraret, atque adeo etiamtum illustret. Rem dico, quam tot Illmi et Revermi PPes splendore suo aeviternitati consecraverunt. Nicolaus Pruchnicki Eppus Camenecensis ex Cancro fundi Buszkowice, Bernardinus Wilezek Archieppus Leopol. ex Decano, Petrus Starzechowski Archieppus Leopol. ex Cantore, Joannes Drohojowski Eppus Camenecen, postea Chelmenis, tandem nominatus Vladislaviensis ex Cancro fundi Pnikult, Valentinus Herbut Eppus Premisliensis ex Praeposito, Paulus Tarlo AEppus Leopol. ex Decano, Petrus Tylicki Eppus Cracov ex Cancro fundi Bakuńczyce, Aebatus Grochowki Eppus Premisl. postea Luceorien, ex Cantore, Stanislaus Grochowski AEppus Leopoliensis ex Archidiacono, Joannes Tarnowski magnum Senatorii, magnum spiritualis ordinis luminare ex Cancro fundi Sosnica Cancus, postea Archidiaconus Cracov, tandem abbas clarae-Tumbae, nunc AEppus Leopol. Annon illustrissima haec a tot Illustrissimis pulchritudinis argumenta?

Quid autem tertium? Relinquetur forte sub tabula silentii? Absit ut magna impraesentiarum sileamus. Et magnum profecto est subditorum ad principem tam exacta reverentiae subjectionisque regula contemperari voluntates, ut querela omnis exulet, ut semper foecunda extet materia gaudij in Spiritu Sto. Id vero tam nostrum profiteamur ut nemini demus primas. Hic enim intimo amore filii certamus cum amore Patrum, hic laeti obsequium reponimus oves vigilantiae pastorum, hic sanctorum imitatione virtutum effigiamus in nobis sanctitatem Epporum. Jactentur alibi honorum culmina, fortunarum cornucopiae, et quidquid magnum in illo magno miratur parvus mundus. Nos a prima majorum memoria ita moribus instructi, ita usu et exercitio efformati vivimus, ut altiore excellantiae gradum nec velimus, nec sciamus quam ut tenerrime amando, et amanter parendo, antistitem nostrorum amore digni simus.

Haec itaque est forma, haec species sponsae, quae cum novae desponsationis, ornamenta sponsi in sponsam transferentis, foec-

dere ad Illmae ac Rudfinae Celsitudinis admittatur amplexum, haud dubitamus vel ipsa invidia iudice non pulcherrimarum tantum sed et felicissimarum quoque sponsarum catalogo adscribendam. Etenim summum felicitatis est momentum, nobilissimae sponsae sponsum, et antiquissimae prosapiae decoribus, et propriis in Eccliam patriamque meritis illustrissimum, amantibus filiis amantem patrem, bonis ovibus bonum pastorem, regulato clero eum a divinae providentiae dextera introduci Praesalem, qui sanctis vitae suae rationibus exquisita sit unicuique regula secundum instituta vocationis vivendi. Ac talem agnoscimus, talem cum singulari animorum jucunditate profitemur ac veneramur Illmam ac Reverendiss. Celsitudinem Vram. Quid vero agimus de nobis, quasi haec nostra tantum iudicia, quasi haec nostra tantum sententia. Totum Sarmatiae Europaeae coelum suspicit, ac pene adorat illam Trzebicij sanguinis tot honorum fulgoribus, tot rerum pro patria fortiter gestarum laureis coronatam antiquitatem. Celsitudinis Vestrae in Stae religionis propagatione ordinatissimum zelum, in Ecclesiae libertatis ac immunitatis conservatione enixam curam, illam denique Senatoriarum ac Eppalium virtutum copiam et magnitudinem a quibus inclytum Poloniae Regnum splendore perfusum eximio non minus quam Septemtrionalis plaga a splendidissimo sui Cygni resplendescit asterismo. Equidem jam cygnum coelestem spectari a nobis aliquando contigisset totum candore lacteo, sed lac densa erat stellarum combivatio, fulgentem vidimus. Vidimus admirandam magnitudinem, atque ab omni parte ingetium formarum, aquila inter eas regnante, imagines et omnia, quae pulchritudine simul et majestate occupatum animum vix alio divertere patiebantur. Noscimus, an verius ullumquam celsitudinis Vrae emblemata, candida mens et cum candore immensum sapientiae lumen, ac salutarium consiliorum radii, pacis ac belli optimi directores, fovent aquilam rogalem, ornant Senatoriam togam, sagum honestant militare, et quidquid tandem magni Poloniam habet nomen, totum sibi vendicant, ornamentis gloriae illustrando.

Habet ideo non immerito, ut Ecclia Praesulem sanctum, ita politicus status optimum Senatorem, sed et optimum civem. Habent viri doctrinarum professione celebres principem eruditionis, thesaurum externae et patriae historiae, flumen aureum eloquentiae. Nos coronam, nos gloriam nostram, nos gazophylacium felicitatis nostrae. Oneramus eam ob rem Omnipotentis altaria thymiamate gratiarum actionis, gratulamur sponsae, atque ad hanc Celsitudinis Vestrae praesentiam et aspectum, quam longe omnium experimur jucundissimam, plenis gaudiorum velis effusi, lamentabilis aevi nostri litora transimus, velut malorum nostrorum nescientes. Ut enim, philosopho fidem adstruente, excellenti sensibili organa sensuum perfundete, nihil specierum aliarum sentitur, ita animis nostris usu

venit, ut tota, licet hostili vicinia contra capita nostra conclamante, adversa tamen in cogitationem non admittamus prae affluentis magnitudine voluptatis.

Experti sumus non ita pridem simile, cum irruente in patriam undequaque tempestate omnis pene Russiae Palatinatus praeter Transalpinas latebras locum alium salutis invenire non posset. Frigor armorum ubique, et ubique tristissima erat mortis imago. At quanta contentione fuga urgebatur omnium, tanta celeritate Celsitudo Vra suum ad Eppatum convolvit. E specula Brzozoviensis residentiae tam diu cives obstetari adjurareque non dubitavit, nec destitit, donec alii a fuga revocati pedem referrent, alii ad fidem et constantiam animati, mortem potius in patria honestam, quam vitam eligerent fugitivam, quam plurimique tandem Deo, Sacrae Regiaeque Majestati, sibi denique ipsis luere fieri decernerent. Crescebat in dies admiratio nostra, et tam indefessi Pastoris, tam publico bono advigilantis Senatoris gloria cum illo decantabatur Symbolo:

Si totus illabatur orbis

Impavidum ferient ruinae!

Quid nos ad latus solis nostri stellae minores? Non sane, quod Romanus Senator Lucius Annaeus Seneca de suo affirmavit sapiente: Non dico, inquit, non sentit, sed non patitur. — Non id omnino: vere enim nec passio malorum nos tetigit, nec sensus, omnem procellae impetum Celsitudinis Vrae praesentia, animique statu immutabili prosus compescente, penitus absorbente.

In eum felicitatis gradum evecta est jam sponsa privilegio novae desponsationis. Altiozem non ambit. Dummodo Illmae u Rudfinae Celsitudinis Vrae sponsale donarium accedat, ut dignam conseat amari, ametque ut sponsam. Id unicum vovet, id solum vult impetratum, et sperat in omnem Praesulatus aetatem. Interim demittit caput submittit animum ad sanctam, ad paternam, ad Eppalem benedictionem! Dixi.

DOCUMENTA AD EPPATUM

STANISLAI SARNOWSKI.

I 1659. Brzoz. 5 Sept. Encyclica eppalis, cum noticia ad clerum de aditu muneris pastoralis. Act. epp.

- II 12 Nov. Confirmatio foundationis pro altari Sti Stephani in Collegiata Jaroslav. Ibid.
- III 1660. 24 Maji. Innovat ordinationem Laur. Goślicki quoad praepetram Crosn. Rosa II f. 268.
- IV. 1660. 16 Aug. Capitulo Collegiatae Jaroslav. statuta praescribit. vis. Sierak 1744.
- V 1664. Varsav. Sab. ante fest. S. Hedvigis. Joannes Casimirus R. P. confirmat foundationem Stanisl. Stramszewicz ADiac. cath. pro Suffraganeatu Premisl. Act. Cap.
- VI 1662. 11 Sept Alexander P. VII Stanislao E. P. dat facultatem conferendi tres Canonicatus vacantes in mensib. papal. Act, epp.
- VII 1668. 8 Febr. Approbatio confratern. sacerd. in districtu Sambor. et Neomestensi. Act. Sierakowski 1760.
- VIII 1668. 12 Maji. Erectio Conventus FF. Predicator in villa Borek. Act. Epp.
- IX 1668. 20 Julii Erectio Conventus Minorit. Conventual. in Paclaw ibid.
- X 1668. 13 Aug. Confirmatio confraternitt. S. Annae in eccla Brzozov. ibid.
- XI 1669. 12 April. Erectio Promotoriae SS. Rosarii B. M. V. Brzozoviae ibid.
- XII 1668. 20 Aug. Erectio praebendae ad eccliam Concept. B. M. V. in suburbio Drohobyc. ibid.
- XIII 1669. 21 Maji. Confirmatio privilegii Petri Gembički E. P. de ac 1642 super incorporatione scultetiae in Jasionka ad mensam Cap. ibid. et Act Cap. vol VI.
- XIV 22 Maji. Privilegium poponatus in Kamionka per Achae. Geochowski, porro privil. po-

ponatus in Dalejowa per Joan. Dziaduski et Philipp. Padniewski collatum confirmatur. Act. Epp.

XL. STANISLAUS SARNOWSKI

STEMM. JASTRZĘBIEC

E. P.

1658 — 1676.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Joan. Casimir. resig. 1668.	Alexander VII † 1667.	Andr. Leszczyński † 1658
Michael I † 1673.	Clemens IX † 1669.	Venc. Leszczyński † 1666
Joannes III	Clemens X 1670—1676	Nicol Prażmowski † 1673. Casim. Flor. Princ. Czartoryski † 1674. Andr. Olszowski.

Archi. Epp. Leop.

Jeann. Tarnowski † 1669.

Adalb. Koryciński.

Stanislaus Jastrzębiec¹⁾ Sarnowski palatinatu Lanciensi patre Joanne, matre vero Elisabetha Brzechwa (ejud. stem.) natus est.

¹⁾ Notitias de hoc Eppo vid. apud P. Niesiecki in „Korona p.“ et Łętowski in Catal. Can. Cracov. — Auctor MSi de

Ante eppatum primum Secretarius, postea Referendarius regni fuit, Canonicus Cracov. Preptus Collegtae Varsav. ad S. Joann.

Joannem Casim., cum adhuc regius princep esset, ad regna externa peregrinantem, qua consiliarius et Mentor comitabatur. Postea Abbatiam Sulejov. (ord. Cistere.) obtinuit et cum retentione ejusdem eppus Premisl. factus est (1658).¹⁾

vit. eppor. Prem ei stemma „Ślepowron.“ attribuit, secutus P. Niesiecki in Serie eppor. Prem. At hic auctor tomo IV errorem suum retractavit, referens, cum fuisse stemmatis Jastrzëbicc.

- ¹⁾ In litteris nominationis ad Capitulum cath. dd. Varsav. 11 Martii 1658 datis Joannes Casimirus R. P. Sarnovium ita commendat: „Eminebat in eo sacra eruditio et eloquentia in „principe orbis urbe nostro testimonio, — (alludit ad suum „iter Romanum, in quo Sarnovium comitem habuit). — Re- „stituet ecclesiis sua decora accurata ejus sollicitudo plus „quam Transylvanica — (sc. Rakoczyanorum) — sociata col- „luviei. impietas horroris ac vastitatis reliquit.“ Ad lit- teras regias nominatus quoque suam addidit eplam, qua Capitulum hunc in modum salutatur: „Perillres et AA. RR. „Dni, Dni et fratres observandi! Non meorum exigua capa- „citas meritorum, sed divinae dispositio voluntatis id fecit, ut „me S. Reg. Majestas, Dnus. meus elementissimus, Praesulem „cathedralis Prem. ecclesiae apud Pesillres AA. RR. DD. Vras. „specialibus litteris suis nominatum proponere vellet. Equidem „impar hoc meis viribus onus praesentio, sed ne labores in „vinea Christi fugere videar, non invitus vocationi huic meae „parendum duxi. Cum vero id non aliis modis, quam per ac- „cessionem suffragiorum Perillrium AA. RR. DD. VV. suum „sortiri effectum posse certum sit, compellendas Perillres AA. „RR. DD. VV. hac mea fraterna epla censui. Quas obnixè „precor, velint meam imbecillitatem concordibus perficere „votis, et me singulari sui affectus testimonio hac in parte „cumulare. Quo obligatus mutuae propensionis officio Peril- „lustribus AA. RR. DD. VVris respondere conabor, ipsis in- „terea mea studia cum omni obsequiorum promptitudine quam „diligentissime commendans. Dat. Varsaviae 11 Martii 1658 „Perillrium AA. RR. DD. VVrarum addictus frater et ser- „vitor: Stanisl. Sarnowski, nom. Epp. Prem. Abbas Sulejov.

Toto pectore connitebatur, ut innumera, sub anteces- soribus suis Joanne Zamoyski et Andrea Trzebiecki ec- clesiis, et ecclesiasticis bonis inflictis vulnera sanaret.¹⁾ At

(Vid. Acta Cap. Vol. IV fol. 953. 955). — Capitulum in res- ponsoriis ad litteras regias ait: „Id unum metuimus, ne eum „(Sarnovium) nobis sublimiores invideant cathedrae, quo in- „felices nos numeramus, quod eppos ostendant nobis tantum „fata, et cum laeti eos, tamquam salutare nostram, suscipimus „et amplectimur, invitis nobis alio transferant.“ Id omnino verum, et proinde querimonia isthaec fundata erat; nam pre- stantissimi fere eppi Sedem Premislien. brevi tempore, quasi in transitu, tenuerunt. At haec vice, quod metuebatur non tam cito evenit; nam Sarnovius 18 annis eccliam Premisl. rexit. Obtena confirmatione Alexandri P. VII dd. 22 Jun. 1658 Sarnowski die 3 Septemb. 1658 in persona procuratori, ad hunc actum electi, Joannis Chadziński, Canci Chelmen., Prae- pti Sawinen. in eccla cathed. de more fuit inthronizatus. Post adventum ad Dioecesin die 5 Septemb. 1659 Brzozovia eplam pastorem ad clerum dioecesos direxit, qua praesentiam suam ad notitiam ejus deducit, seque ejus aequae ac populi fide- lis orationib. commendat. (Vid docum. nro. I), die vero 20 Octobr. 1659 (fer 2 post Dom XX p. Pentec.) ad eccliam cathedr. prima vice ingressus, ac per Frid. Alembek, Cantorem, nomine Capituli salutatus, consuetum juramentum coram Capitulo praestitit. (Act. Cap. Vol. IV fol 979 seq. 1040 seq.)

- ¹⁾ Non tantum bona eppalia per Cosacos, Suecos et Hungaros Rakocianos summe desolata reperit, sed et multas in diocesi ecclias fuditus eversas aut concrematas, omnique or- namento exspoliatas. Ad hunc tristem statum alludit Capitu- lum in litteris ad Alexandrum P. VII d. 24 Aprilis 1658 scriptis (quibus Stan. Sarnowski ad hunc eppatum postulat). dum spem suam declarat: „virum tot egregiis dotibus instrue „tum ipsi solatium allaturum esse post labores et aerumnas „in terra, cui lucusque maledixit dominus“ (Act Cap. Vol. IV fol. 959.)

Pax cum Suecis 1660 in coenobio Cistere. Olivensi conclu- sa est. Vid. Act. eppatus St. Sarnowski sub 12 Jun. 1660, ubi gratiar. actiones pro hoc beneficio Deo per omnes eccle- sias reddendas praescribit. Joannes Casimirus juribus suis in Sueciam se abdicavit, solo titulo regis „Suecorum, Gothorum et Vandalorum“ contentus. — Hoc ipso anno 1660 die 17 Octobr. Joannes Casimirus R. P. cum regina uxore Premi-

nec ejus tempora prosus tranquilla erant; quamvis etenim pax cum Suecis conclusa esset, regnum tamen motibus internis quatiebatur,¹⁾ et anno 1671 bellum cum Tur-

sliam invisit, a Stanislao Stramszewicz, Archidiacono, in ecclesia cathedr. honorifice salutatus. (Vid. appendicem.)

- ¹⁾ Cum Moscis 1667 induciae ad annos 13 conclusae. — Finito bello cum Suecis milites solutionem retentorum Stipendiorum importunius urgebant, et in bonis ecclesiasticis consistentes rapinas ac emunctiones atroces exercebant. In tractu Brzozov. ac Jasliscensi eppus titulo hibernorum 8000 fpol. persolvere debuit. Nec laetiozem statum bonorum, Radymno et Lukawice sub hoc respectu fuisse Acta Cap. 1661 Vol. V p. 27 evincunt, quibus testantibus eppus ad pacificandos milites 2000 fpol. a Capitulo mutuatus est. Ut praetensionibus exercitus satisfaceret, nummi minoris, quam valor nominalis ferret, pretii, proendi coeperunt. Titus Livius Boratini, Italus, solidos cupreos, Andreas Timpfe, Germanus, florenos polonicos argenteos ea arte eudebant. Floreni hujusmodi, tymphones vulgo dicti, vero argenti pretio nonnisi 12 grossos pol. (pro 30 grossis) aequabant. P. Kwiatkiewicz S. J. in suis annalibus (Roczne dzieje) ad ann. 1659 de hujusmodi tymphonibus scribit: Trzy litery na nich. „J. C. R.“ Jana Kazimierza króla wyrażały, gdzie wiersz był przydany: „Dat pretium servata salus potiorque metallo est,“ jakoby rzeczone, że i moneta, choć podła, drożać musi dla zachowania ojezyzny. „Atoli owe 3 litery niektórzy tak wykladali:“ „Incipit calamitas regni“ jakoby się nie jedno zle poczynało w tem królestwie za wniesieniem tey monety. — Ad cumulum calamitatum accessit bellum intestinum (Lubomirseianum), ejus haec fuit occasio: Joanes Casimirus reginae Mariae Ludovicae votis cedens, de successore stante adhuc vita sua, et quidem principe Condeo, qui reginae e sorore nepos erat, eligendo, consilia agitabat. Huic molitioni nemo majori vehementia se opposuit, quam Georg. Lubomirski, supremus regni Mareschallus, vir strenuus, et durante bello Suecico ac Moscico de patria bene meritus. Inde odium maximum aulae incurrit, per ejus clientes ad comitia anni 1664 citatus, et quasi in perniciem patriae conspiraret, absens damnatus ac proscriptus, est. Vratislaviam ille abiit exulatum, at postea cum armata manu in Poloniam reversus, cum copiis regis iterate propositio Marte confligit. — Victor regi se submitit, attamen reconciliatione non obstante factioni aulicorum diffidens Vratislaviam rediit, ubi 1666 supremum diem obiit.

cis exarsit,¹⁾ cui 1674 Joannis III (Sobiescii) virtus finem fecit; siquidem Joannes Casimirus procellis, quibus continuo agitabatur, defatigatus, anno 1668 corona sese abdicavit, qui vero in ejus locum suffectus est, Michaël I (Wisniovecius) jam 1673 rebus humanis exémtus est.

Sarnovius restituendae disciplinae ecclesiasticae, inter armorum stridorem multum collapsae, studiosus, suscepto officio pastoralis ecclesiam cathedralem visitavit,²⁾ ecclesias vero parochiales per delegatos suos lustrari jussit,³⁾

- ¹⁾ A. D. 1672 Turcae expugnata arce Camenec. in Russiam, Leopolim usque penetrarunt, quae Civitas, ne obsidionis incommoda subire cogeretur, hosti Summam 100 mill. thalerorum per solvit. Eo tempore, quia moenia Civitatis Premisl. vetustate, et per ultimas invasiones multum attrita erant, Capitulum ad evitandum imminens periculum thesaurum et documenta ecclesiae cathedr. Thorunium evchi jussit (Acta Cap. Vol VI fol. 399). Turcis, Leopoli castra metantibus, Tartari eorum socii, Premislensem regionem infestabant, more suo praedas colligentes. Quos P. Guardiarus Conventus Recollectorum, Christianus Szykoski cum lecta civium Premisl. manu ad villam Kormanice fudit, et spoliis ereptis, in fugam convertit. (V. Kleczewski in Calendar. Seraphico pag. 20 seq.)

- ²⁾ Visitatio haec coepta est fer 5 prox. p. Pentec. quae fuit 5 Jun. 1664. Vid Act. Cap. vol. V pag. 63, decretum vero reformationis absoluto visitatione dd. Radimnae 29 Novemb. 1664 editum, legitur Act. Cap. Vol VI p. 7 sub anno 1665. — Ea occasione nrus Vicarior. cathedr. ob diminutos proventus ex 11 ad 8 reductus est, ita ut 5. Plati singuli unum Vicarium, e 6 Canonicis vero bini unum praesentarent. Numerum 6 Pselteristarum primitivum, ob defectum congruae sustentationis diminutum, Sarnovius, revindicatis foundationibus, iterum restituit, ordinavitque, ut singuli 3 horis, die vel nocte incidentibus, dum officia divina cessant, in ecclesia cathedr. laudes divinas accinerent.

- ³⁾ Mox ob adventu suo d. ult. Septemb. 1659 Decanos rurales ad ecclesias parochiales suorum districtum auctoritate eppali visitandas deputavit, quibus et articulos communiavit, super quibus in visitatione specialiter inquirere tenerentur. (Act Epp. s. anno cit). Anno 1674 rursus visitationem ecclesiarum per Albertum Włoddek, Cancem cathedr., ad hunc Actum delegatum, instituit. Vid Act Cap. vol. VI f. 420. De Synodo

Capitulo Collegtae Jaroslav. statuta dedit,¹⁾ jura cleri curati contra regulares zelose defendit,²⁾ et ut beneficia, corporationibus ecclesiasticis incorporata, per vicarios perpetuos, non temporarios, administrarentur, invigilavit.³⁾ Loco

quoque dioec. congreganda cogitabat (Act Cap. ex ann. 1664 Vol. VI fol. 420); at ob turbas domesticas, tunc intervenientes, consilium hoc exequi nequivit. — Quoad actus ejus disciplinam morum concernentes, illud memoratu dignum est, quod P. Rzepnicki in vit. Praesul. Polon. refert; quod scilicet anno 1663 in tribunali regni Petricoviae obtinuerit decretum, quo sub poena colli Judaecis obsequia Christianorum prohibita sunt, ac mandatum fuit, ut Judaei tempore processionis in festo SS. Corp. Christi domi modeste se continerent. — Non diu ergo observatio decreti Pauli Piasecki in eodem objecto lati (vid nos sub hoc eppo) vixit, cum illud jam denuo cum tam rigida sanctione reindicari necessarium fuerit visum.

¹⁾ Vid. visit. ecclesiae Collegtae Jarosl. per V. Sierakowski in decreto reform., ubi provocatur ad decretum Sarnov. d.d. 16 Aug. 1660.

²⁾ In exemplum allegamus, Minoritas Conventus Premisl. ad multam 100 aureor. damnatos fuisse, quia Sabbato S. prius quam campanae cathedr. ecclesiae pulsarentur, suas pulsare praesumerant. cf. Act Epp. sub 16 Maji 1664.

³⁾ Vide Act. Epp. 1668 fol. 57. 62. 69. 132. 360, ubi ecclesiae in Wyszatyce, Borek et Strzalkowice, quarum prima Collegio Mansionar. Prem., altera Praepturae Tyczyn., tertia Mansionariis Samb. incorporata erat, Vicariis perpetuis providentur. Quo ad beneficium in Krosno, Capitulo incorporatum, primum antiquam consuetudinem, inde a temporibus Laurentii Goslicki introductam, conservavit: ut beneficium hoc, quoties, illud vacare contigerit, seniori e Capitulo, cum titulo Praepositi ita cederet, ut hujusmodi Praeptus e fructibus ejus massae caplari quotannis pensionem 120 fl. pol. solvere teneretur. (Vid Act. Cons. 24 Maji 1660), at serius post obitum Stanisl. Stramszewicz, ADiaconi et Praepti Crosn. postulante Capitulo permisit, ut ecclesia Krosnen. per Commendarium a Capitulo praesentatum cum honore Praepti gubernaretur, proventus vero detracto salario hujusmodi Commendarii residui ad massam caplarem pertinerent (V. Act Cap. 1659 vol. IV p. 1018., 1666 vol. VI fol. 96 et 125. 127).

ecclesiae lignae Brzozoviae, belli tempore exustae novam de cocto latere aedificare coepit,¹⁾ Radymnensem eccliam restauravit,²⁾ novam parochiam in Jasieni, conventus vero regularium: Dominicanorum in Borek et Minor. Conventualium.³⁾ in Paclaw crexit, in districtu Sambor. et Neomestensi confraternitatem sacerdotalem instituit,⁴⁾ ecclesias in Jacmierz, Sambor et Strzalkowice consecravit,⁵⁾ Brzozoviae confraternit. S. Annae,⁶⁾ tum praebendam promotoris Rosarii B. M. V.,⁷⁾ Drohobyciae vero praebendam ad eccliam Concep. B. M. V.⁸⁾ approbavit, privilegia ecclesiarum ruthenicar. in Kamionka et Dalejowa roboravit.⁹⁾

Pro fundatione Suffraganeatus Premisl. confirmationem regiam impetravit,¹⁰⁾ incorporationem scultetiae in

¹⁾ Vid. Schemat. dioec. s. eccl. Brzozov.

²⁾ Vid. Act Cap. 1670 vol VI p. 324.

³⁾ Vid. Schemat. d.

⁴⁾ Acta Vit. Sierakowski sub anno 1760 p. 346 seq.

⁵⁾ Vid. visit. Szembek. et Sierakow. h. eccl.

⁶⁾ Vid. doc. nro X.

⁷⁾ Doc. nro XI. Fundatores hujus praebendae, Praepto Brzo. incorporatae, erant Joannes Miklaszowski, Praepto ecclae, Brzozov. et Ioannes Foltynowicz Praepto hospital. Brzoz.

⁸⁾ Vid. doc. nro XII.

⁹⁾ Vid. doc. nro XIV.

¹⁰⁾ De irrito conamine fundandi suffraganeatus vid. dicta sub petro Gembicki. Quia petitiones in hoc negotio ad sedem Applicam delatae ideo effectu caruerant, quia dos futuro Suffraganeo assignata, insufficientis videbatur. Stanisl. Stramszewicz pro fundatione ejusdem Summam 33.000 fpol. ea conditione inscripsit: ut futurus Suffraganeus non sit persona extranea, nec aliunde sed e gremio Capituli Prem. assumatur per liberam Eppi electionem, a S. Sede Applicam confirmandam. Hanc fundationem Joannes Casimirus R. P. approbavit. Vid. doc. nro V. Restabat adhuc ipsa Suffraganeatus erectio aqnd S. Sedem Applicam exoperanda, id quod primum sub Sarnovii successore Joanne Stanislao Zbaski ad finem perductum est. Interim Stanisl. Stramszewicz, anno 1665 factis sublatus, fructum vineae, quam plantavit, gustare non po-

Jasionka ad mensam Capituli ratificavit, ¹⁾ privilegia immunitatum oppidi Brzozov, documentis ejusdem durante bello conflagratis, innovavit. ²⁾

Ecclesiae cathedrali calicem cum patena ex auro obryzo, porro quatuor argentea candelabra donavit, ³⁾ Sum-

tuit. V. Act. Cap. 1661 Vol. V fol. II. 1662 Vol. V fol. 32. 1666 Vol. VI fol. 72.

- ¹⁾ Vid. doc. nro XIII. Act. Cap. 1669 Vol. VI fol. 263. Subsecuto obitu ultimi possessoris advitalis Sarnovius actum Gembeicii antecessoris sui ratificavit, et Capitulum in realem possessionem advocatiae introduxit.
- ²⁾ Vid. Act. Cap. 1676 vol. VI fol. 464 seq. Sarnovius ad preces oppidanorum Brzozov. jura, quae constanti usu, usque ad sua tempora propagato, et per depositionem fide dignorum testium vera cognoverat, novo privilegio, dd. Brzozoviae 27 Junii 1676 cum consensu Capituli edito, complexus est. Possissima eorum haec sunt: *a)* Nemini schismatico, haeretico aut Judaeo Brzozoviae domicilium figere liceat. *b)* Oppidum hocce juxta veterem consuetudinem juris Magdeburg. usum retineat, *c)* electio consulum, advocati et scabinorum penes incolas maneat, *d)* A decretis magistratus civilis ad praefectum urbis, per eppum constitutum, ab hoc ad ipsum eppum recursus pateat, *e)* Oppidum in possessione praetorii (ratusz), telonei, et subditorum in Porkowka conservatur. Telonea tamen non ad alium finem, quam emendationem viarum in territorio oppidi impendantur, et dieti subditi non ad alia obsequia, quam quae bonum publicum oppidi exigit, e. g. reparationes viarum, et pontium, restorationem caesus ecclesiae, advecturas et itinera in negotiis oppidi, stringantur, *f)* Nundinae publ. quater per annum: scil. in festo S. Dorotheae, fer 5 ante Pentec., in f. S. Francisci Conf. et S. Barbarae V. M. fora autem septimanalia singulis feriis 5tis celebrentur, *g)* oppidanis braxatio cerevisiae, mulsi, cremati, et tam horum potuum, quam et vini epocillatio libera relinquatur, *h)* contubernia opificum juxta antiquam observantiam causas suas judicent, et negotia administrent, — *i)* oppidani Brzozo. in possessione duarum bombardarum (działa), ab antecessoribus eppi ad defensionem loci donatarum, relinquuntur.
- ³⁾ Calix hic usque ad annum 1786 in thesauro ecclesiae cathed. superstes fuit, uti Inventarium jussu CR. Gubernii die 11 Martii anni cit. confectum probat. At orto bello cum Turcis mandante Josepho II Imp. officinae monetariae tradi debuit. Ven-

mam 23,400 f. pol. pro Seminario, ¹⁾ 1000 f. p. po fabrica ecclesiae, ²⁾ 1200 f. pol. pro fabrica domus vicarialis destinavit. ³⁾

cesl. Sierakowski in inventario ex anno 1743 cum, ita describit: „Kielich szczerozłoty, na środku, na piedestale, i na „kupie suto szmelcowany, z herbem sub pede wyrysowanym „Sarnowskiego B. P. i z podpisem na dole złotnika: Robił „P. Jan Czyżowie 1677, 12go kwietnia. Patena do niego „szczerozłota, duża z wyrysowaniem Sw. Stanisława Bpa Krakow. w laurze. Ex 4 candelabris 2 erant magnae formae, 2 minora. V. Act. Cap. 1678 Vol. VII fol. 10. — Porro Acta Cap. 1676 Vol. VI fol. 487 etiam alium calicem argenteum deargentatum, et baldachinum sericeum, auro et argento affabre textum, ceu donum hujus Praesulis comemorant, addita observatione: tam pretiosa munuscula a nullo antecessorum ipsius huic ecclae data fuisse.

- ¹⁾ V. Sierakowski in libro Vis. Ecclae cathedr. de ao 1744 s. artic. „Seminarium dioeccs.“ haec habet: Illm. Sarnowski E. P. conscientia motus in compensationem villae Łukawiec (c. attin., olim ad beneficium Lubaczov. pertinentis, quod Sigismundus III R. P. sub Eppatu Laur. Goślicki mensae eppali pro fundatione Seminarii incorporaverat) pro erigendo Seminario Premisl. 2 Sumas destinavit, unam 13,400 f. pol. cum censu annuo 8 fl. a centum super Synagoga Judaeorum Premisl. locatam (nam constitutio regni nuper edita summas ecclesiasticas super Synagogis, domibus, fornicibus Judaeorum locare permisit, quod antea fuit illicitum Vid. Act. Cap. 1661 Vol. V p. 14. 15.); alteram 10,000 fpol. in villa Piel-la, terrae Sanoc. assecuratam. Prior Summa fuit legatum a Stanisl. Stremaszewicz, Archidiacono Premis. in rem Seminarii factum, alteram Eppus e derelictis intestati Stanislai Bronikowski, Canci cathedr. P. ad eundem usum destinavit. (V. Act. Cap. 1678 vol. VII fol. 13). Harum Summarum adminiculo Sarnovius Seminarium erigere intendebat, at ad aliam Sedem translatus opus hoc suo successoris relinquere debuit. (V. Act. Cap. 1680. f. 58).
- ²⁾ V. Act. Cap. 1678. Vol. VII. p. 10. — Acta Cap. 1680 f. 68 insuper comemorant Summam 3000 fpol., quam pro fabrica ciborii, reparatione organi, et aliis necessitatibus ac ornamentis ecclesiae cathedr. donavit, quamque Capitulum successoris ejus Stanisl. Zbąski in primo ad eccliam cathedr. accessu mutuo dedit.
- ³⁾ Vid. Visit. Sierakov. de anno 1744 f. 291 n. 44.

A. D. 1672 coepta est controversia cum PP. Societatis Jesu Collegii Prem. respectu antiquae ecclesiae S. Petri diu et cum magno fervore sine ullo tamen effectū, continuata.¹⁾

A. D. 1676 Clemens P X magnum Jubilaeum, praecedente anno Romae celebratum, ad regnum Poloniae extendit.²⁾ Eodem anno Stanisl. Sarnowski, postquam ecclesiam Prem. 18 annis sapienter rexerat, ad eppatum Vladislaviensem translatus est,³⁾ in quo 1680 vitae temporalis cursum consumavit.⁴⁾

¹⁾ Hoc templum ann. 1618 Stanislaus Sieniński E. P. consentiente Capitulo PP. S. J. donaverat „de novo erigendum, aedificandum, exornandum, ut in eo intermissus cultus divinus denno commode peragi posset.“ At PP. S. J. nova ecclesia in loco vicino s. t. S. Ignatii exstructa, hanc antiquam ecclesiam S. Petri neglexerunt, ita ut anno 1672 summam desolationem praeseferret, — imo eam penitus demoliri intendebant. Aegre ferebant Eppus et Capitulum, quod antiquissimum in hac Civitate r. l. templum, in quo primorum epporum, et Catholicorum, a Schismaticis propter fidem occisorum, cineres quiescere putabantur, contra mentem privilegii donationis tanto neglectui traditum esset. Summa diligentia per delegatos Capituli in statum hujus aedificii, et super eo inquirebatur: an et qui eppi in eo sint sepulti? Quoad primum agnatum est, hanc aedem restorationis incapacem esse, quoad alterum nil certi comperiri potuit. (V. Act. Cap. 1672 Vol. VI f. 355—363). Hoc non obstante Eppus consentiente Capitulo PP. S. I. demolitionem hujus templi prohibuit (ib. fol. 365). — Sarnovio ad eodem Vladislav. translato lis sub ejus successore continuabatur de quo suo loco dicemus. —

²⁾ Vid. Act. Cons. s. a. 1675 fol. 623, 1676 fol. 694.

³⁾ Vid. P. Niesiecki tom IV, ubi adducit quoddam privilegium Joannis III R. P. de ac 1676, ubi St. Sarnowski qua Nominat. E. Vladisl. occurrit. — Anno 1677 in Capitulo fer. 2 post Dom X. p. Pentec. celebrato lecta fuit epla Eppi dd. Brzozov. 12 Aug. 1677 nuntiantis: expeditionem bullarum Romanarum ad capessendum eppatum Vladisl. et Pomeraniae ad manus ipsius devenisse, ipsumque a nexu sponsalium cum ecclesia Prem. solutum esse. Quo audito ad electionem administratoris spiritualium et temporalium processum est. (Vol. VI. fol. 497).

⁴⁾ MS. s. t. „Vitae eppor. Pr.“ adnotat: „Cum ad eppatum „Vladisl. 1677 diebus Augusti discessisset, in itinere infirmitatem contraxit, commoransque Volboriae — (quae arx fuit „epporum Cujaviens.) — suasu amicorum Varsaviam se contulit juvandae aegritudinis gratia in copia medicorum, cui „cum Galenus pharmaca, mors aeternam accelerat vitam 1680.“ Fuit vir bonus, et antistes zelosus, in ecclesiam suam perquam munificus, magna apud omnes aestimatione fruens, Michaël Rex P. adeo eum suspexit, ut testamenti sui voluerit esse executorem. — Anniversarium ejus super Summa 2000 fp. fundatum olim 7 Decembr. absoluebatur, nunc diminuto proventu, 8a Novembr. cum aliis communiter peragitur.

APENDIX AD HISTOR. EPPATUS

STANISLAI SARNOWSKI.

Memoria illustris diei 18 Octobris 1660 qua Serenissimus Dominus Joannes Casimirus Rex Poloniae Ecclesiam cathedral. Premisl. invisit ex Actis Consistorii deprompta.

Anno Dni. 1660, die 17a mensis Octobris, Dominica 22da post Pentecosten, vergente ad occasum sole, inter 22am et 23am horam Serenissimus et invictissimus Princeps Dnus Joannes Casimirus D. g. Rex Poloniae, M. Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Livoniae, Smolenscae, Czerniechoviaceq, nec non Suecorum, Gothorum, Vandalorumque haereditarius Rex, ultimus jam Jagellonicae prosapiae princeps, cum Serenissima Dna Dna Ludovica Maria, ex Mantuae et Niverniae Ducissa Regina Poloniae et Sueciae, Samboria, ubi per aliquot constiterat septimanas, Cracoviam iter faciens, cum aulico suo comitatu ordinario coenoso itinere Premisliam intravit, et in Curia Eppali habito noctis illius reclinatorio, postridie in festo S. Lucae Evangelistae Ecclesiam cathedralem magnus a duobus saeculis non visus hospes, simplici viatico cultu, ad sacrificium missae audiendum cum Serenissima Regina ingressus, in Presbyterio ad altare majus, infra cathedram eppalem et cancellos, in stallo ad meridionalem plagam, regalibus serici villosi rubei peristromatibus adornato, erecte stans, cum Serenima Regina, pariter stante a perillri et adma. reverendo Do. Stanislao Stramszewicz J. U. Dre. Archidiacono, Vicario in spirit. et Officiali grli Premisliensi, Canco Varsav., Praepto Mosciscen. et Krosnen., et Ejusdem Majestatis Secretario, nomine venerabilis Capituli infrascripta oratione est salutatus, qua finita perillustris et revendiss. Dnus Joannes Miaskowski, Abbas Praemetensis, majo-

ris Cancellariae Regens, solus extunc e primoribus Curiae Praelatis Regiae Majestati assistens, de Ipsius speciali mandato, in aurem dato, luculenta oratione gratias Venli Capitulo egit, eo solenniter addito, quod gratissime Sua Majestas audiverit memoriam Vladislai Jagellonis, proavi sui, gratiamque suam Regiam qua privatim, qua publice venerabili Capitulo pollicita sit. His peractis ad osculum manus Regiae pro tum ad Eccliam praesentes Perillres A. R. Dni Praelati et Canci: D. Archidiaconus, D. Frider. Alembek Cantor, D. Albertus Woytowicki, D. Joann. Januszewicz, D. Stanisl. Temberski, D. Stanisl. Bronikowski, idemq. Actorum Venlis Capituli et Conrij Notarius, deinde Venles Vicarii, Venles Mansionarii praesentes sunt admissi. Quo finito hymnus „Te Deum laudamus“ ritu solenni a clero et Musicis Ecclae cum organis pro gratiarum actione est decantatus, missaq. lecta per A. Rdum D. Valerianum Rożewski, Capellanum et a literis privatis S. R. Mattis, de festo ad altare majus est celebrata. Qua audita Majestates Suae recta ex Eccla, coelo pluvio, luto itinere rheda conscensa, ad instar curruum Germanicorum non aperta, et tegumento superiore vacua, ut facile a populo videri possent, desideriumque ipsius occurrentis sibi explerent, Jaroslaviam discesserunt.

Salutatio Sacrae Regiae Majestatis.

Post Apostolum Lithuaniae et Samogitiae Vladislaum Jagellonem, Regem victoriosissimum, atavum Majestatis Vrae, qui Prussiae ubere gleba pingui, portibus, arcibus, civitatibus munitissimis grava, maritimo cum aquilonaribus regnis et anscaticis urbibus commercio celebri, gloriosissime a Cruciferis recepta et Regno asserta, a) ante ducentos triginta sex annos in hac Eccla victoriarum datorem, et prodigia de coelo facientem Dnum pro triumphis de rebeli hoste a Majestate ipsius reportatis, belloque, plus quam saeculari, pene jam finito, peragrans Russiam, adoravit, et in eadem, accepto intra Missarum solemniam de suscepto e Serenissima Sophia, consorte sua, primogenito filio Vladislao, qui tanquam alter Machabaens, castra Dei protegens ad Varnam pro Christo et fide ipsius gloriosorem quibusvis trophaeis mortem oppetiit, desideratissimo nuncio laetatus, amplissimis privilegiis Eccliam hanc, et Collegia ipsius muneratus est, nullum alium principem postea majores nostri, quod vel fama ad posterum transmiserit, vel Acta loquantur, salutarunt. b) Id fuit illorum infortunium; feliciores nos ter qua-

a) Prussiam occidentalem non Vladislaus Jagello, sed ejus filius Casimirus regno Poloniae adjunxit. En sicut eloquentiae ita scientiae historiae in Polonia decrementum.

b) Fallitur orator; nam Joannem Albertum, Sigismundum I et Stephanum Bathorem Premislae fuisse, quae a nobis sub

terque beatiores, quibus, tertio licet ab iis saeculo, auspiciatus hic hodiernus illuxit dies, quo Majestatem Vram Divi hujus Ecclae indigenes laeti e coelo prospiciunt, nos fideles subditi Regem, beneficiati patronum, Christum unctum Dni vocati in sortem ejusdem clientes, debito subjectionis tributo, tanquam praesens numen alacri corde veneramur, jucundamque praesentis diei memoriam non tantum candido signamus lapillo, sed ad multas annorum centurias, seramque posteritatem annalium Liburnicis (navibus?) transmittemus. Et meritissime. Quod enim toties divina bonitas super sacrum Mattis Vrae caput, quo stante viremus, obumbraverit in die belli, quod abominationem desolationis, stantem in loco sancto, non viderimus, quod non miserit hostis manum in omnia desiderabilia ejus, quod hic Sancti sua lipsana lactentur in cubilibus suis, quod sacratis altaribus ex pia liberalitate pientissimorum Mattis Vrae praecessorum in demenso quisque suo deservimus, nec unquam divinarum laudum, clauso templo, dispersoque clero, cessavit psalmodia, quod a jugis ferro, jugo a cervicibus depulso vivimus, quod bina obsidione soluta, quater a moenibus et portis rejecto diverso hoste, nullo externo admissio dominatore, fide servata Civitatem hanc virginem castam exhibeamus Christo (uncto) Domini, Majestati Vrae, totum id post Deum, a quo omne datum optimam, et omne donum perfectum, et SSmam principalem hujus Ecclae patronam; reliquosque Sanctos tutelares id totum, inquam, Regali, plusquam paternae sollicitudini, laboribus, vigiliis, sudoribus, victricibus undequaque armis, verbo dixerim, fortunae Mattis Vrae acceptum ferre debemus. Non panegyres hic texuntur, nec enim, tantum mihi arrego, sed divina beneficia, per Mattem Vram collata, rudibus et incultis verbis numeramus, recensemus, osculamur. Quae, ut diuturna nobis suprema Regum, regnorumque regnatricis majestas (divina scilicet) esse velit, ut longaevam, et pacatam de nostris annis Matti Vrae concedat vitam, ut palmas ac laureas multiplicet, capita hostium pedibus Ejus substernat, et ubicunque nomen Mattis Vrae invaluerit, ut cum timore et tremore ab illis audiatur, ut pacifici nostri Salomonis dies nobis aurei redeant, quibus non jam sub ficu et vite, sed ad focum more patrio unusquisq. suum sedens frugibus alternis, non proeliis et milite computet annos. Proprium enim et peculiare Regibus Casimiris est, perturbatam accipere, quietam reddere Rempublicam quod ut coelum nobis subscribat, sanctis Supremae majestatis altaribus advoluti, vota nostra circa tremendi re-

epis Nicolao de Krajow, Mathia de Drzewica et Alberto de Starożreby allata sunt, indubium faciunt. Casimirum IV Premislae anno 1486 foundationem xenodochii Sanoc, confirmasse, in Actis eppalibus et in libro visit. Sierakov. ex anno 1744 legimus.

demptionis nostrae pretii memorias effundemus. — Quod reliquum est, ut Eccliam hanc cum dote sua lacera, nosque operarios ejus Majestas Vra, Dominus noster clementissimus, regali dignetur patrocinio, cernui supplicesque exoramus.

—

DOCUMENTA AD EPPATUM
JOANN. STANISL. ZBĄSKI.

—

- I 1678. 11 Febr. Erectio Conventus et hospitalis FF. S. Joannis de Deo, vulgo Bonifratellorum, Premislae. Act Eppatus.
- II 1678. 29 Mart. S. Congregatio rebus Consist. praeposita auctoritate Innocentii P. VI erigit Suffraganeatum ad eccliam cath. Prem. Acta Cap. Suffraganeatum ad eccliam cath. Prem. Acta Cap.
- III 1686. 6 Febr. Erectio Seminarii clericor pro dioec. Prem., directioni Sacerdotum Congr. Miss. Sti. Vinc. a Paulo commissi, quibus beneficium in Sambor cum consensu regio et ordinum reip. incorporatur. Act. Capit. vol. VIII.
- IV 1688. 30 Novemb. Erectio confratern. sacerdot. in distr. Premisl, Jaroslav. Pruchnic. Act Sierakowski. 1760.
- V 1688. 4 Febr. Erectio altariae S. Stanislai in ecclia cathed. Prem. Act. Epp.
- VI 1677. Brzoz. 20 Jul. — Incorporatio advocatiae in Przysietnica Capitulo cathedr pro fabrica eccliae, porro lapideae Sadowska pro sustentandis baldachiniferis. Rosa II fol. 175. 177.

XLI. JOANNES

STANISLAUS
ZBĄSKI

STEM. NAŁĘCZ

E. P.

1678 — 1689.

Contemporanei:

Rex Pol. Joann. III.	R. Pontif. Innocent. XI.	Prim. R. P. And. Olszewski † 1677. Steph. Joan. Wydźga † 1686. Mich. Radziejowski.

Archi-Epp. Leopol.

Constant. Lipski 1677 — 1698.

Zbąsciorum domus ab oppido Zbąszyn in majori Polonia nomen ducit. Gens illa ex carum numero fuit, quae ab antiquo religiosis novationibus favebant. Długoss. hist. lib XII ad ann. 1439 Abrahamum Zbąski commemorat, qui Hussitis, e Bohemia in has oras advenis, in oppido suo receptaculum praebat.

Sacc. XVI Zbąscii Calvinii dogma amplexi sunt.

Joannes Stanisl. Zbąski, ¹⁾ filius Abrahami et Elisabethae Bogusz, errores Calvinianos cum lacte materno

¹⁾ Notitias de eo quaere aqnd P. Niesiecki et Łętowski in operib. frequenter allegatis.

suxit, ast adolescens, cum Lublini litteris incumberet, a PP. Soc. JESV conversus, tantum religionis cathol. zelum concepit, ut relicto saeculo statui clericali nomen dederit.

Aulae servitiis deditus, Secretarii regii partes sustinuit, insimul varia beneficii eccles. possidens, scilicet Canonicatus: Gnesnen., Cracov., Varsav., Decanatum Łowicienssem, Archidiaconatum Sandomir. — Anno 1672 e gremio Capituli Cracov. ad regni tribunal judex deputatus est.

A Floriano princ. Czartoryski, cum regi Primas nominatus fuisset, Romam missus est, ejus nomine pallium archieppale petiturus, cum quo redux patronum suum non amplius in vivis reperit.

Michaël Rex ei praepetram Miechov. contulit. Tum ille peculiari devotione erga B. V. Mariam in eccla villae suae patriae Studziana miraculis claram, ductus, ibidem PP. Congregationis oratorii S. Philippi Nerei collegium fundavit, iisque dictam villam dotis nomine cessit.

Nec minori gratia apud Joannem III floruit, qui eum Cancellarium Mariae Casimirae, reginae, uxoris suae, esse voluit, mox et eppum Premisliensem nominavit¹⁾ (1676), in qua sede sequentia ab eo gesta memorantur:

¹⁾ Litterae regiae nominationis non supersunt, adest vero epla nominati, qua Capitulo promotionem suam notificat, tenoris seq. „Perillres. Rami et AA. RR. Dni, Dni et fratres „colendmi et observandmi! Po otrzymany z dobrotliwej Krola Jo. Mei. Pana moiego miłosciwego łaski na Bpstwo Przemyskie nominacyey nie przyzwoitszego i bardziej należytego, iako powolne moie WW. MM. Panom i Braci presentować służby, y in uno łask WW. MM. PP. i Braci compendio moie bezpiecznie zamknąć desideria. Upraszam przeto uniżenie WW. MM. Panow, aby do tey łaski, ktora mnie z Pańskiey Jo Krol Mei. Pana m. miłosc., w naznaczeniu tego Bpstwa potkala munificencyey, WW. MM. Panowie

Premisliae conventum fratruu S. Joann. de Deo cum nosocomio,²⁾ Seminarium dioecesanum,³⁾ et praebendam

„i bracia suum etiam adjicere raczyli calculum, y zgodną „swoią clekeyą acceptam habere Jo K. Msci Pana m. mił. „voluntatem. I lubo nie wątpię, że uznam w tym omnem „WW. MM. Panow y braci facilitatem et affectum, upraszać „jednak nie ustawam, y moię oraz do odslugowania kaźdemu z osobna z WW. MM. Panow y braci przynależytey „wdzięczności w oblig podawam gotowość. A teraz powolne „moie łasce i dobroci WW. MM. Panow zalecając iako naysilniey usługi zostawam — w Krakowie d. 16 Maja 1676 „WW. MM. moich wielce miłosciwych Panów zawsze życziwy brat i powolny sluga X. Jan Stan. Sbański. — P. Niesiecki vult, eum etiam Abbatiam Sulejov. post Sarnoscium accepisse. Cum hoc titulo in Actis nostris nusquam occurrit, attamen in quadam epistola sua, ad Capitulam data, alienius abbatiae sibi collatae meminit pro qua confirmationem Aplicam diu exspectabat. — Bulla confirmatoria Innocentii P. XI pro eppatu Prem. est dd. Romae 19 Novemb. 1677, unde patet, inter nominationem et confirmationem semialterum annum offluxisse. Aenigma hoc resolvit epla Joannis III ad Sum. Pont. dd. Gedani 30 Decembr. 1677 data, ubi conqueritur, ad monachorum quorundam instantiam AEppatus Leopol., tum eppatum Premisl., Camenec. et Kijovien. provisionem canonicam tandiu differri. (Vid. Theiner mon. hist. pol. tom III fol. 666) Difficultates ergo Romae fiebant quoad retentionem praepositurae Miechov. cum eppatu Premisl. Observat autem rex, praesules dietarum sedium in florentissimo regni statu sine abbatiarum possessione dignitatem suam eppalem et senatoriam tueri non potuisse, tanto minus nunc posse, ubi hae provinciae bellorum calamitate exhaustae et in favillas redactae sint. — A. D. 1678 die 17 Januarii, quae fuit fer 6 post Dom III p. Epiph. Zbąscius in persona sui procuratoris Benedicti Gozdowski, Decani foran. Premisl. et Parochi Radymnen., ecclae cathedralis possessionem accepit. Dies adventus ejus ignoratur quia Acta eppatus ejus deficient, Acta vero Capituli ex annis 1678 et 1679 manca sunt. Id modo constat, occasione hujus solennitatis ipsi „a P. Joanne Kwiatkiewicz S. J. gratulationem s. t. „Zodiacus Polonus, seu fascia infulata“ exhibitam fuisse. (V. Hoppius in schediasmate editioni Lips. Joannis Dlugos. praemisso). Etsi tot sacerdotia ante eppatum habuerit, non tamen opulentus Premisliam venit, siquidem mox a Capitulo Summam 3000 fp. mutue accepit (Act Cap. 1680 Vol. VIII fol. 60).

altaris Sti Stanislai Martyris, ⁴⁾ in eccla collegta Jarosl. Canecatam S. Sophiae, ⁵⁾ in Laszki-murowane ⁶⁾ novam parochiam erexit.

²⁾ Vid. Schematis. D. sub paroch. Premisl.

³⁾ Vid. docum. nro III. Acta Cap. vol. VIII fol 564—570. Inde a temporibus Laur. Goślicki de Seminario ad mentem Concilli Trid. erigendo cogitabatur, atqu memoratus eppus 1596 ad hunc effectum a Sigismundo III R. P. incorporationem opulentioris beneficii in Lubaczow ad mensam eppalem impetravit; at nova subinde obstacula, praesertim bella, crebraeque epporum ab hac ad alias sedes translationes negotium hoc procrastinaverant. Joannes Stanisl. Zbąski, praeparationibus ab antecessore suo Stanis. Satnowski factis (vid nos sub hoc Praesule insistens diuturnae et urgenti dioecesis suae exigentiae satisfacere ulterius non distulit, quo nomine, etsi alia circa hanc sponsam merita non posuisset, perennem ejus gratitudinem et benedictionem meruisset. — Pro domo Seminarii aream sub arce Premisl. ecclesiae cathedr. vicinam emit, in qua necessaria aedificia construxit. — Pro sustentatione 6 alumnorum Sumam 23.400 fp. ab antecessore suo ad fundationem Seminarii destinatam, porro medietatem Sumae 8600 fp. pro fundatione Psalteristarum inscriptae cum consensu Capituli impendit, ejusmodi alienationem, vel potius fundationis in melius opus commutationem, nec menti SS. Canonum nec fundatricis (Cathar. Humnicka) intentioni contrariam fore ratus, praesertim, cum partem obligationum Psalteristis incumbentium in Seminario alumnos transtulerit, ac singulis neordinatis presbyteris onus 100 missas ad intentionem Psalteriae absolvendi imposuerit. — Quia vero fructus utriusque Summae additis proventibus beneficii Sambor. ad propositum scopum non sufficebant, se suosque successores ad annum censum 760 flor. pol. e redditibus beneficii Lubaczov. (respectue villae Łukawiec cum attin.) contribuendam obligavit. Alumni ad Seminarium suscipiendi saltem 20 annos habere, coque judicio ac scientia praediti esse debebant, ut Theologiae moralis addiscendae capaces essent. Eorum in Seminario educationem biennio durare voluit. Optabat quidem, ut, quod in aliis pridem fundatis institutis obtinebat, Seminaristae omnia Philosophiae et Theologiae speculativae studia condiscere possent, uttendens vero sumtum ad id necessarium defectum, et cleri in dioecesi sua penuriam Superiorib. Seminarii interim id tantum officii imposuit, ut Candidatos muneris sacri in Theologia morali (videlicet sen-

Regimen Seminarii sacerdotibus Congr. missionis Sti Vincentii a Paulo, e Gallia in Poloniam adductis commisit, ⁷⁾ quibus annuente rege beneficium paroch. Sambor. incorporavit. ⁸⁾

su latiori accepta, quo integram Theologiam practicam, adeo-qua praeter ethicam, etiam disciplinam pastoraalem, liturgicam, et majorem partem juris eccles. complectitur, in resolvendis casibus conscientiae, in cantu Gregoriano ac caeremoniis eccles. solide instituerent, iis scripturam S. praesertim N. T. facili dilucidaqua methodo explanarent, denique, ut Clerici cum Catechismo Romano simul methodum ad captum simplicium recte praedicandi, et controversias cum haereticis ac Schismaticis tractandi, sive eos fortiter ac suaviter ad veritatis agnitionem ducendi, addiscerent. Ante omnia vero Superiorib. commendat: ut in Seminario pietatis exercitia aequali passu cum litterarum studiis procedant, utque juventutem ad statum eccles. adspirantem, non solum verbo doceant, sed et exemplis ac operibus suis aedificent, ac ad perfectionem christianam manuducant.

⁴⁾ Vid Act Epp. s. 4 Febr. 1688 fol 410. Fundator fuit Nicolaus de Sitno in Rybotyce et Wielopole Sיעיński, qui pro Altaria S. Stanislai in eccla cath. Prem. annum censum 200 fpol. super bonis Rybotyce, Boryslawka, et Posada inscripsit. — Archivum cathedrale continet documentum ex anno 1464, quod ostendit, jam tunc certam praebendam, s. t. S. Stanislai in eccla cathedr. Prem. extitisse. At hujus antiquae fundationis omne vestigium periit.

⁵⁾ Vid. Vis. Sierak. Collegt. Jarosl., ubi allegat huc spectans decretum erectionis dd. 31 Aug. 1685.

⁶⁾ Vid Schemat. d. sub parochia Chyrov.

⁷⁾ Labores hujus congregationis circa salutem animarum per sacras misiones, circa institutionem Cleri in Seminariis aliarum dioecesium, per recollectiones spirituales cum clero parochiali et alia pietatis exercitia optime explorata habebat, hinc ab Edmundo Jolly, Superiore generali Congregationis, Parisiis ad S. Lazarum residente, obtinuit, ut Missionarii ab eo e domo Varsav. deligendi, directionem novi Seminarii Prem. susciperent. Nominatio Superiorum Seminarii Superiori generali Parisiis, ut praedictum fuit, degenti derelicta, eidemque jus attributum est, Praepositum ecclae Sambor. nominandi, te Eppo pro canon. institutione praesentandi.

Magnam dioecesis partem per delegatum visitavit.⁸⁾

Capellam in villa Kaszyce ab haereticis redemit, et ecclesiae Pantalowicensi qua filiam adjunxit.¹⁰⁾

Ecclesias paroch. in Brzozov. et Albigowa consecravit.¹¹⁾ Confraternitatem sacerdotalem in decanatibus Premisl., Jaros. et Pruchnic. instituit.¹²⁾ Beneficium in Sasiadowice, obtenta ad id facultate Sedis Aplicae Conventui Carmelitarum perpetuo univit.¹³⁾

Capitulo cathed. advocatiam in Przysietnica¹⁴⁾ pro fabrica ecclesiae, et lapideam Sadowska¹⁵⁾ pro baldachiniferis cessit.

⁸⁾ Vid. doc. nro III. Item constit. regni de an. 1685 Vol. V legg. fol. 723, ubi hae incorporatio per ordines regni approbatur.

⁹⁾ Ex Actis Capit. 1685 prodit, cum ecclesiam cathedr. personaliter visitasse, nam ibidem ad ejus decretum reformationis provocatur, quod nunc non superest. Occasione hujus visitationis Platos Cancos plura beneficia possidentes ad producendas dispensationes Aplicas monuit, qui eo se defendebant: quod Synodus provinc. Leopold., tpo re Valent. Herbot E. P. celebrata dum canones Concilii Trid. acceptaret, S. Sedi supplicaverit, ut constitutionis, beneficiorum pluralitatem vetantis, executio in Russia rubra, ubi beneficia quoad maximam partem tenuiter dotata sunt, suspenderetur. — Alias dioec. ecclesias per Albertum Wlodek, Cancum cathedr., qua delegatum visitavit, cujus liber visitationis, in Actis saepius citatus, hodie non superest.

¹⁰⁾ Vid. Schemat. dioec.

¹¹⁾ Vid. Vis. Szemb. et Sierak.

¹²⁾ Vid. Acta epp. Sierakowski s. a. 1760 p. 421 spp. ubi historia confrat. sacerdot. in hac dioecesi occurrit.

¹³⁾ Vid. oblatam privilegii Innoc. P. XI dd. Romae 12 Nov. 1683, unionem perpetuam hujus beneficii cum Conventu Carmelit. concedentis, et executionem ejus per eppum dd. 15 April 1687 Vol XXXVIII Act. Eppalium fol. 248. 270.

¹⁴⁾ Vid. librum privil. Capituli, transsumpta auctoritate Christoph. Szembek E. P. confecta continentem, sub tit. Rosa II fol. 177, ubi occurrit copia huc spectantis privilegii dd. Brzozov. 30 Jul. 1688 Per hanc cessionem Eppi ab obligatione contribuendi pro fabrica et aliis necessitatibus cathedral. liberati sunt.

¹⁵⁾ Domum hanc a Capitulo 2000 fpol. emit (Act. Cap. 1687. Vol VIII fol. 21. 26.), dde vero eam pro sustentatione bal-

Quod antecessores ejus pridem ardentem optaverant, id eo sedente tandem prospero eventu coronatum est; siquidem summus Pontifex pro erigendo ad ecclesiam cathedr. Prem. Suffraganeatu consensum praebuit.¹⁾

Lis cum PP. Soc. JESV occasione demolitionis ecclesiae S. Petri, sub antecessore ejus coepta, animose continuabatur, et tandem post multas scriptitationes ita terminata est, ut PP. Jesuitae in loco, ubi dicta ecclesia sita fuerat, Capellam seu oratorium construere pollicerentur.²⁾

dachiniferorum i. e. eorum, qui tempore processionum, et dum s. viaticum ad infirmos portaretur, baldachinum supra SS. Sacramentum ferre tenebantur dd. Brzozoviae 20 Jul. 1688 inscripsit, additis 1000 fpol. pro sartis tectis illius aedificii, ac superpelliceis baldachinistarum et ceroferariorum. (V. Rosa II fol. 175). Magna in genere devotione erga SS. Sacr. ferebatur, unde ipsemet officium protectoris confraternitatis SSmi. Corp. Christi (Canonico Wlodek in vicesgerentem suum assumpto) suscepit, Platos vero et Cancos, ut simile officium quo ad confraternitates in variis decanatibus subsistentes, susceperent, provocavit. (Act. Cap. post f. S. Joann. 1681. fol. 91).

¹⁾ Vid. docum. nro II Actis Capit. s. anno 1681 vol. VII fol. 95 insertum, quo statuit, ut Suffraganeus per Eppum juxta voluntatem fundatoris semper de gremio Capituli assumatur, et auctoritate aplica confirmetur. (Cf etiam de Suffrag. dicta sub Eppatu Petri Gembiicki et Stan. Sarnowski) Primus Suffraganeus Prem. creatus fuit Joannes a Deby Debski, Decano. cathedr., cum titulo Eppi Bellinen. in p. inf. — Sub e. r. roginine Austriaco, cum Eppi continuo in dioecesi residerent, mos et necessitas assumendi Suffraganeos cu Vicarios epporum in pontificalib. exsolevit, praesertim, cum et dotata suffraganealis multum diminuta fuisset.

²⁾ Vid. dta s. epp. Sarnowski. Non attenda prohibitione eppali PP. S. I. quod de ecclesia S. Petri supererat, demoliti sunt, porrecta deductione juridica, sibi id vi donationis, per eppum Sieciński factae, facere licuisse (Acta Cap. 1678 vol. VII fol. 9). Hic actus eppum et Capitulum magno dolore affecti, qui etiam edita a Jesuitis declaratione, quod in loco, ubi antea ecclesia S. Petri steterat, Capellam de muro sub eodem titulo aedificaturi essent (Act. Cap. 1679 vol. VII f. 38), non leniebatur. Igitur querela ad P. Praepositum generalem

Cum Capitulo cathedrali Zbaszcio variae simultates intercedebant,³⁾ quibus mutua harmonia aliquamdiu pertur-

S. I., Joannem Paulum Oliva, Romam delata est. In responsoriis suis dd. Romae 4 Nov. 1679 dolet dictus Pater generalis, „Eppo et Capitulo Prem. pro meritis et benevolentia erga S. I. non modo gratiam redditam non fuisse, verum etiam traditi PPbus sanctissimi templi beneficium injuria, ut sane videtur, compensatum fuisse. His praemissis asserit, se Pri Provinciali Poloniae commisisse, ut tam aequis Eppi et Capituli postulatis satisfiat, nec dubitat, cum sedulo curaturum, quantumquae temporis et Collegii Prem. facultas permiserit, cullaboraturum, ut a religiosissimo templo omnis injuria prohibeatur ac publicae offensae causa tollatur, quam cuperet praebitam nunquam fuisse. His litteris obtentis Plati et Canci in Capitulo grli 1680 p. f. Circumcis. Dni celebrato ad P. Provincialem se converterunt, ut promissorum P. Generalis fidem liberaret. At ab hoc Patre (Bartholomaeo Wasowski) litteris Jaroslavia 30 Januar 1680 datis non sine stupore responsum obtinuerunt, quod nil aliud, quam recapitulationem antefatae juridicae argumentationis Collegii Prem. continebat. Finita deductione, Collegium ad reaedificandum templum S. Petri non teneri, concludit: „Jednakże pro reverentia loci et antiquitatis memoria ordinatum est in idea collegii (i. e. novae domus aedificandae), aby tam na samym tym iego mieyscu wystawiono oratorium, kiedy się będzie budowało, cum aliqua inscriptione traditionis, lubo żadney obligatyej tey nie mamy, y lubo exempla widziemy, że nie masz pamiatki żadney, gdzie kościół był zruinowany. Cum anno 1682 Jesuitae novas scholas aedificaverunt, Capitulum eis hanc declarationem in memoriam revocavit, qua occasione a P. Rectore Collegii Prem. (Ludovico Woiński) responsum accepit: „Societatem J. minime negare, hanc ecclesiam S. Petri fuisse antiquissimam, consecratam, cathedralem, in qua Sacramenta fidelibus administrabantur, et quod ibidem multorum SSor corpora requiescant, quae tamen postea inventa, translata sint ad ecclesiam novam S. Ignatii. Desolationem et demolitionem ejus per antecessores suos factam se intime dolere, neque eam excusare, locum tantum vacuum circa possessionem modernam Rectoratus sui se offendisse, qui ne sit vaecus Scholam Rhetorices in forma oratorii ibi aedificari coeptam esse, ubi diebus feriatis lectiones non profanae praegantur, diebus autem Dom. et festis sodalitas B. M. V. oratorium suum una cum altari habeat, ubi exercitia spiritualia et aliae devotiones absolventur, et ita divina officia

bata, in egressu autem ejus ex eppatu utcumque restituta est.⁴⁾

„non cessabunt.“ Declarationem hanc Capitulum acceptavit, praesertim cum dictus P. Rector quoque sponderit „se in formam chori minoris aedificium protracturum,“ quod Capitulum ita intellexit: tectum oratorii in forma ecclesiae fore. V. Act. Cap. vol. VII s. an. 1679 f. 38. 48. 1680 f. 51 71 1682 f. 110. An promissis satisfactum fuerit ambigere licet, quia anno 1691 (vol VIII f. 149) Capitulum apud Eppum Doenhoff conqueritur quod in loco dirutae ac solo aequatae ecclesiae S. Petri scholae, aliaeque officinae cum scandalo schismaticorum aedificatae sint, porro quod arca, quae antea erat ecclesiae coemeterium, profanis usibus tradita sit. Etiam anno 1707 fol. 575) conqueritur Capitulum, quod PP. S. I. in loco, ubi ecclesiae fuerat, minus decentia aedificia collocaverint, qua occasione declaratio de oratorio, seu Capella eo loco aedificanda eis in memoriam revocanda decernitur. Quidquid lector de quaestione juris sentiat: an videl. Jesuitae ad ecclesiam S. Petri conservandam, et collapsam reaedificandam obligati fuerint, nec ne? certe piam sacrae antiquitatis venerationem, cujus eppi et Capitulum pendete hac lite tam luculenta specimina praebuerunt, non improbabat, et ut ea nostris diebus imitatores inveniat, optabit.

³⁾ Gravamina Capituli contra eppum varii generis erant, et ad sequentia puncta reduci possunt: a) Quod occasione jucundi ingressus ecclesiae cathed., sponsae suae, nihil ornamenti sive muneris more antecessorum suorum contulerit. (At nemo dat, quod non habet. Zbaszcium cum vacua erumena eppatus possessionem adgressum fuisse supra observatum est). — b) Quod Summam 3000 fpol. a Stan. Sarnowski pro fabrica ciborii, reparatione organi, et aliis ornamentis ecclesiae cathedr. destinatum, quam Capitulum ipsi (Zbaszcio) tempore primi ingressus mutuo dederat, restituere de die in diem procrastinaret, nec usuras ab ea solveret. — c) Quod in villa eppali Domaradz, ubi Capitulum advocatiam possidebat, extructa nova taberna jus propinandi, Capitulo inserviens, turba-verit, liberam incisionem lignorum in sylvis eppalibus denegaverit, inquilinos (komorników) aqud subditos eppales manentes, Capitulo ademerit, eorumque operas et labores praedio eppali adjunxerit. — d) Quod duos Canonicos, ad ipsum de gremio Capituli cum Gosliciano privilegio incorporationis advocatiae in Domaradz ad commonstranda jura, eidem advocatiae inhaerentia, ablegatos, inurbane exceperit, eosque documento minime lecto, sine responso dimiserit. — e) Quod in

A. D. 1683 die 12 Septemb. Joannes III R. P. Viennam Turcica obsidione solvit, et potentiam Ottomanicam valide infregit.^o)

villa Lubatowa novam tabernam, ubi nunquam fuit, aedificari curaverit, et jus propinandi Capituli praepedierit. — *f*) Quod ad fabricam ecclesiae cathed. nihil contribuerit, et annuum census 20 marear. e villa Golcowa a plurib. annis retinuerit. — *g*) Quod Summas per p. m. Andream Trzebiecki E. Crac. ecclesiae cath. legatas, tanquam executor ejus testamenti exsolvere continuo distulerit. — *h*) Quod subditos bonor. eppal. per factores seu administratores suos et arendatores insolitis laboribus, oneribus et exactionibus appresserit. (V. Act. Cap. 1680 Vol. VII fol. 68—70). Ad removenda haec gravamina Capitulum ad eum 20 Maji 1680 eplam dedit, paulo amariore stylo scriptam (vid. ib. fol. 59—61) quam in hunc modum conclusit: „Unizenie suplikiemy, abyś W. Mość, nasz miłość. „Pan przy naszych prawach nas conservare raczył, y w tym, „w czym się bezprawie nam stało y dziecie in integrum restituere kazał. Być była śmierć niezakroczyła ś. p. Xięcia „Jeo Mości Bpa Krakowskiego (Andrzeja Trzebieckiego) antecessora W. Mści n. m. P. na Bpstwie Przem., mieliśmy do „Jeo Mości ex gremio sui wyprawić, prosząc, o przyczynę „do W. Mści n. m. P., abyś nas tak jak Jeo Mość przy zupełnych prawach naszych i possessyey ich zachować raczył, „ale mamy jeszcze żyjącego Jeo Mości X. Bpa Kujawskiego „(Sarnowskiego), tedy i do Jeo Mści z prośbą naszą udamy „się, abyśmy przez te instantie przywrocenia praw naszych „u W. Mści, n. m. P. uprosić mogli, bo inaczej, salva debita reverentia et veneratione W. Mości n. m. P. z supliką „ad sedem Aplicam udać by się przyszło. — Haec epla eppum vehementer pupugit, et sequentes ejus ad Capitulum litteras, quae in Autographo supersunt, provocavit. — Perillres et AA. RR. Dni, Fres observandi! Lubo mi żal ciężki tamował rękę, że gravi calamo a partiali — (sic data opera scribit, pro: „particulari“) — Capitulo impetitus „iestem, atoli vicit amor, i spieszy ad consilia WW. MM. Panow, na terazniejszą generalną Kapitulę zgromadzonych, „cum pastorali benedictione. Nie wiem co o takowych radach „rozumieć, ktorymi nie ad amorem, ale ad dissidia iter sternitur, i jeżeli cum assistentia S. Spiritus odprawiaią się, „niewasz on jest Deus pacis et ipse amor, y pochodzićby „od iego Maiestatu nie mogly, aby przeciwko mnie, który „nie tylko Bpem, ale głową iestem WW. MMściow, y tak

A. D. 1687 Zbąscius (postquam Joannem III in variis expeditionibus comitatus, ejusq. nomine diversis lega-

„iako amantissima membra mea wszystkich WW. MMściow „kocham i piastuję, takowe miały, a ieszcze niewinnie concitari turbines. Jakosz nie przypisuję tego Vener. Capitulo „ale tylko tym, którzy persecuti sunt me odio gratis. Teraz „zaś tego uprzecymie życzę, i o to Bogu memu niegodny suplikiuję, aby Paraclitus Spiritus effulgeat in personas WW. MMściow suis charismatibus, podaiąc do serca zdrowe i po- „bożne rady, któreby Ven. Capitulo dent quieta tempora, a „temu, co spólną miłość, zgodę, iedność w zruszać innitur, „prospectum być mogło. Składam oraz in sinum V. Capituli „moię tak znaczną, która z przeczytanych patebit punktów, „urazę, y jeżeli tak crude traktowanym być miałem, daię to „sub tratinam WW. MMściow, de quorum integritate, o rozsądku i statecznym nie powatpiwam affekcie, sam zostaiąc „perillrium AA. RR. DD. Vestrarum addictus frater et servus: Joannes Stanislaus E. Pr. — Calvariae ad Landzkornam d. 21 Jun. 1680. (A. Cap. I. cit. fol. 63. 64). — Provocata puncta continent excusationem Eppi quoad singulas Capituli querimonias. — Quod attinet debita, Capitulo non exsoluta, durtiam temporum, expensarum magnitudinem, confirmationis abbatiae — (fortasse Sulejoviensis) — retardationem, et similia incusat. Jurias Capituli in Domaradz (praecipuum gravaminum objectum), inficiatur, caqua, de quibus Capitulum conqueritur, sinistris et mendacibus informationibus tenutarii advocatae imputat. Caeterum, quae Capitulum de privilegio originali, sibi ad legendum oblato commemorat, silentio praetermittens, observat, sibi pleniorum notitiam de juribus advocatae in Domaradz non suppetere. Praefata Epla, et punctatione ei annexa, Capitulum minime acquievit; nam et posteriores ejus ad Eppum epistolae, salva semper reverentia Pontifici debita, amaritudine non carent.

⁴⁾ Vid Eplam Eppi valedictoriam infra allegandam.

⁵⁾ Auxilio tunc Imperatori Leopoldo I, in summis angustiis versanti, praestito Rex Poloniae non tantum huic, sed et toti Occidenti Christiano maximum obsequium praestitit, quod Sedes Aplica grato animo recognovit. (Vid. apud Theiner Eplam Innoc. XI ad Joann. III tom III fol. 691. item fol. 693 (nro 713), ubi Pontifex regi tam splendidam victoriam gratulans, ait: „Sacro exultantes gaudio Majestati Tuae prosperum tam faustae rei successum gratulamur, invictaeque fortitudini, qua publicam salutem, summum pene in discrimen adductam, asseruisti, laudes tribuimus immortales.

tionibus perfunctus est),¹⁾ ad cathedram Varmiensem et Sambiensem in Prussia promotus est,²⁾ ad quam 1689 sese contulit.

Recensebitur profecto in ecclesiae Cathol. fastis inelytum nomen tuum, ac fidelium memoriam non interituris praeconiis occupabit.⁴⁾ — Ingens, eaqua cumprimis opima praeda Polonis victoribus obtigit, e qua primarium Turcarum vexillum Rex per Joannem Casimirum Doenhoff, Abbatem Claraetumbae, Romam misit tanquam trophaeum in principali orbis Christiani templo, in basilica S. Petri appendendum. (Vid Theiner, in praefat. ad tom III monum. hist. Pol).

- ¹⁾ A. D. 1686 Joannem III in expeditione Moldavica comitabatur, ubi vitae suae ratione et sermonibus suis militum animos non minus ad pietatem, quam ad virtutem et perseverantiam bellicam accendebat. — A. D. 1687 legationem ad Imperatorem, Rempubl. Venetam, et Pontificem obivit, consilia regni contra Turcas communicans, et in hac causa toti reipublicae Christ. communi, subsidia postulans. Vid Zaluski in eplis historico familiar. tom I post 2 fol. 990., Act. Cap. ex 1687 vol. VIII fol. 25, ubi notatur: durante hac legatione Joannem Dębski, suffragan. Prem. et Decan. cathed. nomine absentis Epipi Dioecesis administrasse. Zaluski op. cit. fol 1104 observat, hanc legationem aerario publico magno constitisse, quod regni ordinibus ac 1689 suspicionem de legati integritate movit, ita ut, quum relatione sua in comitiis exposita solito juramento praestandos esse accingeret, clamor exortus sit: ut a juramento abstineret, et tam enormes sumtus restitueret! Ista quidem non modica confusio fuit, at num promerita, quis dixerit? Legatio certe diuturna fuit, et dispendiosa esse poterat. Quidni suspicio illa susurronum opus fuerit, reginae et ejus Cancellario infensorum?

- ²⁾ Eum jam anno 1687 ad eppatum Varmien. nominatum fuisse ostendit documentum Joannis III dd. Żółkiew mense Octobri 1687 ad Joann. Stanisl. Zbąski, E. Prem. Nominatum Varm. directum, quo Theodorum Potocki ad Praepturam cathed. Prem. praesentat. (Act. Cap. VIII. fol. 31). — At et hac vice confirmatio ejus per Sedem Aplicam probabiliter ob legationem anno 1687 susceptam et usque ad 1689 durantem retardata est. Acta Capituli 1689 continent ejus eplam valedictoriam tenoris sequentis: „Perillres Redssmi, et AA. RR. „Dni, Dni et Fres observandmi! Desiderio desiderabam sam „obecnie qua capitulariter, qua kazdego z osobna WW. MM. „Panow i braci fraterne amplecti, y zyczliwey powolności

Quoad obitum ejus auctores variant, quem alii ad ann. 1696, alii ad 1697 referunt.¹⁾

„moicy, która a primo ingressu WW. MM. PPom incessanter „konsekrowalem, tym iaśnieyszy dać dowód. Ale kiedy tera- „źniejsza oyczyny naszej facies et publica consilia żadną „miarą dopuścić mi tego nie chciały, listowną zyczliwości „moicy et gratitudinis przysylam tesseram, braterskie WW. „MM. Panom y powolne oddając dzięki, żeście mię przez „te wszystkie lata sobie i Diecezyey całej lubo niegodnie „służącego Pastérza, y zyczliwego brata swego respektem, „affektem, consiliis, amore fulcire et prosequi raczyli, upe- „wniając, że coelum, non propensissimum mutaturus affectum „taki in totum sacrum WW. MM. Panow Collegium, iako „tesz i przeciwo in particulari WW. MM. Panom do tey, „która mi dobrotlwa SSmi Dni nostri clementissimi, y Jeo „król. Mości, Pana mego i Dobrodziecia miłościwego łaska „conferre dignata est, przenoszę się prowineyey, y jako nihil „sanctius et intaminatius zachować usilowałem dotąd, tak „deinceps tesz, qua continuo feror, cheę zyczliwą moią prze- „ciwo WW. MM. Panom y braci powolność, y do odsługo- „wania wszelkich wyświadczonych mi checi oblig dożywo- „tnie i integerrime zachować. W czym iteratis vicibus WW. „MM. Panów i braci y kazdego z osobna assekurując, nie- „odmienney braterskiey WW. MM. Panów moich z unizonością „moią jako naypilniey zalecam się łasce. Perillrium, Rudis- „simae et AA. RR. DD. Vestrar. devinctissimus frater et ser- „vitor i Joan. Stanisl. a Sbaşzyn Sbaşki Eppus Varm. et „Sambien. w Warszawie 27 April 1689 Qua Epla recitata ad „electionem Administratoris in spirit. et tempor. processum „est.

- ¹⁾ Niesiecki in Ser. eppor. Varm. 1596 qua annum ejus fatalem ponit, at tomo IV (art. Zbąski) obitum ejus anno 1698 adsrebit. Janocki in excerptis litteraturae Pol. fol. 67 scribit: cum exeunte Majo 1697 ab hominib. recessisse. Huic posteriori potior fides habenda videtur, utpote bibliothecario Zalusciano; constat enim Andream Chrysost. Zaluski Zbąscio in eppatu Varm. successisse. — Teste eodem Janocki Zbąscius fuit moribus gravis, imo sanetus, studiorum cupidissimus, doctorumque hominum amantissimus, quos inter eos imprimis liberaliter habuit, qui repudiata Lutheri aut Calvinii disciplina ad avitum sacrorum morem rediere. Multam et splendidam librorm supellectilem comparavit, eamqna Varm. ecclesiae cathedr. testamento legavit. Nummos quoque antiquos magno studio conquisivit, quorum index, propria ejus manu conscriptus,

DOCUMENTA AD EPPATUM
GEORG. ALBRECHTI DOENGOF.

- I 1691. 18 Jan. Incorporatio advocatiae in Przysietnica ad mensam Capituli confirmatur; et ager Wronowka insuper additur Act. Cap.

Varsaviae in publ. bibliotheca Zalusciana servabatur. Quam Constant. Brzostowski, Vilnen. Eppus, Casimirum Sapieham, tractus illius Palatinum, summumque copiar. Lithvan. ducem, ob milites in bonis eppatus collocatos, a sacrorum comunione amovisset, caqua res a Senatu et equestri ordine vehementi animorum contentione ageretur, Sbanseius rogatus sententiae Eppi suscepit patrocinium, gravemqua pro ecclesiastici ordinis inunitate dixit orationem, quam Polono, quo recitavit sermone in vulgus emisit 1695 fol. latine versam autem eplarum suar. historico familiarium tom. I p. 1471 — 1488 inseruit Andr. Crysost. Zaluski, qui etiam praeclariora Sbanseii gesta notavit. — Haec sane memoriam ejus suavem et jucundam Dioecesi praesertim Varmiensi reddunt, at si cum his Acta Capituli Prem. conferantur, Zbascius quoad administrationem bonorum eppalium si non a labe avaritiae certe a nota culpabilis conniventiae erga procuratores suos purgari vix poterit. Sede vacante incolae oppidi Brzozov. Jasliska et Radymno de variis praegravationibus et jurium suor. laesicibus conquerebantur, quos Capitulum, visis eorum privilegiis in integrum praerogativarum antiquar. usum restituit (Vid. Act. 1689 fol. 85. 95 — 98). At Seminarium Dioecessarium erectione et ordinatione pulcherrimum, et aere aut marmore perennius nominis sui monumentum in hac Dioecesi reliquit, e qua discedens vasa aenea in bonis eppalibus clavis Brzozov., tum in Rowne et Lukawice non modico sumtu comparata, Capitulo cathedrali, pro necessitatibus ecclesiae cathedr. convertenda tradi jussit (Act. cit fol. 93).

- II 1692. 12 Decemb. Confirmatio privilegiorum per antecessores eppos oppido Brzozov. concessorum imprimis privil. Stanislai Sarnowski dd. 27 Julii 1676 collati. Act. Cap.
- III 1694. 7 Maji. Unio Coventus Prem. Monial. O. S. Bened. cum Conv. Jaroslav. tollitur, et Conventui Premisl. facultas propriam abbatissam eligendi conceditur. A. Epp.
- IV 1597. Varsav. 1 Jul. Consensus pro aedificando Drohobyctiae Conventu FF. B. M. V. de monte Carmelo. A. Epp.
- V 1694. Romae 4 Non. Aug. Innocentius P. XI Capitulo Prem usum rochettae et mozettae violae coloris concedit. cf. Ros II P. 181.
- VI 1694. 7 Jun. Ecclesiae paroch. in Zolynia decimae eppales de praediis in Brzoza, Stadnicka, Bialobrzegi, Węgliska, tum ecclesiae in Grodzisko similes decimae de praedio in Budy ad preces Const. Przedbór, Canonici Prem., et rectoris utriusque praedtae ecclesiae — donatur. Visit. Czap.
- VII 1699. 15 Maji. Incolarum villae Sielec praestationes ad obsequia circa pulsum majoris campanae ecclesiae cathedr. Prem., et famulatum circa curiam eppalem restringuntur. Rosa II fol. 295.
- VIII 1694. 31 Jul. Beneficium in Radymno ad mensam Capituli cathedr. Prem. incorporatur Act. Epp.
- IX. 1700. 5 Mart. Erectio scholasteriae ad ecclesiam cathedr. Prem. Act. Cap.
- X 1701. 10 Januar. Imago B. M. V. scapularis in ecclesia praepositorali Łancut. miraculosa declaratur. Act. Epp.

XI 1701. 10 Febr. Erectio Cancatus cathed. fund. Snopkoviciana Act. Cap.

XII 1701. 31 Jan. Erectio Cancatus cathedr. fund. Drohojoviana Act. Cap.

XLII. GEORG.

A L B E R T.

D O E N H O F F

ARM. DOENHOFF

E. P.

1690—1701.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim. R.
Joann. III † 1696 August. II	Alexand. VIII † 1691. Innocent XII † 1700 Clemens XI.	Mich. Card. Radziejowski

Archi-Eppus Leopold.

Constant Lipski † 1698.

Constant. Zieliński.

Familiae Doenhoff, comitum S. R. imperii dignitate conspicuae, quae capite apri pro insigni utebatur, patria Livonia, oppidum autem Swekerten in Samogitia ordinaria sedes fuit.

Georgius Albrechtus Doenhoff,¹⁾ filius Sigismundi, Capitanei Bidgostien. et Sokal. e Theresia Ossolińska (filia Georgii, S. R. I. comitis et sub Vladislao IV regni Cancellarii), litterarum rudimentis in patria combibitis, altioribus studiis in Italia mentem polivit. Theologicis studiis Romae, magistro P. Martinez S. I., cum singulari ingenii et industriae laude animum applicuit.

Sacerdotio inauguratus factus est canonicus Culmen. Custos Posnan., Abbas Witov., Praeptus Petricov., Cancus Cracov. Praeptus Plocen.²⁾ Iterata vice officio deputati tribunalitii praefunctus ab Andrea Olszowski, R. Primae AEppo Gnesn., Referendarius causarum curiae Aepalis, creatus est.

PPbus Soc. JESV impense favens iis qua praeptus Petricov. in ecclesia sua verbi divini praedicandi copiam fecit.³⁾

Suffragante Maria Casimira, regina Pol., A. D. 1689 munus supremi regni Cancellarii ipsi collatum est.

Magna in eo facundia enituit; dum siquidem Jacobus Cantelmi, AEppus Caesarensis, et nomine Innocentii XI ad Joannem III legatus Aplicus, missionis suae seriem coram rege exposuit, Doenhoffius ipsi regio nomine extemporanea oratione tam diserte, tamque apposite respondit, ut stylus ejus diu praemeditatus, ac singulari

¹⁾ Nolitias de eo suppeditant Niesiecki et Łętowski.

²⁾ Praepturam Plocen. et Abbatiam Witovien. etiam cum epatu retinuit, nam cum utroque titulo occurrit in privilegio 1696 a Joanne III R. P. FF. minor S. Franc. Conventus Leżajscen. concessio.

³⁾ Vid. Act. Epp. vol. XL, ubi pag. 202, 203 inductum legitur privilegium Stephani Wydźga, AEppi Gnesn. dd. Lovicii 26 April. 1680, quo ad preces G. A. Doenhoff, Abb. Witov. Canci Crac. Praepti Petricov. PPes S. I. ad praedicandum verbum Dei in caela paroch. Petricov. admittit.

cura limatus videretur. Neque tantum in saecularibus negotiis innatae sibi suadae egregium usum facere noverat, verum etiam e sacris pulpitis verbum divinum tanta eloquentia, tantaque spiritus unctione praedicabat, ut a multis honorifico Chrysostomi Polonici titulo, qui post Petrum Skargam nemini obtigit, ornaretur.¹⁾

A. D. 1687 sortitus est eppatum Camenecensem, inde 1689 progressum fecit ad Premisliensem, quem initio anni sequentis auspicatus est.²⁾

1) Prostant facundiae ejus monumenta in 2 sermonibus sacris typo expressis, quorum unum in funere Mariae Princ. Jabłonowska, uxoris Palatini Russiae ac supr. R. Marschalli, alteram Varsaviae, electionis tempore in introductione reliquiarum S. Felicissimae pronuntiavit. Efficaciae eloquii ejus nec pertinaciter incredulus et atheus Casimirus Lyszczyński resistere potuit; nam, cum incarcerationum eppus visitaret, persuasionibus suis effecit, ut ad veritatis orthodoxae tramitem rediturum se sponderet. Mox tamen ad vomitum rediit, et capitali supplicio affectus periit. (V. Niesiccki).

2) Ab Alexandro P. VIII confirmatus die 2 Januar. 1690 in persona Procuratoris sui Michaëlis Jos. Wilgowski, Canci. Camenec. et Kijov., Praecepti Sannicensis ecclesiae cathedralis possessionem cepit, mox ipsemet Radimnam veniens a Capitulo honorifice exceptus est. (Act. Cap. 1690 vol. VIII fol. 100. 116). — Reversus ad latus regis Varsaviam Capitulum generale p. f. S. Joan. B. congregandum his litteris compellavit. Illi me, Perillres, Rudssmi, et AA. RRdi Dni. fratres observandmi! Pierwszą tę moją pasterską WW. MM. Panom przesyłając observantią P. Boga mego proszę, abym in florenti salute y iako najpomyślniejszych successach mogł zastać WW. MM. Państwo. Desiderio desidero iako nayprędzey stawić się ad sponsam meam, y powitać z WW. MM. Pany, że mie iedak ex vi ministerii mei publiczne trzymając przy boku Państwa mego miłościwego necessitates, byle tylko ułatwiłem się, nieomieszkać iako nayprędzey accelerare bytności moiej. Ze zaś następnie na dzień S. Jana generale Capitulum, na którym de more zwykła bywać electia Deputata na trybunał, nie chcę deesse muneri meo, y wielkich w kapitule ludzi huic oneri pares zalecam IMei X. Suffragana (Dębskiego) y IMei X. Dubrawskiego. Z tych iako ex

Qua eppus eccliam cathedr. personaliter¹⁾ ecclesias decanatus Sanocen. ac Dynov. per delegatos²⁾ visitavit. Conventum Monialium O. S. B. Premislise a Conventu Jaroslav., cui hucusque affiliatus fuerat, separavit,³⁾ pro condendo Drohobyeciae Carmelitar. monasterio consensum dedit,⁴⁾ imaginem B. M. V. in ecclia praepaturali Lancuten. miraculosam declaravit,⁵⁾ Capitulo cathedr. beneficium paroch. in Radymno incorporavit,⁶⁾ et incorporationem advocatiae in Przysietnica ad mensam ejusdem, addito agro Wronowka, ratam habuit,⁷⁾ subditorum villae Sielec praestationes ad pulsum campanae majoris eccliae cathedr. in majoribus festis, et obsequia aulae eppal. restrinxit.⁸⁾ Privilegia oppidorum eppalium Brzozov.⁹⁾ Radymno¹⁰⁾ et Jasliska¹¹⁾ confirmavit, dotationem parochia-

„ecclesiae Dei luminaribus zechcieycie WW. MM. Państwo
„accendere ignem justitiae, mnie zaś w braterskiej swoiej
„chować raczeie życzliwości, który zostaię — w Warszawie
„d. 12 Junii 1690 — WW. MM. Państwa devotissimus frater
„et servus X. Jerzy Albracht Doenhoff B. P. Kancel. W. Kor.

1) Vid Acta Cap. 1692, fol. 182—186 ubi legitur ejus ordinatio, Capitulo post visitationem intimata.

2) Extat liber Visitationem ejus jussu et autoritate institutarum A. D. 1699.

3) Vid. Docum. nro III

4) V. doc. nro IV.

5) V. doc. nro X.

6) V. doc. nr VII. At sicut anterior Szoldrsciana incorporatio, ita et haec Doenhoffiana effectu caruit, nam deficiente confirmatione Aplica, successor ejus Joan. Cas. Bokum, cum beneficium hoc vacare contigisset, ad illud, rescissa unione, qua patronus Sebastianum Zawadzki praesentavit. Sub Sierakovio demum unio illa firmas radices egit:

7) V. doc. nro I.

8) V. doc. nro. VII. Cf quoque dicta s. Alb. de Starozreby Sobiejuski E. P. not 17.

9) V. Act. Epp. s. 12 Decemb. 1692.

10) V. Act Cap. 1692 fol. 206.

11) Act. Cap. 1695 fol. 260.

rum in Żłynia et Grodzisko decimarum eppalium cessione¹⁾ et in Brzozov. dotem Organarii²⁾ ecclesiae paroch. melioravit, eccliam in Domaradz³⁾ consecravit, statuta confraternitatis sacerdotalis in decanatu Jaroslav approbavit, eamque cum assensu Capituli peculiaribus facultatibus (sc. testamenta confratrum confirmandi, et de substantia intestatorum disponendi) instruxit.⁴⁾

Sub ejus praesulatu Capitulum cathedrale praelatura Scholasteriae,⁵⁾ tum canonicatibus Drohojoviano⁶⁾ et Snopkovichano⁷⁾ auctum est, et ab Innocentio P. XI insigne privilegium usus rochettae et mozettae violacei coloris impetravit.⁸⁾

¹⁾ Vid. docum. nro. VI.

²⁾ Vid. Act. Cap. 1692 fol. 208, ubi legitur privileg. eppale dd. 31 Decemb. 1690, quo Praepto Brzozov. unum emtonem eppalem cedit, cum obligatione: ut organarium Brzozov. sufficienti salario provideat, cui pro sustentatione hortulanium Kislewiczowskie adjungit.

³⁾ Visit. Sierakov.

⁴⁾ Act. Epp. s. 17 Maji 1694, Acta Cap. s. 1698 fol. 301. Acta Sierak. s. 1760 fol. 421.

⁵⁾ Vid. Act. Cap. 1700 vol. VIII fol. 328. 337. Liber Vis. Sierak f. 93. Fundator est Christoph. Zielonka, Praeceptus Oleszyen., Paroch. in Niemirow et Harta, qui idem primus fuit Scholasticus Prem.

⁶⁾ V. Act. Epp. et 1701 p. 30 — Act. Cap. 1701. vol. VIII fol. 265. Vis. Sierak. fol. 106. Fundatores erant: Sigismundus Korezak Drohojowski, Parochus in Kusienice, Joann. Drohojowski, Colonellus reg. exercitus. haeres in Zablocce, Thomas Drohojowski, pincerna Podoliae et cohortis loricatae vexillifer, tandem Joannes Paris Drohojowski, sortium villae Bolestraszyce haeres, fratres patruales. Partem dotationis constituabat beneficium in Kusienice, Canonicatui incorporatum, primus autem Cancus hujus fundi fuit memoratus Sigism. Korezak Drohojowski.

⁷⁾ V. Act. Cons. 1701 fol. 61. Act. Cap. 1700 vol. VII fol. 349. Vis. Sierak. fol. 104. Fundatores erant: Stanisl. Snopkowski, pincerna Zydaczov., et Anton. Snopkowski, parochus Krakovecensis, primusque Cancus hujus fundi.

⁸⁾ Vid. docum. nro V.

Rutheni Premislienses et Sambor. hucusque schismatici, vestigia Vladicae sui Innocentii Winnicki secuti, unioni cum S. Romana ecclesia tandem accesserunt.¹⁾

A. D. 1696 Ioannes III R. P., gloriosus Turcarum domitor et heros toto orbe christiano celebratissimus, factis succubuit, succedente in ejus locum per liberam electionem Augusto II Saxoniae electore.²⁾

¹⁾ P. Niesiecki scribit, Vladicam Premisl. Jnnoc. Winnicki Doenhoffii persuasionibus ad unionem 1691 amplectendam inductum fuisse. At vero monumenta historica Pol. ab Aug. Theiner edita tom 3 fol. 677 continent eplam Josephi Szumlański, Vlad. Leopold. ac Camenec. ac Jnnocentii Winnicki, Prem. dd. Vars. 27 Mart. 1681 ad Innocentium P. XI datam, qua referunt, se cum aliquot Archimandritis, Monasteriis, ecclesiis ac parochis s. unioni accessisse, ac in comitiis istius anni professionem fidei emisisse. Plena tamen omnium ecclesiarum, monasteriorum et parochorum unio nonnisi 1691 subsequuta fuisse, ac Vladica Premisl., qui, sicut Szumlański jam 1677 fecerat (vid Thein. tom, cit fol. 650), unionem 1681 occulte suscepit, eam 1691 palam professus fuisse videtur. Acta Eppalia de hoc anno 1691 fol. 143 continent oblatae documentum Joann. III R. P. dd. Jaroslaviae 28 Sept. 1691, quibus Innocentium Winnicki, hactenus episcopum Prem. disunitum, unionem cum S. R. ecclesia amplexum, in eppatu Premisl. ac Sambor. integro, indivisoque confirmat, jam vero Joannem Malachowski, qui hucusque Ruthenis unitis in Diocesi Prem. Eppus praefuit, ad sedem eppalem Chelmensem a se nominatum significat.

²⁾ Joannes III die 17 Jun. 1696 Villanoviae (prope Varsaviam) vitam finivit. — Pro vacante corona regni tres erant competitorum: Jacobus, defuncti regis filius, Franc. Ludov. Conti, regis Galliae cognatus, et Frid. Augustus, Saxoniae elector, nuper a Confessione Augustana ad fidem Catholicam conversus. Partes Contianae caeteris erant validiores, nam et magna nobilitatis pars, et Legatus aplicus cum Eppis regni, nuper conversi — electoris sinceritati diffidentibus, haec Candidato favebant. Vicit nihilominus elector sine cunctatione in Poloniam advolans, et obstacula sibi opposita prudenter superans, qui anno 1697 sub nomine Augusti II rex agnitus est.

A. D. 1701 Doenhoffius ad eppatum Cracov. transiit,¹⁾ in quo vix annum emensus temporalia cum aeternis commutavit.

¹⁾ Vivo, adhuc et spirante, sed aegro Joanne Malachowski E. Cracov. duo de eppatu post ipsum obtinendo certabant: Stanisl. Dąbski, eppus Vladisl., et noster Doenhoffius. Mortuo Malachowski eppatus ejus Dąbscio cessit 1697, qui dum primum aditum ad novam sedem parat, 1702 morte extinctus est. Nunc rivali eius Doenhoffio fortuna faventior fuit, at et ipse in hac cathedra vix unicum annum exegit. Sic neuter fructu curarum suarum diu lactatus est! — Capitulum Prem. obtenta notitia de Doenhoffi translatione per Sedem aplicam confirmata, die 16 Junii 1701 ad electionem Administratoris processit.

Obiit Doenhoff Kielciis, ubi eppi Crac. amplum palatium habebant, et in eccla clari montis Częstochoviensis sepultus est. Si dexteritatem et facundiam spectes, inter eppos Poloniae suo aevo nemini secundus erat, si vero mores respicias, vitae splendidae et sumtuosae amator, continuo pecunia egebat, et cum eppatus, munerumque ac beneficiorum annexorum proventus indigentis ejus non sufficerent, etiam media minus honesta argenti obtinendi non aspernabatur. Andr. Załuski in eplis historico familiarib. (tom II f. 437) refert, eum tempore electionis regiae obtentis mille aureis (titulo viatici) a partibus Contianis ad factionem Saxoniam transiisse, et unum e paucis eppis fuisse, qui Augustum II templum Varsav. ad S. Joannem solenniter intrantem, comitabantur. Acta Capit. 1696 fol. 277 adnotant: Platos et Canonicos pro obtinenda incorporatione beneficii Radymnensis Doenhoffo per Const. Przedbor Custodem (qui ejus familiaris erat) annulum quendam pretiosum, in thesauro Cap. asservatum, offerendum decrevisse, cum jam prius vasa aenea, quae Zbąscius pro impensis exornandae ecclesiae destinaverat, ad 1500 fpol. valoris sui taxata, ipsi pro 1000 fpol. vendidissent (cf. Act Cap. 1692 fol. 179). Praeterea variis debitis Capitulo obstrictus fuit, quae ab ipso, Cracoviam translato, sequenti Epla repetebantur: „Celsissime Princeps, Dno Dne et Patrone colendme! Pewni iesteśmy, że exaltacya Waszey Xiążęcey Mości do Katedry Krakowskiej serca y affektu W. X. Mości od tey, którą 11 lat pastorali sollicitudine piastowałeś, diecezyi, et a sponsa sua praeferita nie wyniosła. Ile znas iest, znamy to do siebie, żeśmy wielkiemu imieniowi W. X. Mości do szczętu życia saeratae victimae. A iako Ducalis W. X.

DOCUMENTA AD EPISCOPATUM
JOANNIS CASIM. BOKUM.

- I 1709. 4 Januar. Erectio Conventus Carmelitar calc. in oppido regali Drohobycz. Acta Eppatus.
II 1713. 3 Febr, Erectio Capellaniae in oppido Bali-grod ad instantiam gener. Ignatii Bal. Act Epp. vol. XLIV.

„Mści fortuna iest nam solatio, tak do niey recurrimus in-nixi słownu W. X. Mości Pańskiemu, żeś pretensye kościoła „naszego in opimiori fortuna sua zawsze zaspokoie obiecy-wał. Eo fine dwóch e medio nostri uprosiliśmy Ich Mściow „konfratrów, aby zebrane in numerum dłużki od W. X. „Mści nam należące tak od osoby W. X. Mości Pastérskiej, „iako i z membranu na 7 tysięcy Zł. I. M. Xiędzu niebo-„szczykowi Dębskiemu danego, i nam w długach nieboszczy-„kowskich przekazanego, uczynili informacyą. Czekamy tedy „postulatorum nostrorum debitam a munifica W. X. Mści ma-„nu satisfactionem, przydając coronati capitis — (Davidis re-gis) — słów: memor esto Domine verbi tui, in quo nobis „spem dedisti! aby nie tylko my, ale i successores nostri „cieszyć się mogli et recolere beneficia W. X. Mości od wiel-„kich niegdy antecessorow W. X. Mści Sarnowskich i Zbą-„skich pobrane, od W. X. Mości oddane i przydane. Całując „przy tym oram vestimenti W. X. Mości zostaiemy Illmae „Excellmae et Revrdssmae Celsitudinis humiles servi: Plati „et Canei cathedr. Eccl. Prem. Ex Capitulo Circumcis. Christi „Dni A. D. 1702.“ Nescio, quem effectum hae litterae habu-erint; at cum Doenhoffius hoc ipso anno 1702 rebus humanis exemptus sit, parum verosimila est, memoratis praetensionibus satisfactum fuisse. — Pro coronide reficere non possemus, hunc Antistitem praefato Załuski in opere cit. asserente, nimis vino fuisse obnoxium, quod sane vitium, (quantumvis ea aetate in patria nostra vix pro peccatillo habitum), nemini magis quam eppo probrosum est.

- III 1713. 2 Aug. Erectio praebendae in arce Krasieczyn et extinctio antiquae parochialis ecclesiae. Ibid.
- IV 1714. 14 Decemb. Erectio praebendae confrat. immac. Concept. B. M. V. in ecclesia Hussov. Ib.
- V 1715. fer 3 in crast. S. Agnet. Erectio Collegii Passionistar. in ecclesia cathed. Premisl., una cum confrat. SS. Trinit. ib.
- VI 1716. 6 Martii. Erectio altaris S. Joann. B. in ecclesia Lescensi vulgo altaris Stadniciani dicti. Ibid.
- VII 1716. Id. Maji. Clemens P. XI concedit indulgentias pro confrat. SS. Trinit. in ecclesia cath. Prem.
- VIII 1718. 10 Jan. Villae Wiązkowice, Wulka et Satkowice, hucusque nulli parochiae adscriptae, ecclesiae paroch. in Krukienice una cum decimis ingremiantur. Act Epp.
- IX 1718. 18 Julii. Erectio ecclesiae paroch. in Medynia. Ibid.
- X 1709. in castr. ad Wysocko 24 Aprilis. Stanislaus I R. P. bona Capituli et ecclesiae cathedr. Premisl. in patrocinium suum recipit, et a contributionibus militaribus liberat.

XLIII. JOANNES

CASIMIRUS De Alten

BOKUM

STEMM. PAPRZYCA

E. P.

1701 — 1719.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Augustus II.	Clemens IX	Mich. Radziejowski
Stanisl. Leszczyński, Antirex	1700—1721	† 1706.
		Stanisl. Szembek.

Archi. Epp. Leop.

Constant. Zieliński † 1709 Moscoviae.

Nicol. Popławski † 1711.

Joann. Skarbek.

Familia Bokum teste P. C. Niesiecki e Curonia in Lithuaniam immigravit. Joannes Casimirus,¹⁾ de quo agimus, filius fuit Henrici, Dapiferi M. D. Lithvan. e conjugio cum sorore Joan. Clemen. Branicki, R. P. Marschalli, inito. Cum statum ecclesiast. elegisset, visitatis academiis extraneis, potentium agnatorum patrocinio diversas praelaturas et praebendas accepit, uti Canonica-

¹⁾ De persona ejus consulantur Niesiecki et Lętowski in operibus saepe cit.

tum Gnesn., Cracov., Varsav., Abbatiam Czerwenensem.¹⁾ Minora quoque beneficia non aspernabatur; etenim Praeptus in Rzeszow ac Tyczyn parochus in Błażowa, dioec. Premisl., tum parochus eccliae Drzazgowa cum filia Żabionka in Dioec. Cracov. fuisse legitur.²⁾

Post obitum Joannis III. legatio ad Innocentium P. XII et Leopoldum I Roman. Imperatorem cum notificatione hujus lugubris eventus ipsi commissa fuit, qua occasione S. Pontifici adeo placuit, ut eum in numerum Referendariorum utriusque signaturae referri jusserit.

Augustus II eum supremum regni Secretarium constituit, et abbatiam, de qua supra (scil. Czerwenen), ipsi contulit, anno vero 1701 eum Eppum Premisl.,³⁾ ad extremum etiam regni Vice-Cancellarium⁴⁾ nominavit.

1) Niesiecki et Lętowski de hac Abbacia ejus altum silent, in Actis vero hujatibus inter titulos ejus constanter occurrit ille „Administratoris perpetui Abbatiae Czerwenensis.“

2) Videtur quoque Praeptus Jaroslaviensis fuisse, et hanc praepuram cum eppatu tenuisse; nam in documento dd. 1 Jun. 1702, quo Andream Podolski, Archidiaconum, Officiale constituit, ponitur. „Datum Jaroslaviae“ in residentia nostra. Nullam autem Eppi Prem. Jaroslaviae residentiam habebant.

3) Nominationis regiae litterae in Actis desiderantur, adest vero sequens epla nominati ad Capitulum responsoria ad gratulationem ejusdem: „Illustrissime, Perillustres, et Rndmi Dni, „Dni et confratres observandmi! Nie godzi mi się o tym „wątpić, co teraz iawną po sobie uznawam experyencyą, że „cor Regis est in manu Dei, kiedy naywyższa dobroć Boska „skłoniwszy serce Jeo Krol. Mości, Pana mego miłościwego, „na niegodną osobę moją, raczy mię vocare in sortem ministerii przezacney WW. MM. Panów Katedry Przemyskiej, „od której godni antecessorowie Bpstwa tego swoją odebra- „wszy ozdobę wzajemnie ją wielkimi zdobili imionami, y „WW. MM. Panowie swemi zacnemi zdobicie osobami, których godność i affekt, iako sobie wielce považam, tym „większą do WW. MM. Panów zabieram obligacyę, że mię „tak uprzymym poprzedzać raczycie powinszowaniem. Zaco „WW. MM. Panom uniżenie podziękowawszy pragnę mieć „tyle sposobu i okazyi do oświadczenia WW. MM. Panów,

Turbulentissimo tempore hanc sedem obtinuit; nam inde ab anno 1702 Carolus XII, Suecorum rex, Poloniae provincias occupavit,⁵⁾ exauctoratoque Augusto II Stanislau Leszczyński, Palatinum Posnan. regem Poloniae proclamari jussit.⁶⁾ At fuso tandem per Russos in proe-

„że w tym naybardziej moię pokładam ambicyę, abyście „mię znali za tego, którym się piszę na zawsze — w Warszawie dnia 10 Febr. 1701 WW. MM. Panow uprzymie „życzliwy brat i uniżony sługa: X. Bokum, Nom. B. Prz. — A Clemente XI dd. Romae 15 Aug. 1701 confirmatus (cum esset annorum aetatis 35) — die 16 Septembris ejusd. anni in persona Andrae Podolski, Archidiaconi cathed. et procuratoris, ad hunc actum deputati, episcopatus et eccliae possessionem accepit. Sequenti vero anno 1702 d. 13 Aprilis, quae fuit fer 5 in coena Dni, eccliam cathed. prima vice pontificaliter adiit (Vid. Acta Offlati Andrae Podolski p. 313).

4) Iuxta P. Niesiecki Vicecancellariatum cum eppatu accepit, at vero Acta Capituli nostri hanc nominationem longe serio-rem fuisse indignant; siquidem in Capitulo Sabb. ante Dom I Novemb. 1712 celebrato (Vol. IX fol. 126) decernitur: ut Archidiaconus et Custos nomine totius Capituli Eppum ad-ant, eique occasione „non ita pridem obtenti Vice-Cancellariatus regni“ gratulationem faciant. Videtur ergo Augustus Rex hoc munere collato cum pro jactura eppatus Cracov. (ad quem nominatus, per Sedem Aplicam rejectus est, ut infra videbimus), solari voluisse.

5) Bellum fuit regi Sueciae cum Petro, cogn. Magno, Moscoviae Czaro, qui ann. 1700 proelio ad Narvam superatus cum Augusto II R. P. foedus pepigit. Hoc irritatus Carolus XII arma in Poloniam vertit.

6) Anno 1702 Succus Augusti II exercitum proelio ad Clissoviam inito vicit, quo facto sub auspiciis Caroli confederatio pro defensione regni et libertatum ejus coaluit. Major nobilitatis pars, et ipse regni Primas, Cardis Radziejowski, ad Succum defecit, quo volente ac jubente Stanislau Leszczyński regem Pol. proclamavit (1705). Constantin. Zielinski, AEppus Leoppol. hunc antiregem, pontifice frustra prohibente, coronavit, ob quem actum a Russorum exercitu comprehensus Moscoviam deductus est, ubi 1709 exul et captivus vitam terminavit. Rebus in Polonia confectis Carolus XII Augustum II in Saxoniam insecutus est, fuscumque ac superatum ad pacem Vetro-Ranstadiae ineundam compulsi, qua corona Poloniae in rem Stanislai Leszcyni sese abdicavit (1706).

lio Pultaviensi Carolo XII Augustus coronam regnumque denuo recuperavit (1709).

Quo tempore Sueci in Polonia rerum potiebantur Joan. Casim. Bokum E. P. regis, per eos intrusi (Stanislai Leszczyński) auctoritatem agnoscere nolens, extra regnum morabatur, ac Dioecesim in spiritualibus et temporalibus per Administratorem a se constitutum gubernavit.¹⁾ Ea tempestate ecclesiis et clero ab hoste, catholicae religioni infesto, plurima damna inferebantur, imprimis vero possessiones Eppi, Saxonice partibus addicti, omnis generis exactionibus onerabantur. Neque laetior fuit Capituli conditio,²⁾ quamvis ab antirege Stanislao Lescinio litteras libertatis ab hujusmodi emunctionibus impetraverit.³⁾

Depulsis Suecis clero melior sors neququam illuxit; nam copiae regis Saxonicae, quin et polonicae, quae nunc Russiam rubram intrarunt, in bonis ecclesiae expilandis

¹⁾ Is fuit Lucas a Czermin Czermiński, Praeceptus cathedralis, postea Decan. et Suffragan. Premisl. — Vide encycl. Eppi in Actis sub 26 Octob. 1705. Quorsum Episcopus abierit, non dicitur. Verosimiliter in Saxoniam se contulit. — Sub 10 Martii 1710 legitur: „Reassumptio jurisdictionis Officialis ordinariae post reditum Illmi ac Rvmi Dni Joan. Cas. de Alten Bokum, E. P., nominati Cracov. ad regnum provinciamque suam. — Intermedio tamen tempore anno 1706 — quum Suecor. exercitus in Saxonia versaretur, — Eppus in Dioecesi adfuit, nam mense Junio illius anni visitationem ecclesiae cathedr., antea ob tumultus bellicos abruptam, reassumpsit et absolvit.

²⁾ Usque nunc in Archivo Capituli supersunt apochae ex anno 1709, partim latine, partim germanice exaratae, super variis contributionibus ad castra Suecorum comportatis. Stativa eorum erant Jaroslaviae, Felstini, item in villis Laszki et Chliple. Eorum copiae a L. B. de Krassow, generali, et Carolo Gustavo Mellin, Colonello, ducebantur.

³⁾ Litterae Stanislai Leszczyński, in originali superstites, datae sunt in castris ad Wysock d. 24 Aprilis 1709.

Suecorum saevitiae parum, aut nihil cedebant.¹⁾ Ad cumulum malorum annis 1705 et 1710 etiam pestilentia miseram provinciam decimavit.²⁾

His ita comparatis Eppus, longo pontificatus sui tempore aliis curis distentus, sponsae suae indigentis ea,

¹⁾ Oppressum exactionibus Capitulum ipsum supremum exercitus ducem A. N. Sieniawski, Palatinum Belzensem, Leopoli consistentem per legatos convenit, qui d. 4 Febr. 1710 libertatem a contributionibus spondit. „Sama nawet, (sic ait in „respectivo documento) pogańskich wieków superstieya nie „czym barziesz animowała wojenników swoich ad fortia, tylko pokazując aras et focos pretia belli. A dopieroż chrześcijańska professya na celu nayıpierwszym mieć powinna inter humana divina: Więć Jęo Mość P. Woiewoda Belzki, „Hetman W. Koronny we wszystkich swoich aplikacyach „około dobra ojczyzny zna się być barziesz obowiązany religioni, quam regioni, y przekłada tuitionem sacrorum nad „samą wolność Rzeczypospolitey. Dziękię tędy przewielebney Kapitulę Przem., że przyznawać raczy hunc zelum „Jęo Mości, deklarując, że circa promotionem cultus divini „ma i mieć będzie w obserwaneyey y samych ministrów jęo etcet. Haec bona ampullosaque verba erant, at Capitulum, ut militari licentiae satisfaceret, argenteriam ecclesiae partim alienare, partim oppignorare, reliquum vero securitatis gratia in terra defodere coactum fuit (Vid. Act Cap. 1710 fol. 50). Cf. qq. Acta 1712 et 1718 ubi contributiones pro stipendiis milit. a Clero saec. et regul. exactae memorantur.

²⁾ Vid. Act Cap. Vol. VIII fol. 496, ubi haec habentur: „Licet ex declaratione proxime et immedie praeteriti Capituli generalis (p. f. s. Joann. Bapt. 1705 celebrati) dies reassumptionis designata sit post fest. exalt. S. Crucis, nihilominus propter incursionem Suevicam limitatum est ad 12 Octobris. Invalescente vero peste et grassante Premisliae itidem limitatum est ad Dom. IV Quadragesimae in anno 1705.“ Et additur: Post sopitam Deo adjuvante pestem die lunae 15 Martii 1706 Capitulum convenisse. — Porro Vol. IX pag. 56 sub. anno 1710 haec referuntur: „Plati et Canci d. 24 Octob. „1710 caplariter congregati duobus Vicariis curam animarum „tempore hujus pestis sponte et libere assumentibus, 100 florenos, scilicet univivique 50 fpol. dandos esse censuerunt.“ Hoc autem contagium tunc brevius duravit, siquidem proxima 15 Novemb. 1710 Captulum particulare celebravi potuit.

qua optabat, sollicitudine servire haud poterat; nihilominus, quantum temporis iniquitas sinebat, officio suo non defuit.

Eccliam cathedr. canonice visitavit, et decreto suo reformatoreo varias utiles ordinationes sanxit.¹⁾ Obligaciones Capitulo vi diversarum foundationum inhaerentes, ob diminutum earum censum, facultate a Sede Aplica ad id impetrata, moderatus est.²⁾ Collegium Passionalistarum³⁾ et confraternitatem SS. Trinitatis⁴⁾ ad ecclesiam cathedr. erexit, altariam S. Annae Collegio Vicariorum cath. incorporavit,⁵⁾ in Medynia et Dobropol (Majdam Sienia-

¹⁾ Statium in primo ad eccliam cathedr. accessu (mense Aprilii 1702) visitationem eccliae cathedr. indixit et inchoavit (Act. Cap. Vol. VIII fol. 434), attamen ob calamitosa turbulenta quae tempora eam abrumpere coactus est. Anno 1706 reassumsit (innotescentiales litteras dd. 25 Junii 1706 Act. Cap. vol. VIII fol. 514 seq.), ac post duas septimanas absolvit, attamen mox propter Suecos et anfiregem, eorum jussu creatum, patriae tergum vertere coactus, decretum reformationis 15 Jul 1706 conditum nonnisi anno 1710 d. 28 Jun. Sabb. p. fest. S. Joan. B. promulgavit. (Act. Cap. Vol. IX. fol. 30—42).

²⁾ Vid. libr. Anniverss. et Votivar. Captl.— Act. Cap. 1713 fol. 127. Facultates pro hac reductione a S. Aplica dd. Romae 20 Febr. 1712 concessae fuere.

³⁾ Fundator fuit Paulus Const. a Dubrawka Dubrawski, Epus Lorien. Suffragan. et Decan. Premisl. (1712) vid. doc. cit. nro V. Collegium constabat 6 Presbyteris, quorum erat Officium S. Crucis et missas de pass. Domini absolvere. Dicebantur etiam praebendarii S. Crucis. — Cf. Vis. Sierak. f. 361 sq. Act. Cap. 1712 fol. 108.

⁴⁾ Haec confraternitas simul cum collegio Passionalistar. introducta fuit, et Senior Collegii fuit Altarista Confraternitatis. Officium ejus erat decantatio Coronae de SS. Trinitate more eccliae Metrop. Leop. Confratrem hanc Clemens P. XI indulgentiis providit. Vid. doc. cit. s. nro VII.

⁵⁾ Vis. Sierak. fol. 213. De altari S. Annae, cujus patronatus penes Academiam Cracov. fuit, cf. dta sub eppatus Nicolai de Krajow. Posteriori tempore hoc jus Academiae praescriptione extinctum fuisse videtur.

wski) novas parochias,¹⁾ in Baligrod²⁾ Capellaniam, in Lesko praebendam S. Joannis B.,³⁾ in Hussow altariam immac. Conceptionis B. M. V.,⁴⁾ in Krasieczyn, extincta parochia, Capellaniam⁵⁾ instituit. Canonicis Collegiatae Jarosl. usum mantolletti, non tamen cum rochetta, sed cum superpelliceo concessit,⁶⁾ Drohobyciam Carmelitas introduxit,⁷⁾ Samboriae moniales S. Brigittae visitavit et reformavit.⁸⁾ Eccliae Radymn. decimas ex agris novalibus donavit.⁹⁾

Cum Capitulo cathedrali ei quoad jus disponendi de substantia Canonicorum absque testamento e vita decedentium,¹⁰⁾ et jurisdictionem Decani capitularis in clerum inferiorem¹¹⁾ acris contentio fuit, quae per appellationem¹²⁾ ad altiora subsellia devoluta, demum vero ita utrinque

¹⁾ V. Schemat. dioec.

²⁾ Act. Cons. Vol. XLIV sub. 3 Febr. 1713.

³⁾ Vid. doc. nro VI. Fundator: Joan. Stadnicki, Palatin. Volhyniae.

⁴⁾ V. doc. nro IV. Fundator: Remigian. Uleniecki.

⁵⁾ V. doc. nro III et Schemat. dioec.

⁶⁾ Vis. Sierak. in decr. ref. pro Collegta Jarosl.

⁷⁾ V. doc. nro I. Fundatio hujus Conventus et admissio ejusdem pertinet ad tempora G. A. Doenhoff, executio vero et erectio Conventus primum anno 1709 facta est.

⁸⁾ Vid. in Actis Epp. decret. reform. pro hoc Conventu sub 8 Julii 1709.

⁹⁾ V. Act. Cap. Circumis. 1716, ubi insertum occurrit respectivum Eppi privileg. dd. Brzozov 6 Jul. 1715.

¹⁰⁾ Quum 1706 Andr. Albinowski, Suffrag Vladisl., et Cantor Prem., absq. testamento decessisset, et Capitulum de substantia ejus disponere vellet, obstitit Eppus, dispositionem de jure ad Locordiarii pertinere asserens. Inde magnae irae accensae. Vide Act. Cap. Vol. VIII fol. 517. 521.— Cf. de simili controversia dicta sub epp. Joan. Weżyk.

¹¹⁾ Vid. Act. Epp. vol. XLII sub 6 Jun. 1708. De simili lite recolantur dicta s. Epp. Szoldrski.

¹²⁾ Act Eppi ex anno 1709 fol. 531. Act. Cap. vol. VIII fol. 601. 602.

composita est, ut eppus in plerisque punctis Capitulo cesserit.¹⁾

Introducto Suffraganeatu relationem Suffraganei ex Capitulo assumti, ad reliquos capitulares, praesertim quoad praecedentiam in processionibus et stallum in choro, regulavit.²⁾

Adhuc 1702 a Rege Augusto II Eppus Cracov. nominatus, Sede Aplica translationem denegante, voti compos fieri non potuit.³⁾ Itaque Premislae pertaesus, cum pin-

¹⁾ Quod attinet bona, post Cancos derelicta, post obitum Suffraganei Dubrawski, qui cum Eppo in hac materia pro Capitulo acerrime decertabat, non solum Capitulo facultatem restituit, de substantia intestatorum confratrum disponendi, sed et facultatem concessit confratrum testamenta confirmandi, (V. Act. Cap. 1711 fol. 88. 1714 fol. 164), quod etiam ejus successor Christ. Joan. Szembek dd. Prem. 4 Decembr 1723 ratum habuit. (Act. Cap. ad 1723 vol. IX fol. 380). Decani jurisdictionem super Vicarios in integrum restituit privil. dd. Brzozov. 12 Octob. 1711, Actis Consist. sub 6 Novemb. 1711 inserto. Hoc documento Decanum judicem ordinarium Collegii Vicarior, constituit, eique potestatem dedit, Vicarios instituendi ac destituendi, refractarios ac excessivos servatis juris gradibus ac solennitatibus puniendi, corripiendi ac excommunicandi, suspendendi, causas tam civiles, quam criminales inter eos cognoscendi, visitationes tam reales, quam personales in Collegio ipsorum faciendi, decreta definitiva ferendi ac promulgandi, salva tamen in omnibus appellatione ad Sedem eppalem, et demta approbatione pro excipiendis confessionibus.

²⁾ Decreto suo dd. Brzozov. 11 Julii 1718 sanxit: ut secundum laudabilem consuetudinem aliarum ecclesiarum scil. Metrop. Gnesn. et Leopol., tum cathedralium Cracov. et Posnan; Suffraganeus primum locum in stallo ante Praeceptum cathed. ex opposito cathedrae eppalis (ergo primum locum post Decanum nisi ipse esset Decanus), in processionibus vero ante Decanum locum obtineat. Vid Acta Capit. ex an. 1719 Vol. IX fol. 255. 256.

³⁾ Ratio, cur provisio eppatus Cracov. tamdiu retardata sit, in adjunctis illius temporis quaerenda est. Certabatur scil. de corona inter Augustum II et Stanisl. Leszczyński. Cur autem nominatio Bokumi ad hunc eppatum Romae non fuerit ratihabita, inde explicatur, quod Augusto II R. P. cum sorore

guiolem eppatum frustra expectasset, ad tenuiorem Culmae in Prussia transivit (1719),¹⁾ ubi 1722 subitanea morte sublatus est.²⁾

nominati, Georgio Lubomirski, Castellano Crac. nupta, inhonestum commercium intercesserit, et promotio Bokumi artibus dictae feminae apud regem impetrata crederetur. Nonnihil momenti hac in re etiam querela habuerit, quam Paulus Constant. Dubrawski, Suffrag. ac Decanus, tum Andreas Podolski, Archidiaconus Prem. contra eppum Romae moverunt, quod antiqua Capituli privilegia, per Sedem Aplicam approbata, violaret, potestatem Decani in clerum inferiorem, et jus Capituli de substantia confratrum intestatorum disponendi, restringeret; nam Acta Cap. anni 1708 (fol. bor. 602) testantur, Eppum, ut sese Romae contra has accusationes justificaret, a Capitularibus declarationem postulasse et obtinuisse: praefatos actores ad querelam nomine Capituli movendam nullum mandatum habuisse.

¹⁾ Obtenta ad eppatum Culmen. regia nominatione non expectata sedis aplicae confirmatione e dioec. Prem. discessit, constituto Administratore Joanne Kurdwanowski, qui ejus nomine Dioecesein gubernaret (Vid Acta Epp. sub 21 Novemb. 1718)— Subsecuta translationis confirmatione Capitulares in Capit. Circumc. 1719 eundem Praeceptum. Administratorem grem spiritualium et temporalium elegerunt. (Act. Cap. cit.). In egressu suo Eppus praeteritorum immemor, Capitulo 25.000 spol. quae aqud varios debitores habuit, in contestationem sui affectus donavit. (Act. Cap. Sabb. ante Dom IV Novemb. 1718).

²⁾ V. Niesiecki.

DOCUMENTA AD EPISCOPATUM

JONNIS CHRISTOPH. SZEMBEK.

I 1719. Brzozov. 1 Jul. Confirmatio privilegior. oppidi Brzozów. Act. Epp.

- II 1720. Brzozov. 31 Jul. Confirmatio jurium oppidi epp. Jasliska, ab antecedaneis eppis collatorum et in privilegio Georg. Alb. Doenhoff enumerator. Ibid.
- II 25 Sept. Erectio altariae et promotoriae tit. SS. Trinit. in Mościska. Ibid.
- IV 1723. 10 Maji. Erectio Mansionarior. in Sanok et ecclae parochialis in praeposituralem mutatio. Ibid.
- V Brzoz, 12 Maji. Erectio praebendae altar. B. Mariae V. et S. Martini E. C. in Łąka. Ibid.
- VI 20 Aug. Confirmatio antiqui usus Parocho in Jasliska de praetorio in Jaśliska (i. e. de proventu propinat.) quotannis 60 fpol. solvendi pro sustentatione organarii. Ibid.
- VII 1724. 23 Febr. Erectio ecclae praeposituralis in Brzozow. s. t. transfig. D. N. J. C. in Collegiatam, cum incorporatione beneficior. paroch. in Blizne et Domaradz ac inscriptione Summae 18.000 fpol. Ibid.
- VIII. 1724. 14 Julii. Separatio ecclae filial. in Kaszyce a matrice in Pantalowice, et erectio in parochialem. Ibid.

XLIV. JOANNES

CHRISTOPHOR. In SŁUPÓW.

S Z E M B E K

ED EADEM,

E. Pr.

1794 — 1724.

C o n t e m p o r a n e i :

Rex P.	R. Pontif.	Prim R. P.
August. II	Clemens XI,	Stanisl. Szembek.
	† 1721.	† 1722.
	Innocent. XIII	Theodr. Potocki.
	1721 — 1724.	

AEpp. Leopol.

Joann. Skarbek.

Familia Szembek, ut ipsum nomen innuit, germanicae originis est. Cum Maximilianus I, Rom. Imp., in comitatu Tirolensi rupicaprarum venationi intentus, feram avidius persequendo locum praeruptissimum (Martinswand) unde nulla redeundi via patere videbatur, incaute ascendisset, vir nobilis Petrus a Schönbeck ex hoc vitae periculo eum liberavit, cui Imperator, ejus fidelitatem et intrepidum animum honoraturus, ad avitum trium rosarum stemma duas rupicapras addidit. Unus ex filiis hujus Petri circa annum 1507 in Prussiam, regi Poloniae subje-

ctam, domicilium transtulit, atque ab hoc equites ejus nominis in Polonia originem trahunt, quorum una linea a possessione sua epitheton „de Słupów“ assumsit.

Franciscus in Słupów Szembek, Castellan. Camenecen. e Sophia Pieniążkowna Stanislaum, AEpp. Gnesnensem, jam vero e Barbara Rupniewska, (cognata eppi Stan. Zbąski, nostrum Joannem Christophorum progenuit.

Hic ¹⁾ lustratis regionibus et academiis extraneis a Secretariatu in aula reg. vitae publicae stadium inchoavit, Canonicatibus Premisliensi, ²⁾ et Cracov., ³⁾ Custodia Loviciensi, dein praepositura Miechov. provisus,

A. D. 1712 factus est eppus Chelmensis, ⁴⁾ quo recte administrato 1718 ad Premisliensem progressus est. ⁵⁾

¹⁾ De eo scripserunt Niesiecki et Łętowski.

²⁾ Introductus 1700 ad Cancatum fundi Bakuńczyce, quem 1705 resignavit.

³⁾ Introductus 1703 (Łętow).

⁴⁾ Multa in hoc eppatu memoria digna gessit, quae recenset P. Niesiecki. Dioecesi integram visitavit, A. D. 1717 Synodum dioecesanam Crasnostaviae celebravit (eod. anno Zamosci typis impressam in fol.), ecclesiam cathedr. reparavit ac exornavit.

⁵⁾ A Clemente P. XI confirmatus (dd. Id. Mart. 1718) eppatus possessionem eod. anno fer 3 post fest. SS. Trinit. in persona Sigismundi Drohojowski, Decani cathedr. qua Procuratoris sui, adiit, die vero 25 Jan. (quae fuit dies solis) 1719 prima vice eccliam cathedr. ingressus est, cujus solemnitas pro more illius aevi nonnihil ampullosa in Actis Capituli ex anno cit. fol. 276 legitur descriptio: „Affulserunt tandem praesenti generali Capitulo — (p. fest. S. Joan. B.) — non vana omina, dum gentilitiae Szembecianae domus rosae candidae (allusio ad stemma Eppi) immaculato hujus eccliae cathedr. titularis patroni (S. Joan. B.) agno, suavissimum ac jucundissimum spargentes odorem, suas eidem capras associarunt, ac in his Premisliensibus pascuis figere pedem de speciali providentia aeternoque decreto divino demandarunt. Hodie namque a diu expectata, avidissime desiderata, sollicitissime quaesita vota Venerab. Capituli nec non totius Dioecesis suum sortita finem, extant odoriferis pleno can-

In hoc ovili omnia boni pastoris officia quinque annorum spatio exemplari zelo adimplebat.

„dore coronata rosis, dum Illmus, Exellmus ac Revendssmus „D. Joannes Christophorus in Słupow Szembek in assistentia Illmorum, perillrium, Rndissimor et AA. RR. Duorum: „Stephani Rupniewski Camenecensis, Alexandri Fredro „Chelmensis, et Hieronymi Ustrzycki, r. g. Premisl. epporum, item Platorum et Cancorum tam cathedralium, quam „Collegtarum eccliarum variarum dioecesium, nec non cleri, „tam saecularis, quam regularis, numerosissime congregati, „tum quoque Illmi et Magfici Stanislaui Fredro, Castellani „Leop., ac permultae, in diversis dignitatibus ac functionibus „positae, Leopoliensis, Premisliensis, ac Sanocensis terrarum, „et ferme totius palatinatus Russiae nobilitatis, nec non plebis, ad aliquot numero millia ascendentis, ineffabili omnium „et singulorum applausu, ipsis etiam sphaerarum coelestium dispositionibus applaudentibus, nam antehac continuo pluviosis, „pro tunc vero insperate serenissimis, sponsam suam eccliam „cathedr. Premisl. dulciter consolaturus, solemnissime ex curia Celsissimi et Illmi Ducis Radziwiłł, Capitanei Premisl. „de Bakuńczyce cum tympanis ac variorum instrumentor. musicis, assistentib. ut supra numerosissima, his in curribus, „aliis in equis generois, nec non contuberniis civitatensibus „cum vexillis, ac suis variis instrumentis, ad eccliam cathedr. „descendens primo a spectabili magistratu Premisl. honorifice exceptus, per spectabilem Joan. Wargoeki, proconsulem, ante portam Leopoliensem, tandem in ecclia PPrum „ord. S. Francisci Minor. Conventualium per A. R. Prem. „Guardianum sermone oratorio salutatus. Ex qua ecclia, ut „moris est, et antiquissimae consuetudinis, pomposissime processionaliter sub baldachimo ad suam cathedram primo in „coemeterio ante majorem eccliae cathedr. portam per me, „Venerab. Capituli Secretarium, hospitalis Premisl. praepositum — (Franc. Baniecki) — nomine totius Dioecesis, deinde „postquam cathedram ascendit, per Reverendiss. ac perillrem „Sigismundum Drohojowski, Decanum, sermone disertio et „eleganti nomine Venerab. Capituli salutatus, ac in post ad „conclave Ven. Capituli descendens, ac statutis, nec non usitatae consuetudini satisfaciens, super statutis capitularibus „praestitit juramentum, ubi per perillrem et Revendiss. Joannem Kurdwanowski, Praepositum, gravi sermone exceptus, tandem eodem die missam summam solemniter celebravit, in cujus medio perillis A. R. Thomas Pozapowski, S. T. D., Cancus et praedicator hujus eccliae cathedr.

Necessitates gregis sui exploraturus eccliam cathedralem,¹⁾ item ecclesias parochiales in Rzeszow, Tyczyn, Krosno, Krościenko, Odrzykoń et Sanok personaliter²⁾

„ordinarius, verbum divinum praedicavit, Ilmo Rmo ac Excelmo Dno Eppo sub baldachino sedente. Finita summa missa iterum cathedram — (thronum eppalem) — ingressus, variis orationibus tam saluatoriis, quam panegyricis honoratus, ubi primo illis et A. R. D. Michalski, ecclae Collegatae Jarosl. Cantor, Praeceptus Dobromil, dde PPes S. I. Jaroslav., Crosnen., Samboriensis Collegiorum, demum PPes scholarum piar. Collegii Resso. panegyres dedicarunt, quibus exceptis, ac pro more solito resalutatis, ad palatium suum eppale in magno magnorum hospitem numero pransurus descendit.“ — E panegyricis illis, quos tum Praesulem, de quo agimus, auscultare oportuit, sufficiat commemorare eum quem typis ingressum PPres S. I. obtulerunt s. h. titulo: „Polonia in flore, i. e. e florentissimis in purpuras Szembeciorum rosis orthodoxae fidei et aureae libertatis, verum continuum, in ipso sacri honoris ascensu Illmi Excelmi Rmi Christophori in Słupow Szembek, post Chelmeneses infulas Premisliensis Eppi, Praecepti generalis Miechov., a devinctissima Societate JESU dioeciesana demonstratum, anno Jessaei floris plantati in Nazareth MDCCXIX typis Collegii Sandomir S. I. (fol). (Equo titulo conjice, quantum bonus gustus, et genuina eloquentia in Polonia ea aetate degeneraverint!) Die 27 Junii 1719 Eppus eplam pastoraalem ad universum populum et clerum dioeciesanum direxit, quae, utpote typis excusa, actis non fuit inscripta, ad praesens vero non extat. Eodem die visitatis omnibus civitatibus ecclesiis ad eccliam cathedr. r. g. sub tit. S. Joannis Bapt. se contulit, ubi ab ipsomet eppo, Hieronymo Ustrzycki, amicissime exceptus, ac postea lauto convivio honoratus est. — His peractis illico Brzozoviam discessit, ubi extra portam oppidi a magistratu sollemnissime salutatus, ad eccliam parochialem, inde ad palatium eppale deductus fuit. (Vid. Acta Eppatus ejus, initio).

¹⁾ Visitationem ecclae cathedr. indixit dd. Radim. 17 Jul. 1720 peregit mense Septembri ejusd. anni (Vid Acta Cap. ex hoc anno). Dolendum est librum hujus visitationis et decretum reformationis, pro Capitulo editum, periisse.

²⁾ Propositum ipsi fuerat omnes dioeciesis ecclias personaliter visitare, quod sub 5 Aug. 1719 literis suis encyclicis, typo impressis, Clero significavit. Ideo sub 17 Septemb. 1720 om-

reliquas per delegatos¹⁾ visitavit, earumque statum, tum jura et proventus accuratissime connotari jussit.²⁾ Statuta Capituli cathedr. et Seminarium dioecies. reformavit,³⁾ ee-

nes decanos foraneos ad se citavit, cum quibus de statu cleri ac populi sedulo consilia contulit. At negotia supervenientia intentionem istam exequi haud permiserunt, nam praeterquam quod Capitulo generali Miechov., qua Praeceptus illius Conventus, interesse debuerit, Augustus II R. P. eum tribunali thesauri regni, Radomia constituto, praesidere voluit. (Tribunalis istius, anno 1613 erecti, erat, tributa retenta liquidare, et a debitoribus exigere).

¹⁾ Delegati hi fuerunt; Michaël Picchowski, Custos et postea Suffrag. Prem., Sig. Drohojowski Decanus, et Joan. Stanisl. Metlant, Cancus Premisl. At Eppus Radomia reversus 1720 ecclias in Rzeszow. ac Tyczyn cum hospitalibus personaliter lastravit, tum Brzozoviam ad locum domicilii sui divertit. Anno seq. 1721 ecclias in Sanok, Krosno, Krościenko et Odrzykoń invisit.

²⁾ Acta harum visitationum operose conscripta quoad majorem partem supersunt, scil. lib. vis. decanatus Krosnensis et Sanoc. (1720) liber vice-decanatus Mosciscen. (1722), Decanat. Sambor (1722), Decanatus Resso. (1621), Dynoviensis (1723), Libri visit. Decanatus Premisl. et Tarnograd. perierunt. Haec autem in singulis methodus constanter observatur: a) Exhibentur copiae omnium documentorum cujusvis ecclesiae. b) Delineatur status ecclesiae antiquus, plerumque juxta visitationem Alembekianam et Włodkianam. c) Exponitur status modernus i. e. qualis in ipsa visitatione repertus est. d) Recensentur beneficia simplicia ad quamvis eccliam extantia cum suis privilegiis et documentis, infine ponitur decretum reformationis. Privilegia et documenta ecclae cathedr. Szembek 2 voluminib. in folio nitide describi jussit. Primo volumine comprehenduntur privilegia eppatus, altero Capituli. Uterque liber manu Eppi subscriptus et sigillo ejus munitus in Actis „Rosa“ dicitur, alludendo ad rosas in stemate Episcopi, cujus auctortate conscriptus fuit.

³⁾ Statuta Capituli saec. 16 circa ann. 1527 in pergamento descripta sunt, eorumque volumen hucusque in Archivo superest, at lapsu temporum ob multas magnosque adjunctorum mutationes eorum reformatio non solum optabilis, sed et necessaria evasit. Quam Christophus Szembek tempore suae visitationis ecclae cathedr. perfecit. Ejus conatibus originem debet liber M. Stus „Statuta Vener. Capituli Premisl. e veteri

clam cathedr. restauravit,¹⁾ ejus supellectilem pretiosis donis auxit,²⁾ Capellam S. Thomae, novo lithostroto pro-

„statutorum libro descripta sub Illmo ac Rmo D. Christophoro Joanne in Słupow Szembek D. et. S. S. Apl. graa E. P. Praepto gen. Miechov. tempore visitationis ejusdem ecclesiae cath. in Capitulo grli, p. f. SS. trium Regum celebrato, renovata et confirmata A. D. 1722.“ Ad calcem libri legitur idiographa subscriptio Eppi, singulorumque Capitularium adjecta. (Vid Act. Cap. Epiph 1722 fol. 329). — Statuta Seminarii comprhendit M. Stum s. t. „Status modernus Seminarii ecclesiae cathed. Prem. p. visit. Excellmi Illmi ac Rmi Dni Christoph. Joann. in Słupow Szembek E. P., quam visitationem ex commissione Suae Illmae Celsitudinis peregit et absolvit Rmus in Christo Pr et D. D. Michaël Piechowski' Eppus Gratiopolitanus. Suffraganeus, Custos et Officis grlis Premisl., a 13 — 22 Januar 1722.“

¹⁾ Act. Cap. extraord. fer 2 post Dom IV p. Pascha 1722 celebrati (Vol. IX fol. 336) perhibent: cum pro fabrica ecclesiae cathed. mille florenos in auro transmisisse.

²⁾ Inter ejus munera primum locum tenent SSor. reliquiae thecis argenteis, aut ex parte argento decoratis inclusae, quas inter pertinet particula ligni vitae, monstratorio argenteo deaurato inclusa, quod in pede suo stemma Szembekianae domus exhibet. (Haec reliquiae etiamnum supersunt, et in Missis Votiv. oe sept. Dolor. B. M. V., tum de Cruce Dni feriis 4a et 6a in altari majori exponuntur). In altari Capellae Crucifixi visitur porro theca rubro holoserico tecta, in cujus parte anteriori est corona principalis de lamina argentea, paulo inferius Stemma Szembekianum, sub quo tabella argentea sequentem exhibet inscriptionem: „Circa solennem ligni vitae, in quo Salvator noster pependit, spinae de corona ejus, SSor patronor. ac patronarum regni, simulque plurimar. aliar. reliquiarum, ac de magna parte corporis Sti Felicis M., huic thecae inclusi, introductionem ad hanc ecclesiam cathedr. Prem. eidem Urbi huic et toti Dioecesi omnia fausta ac prospera e coelo ominatur et vovet amantissimus pastor gregis sui Christophor. Joan. in Słupów Szembek E. P., nominat. Varmien. et Sambien. Praeptus grlis Miechov. A. D. MDCCXXIII.“ Act. Capit. part. Sabb. ante Dom III Octob. 1723 celebrati (fol. 376) referunt: „In eod. Capitulo Celsiss. Princeps (hoc titulo ornatur qua Nominat. Varm.) obtulit Vener. Capitulo et huic ecclesiae cathedr. de speciali sua munificentia munera, videl. planetas, dalmaticas, cappas (pluvialia), vela, bursas, palas et alia auro texta, non modico

visam, in capellam SS. Corp. Christi transformavit,¹⁾ ac pro consumatione argentei in ea ciborii sumtus tulit.²⁾

Anno 1723 Brzozoviae Synodum dioecesanam³⁾ celebravit, templum parochiale turri et divite apparatu in-

„sumtu comparata, tumque albas et humeralia, corporalia, purificatoria, tobaleam pariter auro textam, quae omnia et singula usui ecclesiae applicavit.“ Inventarium autem ecclesiae cathedralis ex anno 1761 haec habet: „Infula Szembekowska, zlotem tkana, z obu stron i na pendentach gęsto perlami sadzona, atlasem karmazynowym podszyta, u pendentow franzle złote. Na jednym Ś. Jan perlami sadzony, na drugim herb Szembekowski.“ Cujus infulae nunc nullum vestigium superest. Denique inter dona hujus Praesulis comemorantur peristrommata sericea numero 33 (quodvis longitudine cubitorum 7½) ornandis parietibus ecclesiae cathed. destinata (V. Act. Cap. fer 2 post Dom. IV Pasch. 1722 fol. 336. 345), nec non imagines 5 Szembekorum, qui quondam Capituli Prem. membra fuerunt, sc. Stanislai (qui 1721 qua AEp-pus Gnesn. obiit), Michaëlis (qui qua Suffraganus Cracov. decessit), Antonii (Canci Cracov.), Ludovici (Abb. Androevien.), et Joannis Christophori. (E. Pr. post Varm). — Vid Act. Cap. part. Sabb. ante Dom. Quinquag. 1723 fol. 389.

¹⁾ Vide tabellam marmoream, mediae columnae chori major. ad partem meridionalem affixam, cum hac inscriptione: „Christoph. Joann. in Słupow Szembek, Eppus Prem. Nomin. Varmien. Praeptus gen. Miechov., inter alia pretiosiora dona cathedrae suae oblata haec etiam pavimentum chori minoris, et Capellae SSmi Corp. Christi marmoreum sterni fecit anno MDCCXXIII, quo et Synodus Dioecesana ab ipso celebrata est.“ De Capella hac ciborii, originetenus a familia Drohojovia in honorem S. Thomae Apli fundata vid. quae diximus sub eppatu Alb. Sobiejuski et eppatu Petri Gombicki in summar. docum. n. X.

²⁾ Ciborium ex argento per olim Samuelem Malicki, Archidiaec. cathedr. ad ejus structuram legato (V. Act. Cap. 1660 et 1722) fabricatum est, ast sumptus operis tulit Eppus Szembek (V. Act. Capp. 1722 fol. 333). Caeterum ciborium illud Szembekianum non est idem, quod hodie cernitur; nam Andr. Pruski, Suffrag. Prem. illud anno 1756 conflare et in novam formam redigi jussit (V. Act. Cap. ex an. cit).

³⁾ Vid. libr. s. t. „Synodus dioecesana Prem. sub Illmo Excellmo. Rvmo D. Christoph. Joanne in Słupow Szembek D. et A. S. gr. E. Pr. Nomin. Varm. Praepto grli Miechov

struxit, ¹⁾ ecclesiamquā praeposituralem in Collegiatam commutavit, cui beneficium in Blizne ac Domaradz univit, ac pro complemento dotis Summ. 18000 fpol. inscripsit. ²⁾

Eccliam in Kaszyce e filiali parochialem effecit, ³⁾ ad eccliam Sanoc. Mansionarios, ⁴⁾ in Mościska praebendam SS. Trinitatis, ⁵⁾ in Łąka altariam B. M. V. ac S. Martini E. C. ⁶⁾ erexit, fundationem montis pietatis Ressoviae auxit, ⁷⁾ eccliam paroch. in Hussakow consecravit. ⁸⁾

Oppidorum eppalium Brzozów ⁹⁾ et Jaslińska ¹⁰⁾ privilegia approbavit, proventum Organarii Jasliscensis e re ditibus praetorii pendi solitum ratificavit, ¹¹⁾ taxas expediti-

„praesente universo clero dioecetano celebrata in eccla praepositurali Brzozov. Dom VIII post Pentec. die XI et seq. mensis Julii A. D. MDCCXXXIII. Cracoviae typis Jacobi Maty-
„aszkievitz S. R. M. typograpi. — Haec est ultima Synodus
„dioec. Prem.

- ¹⁾ Anonymi MS. Vit. Epp. Prem. Chronic. Archieonfr. sacerdot. Kros. et Sanoc. „Ecclesiam Brzozov. turribus in muro aedificatis adornavit.
- ²⁾ Vid. docum. nro VII. Chron. AConfrat. sac. „Pro Capitulo dotem 3 millium fl. pro Custode 5 mill., pro Vicariis ad decantandas horas. 10 mill. fl. p. dotem assignavit. Collegta haec origentenus 2 Platos (Praeptum et Custodem) ac 2 Canonicos habuit, at Fredro et Venc. Sierakowski ejus statum personalem auxerunt.
- ³⁾ Vid. Docum. nro VIII.
- ⁴⁾ V. doc. nro IV. Fundator: Franc. Goźliński Praep. Sanoc.
- ⁵⁾ V. doc. nro III.
- ⁶⁾ V. doc. nro V.
- ⁷⁾ Vid. Synod. dioec. Cap. XXII. Fundator fuit Lucas Doctorius Cracov. Paroch. Ressov 1635, Eppus Szembek post visit. anni 1720 fundationi Summam 1000 fl. pol. e proprio adjecit.
- ⁸⁾ V. Vis. Sierak. qua testante dedicatio haec 17 Sept. 1724 facta est.
- ⁹⁾ V. Act. Epp. sub 1 Jul. 1719.
- ¹⁰⁾ Act. Epp. s. 30 Jul. 1720.
- ¹¹⁾ Act. Epp. s. 20 Aug. 1723 inter docum. a nobis cit numero VI.

onum curiae suae diminuit, ¹⁾ librum catecheticum, expositionem doctrinae christianae continentem, singulis ecclesiis paroch, donavit. ²⁾

Congregationes cleri decanales instauravit, ³⁾ processus seu currendas curiae eppalis per quemvis parochum describi et in actis asservari praecepit, ⁴⁾ modum adspirantibus ad s. ordines provisionem inscribendi accuratius determinavit, ⁵⁾ ac alia quaedam aptissime disposuit.

Eo eppatum Prem. tenente pax erat ab hoste externo, at inter regni ordines continua discordiae agitabantur, ⁶⁾ quod varia comitia absque effectu celebrata aut

¹⁾ Act. Epp. 30 Sept. 1720.

²⁾ Act. Epp. s. 16 Sept. 1720. Hic liber ejus jussu, cum ad luc Chelmen. Eppus esset, a Mich. Piechowski concinnatus et Cracoviae 1714 in 8o s. t. „Krótkie zebranie nauki chrześcijańskiej“ typis impressus erat. (Vide praefat. a Piechovio vitis eppor. Chelmen. praemissam et Acta AConfrat. sacerdot. Sanoc. ac Krosn.

³⁾ Act. Epp. s. 6 Aug. 1720.

⁴⁾ Ibid 16 Sept 1720.

⁵⁾ Ib. sub eod. dato. — Provisio est titulus mensae adspirantibus ad S. ordines datus. Parochi, eccliarum, Cooperatore indigentes, clericum ad tale officium habilem sibi deligebant, factaqua provisionis inscriptione, eppo sacris ordinibus initiandum praesentabant. Quoniam vero circa has provisiones varii abusus committebantur, mandat Eppus: ut Clerici, quibus provisio datur, super vita, moribus, diligentia et scientia sollicite examinentur sique idonei reperti fuerint, tunc, providens et providendus ad Acta curiae eppalis personaliter accedant, ibique provisio coram testibus Actis inseribatur, per litteras autem, aut per procuratores facta non suscipiatur. Post haec provisio, nisi jam antea Seminaristae fuerint, illico ad Seminarium se conferant, ibique ante S. Presbyteratum saltem uno anno proprio sumtu studiis ac exercitiis pietatis vacent. —

⁶⁾ Etiam Szembeko, qua Eppo Prem. cum A. N. Sieniawski, supr. R. Mareschallo et Capit. Lubaczov. quoad limites bonorum eppalium Łukawiec, Szczytkow et Bihale lis fuit, quam referente anonymo autore M. Sti de vit. Eppor. Prem. amice componere baud successit, eo quod dictus Marschallus, qui

turbulente abrupta palam faciunt. Appropinquabat tempus, quo denuo comprobaretur, regnum in se divisum subsistere non posse. Civitas Premisl. de pristino decore suo multum amiserat, et ruinis ac ruderibus squallida in actis illius temporis exhibetur.¹⁾ Anno 1721 pestilentia eam denuo tentavit.²⁾

A. D. 1724 Thorunii in Prussia tumultus a Lutheranis contra Jesuitas et ecclesiam eorum concitatus est, qui summam Catholicorum indignationem in toto regno provocavit. Contra auctores turbae et magistratum loci per comitia regni, agentibus eppis, inter quos et noster Szembek non postremas partes tenuit, rigide, ne dicam crudeliter, animadversum est.³⁾

paulo ante propositionibus Eppi assensum praebuerat, morte sublatus sit

¹⁾ Vid. Act. Cap. s. an. 1720 fol. 299.

²⁾ V. Aat. Cap. s. an. 1721 vol. IX fol. 310. 311.

³⁾ In festo SS. Corp. Cristi, cum venerabile Sacramentum in solenni processione per urbem portaretur, studiosus quidam e scholis PP. S. I. adolescentes Lutheranos ad nudanda capita, juxta nonnullorum relationem, etiam ad genua flectenda, compellere volebat. Inde tumultus ortus est, ac plebs Lutherana, quae Jesuitas in hac civitate, quoad majorem partem aetholica, obliquis oculis adspiciebat, furibunda in Collegium S. I. irruit, ubi varias violentias ac rerum sacrarum profanationes exercuit. Crimen certe non exiguum fuit, at sententia contra reos in comitiis regni lata, justo severior fuisse merito existimatur. Duo scilicet consules civitatis, et novem tumultus coryphaei capitis damnati, ac die 7a Decemb. 1724 gladio percussi sunt, excepto Zernecke, consule ac civitatis propraeside, cui ad intercessionem Catholicorum et PPum S. I. supplicium remissum est. Insuper integrae civitati Thoruniensi, ut deinceps ordini publico melius provideret, multa 22.000 fpol. imposita. — Inde magna Catholicos inter ac Dissidentes exacerbatio secuta, eoque adhuc aucta fuit, quod Reges Aetholici ex hoc eventu ansam summerent, Dissidentium in Polonia patrocinium suscipiendi, atqua sub hoc praetextu negotiis regni sese ingerendi, quod successu temporis Reipublicae summe perniciosum evasit, imo et interitum ejus acceleravit.

Hoc ipso anno, quo Jubilaei indulgentiae in Polonia celebrabantur,¹⁾ Joannes Christoph. eppus Premisl. ad Varmiensem in Prussia eppatum transiit,²⁾ ubi A. D. 1740 e vita migravit. Fuit sine dubio unus e praestantissimis hujatis cathedrae eppis,³⁾ qui si longius in ea sedisset, gloriam Vencesl. Hier. Sicrakowski adaequasset.

¹⁾ V. Act. Cap. Vol. X fol. 16.

²⁾ Acta ejus eppalia finiuntur cum 3 Sept. 1724, et additur: Venerab. Capitulum Varmiense habita notitia de proxima ejus ad eccliam Varm. translatione, eum per suos ablegatos: L. B. de Schenk, Decanum, et Joseph. in Słupow Szembek, Can. cum Var., Radimnac d. 15 Septemb. 1724 praesentes, ad maturandum adventum suam invitasse, qui obtentis bullis Aplicis Capitulo ac Dioccesi die 4 Octob. 1724 valedixit, ac Varsaviam discessit, inde ad Varm. eccliam profecturus. — In hac Sede non postremum obsequium patriae praestitit, rebus Curonicis post extinctam familiam Kettlerianam ordinatis, eo que ducatu in formam provinciae regni Pol. redacto. Neque prioris sponsae suae, ecclesiae Prem., oblivio eum cepit, siquidem anno 1726 ipsi pretiosum pluviale, auro et argento intextum, cum fibulis argenteis Deauratis et lapillo ornatis, dono misit. (Acta Cap. vol. X fol. 199).

³⁾ Continuator chronicae Archiconfrat. sacerdot. Kros. ac Sano: ejus indolem his verbis delineat: „Fuit vir aequanimis, justus et pius, totusque ecclesiasticus, frequenter ecclesiastes (concionator), cleri amans, et decorem domus Dei diligens. Dioecesim visitavit solus plerisque in locis, ad alia suos Commissarios designavit, reservatis sibi aliquibus ecclesiis, quas postea ejus loco Rmus Piechowski, illius Suffraganeus complevit visitatione generali. . . Vir fuit sanctus, qualem decebat esse Pontificem. Janocki in excerptis litteraturae Pol. p. 69 de eo haec scripta reliquit: „Fuit decora facie, eximiaque virtute ac praestanti facundia, multis praeditus litteris, imprimis rerum divinarum peritus. Ejus singularem in ecclesia administranda solertiam tot pastoralia opuscula, ab eo in lucem prolata, abunde testantur, quorum index accuratus, a nobis exhibitus est in Polonia litterata nostri temporis. p. 131. — Claros nomine sapientiae viros perditigenter coluit. S. I. Presbyteros incredibili studio ac benignitate complexus est, lectoq et ingenti librorum acervo Resolientis Collegii bibliothecam ditavit.“ Idem auctor annotat: eum ab Augusto II aquilae albae insignibus fuisse deco-

**DOCUMENTA AD EPPATUM
ALEXANDRI ANT. FREDRO.**

- I 1726. 27 Febr. Erectio Capellaniae et hospitalis ad eccliam in Starawieś. Act. Epp.
- II 1726. 30 Octob. Erectio Capellae div. providentiae in eccla Radenic. per Franc. de Pułazie Puławski, pocillator: R. P. bonor regal. Radenice possessorem fundatae. Ibid.
- III 1727. 12 Aug. Erectio altaris S. Crucis in Colleg. Jarosl. fund. Sebast. Zawadzki. Canon. gratialis Prem. Curati Radimn. Ibid.
- IV 1727. 11. Jul. Approbatio foundationis Sig. Działowski pro Votiv. de B. V. M. Dolor. in eccla cathedr. fer 4 absolv. Ibid.
- V 1728. 25 Aug. Erectio Capellaniae in villa Wolkowa. Ibid.

ratum. Inter opera hujus Praesulis primum locum tenent ejus Conciones, quae 3 volum. in fol. comprehensae longe meliorem gustum praeseferunt, quam alia similia illius aevi opera. Pars I continet sermones sacros a 1711—1720 recitados, cum esset eppus Chelmens., Pars II conciones ex epocha eppatus sui Premisl, P. III denique eas, quas qua Eppus Varm. dixit.— Qua Eppus Prem. Varsaviae 4 Febr. 1720 Fran. Joseph. Kraszkowski, Archidiaconum Gnes. in Eppum Dardanensem ac Suffrag. Gnesn, (in subsidium aegri Primatis et fratris sui Stanisl. Szembek), die vero 10 Aug. 1721 Michaël. Piechowski, Custodem Prem., suum quondam Mentorem, et tam in Chelmen. quam Prem eppatu fidelem adiutorem, in eppum Gratiopolitanum ac Suffrag. Premisl. consecravit.

- VI 1729. 21 Febr. Erectio Scholasteriae in Collegiata Brzozov. cum incorp. beneficii in Mrzyglod. Ibid.
- VII 1729. 16 Octob. Erectio paroch. in villa Winniki. Ibid.
- VIII 1729. 16 Oct. Erectio altaris S. Joann B. in eccla par. Medenicensi. Ibid.
- IX. 1730. 25 Aug. Erectio Decanatus in Colleg. Brzozov. fund. per Val. Gadomski, paroch. in Hoczew. Ibid.
- X 1731. 15 Januar. Executio beneplaciti Aplici incorporationis beneficiorum Piotrawin. et Pawlow. deputatis tribunalitiis Capit. Cracov. Ibid.
- XI 1733. 10 Jul. Incorporatio praepeturae hospitalis Lubaczov. cum dot. super villa Zaluże Missiarii Premisl. Ibid.
- XII 1729. Romae 29 Martii. Privilegium Capituli basilicae Lateran. quo eccla cathedr. Premisl. dtae ecclae, omnium ecclarum per orbem matri, ad spatium 15 annorum incorporatur, omniumque ejus indulgentiar. particeps efficitur. Ibid.

XLV. ALEXANDER

ANTONIUS De PLEZSOWICE In PRZĘDZIEL

FREDRO

STEM. BOŃCZA

E. P.

1724 — 1734.

Contemporanei:

Rex Pol.

August II

† 1733.

R. Pontif.

Benedict. XIII

1724 — 1730

Clemens XII.

Prim. R. P.

Theod. Potocki.

Archi-Epp. Leopol.

Joann. Skarbek. † 1733.

Familiam „Fredro“ antiquissimis regni Pol. accenset Niesiecki. Ipso teste primitus vocabatur „Mierzb“ mutatio vero vocabuli saec XIV subsecuta fuisse traditur, quum Dobeslaus Mierzb equitem Alemannicum, singulari certamine secum congressum ad tantas angustias redigisset, ut victas manus tendens adversario acclamaret: Frid her! Insigne familiae (Bończa) est rhinoceros a quo, cum Fredrones villae suae, prope castrum Czerwieńsk conditae, nomen Bończa indidissent, ipsi quoque Boniecii appellari coeperunt. Sequentibus saeculis gens haec in Russia late propagata est, virisque belli et pacis artibus claris conspicua fuit, e quibus peculiarem commemorationem meretur Andreas Maximil. Fredro, fundator monasterii

Kalvariae Paclavianae, historiae Henrici Valesii, et operis s. t. „Vir consilii“ auctor. Aliorum quoque Fredronum epitaphia teste Starowolski in ecclia cath. Premisl. visebantur. Potocki vero in sua „Centuria“ de Fredronibus ita scribit: „Domus haec et primitus antiqui moris virtutisque cultrix, et nunc exactior imitatrix vix non censetur una.“

Alexander Antonius Fredro ¹⁾ fuit filius Stanislai, Castellani Czerniechoviensis, et Catharinae Belziecka, filiae Alexandri, Palatini Podoliae, Capitanei Belzensis.

Ante infulas pontificales fuit Canonicus, postea Custos Gnesnen., ac iteratis vicibus ad regni tribunal deputatus. Plura quoque parochialia beneficia habuit, scil. in Gołąb et Międzyrzecz, porro praepetram in Collegiata Jaroslav., et praeposituram hospitalis Lubaczov. Insuper factus est Secretarius regni major.

A. D. 1719 nominatus est eppus Chelmensis, ²⁾ unde 1724 ad eppatum Premisl. ¹⁾ ita progressus est, ut cum

¹⁾ Notitias de ipso vid. apud. P. Niesiecki in „korona polska,“ Rzepnieki Vit. Praeful. Pol.

²⁾ Qua Eppus Chelm. eccliam cathedr. Crasnostaviae laterculis textit, turri ornavit, duobus calicibus aliq. divite apparatu instruxit. Officia pastoralia diligenter implebat, ecclias visitans, verbum divinum praedicans, peccatores ad viam poenitentiae et virtutis revocans (Nies.).— Miracula B. M. V. in ecclia Sokal. FF. Min. S. Franc. de obs. examnavit, nec solum imaginem Deiparae, in hac ecclia cultae, decreto suo Schierbieszov. 7 April. 1723 thaumaturgam declaravit, sed et apud Sed. Apl., ut ei coronationis honos exhiberetur, Supplex intervenit, cui intercessionem eum per Innocentium P. XIII. annutum fuisset, caeremoniam coronationis Joannes Skarbek. AEppus Leopol. die 8a Sept. 1724 in magno populi fidelis concursu adimplevit. Vid. libr. „Mocna straż korony Polskiej „niezliczonemi przy cudownym obrazie Sokalskim Najśw. „Bogarodzicy Maryi w kościele Zakonu OO. S. Franc. ob- „serwantów rozlicznych cudów łaskami uzbrojona, tryumfal- „na teyże krolowey Nieba i Ziemi koronacyę poprzedzająca „1724. 4o.

eo Praepturam Jaroslav., beneficium Mesirecense et praep-
pturam hospitalis Lubaczov. retinuerit.

Non quidem doctrinae laude floruit, at effusissima in
domum Dei liberalitate et munificentia omnes antecesso-
res suos superavit.

Paulo post aditum pontificatus sui opus Nicolai Bla-
żejowski, basilicam cath. Prem. vetustate squalentem, re-
formandam innovandamque suscepit,¹⁾ nullisque sumtibus
parcens fabricam hanc integro pontificatus sui spatio con-

¹⁾ Obtenta a Benedicto XIII. translationis bulla — (dd. Roma
5. Calend. Octob. 1724) — die 14 Novemb. 1724 in persona
Sigismundi Drohojowski, Decani cath. Prem. inthronizatus,
anno seq. d. 2 Junii 1725 prima vice eccliam cathedr. acces-
sit, et solitum juramentum juxta rotham, in Statutis conten-
tam, coram Capitulo praestitit (Act. Cap. Vol. X. fol. 25 —
31, 57), qua occasione omnia privilegia et gratias, Capitulo
a suis praedecessoribus concessas, aprobavit, cum jam antea
Capitulo facultatem disponendi de relictis confratrum intesta-
torum, ac testamenta, a Capitularibus condita, confirmandi
approbasset (ib. fol. 38).

²⁾ Basilica 1460 a Nicolao Blażejowski coepta et a successoribus
ejus continuata fenestris nimis angustis provisa, ideoque
tenebrosa erat, columnae chori majoris nimis crassitie de-
formes, multum spatii implebant. Ipsa denique temporis lon-
ginitas aedificium istud non parum atrivit, parietibus
eorumque ornamentis fuliginem superinduxit. His incommo-
dis occurrens eppus Fredro fenestras dilatavit, columnas ve-
teres sustulit (qua occasione nonnulla monumenta a Starovol-
scio commemorata perierunt), novas vero, graciliores et pla-
cidioris formae, construxit, novam testudinem in navi ecclesiae
aedificavit, chorum musicorum, in Presbyterio ad cornu Eplae
positum, ad navem ecclesiae, supra majorem portam, transtulit,
novoq. organo instruxit, Capellam Crucifixi ex opposito Ca-
pellae Ciborii — a fundamentis excitavit, altaria omnia reno-
vavit, et tam illa, quam et parietes ecclesiae imaginibus or-
navit, deniq. totam ecclesiam cupreis laminis textit. Fabrica
anno 1728 coepta fere usq. ad tempora V. Sierakowski (1742)
continuabatur. V. Act. Cap. vol. X. ad an. 1728 fol. 805,
1730 fol. 1055.

tinnavit;¹⁾ neque fortuita novae testudinis ruina²⁾ a pro-
posito suo deterritus est, sed omnia quae casus ille con-
quassaverat, in pristinum statum restituit, absolutisque
muris aedificium cuprea lamina contextit.³⁾ Finem operis,
morte praeventus, non vidit, sed impensas pro ejus con-
sumatione reliquit,⁴⁾ cum jam antea inventarium ecclesiae
variis pretiosis donis locupletasset.

¹⁾ Vid. infra sub. not. 8.

²⁾ Casus hic 1732 ante Dom. Quadragesimae accidit. Lapsus
fornicis non tantum columnam vixdum finitam prostravit, sed
et testudinem cryptarum sub ecclia, sepulturis servientium,
dejecit. Ea occasione tanquam rem mirabilem Acta Capituli
referunt, quod cum alia sepulchra hac ruina conquassata fu-
issent, sepulchra familiae Fredrovianae non tantum minime
laesa fuerint, sed et odorem suavissimum exhalaverint. Post
tantam jacturam Eppus a coepto opere desistere nolens, at
tantis expensis imparem se sentiens, cum Capitulo ad Augu-
stum II R. Pol. et ad Sedem Applicam recurrit, ut huic fa-
bricae per assignationem proventuum alicujus abbatiae, im-
primis Praepturae Miechov., eo tempore vacantis, quae olim
eppatui Prem. fuit incorporata, et etiam sublata incorporati-
one a pluribus hujus Dioecesis Eppis possidebatur, subveni-
retur. (Acta Cap. 1732 fol. 1102). — Frustra! Nam factio
aulica tam pingue sacerdotium membrum familiae suae praec-
ripi non sivit. Non despondit tamen animum bonus Praesul,
et intensis cucutis viribus collapsa Deo opitulante reaedificavit.

³⁾ In tecto chori majoris sub deaurato Stemate Eppli (Bończa)
annus 1729 expressus cernitur, in tecto vero Capellae ciborii
ae in frontispicio eccliae visitur annus 1730. His ergo annis
ea fabricae pars terminata est.

⁴⁾ Vencesl. Sierakowski in relatione de statu eccliae cathedr.
anno 1750 ad sedem Applicam expedita ait: „Eccliam cathe-
dralem Alexand. Fredro praedecessor meus in maxima
parte reaedificando, ad elegantiore formam, tota sub-
stantia fortunae suae, etiam propriis patri-
monii sui bonis disvenditis ad hunc effectum, dispo-
sita, — reducere incepit ejus praematuris anno 1734 sue-
cedentibus fati executores testamenti inchoatum opus
per aliquod annos continuando.... plane majestuose perfe-
cerunt.“ Etiam Acta Cap. ex anno 1734 fol. 1117 adnotant:
cum pro decore et ornamento eccliae cathedr. testamento suo
ingens peculium assignasse ac legasse.

Neque sola cathedr. ecclia Prem. ejus largitatem experta est¹⁾; nam praeterea novas ecclesias in Radymno²⁾, Jaśliska, ³⁾ Fulsztyn⁴⁾ aedificavit, eccliae Jaroslav. Campo Marianae pro tecto cupreo 100 millia flor. pol.⁵⁾, Collegtae Sandomir. pro fundatione Canci concionatoris 12 mill. fl. p.⁶⁾ Conventui Minorit. Conventualium in Calvaria Pacla-

¹⁾ Anno 1727 varia vestimenta sacra eccliae cathedr. donavit (vid. Act. Cap. vol. V fol. 802). Eodem anno (vid. fol. 600) testando affectum suum erga Capitulum, ac majori decori ecclesiae cathedr. providere cupiens, non tantum varias argenti species, usui prorsus nulli servientes, et in abjecto jacentes, proprio sumtu, ad eum, quem Capitulum voluerit, modum et formam Vratislaviae transformari se mandatum declaravit, sed etiam in casu suorum in hoc eppatu fatorum omnem suppellectilem suam in argento et auro eccliae cathedrali applicaturum se promisit, quod ipsum etiam sub tempus visitationis generalis eccliae cathedralis in praesentia Capituli, ac ejusdem visitationis Secretarii recognovit. — Inventarium ex anno 1761 monstratorium ab eo pro ecclia cathedr. comparatum his verbis commemorat: „Monstrancya szczerozlota, kamieniami „roźnemi kameryzowana kosztem Illmi olim Fredro Eppi „sprawiona“ cujus in inventario de anno 1786 talis extat descriptio: „Monstratorium e puro auro, pretiosis lapidibus adornatum, in quo reperiuntur adamantes variae magnitudinis „numero 393, sapphiri numero 18, inter quos 9 insignis magnitudinis, unus vero praecipuae et rariae magnitudinis, car„chedonii (Granatstein) numero 13, carbunculi virides (Sma„ragdi) nro 12, carbunculi rubri (rabini) nro 19. Pretium „9000 floren. Hoc ostensorium sub finem saec 18vi fisco caes. regio pro impensis belli cum Republica Gallicana extrahi debuit.

²⁾ Vid. Kocięński in panegyrico funebri, ac visitatio Sierakov. structuram eccliae Radymn. de cocto latere. Sebastiano Zawadzki, Canci honor. et Parocho loci, tum vero post fata ejus Francisco Goźliński adscribit. Putaverim ergo Fredroni nonnisi structuram tecti laminei super hac ecclia in acceptis referendam esse.

³⁾ V. Idem Kocięński, et epitaphium Eppi in Capella Crucifixi.

⁴⁾ V. Idem Kocięński. Videtur tunc oppidum Fulsztyn ad bona eppi patrimonialia spectasse.

⁵⁾ V. Niesiecki et epitaph.

⁶⁾ V. Niesiecki.

viana 30 mill. fl. p. pro dotis augmento donavit.¹⁾ Collegiatae Jaroslav., quam vivus argentea suppellectile, pretiosis missalibus, altari B. M. V. Częstochov., et statua lapidea Sti Joann. Nepomuceni decoravit, pro ulteriori exornatione 6 mill. flor. pol. legavit.²⁾ Pro restauratione eccliae Lubaczow. 500 fp. contribuit.³⁾ In villa eppali Starawieś primum Capellaniam penes ejabatem eccliam B. M. V. una cum hospitali erexit,⁴⁾ mox vero aedificato loco anterioris lignae eccliae magnifico templo penes illud Conventum eremitarum S. Pauli fundavit.⁵⁾ In oppido Radymno novam curiam struxit, quam aeque ac Brzozoviensem eleganti pictura ornavit.⁶⁾ Catechismum Roman., polonico idiomate editum, cunctis ecclesiis paroch. gratis distribuit.⁷⁾

Quis vero opera charitatis et misericordiae ab eo exercita, secretas eleemosynas, dotes egenis puellis numeratas, subsidia nosocomiis et xenodochiis praestita, aliaque innumera benefacta, quae post ejus obitum miserabilium personarum singultus et lacrymae mundo patefecerunt, recensere et meritis encomiis celebrare valeat.⁸⁾

His omnibus ut sufficere posset, non tantum provenus eppatus et sacerdotiorum, quae tenebat, sed et bona

¹⁾ V. Niesiecki et epitaph.

²⁾ V. Nies. et Visit. Sierak. Collegtae Jarosl.

³⁾ V. Niesiecki.

⁴⁾ Vid. docum. s. nro I.

⁵⁾ Vid. Act. Cap. ex anno 1731 fol. 1065 ex 1070. Ad hoc monasterium in hujus fundationem teste Niesiecki plus quam 100,000 fl. p. expendit coloniam eremitar. S. Pauli primi eremitaie e claro monte Częstochov. adduxit.

⁶⁾ MS. vit. eppos. Prem.

⁷⁾ Ibid. — Videtur fuisse nova editio Catechismi Concil. Trid. anno 1568 per Cancum Cracov. Valent. Kuczborski in linguam vernaculam translati.

⁸⁾ Rzepniński in vit. Praesul. Pol.

proprii patrimonii hilari animo Christo consecravit, pro his temporariis et caducis meliorem et stabilem in coelis haereditatem quaerens.¹⁾

Sed veniamus ad alios eppatus ejus actus.

In villa Winniki novam parochiam,²⁾ in Wołkowa Capellaniam,³⁾ in Collegta Jarosl. altariam S. Crucis,⁴⁾ in Brzozov. Scholasteriae⁵⁾ et Decanatus⁶⁾ dignitatem, in eccla Radenicensi capellam divinae providentiae⁷⁾ in Medenicensi altariam S. Joannis B.,⁸⁾ in Krzemienicensi praebendam consolationis B. M. V.⁹⁾ erexit.

Seminario Dioecetano praepetram hospitalis Lubaczov. cum villa Zaluże incorporavit.¹⁰⁾

¹⁾ Cf. supr. not. 8. Bona patrimonialia Przedziel cum attinentiis Ordinatis Comitib. Zamoyseis vendidit.

²⁾ Vid. docum. nro. VII.

³⁾ V. doe. nro. V.

⁴⁾ Act. Epp. s. 12. Aug. 1727 (inter doc. nro. III.)

⁵⁾ V. doc. nr. VI.

⁶⁾ V. d. nr. IX.

⁷⁾ V. d. nr. II.

⁸⁾ V. d. nr. VIII.

⁹⁾ Act. Epp. s. 27 April. 1733.

¹⁰⁾ V. d. nr. XII. — Ab ingressu suo ad hanc cathedram in Seminario Prem. praeter numerum alumnorum, prima fundatione definitum (vid. s. Zbąski) quotannis 12 clericos proprio sumtu alebat. Volens autem fundationem Seminarii modo stabili augere, praepetram hospitalis Lubaczov., cujus dotem constituerebat villa Zaluże, hucusq. vi canonicae institutionis a se possessam, resignavit, et una cum patronatu, jure gentilitio ad se devoluto, domui Premisl. congr. missionis ea lege incorporavit: ut Missionarii in Seminario Premisl. ultra numerum, primaria fundatione determinatum, adhuc 10 alumnos, per Capitulum eligendos, sustentarent, et unum Presbyterum de gremio suo pro functionibus Praepti hospitalis Lubaczov. adimplendis Eppo praesentarent. Serius attempta proventus insufficientia numerum alumnorum e fructib. villae Zaluże sustentandorum ad 8 reduxit (Act. Epp. sub 5 Febr. 1734).

Ecclae cathedralis unionem cum basilica Lateranen. cum participatione indulgentiarum ejusdem impetravit.¹⁾ Fundationem Sigism. Działowski, Canci, pro Votiva de septem dolorib. B. M. V. quavis fer 4 in eccla cathedr. absolvenda, confirmavit.²⁾ Ecclae Decanatus Jarosl., Leżajsc., Ressov., Krosnen.,³⁾ Premisl., Mosciscensis⁴⁾ per delegatos visitavit, cumq. ipsemet, aegritudine impeditus, ad visitanda limina Aplorum proficisci non posset hoc quoq. officium per delegatum adimplevit.⁵⁾ Beneficia in Piotrawin et Pawłow in dioecesi Cracov. ad mensam Capituli Cracov. pro pensione deputatorum ad regni tribunal tanquam Sedis Aplicae Commissarius incorporavit.⁶⁾

Ejus temporibus antiquae ordinis equestris cum clero contentiones renovatae, et utrinq. magna animositate agitatae sunt.⁷⁾ Dissidentes quoque in summa rerum dome-

¹⁾ Vid. docum. nro XII. Privilegium hujusce unionis tantum pro 15 annis valebat, hinc V. Sierakowski illud 1744 renovari procuravit. — Ultima vice prorogatum est pro 15 annis die 21 Aprilis 1770 sub eppatu Jos. Kierski. Anno 1785 sub eppatu Venc. Betański non prolongabatur, quia Josephus II. Imp. sine licentia regiminis politici Romam pro indulgentiis recurrere prohibuit, licentia vero hujusmodi aegre concedebatur.

²⁾ Vid. docum. nr. IV.

³⁾ Has ecclae ejus auctoritate 1727 Andreas Pruski, Archidiacon. cathedr. visitavit. Vid. libr. vis. in Act. Consistorii.

⁴⁾ Has ecclae Jacob. Arakielowiez S. T. D. Cancus Prem. ejus jussu visitavit. Vid. libr. vis. in Consist. — Ecclae cathedr. ipse Eppus visitavit et liber vis. deest.

⁵⁾ Vid. Act. Epp. s. 17 Decemb. 1728, ubi Eppus ad visitanda limina Aplorum sui loco Plenipotentem constituit A. R. Patrem Alexand. Salarolli, Clericum regular. Congr. Theatinorum.

⁶⁾ Vid. doc. nr. X.

⁷⁾ Cfer. dicta sub eppatu Henrici Firley. — Acta Cap. 1728 fol. 903 haec continent: „Cum status saecularis in libertatem „et imunitatem ecclae toto conatu assurgat ad evincendum, „ut causae decimarum et censuum non nisi in judiciis saecularibus agitentur, censusq. a sumis capitalibus, quas illi— „(saeculares) — in parato, plerumq. pro exoneratione bonor. „suorum, et in pretium eorumdem (bonor.) multo studio ab

sticarum perturbatione aularum extraneorum patrocínio freti veteres querimonias et praetensiones suas audacius resuscitarunt.¹⁾

A. D. 1728 beatificatio S. Stanislai Kostka Premi-
sliae celebrabatur.²⁾

A. D. 1733 Augustus II. rex diem obiit supremum;
cui per electionem ordinum regni successit filius Augu-

„ecclesiasticis conquisiverunt, nonnisi secundum eorum arbi-
trium, et non in tali, quae per constitutiones aplice et regni
ordinata est, quota persolvantur.... ideo decernit: ut a Ca-
pitulo hocce ad confederata Capitula scil. Gnesnense Leo-
pol., Luceorien. et Camenecense recursus litteralis dirigatur,
quatenus in hoc discrimine immunitatis eccles. rom sibi
communem unanimi prosequi velint auxilio ac remedio. —
Novi pugiles pro juribus esiaistici status ture prodierunt:
a) P. Ignatius Glowacki S. J. in opere: „Gladius evagina-
tus pro defensione immunitatis ecclesiae. Calissii 1725, 4o.
b) A. Kostrowski, L. U. D.“ Clypeus cleri Poloni contra te-
lafi saecularis efformatus. Varsav. 1728, 4o. — Compositio
horum dissidiorum saepius attamen usq. ad finem regni
Poloniae semper sine effectu tentata fuit. V. Skrzetaski, pra-
wo polityczne narodu pol. tom. II. p. 32.

1) Anno D. 1731. Ablegati regis M. Britanniae regi Poloniae
memoriale tradiderunt, quo, recensitis Dissidentium gravami-
nibus, eorum coaequatio cum Catholicis postulabatur. Id oc-
casionem dedit Josepho Załuski, tunc Referendario regni
(postea Eppo Kijov.) edendi opus s. t. „Dwa miecze katoli-
ckiey w krolestwie ortodocyskiem odsiecz przeciwno na-
tarczywym Panow Dyssydentow Polskich zamachom, jeden
„defensive, drugi offensive się mający w Warszawie 1731 4o.“
Liber eruditus, quo auctor, si non omnem intolerantiae labem
a Catholicis Poloniae removet, saltem luce clarius ostendit,
alia regna, et praesertim regnum Mag. Britanniae in hoc pun-
cto Poloniae intolerantiae accusare minime posse, quin se
suomet iudicio condemnent. — Tempore interregni Dissiden-
tes rebus suis non defuerunt, atque a novo rege Augusto III.
obtinerunt, ut in pactis conventis antecessorum suorum
exemplo eorum paci et securitati prospecturum se sponderet.
Vid. Pacta conventa Augusti III R. P. Commentario illustrata
a Godofredo Lengnich, Lipsiae 1736 fol. §. IV. pag. 8—13.

2) Vid. Act. Cap. 1728. fol. 905.

stus III, Saxoniae elector. Interregni tempore, Russorum
exercitus, qui ad fulciendam ejus electionem, Russiae
rubrae provinciam occupaverat, bonis eppatus et Capituli
perquam molestus fuit.¹⁾

A. D. 1734 Alexander Eppus Radimnae extinctus,
et in Capella crucifixi ecclae cathedr. sepultus est.²⁾

1) V. Acta Cap. ex an. 1734 fol. 1119 et ex anno 1735 fol.
1131. Copiae Russiae Poloniam intrarant, ut defuncti regis
filio tempore electionis contra partes Stanislai Leszczyński,
qui hac occasione denuo ad coronam adspirabat, opem fer-
rent. En liberam electionem et auream libertatem, crepanti-
bus buccis praedicatam!

2) Funus defuncti Praesulis, — cui praeter Hieron. Ustrzycki,
Eppum Prem. graec. unitum, interfuerunt: Samuel Glowiński,
eppus Hebron. Suffragan., Custos et Sede AEppali vac.
Administrator Leopol., et Joseph. Czarniecki, Eppus Do-
mitiopolitanus, Suffrag. et Cantor Kijoviensis, — in ecclesia
cathedr. diebus 24ta, 25ta et 26ta Maji celebrabatur. Sermo-
nem funebralem dixit: Josephus Ignatius de Rogala Kocieni-
ski, Caneus Premisl. et Camenec., qui sub titulo: „Nieśmier-
telna chwala w doskonałym życiu i nadludzkiem prawie
„dzielach J. W. nayprzewielebniejszego J. X. Alexandra
„Antoniego z Przędzela i Pleszowie Fredra, z B. i A. St.
„laski Biskupa Przemyskiego, wiecznie ufundowana w Lu-
„blinie typ. Colleg. S. J. 1734. fol. Capitulum ad exhiben-
dam gratam mentem pro tantis beneficiis, ecclesiae cathedrali
collatis, adhuc stante hujus Praesulis vita decreverat: ut post
sera ipsius fata in utroque generali Capitulo anniversarium
3 Nocturnorum cum missa cantata, et quidem ante omnia
alia anniversaria, pro anima ejus perpetuis temporibus absol-
veretur. Vid. Act. Cap. 1730 vol. X. fol. 1038. Chroniconi
Confratt. sacerdot. Kros. et Sanoc. cum 23 Aprilis 1734 Rad-
imnae (in ipsis Paschae solemniis) supremum diem obiisse
testatur, cum antea aliquot septimanis eger decubuisset. At
juxta epitaphium dies 26 Aprilis ipsi fuit fatalis. In ecclesia
cathedr. juxta dictum fontem primum sub majori altari se-
pultus, deinde ad Capellam suam S. Crucis, ubi epitaphium
ejus cum altari marmoreo cernitur, translatus est. Fuit ut
dictum Chronicum addit, vere secundum nomen suum Ale-
xander magnanimus, solitarius ob suas affectiones (infirmi-
tates crebras intelligit), in dictione alter Cato, in scriptura com-
pendiosissimus, in liberalitate profusissimus, et cui dedit,
plena manu contulit.“

Epitaphium in Capella
Crucifixi ecclae cathed. Prem.

D. O. M.

Siste gradum viator. Illmi excellmi ac revermi D. Alexandri de Pleszowice in Przędziel Fredro, Secretario primo regni, tum Chełm. post Premisl. Eppi venerare cineres. Eum fatale hic condit marmor, qui omnibus ad vota vixit. Tam liberales patrii unicornis in templa et aras fudit cornucopias, ut omnem fortunae suae gazam, tantum non animam effuderit. Ubi collapsa nuper Prem. cathedrae rudera ad similem Deorum pantheo erexit majestatem. Jaroslaviae sacratam thaumaturgae B. Mariae V. aedem divite decoravit aere. Calvariae S. Francisci montes XXX. locupletavit millibus. Jaslisciis dicatam numini parochialem aedem in murum conscendere fecit, prout in Starawieś novus fundator porrectas in astra turres lapide angulari firmavit, ut sic in coelo et in terra poneret fundamenta. Dignus, cujus tot Divorum prominent Sanctuaria, ne fatali unquam premeretur saxo, Pressit tamen coecum numen XXVI April., aetatis suae anno LX, sed non oppresit. Quem victor de morte Christus fer 2 Paschatis ad vitam extulit aeternam. Ecce, inquit, locus, et apud me stabis supra petram. — Tu viator lauda habitatores petrae, et bene viventi sic mortuo coelestem precare requiem.

XLVI. VALENTINUS

ALEXAND. CZAPSKI,

STEM. LELIWA,

E. P.

1737 — 1742.

Contemporanei:

Rex. Pol.	R. Ponfic.	Prim. R. P.
Augustus III.	Clemens XII. † 1740.	Theodr. Potocki † 1738.
	Benedict. XIV.	Christoph. Szembek.

Archi, Epp. Leop.

Nicolaus Wyżycki.

Post obitum Alexandri Fredro (1734) episcopatus Premisl., Friderico Augusto, Saxoniae electore, et Stanislao Leszczyński¹⁾ de Poloniae sceptro concertantibus, biennio vacavit. Quum vero electio prioris sub nomine Augusti III praevaluisset, ab illo Valent. Czapski Eppus Prem. nominatus est.²⁾

¹⁾ Stanislaus Leszczyński pro infula Prem. destinabat Martin. Załuski, Suffragan. Vladislav. At ipso succumbente etiam Candidatus ejus succubuit. (Lect. in Catal. Can. Crac.)

²⁾ Si Felici Bętkowski in hist. litt. pol. fides est Augustus III. eppatum Prem. primum obtulit Stanisł. Konarski, sacerdoti scholar. piar. viro de reformatione studiorum in patria

Gens Czapscia testante Niesiecki in Prussia circa Stargardiam possessiones habuit. Valentinus Antonius filius erat Alexandri Czapski et Barbarae Białochowska.

Ante eppatum fuit Scholasticus Posnan., Praeceptus Dubieccens., Swiecen., Zbąszyn., pluribus vicibus ad regni tribunal deputatus, Coadjutor primum, tum actualis Abbas comendatarius monasterii Pelplinen. (ord. Cisters.) in dioecesi Culmensi. Ad eppatum Prem. promotus est regia nominatione A. D. 1736. ¹⁾

Quoniam e tempore eppatus ejus nulla in Consistorio Acta supersunt, ²⁾ ideo parum, idq solum ex capituli et aliorum epporum actis, de rebus ab eo gestis constat. Quantum ex his colligitur, Czapscius Dioecesis tum personaliter ³⁾ tum per delegatos visitavit, ⁴⁾ ecclesiam in Błażowa ⁵⁾ et Capellam in arce Resso. consecravit, cujus praebendario (capellano) quoad personas in arce habitantes, jura parochi concessit, ⁶⁾ eccliam in Medyka, temporum injuria multum

optime merito, et operibus suis orbi litterario bene noto, ut cum a partibus Stanislai Leszczyński retraheret. At ille non solum eppatu carere, sed et in voluntarium exilium (in Lotharingiam) migrare maluit, quam Lescinium deserere, qui utique propter ingenium, et virtutes suas tanto amore dignissimus erat.

- ¹⁾ Anno 1736 in Vig. Assumpt. B. M. V. a Capitulo de more postulatus fuit; at consecratio et inthronizatio ejus in ann. sec cedit; nam acta Cap. ex anno 1737 meminerunt electionis trium deputatorum ad assistentiam Illmo Rmo Val. Czapski pro consecratione sua Radomiam venturo.
- ²⁾ Adsunt tamen nonnullae ejus eplae in variis negotiis ad Capitulum scriptae.
- ³⁾ Ex harum numero fuit eccla paroch. Reszov. (Vis. Sierak.).
- ⁴⁾ Adest in Consistorio MS. sub tit: „Acta visitationis decanatum Jaroslav., Leżajsc., et Mosciscen. per Stanisl. Wykowski, Canon. Prem. auctoritate Ill. Rev. Valent. Czapski E. P. factae.
- ⁵⁾ Vis. Sierak. huj. ecclae.
- ⁶⁾ V. Sierak. in Visit. eccl. Reszov.

lesiam, a ruina salvavit, ¹⁾ in collegiata Brzozov. patrono suo, s. Valentino altare posuit, ²⁾ in eccla paroch. Hussakoviensi altariam SS. Trinit. erexit, ³⁾ confraternitati bonae mortis sub tit. S. Barbarae ad ecclesiam par. in Gółcowa existenti, agrum Sojowka applicuit, ⁴⁾ Collegium Mansionarior. in Krosno, ob dotis insufficientiam, e sexi ad quinque personas reduxit. ⁵⁾ Capitulum cathedrale magna benevolentia complectebatur, cui non solum advocatias in Radymno et Blizne incorporavit, ⁶⁾ sed etiam, dum eppatu cederet, in variis retentis Summam circ. 30 mill. flor. pol. pro Anniversario cessit. ⁷⁾

A. D. 1742 transiit ad Sedem Vladislav., ⁸⁾ de qua benemeritus A. D. 1751 Gedani mortuus est. ⁹⁾

¹⁾ Nimirum Mansionariis ecclae cathedr. quibus beneficium in Medyka incorporatum erat, demandavit, ut proventus unius mansionariae, tunc vacantis, per 4 annos cum dimidio in fabricam hujus ecclae impenderent, quae hoc modo anno 1743 perfecte restaurata est. (V. Sier.).

²⁾ Auctor MS. „vitae eppor. Pr. — “ Abipso quoq S. Valent. M. in patronum dioecesis delectus fuisse videtur, nam in anterioribus actis cum hoc tit. nullibi occurrit.

³⁾ ⁴⁾ ⁵⁾ Vis. Sierak.

⁶⁾ Reperitur in Archivo Cap. originale ejus privilegium d. d. 15 Febr. 1740, quo has advocatias [salvo tamen jure possessorum, tunc existentium] mensae capituli incorporat. Sub eodem dato etiam consensum suum declaravit, ut Capitulum pro obtinenda confirmatione similium aliarum incorporationum, per antecessores suos eppos Prem. factarum, ad Sedem Applicam recurrere posset. At Capitulum in eo negotio debitam diligentiam pretermisit, nec approbationem Sedis Applicae expetere properavit, quo factum est, ut incorporatio advocatarum in Radymno et Blizne per successorem Czapscii. Venc. Sierakowski reseissa sit.

⁷⁾ Sic auctor MS. de vit. epp. Prem. Quia tamen ejus anniversarium nunquam absolvebatur, conjicere licet, Capitulo haec debita evincere non successisse.

⁸⁾ Mirandum est, auctorem MS. de vit. epp. Pr., qui tamen sub Sierakowski, immediato Czapscii successore, scripsit, referre: eum ad eppatum Culmensem translatum fuisse. In quo

**DOCUMENTA AD EPPATUM
VENC. HIER. SIERAKOWSKI.**

I 1743. 8 Martii. Litterae executionis bullae Benedicti P. XIV dd. 4 Id. Januar. 1742, qua Decano Collegiatae Zamosc. praeter usum pontificalium a Clemente P. VIII concessum, etiam usus mozettae et mantoletti violacei coloris, porro Custodi, Scholastico et 12 Cano-

turpiter hallucinatur; nam a) Acta Capituli 1747 cum vocant eppum Vladislav. b) Superest ejus epla dd. 8 Jan. 1742, in qua subscriptus legitur eppus Prem., nominatus Vladisl. c) Niesiecki testis coevus (in suppl. ad t. 4) tradit, eum Adamo Grabowski in eppatu Vladisl. successisse. — Confundit ergo scriptor ille Val. Czapski aut cum Joan. Cas. Bokum, qui ex eppatu Prem. ad Culm. migravit, vel quod probabilius est, cum Francisco Czapski, abbate Pelplin. et postmodum eppo Culmensi, patruo ni fallor Valentini nostri, cujus ille in Abbatia Pelplin. coadjutor, et deinde successor fuit.

9) P. Rzepnicki in vit. praesulum Pol. refert, eum ecclesiae Vladisl. (in qua sepultus jacet) aureum calicem donasse, basilicam cathedr. aereis laminis texisse, in decorem ejus magnas Summas erogasse, ac in Capitulo anniversarium fundasse. — Continuator chronicae Archiconfrat. Sacerd. Kros, ac Sanoc., Czapscio, ut videtur coevus, hoc ipsum ornat encomio: „Vir „eximius et gementibus facilis (accessu), plebomq minimam „cum querela ad aures suas admittens, et reliquas virtutes „viri probi, tenacis verbi, justi et prudentis, pro sola duntaxat „justitia militantis, retinens. Pro quarum virtutum et aliarum „complemento seu coronide prae aliis concurrentibus „nominatus est in episcopatum Vladislaviensem seu Cujaviensem A. D. 1740.

E nota 8 sub litt. b. consequi videtur auctorem hujus annotationis quoad annum translationis falli, nam initio Januar. 1742 adhuc fuit „nominatus“ Vladisl. Ergo nominatio ejus ad hunc eppatum sub finem 1741 vel initium 1742 evenit.

- nicis ejusd. Collegtae usus mozettae et mantoletti nigri coloris permittitur, — per Venceslaum E. P. qua Commissarium Aplicum. A. Epp.
- * II 1743. 4 Cal. Aprilis. Benedictus P. XIV Platis et Canonicis ecclesiae cathedr. Premisl. concedit signum distinctivum i. e. crucem auream tetragonam, catenae aureae illigatam.
- III 1743. 10 Maji. Confirmatio erectionis Capellae in arce Ressov., et juris parochialis pro Capellano. A. Ep.
- IV 1743. 8 Novemb. Erectio ecclesiae paroch. in Nowosielce terrae Sanoc. A. E.
- V 1743. 13 Nov. Erectio Cancatus Witoslawskiani in ecclesia cathedr. Prem. Ib.
- VI 1743. 24 Septb. dd. Rychcice. — Capella in Skole ob notabilem ab ecclesia paroch. Stryjensi distantiam Carmelitis Drohobycensibus administranda committitur. Ib.
- VII 1743. 2 Decemb. Ecclesia conventualis in Calvaria-Paclawska in parochialem erigitur. Ib.
- VIII 1744. 7 Febr. Erectio praebendae hospitalis in Sokolow s. t. S. Spirit. et S. Sebast. M. Ib.
- IX 1744. 14 Febr. Erectio Cancatus Dutkieviciani in Collegta Brzozov. Ib.
- X 1744. 15 Maji. Erectio Cancatus Gozlińskiani in ecclesia cathedr. Prem. Ib.
- XI 1745. 17 Febr. Erectio Capellae arcis Krasiczyn. in ecclesia paroch. Ib.
- XII 1745. 5 Maji. Erectio Praelaturae Cancellariatus ad ecclesiam cathedr. Premisl. Ib.
- XIII 1745. 11 Jul. Erectio promotoriae SS. Rosarii B. M. V. in Sokolow. Ib.

- XIV 1745. Brzozov. 1 Junii. Venceslaus E. P. cedit Capitulo suo villam eppalem Lubatowa in compensam pro advocatiis in Domaradz et Przy-sietnica A. E. et A Cap.
- XV 1747. 30 Januar. Resuscitatio contra jus supressi Cancatus Drohojov. in eccla cathedr. Prem. A. Ep.
- XVI 1747. 23 Junii. Imago B. M. V. in eccla paroch. Hyżnensi declaratur gratiosa. A Ep.
- XVII 1747. 23 Jun. Statua B. M. Vir. in eccla convent. Resso. ord. S. Franc. declaratur gratiosa A. Ep.
- XVIII 1747. 5 Jul. Eccla in Polana erigitur in parochi-alem. A. Ep.
- XIX 1747. 5 Jul. Innovatio erectionis ecclae paroch. in Winniki. Ib.
- XX 1747. 22 Aug. Erectio promotoriae Confratr. SS. Trinitt. in Hussakow. Ib.
- XXI 1747. 6 Nov. Incorporatio praebendae imac. Con-cept BMV. in Hussow doti paroch. ecclae Hus-sov. Ib.
- XXII 1748. 13 Maji. Erectio Capellae in Bukowsko in ecclam paroch. Ib.
- XXIII 1748. 1 Jul. Eccla convent. FF. Praedicator. in Cieszanow erigitur in parochialem A. Ep.
- XXIV 1749. Rom. 13 Kal. April. Benedictus P. XIV Canonicos novae foundationis ad ecclam cathedr. Prem. ad participationem distributionum ex antiquis foundationibus manantium, admittit, beneficior in Radymno et Kusienice incorpo-rationem ad mensam Capituli approbat, mo-dum primitivum administrandi beneficia Ca-

- pitulo unita per vicarios perpetuos instaurat. Lib. Vis. eccl. cathedr.
- XXV 1749. 2 Jun. Erectio ecclae paroch. in Uherce A. Epp.
- XXVI 1749. Radlow 7 Sept. Andreas Stanisl. Kostka Załuski, Eppus Cracov. cum assensu Capituli sui ecclam paroch. in Jasliska ob nimiam a Consistoriis Cracov. et Biecen. distantiam pro majori cleri et populi commoditate jurisdic-tioni eppi Prem. committit. A. Epp.
- XXVII 1750. 8 April. Erectio Canonicatus Poenitentiarum ad eccl. cath. Prem. A. Epp.
- XXVIII 1750. 29 April. Erectio Capellaniae in Zagorze in ecclam paroch. Ib.
- XXIX 1751. 24 Mart. Erectio Archidiaconatus in Colle-giata Brzozov. A. Epp.
- XXX 1751. 24 M. item erect. Archid. in Colleg. Jaro-slav. Ib.
- XXXI 1752. 10 April. Erectio 2 Cancatum fund. Mi-chalscianae in Collegt Jarosl. Ib.
- XXXII 10 Apr. Erectio Cancat. Zablockiani in Col-legt. Brzoz. Ib.
- XXXIII 10 April. Prebenda altaris S. Annae confratt. sacerd. transformatur in Cancatum Collegt. Brzozow. Ib.
- XXXIV 1753. 10 Maji. Erectio Cancatus S. Crucis in collegta Jarosl. Ib.
- XXXV 10 Maj. item erectio praebendae canonical. Sti Stephani in Collegt. Jarosl. Ib.
- XXXVI 10 Maj. Erectio Capellae in Więzownica cum affiliatione ad Collegt. Jarosl. Ib.
- XXXVII 1754. 1 Jul. Erectio ecclae paroch. in Łuka-wiec. Ib.

- XXXVIII 1755. 21 April. Admissio foundationis monasterii PP. Capucinor in Krosno. Ib.
- XXXIX 1756. 7 Jul. Admissio executionis litterar. Applicar Benedicti P. XIV in forma brevis dd. Rom. 23 Aug. 1755 emanatarum, quibus conceditur: ut ad restaurandas aedes Academiae Zamoscen. fructus vacantium beneficiorum in dioeces. Cracov., Premisl. et Chelmen., Patronatui Antonii Thomae Ordinati Comit. Zamoyiski subjacentium per 15 annos a tempore vacantiae, salvo consensu Ordinarior. impendi queant. A. Epp.
- XL 6 Sept. Eccles. paroch. in Przysietnica Vicariis Colegtae Brzozow. incorporatur. Ib.
- XLI 1759. 23 Jan. Beneficium paroch. in Zarszyn Collegio S. J. in Krosno incorporatur. Ib.
- XLII 16 Martii. S. Dismas (bonus latro) ex concessione S. Congr. rit. dd. 3 Jan. 1759 in patronum minus principal. Dioec. Prem. et festum ejus Dom. infr. Octav. Ascens. ritu duplici cum Offo et Missa propr. celebrandum statuitur. Ib.
- XLIII 1759. 30 Mart. Erectio Cancatus Nawrotowskiani in Collegt. Brzozov. A. Ep.
- XLIV 14 Novembr. Erectio studii theologiae speculativae et bibliothecae publ. in Collegio S. J. Premisl. A. Epp.
- XLV 1760. 5. Mart. Praebenda praepurae Confratt. sacer. district. Sanoc., Krosn. et Brzoz. Comendario ecclae paroch. Krosn. incorporatur. Ibid.
- XLVI 17 Martii. Erectio Mansionar. ad ecclam in

- Sokolow, quae sub uno in praeposituralem elevatur. Ib.
- XLVII 1760. 12 Maji. Fundatio eppi pro sacerdotibus senectute confectis, aut alias debilibus ad hospitale S. Rochi Premisliae. Ib.
- XLVIII 4 Jul. Erectio Cancellariatus pro Collegta Jarosl. cum incorporatione beneficij paroch. in Markowa. Ib.
- XLIX 28 Jul. Statua alabastrina B. M. V. in eccla convent. FF. Praed. Premisliae declaratur miraculosa. Ib.
- L 4 Aug. Fundatio et erectio domus sacer. Congr. Miss. cum Seminario clericor Brzozoviae, item domus puellar charitatis ibidem. Act. Epp.
- LI 18 April. Fundatio et erectio hospitii Capucinor in monte Bliznensi. Ib.
- LII 27 Aug. Incorporatio Capellaniae curatae in Więzownica ad mensam Colegii Vicar. Jaroslav. Ib.
- LIII 1 Sept. Nova dispositio et ordinatio confraternitt. presbyteral. per dioecesi. Prem. Ib.
- LIV* Rom. prid. Non. Decemb. Privilegium Henrici, tit. S. Mariae trans Tiber S. R. E. Presbyt. Card., Ducis Eborac., AEppi Corinth. SS. basilicae principis Aplor de urbe Archipresbyteri, nec non Cancor ejusd. SS. basilicae pro coronatione statuae alabastrinae B. V. Mariae in eccla Prem. FF. Praedicatorum.

XLVII. VENCESLAUS

HIERONYMUS De BOGUSLAWICE

SIERAKOWSKI,

STEMM. OGOŃCZYK

E. P.

1742 — 1760.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
August. III.	Benedict. XIV † 1758.	Christoph Szembek † 1747.
	Clemens XIII.	Adam Komorowski † 1758. Vladisl. Łubieński.

Archi. Epp. Leop.

Nicol. Wyżycki † 1757.

Nicol. Dembowski † 1757.

Vladisl. Łubieński (1758 Gnesn. transl.)

Sierakovii, Palatinatus olim Lanciencis indigenae, a villa Bogusławice, (quam Vencsl. Sierakowski ducta 1510 uxore Tarnovia, vexilliferi Brestensis in Cujavia filia, in hac terra dotis nomine acquisiverat), epitheton assumerunt.

Vencesl. Hieronymus Sierakowski, ¹⁾ Joannis Dapiferi Zakrocymensis et Mariae Ruszkowska filius, ad eppatum Premisl his veluti gradibus pervenit:

Prima Studia in Gymnasio Nowodworsciano Cracoviae absolvit, dehinc in Seminario Łoviciensis alumnorum numero adscriptus, theologiae sedulam operam navavit. Uberioris eruditionis gratia Romam profectus, in Archigymnasio Romanae Sapientiae doctoris in jure utroque gradum obtinuit. ²⁾

A. D. 1725 a Benedicto P. XIII Canonicatum in ecclesia cathedr. Cracov. accepit, et 1726 a Feliciano Szaniawski Eppo Cracov. ad ordines sacros promotus est. Pergrata fuit huic praesuli juvenis Canonici applicatio ex dexteritas, quare Auditorem curiae suae ipsum constituit, Capitulum vero cathedr. eum deputatum ad supremum tribunal regni elegit. Ad haec munia accessit custodis corona regni dignitas, qua 1732 ornatus, cum post fata Augusti II duo Candidati de corona Poloniae disceptarent (nimir. Augustus defuncti regis filius, Saxoniae elector, et Stanislaus Leszczyński), non modicas difficultates et pericula experiebatur, Deo tamen favente omnes scopulos feliciter praetervectus est.

Praeter canonicatum Cracov. fuit etiam Canonicus Collegiarum Kielecen. et Sandomir., ab anno vero 1735 etiam Praeceptus Collegiatae Jaroslav., quam praepetram usque ad vitae exitum Roma dispensante retinuit. Praedictus eppus Cracov. Felician. Szaniawski tantam in eo collocabat fiduciam, ut ipsum testamenti sui executorem constituerit.

¹⁾ Notitias de eo vide apud Łętowski in Catal. Canon. Cracov., item appendicem ephemeridum polon. Leop. ex anno 1858, auctore Mauritio Com. Dzieduszycki.

²⁾ Adalb. Szylarski in Epla dedicatoria bullarii Benedicti XIV eum ita compellat: „Te olim Roma juris canonici controversias mira facilitate solventem audivit, et admirata ingenium „doctorali laurea emeritum insignivit.“

Non multo post obtentam praepturam Jaroslav. factus est Eppus Cestriensis in part. inf., et Coadjutor Eppi Livoniae, Constantini Moszyński, cui defuncto 1737 in hac sede successit. Inde 1739 transiit ad eppatum Camenecensem, ¹⁾ 1742 vero Valentino Czapski, ad sedem Vladisl. translato, in eppatu Premislien. succesor datus est. ²⁾

Per 18 annos hujatem dioecesim tanta sapientia, tantaq sollicitudine pastorali rexit, tantum decoris sponsae suae adjecit, ut in hac parte omnibus antecessoribus suis palmam praeripuisse citra cujusquam injuriam dici possit.

E numerosis pontificatus ejus actibus hos tanquam majoris momenti commemorasse suffecerit:

Ecclara cathedralem finita ejus renovatione — (quam Fredro inchoaverat et Czapski continuaverat) — sub antiquo tit. S. Joannis Bapt. consecravit, ³⁾ et privilegium unionis ejus cum basilica Lateranensi instaurari procuravit. ⁴⁾ B. Dismam (bonum latronem) dioecesi in patronum

¹⁾ Ex hac periodo vitae ejus descendit liber s. t. V. H. Sierakowski. Eppi Camenecen., nominati Prem. edicta et ordinationes. Leopoli 1742 in 4° impressus.

²⁾ Nominatus ab Augusto III R. P., confirmatus a Benedicto XIV, die 24 Sept. 1742 Eppatus possessionem adgressus est, atq. die 1a Octobr. 1742 jurisdictionem suam fundavit. Vid. Acta Cons. ex anno cit.

³⁾ Vid. libr. visit. ecclae cathedr., et relationem Eppi ad Sedem Aplic. de statu Dioecesis, ubi testatur hunc actum Solennem a se Dom IV post Pascha A. D. 1744 adimpletum fuisse. Extat quoq. concio ejus, ea occasione habita s. t. „Kazanie w dzień aktu solenney konsekracyi kościoła katedr. „Przem. ritu solenni d. 3 Maja R. P. 1744 przez JW. JX. „Waclawa Hier. Sierakowskiego B. P. odprawioney, przez „samego JW. Bpa konsekratora miane. Fol. ^a sine indicio loci impressa. Altare majus ipsemet consecravit, reliqua altaria Andr. Pruski, Suffr. Prem., qui fabricam ecclae summa sollicitudine direxerat.

⁴⁾ Vid. libr. visit. eccl. cathedr. fol. 39. —

secundarium selegit. ¹⁾ Capellam ciborii picturis udo illinitis (al fresco) exornavit. ²⁾ Sacristiam cathedralem vestimentis et lauta supellectile locupletavit. ³⁾

Anno 1751 magnum Jubilaeum a Benedicto XIV concessum publicavit, et cum Clero populoq suo devotissime absolvit. ⁴⁾

Capitulum cathedrale 4 novis canonicatibus, sc. Cancellariatu, ⁵⁾ Canonicatu Witosławskiano, ⁶⁾ Goźlinskiano, ⁷⁾

¹⁾ Patronus Dioecesis Prem. primarius est S. Valentinus M. [Cf. dict. sub Czapski]. Sierakowski annuente sub 31 Jan. 1759 S. rit. congreg. S. Dismam propatrono secundario elegit, ejus festum Dom. infr. Octav. ascens. Dni cum officio et missa propria ritu dupl. celebrari jussit. Vid. Act. Epp. s. 16 Mart 1759. [Sumar. doc. nr. XLII]. Insuper a S. Sede Aplica indultum majori altari omnium in Dioecesi ecclaram applicandum impetravit, vi ejus animae in purgatorio detentae sacrificio pro iis ibidem oblato a poenis eliberarentur. Vid. Eplam dedicat. Academiae Zamoscen. operi: „Praxis Curiae Romanae forensis praemissam.

²⁾ Vid. Inventar. ecclae cathedr. ex anno 1761, ubi haec verba leguntur: „Kaplica SSmi Sacramenti . . . przed lat kilku „non paucis expensis Illmi Praesulis wymalowana.“

³⁾ Vid. Inventaria ex annis 1761, 1775, 1779. In Inventario 1761 dicitur: „Accessit teraz (ad supellectilem „s.) circa valedictionem Illmi Praesulis moderni Leop. AE. „od niego ofiarowany kielich misterney roboty, wagi i wiel. „kości, z pateną suto wyzłocony. Na kupie koronka odlewana w osoby aniolkow także odlewanych, z ktorych cztery „trzymają insignia męki pańskiey, jako to: młotek, kleszcze „i krzyż. In sede aniolkow 9, z ktorych 3 trzymają gąbkę, „włócznię i drabinkę.“ Hic calix etiamnum superest.

⁴⁾ Acta epp. ex an. cit.

⁵⁾ Vid. doc. nro XII. Fundator: Ignat Krzyżanowski, qui etiam primus fuit Cancellarius. Hujus Praelati erat, eura gerere Archivi ecclae cathedr.

⁶⁾ V. doc. n. V. Fundator et primus Cancus hujus fundi: Michaël de Sielec Witosławski, Custos Jarosl., Praeptus in Dubiecko, postmodum etiam Suffrag. Prem.

⁷⁾ V. doc. n. X. Fundator et primus Cancus: Franc. Goźliński, Praeptus Ressow. Cancus honor. Prem.

ac Poenitentiariatu ¹⁾ adauxit. Canonicatum Drohojovianum contra canonum praescripta suppressum resuscitavit, ²⁾ porro tam novas has fundationes, quam beneficiorum in Radymno et Kusienice item praepositurae hospitalis in Radymno ad mensam capituli incorporationem Sedis Aplicae decreto confirmari impetravit. ³⁾ Aucto hunc in modum et sapientissime per Praesulem suum reformato Capitulo Benedictus P. XIV peculiare signum capitulare concessit, crucem auream tetragonam, ab una parte aquilam albam, insigne regni Poloniae, ab altera anaglypham imaginem S. Joannis B., ecclesiae cathedr. patroni, referentem, ex aurea catena super pectus deferendam. ⁴⁾

¹⁾ V. doc. nro XXVII. Joan. Cant. Salacki, Canens fundi Buszkowiczki, mulctam ob neglectum officium concionatorii ordinarii Summam 12,000 fp. deposuit. Huic Summae Epus de suo addidit 6000 fp., ac super Summa 18,000 fp. praebendam canalem Poenitentarii cathedr. crexit.

²⁾ De fundatione hujus Cancatus vide dicta sub eppatu G. A. Doenhoff. Postquam Sigism. Drohojowski primus Cancus hujus fundi ad Platuram Custodiae ascendit, Summas pro fundatione canonicatus inscriptas consentiente familia sua et Capitulo retraxit, et ad alios pios usus destinavit. Hanc suppressionem praebendae, canonice erectae, Sierakowski 1747 invalidavit, ipsumq; Cancatum Drohojovianum in integrum restituit. Vid. doc. nr. XV. Vid. qq. Acta Cap. sub anno 1751, et libr. Visit. ecclesiae cathedr. fol. 106.

³⁾ V. doc. nr. XXIV. Taxas pro hac bulla Eppus in majori parte de suo persolvit. Vid. Eplam ejus dd. Brzozov. 20 Jun. 1750 ad Capitulum scriptam, ubi ait: „Taxa expedycyi przynosić miała 23,000 Złp., tandem magno motu, za wielką „Agenta mojego in Urbe pracą, et intervenientibus primis curiae Romanae viris, a osobliwie za usilną instancją Kardynała Franc. Albaniego, stanęła redukcyą mało co nad 11,000 „Złp. Ex humanitate et affectu erga sponsam meam et fratres przyjąłem na siebie zapłacenie majoris partis in quota „7000 Złp., tak że WWPanowie tylko 4000 Złp. contribuire „jesteście powinni.“

⁴⁾ Vid. doc. nro II. Hoc documento concessit etiam Ptfx, ut Caplares Prem. cum dicta cruce in mortis articulo constituit

Premislae novum palatium eppale de cocto latere aedificavit, ¹⁾ curiam quoq; Radimnensem aedificasse, Brzozoviensem autem novorum aedificiorum collateralium accessione ampliasset perhibetur. ²⁾

Proventus mensae eppalis bona ac circumspecta oeconomia auxit, advocatias Brzozov. ac Bliznens. a privatis possessoribus redemit, ac mensae eppali reunivit, ³⁾ villam Lubatowa Capitulo pro advocatiis in Domaradz ac Przysietnica cessit, ⁴⁾ cunctas possessiones eppatus per delegatos capitulares lustrari et accurate describi ordinavit. ⁵⁾

Sicut ecclesiae cathedralis, ita et Capitula Collegiatarum Brzozoviae ⁶⁾ ac Jaroslaviae ⁷⁾ auxit, et ut ipsi

benedictionem, et plenariam peccatorum suorum indulgentiam consequi possint. Solemnis investitura Capitularium his novis distinctioris die S. Joannis B., patroni ecclesiae cathedr. 1744 subsecuta est, qua occasione Joseph Kociński, Cancus, Cath. sermonem habuit. Leopoli 1746 s. t. „Via Appia“ typis impressum.

¹⁾ Praenotationes in Consistorio extantes hanc fabricam ad ann. 1751 referunt. Mauritius Com. Dzieduszycki in append. ad ephem. Leop. not 1 cit. eam ad ann. 1754 reponit, quia in fronte aedificii sub symbolica imagine divinae providentiae insigne albae aquilae cernitur, quo Sierakowius hoc anno decoratus est. Fortasse fabrica hoc anno ad exitum perducta fuit.

²⁾ Sic pariter perhibent variae praenotationes seriei epporum adjectae. Cum autem et Al. Fredro structura novae Curiae in Radymno adscribatur haec tempore intermedio incendio aut alio casu destructa fuerit oportet.

³⁾ Vid. libr. Visit. ecclesiae cath. fol. 48, et eplam Eppi dd. 3 Febr. 1750 ad Capitulum scriptam, quae in Archivo superest.

⁴⁾ Vid. doc. nro XIV.

⁵⁾ Libri harum lustrationum in Archivo eppali supersunt, eorumq; testimonium, ubi de iuribus ac proventibus quaestio est, magni ponderis habetur.

⁶⁾ Ad Colleg. Brzozov. Archidiaconatum, porro Cancatus Dutkiewiczianum, Zablockianum, Nawrotowscianum, et Cancatum S. Annae crexit. V. doc. nro IX. XXIX, XXXII, XXXIII, XLIII.

⁷⁾ Ad Colleg. Jarosl. crexit: Archidiaconatum v. doc. nro XXX Cancellariatum v. doc. nro XLVIII duos Cancatus fun-

quoq; certus decor esset, Praelatos et Canonicos utrobique cum mantoletto rochetta uti permissit.¹⁾ Etiam Collegiata et Academia Zamoscensis cum ut peculiarem protectorem et Maecenatem suum coluerunt.²⁾

Vicariis Jaroslav. Cappellaniam in Więzownica,³⁾ nuper a se erectam, Brzozoviensibus beneficium parochiale in Przysietnica⁴⁾ incorporavit.

Brzozoviae domum sacerdotum congr. missionis⁵⁾ cum Seminario clericor, porro ibidem domum sororum chari-

dationis Michalscianae v. doc. nro XXXI, Cancatum S. Crucis doc. nro XXXIV, et S. Stephani doc. nro XXXV.

¹⁾ Lib. vis. Colleg. Jaroslav.—Cet. cfer dicta sub eppe Bokum.

²⁾ A. D. 1743 executus est bullam Benedicti XIV dd. Rom. 4 Id. Januarii 1742, qua Decano Collegiatae Zamosc. usus mozettae et mantoletti viol. coloris, Custodi vero, Scholastico et 12 Canecis usus mozettae et mantoletti nigri coloris concessus est (Vid Acta Epp. s. 8 Mart. 1743), 1756 admisit et in Dioecesi sua exequi concessit litteras Benedicti XIV s. 23 Aug. 1755 in forma Brevis emanatas, quibus permissum est, ut ad obtinendos sumtus pro instauracione aedificiorum Academiae Zamosc. fructus vacantium beneficiorum patronatus Thomae Ordinati Comitis Zamoyski per Spatium 15 annorum a tempore vacantiae computandorum, converti possint (vid. doc. nro XXXIX. Act. Epp. sub 7 Jul. 1750).

³⁾ Vid. doc. m. XXXVI et LII.

⁴⁾ Vid. doc. nro XL.

⁵⁾ Vid. doc. nro L. Saluti animarum, praesertim pauperum ruricularum in Submontanis regionib. Carpathicis, inter Ruthenos degentium, consulturus, item reformationi morum Cleri saecularis prospecturus, domum sacerdotum congr. missionis quos tanquam zelosos in vinea Domini operarios noverat, Brzozoviae erigere constituerat, et jam die 31 Maji 1745 cum Petro Hyacintho Sliwicki, dictae congregationis per Poloniam Visitatore conventionem inierat, per Joannem Couty, ejusd. Congr. Superiorem generalem dd. Parisiis ad S. Lazarum d. 12 Aug. 1745 approbatam. Vi hujus conventionis eppus Brzozoviae pro 8 Missionariis (6 Presbyteris et 2 laicis) residentiam lapideam ita construxit, ut per ambulacrum cum ecclia collegiata, in qua Capella seu oratorium usibus dictorum

tatis.¹⁾ Premisliae hospitale egenorum, senio aut infirmitate gravatorum sacerdotum,²⁾ in Krosno Conventum Capucinatorum,³⁾ ejusdemq; ordinis hospitium in monte villae eppalis Blizne⁴⁾ erexit. Collegio Krosnensi S. J. beneficium parochiale in Zarszyn⁵⁾ incorporavit, in Collegio Premisl. v. cathedram theologiae speculativae cum bibliotheca lecttissima a se donata. fundavit.⁶⁾ Minoritis con-

missionarior adaptatum fuit, cohaereret. Dotem autem eorum constituebant 30.000 fp. super bonis Dydnia dolna et Krzywe, 30.000 fp. super Jablonica ruska, 8.000 fp. super Wydrna, bonis Eppi propriis ac haereditariis, 10.000 fp. super Synagoga Judaeor. Opatoviensium. Pecunias has eppus partim vero e piis alior. legatis et derelictis intestatorum Sacerdotum collegit. Missionarii Brzozovienses in Seminario sibi concredito sex alumnos (pro quorum Sustentacione eppus eis beneficium sui patronatus in Dydnia incorporavit) biennio instituere, et ad curam animarum praeparare, aestivo tempore ad regiones montanas missionum causa excurrere, et cum sacerdotibus circumjectae regionis, aut e speciali mandato Eppi ad eos ablegandis, exercitia Spiritualia peragere tenebantur.

¹⁾ Vid. doc. praec. not. cit. Obligatio harum puellarum, sub inspectione superioris domus Brzozov. existentium, fuit cura infirmorum, et puellarum educatio. Dotis nomine Sierakowski ipsis praedium a famato Adalb. Radomski 2000 fpol. emtum, et Summam 3000 fp. sup. Dydnia et Krzywe locatam inscripsit.

²⁾ Visitans Dioecesis multos reperiebat Presbyteros debiles et ita pauperes, ut in senectute sua nec locum haberent, ubi caput reclinare possent. Tales proprio sumtu Brzozoviae collocabat, et de mensa sua alebat. Serius vero penes hospitale Premisl. ad S. Pochum peculiarem pro hujusmodi Sacerdotibus fundacionem fecit. et quidem pro victu et amictu eorum Summam 3.000 fp. super Boratyn ac 15.000 super bonis suis haereditariis Jablonica ruska locatam, pro habitatione vo invalidorum et aliis commoditatibus Summam 5.000 fp. super Bachow et Babice inscriptam destinavit. Vid. docum. nro XLVII cit.

³⁾ Vid. doc. nro XXXVIII et Schem. d.

⁴⁾ Vid. doc. nr. LI et Schem d.

⁵⁾ Vid. doc. nr. XLI et Schem.

⁶⁾ Vid. doc. n. XLIV. Quia in Seminario dioec. nulla cathedra pro Theologia speculativa aderat (vid. dicta sub E. Zba-

ventualibus pro nova, quam in diebus ejus Premisliae magnifice aedificare coeperunt, ecclae, larga subsidia contulit.¹⁾

ski) ideo capaciores candidati sacerdotii, uberiorem eruditionem theologicam anhelantes, ad alienas Dioeceses proficisci cogebantur, quod sane Dioecesi Prem. perquam praejudiciosum erat; nam optima ingenia ex hac causa Dioecesi emigrabant, et meliori provisione alibi reperta, ad eam non revertentur. Huic malo occurrere volens Eppus in Collegio Prem. S. J. Studium Theologiae speculativae cum bibliotheca fundavit. Bibliotheca haec ex libris bibliothecae eppalii, Prem., tum e propria manuali Serakovii bibliotheca, nec non e bibliotheca ecclae cathedr., quam Capitulum hortante Eppo Jesuitis cessit, conflata fuit. Praeterea Eppus 30.000 fpol. Collegio S. J. Premisl. cum hac dispositione inscripsit, ut ex usuris inde per 7 a centum provenientius, Summa 1500 fp. quotannis ad sustentandos 2 Professores Theologiae speculativae ac unum bibliothecarium, Summa vero 600 fp. in coemtionem novorum operum erogaretur. Typographiam quoq. eppalem, nuper Premisliae erectam, Jesuitis tradidit, cum obligatione, eam perpetuis temporibus conservandi. Bibliothecam hoc modo fundatam, et suo sumptu necessariis, requisitis instructam, publicis usibus patere voluit, unde Collegio S. J. obligationem imposuit, eam certis horis ante et postmeridianis pro publico et Studentium commodo aperiendi. Fundationem Clemens P. XIII dd. Romae 27 Jul. 1762 approbavit. Ab hoc tempore plura opera theologica, haud invita Minerva scripta, Premisliae lucem viderunt, v. g. Paul. Gabr. Antoine S. J. Theologia speculativa et dogmatica ad usum Candidator. Theologiae per P. Joannem Kowalski S. J. in compendium redacta, et Andrae Pruski, Eppo Tanen. Safr. Prem. dedicata Premisliae 2 tom. in 8°, — P. Andr. Narolski S. J. „De suprema Rom. Pontif. auctoritate, nec non Polonorum in avita religione constantia adversus Titellii eplam liber, qui ad omnes haereses sive exterminandas, sive tum aliorum, tum hujus praesertim regni aditu prohibendas, inservire possit“ Premisliae 1759. 8°. Sublata 1772 Societate JESU bibliotheca illa, tanquam usui publico civitatis Prem. dicata, ab Eppo et Capitulo, nullo tamen effecto, reclamabatur.

¹⁾ V. Rzepnieki in vit. Praesulum Pol., item: „Mnemosynon „gratae talionis excitatum favore, benignitate atq. munificentia „Illmi ac Rmi Sierakowski E. P. mense Jan, 1759.“ In hac scriptuuncula, quam Minoritae Conventuales in congregatione

Novas parochias in Novosielce (terrae Sanoc), Polana, Uherce et Lukawiec creavit. In Krasieczyn, Bukowsko, Zagorz capellas, in Cieszanow et Kalwarya-Paclawska ecclae conventuales in parochiales mutavit.⁴⁾ Ereccionem parochiae in Winniki innovavit.⁵⁾

In oppido Sokolow Mansionarios, praebendam hospitalis S. Sptus ac S. Sebastiani,³⁾ nec non promotoriam Rosarii B. M. V.,⁴⁾ in Hussakow promotoriam confraternitatis SS. Trinit.³⁾ erexit, in Hussow praebendam imac. concept. B. M. V. parochi locali pro dotis incremento incorporavit.⁶⁾

Devotus cultor Deiparae Virg. ejus statuam alabastinam in ecclae Dominicanor Premisl. thaumaturgam declaravit.⁷⁾ Jaroslaviae in ecclae Campo-Mariana effigiem

generali Sierakowio obtulerunt, ecclam et Conventum suum Premisliae ejus propemodum solius sumptibus consumatum fuisse testantur. Cf. qq. „Kuryer polski“ N. 7 ex anno 1759. Rzepnieki supr. cit. et Kuropatnicki (w Geografi Galicyi) testantur, eum etiam erga Dominicanos Premisl. perquam largam se exhibuisse.

¹⁾ Vide de his omnib. eccl. Schem. dioec. et documenta cit. sub nr. III, IV, VI, VII, XI, XVIII, XXII, XXV, XXVIII. Quoad ecclae in Lukawiec v. doc. n. XXXVII, Cieszanow nr. XXIII.

²⁾ Vid. doc. nr. XIX.

³⁾ Vid. doc. nr. VIII.

⁴⁾ Doc. nr. XIII.

⁵⁾ Doc. nr. XX.

⁶⁾ Doc. nr. XXI.

⁷⁾ V. docum. nro XLIX. In ecclae Dominicanor. Prem. ab antiquo parva statua B. M. V., e lapide alabastrite confecta, religiosissime colebatur. Fama est, eandem esse, quam S. Hyacinthus Tartarorum invasionem fugiens, Kijovia Cracoviam attulerat. Cum multae curationes desperatissimarum infirmitatum precibus Deiparae Virgini ad hanc statuam oblatis, adscriberentur, Sierakowski facta, quae de hac re circumferantur, examinari jussit, spectatisq. juratorum testimonio depositionibus, audita Theologorum et Jurisperitorum sententia hanc statuam vere thaumaturgam declaravit. Quod vero questionem

B. V. M.,¹⁾ et Leżaysciae in convent. ecclae ord. min. S. Francisci imaginem ejusdem beatissimae virg.,²⁾ utramque pridem pro miraculosa agnitam, solenniter coronavit.

attinet: an haec statua eadem sit, quam S. Hyacinthus Kijovia adtulit? rem in suspenso reliquit, cum de hac re inter FF. Praedicatorum Conventus Premisl. ac Leopoli. controversia agitur; nam Dominicani Leopolienses contendebant, statuam genuinam, quam S. Hyacinthus attulit, in sua (Leop.) ecclesia reperiri.

- ¹⁾ Morem coronandi gratiosas aut miraculosas imagines a Gregorio Magno Papa repetunt. Urbanus P. VIII usum hunc certis praescriptis definivit, et Capitulo Vaticano facultatem dedit, privilegia pro tali coronatione concedendi. (V. Timot. Lipiński: Wiadomości o koronacyach obrazow. Warszawa 1850 8°). Historia statuae B. M. V. dolorosae in ecclae Jaroslav. Campomariana cultae, continetur opusculo: „Morze łask i poświęceń bolesna Matka Boża Maryja, albo: Cuda i łaski Boże przy obrazie polnym Jarosławskim Najśw. Panny w kościele OO. S. J. doznane“ Leopoli typis Colleg. S. J. 1691 4°. Hanc statuam Andr. Szoldrski E. P. thaumaturgam agnovit (Vid. s. h. Eppo). Sierakowski teste P. Rzepnicki multos sumtus tulit, ut ei coronationis honor decerneretur, et concernenti rescripto Roma obtento hunc S. ritum die 8a Septembr. 1755 sollemnissime adimplevit. Ea occasione comparuit monographia s. t. „Mater dolorum et gratiarum septem vulnerib. velut fontibus miraculorum in icone Jaroslav. conspicua, septemplacitae munere, septem videlicet gratiarum Ejus singularium perenni monumento a Societate JESU ad aedem Ejusdem Virginis miraculis clarissimae ornata, anno, quo illius statuae coronatio a Benedicto XIV Pontif., feliciter nunc gubernante, est indulta, quae ante erat a Clemente XII oblata principibus Sobiescisi Jacobo ac filio ejus, Beata parens suis favoribus ornaverat, enixe petentibus, nunc vero a Venceslao Sierakowsco, antistite, Potociis sumtus sustentibus, solenni ritu facta.“ Typis Collegii Leop. S. J.

- ²⁾ Vid. libellum s. t. „Tron chwaly, czyli opisanie koronacyi Najśw. Panny Maryi, cudami słynącej w obrazie Leżayskim OO. Bernardynów na piasku.“ Caeremonia haec 8a Septembr. 1752 per Sieracovium in maximo populi fidelis concursu adimpleta fuit. De miraculis ad hanc imaginem factis iudicium pridem tulerat Henricus Firley, E. Prem.

Ecclesiam cathedralem semel,¹⁾ ecclesias vero parochiales in tota dioecesi bis personaliter visitavit.²⁾ Operata harum visitationum mira industria et exactitudine concinnata, multis voluminibus inter Acta Consistorii continentur, et non solum pro historia ecclesiarum, institutorumque ecclesiasticorum, ac eorum dotatione summi sunt momenti, sed et futuris saeculis in hujusmodi actibus rite instituendis pro norma servient.³⁾

- ¹⁾ Visitatio ecclesiae cathedr. coepta est 1744, at decretum reformationis primum 22 Aug. 1747 publicatum est. Decretum hocce, quod apud majores nostros in magna observantia fuit, quodammodo supplementum statutorum Capituli cathedralis constituit. Liber visitationis ecclesiae cathedr. grandi volumine constans, non solum Capitulum cathedr. ejusque dotationem, sed et omnia collegia sacerdotalia sc. Mansionarios, Vicarios, Psalteristas, Passionalistas, Altaristas, variarum fundationum, Confraternitates, contubernia, hospitale pauperum, Seminarium dioec., et Conventum monialium O. S. Benedicti complectitur.
- ²⁾ Prima visitatio ab eo instituta est annis 1743, 1744, 1745, altera 1753, 1754, 1755. Post primam visitationem absolutam anno 1751 accuratam relationem de statu Dioecesis confecit, et per Stephan. Działot, Archidiaconum cath., a se ad invisenda limina Aplor. delegatum, Romam misit. Reperitur ad calcem libri visit. ecclesiae cathedr.
- ³⁾ Sequentia visitationum ejus volumina in Archivo Consistorii reperiuntur: a) Vis. Decanatus Moscisc. et Sambor 1743, 2 tom. fol. b) V. Decan. Jaroslav., Leżaysc., Pruchnie. 1744, 3 tom. fol. c) V. Dec. Sanoc., Krosn., Ressov., Dynov. 1745, 4 tom. fol. d) V. Dec. Moscisc. et Samb. 1753 2 tom. fol. e) V. Dec. Leżaysc. Mosc. 1754 2 tom. fol. f) V. Dec. Dynov. Sanoc., Jaroslav. 1755 fol. g) V. Decan. Krosn. et Brzozov. 2 tom. fol. h) Vis. ecclesiae Collegatae Jarosl. 1 tom. fol. i) V. ecclesiae Colleg. Brzoz. 1 tom. fol. k) Vis. eccl. cathedr. Prem. 1 tom. fol.— Methodus, quam in actu visitationum sequitur, haec est: Primum refert originem Parochiae vel ecclesiae, et praecipua ejus fata, recenset loca, ad eam pertinentia, et patronum indicat. Sequitur specificatio dotis ecclesiae, et documentorum, quibus nititur. Describitur status SS. Sacramenti, fontis baptismalis, coemeterii, ossorii, et vasorum pro s. oleis. Porro capellae, altaria, et praebendae utrobique fundatae, piaae confr-

Profectus Cleri in doctrina sana et pietate ipsi sumopere cordi fuit. Hinc congregationibus decanalibus sollicitate invigilabat, earumq; labores sapienter dirigebat.¹⁾

ternitates, hospitalia cum dote sua comemorantur. Haec excipit descriptio personarum cleri i. e. Parochi, Vicariorum et praebendariorum scil. cujusvis nomen, cognomen, locus natiuitatis, tempus susceptorum ss. ordinum, institutionis, approbationis ad excipiendas confessiones. Ulterius sequitur descriptio aedificiorum ecclesiae, residentiae plebanalis, domus vicariialis, hospitalis et inventarium supellectilis eccles. ac fundi instructi plebanalis. Actum claudit decretum reformationis, ubi defectus inventi reprehenduntur, et ad eos tollendos necessaria disponuntur. Occasione visitationum Eppus omnes ecclesias nondum consecratas (nisi in statu desolationis essent) consecravit.

¹⁾ Videantur in Actis Epp. „Ordinationes, declarationes, et resolutiones illustrium ac A. Rdor. Decanor. foran., ad praesentiam Illmi Excellmi et Rmi Dni Venceslai Hieronymi de Boguslawice Sierakowski E. P., assistentibus Redmis Andrea Pruski Eppo Tanen., Suffraganeo, Praepto, Vicario in Spirit. et Offli grli Prem., Ignatio Bonav. Sendzimir, Decano, et perillri Cas. Chochmański Canco Poenitentiarario Prem., per eundem Illmum D. Eppum A. D. 1752, 9a mens. Julii factae et connotatae“ tum: „Ordinationes, constitutiones, et resolutiones in congregatione pastorali praesidente Illmo et Rmo V. H. Sierakowski E. P., praesentib. et assistentib. Revmis Perillrib. Josepho Dzianot, Archid., Ant. Urbanski, Canco Prem., Mathia Kuryłowicz, Archid. Collegtae Jarosl. Commendario in Lubaczow perpetuo, congregatis illribus A Rdis: Simone Słomiński Praepos. Tyczyn Ressoviensi, Adalberto Cwynarski, Canco Jaroslav., Niżankowicen, pptuo Commendario, novae civitatis Bybel, Josepho Napiorkowski, Custode Collegtae Opatov. in Dioec. Cra., in Krzeminea, Leżajscensi, Francisco Dutkiewicz, Canco Brzozov., in Strachocina, Brzozoviensi, Matheo Walowski, Wyszatyecn. perpet. Comendario, Pruchnicensi, Thoma Szuszkowski, Collegt. Jarosl. Canco, in Harta, Denoviensi., Jacobo Smalczewski, in Rychce, Samboriensi, Antonio Maliszewski, in Sieniawa, Tarnogrodensi, Laurentio Szmygdziński in Besko, ecclesiarum parochialium curatis, Decanis foraneis— die 10 Julii 1758 Brzozoviae factae et Subsecutae.“ Ex his discimus, Sierakovium preter congregationes decanales cleri curati, etiam congrega-

Confraternitates vero presbyterales, ab antiquo in hac

tiones Decanorum in curia sua pro discutiendis quaestionibus curam animarum, regimen parochiarum, vitam et mores cleri attinentibus, instituisse. In primo ex modo adductis Actis (de anno 1752) Decanis enixe inculcat, ut congregationes cleri condecanales juxta praescriptum constitutionum synodaliū bis in anno, mensib. Februario et Septembri, juxta normam in ultima Synodo dioecessana (Szembekiana) Cap. XXXIII, et juxta instructiones a se suppeditatas, peragant, in quibus oblata missa de Sptu Sto et exhortatione ad clerum congregatum de negotiis occurrentibus conferant scil. de morib. et vita cleri ac populi, de cura animarum, de administratione Sacramentor., de necessitatibus ecclesiarum, de excessibus scandalis, ac delictis, et modo ea tollendi, de observatione processuum eppalium (quas vulgo currendas vocant) ac constitutionum Synodaliū et deniq; ut conclusa in rothulo obsigillato ad summum intra mensem a congregatione celebrata ad manus eppi expediant. Cf quoq; relat. ad Sed. Apl. de statu dioec. ex anno 1751 ubi haec occurrunt: „In singulis Decanatib. foraneis sessiones a clero sub praesidentia Decani, lege synodali ordinatas, tandem neglectas, et intermitti solitas, reassumsi, et bis in anno peragi, (in quibus de necessitatib. spiritualib. cujuslibet parochiae, de morib. Sacerdotum et ministrorum subalternorum tractari solet, tum diversi conscientiae casus, a Decano propositi discutiuntur resolvuntur mandavi, et mihi relationem de iis fieri jussi. Ordinavi praeterea et injunxi, quatenus dicti Decani visitationem suarum ecclesiarum decanalium semel in anno instituant, et utrum iis, quae in sessionibus constituta, injunctaq; fuerant, tum mearum reformationum decretis satisfactum sit, inquirant, dein me ipsum de his in scripto certiore reddant. Post haec semel in anno ipsorummet Decanor. congregationem in mei ipsius praesentia, praesentibus quoque Vicario meo generali, Curiae meae Cancellario, ac promotore fiscali institui, in qua praedicti Decani visitationum suarum rationem mihi reddant, et cum ipsis de omnibus totius Dioecesis negotiis, necessitatibus, et majori Spiritualium rer. incremento ac profectu consulitur, de remediis opportunis tractatur, concluditur, et tandem ordinationes meae et dispositiones necessariae e Cancellaria mea prodeunt, publicantur, et ad Decanos eosdem in prima Sessione decanali condecanalibus Presbyteris communicandae transmittuntur.“

dioecesi existentes, nova, eaq aptissima ordinatione instruxit.¹⁾

Magna apud omnes saeculares aeque ac ecclesiasticos dignitarios auctoritate pollebat, ideo tribunalis Radomien-sis praeses²⁾ electus est, cui cum singulari iudicii, dili-gentiae, et integritatis laude praefuisset, ab Augusto III R. P. ordini equitum aquilae albae adscriptus est.

Anno 1760 ad Archieppatum Leop. transiit,³⁾ in quo A. D. 1780 meritis et diebus plenus obdormivit.⁴⁾

¹⁾ De confraternitatis sacerdotum origine et scopo vide relata sub Mathia Janina. Prima idgenus societas 1419 in districtu (decanatu) Resso-viensi ac Tyczynensi coaluit, hanc secutae sunt confraternitas in distr. Sanoc. ac Krosn. anno 1440, in Decanatu Leżajscensi 1636, in districtu Dynov. ante 1651 (quo anno in Rakocianor. ac Cosacor. in cursu privilegia sua amisit), in Decanatu Samhor. ac Neomestensi 1667, in Dec. Premisl., Jaroslav. ac Pruchnic. 1688. Omnium veluti matrix ac norma fuit societas in Decan. Sanoc. ac Krosn., cujus Statuta adeo facta sunt universalia, ut etiam antiquissima confraternitas in Decanatu Resso-v. ac Tyczyn. ea acceptaverit. Ea vero Sierakowski anno 1760 reformavit, dum cunctis confraternitatibus ad normam 3 Archidiaconatum in quos Dioecesi dividerat (cf. Prolegomena III) sc. Premisl., Jaroslav., et Brzozoviensis, 3 Praepositos (nimirum unum in quovis Archidiaconatu, 4 Decanatus continente), libera confratrum electione ad dies vitae eligendos praefecit, qui confraternitates in singulis Archidiaconatibus existentes regerent. Praeterea tempora et loca congregationum determinavit, ac alia salubria praecepta quoad modum administrationis negotiorum tulit. Vid. Acta eppatus ejus ex anno 1760 fol. 448—451.

²⁾ Tribunal hocce aerarii publici curam gerebat. Vid. dicta sub Szembek.

³⁾ Testantibus Consistorii Actis d. 29 Septemb. 1760 ad Archieppatum Leop. discessit. Inter praecipua ejus opera in Archidioecesi praeter accuratas ecclesiarum visitationes (de quibus idem valet, quod de libris visit. ecclesiarum ad Prem. observavimus). commemoranda est restauratio ecclesiae Metrop. Leop., et in eam formam, quam nunc obtinet, redactio, tum Synodus ADioecesana ann. 1765 celebrata. (De lite, quam occasione restorationis ecclesiae archicathedr. propter demolitionem

Discessurus Premisla in ecclesia cathedrali mnemosyon, lapidem sc. sibi ponni jussit, cum hac modesta epigrapha:

capellae Domagalicianae cum consilibus civitatis Leop. in curia Romana habuit, vid. Zachariasiewicz in additamentis ad vitam ejus). Post dispartitionem regni Poloniae C. R. Austriacum regimen ejus merita pro eo, ac fas est, agnovit, aestimavit. Aug. Maria Theresia cum intimis status consiliariis adscripsit, insigni ordinis Sti Stephani R. H. Aplici decoravit, cum tota familia ad dignitatem comitum S. R. Imperii extulit, deniq. Abbatiam Tinecensem ipsi ad vitae tempora contulit, et postulanti in persona Ferdinandi Onuphrii de Kitki Kicki Suffrag. Leop. Coadjutorem cum jure successionis, S. Sede Aplica annuente, adjunxit.

⁴⁾ Obiit Obruschini die 25 Octob. 1780, anno aetatis 81mo Leopoli vo in ecclesia Metr. quiescit. Nullas divitias, ab eo fuisse relictas nemo mirabitur, qui perpenderit, quantum in restorationem ecclesiae archicathedr. aliaq opera pietatis et misericordiae erogaverit. Inde quoq explicatur, quod aes alienum contrahere coactus fuerit, at mobilibus ejus disvenditis debita hujusmodi exasse dispuncta sunt. Proventus Praepturae Jaroslav. multis ante obitum annis in fabricam ecclesiae Collegtae impendebat, testamentoq disposuit, ut si quid inde redundaret, ad idem opus erogaretur. Fuit vir vere magnus ac magnanimus. Praesul zelosus ac sapiens. A nonnullis intolerantiae erga haereticos et infideles tum animi iniquioris erga Ruthenos unitos (praesertim, cum eorum eppi Capitula cathedralia erigerent) arguitur. At haec, etsi omnino vera probataq essent, tot tantorumq meritorum ejus gloriam obscurare non possent. Accedit, quod et altera pars prorsus insons dici nequeat, quemadmodum tum ex aliis Actis hujus Eppi, tum praesertim e relatione de statu Dio. ad sedem Aplicam expedita, manifestum fit.

D. O. M.

Subsiste viator, ex Venceslao Hieronymo Sierakowski, eppo Prem. post annos XVIII regiminis hujus eccliae ad Sedem Metrop. Leop. anno dom. incar. MDCCLX evocato, commissorum omissorumq indulgentiam vivo, requiem aeternam mortuo precare.

In ecclia vo Metrop. Leop. cenotaphium ejus hanc fert inscriptionem:

Venceslao Hieronymo de Bogusławice
SIERAKOWSKI,

post Livon., Camenec., Premisl., ad Lepoliensem infulam evocato, atq in hac metropoli summo per annos XX antistiti. S. C. R. majestatis intimo actuali consiliario, prius ord. aquilae albae, deinceps S. Stephani magnae crucis equiti, viro in ecclesia zelo, pietate, ac religione insigni, sapientia, consilio in republ. Senatori conspicuo, fidelitate in principem supremum integerrimo, ecclae hujus restauratori, ac sacelli istius conditori, Ferdinandus Onuphrius de Kitzki Kicki, ejusdem in hac metropoli successor, multis defuncti devinctus favoribus, hoc grati animi ponit monumentum die XXVIII Octobr. MDCCLXXXIV.

XLVIII. MICHAEL

De GRANOW

WODZICKI,

STEM. LELIWA,

E. P.

1760 — 1764.

C o n t e m p o r a n e i:

Rex. Pol.	R. Ponfic.	Prim. R. P.
August. III.	Clemens XIII.	Vladisl. Łubieński.

Archi. Epp. Leop.

Vencesl. Hieron. Sierakowski.

Michaël Wodzicki, ex nobili familia palatinatus Cracov., patre (juxta P. Niesiecki) Joanne, thesaurario Nurenensi, salisfodinarum Wielicensium administratore, juxta alios (Rzepnicki et Łętowski) Laurentio, subpincerna Var-sav, matre autem Anna Grot ortus, aute eppatum Canonicus Sandomir. et Scholasticus Łancic., 1713 Canonicus 1737 Decanus cathedr. Cracov. Casimirus Łubieński E. Crac., celebrata Synodo dioecesana, eum Romam misit pro impetranda approbatione decretorum synodaliū, qua legatione dexterrime perfunctus est. Sub Feliciano Sza-

niawski fuit Vicarius generalis dioec. Cracov., quam bis sede eppali vacante scit. 1732 et 1746 qua Vicarius capitularis administravit. Bis etiam qua deputatus Capituli Crac. in supremo regni tribunali sedit. In causa beatificationis S. Joannis Cantii processum canonicum peregit. Qua homo frugi, cum singulari simplicitate ac vitae integritate magnam morum suavitate socians, Joanni Lipski, S. R. E. Cardli, Eppo Crac. singulariter placuit, a quo Augusto III R. P. comendatus, Vice-Cancellarii manus cum Abbatia Czerwenensi et insigni aquilae albae obtinuit. Mariae Josephae Austriacae, reginae Pol. tum ob virtutes suas, tum ob vocem sonoram (cujus causa missis ab eo cantatis interesse amabat) valde acceptus, ejus patrocinio post fata Andreae Stanislai Żaluski (1758) eppatum Cracov. facili negotio obtinisset, nisi peculiari techna Ignatii Cajetani Sołtyk, tunc eppi Kijov., supplantatus fuisset.¹⁾ Igitur eppatu Premisliensi (1760) cum abbatia Claraetumbae aquiescere debuit.

¹⁾ En quomodo rem, ex ore Stanislai Wodzicki, Senatoris R. Pol. et Praesidis Senatus lib. civit. Cracov. acceptam, in suo Catal. Epp. Cracov. sub Ig. Sołtyk narrat Eppus Łętowski: „Przy sehyłku życia Andr. Stan. Żaluskiego B. Kr. miał „Mich. Wodzicki, jako wiele miły królowej, wielką nadzieję wzięcia tego bogatego biskupstwa, o które także Ig. K. „Sołtyk, natenczas Bp Kijow. ubiegał się. Familia Wodzickich miała rozstawionych gońców, którzyby, skoro Biskup „Krak., skona, z tą nowiną bieżeli do Warszawy; lecz Sołtykowie porozstawiali armatki od miejsca do miejsca, a tak „strzał ostatniej armatki uprzędził gońce konne na kilka godzin. Sołtyk na to z instrumentem już gotowym szedł do „króla, ale wypadło wprowadzić go wprzód w dobry humor. „Była to godzina popołudniowa, kiedy Pan bawił się dla „konkokeyi stryżeniem papieru, jeżeli nie strzelał do psów „z okna na saskim dziedzińcu causa recreationis. Zapłacony „blazen królewski nakładł sobie klakow w pludry, a u komina zapaliwszy tyłek biegał w kółko po izbie, a tu kurzy-

Cousecratus est per Josephum Żaluski, novum Kijoviensium antistitem, ast ad sponsam suam raro residebat,¹⁾ utpote qua Pro-Cancellarius regni plerumq. ad latus regium Varsaviae et Dresdae moras trahens.

Sub regimine ejus parochia in oppido eppali Jasliśka a dioecesi Cracov. segregata et Premisliensi stabili modo adscripta est.²⁾ Ecclae paroch. Krosnen., vetustate

„lo mu się, i gdy tego było coraz więcej, stanął Sołtyk z papierem, a król podpisał biskupstwo, niespytawszy się nawet „co podpisywał.“

¹⁾ Obtenta bulla confirmationis Clementis P. XIII Capitulum cathedrale sequenti epistola salutavit:

Perilles et Revermi, fratres observandi! Onus eppatus Prem. humeris nostris impositum revera sentimus, cum per bullas Aplicas ad ferendas ipsius functiones et munia nos destinari et in conscientia obligari conspiciamus. Eja ergo perilles et reverendi fratres charissimi nos, huic arduissimo accinctos operi, ardentibus ad Deum precibus et sollicito adjuvare dignemini auxilio, ut gloriae Dei, intentioni s. matris ecclesiae, et fidelium dioecesis nostrae salutis efficaciter incumbentes, aeternae retributionis meritum consequi valeamus. Cum tamen ob plurimas ministerio regni, quo fungimur, annexas haec tempore causas, ad latus S. R. Majestatis Dni nostri clementissimi residere cogamur, eapropter perillrem Rmum Krzyżanowski, Cancellarium (se. cathedralem) mandato procurae ad hunc effectum munimus et destinamus, ut possessionem bonorum mensae eppalis nomine nostro capiat, et quae ad jurisdictionem temporalem attinent, cum plenissimo jure exequatur, donec ipsi nos in dioecsin nostram redire possimus. Interea prosperam omnibus et singulis valetudinem voveo et fraterna perilles ac Rmas dominationes vestras charitate complector et manco — perillrium Rmar. Dominat. Vrarum addictiss. ex corde frater et servus obsequiosus. Michaël Wodzicki E. P. Varsaviae 19 Octobr. 1760.

Die ergo 6a Novemb. 1760 in persona praedicti Procuratoris sui Ignatii Krzyżanowski solemniter fuit inthronizatus, anno vero seq. 1761 Premisliam adveniens d. 14 Sept. (in festo exalt. S. Crucis) more antiquo ex ecclesia FF. minor. Conventual. ad ecclesiam cathedr. magna pompa et exultatione deductus est.

²⁾ Jam 1749 haec parochia ab eppo Cracov. jurisdictioni eppi Prem. provisorie commissa est (Vid. docum ad eppat. V.

ad ruinam inclinatae, Wodicius apud Augustum regem pro reparatione subsidium impetravit.¹⁾

Cum PP. Soc. JESV Leopoli academiam aperuissent, nova lis (similis ei quam pari occasione Cracoviae excitatam memoravimus) exarsit, totamq; fere Poloniam involvit, nec prius, quam cum abolitione Soc. JESV terminata est.²⁾

A. D. 1763 Augustus III ad patres descendit,³⁾ quem brevi post, ipsis Calend. Januarii 1764, mors Wodicii subito secuta est.

Laudatur ab omnibus, quotquot ejus mentionem faciunt.⁴⁾ Extremae voluntatis tabulis variis ecclesiis varia

Sierak.) Postquam vero Cajetan Sołtyk E. Crac. diplomate dd. 25 Sept. 1759 eam cum consensu Capituli sui eppe Premisl. modo definitivo cessit, Clemens P. XIII dd. Rom. prid. Id. Mart 1762 hunc actum ratum habuit, et AEppum Leopoli V. Sierakowski ad exequendam dismembrationem, respective incorporationem delegavit, qui commissum sibi officium litteris dd. Leop. 11 Jul. 1763 executus est.

¹⁾ In hoc negotio a Capitulo interpellatus Wodicius d. 16 April 1761 Varsav. ita rescribit: „Nie mogę wstrzymać należących R. Capitulo pochwał pro zelo decori domus Dei kościoła Krośn. Sprawiedliwa rzecz jest, ażeby w tym mieście parafialny kościół był porządny; dopieroż, kiedy jest inkorporowany Capitulo, zapewne nikt oprocz kapituly o nim myśleć nie będzie. Starac się będę u Najjaśn. Pana o pozwolenie obroczenia rozwalin w mieście Krośnie na potrzebę tego kościoła. Ale żeby król miał ludziom imponere wożenie materiałów, to non practicatur. Do tego z ambony parafianie y przykładem powinni być zachęcani, nie reskryptem. Jestem etc.

²⁾ Vid. Act. Cap. ex 1761, ubi Capitulum nostrum in hac materia protestationibus aliorum Capitulum favore Academiae Cracov. et Zamoscen. se adjungit.

³⁾ Obiit grandevus Dresdae d. 5. Octobr. 1763 apoplexia tactus.

⁴⁾ Janocki in excerptis p. 129: Hujus anni 1764 initio obiit M. Wodicius, quo nihil aut simplicius, aut sincerius, aut melius vidi. E. Lengnich in hist. polon. ad ann. 1746: Minorem Cancellariatum Mich. Wodicius. obtinuit, cui hoc honorificum quod olim a Joanne Lipsio Card. Eppe Cr., Senatore opti-

legata inscripsit,¹⁾ quae quoad majorem partem non sunt²⁾ exsoluta. — Quiescit Cracoviae in basilica archiepiscopali B. M. V. in sepulchro familiae suae.

mo, qui a boni civis officio nunquam deflexit, regi esset commendatus. Rzepnicki: Pietate in coelites, obsequiis in religionem et patriam, benevolentia in clerum, in religiosas familias amore, in egenos liberalitate, humanitate in omnes implevit fastos.

¹⁾ Codicillus ejus Varsav. 29 Decemb. 1763 conditus sequentes continet dispositiones. a) E proventu anni gratiae in ecclesia Brzozov. perficiatur Sacristia, et conservatorium, vulgo Skarbiec. Si non suffecerit, supplebit massa in manib. fratris deposita, b) Ex edem proventa Anniversarium fundetur, pro quo legetur summa 10 mill. fl. pol. in bonis mundis per 5 a centum. c) Ultra hoc Anniversarium disponit, ut statim post fata ejus absolvatur Anniversarium (exequiae), pro quo legat 50 hungaricales inter praesentes Canonicos distribuendos, reducta certa quantitate pro absolvendis missis sub tempus exequiarum. d) Religiosis Monialibus ut orent pro anima defuncti distribuant 30 fl. p. pro quovis monasterio. e) Apparatus auro contextus cum dalmaticis cedat ecclesiae cathedrali. (Inventarium anni 1761 hunc apparatus ita describit: „Ornat Medyolański, na lamie złotej kwiaty różowe i niebieskie, w koło i środkiem haftowany złotem, różowo podszyty, cum omnibus requisitis excepta palla min., do tego dalmatyk także dwie similiter cum requisitis, i gremiał biskupi także, per testamentum legowany katedrze przez ś. p. JX. Wodzickiego B. P. oddany anno 1764). Apparatus hic adhuc reperitur et est unus e pulcherrimis quos ecclesia cathedr. possidet. (Idem inventarium etiam casulam albi coloris commemorat, ab eodem eppe donatam an 1761 occasione jucundi ingressus, cum in ea primam missam celebrasset). f) Vicariis ecclesiae cathedr. legat 300 fl. p. distribuendos cum obligatione missae, Vicariis Jaroslav. et Brzozov. ad eand. intentionem per 200 fl. p. g) FF. Capucinis et Paulinis per 100 fl. p. h) Utensilia ab ipso comparata pro braxatorio vult ut Successori cedant.

²⁾ Visit. Kierskiana refert ad rationem Anniversarii per eum fundati ab Ignatio Krzyżanowski Cancell. et eppe Saldicensi, qua executore testamenti Summam 1500 spol. ad eocum fuisse depositam, quae tamen tempore ultimae confederationis in varias necessitates erogata sit. Consignatio Summarum Capituli ex anno 1793 observat, eum 10.000 flor. pol. pro Anniversario legasse, et successores, qui eam hucusque non ex-

Epitaphium Mich. Wodzicki E. P.
in ecclesia cathedr. Cracov.

D. O. M.

Piis manibus Michaëlis de Granow Wodzicki, Episcopi Premisl., Cancellarii Regni, viri de religione et patria meritissimi. A. D. 1765, aetatis actae LXXII Varsoviae denati, in tumultu patrum ad ecclesiam archiepiscopalem Cracoviae quiescentis, — hic olim ecclesiae cathedrali Decani, trium Episcoporum generalis Vicarii, Sede vacante bis administratoris, laboribus, exemplis, benefactis florentis. Monumentum poni curavit gratus nepos Elias Comes Wodzicki, Capitaneus jurid. Cracov. Gen. min. Pol.

APPENDIX AD EPPATUM
MICHAELIS WODZICKI.

In Actis Conventus custodialis FF. Minoritarum Premisl. fol. 186 legitur:

Die 13 Septembr. 1761 odprawil się, dla starością z demoliowanego kościoła, z kaplicy naszej do tutejszej katedry wjazd solenny JW. IMCI księdza Michała z Granowa Wodzickiego, Bpa Przemyskiego, Podkanclerzego koron., Opata Czerwińskiego i Mogińskiego, który z palacu swego przyszedłszy do kaplicy naszej, i przed Sanctissimum pomodliwszy się, był przywitany oratorice przez X. Innocentego Kwapińskiego, kaznodzieję Ordynaryusza. Potem pontificaliter ubrany zaczął swój ingres solenny processionaliter, ktoremu assistowały zakony i cały clerus w Przemyślu zstający, Magistrat, cechy i pospolstwo.

solverunt, jure conveniendos fore, quamvis spes successus dubius sit. An serius aliquid ex hoc legato obtentum sit, Acta silent, sed nec Anniversarii absoluti ullum vestigium datur.

Na ten akt adornowana była façyata kaplicy naszej sequenti ordine:

- 1° Po prawej stronie drzwi wchodząc do kaplicy był odmalowany herb JW. Kapituły Przem., pod którym były wyrażone wiersze:
Pascere Meas Antistes Oves, Ego Pastor et Agnus
In Tibi Praesulea Sede benignus ero. (alluzya do baranka w herbie kapituły przy S. Janie Chrzcicielu, patronie kapituły i kościoła katedr. stojącego, a Chrystusa Pana przedstawiającego).
- 2° Po drugiej stronie herb zakonny, pod którym wiersze:
Te Pater incolumem multos gestabit ad annos
Christi, Francisci dextera juncta simul
(alluzya do godła Franciszkanów, dwie ręce złożone).
- 3° Nad drzwiami w komperdymencie (transparencie) te dały się czytać wiersze:
Gressibus ecce Tuis Praesul sum semper aperta,
Nam Te Francisci gaudet habere domus.
- 4° Nad temi wierszami wisiał herb JW. IMCI X. Bpa na płocie w wielkim odmalowany komperdymencie, który całą zakrywał façyatę w szerz, z wierszami na spodzie:
Praesule fulgebit tanto Premisla creescens
Augmentum patrio sidere dato sibi
(alluzya do herbu Wodzickich Leliwa, w którym gwiazda z polkieszycem).
- 5° Nad herbem JW. IMCI X. Bpa były 3 portrety t. j. na prawej stronie pierwszego Bpa Przemyskiego Henryka Mory ex ordine nostro, pod którym wiersze:
Hic ego primus eram Praesul, Tu hinc opto Poloni
Ad primas orbis promoteare mitras.
Na drugiej stronie był portret Matyasza, drugiego Biskupa Przem. itidem ex ordine nostro, z podpisem:
Grex commisse sibi de pectore pelle timorem
Adversum Michael coneret Ipse caput.
We środku między temi portretami był portret Illustrissimi moderni Loci Ordinarii, do którego, iż był nad samym środkiem herbu postawiony alludowały też wiersze pod herbem, wyżej wyrażone.
Te wszystkie wiersze były pisane w osobnych komperdymenciech, pięknie, malarską adornowanych sztuką.
Po bokach świeciły się gęsto powieszane lampy w latarniach różnych kolorow, i w poprzedzającą noc wjazdu Ilmi Domini splendorem ornamentom dodawały.
Po zakończonym solennym ingresie, Mszy Śtej, i danej zgromadzonem pasterskiej benedykeyi JW. Pasterz clerum saecularem,

zakonow superiores, lautissime częstował. Szlachty ziemianow nie wiele się znajdowało, gdyż natenczas sejniki przeszkodziły.

Nazajutrz t. j. 14° w Poniedziałek capacia subjecta ad sacros ordines promovit samże Illmus Loci Ordinarius.

We Wtorek zaś 15° ejusdem mensis propter ingruentia Reipublicae negotia jako Procancellarius Regni z Przemysła summo mane wyjechał. Zostawił jednak memoriale zakonowi naszemu pro eleemosyna tynfow 300; że zaś tegoż samego czasu nastąpiła redukeya tynfow tylko po groszy 15, więc uczyni z tego Złpol. 150.

XLIX. VALENTIN.

FRANC. SALES De OSINY

WĘŻYK

STEM. WĄŻ

E. P.

1765 — 1766.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Stanisl. August.	Clemens XIII.	Vladisl. Łubiński † 1766.

Archi-Epp. Leopol.

Vencésł. Hieron. Sierakowski

Valent. Franc., ex ea Wężykorum linea, quae a villa Osiny, terrae Wielun., Osinensium epitheton habet,— fuit filius Laurentii, castrorum metatoris in districtis Ostrzeszoviensi, terrae Wielun., et Mariae Olszewska, filiae Capitanei Wielunensis. Studia theologiae et juris canon. absolvit Romae, ubi et B. Joanni Cantio panegyricum dixit, 1720 impressum.

Curriculum vitae sacerdotalis auspicatus est a Canonicatu Gnesnen., ex quo ad Custodiam ascendit. A. D. 1745 obtinuit Canonicatum Cracov., et postea qua deputatus Capituli Cracov. tribunali regni assidebat.

Augustus III A. D. 1753 ei eppatum Chelmensem contulit,¹⁾ Stanislaus Aug. vo 1765 ipsum nominavit eppum Premisliensem.²⁾

Vix semialtero anno Dioecesi praefuit, at hoc brevi spatio ecclesiae suae multa bona praestitit, plura sine dubio, longiori vita comite, praestiturus.

Pro majori campana ecclesiae cathedr. Sumam 30 milium flor. pol. expendit.³⁾ Pro comparatione aurei calicis quadringentos aureos hungaricales destinavit.⁴⁾ Catechismi Romani novam editionem sermone polonico, usibus cleri parochialis servitutam, excudi jussit.⁵⁾ In villa Huta-Krzeszowska, tunc ad dioec. Prem. pertinente, ecclesiam, matrici in Krzeszow affiliatam, crexit.⁶⁾

¹⁾ In hoc eppatu templum cathedr. Crasnostaviae restauravit, et contributionem hibernam, quae per plures annos ad notabilem Summam exereverat, pro dioecesi sua ex propriis persolvit.

²⁾ Litterae nominationis, ad Capitulum sub 23 Jan. 1765 directae, etiamnum supersunt. Die 21 Junii ejusd. anni eppus in persona sui procuratoris, Ignat. Franc. Krzyżanowski, eppi Saldicensis et Cancellarii cathedr., eppatus possessionem adgressus est.

³⁾ Id testatur inscriptio, quae in peripheria hujus campanae legitur.

⁴⁾ Vide Acta Cap. ex anno 1769. Haec pecunia tempore ultimae confederationis dilapidata est, unde pia fundatoris intentio effectu caruit.

⁵⁾ Est nova editio Kuczborskianae translationis hujus libri, ni fallor Premisliac 1766 procusa, cujus exemplaria ad praesens rarissima sunt.

⁶⁾ Vid. Acta epp. ejus sub 7 Jul. 1766. Fundatrix fuit Theresia de Comit. Mostowsciis Zamoyska, Comit. ordinati Zamoseii uxor.

In diebus ejus antiquae Dissidentium in regno Poloniae praetensiones, majori quam alias vehementia renovatae, rempublicam, alioquin tot factionibus internis scissam et debilitatam, externorum principum acatholicorum infestationibus exposuerunt, ¹⁾ ejusq. exitium accelerarunt.

Die 15 Aug. 1766 Premisiae rara obtinuit sollemnitas coronationis alabastrinae statuae B. Mariae Virg. in ecclia Dominicanorum, magno nobilium ex populi concursu celebrata. ²⁾

Paullo post Eppus, pedis ulcere laborans, animam Deo reddidit, ³⁾ beneficentiam, quam vivus erga eccliam cathedralem exhibuit, etiam ultimae voluntatis suae tabulis manifestans. ⁴⁾

¹⁾ Majori prae caeteris vi aula Petropolitana praetensiones Acatholicos fulciebat. Anno 1766 in hoc negotio celebrata sunt comitia, in quibus tamen praetensiones Acatholicorum rejectae sunt. Inde turbae maximae ortae fuerunt, quarum finem eppus Węzyk non vidit.

²⁾ Vid. privileg. Capituli Vaticani de anno 1760, quod inter documenta ad eppatum V. Sierakowski adduximus. Pro actu coronationis delegatus fuit Eppus Prem. cum facultate subdelegandi. Hae facultate usus Val. Węzyk, tunc jam aeger, in sui locum delegavit Ignat. Krzyżanowski, eppum Saldicensis, Cancell. cathedr. Prem., qui prout inscriptio a tergo cit. documenti testat. hanc caeremoniam die 15 Aug. 1766 adimplevit.

³⁾ Diu vehementi dolore pressus plenissimam in divinam voluntatem resignationem manifestavit, ac incomparabili patientia omnes, quotquot eum intuebantur, aedificavit. (Ita chron. A. Conf. sacerdot. Kros. et Sanoc.) Obiit Brzozoviae d. 26 Octobris 1766 et Premisiae in Capella Crucifixi sepultus est, ubi adhuc imago ejus pendet. Justa funeralia peregit Vencesl. Hier. Sierakowski, AEpp. Leopold. cum Felice Turcki, eppo Chelmensi.

⁴⁾ Legatum pro Capitulo circiter 200 millia flor. pol. effiebat. At consanguinei executioni testamenti restiterunt, ita ut Capitulum pro hac Summa vix 7250 fl. pol., super bonis Rożnow (circ. Sandec.) locatos, acceperit. Ratione hujus Sum-

mae Anniversarium defuncti die 22 Januar. absolvitur.— Ex argenteria ejus, de qua pariter exiguam tantum partem a cognatis revindicare Capitulo successit, superest defuncti Eppi pedum pastorale, satis ponderosum, quod in medio curvaturae effigiem patroni ejus, S. Valentini M., et infra curvaturam colubrum, insigne familiae Węzykianae, incisum exhibet.

Fuit pastor egregius, juris canonici in paucis peritus, et jurium ecclesiae strenuus defensor, in cultu Dei et moribus cleri ac populi corrigendis perquam zelosus, patriae sincere amans, in mensa frugalis, in egenos munificus. Quibus virtutibus commendatus in dioecesi, cui tam brevi tempore praefuit, optimam famam et magnum sui desiderium reliquit. Nostris adhuc diebus duo Capituli veterani: Sebast. Zacharski et Josephus Witoslawski, qui viventem noverant, coram junioribus confratribus ejus memoriam cum voluptate recolebant, et egregiam ejus indolem cum entusiasmo praedicabant. Sic memoria justi in benedictione erit, ab auditione mala non timebit.

L. ANDREAS

STANISL. KOSTKA

MŁODZIEJOWSKI,

STEM. KORAB

E. Pr.

1767 — 1768.

Contemporanei:

Rex P.	R. Pontif.	Prim R. P.
Stanisl. Aug.	Clemens XIII.	Gabriel Podoski.

AEpp. Leopold.

Vencesl. Hieron. Sierakowski.

Andr. Stan. Kost. Młodziejowski, Stanisłai et Marci-
anae Dominikowska filius, nobili quidem genere, at pa-
rentibus minime epulentis in majori Polonia natus est.
Sacerdotio adscriptus primum Cappellanum egit, et Au-
ditorem penes Nunciaturam Aplicam Varsaviae, deinde
apud Andream Chrys. Załuski et Cajetanum Soltyk, ep-
pos Cracov., tum apud Vladisl. Łubieński, AEppum Gnes.
Cancellarii munereungebatur. A. D. 1757 factus est Ca-
nonicus Cracov., 1764 Coadjutor abbatiae Hebdoviensis
(ord. Praemonstrat.), 1766 Archidiaconus Pszczevensis,
et administrator perpetuus abbatiae Czerwenen, tum et

Custos Gnesn. Plura quoque minora beneficia impetravit,
ita ut per jocum „dilectus undecem millium virginum
(l'amoureux des onze milles vierges)“ diceretur. Post fa-
ta Michaëlis Wodzicki E. P. regni Vice-Cancellariatum
(1764), post obitum vero Valentini Wężyk eppatum Pre-
misl. adeptus est (1766),¹⁾ jam antea insigni ordinis Sti
Stanisłai decoratus.

Erat vir sagax, et rerum patriarum apprime peritus,
verumtamen quod mores attinet, fidem, et zelum pasto-
ralem, passim carpitur.²⁾

¹⁾ Epla nominationis per Stanislaum Aug. R. P. dd. Varsav.
31 Octobr. 1766 ad Capitalum directa, in Archivo superest.
Consecratus est a Vlad. Łubieński AEp. Gnesn. Initio anni
sequentis durante Capitulo grli post fest. Epiphaniae in per-
sona procuratoris sui Josephi Dziañott, Archidiaconi cathedr.,
intronizatus est.

²⁾ Accusatur morum laxitatis, neque auro exotico inaccessus
fuisse perhibetur. Etiam a libertinismi, tunc temporis inter
Poloniae proceres longe lateq. propagati, contagione minime
immunem se servasse fertur. Cum in Gallia, aut juxta alios
Genevae, Joannem Jacobum Rousseau inviseret, minus urba-
ne ab eo exceptus fuisse dicitur. Cum enim ei suam volup-
tatem ex visione tanti philosophi ampullosis verbis declaras-
set, homo incredulus ei his verbis dorsum vertit. „Faciem
meam vidisti, jam tergum intueri!“ Vitio ipsi vertitur, quod
complanationi cum dissidentibus in itae subscripserit, quae non
tantum acatholicis perfectam cum Catholicis in juribus civili-
bus aequalitatem permittebat, sed etiam statuebat, ut proles
ex matrimoniis mixtis progenitae religionem parentum sexus
sui sequerentur, id quod bullae Benedicti XIV dd. 29 Jun.
1748 „Magnae nobis admirationis etc.“ contrarium est, et spe-
ciali protestationi Nuntii. Aplici Angeli M. Durini occasionem
praebuit. At in hoc passu Młodziejovius exemplum regni
Primatis Gabr. Podoski, et Eppi Vladisl. Antonii Ostrowski
secutus est, qui ambo aequae ac ille non ita animo dispositi
erant, ut sortem Cajetani Soltyk et Josephi Załuski, depor-
tationem se. in remotas Russiae regiones, subire minime per-
horrescerent. Turpiorem illa pusillanimitate labem nomini ejus
imprimeret, si vera esset, quae passim circumfertur relatio,
quod conjugiorum divortia, illo aevo nimis frequentia, pecunia

Biennio, quo huic Dioecesi praefuit, reipublicae negotiis unice intentus, sponsam suam nunquam vidit.

Acta eppatus ejus nulla supersunt,¹⁾ nec quidquam majoris momenti sub praesulatu ejus in dioecesi accidit, nisi huc referre velis motus, quos attentata per PP. Recollectos divisio claustrorum suorum in duas provincias (Poloniae scil. et Russiae) excitavit, similes illis, quales par intentio Dominicanorum tempore Laur. Goślicki suscitaverat.²⁾ In hanc porro periodum cadit canonizatio S. Joannis a Cantio, quae d. 28 Martii 1767 solenniter fuit celebrata.³⁾

Concertationes cum Dissidentibus initio regni Stanislai Augusti coeptae, cum ira et studio utrinque continuantur. Confoederatio Radomiensis huic malo remedium adferre frustra laboravit (1767). Intervenientibus aulis A catholicis (Angliae, Borussiae, Sueciae, Daniae), et Catharina II, Russiae imperatrice, jubente, dissidentibus ac disunitis plena et perfecta cum Catholicis juris aequalitas concessa, eppi vero huic concluso refragantes, a Russia armata manu in exilium ducti sunt.⁴⁾ Inde confoede-

accepta facilitaverit. Rumores istius modi id ad minimum probant, famam ejus apud coevos male oluisse.

¹⁾ Superest tantum ejus indultum dd. Varsav. 9 Sept. 1767 pro oratorio in villa Zaluże in favorem Sacerdotum Congr. miss. domus Prem. editam. Adsunt quoque plures eplae in negotio massae antecessoris sui Wężyk, et calicis aurei, ex legato ejus comparandi, ad Capitulum scriptae.

²⁾ Vid. Act. Cap. ex anno 1767, ubi notatur, etiam Capitulum Prem. apud Ptem. ministrum generalem intervenisse, ne dispartitio illa fieret.

³⁾ Vid. Act. Cap. ex anno cit.

⁴⁾ Hanc sortem experti sunt dumviri, quos ad fin. attigimus, Cajetan. Soltyk, E. Crae. et Jos. Zaluski E. Kijov. Tertius Franc. Krasinski E. Camence. periculum fuga evasit. Hic postea inter antesignanos confoederationis Baren primas partes tenuit.

ratio Barenensis, triste primae regni dismembrationis praeludium, pullulavit. (1768).

Młodziejovius hoc ipso anno 1768 ad eppatum Posnan. transiit,¹⁾ cum paullo ante Cancellariatum minorem cum majori commutasset.

Sponsae Premisliensi valedicens aureum calicem, pretii 300 aureorum, comparavit, insuper 100 aureos pro aliis apparatus ecclesiasticis donavit.²⁾

Obiit Varsaviae 1780.³⁾

¹⁾ Epla dd. Varsav. 9 Junii 1768 ad Capitulum scripta nunciat: se super vinculo spiritualis matrimonii, cum per dilecta sponsa sua Premisl. contracti, litteris S. Pontificis dispensatum, et ad Sedem Posnan. translatum esse.

²⁾ In hoc negotio sequentem ad Capitulum dedit eplam (quam Capitulum, quasi promissis diffidens, actis terrestribus inscribi procuravit). „Mimo niezynionej JWWMM Panom przez Pana Kotwieza relacyi z powodu statecznego przywiązania mojego ku dawnej oblubienicy mojej, i partykularney ku JWW MMPanom uprzejmości wziąłem przedsię rezolucyą kazać im wypłacić na kielich złoty czerwonych złotych trzysta, pro usu vero apparatusu czerwonych złotych sto, o czym praesentibus mam honor JWWPP. donieść z upewnieniem, że im Suma ta niezawodnie z remanentow moich w biskupstwie pozostalych wyliczona będzie. Zostają tymczasem constanti propensione Illmarum, perillustrium Rmarum DD. VV. addicimus ex corde frater devotus Servitor Młodziejowski B. P. K. W. K. Z Warszawy d. 22 Sept. 1768. P. S. Bylem tylko remanenta sprawiedliwe odzyskał disponam natychmiast, żeby z nich wspomnione czerw. zł. czterysta do Zakrystyi JWWMM Panow wyliczono. Calix iste in gazophylacio nostro superest.

³⁾ Exequiae ejus funebrales Varsaviae 1 April 1780 Rege praesente celebrabantur in Collegiata ad S. Joannem. Concionem funebralem dixit Carolus Wyrwicz, ejus successor in abbacia Hebdoviensi, quae typis quoque vulgata est.

DOCUMENTA AD EPISCOPATUM

JOSEPHI THAD. KIERSKI,

ex actis ejusdem connotata.

- I 1770. 30 Mart. Erectio confrater. S. Joann. Nepom. M. in eccla paroch. villae superior. Krościenko.
- II 2 Maji. Erectio confratern. SS. Cordis Jesu in eccla S. J. Krosnen.
- III 1772. 22 Maji. Eccla paroch. in Albigowa Cancellariatui Collegiae Jarosl. incorporatur.
- IV 1772. 3 Aug. Erectio ecclae paroch. in Wolkowya.
- V 1772. 15 Jun. Reductio obligationum Colleg. Vicar. cathedr. Prem.
- VI 1772. 8 Julii. Reductio obligationum favore Vicar. Brzozow.
- VII 1772. 22 Maji. Erectio confrat. SS. Trinitt. in eccla Tyczynu.
- VIII 1773. 9 Jul. Erectio praebendae SS. Rosarii in Polana.
- IX 22 Octob. Erectio ecclae paroch. in Turka.
- X 20 Decemb. Ad ecclesiam paroch. in Zarszyn, hucusq Collegio Krosn. S. J. incorporatam, parochus saecularis instituitur.
- XI 1781. 2 Oct. Erectio confrat. SS. Trinitt. in eccla Babicen.
- XII 25 Octob. Erectio domus sororum charitatis in Przeworsk.

LI. JOSEPHUS

THADDAEUS De KIERZ

K I E R S K I

STEMM. JASTRZĘBIEC

E. P.

1768—1783.

Contemporanei:

Rex Pol.	R. Pontif.	Prim. R. P.
Stanisl. Aug.	Clemens XIII.	Gabriel Podoski
Ab anno 1772	† 1769.	† 1776.
Regina Galiciae et Lodomeriae:	Clemens XIV	Ant. Ostrowski.
Maria Theresia Rom. Imp. vidua	Pius VI. 1774.	
† 1780, cui successit:		
Josephus II Rom. Imp.		

Archi. Epp. Leop.

Venc. Hier. Sierakowski † 1780.

Ferdin. Onuph. Kicki.

Kiersciorum domicilium major Polonia est. Josephus Thaddaeus Kierski¹⁾ fuit filius Michaëlis. Mater ejus de nomine ignota) erat germana soror Stanislai Hosii, quondam suffraganei Premisl., dein eppi Livoniae, serius Camenecen., tandem Posnaniensis, qui a fratre celeberrimi,

ac de ecclia catholica optime meriti Cardinalis, Stan. Hosii, eppi Varmien., originem ducebat.

Josephus K. juvenis ab avunculo suo, tunc Eppo Camenec. Augusto II R. P. commendatus, ad institutum militare Varsaviae susceptus est. Cum vero magis se ad militiam spiritualem divinitus vocatum persentiret, relicto memorato instituto, ac studiis pro statu sacerdotali absolutis, ab eodem avunculo suo, tunc jam Eppo Posn., die 12 Julii 1733 tonsuram et quatuor minores ordines accepit. Mox eodem anno, absente avunculo, a Luca Wielowiejski, Eppo Cambysopolitano, et Suffraganeo Posn., ad s. ordines majores usq. ad presbyteratum inclusive promotus est. Cum in curia eppali Posn. praxin fori ecclesiastici per aliquod tempus combibisset, praelaturam Custodiae, tum Praepturam in Capitulo Posnan. obtinuit. Paulo post, intercedente avunculo, a Sede Aplica Eppus Bolinensis, et Suffraganeus Posnan. renunciatus est. Qua Vicarius generalis Eppi Posn. e speciali ejus delegatione dioecesim canonicè visitavit. Spes ei etiam affulgebat obtinendae Coadjutoriae eppatus Posn. cum jure successio- nis; ast mors Stanislai Hosii, anno 1738 fati sublati, consilia hujusmodi dissipavit.

Theodorus princ. Czartoryski, qui Hosio in cathedra Posn. successerat, cum lubens curiae suae Vicarium generalem praefecisset, at ipse munere hoc recusato, et a strepitu mundano secedens, per plures annos totum se

1) Vid. biographia ejus a Venc. Ant. Betański gallico sermone scripta, quae in Archivo hujate superest s. t. „Eloge historique de Son Excellence Monseigneur le Comte (?) de „Kiekrz Kierski, Evêque de Premislie, Chevalier de l'ordre d'aigle blanc, çu devant Sénateur de la Republique de „Pologne, et Secrétaire de la Couronne, par son très soumis „serviteur Ant. Venceslas Betański MS. 1780. 4o.

studiis sacris et profanis, utiliumque librorum, praesertim SS. Patrum lectioni, impendit, donec 1759 agente Vladislao Lubieński, AEppo Gnesn. ab Augusto III R. Pol. ex his tenebris extractus, et major regni Secretarius nominatus est. Stanislaus Aug. R. P. eum insignibus ordinis aquilae albae decoravit, at in adipiscenda sede episcopali fortunam tardam experiebatur, nam anno 1764 eppatus Premisl, quem desiderabat, Valent. Wężyk datus est, Eppatus vero Chelmen. post hunc Felici Turski obtigit. Anno 1766 rursus cum spes nanciscendi eppatum Prem. fefellit, qui Andreae Młodziejowski collatus fuit. Anno demum 1768 blandior fortuna ei arrisit, nam post ascensum Młodziejowski ad eppatum Posnan. tandem Eppus Premisliensis 1) nominatus est.

Tempus quo ad Dioecesim accessit, fuit turbulentissimum, et res Poloniae tum plane pessum ibant.

Russorum copiae, quae a longo tempore in Polonia stativa habebant, bellum gerebant cum confoederatis Barenibus, utrique autem violentiis et omnis generis exactionibus incolas ultra modum gravabant.

Quoniam curia eppalis Premisliae a militibus Russis occupata tenebatur, Kierscius, sponsa sua nondum salutata, Brzozoviae subsistere cogebatur, sed nec ibi pacem invenit, cum submontana terrae Sanocensis confoederatis scaterent. 2)

1) Litterae nominationis (in quibus Stanislaus Aug. eum de se et de ecclia optime meritum vocat), dd. Varsav. 5 Mart. 1768 ad Capitulum Prem. directae, in autographo supersunt. Acceptas a Clemente XIII confirmationis bullas Kierscius litteris dd. 10 Jun. 1768 Capitulo intimavit, ac die 16 Junii ejusd. anni in persona sui procuratoris, Antonii Tropp. Canei Prem. et eccliae cathedr. Poenitentiarum, inthronizatus, d. 2 Aug. 1768 Brzozoviam venit, ubi d. 26 Aug. e. a. jurisdictionem suam fundavit. (Vid. Acta eppatus ejus).

Igitur, calamitatibus cedendum ratus, insuper affectam valetudinem refocillaturus, administratore spiritualium et temporalium constituto extra regni limites secessit.³⁾

Reversus, domestica negotia nihilo, quam reliquerat meliora offendit; nam confoederatus miles in bonis eppalibus varii generis emunctiones continuabat, nec ipse Eppus, a vexationibus et concussionibus liber fait,⁴⁾ ad quas

³⁾ De origine hujus confoederationis vid. dicta sub Młodziejowski. Scopus ejus erat defensio libertatis politicae et religiosae per Russos in discrimen adductae. Confoederati in campestribus potentiae Russicae resistere non valentes, ad submontanas Carpathicas regiones se receperunt, cum autem Russi eos huc quoque insecuti sint, Dioecesis nostra, praesertim terra Sannocensis, triste belli theatrum facta est.

⁴⁾ Per Hungariam primum in Germaniam, inde in Italiam profectus est. Rediit per Galliam et Belgium foederatum. Diarium hujus itineris, a 2 Sept. 1769 usque ad 20 Sept. 1771 protracti, ab ipsomet Eppo conscriptum est, cujus exemplar MS. in bibliotheca Capituli reperitur. Brzozovia discedens pro Dioecesi administratorem in spiritualibus temporalibus constituit Antonium Urbanowski, Cancum cathedr. Cum autem Venetiis ejus mortem comperisset, munus hoc ad Anton. Tropp transtulit, Stanisław Wykowski vero, qui illud post obitum Urbanowski interim Capitulo ita volente adimplebat, Suffraganeum suum nominavit. Vid. eplam dd. Venet. 12 Januar 1770, et dd. Romae 28 Mart. 1770 ad Capitulum datas. Post reditum rursus a Dioecesi ad tempus abfuit, nam in Actis Consist. a 31 Jul. usque ad 14 Octob. Ignat. Kierski, Cancelarius cathedr. cognatus Eppi, qua „Administrator eppatus generalis occurrat.

⁴⁾ En litteras Eppi ad Mich. Pac, Mareschal. Confoederationis, directas: „JW Mości Dobrodzieju! Niesłychany od „wieków proceder, który się stał zemną w rezydencyi Bpiey „mam honor donieść JW. P. Dobrodz., że JP. pułkownik Rudnicki z ordynansu, iak sam powiadał, a ktorego ja niewiedziałem, IMć Pana Sarnowskiego, zechawszy d. 23 praesentis do Brzozowa miasteczka mego z swoją diwizją, proponował mi nayprzód, abym akces do generalney konfederacyi według podaney kopii własną napisał i podpisał ręką, tudzież 2000 czerwonych złotych wyliczył, inaczej tego nie uczyniwszy, miał mieć od pomienionego J. Pana Sarnowskiego dispozycją, aby mię pod wartą zaprowadził do Lanc-

declinandas, aut saltem mitigandas confoederationi accedere coactum se sensit.⁵⁾

„korony. Ja co do pierwszej propozycyi akces już chciałem podpisać, ale onego akceptować nie chciało bez zwykłego wyrażony Summy pieniędzy. Nakoniec spuścił J. P. pułkownik Rudnicki proponując, abym 500 czerw. zł. w gotowiznie wyliczył, a na drugie 500 dał kartę na siebie. Explikowałem się Jego Mości, że ja z żadnego obowiązku nie jestem obligowany tych pieniędzy dawać, ani z ułożenia taryfły komisarza ziemiańskiego, ani z żadnego paleta, iak zwykły na podatki bywać wydawane, nie pochodzą. Na to JP. Rudnicki inney mi nie dał repliki, tylko, że czyniąc ordynansowi zadosyć musi mię pod aresztem prowadzić do Lancoronu, iakoż dnia dzisiejszego od rana toż samo zemną wykonał w assistencyi wojskowej z mego wyprowadziwszy mię domu. Nie chcę ja okrucieństwa tak niesłychanego gwałtu, który się stał zemną, exaggerować, bo ten delikatne serce JWMPana i godnych Jego JWWM konsiliarzów, w wolnym narodzie urodzonych równo ze mną wiem że przeniknie, ile Tych, którzyście edyktem przeszłorocznym surowo zakazać raczyli, iako też i prześwietna kommissya wojskowa prześwietną generalnością autoryzowana zakazała dobrać nawet dyssydentskich ani adherentów agrawować, cóż dopiero osób, w godności postanowionych, do niezego się nie interessujących, i w domach spokojnie siedzących, aresztować? Jeżeli gorliwość Prześw. Generalności zasada się na obronie wiary, wolności i prawa koronnego, iakżeby to można kombinować, kiedy co do wiary Bpa z swoiey diecezyi, co do wolności, wolnego obywatela i Senatora, co do prawa, niekonwinkowanego o żaden kryminal, za to szczególnie, że wymuszony summy pieniężney, nie będąc nie winien, wyliczyć nie mógł, z własnego domu brać gwałtownie, i w areszcie wywozić do fortecy! Coż na to rzecz uniwersalność? Co prywatni po województwach ziemianie? wnosząc sobie, że kiedy Biskup i Senator nie jest bezpieczny osiedzenia się w własności od komend konfederackich dla wymuszanych bez fundamentu pieniędzy, toć i oni dla siebie podobnie niepomyślny obawiać się będą konsekwencyi, a z źle zażytey IMćciow Subalternow, od Zwierzchności sobie powierzoney, komendy spadać może na prześwieta. Generalność in publico censura, lubo w swoich uniwersalach dosyć wyraźnie wszelkich po kraju zakazała gwałtowności. Tak tedy pokrzywdzony na honorze, laty przyci-

Tandem luctuosa catastrophe, diu ante praevisa, pri-

„śniony, i w słabym zdrowiu zostający czynię rekurs do spra-
 „wiedliwości JWPDobrodzieja i JWWMciow konsyliarzow
 „sentymentow, abyście mię nayprzód od uciążliwego raczyli
 „naywyższym ordynansem uwolnić aresztu, a te niedyskre-
 „tną ordynansu JP. Sarnowskiego porywezość, od Ich inten-
 „cyi zawsze daleką, poskromili. W czym et mihi et nomini
 „Vestro date gloriam. Zostając w szczególności z powinny
 „uszanowaniem JWMPana Dobrodz. Szczerze życzliwym i nay-
 „przychylniejszym Sługą: Kierski B. P. w Brzozowie 27
 „Jan. 1772.“

- 5) Vid. quoque Eplan. M. Joan. Pac, Marechalci confederationis
 generalis dd. 5 Mart. 1772, tenoris sequentis: „JWMości X.
 „Biskupie Przemyski, wielce miłościwy Panie i bracie! Jak
 „wysoką sprawił nam satysfakcyą list JW Pana, w którym
 „sowite łączysz nam upewnienie raz w przesłaniu autentycz-
 „nego ad actus nostros accessu, drugi raz donosząc de dono
 „charitativo, sam JWWM. Pan naylepicy wnosić możesz z o-
 „gólney chęci naszej, mieć iak nayliczniejszych zaenością
 „i kredytem distingwowanych do tak świętego publiczney o-
 „brony dzieła łączących się obywatelów. Nie mieliśmy nigdy
 „wojny ani więcey świętey, ani więcey sprawiedliwey. Co-
 „kolwiek w narodzie naszym liezy się kardynalnym, to wszyst-
 „ko jest z gruntu wywróconym. Religia, wolność i niepodle-
 „głość zostały się już próżne tylko imiona. Nie potrzeba do
 „tego dowodów, bo od gwałtowney pod bronią nieprzyjaciel-
 „ską konwokacyi każdy krok nowych uciskow dać świadec-
 „two, a manifesta nasze, krwią częstokroć skropione, czynią
 „prawność bezprzestannych reklamaacyj. Te usiłowania nasze
 „widzieć wsparte akcessem Senatora i Biskupa, tey w kre-
 „dycie i sentymentach distynkcyi, iest to pomnażać nam o-
 „kazałości, oyczynnie nadziei. Przykład Jego utinam mogłbydż
 „wielu innym iak nayskuteczniejszy! Żadaną przez JW Pana
 „libertacyę chętnie przyłączamy, i w każdym czasie, w kto-
 „rym nad proporeyą powszechnego ciężaru z nieregularności
 „samych subalternow krzywda iaka i aggrawacya dobrom
 „staćby się miała, zawsze JW Pan za pierwszym do rady
 „woyskowej nadgłoszeniem się niezawodną mieć będziesz
 „sprawiedliwość. Powtarzamy raz ieszcze nayzupelniejszą
 „z wspólnych znami teraz intencyj JWMPana satysfakcyą z u-
 „pewnieniem wysokiego szacunku i poważania, z którym ie-
 „stem JWMPana i brata uprzemie życzliwym bratem i uni-
 „żonym sługą: Michał Jan Pac M. G. K. G. W. X. Litt.

ma scil. regni Poloniae partitio, A. D. 1772 supervenit, 1) qua provincia Russiae rubrae, et cum ea dioecesis nostra Premisliensis terris Augustissime domus Austriacae incorporata 2) eo ipso vero ejus nexus cum provincia ecclesia-
 stica Gnesn. sublatus est.

Nunc primum Kierscius otium nactus est sponsam suam visendi, et negotiis dioecesis liberius vacandi.

A. D. 1775 epistolam pastoraalem ad clerum dioecesanum direxit, qua praesertim Decanis ruralib. diligentiam in adimplendis officiis et visitandis ecclesiis commendavit. 3) Anno sequenti palatii eppalis, per Russos desolati, reparationibus peractis, Premisliam advenit, et more majorum solennem ingressum ad ecclesiam cathedralem peregit. 4) Mox eo ipso anno Jubilaeum majus cum clero et populo suo devotissime celebravit, verbo et exemplo confratribus suis praelucens, dum non tantum numerosis popu-

1) Tres finitimae Monarchiae Austria, Russia et Borussia ad varias provincias Poloniae, viribus exhaustae, praetensiones formarunt. Augustissima domus Austriaca nomine coronae Hungaricae et Bobemicae manifestum Sermone gallico publicavit, quod in Prolegomenis sub I commemoratum est.

2) Vid. Manifestum Aug. Mariae Theresiae, Rom. Imperatrici viduae dd. 11 Sept. 1772. Terris aequitatis nomen Galiciae (Haliciae) et Lodomeriae (Vladimoniae) inditum eo quod olim reges Hungariae etiam titulum regum Galiciae et Lodomeriae gesserint. Administratio provinciae Joanni Antonio Comiti a Pergen cum titulo Commissarii regii confisa, quem anno 1774 Henric. Comes de Auersperg, anno 1780 Josephus Comes Brigido excepit. Mandato dd. 29 Decemb. 1773 AEp-pus Leopold., Epus Prem. et Decani utriusq. Capituli vocati sunt, ut Augustiss. Imperatrici in persona. Ejus Commissarii homagium cum iuramento fidelitatis praestarent.

3) Vid. hanc encyclicam typis impressam in collectione circularium in Archivo consist.

4) Ingressum hunc Sabbato, die 1 Junii 1776 fecit, qua occasione a Stephano Groth, custode cathedr., nomine Capituli salutatus fuit. Vid. Acta Cap. ex anno cit.

lis ad eccliam cathedralem undique confluentibus confirmationis Sacramentum indefesse administrabat, sed et confessiones excipiebat ac verbum divinum zelose praedicabat.¹⁾

A. 1777 visitationem ecclae cathedralis instituit, editoque memorabili reformationis decreto opus feliciter coronavit.²⁾

Ecclias Decanatus Brzozov. per Adalb. Rychlewski,³⁾ Decanum illius districtus, parochiam Łancut, per Vencesl. Betański,⁴⁾ Convtum ord. S. Brigittae Samborinae per Ant. Tropp,⁵⁾ Cancum cathedr., visitavit. Obligationes Capitulo cathedr., Collegio Vicar. Premisliae et Brzozoviae ex variis foundationibus adhaerentes auctoritate Aplica reduxit.⁶⁾ Capellanas in Wolkowya et Turka parochias fecit,⁷⁾ beneficium in Albigowa Cancellariatui Collegtae Jarosl. incorporavit,⁸⁾ eccliam Zarszyn., sublatis Jesuitis, saeculari parcho providit.⁹⁾ Ad ecclias in Tyczyn¹⁰⁾ et

¹⁾ V. Betański, Eloge historiq. etc.

²⁾ Visitationem hanc teste Betański in MSo cit. post absolutum Jubilaeum, anno 1777 auspicatus est, sed ob pectoris infirmitatem, (eujus curandae gratia ad aquas Spaaenses proficisci debuit), interrupit, post reditum vero ad finem perduxit. Extat liber hujus visitationis, et ad calcem ejus legitur reformationis decretum ex anno 1780, quod una cum Sierakoviano quodammodo supplementum Statutorum Capituli cathedr. constituit.

³⁾ Erat is Decanus Brzozov., liber visitationis ab eo anno 1775 peractae, extat in Archivo Consist.

⁴⁾ Vid. Act. eppal. sub 9 Mart. 1781.

⁵⁾ Acta Cons. sub 30 Decemb. 1777.

⁶⁾ Vid. librum s. t. „Votivae et Anniversaria Capituli juxta reductionem, quam Michaël Romanus de Sierakow Sierakowski Eppus Prussen. Suffr. Prem. auctoritate Ill. ac Rnmi D. Josephi Thad. de Kickrz Kierski E. P. A. D. 1780 peregit. Porro Act. Cons. sub 15 Jun. 1772 et 8 Jul. 1772.

⁷⁾ Vid. docum nr. IV et IX.

⁸⁾ Vid. doc. nro III.

⁹⁾ Vid. doc. nro X.

Babice¹⁾ confraternitates SS. Trinit., ad eccliam in Krościenko confrat. S. Joannis Nepom.,²⁾ ad eccliam S J. in Krosno confrat. SS. Cordis JES.,³⁾ ad eccliam in Polana praebendam rosarii BMV, in oppido Przeworsk institutum sororum charitatis cum nosocomio erexit.⁴⁾

Frontem ecclae cathedr. aëris injuriis laesam refecit, conclave ad latus ejusdem ecclae pro sessionib. Capituli, scamna et confessionalia pro ecclesia adaptavit,⁵⁾ turrim cathedralem interiori apparatu instruxit, et campanas fulcris quercinis providit.⁶⁾ Seminarium dioecesanum, domum vicarialem et xenodochium cathedrale novo tecto operuit,⁷⁾ Collegiatae Brzozov. tectum lamineum reparavit, eccliam lapideo pavimento stravit, gradus majeris altaris, nova scamna et confessionalia comparavit.⁸⁾

Nihil non egit, ut statum bonor eppalium, et sortem subditorum efficeret meliorem. Brzozoviae palatium eppale cum mansionibus hospitum (officyny) de novo aedificavit. In Radymno, Jasliska, Rowne aedificia instauravit, ubique aptiorem rei oeconomicae administrationem introduxit.⁹⁾

¹⁰⁾ Vid. doc. nro VII.

¹⁾ Vid. doc. nro XI.

²⁾ Vid. doc. nro I.

³⁾ Vid. doc. nro II.

⁴⁾ Vid. doc. nr. VIII et XII.

⁵⁾ Betański: dans l'Eloge etc.

⁶⁾ Idem. Turris Capituli Sumtu fuit aedificata, internae adaptationis impensas Eppus tulit.

⁷⁾ Idem Betański in MS. laudato.

⁸⁾ Idem ibid.

⁹⁾ Idem ibid. In bonis Łakawiec, rusticis de laborum multitudine querulantibus, Eppus lustrationem agrorum et laborum subditalium disposuit, qua peracta obligationes eorum moderatus est. Plebs hac reductione non contenta, et a malevolis instigata, ad C. R. Gubernium, et ab hoc ad aulam Vienn. appellavit. Commissio Imperatricis jussu assumpta ostendit, sub-

Sub ejus praesulatu dioecesis multas et magnas subiit mutationes.

A. D. 1772 celeberrima in orbe cathol. Societas JESU a Clemente P. XIV sublata est. ¹⁾

Limites dioecesani jussu c. r. Gubernii civilis Austr. notabiliter protensi sunt; siquidem partes dioecesis Chelmenensis et Cracov., intra cordonem Austriacum sitae, ad tempus jurisdictioni eppi Premisl. subjectae fuere. ²⁾ Viceversa vero potestas et praerogativae ecclesiae angustissimis terminis circumscriptae sunt, praecipue ex quo, defuncta Maria Theresia, ³⁾ ejus filius Josephus II Rom.

ditis nullam injuriam illatam fuisse, et machinator controversiae poenae promeritae subjectus est.

¹⁾ Vid. bullam Clementis XIV: „Dominus ac redemptor noster etc.

²⁾ Cum Eppus Cracov. Cajet. Ign. Soltyk morbo psychico laborare coepisset, Ludovicus Comes a Dietrichstein litteris, ad Coadjutorem Eppatus Prem. Ant. V. Betański dd. 16 Martii 1782 directis, significavit: Aug. Imperatorem die 5 m. c. disposuisse: ut cisvistulana Dioecesis Crac. pars ad eum modum administraretur, acsi sedes eppalis vacaret. Cumq. Capitulo Cracov. jus, partem Dioecesis in his regnis sitam procurandi, concedi nequeat, partem illam proximo intra haec regna degenti Eppo interim gubernandam committi debere ideoque Eppo Premisl. administrationem spiritualium dicti territorii ea cum commemoratione tradi ut officiali Eppi Cracov. Joanni Duval, Tarnoviae residenti, suo nomine necessariam jurisdictionem impertiatur. (Debebat ergo subdelegare potestatem, qua ipse carebat! De Summo pontifice in hoc negotio regulando plane non fuit cogitatum). Perplexitate, sibi per civile Gubernium parata, Eppus Premisl. erecto 1785 Eppatu Tarnoviensi in parte tantum extricatus est; nam ecclesiae a Dioec. Chelmenensi segregatae (de quib. vid. dicta in Proleg. § III s. I), nec ab Ordinario suo Eppi Prem. jurisdictioni cessae, ab hoc, deficiente consensu S. Sedis Aplicae, contra jus fasq. regebantur.

³⁾ Obiit 29 Novemb. 1780. Jam sub ejus regimine praerogativae Cleri et ecclesiae catholicae aetioribus limitibus describi coeperunt. Nam praeter festorum diminutionem (vid. patentale dd. 10 Nov. 1773), quae tamen cum assensu S. Sedis

Imperator terrar haereditariarum Aug. domus Austriacae regimen adgressus est.

Hic monarcha bullas et rescripta Rom. Pontificum, etiamsi argumenti mere dogmatici essent, sine caesarei gubernii licentia et approbatione (placetum regium vulgo vocant) publicari aut exequi vetuit, ¹⁾ controversias quas-cunq. de bulla „Unigenitus“ contra Jansenistas edita prohibuit, ²⁾ recursus ad Curiam Romanam interdixit, et eppis, ut a quibusvis impedimentis matrimonialibus vel constitutionibus canonicis propria auctoritate dispensarent, mandavit. ³⁾ Praeterea omnem nexum regularium cum eorum superioribus, Romae residentibus sustulit, ⁴⁾ altaria privilegiata abrogavit, ⁵⁾ Sanctorum reliquias more ecclesiae universalis inter luminaria exponi, aut fidelium oculis honorari vetuit, ⁶⁾ causas matrimoniales ad forum civile transtulit, epporum dispositiones et litteras pastorales Guber-

Aplicae facta est, jus asyli ecclesiastici (2 Decemb. 1775), et jus acquirendi bona imobilia (18 Jul. 1775) restrictum, clericis confectio alienorum testamentor. prohibita (31 Dec. 1774), et Superioribus Religiosorum professiones adspirantium ante 24tum aetatis annum excipere (13 Sept. 1774) vetitum est. Ulterius sine dubio progredi optabat factio Naturalistarum, religioni et ecclesiae cathol. inimicissima, quae ex Gallia per omnia Europae regna diffusa, etiam in terris Austriacis rapidos progressus fecerat, ac inter viros, in summis dignitatibus munerum gradibus positos, multos patronos nacta fuerat. At vivente Imperatrice, quae ecclesiae catholicae intime addicta, vereq. pia, ac omni virtutum genere conspicua erat, factio haec ad exequenda consilia sua non nisi cum summa circumspectione procedere poterat.

¹⁾ Patent. dd. 26 Mart 1781.

²⁾ 27 Nov. 1782.

³⁾ 21 Sept. 1781.

⁴⁾ 24 Mart 1781. Ab hoc tempore regulares jurisdictioni Epporum dioecesanor. etiam in negotiis, internam ordinis disciplinam attinentibus, subditi sunt. Patent. 11 Mart 1783.

⁵⁾ 7 Aug. 1787.

⁶⁾ 21 Jun. 1784.

nii saecularis censurae subiecit,¹⁾ deniq̄ quascunq̄ leges ecclesiasticas, cum his novellis potestatis temporalis dispositionibus discordantes, pro antiquatis, abrogatisq̄ haberi, et in respectivis libris (breviariis, missalibus, regulis monasticis) abradi aut charta alba, glutine linita, obtegi voluit.²⁾

His aliisq̄ ordinationibus, novo systemati Justinii Febronii superstructis, ecclia omni fere autonomia exuta, et epporum potestas fere tantum ad forum internum restricta fuit.

Cuncta simplicia beneficia sublata,³⁾ omnes piae confraternitates abolitae,⁴⁾ multa utriusq̄ sexus monasteria suppressa sunt.⁵⁾ E proventibus horum institutorum et fructibus beneficiorum vacantium fundus religionis formatus est, cujus administratio civili Gubernio commissa.⁶⁾

Ipsa Pius P. VI, ut Imperatorem ab hujusmodi coeptis reduceret, A. D. 1782 iter Viennam, effectu tamen nullo, suscepit.⁷⁾ Venerandus senecio non tantum ab au-

¹⁾ 26 Mart. 1782. 20 Febr. 1782. 4 Aug. 1782.

²⁾ 14 Aug. 1782.

³⁾ 4 Oct. 1782. 7 Mart. 1785.

⁴⁾ 28 Sept. 1782. Loco abragatarum confraternitatum regimen caesareum novam sodalitem „activae proximi charitatis“ introduci jussit. At haec, nostris saltem in regionibus, nullos reperit sectatores. Etiam confraternitates sacerdotales (de quib. v. dicta sub Sierakowski) abolitae sunt, relicta singulis membris facultate ad dictum novum sodalitium accedendi.

⁵⁾ Initium factum est a monasteriis monialium. Decreto caes. dd. 6 Sept. 1782 virgines S. Dominici Premisliae, Sti Benedicti Jaroslaviae et S. Brigittae Samboriae sublatae sunt. Eodem tempore Missionariis congr. S. Vincentii a Paulo, vetitum est, officium suum exercere i. e. pro missionib. excurrere, magno sane plebis catholicae in montanis inter Ruthenos dispersae praejudicio.

⁶⁾ Pat. 27 Mart. 1782. 26 Oct. 1784.

⁷⁾ Die 27 Febr. 1782 Roma digressus d. 22 Aprilis rediit. Vindobonae praesens a novi systematis Febroniani zelatori-

lae ministris inhonorifice tractatus, sed et in publicis pagellis cavillationibus incredulorum impetitus fuit. Eo minus epporum, de laesione jurium ecclesiae conquerentium, gravamina audiebantur.¹⁾

Haec omnia pium Kierscii animum, longe aliis ideis a tenera aetate enutritum, non poterant non summa amaritudine afficere, praesertim, cum novi gubernii dispositiones inde ab anno 1774 teutonica lingua, quam nec episcopus, nec clerus et populus callebant emitterentur.

Senii insuper incommodis pressus Coadjutorem eppatus poposcit, ut a strepitu mundi remotus, rebus divinis majori otio vacare, et se ad felicem obitum disponere posset.²⁾

Post instantes preces Coadjutor cum jure successio- nis in persona Antonii Vencesl. Betański ipsi obtigit, cui illico regimen dioeceseos commisit.³⁾

bus pagellis in lucem publicam emissis, nemine contra hiscente, impetitus est.

¹⁾ Duo tantum erant Praelati, qui se his innovationibus opponere ausi sunt, sc. AEppus Strigon. R. H. Primas de Bathiany, et AEppus Mechlinien. in Belgio Austr. Cardinalis de Frankenberg, reliqui vocem elevare non ausi statum ecclesiae secretis gemitibus lugebant.

²⁾ Jam anno 1775 dd. Brzozov. 30 Martii Imperatrici humiliter supplicavit, ut sibi Coadjutorem eppatus cum jure successio- nis assumere liceret, ne ob provecam pastoris aetatem grex obsequiis debitis destituatur, et ut hujusmodi coadjutor „prudentissima Sacratissimae Majestatis mandata“ debite exequatur. Diffidens autem successui precum, si quem e terrigenis pro hac dignitate proposuisset, Antonium Venc. Betański, natione Bohemum, Canonicum Reginaehradecensem et Vetero boleslav., Praeceptum Tyczynensem, pro ea commendavit, qui 20 annorum spatio gravissimis negotiis in Polonia adhibitus, linguam et mores gentis probe cognoverat, pietate, morum integritate, prudentia et experientia publicam aestimationem lucratus est.

³⁾ Ad preces antec. nota memoratas, et sub 22 Nov. 1776

Obiit Brzozoviae 16 Januar. 1783, et benevolentiam suam erga eccliam cath. ac Capitulum etiam extremae vo-

iteratas, nullum responsum accepit. Cum autem 1779 Venceslao Hier. Sierakowski, AEppo Leop., Coadjutorem (Ferd. Onuphr. Kieki) obtinere successisset, hoc eventu animatus, Imperatricem tertia vice petitione, gallico sermone scripta, compellavit, Betanscium Coadjutorem sibi adjungi instantissime supplicans. „Je supplie (ait) Votre Majesté très humblement d'être assurée, que ce n'est aucune affection personnelle, qui me porte a persister dans mes sentiments pour cet „Ecclesiastique, mais le seul mouvement de ma conscience, „qui ne scaurait me permettre de proposer un autre, quique „ce soit. Si Votre Majesté daigne m'accorder cette grace, „Elle connoitra dans peu, qu'Elle n'aurait pû la placer sur „un sujet plus digne pour le bien de la religion, ainsi que „pour le service de Votre Majesté.“ (Humillime supplico, ut Majestas vestra certissime sibi persuadeat, me nulla affectione personali duci, ut opinioni de hoc sacerdote conceptae inhaerere, sed in hoc negotio unice vocem conscientiae meae sequi, quae me alium quemcumq Majestati Vrae proponere, non permetteret. Quodsi hanc gratiam impetravero, Majestas Vra mox cognoscat, eam digniori subdito, et viro tam rebus religionis, quam servitiis Majestatis Vrae, promovendis habiliori conferri non potuisse. „Egregia sane laus, nisi ex ipsius Betanscii calamo profluxisset; nam quae supersunt harum litterarum exemplaria, ejus manu exarata sunt. Imperatrix, hac vice, precibus Eppi aurem praebens, rescripto dat. 5 Aug. 1780 ei per Josephum Comitem Brigido significari jussit: „dass er nunmehr wegen dieses seines Coadjutoris mittelst „seiner eigenen in Derley Fällen gewöhnlichen, und mit den „geziemenden Motivis begleiteten Bitte sich an den römischen „Stuhl zu wenden, und seine diesfällige Bittschrift durch die „k. k. Spedizionserie einreichen zu lassen habe.“ Pius P. VI Betanscium Episcopum Tiberiadensem, et Coadjutorem eppatus Prem. cum jure successionis dd. Roma 4 Non. April. 1781 creavit, eiq. attento eo, quod Eppus Prem. ob tenuitatem proventuum Coadjutori suo congruam praebere non posset, facultatem dedit, beneficia, quae tum possidebat, scil. Canoniatum Reginahradecens., Praeaturam Tyczyn, beneficium paroch. in Slocina, Premisl., et in Goniadz, dioec. Vilmensis, retinendi. Die 19 Aug. 1781 Kierscius hunc Coadjutorem suum in eccla PP. Paulinor. Starawieś. assistentibus Melchiore Joan. Kochnowski, Chelmensi, et Michaele Rom. Sierakowski,

luntatis dispositione testatam reliquit. *) Quiescit in eccla cathedr. sub Capella S. Crucis.

Premisliensi Suffraganeis consecravit, eiq. 24 Sept. 1781 administrationem bonorum mensae eppalis commisit. Anno 1782 in festo S. Joann. Bapt. Coadjutor in eccliam cathedr. Premisl. sollenniter introductus est, pro quo actu Kierscius dd. Brzozov. 19 Jun. 1782 programma praescripsit ac publicavit. Vid. quoq. Ignatii Jarocki (Exjesuitae, et postea Parochi in Drohobycz) „salutatio Ant. Venc. Betański, cum primum cathedram Premisliensem eppatus Coadjutor adiret.“ Leop. 1782 in 4o.

*) Capitulo 20,000 fl. pol. pro Anniversario, nosocomio presbyterali Premislae (de quo vid. sub Sierakowski) 4000 fl. pol. equos, carpenta, supellectilem domesticam, vasa aenea in braxatoriis, successorib. suis in eppatu Prem., apparatus pontificalem, scil. pastorale argenteum et pelvim pariter arg. cum infusorio, tum vestimenta sacra pretiosioris materiae ecclesiae cathedrali, ea vero, quae vilioris materiae forent, Collegiatae Brzozov. legavit. Bibliothecam suam Missionariis Brzozov., si autem hi abrogarentur, usibus et comodo cleri dioecesanii sub inspectione Eppi et Capituli destinavit. Deniq. de proventu anni gratiae, massam suam attinente, partem, arbitrio sui in eppatu Successoris definiendam, inter pauperes subditos bonorum mensae eppalis distribui voluit. Substantia post eum derelicta, modica fuit, quod in fine testamenti sui dd. 11 Januar. 1783 conditi ita explicat: „Żeby PP. Executorowie iakowey od sukcesorow moich o większości substancyi nad „zwyż wyrażoną, impetycyi i porozumienia nie zaciągnęli, o „świadczać rzetelnie i sumiennie, że iey więcej nie mam; „ponieważ cokolwiek z intraty Biskupstwa Przem. zebrać mogłem, na reparacyę dóbr stołowych, tudzież na szukanie bespieczeństwa w zagranicznych państwach, podczas rewolucyi „konfederackich, iako też na polepszenie zdrowia mego u „wód zagranicznych na dwa zawody, wreszcie na pobożne „uczynki i gratyfikacye zasłużonych, a na ostatek co mieć „mogłem z Opatrzności Boskiej ciepłą ręką rozdałem i rozdysonowałem.“ Domus ejus ordinatissima fuit. Hospitalitatem avito more ita coluit, ut, qui inde de episcopatus redditibus conjecturam faceret, eos longe, quam revera sunt, ampliores crederet. Hinc memoria ejus, maxime in terra Sanocensi, ubi maximam partem episcopatus sui transegit, diu post fata ipsius perduravit.

LII. ANTONIUS
VENCESLAUS
B E T A Ń S K I

E. Pr.

1783 — 1786.

C o n t e m p o r a n e i :

Galic. et Lod. R.

Rom. Pontif.

Josephus II

Pius P. VI.

Rom. Imp.

AEpp. Leopol.

Ferdinand Onuphr. Kicki.

Antonius Vencesl. Betański, natione Bohemus, patria Pragensis fuit.

Canonicus cathedr. Reginaehradecens. et Collegiatae Vetero Boleslaviensis, cum nescio quas partes in Josepho et Leopoldo, Austriae Archiducibus, Mariae Theresiae filiis, educandis explesset, legationi Austriacae in Polonia adjunctus fuit.

Quum porro corporis forma venusta, moribus placidis, linguarum, gallicae imprimis probe gnarus, in litteris ac artibus liberalibus versatus, praesertim artis pingendi peritus esset, benevolentiam complurium istius re-

gni procerum, maxime vero Joannis Clémentis Branicki, Castellani Cracov., et supremi regni Mareschalei, lucratus est, a quo beneficium paroch. in Goniądz (juxta urbem Bialystok in Dioec. Vilnensi situm), postea praeposituram Tyczyn., et beneficium curatum in Słocina obtinuit.

Post primam terrarum Poloniae inter tres finitimas potentias distributionem Tyczyni sedem suam fixit, ibiq. qua praefati Mareschalei plenipotens, etiam bonorum ejus administrationem exercuisse traditur.

Hic dum moratur eppus Premisl. Jos. Thadd. Kierski aegritudine animi, ex tot adversitatibus toleratis contracta pressus, annis gravis, et viribus fractus, de Coadjutore sibi adlegendum cogitare coepit. Exigua spes erat, quempiam et Canonicis terrigenis novo gubernio acceptum fore. Igitur ad Betanscium oculos convertit, qui, utpote moribus integer et suavis, polonicae perinde ac germanicae linguae peritus, rerum istius provinciae non minus, quam systematis Austriaci gnarus, utrique parti gratus et commodus fore videbatur. Hunc ergo sibi expetiit stante vita Coadjutorem, et post fata sua successorem, id quod Imperatrix ab initio cunctanter quidem excepit, deinde vero post maturam deliberationem concedendum duxit.¹⁾

Sic Betansius A. D. 1780 factus est eppus Tiberiadensis in part. inf. et Coadjutor eppatus Premisl., anno vero 1783 defuncto Jos. Kierski gubernacula dioeceseos qua eppus capessivit.²⁾

¹⁾ Vid. dicta sub Jos. Kierski.

²⁾ Vid. ejus encyclicam ad clerum dioeces. dd. 16 Jan. 1783 qua obitum sui Coadjuti suumq. ad cathedram eppalem ascensum notificat.

Primus ejus actus fuit institutio duorum Consistoriorum eppalium, unius Premislae, alterius vero Zamosciae, quorum utrique certum negotia tractandi modum praescripsit.¹⁾

In regulatione limitum dioecesis quasdam parochias jurisdictioni AEppi Leop., cessit, alias vero ab eo cessas, suae dioecesi annexuit.²⁾

Collegiatam Zamoscen.,³⁾ eccliam paroch. in Dubiec-

¹⁾ Vid. encycl. dd. 3 Mart. 1783. Consistorio Premisl. Decanatus Pruchnicensem, Jaroslav., Leżayscen., Tarnogrod., Moscienc., Sambor. et Neomestensem, — Zamoscensi decanatus, et parochias haud ita pridem a Dioecesi Chelmeni avulsas, subiecit. Decanatus vero Resso., Denov., Krosnen. et Sanoc. ob vicinitatem eorum et faciliorem ad Eppum, Brzozoviae ordinarie residentem, recursum, ad officium curiae suae imediate pertinere voluit. Ordinatio utriusque Consistorii ad normam Consistoriorum Austriae et Germaniae facta est. Quodvis eorum constabat Praeside, et 2 assessoribus, e gremio Capituli (sc. Premisl.) respective Collegtae Zamosc. delectis, voto decisivo gaudentibus, tum 2 consultoribus qui examinerum officio fungebantur, in sessionibus Consistorial. vero votum consultativum tantum habebant, nisi alterutrum ex assessoribus abesse contingeret, quo in casu unus e consultoribus ejus locum cum voto decisivo supplebat. Consistrio Premisliensi Praeses datus est Ignatius Kierski, Cancellarius eccliae cathedr., Assesor Anton Tropp, Cancus et Poenitentiarius, alterius nominatione tantisper ulterius dilata. Consultores constituti sunt: Adalb. Rychlewski, S. T. D. Praeptus Moscienc., et Franc. Borucki, sacer. cong. miss., Praefectus Seminarii Prem. Zamosciae praesidium Consistorii delatum est Melchiori Kochnowski, Eppo Dionysiensi suffrag. et Archidiacono Chelmen., Cancus Zamosc., munus Assessorum: Laurentio Złoba et Gabrieli Kostkiewicz, Cancis Chelm., functio consultorum autem Nicolao Olgierd, et Paulo Karasiewicz S. T. D., Cancis Zamosc. Auditor curiae eppalis Brzozoviae factus est Antonius Gołaszewski, Cancus cathedr. Prem. et Praeptus Collegtae Brzozov.

²⁾ Vid. quae diximus in Prolegomenis § III sub III.

³⁾ Vid. Act. eppatus sub 24 Sept. 1784, ubi post peractam visitationem status Collegtae reformatur et ordinatur.

ko,⁴⁾ et conventum monialium S. Benedicti Premislae⁵⁾ visitavit. Decanis foraneis pro visitandis ecclesiis novam normam praescripsit.⁶⁾

Reformationes ecclesiasticae, sub ejus antecessore coeptae,⁴⁾ a Gubernio civili rapido cursu continuabantur. Regulares, sublata Generalium suorum potestate, decreto caesareo Epporum jurisdictioni (utique tantum nominali) subjecti sunt, et per commissarios eppales regi coeperunt.⁵⁾

Plura virorum monasteria sublata,⁶⁾ beneficia curata vacantia publico concursui exponi demandata, et electro regulari pro iis concurrēdi par cum saeculari facultas concessa est.⁷⁾

¹⁾ Vid. ib. sub 16 Aug. 1783.

²⁾ Ibid. s. 15 Jun. 1785.

³⁾ Haec norma 14 Aug. 1783 publicata fuit, at quia id sine placito regio factum est, ideo Eppus eam mox 30 Aug. 1784 nescio an proprio impulsu, an regiminis jussu, revocavit.

⁴⁾ Vid. s. Kierski.

⁵⁾ Vid. s. Kierski. In sequelam decreti aulici dd. 11 Mart. 1783 Religiosis severa sub poena (suppressionis monasterii, ubi secus fieret) inculcatum fuit, ne in excipendis professionibus obedientiam a Candidatis praeposito ordinis generali praestandam exigerent. (Vid. collect. circularium Consistorii ex anno cit. pag. 20). Etiam provinciales ordinum abrogati, quorum loco Commissarii eppales, attamen e numero regularium constituti sunt (ib. p. 10, 11).

⁶⁾ Ex horum numero erant: Conventus Trinitariorum Tomaszoviae (Act. Cons. 24 Mart. 1783), Paulinor. in Starawieś, et Carmelitarum excalceatorum Prem. (1784) quorum ecclesia Ruthenis Premisl. pro cathedra assignata est. Dominicani observantes, congregationis S. Bertrandi, in oppidis Sieniawa et Wielkie Oczy, cum ejusmodi congregationes a caesareo regimine non tolerarentur, Episcopo dispensante Dominicanis laxioris regulae accesserunt. (Vid. Act. Cons. 18 November 1783).

⁷⁾ Vid. Act. epp. sub 16 April. 1784.

Suppressis Missionariis ¹⁾ Seminaria dioec. Premisliae et Brzozoviae extincta, Leopoli nova Josephina studiorum universitas erecta, cujus primus Rector magnificus electus est Betanscius noster. ²⁾ Ibidem Seminarium generale institutum, ad quod non tantum Clerici saeculares trium Galiciae dioecesium suscipiebantur, sed et Religiosorum Conventus alumnos suos educationis gratia mittere obligabantur. ³⁾

Omnis beneficiorum pluralitas et incorporatio sublata, omnes exemptiones abrogatae. ⁴⁾ Parochi ad methodum catechizandi, a Magistro auctoritate regiminis ad id destinato, discendam adstricti. ⁵⁾ Clerus non tantum communibus relinquorum statuum tributis subjectus, sed et novis sibi peculiaribus, oneratus. ⁶⁾

Has et similes dispositiones Betanscius summa cum reverentia publicabat, et humili submissione in effectum deducebat. ⁷⁾

¹⁾ Missionarii anno 1783 aboliti sunt. Aedes eorum Premisliae eppo pro domo correctionis cleri, et domo presbyterali adaptanda tradita fuit, ubi qui in Seminario generali studia absolvissent, ad s. ordines praepararentur.

²⁾ Fertur qua Rector sceptrum argenteum comparasse, quae in solennitatibus academicis a bedellis singularum facultatum Rectori et Senatui academico praeferi consueverunt. Leopoli absens Betanscius partes suas I. B. Finsinger, Professori historiae eccles., sub titulo „*Pro-Rectoris*“ subdelegavit. Nova Universitas die 1 Nov. 1784 aperta est.

³⁾ Acta epp. s. 15 Octob. 1783.

⁴⁾ Decret. caes. 15 Aug. 1784 10 Febr. 1755.

⁵⁾ Vid. currendas dd. 17 Febr. et 7 Jun. 1785. Joannes Hoffmann, Director scholae primariae Leopoli, (postea Canonicus Metrop.) Galiciae peragrans in civitatibus circularibus methodum catechizandi explanabat, ad quem clerus e circumjacentibus regionibus confluere obligabatur.

⁶⁾ E quorum numero fuit tributum alumnaticum, pro sustentatione Seminarii destinatum (decret. 22 April 1784) quod usq. nunc perdurat, tum subsidium pro fundo religionis a singulis beneficiatis pendendum.

A. D. 1785 intimi aulici consilarii dignitate deco-

⁷⁾ In Lexico ecclesiastico auctoribus: Wetzero et Welte edito tom XI art. „Wien“ pag. 1051 legitur: Marcus Anton Wittola infutirt Propst von Bienko, passauischer Consist. Rath, und Pfarrer in Propstdorf; Redakteur der Wiener. Kirchenzeitung, schickt dem „*herzhaften Eiferer für die Kirchenreformation*“ Betański, Bischof von Przemyśl, dem malleus validissimus ultramontanistarum, einen warmen Nachruf ins Grab. At vero Eppus Golaszewski (quondam Betanscii Auditor curiae) in relatione de statu Dioec. Premisl. 1805 ad sedem aplicam expedita, narratis innovationibus Josephi II, earumq. noxiis consequentiis, subdit: „Tanto ecclesiae malo indoluit praedecessor meus Vencesl. Betański, et inermis patienter sustinuit, hac una fretus spe, fore, ut haec omnia cum indulgentia et dissimulatione Sedis Romanae fierent, siquidem piis. mem. Sum. Pontifex Pius VI ad initium capessiti a Josepho II imperii Viennam Austriae profectus, mentem Augustissimi Imperatoris ultimo in Consistorio Viennae habito laudavit, Ejusdem pietatem commendavit, et studium religionis approbavit.“ Quanta ex hac inter Pontificatum et imperium discordia collisioni eppus fuerit expositus, quantasq. ejus sinceritas tentationes sit experta, sequens exemplum doceat. Quum anno 1782 bullae papales, Betanscii confirmationem pro Coadjutoria eppatus Premisl. continentes, Vienna, placeto adjecto, Premisliam transmitterentur, vetitum est, ne Coadjutor ante consecrationem Pontifici juramentum fidelitatis praestaret. In hoc negotio Betanscius ad Ludovicum Comitem Dietrichstein, Leopoli regii Commissarii locumtenentem, dd. Tyczyn 4 Aprilis 1782 ita scribit: „Obedientiae juramentum papale quod concernit, illud solito more scripto et manu propria subscriptum, sigilloq. munitum ad Sedem Aplicam immediate post consecrationem mitti solebat. Ego autem idem non praestiti, et praemonitus ab Excellentia Vestra non praestabo, neq. istud juramentum obligare potest, nisi omnino nihil contra jura status et summi principis contineat. *Promotus a Sacratiss. Majestate tanquam subditus Ipsi soli debeo fidelitatem, et obedientiam, quam ab incunabulis cordi fixam habeo etc.*“ At vero Josephus Kierski E. P. Clero suo sub 19 Aug. 1781 Coadjutoris sui consecrationem notificans, scribit: „*eum juramentum fidelitatis S. Sedi Aplicae circa actum consecrationis juxta formam litterar. Aplicar. in manibus suis (Eppi consecratoris) praestitisse, sua manu subscripsisse, et in scriptum redactum sigillo suo ob-signasse.*“ Utri harum relationum credendum?

ratus, ¹⁾ at non diu ea fruitus est, siquidem anno proximo 1786, aetatis 72° decessit. ²⁾

Quiescit Brzozoviae in publico illius oppidi coemeterio.

¹⁾ Cum hoc titulo prima vice 16 Martii 1785 occurrit. (Vid. collect. currend. p. 39).

²⁾ Dies 21 Januar. 1786 ipsi postrema fuit. Capitulo cathedrali Summam 10,000 fp. sine ullo onere legavit, quae in fundo publico locata est. Etiam pro schola oppidi Brzozov. legatum reliquit, ex quo ludimagister etiamnum usuras percipit. Ecclia cathedralis Prem., et Collegia Brzozov. plures imagines ab eo pictas possidet, e quarum numero est imago Crucifixi in majori altari eccliae cathedr., porro imago Eppi Kierski, et ipsiusmet Betanscii in Sacristia cathedr. appensa. Scripsit vitam benefactoris et amici sui praefati Eppi (vid nos sub Kierski), et quia vivente eo scripsit, magis panegyrici quam historici munere functus est. Quando Coadjutor eppatus factus est, juxta tenorem bullae pontificiae 66 annos natus erat, unde patet, eum septuagenario majorem decessisse.

LIII. ANTONIUS

De GÓLASZE DĄB

GÓLASZEWSKI

E. P.

STEM. KOŚCIESZA.

1786 — 1824.

Contemporanei:

Imp. Rom. et Rex. Gal.

Rom. Ponfic.

Josephus II † 1790.

Pius P. VI † 1799.

Leopoldus II † 1792.

Pius P. VII † 1823.

Franciscus II

Leo XII.

(ab an. 1805 I Austr. Imp.

Archi. Epp. Leop.

Ferd. Onuphr. de Kitki Kicki † 1797.

Cajetanus de Kitki Kicki † 1812.

Andr. Aloys de Posławice Comes Skarbek Ankwicz.

Antonius Golaszewski in terra Podlachiae villa vero Golasze-Dąb, quae familiae nomen dederat, circa annum 1745 primam vitae lucem adspexit. Mature parentibus orbus apud Valentinum, fratrem natu majorem, burgrabium castris Mielnic., et praefectum bonor. Rochi Michaëlis

Jablonowski, Castellani Wislicensis, adolescentiam transegit.

Prima litterarum rudimenta Crosnae apud PP. S. J. didicit, quo tempore tanta aestimatione, tantoque amore erga eos incalevit, ut nisi frater obstitisset, eorum religioni nomen daturus fuisset.

Suscepto apud moxdictum Castellatum Secretarii officio, bis cum eo iudiciis tribunaliis interfuit. At strepitu forensi minime delectatus, ad statum ecclesiasticum animum appulit, ad quem se intima vocatione trahi sentiebat.

Absolutis Cracoviae studiis theologicis, susceptisque s. ordinibus, praesentante supra memorato Castellano 1769 Parochus in Odrzykoń factus est. Josephus Thadd. Kierski p. t. Eppus Premisl. cognita juvenis sacerdotis pietate, integritate et dexteritate eum cum retentione beneficii Secretarium sibi adlegit, paulo post ad Praeaturam Collegatae Brzozoviensis, tum ad Canonicatum (fundationis Gozłinscianae) in ecclia cathedr. promovit, ac Auditorem curiae eppalis constituit, quo munere etiam sub eppatu Antonii Betański fungebatur.

Kierscius in testamento suo eum amicum suum fidelissimum vocat, et executorem ultimae voluntatis suae constituit.

Mortuo Ant. Betański Josephus II Imp. eum praeter communem expectationem Eppum Premisl. nominavit (1786).¹⁾

¹⁾ Nominacionem suam Golaszewski Capitulo sequenti Epla notificavit: „Illme, Perillustres, et Rudissimi Dni, Patroni observandmi! Podobalo się Naywyższej Opatrzności okazać „moc ręki Swoiey w niegodney moiey osobie, gdy instynkt „nayukochańszego Monarchy, szczęśliwie nam panującego do „nominacyi mię na wakujące tey diecezyi Biskupstwo skłonić

Obtenta Sedis Aplicae confirmatione Dioecesis regimen aggressus¹⁾ ejus limites mutuo consensu cum Archieppo Leopoli, et Eppo neo-creatae Dioecesis Tarnov. ordinavit,²⁾ novam item parochiarum regulationem, votis

„raczyła. Nie wątpię bynajmniej, iż ta wiadomość przez wzgląd „na moją niegodność wszystkich zadziwia i smuci, ale razem „ten niepraktykowany przykład wyboru ex dignissimo Capituli gremio na mnie dobroliwie poczęty, że w dalsze czasy „od panującego nad nami domu zachowany będzie, wszystkich „kiedy znowu uspokoi i pocieszy. Żeby zaś ten naylaskawszy „majestatyczny wzgląd przez potwierdzenie Stolicy Apostolskiej stać się mógł skutecznym, potrzebne mi jest attestatum vitae, morum, scientiae in jure canonico et Theologia, „exercitii in functionib. ecclesiasticis et frequentiae Sacramentorum. O tym wszystkim, jako najlepszą Rvrdssmum Capitulum, na którego łonie wychowany byłem, i w którego „oczech przeciąg cały stan mojego duchownego strawiłem, „ma wiadomość tak podług wewnętrznego przekonania swiego abyście mi JWMPanowie Dobrodzieje toż attestatum autentycznie na przyzwoitym papierze wydać raczyli, „pokorne i naymocniejszy zanoszę prośby, a co naywiększą „ażebyste JWMPanowie Dobrod. stateczną swoją przyjaźnią „affektem zaszczycać, niudolność moją swoimi przeczornymi radami i pomocą wspierać łaskawi byli, o to nayszczególniey do doświadczoney zdawna Ich serca dobroci udać się, i serdecznie upraszam; a pełen nadziei przystania, z nieskończonym wszystkich i każdego w szczególności poważaniem i należytym uszanowaniem zostać Illmae Perillrium, „Redssmarum Dominationum Vestrarum addictissimus et humillimus servus: Anton Golaszewski Nom. Prem. Brzozoviae „d. 6 Maji 1786.

¹⁾ Consecratus est Leopoli in ecclia Metropolitana die 15 Octob. 1786 per Ferdinandum Onuphrium Kicki, AEppum Leop. r. Armen. et Michaële Romano Sierakowski, Eppo Prussensi, Suffrag. Premisl. Die 21 Octob. ejusd. anni in ecclia cathedr. sollemniter inthronizatus est, die vero 30ma ejusd. m. et an. jurisdictionem suam fundavit.

²⁾ Vid. Prolegom. §. III n. IV, V, Dioecesis Tarnov. 1785 erecta, anno 1806 sublata est, 1823 sub nomine Dioeces. Tinnecensis revixit ac ab anno 1827 denno veterem appellationem D. Tarnov. recuperavit. Quae mutationes ex abolitione

Gubernii civilis conformem,¹⁾ perfecit, novumq; devotionis ordinem introduxit.²⁾

In diebus ejus ecclia pariter ac imperium vehementissimis procellis jactabatur.

Revolutio Gallicana non tantum thronum reginm in Gallia evertit, sed et religionem ecclesiamq; christianam proscripsit, rationalismi idolo in ejus locum substituto. Principibus Europae contra hos et alios temerarios ausus vocem armaq; extollentibus, orta sunt bella diuturna et sanguinolenta.

Superatis Alpibus Gallorum exercitus duce Bonaparte in Italia monarchias sustulit, ac republicas erexit.

et restitutione hujus Diocesis, tum ex incorporatione Circuli Zamosciensis ad Ducatum Varsaviensem subsecutae sint vid. dicta loc. cit. sub nr. VI, VII, VIII.

¹⁾ Qua occasione novae parochiae et Capellaniae infra memorandae, ortae fuerunt.

²⁾ Vide eplam pastorem dd. Brzozov. 20 Mart. 1787, qua hic novus devotionis ordo introducitur. Motiva hujus ordinationis haec afferuntur: „Permoti aeque sapienti quam saluberrimo Augustiss. principis nostri Josephi II mandato, nobis sub 18 mensis praeteriti Januarii mediante excel. Gubernio notificato, quo Ille persuasum intime habens, quam mirum in modum cultus Dei externi uniformitas ad imprimenda genuina animis hominum verae religionis, quae salus est regnorum, principia, conducat, si modus, quo idem exercetur cultus, planus, aedificans, idemq; ubivis locorum et ecclesiarum servetur, ad normam aliarum Germaniae, et speciatim in reliquis suis terris haereditariis existentium ecclesiarum constantem devotionis normalis ordinem in dioceses Galicianas introduci, atq; per omnes eujuscunq; qualitatis ecclesias, recipi, nec non immutabiliter servari praeceperat: sequentem ordinationem ad praescriptum libelli normalis, cui titulus: *Sposob spiewania podezas Mszyś.*“ sermone patrio et germanico ad usum ecclesiarum Austriacarum concinnati, projectam, nec non localibus circumstantiis... quantum potuimus adcomodatum, praescribimus etc. Cui ordinationi sub 25 Jul. 1787 a Gubernio Leopoliensi placetum regium concessum est.

Romae quoq; haec regiminis forma introducta, Pius VI autem octogenarius in Galliam captivus abductus est, ubi et supremum diem obivit.

Ex quo praefatus bellidux Napoleon Bonaparte, qua primus reipubl. Gallicanae Consul, rerum summa potitus est, feliciter quidem ecclesiae Christi sidus illucescere videbatur, nam vir ille, consilio et armis potens, religionem christianam in Gallia restituit, neo electum Pontificem Pium P. VII dominium temporale recuperare permisit, et cum eo anno 1801 concordatum sive conventionem inivit, qua res Catholicae in Gallia in ordinem redactae sunt. At idem Bonaparte 1804 Gallorum Imperator factus Pium VII, qui exorbitantibus ejus votis velificari nec voluit, nec potuit, anno 1809 rursus potestate temporali exiit, et captivum in Galliam abduci jussit.

Nec tamen Deus ter optimus afflictum pastorem populi sui in die superbiorum sine adjutorio reliquit. Tot regnorum regumq; victor, ad summum gloriae et potentiae mundanae fastigium evectus, mirabili mutatione dexterarum excelsi subito prostratus, in longinqua Oceani insula exul vitam finivit, e contra Pius P. VII triumphantis more a captivitate Romam rediit! Nihilo meliori sorte quam patrimonium ecclesiae, provinciae et regna sceptro August. domus Habsburgicae subjecta, furente revolutione Gallicana, et postea Napoleone in Gallia imperante, fruebantur. Iteratis Gallorum victoriis fractum, ac enormibus contributionibus exhaustum, Austriae imperium cum onera civium ulterius augere non posset, ad ecclesiarum thesaurum manus extendit, atq; ita factum est, ut, saltem in hac provincia, ecclesiae tam saecularium, quam religiosorum, quidquid pretiosi habebant, fisco caesareo in necessitates publicas tradere coactae fuerint.¹⁾ Cum vero nec hoc remedium aerario publico sufficiens

subsidium adtulisset, anno 1811 etiam reductio valutae pecuniariae i. e. syngrapharum publicarum ad tertiam partem pretii nominalis subsecuta est, unde ecclesiis et institutis ecclesiasticis nova jactura enata est.

Relatio ecclae ad potestatem saecularem sub Golaszewskio eadem ac sub antecessore ejus permansit.²⁾

¹⁾ In relatione ad S. Sedem Aplicam (de statu Dioeceseos) anno 1818 expedita ait Eppus: „Ecclesia cathedralis vasis aureis, argenteisq. abunde dives erat. Jam anno 1656 regnante Joanne Casimiro R. P. ad 5 millia marcarum auri argentiq. in subsidium reipublicae obtulit, anno vero 1788, quae superflua existimata sunt, aerario c. r. regiminis extradidit, uti et anno 1807, in quo pro pretio tymbri, quo a regimine nostro signari omnia aurea ac argentea vasa, sacra et profana, jussum est, pars cedi debuit. Demum anno 1810 quidquid auri argentiq. reliquum fuit, id omne aerarium c. r. sumsit, ita, ut quae ad ministerium altaris et sacras caeremonias functionesq. necessaria fuerant, cum subsidio Capitularium redimere debuerint. Mille supra marcarum ecclesia tantum cathedralis jacturam tunc temporis fecit. Omnes in dioecesi ecclae eidem legi paruerunt, universam tam auream quam argenteam suppellectilem cedere aerario coactae. In eorum locum e viliori metallo vasa ad ministerium altaris oportuna comparare omnibus consilium, pauperibus ac poscentibus fundus modusque comparandi dati a regimine sunt. Injuriam pretiosa suppellectile spoliatarum, exutarum decore clararum Augustissimae Majestati exponere e munere meo ratus, repulsam tuli, quia durae legi necessitatis obsequi salutis publicae studio compulsus ipsemet pientissimus princeps indoluit.“

²⁾ In relatione Eppli ad Sedem Aplicam anno 1803 missa haec continentur: „Pastorale Dioecesis regimen adiens duo deprehendi Consistoria, quorum alterum Premisliense penes cathedralis sub praesidio Vicarii et Officis, ad latum eppale Brzozoviae alterum, negotiis dioecesanis praecrant. Vix elapso a die consecrationis meae semestri publica S. Majestatis lege sancitum accepi, ut in qualibet Dioecesi unicum tantum Consistorium generale sub praesidio ipsiusmet Eppli, aut hoc aliis curis impedito, sub praesidio Vicarii generalis, alias officialis, ad cathedram erigeretur, delectus autem virorum, qui a consilio consistoriali essent, arbitrio Praesulis dioece-

A. D. 1787 Capitulum cathedrale ad tertiam partem status sui personalis reductum est, et notabilem partem dotationis suae amisit.¹⁾ Dein Collegiatae Brzozoviae et Jaroslaviae in ecclae parochiales mutatae.

„sani relinqueretur. Itaque suppressa consistoriali curia ad latum eppale Brzozoviae, Premisliense generale Consistorium erectum et institutum auxilio est curae vigilantiaeque eppali. Negotia, quae in generalis Consistorii stuba deliberationi scriptotenus proponuntur translata omni ad forum saeculare contentione, restringuntur ad meras gratias: dispensationes, intercessionem, ad executionem decretorum tam ecclesiasticae, quam civilis potestatis, et ad disciplinam morum clericalium. Hi sine scitu civilis potestatis nunquam possunt per solum inquiri et discuti Consistorium.... Et quamquam Consistorium generale de meris spiritualibus cognoscat negotiis, potestas tamen civilis politici regiminis jus inspectionis in protocollum negotiorum, qualibet hebdomada Gubernio transmittendum, usque ad 1 Julii 1790 sibi reservavit, a quo tempore ad concordem epporum Galicianorum propositionem S. Majestati factum, id revocatum est.“

¹⁾ Decreto aul. dd. 23 Novemb. 1787, per CR. Gubernium Leop. sub 13 Decemb. 1787 ad N. 28.487 intimato, Eppo significatum est: Capitulo Premisliensi ampliore statum personale, quam neofundato Capitulo Tarnov. permissus sit, concedi non posse, ideoque numerum Capitularium ex 18 ad 7 membra, scilicet 4 dignitarios: Praepositum, Decanum, Custodem et Scholasticum, porro 3 simplices Canonicos reducendum fore. Hoc ergo decreto 3 Praelaturae: Archidiaconi, Cantoris et Cancellerii abrogatae, et 8 Canonicatus suppressi sunt. Nec satis, nam Eppo insuper ordinatum est, ut CR. Gubernio proponat quinam ex actu existentibus Capitularibus in gremio Capituli relinquendi, qui vero ad curam animarum transferendi sint? E primorum numero jubetur Eppus apta subjecta pro dignitatibus Praepositi, Decani et Custodis conferendis S. Majestati commendare, nam dignitatis Scholastici suppressionem summo loco expetere Gubernium sibi reservat. (Mansit tamen Scholasteria, at ejus loco Custodia suppressa fuit). Quis haec relegens tantae legum et formarum canonicarum vilipensioni et tanto in rebus ecclesiasticis ordinandis arbitrio profunde non ingemiscat! Ergone omnes sub antecessore regimine factae dignitatum et canonicatum collationes et canonicae legitime praesentorum institutiones, nullius

Conventus FF. Praedicatorum Praemisliae, Sieniavae, Samboriac, Łancuti, Carmelitar. calceatorum Hussakoviae et Drohobycaie, Minoritarum conventual. Jaroslaviae, Bonifratellorum Praemisliae, Capuc' norum Bliznae, Recollectorum Ressoviae suppressi, Collegium scholarum piarum ibidem sublatum.

Novae parochiae erectae in Stobierna, Trzeboś, Tarnawiec, Stany, Capellaniae vero in Chłopice, tum in coloniis germanicis Falkenberg, Rauchersdorf, Kaisersdorf.

Parochia in Kosina a Łancutensi, cui unita fuerat, dismembrata, contra parochia in Winniki Dublanensi incorporata est. ¹⁾

valoris fuerunt, ut hujusmodi praebendae, viventibus earum possessoribus, et nullius criminis reis, ceu vacantes tractarentur? „Si judicatis, filii hominum, justum iudicium iudicate“ ait psaltes, at illo tempore, ubi tantum de jure et justitia disserebatur, in praxi, saltem in sic dictis rebus publico-ecclesiasticis, persaepe nullus, hujus moniti respectus habebatur. — Si vivo Betanscio lex illa, de qua agimus, emanasset, nescio an et quomodo se a collisione, inde oriunda, expedivisset. At Golaszewski nihil haesitans ab illa exequenda in tantum abstinuit, quod singulos Praelatos et Canonicos, quorum praebendae abrogatae sunt, ad vitae tempora in earum possessione conservaverit. Eodem decreto etiam statutum est: omnia beneficia incorporata, utpote actuale beneficiati residentiam postulantia, Capitulo adimenda esse. Sic Capitulum, cui mox post annum 1772 pensiones salis ex cocturis terrae Premisl., a regibus Poloniae inscriptae, denegatae sunt, nunc etiam beneficia in Dolina, Krosno, et Kusienice amisit, beneficio tantum Radimnensi ad tempus, usq' dum regulatio perficeretur, relicto. Majorem quam Capitulum reductionem Clerus cathedralis inferior expertus est, nam adhuc sub decessore Golaszewscii Collegia Mansionariorum, Psalteristarum, Passionalistarum abolita, omnes altarium praebendae sublatae, et unicum tantum Collegium Vicariorum, pro exercenda cura animarum omnino necessarium, relictum est.

¹⁾ Vid. quae de his ecclesiis et monasteriis suis locis dicta sunt in Schematismo dioecaeano.

Subsecutis Josephi II fati (1790) ecclesiae spes quaedam recuperandae in spiritualibus autonomiae affulsit; siquidem novus Imperator Leopoldus II episcopos per supremum aulae suae Cancellarium Comitem de Kolowrat ad gravamina sua exponenda, et remedia, quibus status religionis ac ecclesiae melior effici posset, proponenda invitavit, qua occasione Golaszewski officio boni pastoris minime defuit, constitutionesq' juri et libertati ecclesiasticae adversas tolli postulavit. ¹⁾ Verum mortuo paulo

¹⁾ Postulata, quae ea occasione ad aulam direxit, huc redeunt: a) Ut pro incremento cleri saecularis Premisliae Seminarium dioecaeanicum resuscitetur, eidem bona abolitorum Seminarior. Premislensis, Brzozov. et Zamosc. incorporentur, ordinatio vero ejus et directio Loci Ordinario relinquatur, porro, ut educatio Religiosorum in propriis eorum monasteriis per viros a superioribus ad id delectos, et ad mentem constitutionis respectivorum ordinum instituantur. b) Ut individua idonea et praestantioris ingenii ad statum ecclesiasticum alligantur, et defectui cleri occurratur, proponit Eppus, ut Sacerdotibus habilioribus et bene meritis, praecipue autem Decanis ruralibus quaecumque praerogativa a regimine saeculari concedantur, invalidis vero, qui vires suas in labore curae animarum consumserint, de congrua sustentatione provideatur. c) Commendat, ne clerus juxta praxin tunc frequentem ad subsellia politica cum summo tam rei oeconomicae, quam Spiritualium damno, evocetur, sed deviantes correctioni Eppi relinquuntur, et ad eum finem domus correctionis erigatur. Conqueritur porro, ad has clericorum citationes non tam praevagationes, quam potius malitiosas partium delationes, aut ipsarummet instantiarum saecularium instabilem in disponendo rationem, ac summam erga viros ecclesiasticos vilipensionem, ansam praebuisse ac praebere. d) Rogat, ut numerus personarum Capitular. augeatur et ecclesiae Collegatae restituantur, porro, ut regulares ad beneficia saecularia non promoveantur. e) Postulat, ut manipulatio Consistoriorum eppalium, a regimine saeculari praescripta, tanquam juri eccles. contraria, aboleatur, ut Eppis, quoties necessitas fuerit, cum C. R. Subsellis Latino sermone correspondere liceat, atq' omnia, quae disciplinam eccles., Sacramenta, caeremonias et ritus ecclesiasticos tangunt, non a Gubernio civili, non ab officiis circula-

post Imperatore omnia in priori statu manserunt nam Franciscus II in ipsis regiminis sui primordiis calami-

ribus, sed ab Eppis disponantur, quibus pastorales litteras ad clerum et populum suum libere edere liceat. *f*) Ut reditus vacantium beneficiorum curae vigilantiae et dispositioni Ordinarii reliquantur, ut beneficiorum temporalia non per instantiam politicam, sed per Eppos, eorumque delegatos, beneficiatis tradantur, ut haeretici a sepultura in coemeteriis benedictis excludantur, ut libertas recurrendi ad Sedem Aplicam non coarctetur, ut bullae et rescripta pontificia a ratihabitione potestatis civilis (placeto regio) immunia sint, ut apparatus sublatarum ecclesiarum non, uti cum scandalo fieri animadvertitur, publice cuiusq. plus offerenti, etiam Judaeis, venum exponantur sed Epporum arbitrio ac dispositioni committantur, utque ipsae ecclesiae abolitae a profanis et turpibus usib., quibus hinc inde traduntur (dum in fana haeticorum, theatra, depositoria aut granaria militaria, aut plane in stabula convertuntur) immanes fiant,— ut Sanctorum reliquiae post abrogata monasteria Eppis reddantur, ut censura librorum religiosi argumenti Eppis restituatur, utq. examen aspirantium ad beneficia eccles. eorumq. promotio juxta canonum praescripta fiat, *g*) ut clerus, qui cum caeteris (saecularib.) imperii ordinibus aequalia tributa solvit, peculiari contributione titulo subsidii pro fundo religionis non oneretur, ut administratio dicti fundi penes Eppos sit, ut reditus suppressorum beneficiorum simplicium adimplectioni onerum, eisdem vi foundationis adhaerentium impendantur, et proventus xenodochiorum ad fundum religionis tracti, ecclesiis restituantur. *h*) Ut causae matrimoniales foro eccles. restituantur, ut missiones sacrae arbitrio Eppi haberi possint et ut congregatio S. Vincentii a Paulo tam pro hoc negotio, quam pro dirigendis Seminariis repristinetur, *i*) Ut e scholis publicis juvenus ad statum ecclesiasticum bene praeparata prodeat, utque ideo ratio educationis, quae linguam vernaculam prorsus negligit, immutetur, ac quaedam lectiones lingua Latina, aliae lingua patria tradantur nam juxta usitatum methodum cuncta germanice docendi, neq. juventutem ad statum sacerdotalem, cui praedicatio verbi divini patrio sermone incumbit aptam evadere, neq. uti experientia monstrat, solida latinae et teutonicae linguae cognitione imbui.— Easdem postulationes etiam Archieppus Leop. ad thronum direxit, cujus frater, Cajetanus Kicki, tunc Suffrag. Leop., Viennam delegatus fuit, ut novo Imperatori fausta regiminis auspicia gratularetur, et vota cleri Galiciani exponeret.

tatibus revolutionem Gallicanam sub sequentibus perturbatus, et bellis pertinacibus implicitus, res ecclesiasticas maturiori indagini subjiciendi otium non habuit.

At neque pace stabilita Golaszewski amplius quidquam impetrare potuit, quam ut abrogato Seminario generali pro Dioecesi Premisl. proprium Seminarium cum theologico et philosophico cursu erigeretur, ¹⁾ Religiosis aditus ad beneficia saecularia intercluderetur, scholarum elementarium inspectio Eppis redderetur, ²⁾ pro clericis demeritis peculiaris domus correctionis erigeretur, ³⁾ et ut leges Josephinae s. canonibus contrariae, in publico-ecclesiasticis editae, et si non abrogarentur, in praxi quodammodo mitigarentur. ⁴⁾

- ¹⁾ Id post diurnas pertractationes anno 1819 factum est, sed in Scholis theologicis principia S. canonibus contraria etiam porro docebantur. Interim ipsa Seminarii restitutio grandae-vum Eppum magno solatio replevit, nam Seminarium generale Leop. dioecesi Prem. necessarium Cleri numerum nunquam suppeditabat, et prout Eppus in sua relatione ad aulam exhibita, observat, intra 7 annos 5 tantum presbyteros curae animarum subministravit. Hinc summa erat Cleri penuria, multa beneficia parochialia a longo tempore vacabant, et ab uno sacerdote hinc inde plures ecclesiae administrabantur.
- ²⁾ Inde ab anno 1816 inspectio scholarum element. ab officiis circularib. ad Conria eppalia transiit.
- ³⁾ Institutum hoc primum in claustrum Carmelitarum exalceat. in Zagorz subsistebat, inde ad Conventum ord. S. Francisci in Przeworsk translatum fuit. At in eodem clerus non nisi pro delictis ecclesiasticis detinetur, qui enim criminum codice criminali imperii vetitorum reos se reddiderint, etiamnum in carceribus publicis poenas luunt.
- ⁴⁾ Sic e. g. C. R. Regimen admisit, ut Eppi pro variis dispensationibus sic dictas facultates quinquennales petere, et obtentis uti possent, porro ut fideles matrimonia, quibus impedimenta canonica obstabant, inituri, ad pacandam conscientiam suam dispensationem Summi pontificis expetere possent. At praescripta quoad placetum regium usq. ad ann. 1848 anxie observabantur.

Nihil Golaszewskio antiquius fuit, quam ut res Capituli sui multum collapsas sublevaret, efficere tamen non potuit, ut dotatio ejus per ablationem beneficiorum incorporatorum aliaq avulsa diminuta redintegraretur.¹⁾

Ecclesias Dioecesis suae jam personaliter,²⁾ jam per

¹⁾ Interventio ejus, ac successorum ejus in eppatu, ut Capitulo bona olim Carmelitarum discale. Premisl., dein Zagoriansium, in complementum dotis assignarentur, licet C. R. Regimen ei favere videretur, hucusq sine successu mansit. Id duntaxat Golaszewski ab Augustiss. Francisco I Imp., 1823 Premislae praesente, impetravit, ut cuivis e sex Capitularibus additamentum 300 flor. Conv. Mon. e fundo religionis praebereetur, donec Capitulo congrua dotatio in bonis terrestribus adsignata fuerit.

²⁾ In relatione ad Sed. Applicam anno 1803 facta ait: „Ecclesiarum Dioecesis meae visitationem quotannis per Decanos for. „instituentam ordinavi — (quibus pro rite gerendo munere suo „amplam instructionem suppeditavit), — neque tamen alienae acquievi curae et inspectioni, sed liberum a laboribus consistorialibus tempus nactus ab anno jam inde 1792 ipsemet partem Dioeceseos quotannis visito, diligens de Clero curato „scrutinium penes quamlibet ecclesiam instituo.“ Ibidem: „Dioecesisin personaliter visitans quinque supra viginti ecclesias solenni ritu dedicavi.“ In eadem relatione, tum in ea quam anno 1818 Romam misit, observat: se pro reformandis Cleri moribus approbationes sacerdotum pro excipiendis confessionibus ad unum annum restrinxisse prorogationem vero approbationis conditioni spiritus recollectionum, in aliquo monasterio absolventarum, alligasse, officii sui ducere, hac in re clero suo exemplo praeire. Anno 1804 a Supremo CR. aulae Cancellario Comite ab Ugarte provocatus, ut observationes suas, visitationis tempore collectas, cum c. r. regimine communicaret, tristem illius temporis imaginem delineat, asserens: „modum „cogitandi sentiendiq quoad religionem et mores solummodo „in Clero ac plebe esse orthodoxum, ab his solis praecepta „ecclesiae, principia religionis ac fidei Catholicae publice privatimq servari, inter reliquas vero hominum classes, quas vulgo honoratiores vocant, scil. apud nobiles, personas militares, ac c. r. officiales corruptissimam sentiendi et agendi rationem, porro eam morum dissolutionem ac licentiam, eum rerum divinarum humanarumq contemptum invaluisse, ut neque jejunia observentur, nec ecclesiae frequententur, nec „praeceptum confessionis paschalis adimpleatur. Exhortationes

delegatos¹⁾ visitavit, verbum Dei fervide praedicans,²⁾ fidelibus Sacramenta indefesse ministrans, abusibus et corruptelae cleri ac populi salubrem medelam adferre satagens.

Quod bona eppatus temporalia attinet, ejus curis ac remonstrationibus adscribendum est, propositionem C. R. Administrationis bonorum cameralium eppatui Prem. perquam damnosam, bona eppalia Łukawiec cum cameralibus, in circulo Jaslensi aut Sanoc. positis, commutandi, effectu caruisse.

In oppido Brzozow, ubi frequentius morari solebat, curiam eppalem non modico sumtu restauravit, ecclesiam in Starawieś renovavit,³⁾ Radimnae hortum sat amplum

„Cleri, contra hanc pestem e sacro suggestu directas, nihil „prodesse. Patronos ecclesiarum obligationes suas negligere, reparaciones ecclesiarum non curare, hinc templa plerisq in locis collabi, parochorum habitationes ruinari, querelas vero, quae ad c. r. officia circularia diriguntur, sardis auribus excipi.“ Similia continet relatio ad Sed. Apl. ex anno 1805. De quibus utinam nostris diebus laetiora scribi possent!

¹⁾ Senio gravatus multum angebatur, quod officio canonicae ecclesiarum visitationis impar esset, et de resignando eppatu consilia menteolvebat, a quibus se persuasionibus amicorum et directoris conscientiae suae aegre abduci passus est. Anno 1814 Francisco Faygiel, tunc Praepto Drohobyc. et Francisco Siarczyński, Praep. Jaroslav. qua delegatis in ecclesiis circuli Jaslensis et Tarnov. perlustrandis usus est.

²⁾ Cum adhuc Canonicus esset librum evulgavit s. t. „X. Ant. Golaszewskiego mowy i kazania. Przemyśl 1786 in 4°.“ In bibliotheca cathed. superest in MSo fasciculus sermonum sacerdotum, ab eo variis temporibus et occasionibus habitorum. Orationes istae persuasibilibus humanae sapientiae verbis minime tument, at sacra unctione excellunt, et Spiritum vere Apostolicum sapiunt.

³⁾ Hanc ecclesiam Societati JESU, anno 1820 e Russia amotae, et in terras Austriacas receptae, applicari, sua intercessionem apud Caes. Reg. Regimen effecit. Inter summa solatia senii sui reponere ordinis istius, a quo prima pietatis et scientiarum rudimenta hauserat, in has regiones reditum, nullamq

plantavit, in Domaradz nova aedificia oeconomica construxit.

Hospitalitate, liberalitate, ¹⁾ morum elegantia omnium animos sibi devinxit. Cleri sui verus pater fuit, imprimis vero Capitalum, in cujus gremio creverat, tenerrimo amore prosequabatur, illudq tam vivus beneficiis cumulabat, quam moriens munificis legatis providebat.

Augustissimae domui Caesareae fideliter addictus, ²⁾ a Francisco Imperatore singularis benevolentiae et gratiae specimina retulit. ³⁾

Intima ei necessitudo fuit cum Ferdinando et Cajetano Kicki, Archieppis Leopold., et cum Ignatio Comite Nałęcz Raczyński, quondam AEppo Gnesnensi, ⁴⁾ nec mi-

occasionem, qua membris illius gratum animum et peculiarem benevolentiam testaretur, unquam praeterlabi passus est.

¹⁾ Munificentiam ejus nemo frustra interpellavit, at humana praeconia fastidians actus christianae charitatis et misericordiae clam exercere amabat. Longus essem, si quae eo obtutu memoria et sermone hominum de ipso circumferantur, enarrare vellem. Delectabatur imprimis honestos adolescentes sumtu suo educare, e quibus nonnulli hucum superstites memoriae ejus benedicunt.

²⁾ Non defuit tentatio flagrante anno 1809 bello Gallico, cum e vicino ducatu Varsaviensi in Galiciam, praesidio militari nudatam, Polonus exercitus, sub signis Napoleonis militans, hostiliter intrasset. At Golaszewski a rebus politicis alienus, pastoralibusq officiis unice intentus, hos scopulos sine offensione praetervectus est.

³⁾ Anno 1808, quum imperatori inter deputatos Galiciae nuptias, cum Maria Ludovica Beatrice initas, gratularetur, e. r. ordinis Leopoldi eques commendatarius nominatus est. Postea idem Monarcha cum anno 1819 quinquagesimum sacerdotii sui annum celebrantem inter suos intimos status Consiliariorum cooptavit. Annis 1817 et 1823 in Galicia praesens Golaszewskium summa gratia et benevolentia sua distinguebat. E Gubernatoribus vero hujus provinciae Petrus Comes Goess, et Franc. L. B. de Hauer eum peculiari veneratione prosequabantur.

⁴⁾ Ign. Com. Raczyński, ex insigni familia majoris Poloniae oriundus, adolescens Societatem JESU ingressus est. Sublata

nus Andreas Aloysius Com. Ankwiez AEppus Leop. eum multum suspexit, aestimavitq.

Obiit Premislae 24 Aprilis 1824, 55 annis in sacerdotio, ¹⁾ 38 in eppatu exactis. Jacet in ecclesia cathed. sepultus. Nullus Praesul tanto temporis spatio Dioecesin Prem. gubernavit, nullus decedens tantum sui desiderium reliquit. ²⁾

societate primum Cancus, tum eppus Posnan., demum AEppus Gnesn. factus est. Anno 1818 ob nescio quae cum Borussico regimine collisiones AEppatum resignavit, et Romae apud PP. S. J. consedit. Anno 1820 Jesuitis in Galiciam susceptis et ad eccliam in Starawieś locatis, in hanc provinciam advenit, causam confratrum, quoad ejus fieri posset, promoturus. Ea occasione cum Golaszewskio, aequae ac ipse S. J. maximo patrono, intimam amicitiam contraxit, cujus gratia Premislae larem fixit, senex senem, quantum vires ferrent, in functionib. pontificalibus adjuvans. Hic die 19 Februar. 1823 fati cessit, ac penes Collegium S. J. in Starawieś sepultus est.

¹⁾ Die 26 Julii 1819 assistentibus: Andr. Aloys. Ankwiez, AEppo Leop., et Joanne Snigurski, Eppo r. g. Premisl. more sacerdotum jubilarum secunditias solenniter celebravit. Idem Archi-Eppus Leop. cum dicto Eppo rutheno ei anno 1824 justa funebralia persolvit. Pro concione dixit vir doctus Franciscus Siarczyński, Praeptus Jaroslav., cujus sermo s. t. „Kazanie pogrzebne na śmierć JW. JX. Antoniego z Golasza Dąb Golaszewskiego B. P. dnia 30 kwietnia 1824 w kościele kated. Przem. miane przez Franc. Siarczyńskiego, Proboszcza Jaroslav. we Lwowie 1824, 8°“ in lucem publicam prodit.

²⁾ Fuit statura procera, facie decora, capillo niveo, toto corporis habitu et compositione cuivis reverentiam instillans. Capitulo cathedrali domum olim Missionariorum Brzozoviae (post eorum abrogationem in publica substatione emtam), item pretiosum pectorale, smaragdus et adamantibus distinctum, cum annulo et catena aurea legavit, praeterca pro Anniversario, quod die obitus ejus absolvitur, mille aureos inscripsit. Nostris diebus nonnullis scandalum praebuit in lucem protracta ejus epistola pastoralis, anno 1790 occasione obitus Josephi II Imperatoris edita, qua defuncti pietatem laudat, et innovationes ecclesiasticas, ab ipso factas, non solum excusat, sed ex parte etiam justificat. Cum autem quivis actus humanus

juxta circumstantias illius, quo editus est, temporis metien-
 dus ac dijudicandus sit, meminerint quaeso rigidi censores:
 epistolam illam non ex ipsius episcopi calamo profluxisse, sed
 ipso mandante ab alio scriptam esse, et ante publicationem
 gubernii provincialis censurae subjici debuisse, quod, nisi sa-
 tis panegyricam reperisset, placetum regium denegasset, imo
 fors politicam tum eppi, tum Cleri Premisl, fidelitatem in sus-
 pitionem vocare non dubitasset. Quae Golaszewii de refor-
 mationibus imperatoris ecclesiasticis fuerint sensa, ex iis, quae
 suprallata sunt, satis superque patet; at, ut errores carpens,
 augustae errantis personae, semper parceret ejus, si non dis-
 positiones, saltem intentiones, aequi bonique faceret, non so-
 lum charitas christiana et coronato capiti debita reverentia,
 sed et peculiaris grati animi sensus, quo Josepho II ob sui
 ad episcopatum nominationem obstrictus fuit, tanto magis po-
 scere videbantur, ac monarcha ille moribundas plurima ex his
 quae contra jura ecclesiae ordinaverat, retractasse memoretur.

LIV. JOANNES

ANTONIUS Eques

P O T O C Z K I,

(lege „POTOCKI“)

E. P.

1826 — 1832.

Contemporanei:

Imp. Austr.	Rom. Pontif.
Franciscus I.	Leo XII † 1829.
	Pius VIII † 1830.
	Gregorius XVI.

Archi. Epp. Leop.

Andreas Aloysius Comes Ankwicz.

Joannes Anton. Potoczki, anno 1759 Elisabethopoli
 in Transylvania patre Armeno natus, absolutis in patria
 inferioribus studiis Leopolim ad Collegium Pantificium,
 directioni Theatinorum commissum, anno 1780 his ipsis
 diebus advenit, quibus defuncti AEppi, Venceslai Siera-
 kowski, funus celebrabatur. Sublato Theatinorum Colle-
 gio (1784) ad Seminarium generale transiit, eaq industria,
 eo progressu disciplinis sacris operam dedit, ut non so-
 lum ad positiones theologicas, pro more illius temporis
 publice defendendas, admitteretur, sed et Doctoris Theo-

logiae laurea decoraretur. Ordines sacros a Jacobo Tumanowicz, AEppo Armenorum Leop. suscepit, atq. mox provinciam Theologiae pastoralis alumnis r. g., ex Hungaria et Transylvania ad Seminarium generale Leop. adventantibus, Latio sermone explanandae, nactus, anno 1793 etiam dignitatem Rectoris magnifici C. R. Josephinae Universitatis Leop. consecutus est. Quum anno sequente 1794 dicta cathedra, eoquod nulli amplius alumni graeci ex Hungaria et Transylvania Leop. mitterentur, sublata fuisset, Potoczki cum dispensatione Sedis Aplicae ab Armeno ad latinum ritum transgressus, beneficium parochiale Żydaczowiae, ADioec. Leop., in circulo Stryjensi, obtinuit.

In hac statione noverat tam caesarei regiminis (cui praesertim anno 1809, quum exercitus M. Ducatus Varsoviae Galiciam hostiliter intrasset, probatum se reddidit), quam et Archieppi Leop. favorem gratiamq. sibi conciliare. Hic itaq. munus Decani foranei ipsi commisit, caes. regimen vero eum dignitate Canonici honorarii auxit, insignibus ordinis Leopoldini decoravit, equitum imperii Austriaci numero adscripsit, et ad opimum beneficium parochiale Stanislao poli praesentavit.

Hic ille, utpote iam 60imum vitae annum emensus, supremum diem se obituum esse censebat, at vero Francisci I Imp. benevolentia eum post fata Antonii Golaszewski ad capessenda Dioecesis Premisl. gubernacula evocavit, Eppumq. hujus ecclesiae nominavit.¹⁾

¹⁾ Nominatus 4 Febr. 1825, consecratione in ecclia Metrop. Leop. ab AEppo Andrea Ankwicz, assistentib. Cajetano Warterasiwicz, AEppo Armeno Leop., et Joanne Snigurski, Eppo r. g. Prem. accepta, die 19 Martii, (quae fuit Dominica Palmar) 1826 sollenniter installatus est. Pro concione dixit Franc. Siczewski Praeptus Jarosl., cujus sermo cum aliis ejus concionibus occasionalibus typis impressus est.

Quamquam aetate provecior (nimir. 66 annos natus) eppatum aggressus est, viribus tamen adhuc vegetus functiones pontificales crebro et lubens adimplebat, in reliquis vero pastoralibus officiis potissimum Vicarii generalis¹⁾ opera utebatur.

In ipsis pontificatus sui auspiciis anno 1826 magnum Jubilaeum (a mense Majo usq. ad finem Septembris durans), quod Leo XII orbi christiano concesserat cum clero ac populo devote absolvit, innumerae fidelium multitudini, ad eccliam cathedralem undique confluenti, Sacramentum confirmationis indefesse ministrans. Hoc ipso tempore collatis cum AEppo Leop. et Eppo Tinecensi consiliis, novum devotionis ordinem, novumq. Cationale introduxit.²⁾

¹⁾ Is fuit Franciscus Faygiel, Praeptus Capituli, eodem mune re jam sub Ant. Golaszewski scite perfunctus.

²⁾ Vid. Eplam ejus pastoraalem dd. 20 Maji 1820, in qua, sicut a Golaszewskio factum vidimus, in stabiliendo devotionis ordine ad mandatum caesareum provocatur. Adeo scil. Eppi potestatis sibi inhaerentis sensum amiserant, ut dum spiritua lia ordinarent, ad civilis potestatis, sine cujus annutu nil disponere licebat, auctoritatem provocare necessarium ducerent. En ipsa Eplae verba: „Bierzmy i ztąd nowy powod przywią zania i wdzięczności dla pieczołowitości Ojcowskiej o wsze lakie poddanych swoich dobro najjaśniejszego Cesarza i kró la, Pana naszego miłościwego, który w najtroskliwszem swem staraniu wszystkie potrzeby i pożytki ludow, od najwyższej Opatrzności powierzonych panowaniu Jego, obejmować ra czy. Jego to woli i urzędzenia jest dzieło. On sam w wysokiem swem świetle, którem Go ojciec wszelkiej świa tości obdarzył, uznał tego potrzebę, On sam w swojej rządowej władzy, którą nieograniczona moc nad moca mi w rękę Jego złożyła, przywieść je do skutku roz kazał i t. d. Hic ordo devotionis usque ad nostra tempo ra perdurat. Cancionale memoratum veteres cantilenas, at emendatas continet. In iis reformandis duumviri: Franc. Xav. Zacharyasiwicz, Cancus Leop. et Franc. Siczewski, Praeptus Jarosl. operam suam locarunt. At, quod S. Hierony mo in emendatione Versionis Vulgatae, hoc ipsis quoq. in hac reformatione accidit, ut paucis satisfacerent, a nonnullis etiam

Cunctis ecclesiis suae Dioecesis indulgentias Aplicas pro decennii spatio propriis impensis impetravit. Taxas causarum, Cancellariae eppali obvenientes, condonabat et alias, oblata opportunitate, erga pietatis instituta et egenos liberalitatem minime postremam ¹⁾ exercebat.

Ecclesias circuli Premisl., demto Decanatu Jaworov. personaliter visitavit, confraternitatem Premisl. Rosarii B. M. V. ex ecclesia Minoritar. conventual. ad ecclesiam cathedral. transtulit.

Sub ejus Praesulatu Conventus Carmelitarum discalceatorum in Zagorz sublatus fuit. Gallia, Belgium et vicinum Poloniae regnum, Russiae Imperatori subjectum, motibus bellicis concussum est, simul morbus, antehac his in terris penitus ignotus, choleram medici vocant, totam fere Europam peragravit. ²⁾

Viridis ejus senectus plures adhuc vitae annos portendere videbatur, at malum inveteratum, et immedicabi-

---

heterodoxiae insimularentur. Sic evenit, ut emendatio eorum, quantumvis a Consistoriis approbata et praescripta, usum generalem non obtinuerit, et in plerisque ecclesiis antiquus textus hucusque retentus sit.

¹⁾ Non est mirandum, eum initio eppatus sui hospitalitatem et munificentiam antecessoris imitari non potuisse; nam de eppatu nec somnians Żydaczoviae et Stanislao poli lautius vivebat, proventusque cujusvis anni in opera hospitalitatis ac charitatis erogabat. Unde eum praeter spem eppus factus, notabili sumtui, cum hac promotione conjuncto, impar, aces alienum contrahere debuisset, anxietate cruciabatur, ne qua aetate provecior, forte ante debitorum exsolutionem fati succumberet. Exactissima ergo parsimonia tantum colligere festinabat, quantum debitis restituendis sufficeret. Ubi vero ex hoc vado emersit, lautius vivere coepit, et effusiori liberalitate in egenos utebatur. Ejus opera conatuque institutum pauperum Premisliae revixit, cujus directione usq. ad vitae exitum occupabatur.

²⁾ Anno 1831 haec epidemia in dioecesi a dimidio mensis Maji usq. ad initium Augusti grassabatur, multosq. sacerdotes, aegrotis Sacramenta ministrantes, sustulit.

le (renum calculus) subito tanta vehementia prorupit, ut intra breve tempus, quo dolores acutissimos exantlavit, dierum ipsius cursum succiderit.

Obiit 16 Maji 1832, et in ecclesia cathedrali sepultus est. ¹⁾

¹⁾ Exequias funerales celebravit AEppus Leop. And. Ankwiez cum Eppo r. g. Joanne Snigurski. Nec dives nec egenus obiit. Varia legata diversis personis inscripsit, quae, nescio qua de causa, hucusq. effectu caruerunt. Rei oeconomicae haud adeo gnarus fuit, nec bona mensae eppalis, excepta clave Radimnensi, unquam vidit. At non caruit doctrina, Latioq. idiomate non ineleganter scripsit. Calluit quoque linguam Hungaricam et Armenicam, utrique genti perquam addictus, Gallicam et Italicam intelligebat, Polonico et germanico sermone imperfectius utebatur. Caesareo regimini fidelissimus publicos officiales, qua Imperatoris organa, et personas militares, qua praecipua throni fulera, impensius venerabatur, promptamq. hospitalitatem in utrosque exercuit. Temperamenti erat sanguinici, facile in iram, at minime diurnam excandescens, ideo domesticis et Clero saepe vehementia sua molestus erat, cumq. insuper ea, quam eppalis dignitas sibi deposcit, morum elegantia haud polleret, corporis forma minus venusta a natura praeditus esset, ac linguam hujatis gentis vitiose pronunciaret, utique lacunam, morte Antonii Golaszewski ortam, condigne explere non valebat, ac minus, quam de caetero bona ejus indoles meruerat, aestimabatur amabaturque. Facies ejus typum referebat Orientalem, oculo dextro erat captus, capillamentum (perucca), quo calvitii causa utebatur, eum, alioquin minime formosum, amplius deformabat.

LV. MICHAEL

THOMAS

KORCZYŃSKI,

STEM. SAS.

E. P.

1834 — 1839.

Contemporanei:

Imper. Austriae

R. Pontif.

Franciscus I † 1835.

Gregorius XVI.

Ferdinandus I.

Archi-Epp. Leopol.

Franc Xav. Luschin 1835 ad Sed. Metrop.

Goricien. translatus.

Franc. de Paula Pistek.

Michaël Korczyński die 13 Decemb. 1784 in villa Tarnawiec, circ. Tarnov., parochiae Książnicensis, parentibus nobilibus Jacobo Korczyński et Francisca Kopcińska natus, studiis elementaribus Sanoci, gymnasialibus Premisliae, philosophicis Leopoli absolutis, Seminarium generale Leop., qua alumnus Dioec. Prem., (ad quam e nativa Tarnov. juvenis cum parentibus commigraverat) ingressus, et primum annum Theologiae ibidem emensus est.

Postea ad C. R. Convictum susceptus reliqua studia theologica in C. R. Universitate Viennensi complevit. Ibidem 13 Januar. 1808 ad S. Presbyteratus ordinem promotus anno seq. 1809 gradum Doctoris S. Theologiae adeptus est. 1)

Vitae publicae stadium ingressus usque ad 1am Martii 1812 munere Catechetae C. R. Gymnasii Premisljen., Secretarii Consistorii, et Procuratoris Capituli functus est. Tum beneficium in Zgórsko, circ. Tarnov., patronatus Maximil. comitis Tenczyn Ossoliński, obtinuit, unde anno 1817 ad Canonicatum, 1818 ad Scholastici, anno 1820 ad Decani dignitatem in Capitulo progressus est, ita tamen, ut inspectionem scholarum primariarum, deficiente Scholastico, usque ad annum 1827 continuaverit. Toto temporis tractu ab anno 1817 usq. ad 1834 res Capituli, qua Procurator, bis vero bona mensae eppalis Sede vacante, scil. 1824—1826, et 1832—1834 qua Administrator temporalium per Capitulum electus, direxit.

Cum Vindobonae studiis vacaret singularem benevo-

1) Occasione hujusce promotionis positiones quasdam ex historia eccles. et jure canon. defendit, principiis quidem Febronianis, tunc in scholis Austriacis dominantibus, consentaneas, at S. Sedis Aplicae juribus et auctoritati ecclesiae adversas e. g. ex Historia eccles. thes. 5: „Monarchicae olim RRor. Pontificum potestati principum imbecillitas, aevi ignorantia, bella „intestina, Pontificum prudentia politica, et multa alia et originem et incrementum dedere.“ Thes. 6: „Quae R. Ptfci per „Caroli M. donationem civilis obtigit potestas, vasalliticae speciem indubie praese tulit.“ Ex jure eccles. thes. 2: „Jus „placeti regii omni principi etiam circa bullas dogmaticas competit. th. 3.“ Potestas R. P. monarchica non est. th. 4. „Neq. jus unitatis conservandae ecclesiae Romanae „tam arcte inhaeret, ut in aliam, communi necessitate vel utilitate ita exigente, transferri non possit.“ Thes. 5: „Ecclesiae non est, impedimenta, scholis dirimentia dicta, nec „soliis Sacramenti respectu, statuere.“

lentiam supradicti Josephi Maximil. comitis Ossoliński, viri doctissimi, bibliothecae C. R. Praefecti, et instituti litterarii, quod sub nomine ejus Leopoli floret, fundatoris, porro Innocentii Franc. Lang, C. R. convictus directoris, postea consilarii aulici, ac supremi Gymnasiorum in imperio Austr. directoris, sibi conciliavit, Premisliae autem cum Andrea Comite Cetner, in suburbano praedio Bakuńczyce degente, familiaritatem contraxit.

Horum suffragio variis proceribus, influxu in aula gaudentibus, optime commendatus, post fata Joannis Potoczki ad vacantem eppatum Premisl. evectus est.¹⁾

In ipso muneris pastoralis aditu gravi morbo (pertinaci alvi fluxu), e quo nunquam penitus convaluit, adeo tentatus est, ut vix inthronizationis sollempnia, nec nisi compendiario modo, adimplere potuerit. Refocillatis paululum viribus Decanos foraneos ad se congregavit, quibuscum de reformandis cleri moribus consilia sollicitè contulit.

Ut beneficia tenuiter dotata et a longo tempore vacantia pastoribus provideri possent, sua apud c. r. regimen interventione procuravit, ut octoginta hujus categoriae beneficiis curatis ad primitivam foundationem modicum additamentum e fundo religionis adjiceretur.

Augendi sacerdotum numeri studiosus apud C. R. Gubernium, ut aedes Seminarii ampliaretur, et scopo suo conformius adaptaretur, instare non destitit, precibusq et

¹⁾ Fama fert jam post obitum Ant. Golaszewski de eo ad eppatum provehendo actum fuisse, sed Romam, ob theses commemoratas ejus nominationi restitisse, donec ipsi suspiciones, inde enatas, ope PP. S. J. dissipare contigit. Nominatus est decreto caesareo dd. 13 Mart 1834, consecratus Viennae 17 Aug. 1834 a Vincentio Eduardo Milde, AEppo Vindob., suo quondam praeceptore, inthronizatus die suo onomastico, 29 Septemb. 1834.

persuasionibus suis tandem effecit, ut fabrica illa decerneretur, quae tamen ipso vivente non ultra primae aedificiorum delineationis (sciagraphiam vulgo dicunt), et praeviae sumtuum computationis stadium progressa est.

Ecclesiae cathedralis reparationem pari assiduitate urgens obtinuit, ut laminae at perstillantia templi et turris tecta resarcirentur, ac organum novum, dignitati hujus basilicae convenientius, compararetur. Ipse quoque tum linteamenibus ac vestimentis sacris, tum imaginibus,¹⁾ Vienna advectis, sponsae suae decori consuluit.

Dotationem Capituli meliorem reddere, ejusq regulationem, ab anno 1787 pendentem, ad optatum finem perducere, ipsi, quantumvis ferventer conanti, minime successit.²⁾

Parochiam Lancutensem, a longo tempore Rectore carentem, et per PP. S. J. in spiritualibus administratam obtento Sedis Aplicae assensu, e saeculari in regularem mutavit, ac praefatae Societati stabiliter tradidit. Viceversa beneficium regulare in oppido Leżaysk, extincto ultimo Praeposito Canonicorum SS. Sepulchri Hierosol., in saeculare convertit.

In oppido eppali Jasliska montem pietatis fundavit.³⁾

¹⁾ Huc pertinent imagines SS. Trinitatis et S. Annae, quae in altaribus lateralibus navis ecclesiae ad utramq partem cernuntur.

²⁾ Decretum dd. 13 Decemb. 1787 (de cujus tenore vide sub Golaszewski) finalem decisionem Imperatoris respectu dotationis Capituli et Cleri inferioris pollicetur. Hoc promissio nixi Golaszewski et Potoczki apud aulam instabant, ut bona Carmelitarum exalceatorum Conventus olim Premisl., dein Zagoriensis, augendae Capituli doti impenderentur. Hanc propositionem Korezyński Viennae personaliter fervidissime suffulsi, quin tamen voti campos factus sit.

³⁾ Pro ejus fundatione Sumam 500 fl. CM. destinavit.

Cum oppidi Brzozov. incolis litem quoad certa jura habuit,¹⁾ cujus exitum morte praeventus non vidit.

Licet viribus corporis imbecillis, animo tamen semper valens, negotiis curiae eppalis personaliter gnavam operam dabat, functiones pontificales studiose adimplebat, verbum divinum praedicabat,²⁾ quotannis certam partem dioecesis visitabat, et abusus deprehensos funditus extirpare adlaborabat.

Oeconomiae peritus statum bonorum eppalium meliorem reddere satagebat, variaque eo respectu proposita formabat,³⁾ quae morte intercedente effectum caruere.

Inter varias occupationes, quibus et ante eppatum et in eodem distrahebatur, quidquid supererat otii, litteris impendebat,⁴⁾ et clerum quoque suum ad studia, sacra praesertim, diligenter tractanda animabat.

1) Oppidani isti jus propinationis sibi competere asserentes, praetorium (ratusz), quod Eppus reparare coeperat, tumultu facto, demoliti sunt. Inde processus criminalis ortus, quem tamen Eppus morti proximus et laesoris injurias condonans, suppressi petiit.

2) Sermo ejus sub respectu oratorio non excellebat, nam et voce firma destituebatur, et pronuntiatio a monotonia non fuit libera. At doctrinam sanam, cum simplicitate evangelica modo ad captum populi accommodato exponebat, auctoritatemque pastorem cum paterna benevolentia sociabat.

3) Inter alia consilium concepit, residentiam eppalem Premisliae ampliandi, novam partem occidentem versus ad vetus aedificium addendo. Summe dolendum est, quod fata hujusmodi consilium irritum reddiderint, nam domus eppalis angustior sane est, quam ut destinationi suae hoc tempore condigne respondeat.

4) Plures extant incubationum ejus fructus, et quidem

a) krótka grammatyka języka polskiego.

Dum supremi per Dioecesin scholarum inspectoris munere fungebatur, juvenus nulla sermonis patrii institutione fruebatur. Indigne ille hoc ferebat, unde apud C. R. Regimen, ut huic incommodo obviaretur, tandiu institit, donec ei necessitatem studii linguae vernaculae in scholas elementares introducendi

Obiit Premisliae 8va Octobris 1839,¹⁾ et prout mandaverat, in publico coemeterio tumulatus est.

persuaserit. Obtena respectiva concessione hanc brevem grammaticam, principiis Onuphrii Kopezyński superstructam, in usum scholarum concinnavit, quae, si alio, eoque philologico merito careat, certe tamen sincerum auctoris conatum, necessitati pridem agnitae satisfaciendi, et studia juventutis expeditiora reddendi, commendat.

b) Ksiądz Pleban, czyli wizerunek dobrego dusz pasterza Ign. Wal. Heggelina, plebana w Warthausen. Pierwotwor niemiecki J. M. Sailer na polskie przełożył X. Mich. Korczyński, Dziekan kated. Przem. Lwów 1821. 8°.

c) Katechizm dla dzieci wiejskich ku wygodzie parochow spisany przez X. M. K. 2 tomy. Lwów 1823.

d) Jacoba Benigna Bossueta wykład nauki katolickiej, z francuzkiego. Lwów 8°.

e) Inde ab anno 1833 edere coepit opusculum theologicum periodicum s. t. „Przyjaciel chrześcijańskiej prawdy“ quod etiam qua eppus, adscitis de clero collaboratoribus, usque ad obitum suum (1839) continuavit. Post fata ejus anno 1840 adhuc 4 fasciculi prodierunt, dein vero, cum ejus successor instituto non faveret, opusculum interruptum est.

1) Cum mense Junio 1839 finita visitatione Decanatus Glogov. respirii causa ad curiam Brzozov. divertisset, ibi intestinorum inflammatione correptus est. Morbus in primo stadio neglectus, aut potius sinistre tractatus, in cancerum ventriculi degeneravit, et lethalis evasit. Bimestri tempore Brzozoviae, inter dolores et angores, exacto, Premisliam transvahi importune postulavit, ut si divinae Providentiae eum ex hac statione avocare placuerit, in medio cleri sui cathedralis animam efflare posset. Mediis Septembris transportatus potius quam transvectus, cum a Patre Spirituali Seminarii de periculoso statu suo admonitus esset, bona fortunae inter cognatos distribuit, sacrisque mysteriis rite procuratus, Clero civitatis, lectum ejus cum lacrymis circumstanti, tenerrime valedixit, inimicis offensarum veniam fecit, ac paulo post aetatis anno 55 in Domimo obdormivit. Capitulo 2000 fl. CM. pro Anniversario reliquit, quod die ejus fatali absolvitur. Cum autem ob causam supra indicatam nulla post eum massa superesset, e summa illa, quam Capitulo dederat, a C. R. Regimine titulo variarum praetensionum non parum decerptum est. Funus ejus cum Clero cathedr. Eppus gr. c. Joan. Snigurski, ejus quondam condiscipulus, peregit.

Fuit statura corporis plusquam mediocri, facie venusta et rubicunda, capillo cano, complexionis delicatae, et ad infirmitates abdominis dispositae, hinc facile irritabilis, cibi somniq parvus. Eo non obstante laboris fuit tolerantissimus, et licet officialem haberet, cuncta propriis oculis cernere, iudicioq proprio moderari voluit. Ingenio acri ac penetrantissimo, memoria perquam fideli gaudebat. In moribus comis, cunctis affabilis, praecipuo amore clerum suum cathedralem complectebatur, quem frequentius mensae suae adhibere, patrocinio suo tueri, et in necessitatibus, praecipue in infirmitate, non tantum consilio, sed et pecunia juvare solebat. Ita excellentibus animi ingeniiq dotibus paucos naevos abunde compensantibus, vere amabilis fuit. Vitio ei vertitur, quod pacem cum Ruthenis perturbaverit. At num juste hac in parte culpatur, eoquod in questionibus transitum a ritu graeco ad latinum concernentibus bullae Benedicti XIV „Etsi pastoralis“ insistere voluerit, quam etiam CR. Regimen his in rebus pro norma haberi disposuit? An ut pacis turbator spectandus est, quoniam morem epporum Hungariae secutus in Schematismo dioec. praeter Catholicos r. l. etiam numerum Catholicor. r. g. poni curavit? An serio dici potest, eum hoc actu graeco-Catholicos suae jurisdictioni subditos declarasse? An quia in opere suo theolog. sententiam nescio cuius auctoris Galliei allegavit: „nisi sacerdotes vitam coelibem agant, fideles ipsis conscientiae suae vulnera cum plena fiducia nudare haud posse“ ideo clericos uxoratos Graecorum ignominia affecisse putandus est? Talia autem sunt pleraq capita gravaminum, quae contra eum cum tanta indignatione et tanto strepitu prolata sunt.

Monumentum illius in Eccla cathed. Prem.
hac inscriptione insignitum est:

D. O. M.

Michaëli Thomae Korezyński, S. T. D. *Eppo Premisliensi Pio antistiti, zeloso pastori, patri dilecto, clerus Dioec. in perenne doloris ac aestimationis monumentum cum lacrymis pos. Natus Id. Dec. 1784 Denatus 8 Id. Oct. 1839. Memoria sit in benedictione.*

LVI. FRANCISCUS

XAVERIUS de ABGARO

ZACHARYASIEWICZ

E. Pr.

1840 — 1845.

C o n t e m p o r a n e i :

Imper. Austriae.

Rom. Pontif.

Ferdinandus I.

Gregorius XVI.

AEpp. Leopol.

Franc. de Paula Pistek.

Franciscus Xaver. Zacharyasiewicz Stanislaopoli in Galicia, parentibus Armenis, e Bucovina originem ducentibus, natus, studiis inferioribus in patria civitate, philosophicis in CR. Josephina Universitate Leop. absolutis, qua alumnus rit. Armen. Seminarium generale Leopol. intravit. Anno 1795 Presbyter. ordinatus et ecclae archicathedr. r. arm. qua Vicarius applicatus est. Anno 1806 Canonicatum penes dictam ecclesiam obtinuit, et in Academia Leop. Doctoris in Theologia gradum adeptus est. Jam prius in facultate theologica varias cathedras vacantes qua Professor substitutus occupaverat, anno vero 1800

munus actualis Professoris historiae ecclesiasticae obtinuit, quod usq. ad annum 1817 gessit.

Anno 1812 ritum armenum cum latino commutavit, quo facto favente Joanne Hoffman, Praepto Metrop., qui Sede AEppali vacante Archidioecesim in spiritualibus administrabat, inter Assessores ac Referendarios Consistorii Metrop. r. l. connumeratus fuit.

Anno 1816 Canonicatum in eccla Metrop. r. l. accepit, et C. R. Gymnasiis per Galiciam inspicendis qua Director centralis praefectus est. Anno 1826 Universitati Franciscae Leop. Rector magnificus praefuit, 1830 in Collegium statrum regni Galiciae qua Deputatus ac Referendarius assumtus est. Anno 1831 in Capitulo Metrop. ad dignitatem Custodis ascendit, sequenti anno 1832 a Gymnasiorum inspectione liberatus, Director studii theolog. in CR. Universitate Leop. renunciatus, paulo post dignitate C. R. Consilarii gubernialis auctus est.

Sub Archieppatu Andreae Aloysii Com. Ankwiez, cujus peculiari fiducia gaudebat, difficillima Consistorii negotia magna dexteritate superabat, post transitum vero dicti Archipraesulis ad Sedem Metropolitan. Pragensem (1834) Archidioecesim Leop. qua Vicarius Capitularis in spiritualib. administravit, quod munus ei anno seq. 1835 post translationem AEppi Francisci Xav. Luschin (cujus Vicarius generalis fuit), ad cathedram Metropolitanam Goriciensem, iterate concreditum est.

Mox hoc ipso anno 1835 in locum Francisci de Paula Pistek, ad AEppatum Leop. promoti, a Ferdinando I Imp. d. 2 Sept. Eppus Tarnov.¹⁾ et quinquennio

¹⁾ Inter merita ejus circa hanc Dioecesim illud primum locum obtinet, quod Seminarium dioecesanum cum studio theolog. Tarnoviae introduxerit, apteque regulaverit.

(non tamen integro) in hac sede transacto, d. 16 Martii 1840 Eppus Premisliensis¹⁾ nominatus est.

Etsi grandaevus, utpote jam fere septuagenarius, hujus Dioecesis gubernacula capessiverit, nihilominus tamen cum satis viridi senecta gauderet, nihil activitatis sedulitatisq. in munere pastorali unquam deesse passus est.²⁾

Antecessoris³⁾ sui vestigiis insistens Seminarii fabricam apud C. R. Gubernium enixe ursit, cui etiam anno 1843 manum adpositam vidit, ast finem operis 1846 absoluti, spectare ipsi datum non fuit. Interim tamen statuta hujus instituti reformavit, quae a C. R. Regimine ratihabita eidem etiamnum pro norma serviunt.

Capitulum cathedrale ejus precibus apud S. Sedem Apl. interpositis acceptum refert privilegium, quo Praeposito, pro tempore existenti, usus pontificalium est concessus.⁴⁾

Sub ejus eppatu institutum temperantiae ad hanc dioecesim introductum est,⁵⁾ cujus adminiculo multi gulae

¹⁾ A Gregorio P. XVI confirmatus, die 11 Octob. 1840 primum ingressum ad eccliam cathedr. cum magna pompa peregit.

²⁾ Ante meridiem singulis diebus legendis variis expeditionibus ad Consistorium undique appellentibus, tum elaboratis Referentium trutinandis scrupulose occupabatur. Pontificales functiones nunquam praetermisit at a concionando propter oculorum lippitudinem ac virium debilitatem abstinuit. In visitationibus tamen canonicis, quas singulis annis verno tempore assumebat, etiam verbum divinum ab altari praedicabat.

³⁾ Mentione dignum est, eum fuisse magistrum immediati sui decessoris Mich. Korezyński, discipulum vero mediati, Joannis Potoczki.

⁴⁾ Vid. bullam Gregorii P. XVI dd. Romae 17 Decemb. 1842 in Archivo Consistorii repositam.

⁵⁾ Vid. ejus eplam pastoraalem dd. 8 Octob. 1844 ad Clerum et populum Dioeceseos et instructionem ad parochos directam qua monet, ut ad dictam societatem accedentes, se vel ad omnimodam a spirituosis abstinentiam, vel saltem ad moderatum eorum usum obstringant.

dediti ab hoc turpi vitio sanati, alii ab eodem cum magno animae suae, valetudinis et rei familiaris emolumento praeservati sunt.

Anno 1843 Augustiss. Ferdinandus I eximia Zachariasievii in utramque rempublicam merita benevole considerans, eum inter intimos status et aulae consiliarios cooptavit.

Plura operandi mors festina, die 12 Junii 1845 subsecuta, occasionem abstulit. ¹⁾

Fuit vir doctus, in labore etiam in postrema senectute assiduus, cujus etiam monumenta typis impressa prostant. ²⁾

Jacet in publico coemeterio, ³⁾ in ecclesia cathedrali vero modestum monumentum ejus memoriam conservat, addita sequenti epigraphe:

¹⁾ In visitatione ecciae Sokolov. Circ. Resso. subito, ut fertur, aquae gelidae haustu, pulmonum inflammationem contraxit. Curationis causa Premisliam reductus, hac ipsa die, qua domestica limina repetiit, paralysi pulmonum suffocatus est.

²⁾ Conciones occasionales et festivales ab eo variis temporibus habitae Leopoli 1844 in 8vo typis prodierunt. Inprimis historicis studiis oblectabatur, et antecessorum suorum res gestas cognoscendi avidus erat. Hinc MStum s. t. „Vitae epporum Prem.“ in Archivo Consistorii repertum, Viennae 1844 typis Mechitaristicis edidit, additamentis suis auctum. Valde dolendum est, quod senio gravatus et oculis lippus operi huic majorem perfectionem donare haud valuerit. Etiam pagellae litterariae ab instituto Ossoliniano Leopoli editae varios tractatus, historici potissimum argumenti, ab eo concinnatos, continent.

³⁾ Justa ei persolvit Eppus loci graecus Joan. Snigurski, ejus quondam discipulus. Fuit statura medioeri, facie fusca, fronte alta, oculis solito convexioribus, naso longo et adunco, capillo nigro et arrecto, vix hinc inde canitie adperso, lingua parumper blaesus. Praeter multiplicem doctrinam, amplam habuit experientiam cum firma memoria. In rebus gerendis multum erat versatus, in conversatione jucundus, at justo verbosior, hypercriticus, et non sine gravitatis praejudicio facetus.

Sanguinico-cholerico temperamento praeditus saepe sine debito ad tempus, locum et personas respectu in iram clamorosa erumpebat, quae tamen praecocis turbinis instar mox defervescebat. Substantiae suae cognatos haeredes scripsit, Capitulis Premisliensi et Tarnoviensi millenos flor. MC. pro Anniversariis legavit. Sponsae suae Prem. praeter apparatus pontificales lampadem pensilem, quae in Presbyterio cernitur comparavit. Bibliothecam suam in 3 partes dividi jussit, cujus unam instituto Ossoliniano, alteram bibliothecae Univers. Leop., tertiam Seminario Premisl legavit.

D. O. M.

Piae memoriae Francisci Xav. de Abgaro Zacharyasiewicz S. T. D., S. C. R. Aplicae Majestati ab intimis consiliis, post Cancatum ecclae Metrop. Leop., quadrienemque eppatus Tarnoviensis procurationem Episcopi r. l. Premisliensis, aetate, doctrina, prudentia, egregiis in utramq rempubl. promeritis venerandi. Natus A. R. S. 1771 VIII Id. Decemb. Denatus A. D. 1845 prid. Idus. Junias. Sedit annos 4 menses 7. Cui pax perpetua sit in luce Sanctorum.

LVII. FRANCISCUS
XAVERIUS
WIERZCHLEJSKI

ARM. BERSZTEN.

E. P.

1846 — 1860.

C o n t e m p o r a n e i :

Imp. Austriae	Rom. Pontif.
Ferdinandus I, post ejus abdicationem (1848):	Pius P. IX.
Franciscus Joseph I.	

Archi. Epp. Leop.

Lucas Baraniecki 1849—1858.

Fran. Xav. Wierzechlejski anno 1803 in villa familiae suae Poręba, Circ. Sandecen., nobili genere natus, prima studia Sandeciae, Gymnasium Tarnoviae, Philosophiam Leopoli, S. Theologiam Viennae, qua alumnus C. R. Convictus cum eminenti progressu absolvit.

Anno 1826 S. Presbyteratus ordine pro Dioecesi tunc Tinecensi (nunc Tarnoviensi) initiatus, ab Ordinario suo, Gregorio Thoma Ziegler, pro uberiori in sacratori-

bus disciplinis cultura ad c. r. presbyterale institutum, quod Viennae ad S. Augustinum floret, missus est.

Hic theologica studia pro obtinenda doctoratus laurea maturius profundiusq; tractare coepit, at mox eorum cursum interrumpere coactus fuit. Quum enim anno 1827 pro Religiosis S. Francisci de observantia in monasterio Calvariensi studium theologicum erigeretur, cumq; hic ordo presbyteris, qui lectorum munere fungi possent, caret, id officii clericis saecularibus committi debuit, atq; ita Franciscus noster, qui in Academia Viennae examen rigorosum e studio bibl. cum applausu superavit, in dicto instituto regulari Professor S. Scripturae utriusq; testamenti constitutus est. Institutum istud, ab origine domesticum, et pro PP. Bernardinis unice destinatum, mox ad omnes Religiosos provinciae Galicianae (exceptis Jesuitis) extensum, et e coenobio Calvariensi Leopolim translatum est, qua occasione etiam Franciscus noster cum eodem ad dictam Metropolim commigravit.

Quum in oppido Gologory, circ. Zloczov., ad mensam Conventus Leop. Ord. S. Dominici pertinente, beneficium parochiale vacare contigisset, FF. Praedicatores grati pro laudabili opera, in erudiendis clericis sui ordinis locata, ipsum 1834 Consistorio AEppali Parochum praesentarunt, quo munere usque ad anno 1845 fungebatur, volente memorato Consistorio simul Decani foranei, et Scholarum popularium inspectoris munia adimplens.

Anno mox fato 1845 a C. R. Regimine ad Canonatum penes ecclesiam Metrop. Leopoli. praesentatus. Scholastico aetate et debilitate impedito, inspectionem omnium scholarum popularium in Archidioecesi suscepit.

Necdum integro anno ab hac promotione transacto Ferdinandi I Imp. gratia ipsum ad eppatum Premislien-

sem, post obitum Francisci Zacharyasiewicz vacantem, exivit (1846).¹⁾

Ejus praesulatus gravissimis eventibus, ast quoad maximam partem funestis plenus fuit.

Anno 1846 in Galicia insurrectio contra C. R. Regimen attentabatur, plebe vero hujusmodi ausibus non favente direptio bonorum nobilitatis cum horribili ejusdem laniena subscuta est. Equidem haec catastrophe nominationem Praesulis nostri paucis mensibus antecessit, at consecraria ejus (plebejorum contra nobiles exasperatio et mutua diffidentia) toto episcopatus ejus tempore perdurabant.

Mense Februario 1848 revolutio in Gallia eo effectu erupit, ut exauctorato rege potestas regia abrogaretur, ac publica proclamaretur. Hoc veluti signo dato in plurimis Europae continentalis monarchiis motus vehementissimi concitati sunt. Viennae in Austria mense Martio juvenus litterarum studiosa et cives varias libertates, quin totius systematis, quo imperium haecenus administrabatur, abrogationem, et novae, recentibus ideis consentaneae regiminis formae adaptionem, importune postularunt.

Annuit benevolus Imperator Ferdinandus, a sanguinis profusione toto animo abhorrens, novamque, ut vocant, monarchiae constitutionem sponndit, pro qua concinnanda mense Julio 1848 generalia imperii comitia

¹⁾ Accedente confirmatione Pii P. IX die 4 Oct. 1846 in ecclia Metropolit. Leop. per p. m. Cyrillum Stefanowicz, Arch. Eppum Leop. rit. arm. assistentibus Joanne Marcellino Gutkowski, Eppo Podlachiae, et Gregorio Jachimowicz, Eppo Pompejopolitano, Suffraganeo Metropolitae Halicien. r. g., consecratus fuit. Die 4ta Novembris Premislum venit, et d. 8a Novemb. 1846 ex ecclesia Minoritar. Conventual. ad eccliam cathedr. festive deductus ac inthronizatus est.

Viennam convocavit. At motos fluctus componere arduum erat, siquidem luxuriantia ingenia continuo novas concessionis armatis precibus postulabant.

Regnum Lombardo-Venetum, item Hungariam belli civilis flamma corripuit, quin et in ipsa Austria aliisq. provinciis tumultus periculosissimi orti sunt, armorum vi aegre suppressi.

Tantis calamitatibus obrutus Ferdinandus I Imp. imperio se abdicavit, et nepoti e fratre, vixdum ex ephebis egresso, Francisco Josepho I solium coronamque cessit cui, comitiis solutis, turbines istos aliquatenus pacare successit.

Temporibus adeo inquietis, hominum opinionibus studiisq. in tot factiones distractis, ei qui vitae publicae curriculum intravit, aequam ubique mentem servare, et inter tot scopulos inoffenso pede detransire, perquam difficile est. Non ergo mirandum est Praesulem nostrum, cui concivium fiducia anno 1848 legationem ad aulam, demandavit quiq. deputatus in comitiis tum Viennae tum Cremsiriae sedit, cunctis satisfacere non potuisse, ejusq. agendi rationem pristino rerum ordine restituto non omnibus probatam acceptamque fuisse. Id sane optima intentionis sibi conscium summo moerore non poterat non afficere.

Quo tempore Austriae imperium ita periclitabatur etiam Sedes Aplica non minus vehementi tempestate exagitabatur. Pius P. IX, qui 1846, Gregorio XVI successerat, vir vere Apostolicus, princeps vere humanus ac liberalis, multa proprio motu subditis concessit, quae decessores constanter negaverant, sed factio libertinorum, nullis concessionibus acquiescens, temporali Pontificis dominationi exitium juravit, et adversus optimum Pontificem seditio nem movit, contra quam ipsi in fuga salutem querere opus erat (1849). Rebellionem haec Gallorum armis sopita,

Pius IX Romam rediit; at in his omnibus nondum furor Domini aversus est, et adhuc manus ejus extenta! Factio libertinorum, patrocinate regno Subalpino, eo assidue collimat, ut summum Pontificem, jam pluribus et ditissimis provinciis violenter spoliatum, temporali potestate prorsus exuat, omnesq; Italiae terras sub uno sceptro coadunet, donec opportunum reipublicae proclamandae momentum venerit. At hominum viae non sunt Dei viae! Heroica Pii IX mens nullis periculis cedens, in eo omnem spem reponere non cessat, qui potens est dissipare machinationes Achitophel, et destruere omnem altitudinem, efferentem se adversus consilia Altissimi.

Ut autem ad viciniore redeamus, in Austria, etsi prima regenerationis tentamina irrita ceciderint, rebus internis liberaliter reformandis serio adlaboratum est. Labores subditales anno 1848 aboliti sunt. Mox eandem sortem decimae et messalia cleri subierunt. Compensatio pro laboribus et praestationibus subditorum debito publico adscripta, percipientibus vero syngraphe debitoreae, census 5 fl. a centum ferentes, extraditae, quarum certa pars bis singulis annis sortitione facta, juxta valorem nominalem ita exsolvitur, ut intra 40 annos totum debitum dispunctum iri spes sit. Auctis ob postrema bella status debitis, obligationes illae, ut vulgo dicitur, indemnisautes quibus etiam obventiones ecclesiarum pro decimis manipularibus et ammonis in grano (vulgo „mészne“) exsoluatae sunt, pretium instabile, et in regula nominali multo inferius habent, sed valet hic idem, quod majoribus nostris olim occasione emissionis thymphorum dictum est: „Dat pretium servata salus, potiorq; metallo est!“

Non minorem sollicitudinem quam bonis privatorum ab oneribus inhaerentibus emundandis C. R. Regimen rebus ecclesiasticis impendere coepit. Ex quo Franciscus

Josephus I, imperii habenas capessivit, longe quam antea liberalior ecclesiam, ejusq; ministros tractandi methodus adoptata est. Plurimis Josephini systematis reliquiis eliminatis ecclesiae catholicae in spiritualibus autonomia redita, et ut opus, laudabiliter coeptum, laudabilius terminaretur anno 1855 inter Augustissimum Imperatorem et S. Sedem Applicam conventio inita est, qua ad evitandas inter utramq; rempublicam collisiones et discordias, certae normae generales pro rebus ecclesiasticis mutuo consensu definitae sunt.¹⁾

Sed jam ad activitatem Praesulis nostri in eppatu suo veniamus.

Nil ipsi magis cordi fuit, quam ut avitam gentis nostrae pietatem et morum simplicitatem conservaret, et ubi collapsa est, instauraret. Ideo functiones liturgicas sollemnius peragere consuevit, ac inprimis cultum erga B. V. Mariam²⁾ latissime promovere studebat. In visitandis ec-

¹⁾ Conventio haec die natali Augustissimi Imperatoris 18 Augusti 1855 per delegatos utriusq; partis, Michaël. Cardlem Viale-Prela, SS. Dni N. Pii P. IX apud aulam Caesaream Pro-Nuncium, et Josephum Othmar. de Rauscher, AEppum Viennen. signata fuit. Ut omnes vere Catholicos, sic in specie Praesulem nostrum eventus iste intimo gaudio affecit. At, proh dolor! tam intra Austriam, quam extra in terris confoederatiosis Germanicae, permulti, qui se ut libertatis populorum assertores gerunt, contra hoc concordatum calamos linguasq; aecerunt, quorum cavillationibus scite respondit auctor operis: „Studien über das österr. Concordat vom 18 Aug. 1855. Wien 1856 in 8°.“ Mirum sane est, viros, qui se ut libertatis vindices venditant, et pro eo quod justum aequumq; est, contra quameunq; violentiam et oppressionem certamen sustinere asseverant, systemati Josephino applaudere! Praesenti quo libellus noster prelum subit, momento, conventio illa, sollemnissima sanctione nihil obstante, jam antiquata est!

²⁾ Postquam d. 8 Decemb. 1854 a SS. D. N. Pio P. IX immaculata Conceptio B. M. V. dogmatice definita est, Praesul noster more eccliarum Italiae mense Majo quotidianam devo-

clesiis, ¹⁾ consecrandis templis, ²⁾ praedicando tam in ecclesia cathedrali, quam per Dioecesin occasione visitationum canonicarum, verbo divino, ³⁾ in reformandis Cleri ac populi moribus indefessus, merito zelosi ac eruditi ⁴⁾ pastoris famam assecutus est.

Singulari attentionem Seminario dioecesano et clero juniori, ad curam animarum rite praeparando, impendit. ⁵⁾

Consessibus Epporum Viennae 1849 et 1856 pro rebus ecclesiarum accomodate ad s. canonum praescripta,

tionem erga B. V. in dioecesi sua introduxit, et suo aedificante exemplo fideles ad eam frequentandam animavit.

¹⁾ Totam Dioecesim, paucis Decanatibus exceptis, visitavit.

²⁾ Post Venc. Sierakowski non est, qui tot ecclesias dedicaverit. Nec aëris inclementia eum ab hoc pietatis opere deterere unquam valebat, nam saepius inter vehementissimos imbres, longas caeremonias, quae Pontificale Romanum in hoc casu praescribit, nihil decurtando, adimplere visus est.

³⁾ Sermo ejus, amputatis quibuscumque phaleris, simplicitate apostolica nitet, et ad captum idiotarum sese demittit. In ecclesia cathedrali per Dominicas adventus, et in majoribus festivitibus, quibus etiam S. liturgiam personaliter implebat, e sacro suggestu ad populum verba facere consueverat.

⁴⁾ Praeter exactam Theologiae et Juris canonici notitiam, gaudet profundiori cognitione S. Scripturae et SS. Patrum, quibus in praedicando ad propositum scopum magna dexterritate uti novit.

⁵⁾ Non solum examinibus alumnorum et scientiis theologicis solerter assidere, iisque questiones pro explorando ipsorum progressu proponere, sed etiam ante s. ordinationem eos e liturgia et cantu ecclesiastico, e rubricis breviarii et missalis strictè examinare solebat. Permoestum ipsi fuit, quod institutum Seminarii dioecesani sub Praesulatu ipsius, necessitate publica id exigente, aedes suas usibus militaribus cedere coactum fuerit, nam anno 1848 grassante cholera (quae etiam anno sequente, et 1855 Premisliam afflixit), 1849 cum Russorum copiae in Hungariam tenderent, et 1854 ac 1855, cum circa Premisliam munitiones erigerentur, in Seminario nosocomium militare adaptatum est.

ad recentem imperii statum, et ad novissimum concordatum ordinandis, interfuit.

Capitulo cathedrali propensus obligationes, eidem ex variis foundationibus inhaerentes, impetrata praevis Sedis Aplicae venia, cum respectu ad modernos proventus moderatus est, similiter chori officiatorum et missae conventualis obligationem eadem auctoritate Aplica reduxit. (25 Nov. 1857). Sponsae suae, ecclesiae cathedrali apparatus nigri coloris, aliquot tapetia, et pretiosum baldachinum, Mediolani confectum, donavit.

Post quatuordecim annorum laboriosam operam, huic Dioecesi dicatam, divina Providentia cum ad aliam et insigniorem partem vineae Christi colendam vocavit, siquidem exeunte anno 1859 ab Augustissimo Francisco Josepho I Imp. post mortem Lucae Baraniecki Archieppus Leopold. nominatus, et anno sequente a SS. D. N. Pio P. IX ad hanc Sedem Metropolitanam promotus est. ¹⁾

Sicut primordia eppatus ejus turbulenta erant, ita postrema a procella non fuerunt libera. Dispositio anno 1860 ad clerum dioecesanum data, qua leges canonicas contra Christianos, Judaeis famulantes, refricavit, et novo rigore sanxit, inconditos Judaeorum et judaizantium contra ipsum clamores suscitavit. At Sedes Aplica ejus agendi rationem approbavit.

Die 4ta Septembris 1860 sponsae Premisliensi valedixit, ac ad Leopoliensem se transtulit.

¹⁾ Die 6 Decemb. 1859 nominatus, 23 Martii 1860 a Sede Aplica confirmatus, 16 Sept. 1860 primum ascensum ad ecclesiam Metrop. fecit.

LVIII. ADAMUS

J A S I Ń S K I,

ARM. SAS.

E. P.

1860 — 1862.

C o n t e m p o r a n e i:

Imper. Austriae	R. Pontif.
Franciscus Joseph. I.	Pius P. IX.

Archi. Epp. Leop.

Franciscus Xav. Wierzchlejski.

Adamus eques Jasiński d. 24 Decemb. 1812 in pago Dydiatyn, parochiae Konkolnicen., Circuli Brezanan., natus, studia inferiora usq ad Gymnasium inclusive Brezananis, philosophica Tarnopoli apud PP. S. J., theologica in C. R. Universitate Leopol., qua alumnus Seminarii AEppalis, absolvit.

Anno 1835 ordines s. minores et majores usque ad Diaconatum inclusive a Francisco Xav. Luschin, AEppo Leop., anno seq. 1836 Presbyteratum sede AEppali vacante a Samuele Cyrillo Stefanowicz, Archeppo rit. arm. suscepit.

Curae animarum applicatus primum officio cooperatoris ad ecclesiam parochialem Stryjensem, tum eodem officio ad parochiam Leopol. ad Stam Annam, demum officio Vicarii ad eccliam Metropolitanam fungebatur, in qua ultima statione positus, etiam auditoribus philosophiae in C. R. Universitate religionis scientiam, deficiente tunc hujus cathedrae Professore, explanabat, et in instituto theolog. pro regularibus principia artis catecheticae ac methodicae tradebat.

Inde Stanislaoepolim transiit, ubi in C. R. Gymnasio per annos sex cum dimidio Catechetae munus sustinuit, demum Leopolim reversus eodem munere penes e. r. Gymnasium in aedibus Dominicanis per biennium cum sex mensibus functus est. In hoc stadio activitatis suae juventuti ad pietatem probitatemq christiano-catholicam formandae magna dexteritate ac diligentia incubuit, magna item prudentia pastoralis et charitate erga egenos eminuit, quibus dotibus et sociorum in munere docendi et discipulorum animos sibi plurimum devinxit.

Anno 1850 in Capitulo ecclae Metropolitanae Canonatum foundationis Głównieciae, patronatus Capitularis accepit, paulo post, volente Archieppo Luca Baraniecki, singulari protectore suo, munus Rectoris in Seminario Archidioecesano adgressus est, quod 8 annis eximia sollicitudine et prudentia gessit.

Anno 1855 ad dignitatem Custodis, 1857 ad Praelaturam Decani archicathedralis progressus est. Insuper munus Praesidis pro libris scholasticis, polono idiomate concinnandis, directoris instituti pro coecis educandis, assessoris et postea Praesidis Judicii I inst. pro causis matrimonialibus, examinantis prosynodalis, et membri annecti Collegii statum regni Galiciae obivit.

Haec singula officia debita cum sedulitate et magna habilitate adimplebat, inde apud Archipraesulem suum tanta pollebat fiducia, ut quoties peregre discederet, aut alias impeditus esset, ei potissimum Archidioecesis regimen concrederet. Insuper infucata ejus pietas, erga Superiores modestia ac reverentia, erga inferiores affabilitas, profusa erga egenos munificentia, cunctorum encomiis juste celebrabantur.

His ejus virtutibus motus Augustissimus Franciscus Joseph. I Imperator eum 6 Decemb. 1859 Episcopum nominavit Premisliensem.¹⁾

Anno 1860 pastorale munus aggressus ejus negotiis et officiis totum se consecravit. In palatio eppali multas fecit restorationes, puteumq novum in area ejus effodit. In eccla cathedrali Capellam SS. Corporis Christi magno sumtu pristino nitori restituit. Decanatum Strzyżoviensem ob nimiam amplitudinem in tres decanatus divisit (Strzyżoviensem scil., Brzostecensem et Frysztacensem), ac aestate anni 1861 omnes eorum ecclesias canonicè visitavit. In pauperes et instituta pietatis, in adolescentes egenos litterarum studiosos, in debiles, viduas, orphanos effusam liberalitatem exercere nunquam destitit.

Viribus robustus diu victurus, et Dioecesi plurimum profuturus credebatur; ast divinae Providentiae eum de hac statione cito avocare placuit!

Jam ante Eppatum Leopoli nervorum irritabilitate, cordis palpitatione, graviq insomnia torquebatur. Contra haec mala remedium quaerens anno 1861, finita visita-

¹⁾ Die 23 Martii 1860 a Pio P. IX confirmatus, die 23 Sept. 1860 a Francisco Xav. Wierchlejski AEppo Leop. consecratus, et die 21 Oct. 1860, quae fuit anniv. Dedicationis ecclae Premisliae solenniter in numerosa Cleri et terrigenarum frequentia inthronizatus est.

tione canonica, ad thermas Carolinas profectus est. Vegetus inde rediisse videbatur, ast initio anni 1862 priora symptomata majori vehementia proruperunt.

Sub finem Januarii sanitati consulturus pro paucis diebus Leopolim se contulit. Ibi suasu medici hydropathicae curationi se subjecit. Nullum tamen inde levamen retulit, imo de die in diem magis marcescebat, ita ut jam optatum ad propria reditum exequi non potuerit. Ulcus in intestino duodeno formatum, subitoq ruptum, arteriam laesit, unde sanguinis profluvium stomachum et viscera inundavit. Hic morbus, medicis melaena appellatus, vitae ejus funiculum intra triduum discerpit.

Obiit in palatio AEppali, ubi hospitio utebatur, noctu ex Dominica quinquagesimae in fer. 2am, seu e 2a in 3am Martii 1862, et die 6a Martii in coemeterio Łyczakoviensi sepultus est.

Praematuram Praesulis jacturam Dioecesis tota sincere luit; erat enim cleri ac populi verus pater, et brevi, quo inter nos morabatur, temporis spatio summum omnium amorem sibi conciliavit. Nova indies agitabat consilia, ecclesiae et episcopatu salutaria, quae cuncta mors invida irritavit!

In coemeterio Leopoli ubi quiescit, ex collecta Cleri Dioecesani et amicorum, praesertim de Capitulo Metrop. Leopoli, monumentum super sepulchro ejus constructum est, hac inscriptione addita:

D. O. M.

Adamus Eques Jasiński Eppus r. l. Premisl. altero Pontificatus, quinquagesimo aetatis anno Clero et populo suo praemature fato ereptus. Hic in Christo quiescit beatam expectans resurrectionem, quam pietatis et charitatis operibus bene merito, tuis viator precibus a Deo Opt. Max. efflagita. Natus 24 Decemb. 1812, obiit nocte e 2da in 3am Martii 1862.

LIX. ANTONIUS
JOSEPHUS de WAŁAGIN
MANASTYRSKI,

STEMM. SAS.

E. P.

1863.

Contemporanei:

Imp. Austr.	Rom. Pontif.
Franciscus Joseph. I.	Pius P. IX.

Archi-Epp. Leopol.

Franciscus Xaver. Wierzchlejski.

Antonius Josephus Manastyrski, A. D. 1803 Stanislaopoli natus, studiis elementaribus et gymnasialibus in patria urbe peractis, Philosophiae in C. R. Universitate Leopol. operam dedit, tum pro studio S. Theologiae ad C. R. Convictum Viennam missus est, quo terminato (1825) ad S. Presbyteratus ordinem promotus (1826) et ad c. r. institutum sublimioris educationis sacerdotalis ad Stum Augustinum Viennae susceptus est.

A. D. 1830 in C. R. Universitate Viennensi lauream Doctoris S. Theologiae obtinuit.

Leopolim redux penes Seminarium Archidioecesanum diversa munia, utpote: studiorum Praefecti, Patris Spiritualis, tum Vicerectoris successive obivit, et inter Referentes Consistorii Metrop. cooptatus est.

Deinde ad Canonicatum ecclesiae Metropolitanae assumptus, ac a C. R. Regimine Gymnasiis in Galicia qua director praefectus est, quo tamen munere, mox gremium C. R. Gubernii qua Consiliarius ingressus, sese abdicavit, ejus loco vero functionem Directoris studii theolog. in C. R. Universitate Leop. in se suscepit.

In Capitulo Metrop. primum ad dignitatem Custodis et Abbatis in Żolkiew, tum ad Decanatum archicathedralem ascendit. Parochiam archicathedralem multis annis rexit, clero urbano Leop. Decanus praefuit.

Cum in praedictis functionibus luculenta scientiae, pietatis morumque integritatis specimina praebuisset, Augustiss. Franciscus Josephus I Imp. eum dignum reperit, quem altissimo suo decreto d. d. 25 Februarii 1863 in locum p. d. Adami Jasiński, Eppi Prem., sufficeret.

Die 28 Sept. 1863 SS. D. N. Pius P. IX eum in Consistorio Romae habito ecclesiae huic eppum praefecit.

Die 8 Novemb. 1863 in ecclia Metrop. Leop. per Franc. Xav. Wierzchlejski, AEppum, sacrae consecrationis munus suscepit, die vero 8 Decemb. 1863 in magno cleri et terrigenarum concursu ad eccliam cathedralem sollemniter introductus et inthronizatus est.

Quinquennio, quo Praesul iste dioecesis clavum tenet, ampla ipsi munificentiae exercendae occasio oblata est. Anno 1864 magnum incendium civitatem Premisliensem afflixit, quod ecclesiam PP. Minoritarum cum aedibus conventualibus, imo in adjacente platea totam aedificiorum seriem usque ad turrim horologii (quae vulgo S. Joannis dicitur) flammis vastavit. Anno 1867 inaudita aquarum exundatio totum tractum a Cracovia Cernovicium usque paulo ante messem (mense Julio) horribiliter vastavit, segetes maturas

prestravit ac limo infecit, vias publicas impervias reddidit. Tum ecclesia monialium S. Benedicti cum aedibus conventualibus in muris et pavementis ingentes subiit desolationes, suburbiorum vero, Sani ripis adjacentium, incolae bene multi cum focus domesticis omne peculium amiserunt. In tanta calamitate Episcopus manum minime contraxit, imo tam pro restauratione ecclesiarum, quam pro juvenum miserorum, qui elementorum violentia bonorum jacturam passi sunt, larga munera profudit. Insuper, semper decori domas Dei studiosus, curam habuit, ut parietes templi cathedralis extrinsecus vetustate squallentes, renovarentur, apparatus ecclesiae pretiosis vestimentis sacris auxit, palatium episcopale magno sumtu eleganter restauravit, pro novo tecto ecclesiae PP. Recollectorum de laterculis struendo notabiliter contribuit.

Quo tempore Romae millenaria martyrii SS. Petri et Pauli memoria recolatur, (29 Jun. 1867) et B. Josaphat, Archiepiscopo r. g. unito Polocensi, saec. 17° martyrii palmam consecuto, Sanctorum honores per universam ecclesiam exhibendi decernebantur, Praesul noster limina Apostolorum devote visitavit, et visibili ecclesiae capiti villicationis suae rationem exposuit, anno vero sequente (1868) magnum rarumque, qualem Premislia a duobus saeculis non vidit, hospitem domi suae habuit, excellentiss. ac reverendissimum Dominum Marianum Falcinelli-Antoniacci, ex ordine S. Benedicti congregationis Monte-Cassinensis, Archiepiscopum Atheniensem, SS. Dom. nostri Pii P. IX apud aulam caesarem Viennae cum potestate legati a latere Nuncium, Patrium civitatis Assisiensis ac Foroliviensis, Ordinis magnae crucis Christi in Brasilia, S. Josephi in Hetruria, et SS. Sepulchri Hierosolym equitem, — qui in reditu Leopoli die 19 Julii vespere a proceribus municipii Premisl. honorificentissime exceptus et in magna, populi fidelis frequentia primum ad ecclesiam cathedralem, tum ad palatium eppale deductus, homagia Cleri multarumque distinctarum personarum benevole exceptit. Sequente biduo dignissimus ille Praelatus, qui mira sua demissione ac comitate cunctorum animos sibi conciliavit, Premisliae morari dignabatur, ac die quidem 20 Julii in ecclesia cathedr. r. l., 21 Julii in eccl. cathedrali rit. graec. sacris operatus, omnia urbis templa, ac utrumque Seminarium clericale visitavit.

Quamquam animus luctu refagit, non possumus tamen silentio premere eam, quae ultimo tempore animum Praesulis nostri contristavit rerum ecclesiasticarum apud nos catastrophen. Exeunte scilicet anno 1867 generalibus imperii Austriaci comitiis visum est, concordatum, anno 1855 ab Augustissimo Imperatore cum S. Sede Apostolica initum, sine hujus annutu in plurimis, gravissimisque articulis retractare ac rescindere. Vi hujus conclusi episcoporum in scholas populares influxus, excepta religionis doctrina et pietatis

exercitiis, penitus sublatus, eorum jurisdictio in negotiis matrimonialibus ad solum forum internum restricta, catholicis, ut matrimonia cum impedimentis canonicis inire possint, eadem coram magistratu civili contrahendi facultas concessa, multa quoque alia statuta sunt, quae a doctrina catholica, et ecclesiae disciplina non parum abluunt.

Proxime lapsa aestate Praesul ecclesias Decanatus Rymanoviensis canonice visitavit, et antiquum morem a tempore Vencesl. Sierakowski intermissum, congregationes Cleri decanales quotannis celebrandi instauravit.

Die 13 Novembris 1869 Praesul Antonius una cum Excellmo Archi-Eppo Metrop. Leopoli. r. l. ac Illmo Arch-Eppo r. armeni, affecta licet valetudine utens, molestum iter ad Urbem ingressus est, Concilio Vaticano, quod SS. D. N. Pias PP. IX in diem 8 Decembris a. c. indixerat, interfuturus. Quem utinam Numem providum rebus Ecclesiae in hoc amplissimo Epporum Orbis catholici coetu salubriter ordinatis ad dilectae sponsae cleri sui amplexus brevi incolemem reducat!

Grave profecto semper fuit onus episcopale, et nostris diebus plurima sunt, quae illud multo magis aggravant. Quare officii nostri est, principem pastorum ardentibus precibus exorare, ut Praesulem, quem tam difficili tempore ad Dioecesis istius regimen vocavit, spiritu consilii et fortitudinis nunquam non adjuvet.

En absolvimus pensum, quod nobis imposuimus. At labore arduo et diuturno perfuncti calamum nequaquam laeti deponimus. Qui enim laetari possimus, cum dilectam Christi sponsam ubique gentium tanquam viduam lugentem, et amaritudine oppressam intueamur? Magna profecto est sicut mare afflictio ejus. Filii, quos educavit et enutrivit, eam passim spernunt, dicentes: Recede a nobis, quia notitiam viarum tuarum nolumus! Adolevimus, nostri juris facti sumus, non egemus paedagogo! Facessant quaecunque dogmatum vincula, subeat plena absolutaque cogitandi, scribendi docendique libertas! Intellectus noster circa coeli cardines perambulat, astrorum orbitas metitur, nubibus fulmen eripit, vaporibus ceu jumentis utitur, vastissima spatia in compendium redigit, terrae profunda rimatur, naturae arcana penetrat, respublicas sapienter administrat, leges condit, quibus mundus attonitus applaudit!

Non ii sumus, qui omnem humani generis profectum inficimur. Sit sane beata gens, ejus haec omnia sunt, at longe beatior illa, cujus est dominus Deus ejus, — quae timore domini, morum pietate et justitia magis quam progressu in artibus ac scientiis, divitiis, potentia et prudentia hujus saeculi excellit. Quae autem hodiernae, societatis facies est, si sub respectu morali et religioso

spectetur? An vera sanitate fruatur? Imo vero omne caput languidam et omne cor moerens. Quocumque oculos circumferas, nil nisi vulnus et livor, et plaga tumens tibi occurrit. Omnes quae sua sunt quaerunt, ut serviant voluntati carnis et cogitationum. Bonorum animae quis studiosus, thesaurizandi sibi fundamenti in vitam futuram quis curam gerit? Potentes in debiliores cuncta sibi licere existimant, egeni divitibus invident, peccati cujuscunque abrogationem, ac bonorum communionem postulant. Periit sanctus de terra, rarescit justus et aequus; qui optimus in eis, est quasi paliurus, et qui rectus, pungit velut spina sepimenti.

Talibus morbis mederi nunquam valuit, nunquam voluit humana sapientia. Christi tantum doctrina et ecclesia mundum, vitiorum coeno immersum, regeneravit, et populos, degeneres in gentes sanctas transformavit! Providentiae divinae, non humani ingenii opus istud fuit.

Numquid autem abbreviatum est brachium Domini, ac in tanta malorum colluvie nobis animus despondendus est? Minime gentium. Furant sane venti, grassentur tempestates, populi ingrati dulces jugum Christi excutere studeant; novit Dominus consilia mortaliū, quoniam vana sunt! Non novum istud bellum est, quo ecclesia hisce diebus ab infidelibus et incredulis impetitur. Portae inferi contra eam non praevalent. Judicia Dei sunt abyssus multa; sinit persaepe ecclesiam suam variis calamitatibus tentari, naviculam ejus fluctibus jactari, — at nunquam eam submergi patitur. Haec ergo spei nostrae in hac temporum procella anchora sit, quam firmiter tenentes humiliemur sub potenti manu Dei, ut nos exaltet in tempore visitationis.

SERIES EPISCOPORUM PREMISL.

ordine alphabetico disposita.

1. Baranowski Albert., Reg. Polon. Vice-Cancelarius, pag. 321.
2. Betański Vencesl. Ant. pag. 626.
3. Błażejowski Nicol., pag. 113.
4. Bokum, Joann. Casim. R. P. Vice-Cancell. p. 531.
5. Borukowski Joann., R. P. Vice-Canc. pag. 317.
6. Boryszewski Andr. pag. 159.
7. Chojeński Joan. R. P. V. Canc., postea Cancell. p. 225.
8. Chrzastowski Petrus. pag. 99.
9. Czapski Valent. pag. 567.
10. Doenhof Georg. Albrecht. R. P. Cancell. pag. 522.
11. Drzewicki Mathias, R. P. V. Cancell. postea Canc. pag. 167.
12. Dziaduski Joann. p. 250.
13. Firlej Henric. pag. 416.
14. Fredro Alexander, Ant. p. 554.
15. Gamrat Petrus, pag. 233.
16. Gembicki Petr., R. P. V. Canc. postea Cancell. pag. 437.
17. Gołaszewski Anton. p. 633.
18. Goślicki Laurent. p. 328.
19. Grochowski Achac. p. 387.
20. Herbort Valent. p. 284.
21. Janina Mathias p. 73.
22. Jaśiński Adam p. 674.
23. Karnkowski Joann. p. 216.
24. Kazimirski Joann. p. 140.
25. Kierski Joseph. Thadd. p. 610.
26. Korczyński Michaël p. 654.
27. Kościelecki Lucas. p. 302.
28. Krajowski Nicol. p. 150.
29. Krzycki Andr. p. 201.

II

30. Leszczyński Rapbaël p. 192.
31. de Lubin Januss. p. 87.
32. Manastyrski Ant. Jos. p. 678.
33. Młodziejowski Andr. Stanisl. R. P. V. Cancell., post. Can. p. 606.
34. de Mora-Winsen, Ericus. p. 54.
35. Moszyński Petr. p. 134.
36. Nowodworski Adam. p. 405.
37. Oporowski Andr., R. P. V. Canc. pag. 128.
38. Padniewski Philip., R. P. V. Canc. p. 279.
39. Piasecki Paul. pag. 453.
40. Potoczki Joan. Ant. pag. 649.
41. Pstrokoński Math. R. P. V. Canc., postea Canc. pag. 346.
42. Sarnowski Stanisl. pag. 493.
43. Sieciński Stanisl. pag. 361.
44. Sierakowski Venc. Hieron. pag. 570.
45. Sobiejuski al. Staroźrebski Albert. pag. 308.
46. Szembek Christoph Joan. pag. 541.
47. Szoldrski Andr. pag. 428.
48. Targowicki Joan. pag. 144.
49. Tarło Stanisl. pag. 239.
50. Tomicki Petr. R. P. V. Canc. pag. 180.
51. Trzebicki Andr., R. P. V. Canc. pag. 474.
52. Trzebiński Alex. R. P. V. Canc. pag. 447.
53. Wężyk Joann. pag. 372.
54. Wężyk Valent. pag. 602.
55. Wierzchlejski Franc. Xav. pag. 666.
56. Wodzicki Michaël, R. P. Vice-Cancell. pag. 661.
58. Zamojski Joann. pag. 466.
59. Zbąski Joann. Stan. pag. 508.

INDEX

PERSONARUM, ET RERUM PRAECIPUARUM,

in hoc opere

commemoratarum.

INDEX

personarum et rerum potissimarum in hoc opere commematarum.

A.

- Abbatiae, — cum eppatibus in provincia Russiae compatibles pag. (424, 425.)
Academia Cracov. erigitur p. 76.
— — jus praesentandi duos Canonicos Premisli obtinet, vide astic. „*Concionator*,” ejus lis cum PP. S. J. pag. 342, 395 n. 2.
— Zamoscensis p. 343, 574, XXXIX, 582.
— Leopoliensis. PP. S. J. pag. 598. not. 2.
Administrator Sede epp. vac. pag. 143 n. 3.
Albertus Messanens., Nunc. Aplie. p. 307 n. 1.
Aldobrandini Hippolyt. Nunc. Apl. p. 326 n. 3.
Alembek Frider., Cancus cathedr. p. 5. p. 451.
Almannus Ambros., haereticus p. 271, 290.
Almutium canonicale p. 461 n. 7.
Aliare S. Annae in eccl. cathedr. Prem. p. 150. IV, 155 n. 2; 538 n. 5.
— castri Prem. p. 83 n. 1, 89. XVII, p. 109, 110, n. 1 lit. F.
— SS. Corp. Christi in eccl. cathedr. Prem. p. 111 n. 1, 147 n. 3, 173 n. 2, p. 252 XIV, 277 n. 1, 378 n. 6, p. 405. VII, 461 n. 5.
— — in eccl. Drohobyc p. 111, n. 2.
— Grochovianum in eccl. cath. Prem. p. 100, VIII, 111 n. 3, 173 n. 1, 390 n. 2.
— B. Mariae V. in eccl. Stryj. p. 125, n. 1.
— B. Mariae Magd. in eccl. cath. Prem. p. 222, n. 8.
— S. Nicolai in eccl. c. Prem. p. 229, n. 6.
— S. Stanislai — — p. 508, V.
Amurathes, Turc. imperator, legatio ad eum p. 450, n. 1.
Anabaptistae in Polonia p. 230, n. 1, 260, n. 1, 262.
Andreas, Haliciae rex, p. 17, n. 1.
S. Angeli custodis confraternitas Jarosl. p. 413, n. 2.
S. Annae confrateru. Praemisliae p. 336, n. 4.
Anna Jagellonica, regina Pol. p. 312, n. 7.
Anna de Sztembrek, ducissa Ostrog. p. 367, n. 2, 435, n. 1.

- Annulus parturientium p. 125. n. 4.
 Antiphonarium Goslician. p. 335. n. 3.
 Archidiaconatus Premisl. p. 108. n. 3.
 Argenteria ecclae cathedr. Prem. fisco tradita pag. 477. n. 1, 638 n. 1.
 Ariani in Polonia, vid. „Sociniani“.
 Armenorum (Monophysitarum) unio cum ecclae Rom. p. 413. n. 5.
 Arx Premislien. p. 15 n. 2, 18. n. 1.
 ecclae cathedr. r. l. in ea pag. 76. n. 4, 77, 78.

B.

- Bachorzec villa pag. 80 n. 4.
 Bacoviens. eppatus p. 34 n. 1, 467 n. 1.
 Bal Mathias, haeret. 290 n. 1.
 — Stanisl. ibid.
 Balaban Gedcon, Vladica Leopold p. 340 seq.
 Baldachiniferi eccl. cath. Prem. p. 514 n. 15.
 Barensis confederatio p. 608, 609, 613, 614 n. 1. 110 n. 1.
 Basileense Concilium p. 94 n. 1. 99 I, 100 VII, 105, 106 n. 1. 110 n. 1.
 Beneficiorum pluralitas p. 244 n. 2, 293 n. 3, 335 n. 1, 630 n. 14.
 Bernardus AEpp. Halic p. 65 n. 3.
 Bernardinorum in Polonia origo p. 120, 111 n. 1.
 Beskidenses latrones vid. „latrones“.
 Białobrzesci Martin, ejus postilla p. 257 in nota.
 Bibliotheca Capituli Prem. p. 295, 296 n. 1.
 — Collegii Prem. S. I. p. 583 n. 6, 574 XLIV.
 Bilinski, Epus Prem? p. 254 n. 4.
 Biskupeswald, villa eppalis p. 62 not. sub. lit. b.
 Blizne, villa eppalis p. 79 n. 2.
 — advocatia p. 581 n. 3.
 Błozew parochia p. 268 in not. s. lit. 6.
 Boleslaus Audax Premislae p. 15 n. 2.
 — Crivoustus p. 16.
 — Trojdenowicz p. 16 n. 3, 27 n. 3.
 Bolestraszychi (Petrus?) p. 367. n. 1. 380 n. 1.
 — Samuel Svatopelcus, 388 VI, 394 n. 7.
 Bonfili Marc. Concil. Basil. in r. Pol. legat. p. 106 n. 1.
 Bona eppatus Premisl. p. 61.
 — — a nobilibus infestata p. 104, 119 n. 2. 3.
 — — eorum possessio decretis regis confirmata p. 175. n. 4, 251 VIII.
 Bona eppalia ab onerib. publ. liberata p. 70 XIII, p. 68. VII.
 Bona Sforzia, regina Pol. p. 186 n. 1.
 Bonjoanni, legat. Apl. p. 265 in not. 292 n. 2.
 S. Bonifacius, Russiae Aplus p. 21 n. 7.
 Borussowski Tiburtius, haereticus p. 271 in not. 290 n. 2.

- Breviarium Tomicianum p. 190 n. 2.
 Bruno, Russiae Aplus p. 21 n. 6.
 Brzozow, bona epp. p. 61 n. 1.
 — curia eppalis p. 393, 403, 404, 581 n. 2. 619. 645.
 — advocatia p. 61 n. 3. 89 XV, 581.
 — hospitale pauperum 151 V, 155 n. 5, 158 n. 2. 180. II,
 190 n. 4. 209 n. 2, 298 n. 2. 434 n. 16.
 — ecclesia collegiata 542. VII, 550. n. 2.
 — confraternitas litterator. p. 298.
 — oppidum incendio vastatum p. 191 n. 4, 326 n. 2, 334
 n. 1, 481.
 — — vallo munitum p. 393.
 — — ejus privilegia 453. IV, 502 n. 2, 523. II, 541. I,
 — — privilegium pro depositario vini p. 444. n. 4.
 Bucovina, unde ejus nomen p. 156. p. 220
 Byliński Stanisl. defensorium ecclae p. 220.

C.

- Cajetan Henric, Card. legat. Apl. p. 332 n. 3.
 Calendarium Gregorian. in Polonia p. 314.
 Calix aureus Sarnowskianus p. 502. n. 3.
 — Młodziejowskianus 609.
 — argent Sierakov. p. 579. n. 3.
 Calimachus Philipp. p. 138 n. 1.
 Calvinismus in Polonia p. 260 n. 1.
 — Dubiecko p. 275 in nota.
 Camenceensis eppatus p. 34 n. 1.
 Campana major ecclae cathedr. Prem. p. 603. n. 3.
 Campanile p. 90 XXII, 161. n. 4.
 Cancellarij dignitas in R. Polon. p. 128 (seq.) n. 1.
 — Praelatura in Capitulo 571 XII, 579.
 Canonorum ad honores origo p. 320 n. 1.
 Canon, contributio pro fabrica eccl. p. 433 n. 6.
 Cantelmi, legat. Apl. p. 525.
 Cantoratus Praelatura p. 63 n. 1. lit. a. 96 n. 4.
 Cationale dioec. reformatum 651. n. 1.
 Capistranus, S. Joannes, Cracoviae predicat p. 120 n. 1.
 Capituli cathedr. Prem. origo p. 62 n. 2.
 — generalis celebrandi modus 378 n. 7.
 — reductio quoad statum person. p. 639.
 Capitulares deviantes quomodo judicandi p. 335 n. 2, 379 n. 1.
 Cappa, habitus capitularium p. 461 n. 7.
 Carolus Gustavus, Sueciae rex 476 n. 2, 479 n. 1.
 Carolus XII — pag. 535.
 Casimirus Justus. Premisliam occupat p. 16 n. 2.

- Casimirus Mag. Russiam rubr. Poloniae adjungit p. 16 n. 4.
 — arcem Premisl. aedificat p. 18 n. 1.
 Casimirus Mag. eppatus r. l. in Russia rub. fundare intendit p. 32 n. 1.
 Caspar in Dubiecko. haereticus p. 270, 275 in not.
 Catechismi Romani polon. edit. vid „Kuczborski“.
 Cathedralis ecclia vid „Ecclesia“.
 Cergowa, villa vid „Cyrkowa“.
 Chelmensis eppatus erectio p. 32.
 — diocesis particulae diocesi Prem. annexae p. 43. p. 620 n. 2.
 — Capituli mensae beneficium Drohobyc. incorporatum vid „Drohobycz“.
 Chotimensis pax cum Turcis 373 V, 374. VII, 382 n. 1.
 Chotyńiec villa p. 162.
 Ciborium argent. in Capella SS. p. 549 n. 2.
 Ciborij capella picturis ornata p. 579 n. 2, 676.
 de Cieżkowiec Stanisl. haereticus p. 218 n. 4.
 Cleri mores corrupti saec. XVIIto p. 205. n. 3.
 Colloquium charitativum Thoruniense, vid sub T.
 Colomannus, Haliciae rex p. 17 n. 1.
 Commendoni, legat. Apl. p. 282 n. 5, 293 n. 3, 312 n. 1.
 Concionator cathedr. ordinarius p. 151 VI, VII, 154 n. 2, 167 II,
 p. 174 n. 1.
 — — extraordinarius p. 252 XV, 277. n. 10.
 — confraternitatis SS. Corp. Christi p. 453. I.
 Concordatum Austr. anni 1855, p. 671.
 Concursus pro beneficijs paroch. p. 629 n. 7.
 Confessio paschalis p. 335.
 Confoederatio Varsav. p. 303 n. 5.
 — Baren. 609, 613, 614.
 Confraternitas sacerdotalis vid s. S.
 — activae charitatis proximi p. 622 n. 4.
 — SS. Corp. Christi in eccl. cathedr. p. 248.
 Congregationes cleri. decanales p. 334. n. 3, 354 n. 1. 406 VIII,
 412, p. 551, 590 n. 1.
 Conservatores regularium p. 443.
 Consistorium eppale p. 628 n. 1. 638 n. 2.
 Constanciense concilium p. 76.
 Constantinopolis a Turcis expugnata p. 120.
 Contentiones cleri. cum saecularibus regni ordinib. p. 163. n. 4.
 243. n. 4. 258 n. 1. 358, 425 n.
 2. 563 n. 7.
 Contributiones cleri pro republ. p. 124 n. 4. 162 n. 2. 184 n. 1.
 185 n. 1. 325. seq. n. 1. 470 n. 1.
 Corporis Christi processio p. 336 n. 1.
 Correctionis domus pro clero deviante p. 643.

- Cosaci, eorum insurrectio p. 462 n. 4. 470.
 — Premislam obsident ibid.
 Cracov. Eppi jurisdictio Kijoviae et Vladimiriiae p. 25 n. 1. 26.
 — dioecesis pars premisliensi adjungitur p. 44.
 Crucigeri, vid. „teutonici equites“, s. T.
 Custodia Praelatura in Capitulo Pr. p. 100 XI 115 XIV.
 Cyrkowa, villa eppalis p. 61, p. 308. I.
 — advocatia p. 122.
 — villa mensae Capituli incorporatur p. 346 406 XIV. 437 VI.
 — advocatia — — p. 405 XIV 437 VI.
 Czerstochoviense monasterium Suecis resistit p. 479 n. 2.

D.

- Dalejowa, villa eppal. et scultetia p. 319 n. 4.
 — ecclia ruthenica p. 277. 494. XIV.
 Daniel, Russiae rex unioni cum S. R. E. accedit p. 27 n. 1.
 Decanus Capituli, ejus jura p. 63 in not. s. lit. b, 431 n. 2, 539 n. 11.
 — ejus controuersia cum Praeposito de prioritate
 p. 133 n. 3.
 Decanatus dioec. Prem. p. 46 seqq.
 Decani foranei, norma visit. eccl. iis praescripta p. 629, 544 n. 2.
 Decimae eppales, compositio super iis p. 81 e. 1, 167 IV.
 — Capitulo ceesae p. 62 n. 2, 71 XXII, p. 70 n. 1.
 88 X, 238. I, 361 V.
 — Archidiaconi ex Hujsko p. 286 XII, 294 n. 1.
 — Capituli de Lacka - Wola — —
 — vicariales de Sliwniki ac Korytnicki, vid „Sliwniki“.
 — cleri ex agris desertis p. 225 II.
 Demetrius Cardinal, AEppus Strlgon. p. 41 62 n. 2.
 Devotio paroch. regulatur p. 636 n. 2, 651 n. 2.
 Diotellani, Nunc. Apl. p. 377. n. 1.
 Dislimitatio dioec. Prem. ab ADioec. Halic. p. 41—43.
 S. Dismas, in patronum Dioec. Pr. assumptus p. 574. XLII, 579 n. 1.
 Dissidentes in Polonia, unde eor nomen. p. 303. n. 5.
 — extraneor. principum auxilium invocant. 564.
 n. 1. 604. 608.
 Dissidia cleri saecul. cum regularib. p. 422 n. 4.
 Distinctoria canonicor. cathedr. p. 580.
 Dolina beneficium Capitulo Prem. incorp. p. 286 XIV. XV.
 Domaradz, villa eppalis p. 61.
 — novae villae (Luteza) locatio p. 96.
 — advocatia Capitulo incorp. p. 329 XII.
 Dominicani, eorum in partib. Russiae coenobia et labores p. 23 seq.
 — — conventus Prem. p. 23 n. 3.
 — — — Leop. p. 23 n. 4.

X

- Dominicani, eorum conventus Halie, p. 24. n. 5.
 — — — — — lis cum Erico Eppo Pr. p. 64 n. 4.
 — — — — — in provinciam Poloniae et Russiae
 divisio p. 329 VI 340 seq.
 — — — — — statua thanaturg. in eor. eccla Prem., ejus-
 que coronatio p. 375. XLIX. LIV. p. 694. n. 2.
 Dominicanae moniales Premisliae p. 338 n. 4
 — — — — — earum, et Dominicanorum eccla interdicto subjeitur p.
 431 n. 3.
 Drohobycz, benef. paroch. Capitulo Chelm. incorp. p. 329. VII.
 Drohojowski Stanisl. haereticus p. 272 n. 2. 281 n. 2.
 Drohojovianus canonicatus p. 424. XII, 572 XV, 580.
 Dubiecko, schola haereticorum p. 275 in not.
 de Dukla, — B. Joannes ord. s. Franc. de obser. p. 143.
 Duńkowice, villa reg. Eppis. Prem. obligata p. 116 XIX. 127 III.
 132 n. 1. 251 IX. 281, 296 n. 4.
 de Dynow Andr. haereticus p. 269. n. 5.
 Działoviana Votiva de sept. dolor. B. M. V. p. 554 IV.

E.

- Eccla S. Petri Premisliae p. 60 n. 2. 62 n. 1. 504 n. 1.
 Eccla cathedr. ab Erico Eppo restaurata ac dedicata p. 62 n. 1.
 — — — — — in arcem Premisl. translata p. 122.
 — — — — — in hodiernum locum translata p. 122.
 — — — — — incendio vastata p. 155 n. 6.
 — — — — — per Alex. Fredro renovata p. 558.
 — — — — — ejus consecratio p. 578 n. 3.
 — — — — — ejus profanatio p. 357 n. 3. 373 II 380 n. 1.
 — — — — — PP. Soc. JESU Prem. p. 393 n. 5.
 — — — — — PP. Minorit. Conventual. vid „Pre islia“.
 Electio Epporum per Capitulum p. 63 lit. e. 75 in not. 93 n. 3.
 104 n. 1, 130 n. 1. 2: 141 I, 153. n. 3.
 Eloquentiae sacrae in Polonia degeneratio p. 395. n. 1, 401.
 Eppatus r. l. Russia rub. p. 28 n. 1. 31 n. 2. 3.
 Erectio monasterior. aprobatiori Eppor. subjecta p. 381. n. 2.

F.

- Fabrica ecclae cathedr. lex de ea p. 97 n. 1, 190 n. 1.
 — — — — — indulgentiae pro illa p. 116 XVIII.
 — — — — — controversia Capituli cum Eppo p. 245 n. 3. 4.
 — — — — — contributio cleri dioec. pro ea p. 221.
 Falcinelli Antoniaci, Nunc. Apl p. 680.
 Franciscani (Minoritae) eorum in Russia coenobia et labores p. 24
 n. 1. 2. 3.
 — — — — — privilegia p. 24 n. 4.

XI

- Franciscani conventuales, et Franciscani de observatia p. 120. n. 1.
 Fratres peregrinantes p. 25.

G.

- de Gacz Petrus, haeretic. p. 289 n. 3.
 Gerardus Russiae Eppus r. l. p. 29.
 Germanorum in Polonia et Russia rub. coloniae p. 27 n. 2, 57 n. 2.
 Golcowa, villa eppal. vid „Piotrawin“.
 de Goniadz Petr. Anabaptista p. 261 in not.
 Górkki, villa p. 168 IX.
 Gózlińskianus canonicatus p. 571 X, 579.
 Graecor. cum S. R. E. unio Florent. p. 107 n. 1.
 Gregor. XI, ejus bulla pro eppatib. r. l. in Russia r. p. 35 seqq.
 Grünwald, victoria de Crucigeris p. 75.

H.

- Halicia, urbs, ejus antiquitas p. 13 n. 1.
 — — — — — AEppatus r. l. ibi erectus p. 33 n. 2.
 — — — — — Leopolum translatus p. 33 n. 2, 76 n. 2.
 — — — — — A Mathia Ep. Pr. administratus p. 14 n. 1, 85 n. 3.
 Haeresis scintillae saec. 16 Premisliae, Crosnae et in Lisko p. 289 n. 3.
 Hedvigis regina P. provinciam Russiae recuperat p. 17 n. 2.
 Henricus barbatus, dux Silesie favet Eppis Lubuss p. 29, 30 n. 1.
 Hohenstadt (Jasliska) oppidum p. 132 n. 2.
 Horodlo, Conventus p. 85.
 Hospitale pauperum Premisliae p. 115 XVI.
 Hosii Stanisl. confessio catholica p. 257.
 — — — — — opus contra Prolegomena Brentii p. 262.
 Hungari Russiam rubr. occupant p. 17 n. 1.
 — — — — — submontona Poloniae depopulantur p. 121 n. 2.
 Hrycowa-Wola, villae locatio p. 168 IX.
 Hussitae in Bohemia, prophylactica contra eos in reg. Pol. p. 93.
 n. 4, 105 n. 2.
 Huta Krzeszowska, beneficium p. 603.
 S. Hyacinthus (Odrowąż) in Russia predicat et monasteria Dominic.
 erigit p. 23 n. 2, 24 n. 6.

I.

- Jaroslaw, eccla collegiata p. 193 IV.
 — — — — — Jesuitae in eccla collegiata verbi div. praecones p. 326.
 362. XII.
 — — — — — eccla Campo Mariana 405 I, 406 IX, 412 560.
 — — — — — effigies B. M. V. in eccl. Campo - Mar. miraculosa decla-
 ratur et coranatur p. 428 II, 587.

- bursa pauperum p. 326 n. 1.
 — civitatis incendium 343 396.
 Jasionka, villa eppalis, v. „Biskupeswald“
 — — Capitulo incorporatur p. 357. n. 2.
 — — ejus advocatia Capitulo obtingit. p. 437. VI
 494 XIII.
 Jasłiska, oppidum mensae epp. p. 90 XIX 95 n. 3 160 XIII.
 — advocatia p. 90 XVIII. 95 n. 3.
 — privilegia oppidi p. 127 I, 416 IV, 417 VII, 453 III. 466
 n. 1. 542 II.
 — rundinae et forum septimanale p. 225 I.
 — hospitale pauperum p. 346 357.
 — mons pietatis p. 657.
 — ecclae de cocto latere structa p. 560, 566.
 — bonorum dislimitatio p. 346 II.
 — loricae et muri oppidi p. 356.
 — privilegium pro depositario viri p. 417 VII.
 — parochia ab Eppo. Crac. Premisliensi cessa p. 597 573, XXVI.
 Jejunium fer 4. Polonorum ab eo dispensatio p. 167. I.
 de Hza Albert, haeretic. p. 271 273 n. 3.
 Inquisitores haereticae pravitatis p. 93 n. 4. 219 n. 1. 257.
 Intestati capitulares, p. 87. I, 96, 379 n. 1. 416 V, 439 n. 10. 558 n. 10.
 Inundatio magna an 1650 p. 469 ann. 1813 et 1867 p. 679.
 S. Joannis Bap. ecclae cathedr. ruthen. p. 16 n. 3 77 in nota.
 Joannes Casim. R. P. Premisliam invisit p. 505.
 — — Leopoli se suumque regnum protectioni B.
 M. V. tradit p. 479.
 S. Joann Cantius, ejus beatificatio p. 698.
 — Capistranus vi5 sub C.
 — de Dukla, vid sub D.
 Josephi II Imp. leges in publico-ecclaeasticis 621 622 629 seqq.
 Isabella, Hung. regina p. 244.
 Isidorus Card. Metrop. Kijov. p. 107 n. 2.
 Judaei decreta contra eos p. 460 500.
 Judices synodales, et examinatores p. 378 n. 4.
 Juramentum epporum in primo ad cathedram accessu p. 172 n. 1.
 Iwanus Eppus Prem p. 52.
 Iwaniszowka, villae locatio 113. II.
 Iwonicz, aquae minerales p. 422. n. 3.

K.

- Kamieniec (Odrzykoń) arx superior p. 83 n. 1 lit. c.
 — — inferior p. 248.
 Kamionka, scultetia p. 248.
 — ecclae ruthen p. 318 n. 5. 388 IV, 494 XIV

- Kapustyński, Cosacor. dux p. 482 seq. n. 4.
 Kijov. eppatus r. l.
 Kniazyce. decima Vicar. cathedr. p. 208.
 Komarnicki Philip. an Epp. Pr. p. 53.
 Kopystynski Michaël, Vladica Prem. p. 340 in not.
 Kożmin, schola haeret. p. 261 n. 2.
 Krassowice, villa p. 162.
 Krosno, Convent. Minorit. p. 64 n. 4.
 — beneficium paroch. Capitulo cathedr. incorp. p. 63 in not.
 — confraternitas litterator p. 65. n. 2.
 — hospitale pauper. p. 127. IV, 132 n. 3. 142 n. 2 208.
 — altare S. Crucis p. 83 n. 1. lit. b, d. 100 XI.
 — schola p. 410. n. 4.
 — curia eppalis p. 100. X, 387 I, 393 n. 4. 306 X. 417 IX.
 Krowieki Martin, haereticus p. 270 n. 8.
 Krupecki Athanas. Eppus Prem. r. gr. unit. p. 366, 460 in not.
 Kuczorski Valent. transfert Catech. Rom. in ser. pol. p. 257, 603.
 Kusieniec, benef. paroch. Cpitulo incorp. p. 528 n. 6. 572 XXIV.
 Kwalk Joann. haeret. p. 281.

L.

- Łańcut, miraculosa imago B. M. V. p. 523. X.
 Lateranenses ineulgentiae ecclae cathedr. Prem. communicantur. 555
 XII 563 n. 1. 578 n. 4.
 Lateranense concilium p. 173. p. 185.
 Latini ritus in Russia rubra origo p. 18 seqq.
 Latrones Beskidenses p. 80 n. 5.
 Lampus coram SSmo, fundatio pro ea 296 n. 2.
 Laureus Vine. legat. Aplic 307 n. 2.
 Łaski Joan. AEpp. Gnesn. p. 185. n. 2.
 Łaski Joan. haeret. Calvin. p. 260.
 Legatus natus titulus AEpp. Gnesn. p. 185 n. 2.
 Lemburga, origo ejus p. 13 n. 1.
 — AEpp. ad eam transfertur b: 33 n. 2.
 — consecratio ecclae B. M. V. ad nives d. 74 n. 1.
 Leo, Russiae dux, Lnopolis conditor p. 13 n. 1. p. 16 n. 3. p. 23
 n. 4.
 Leszczyński Stanisł Antirex Augusti II p. 535, 536. n. 3.
 Lewartow., scholae Calvin p. 419.
 Leżajsk parochia v. S Sepulchri Conici (lit. S.)
 — conuentus Bernardinorum p. 346.
 — imago B. M. V. apud Bernardinos miraculosa declaratur
 et coronatur p. 423. n. 7, 588.

- Limites, dioec. Prem. saec. 14 et seqq pag. 40; saec. 18 dilatati p. 43 seqq. p. 51.
 — — bonorum eppal. descripti 113, III, IV, V, IX, 175, 278, 285, X, 297, n. 6. 346, 356, 361, I, VI.
 Lipomanus, legat. Apstlic. p. 261 n. 2.
 Lipowiec, villa eppal. locatur p. 226. VI, eccla ruth. p. 297 n. 8.
 Lissowczyki p. 369.
 Lithuanorum in Russiam rubr. incursiones p. 59 n. 2.
 Litterae Aplicae sine admissione Ordinarii ne publicentur p. 199 n. 1.
 Litteratorum confraternitas Premislae 150, I.
 — — — Crosnae 55 n. 2.
 — — — Radimnae p. 111.
 — — — Brzozoviae 298 n. 1. 314 n. 2.
 Liturgia haereticorum in Dubiecko p. 273 n. 3.
 Lubatowa, villa eppalis emitur, p. 79, 122 n. 5.
 — — — Capitulo ceditur, 572 XIV, 581.
 — — — scultetiae locatio p. 79 n. 5.
 — — — ad mensam Capituli incorporatio 433 n. 8.
 Lubaczow, beneficium parochiale mensae eppali incorporatur 329 V.
 Lubomirskianum bellum 498 n. 1.
 Lubussensis Eppi in Russia rubra jurisdictio p. 28 n. 2. p. 33 n. 1, p. 83 n. 2.
 Lustratio bonorum Eppi et Capituli 333 n. 2. 581.
 Lutheri reformatio p. 187, 187 n. 2, 218, 255.
 — — — decreta adversus propagationem ejus in Polonia p. 187 n. 2. 194, 206, 219, 230, 242, 255, 256, 257.
 Lutomirski Stanislaus haereticus p. 268 n. 1.
 Lukawiec villa eppalis 402.
 Lysakowski ab haeresi conversus p. 367 n. 1.

M.

- Maciejowski Bernard, AEpp. Gnes. ejus epla synod. pag. 377 n. 4.
 Majalis devotio ad B. M. V. pag. 661 n. 2.
 Majstroga, paroch. Strachocin. a Tartaris crematus. p. 385 n. 1.
 Makowica, arx in Hungaria p. 477 n. 1.
 Maliciana vota in eccla cathed. de passione Dni 453, V.
 Mansionarii Premislae, 155, 3. 168, X. 173 n. 2. 215, VII.
 — — — Denoviae p. 124 n. 5. Crosnae p. 240 IV, 249 n. 1.
 — — — Tyezyni p. 336. in Rybotycze 337.
 — — — Samboriae p. 335 n. 3. Kańczugae p. 368.
 — — — Jaroslaviae 362 X, 368 n. 2. Rymanoviae 362 XI.
 — — — Brzozoviae 406 XIII, 412 n. 1. Ressoaviae 428 I.
 — — — Łañcuti 437 V. in Pruchnik 438 IX.
 — — — Sanoci 542 IV, 550. Sokoloviae 574, XLVI.
 Mantolletti usus in Capitulo cathedr. 461 n. 7.

- Mantolletti usus in Collegiata Jarosl. 539. 582.
 — — — Collegiata Brzozov. 582.
 Maria, Regina Hung. Eppatui Prem. dotem assignat p. 61 n. 1.
 Marycki Simon, litteratus. p. 288 n. 2.
 Maximilianus, Archidux Austriae coronam Pol. affectat p. 331.
 Meniecki Josephus, haereticus p. 270 n. 6.
 Michelsdorf, advocatia p. 79 n. 4.
 Michałówka p. 69, XI.
 Miechów, Praepositura eppatui Prem. avellitur 193 VI, 198 n. 4.
 — — — — — incorporatur, 180 I, 191 n. 6.
 Minoritae v. Franciscani
 Missa cant. abusus circa eam tollitur 190 n. 1.
 Missionarii S. Vinc. a Paulo Premislae 513 n. 7, 8.
 — — — — — Brzozoviae 575 L, 582.
 — — — — — eorum abrogatio in Galicia p. 630 n. 1.
 Monasteria, pro eorum erectione consensus Ordinarii necessarius, vide „Erectio“
 Monstratorium aureum Fredrovianam p. 560 n. 1.
 de Mościska Bartholomaeus haereticus 272 n. 1. 289 n. 3.
 Moscovitium bellum p. 298 n. 6. 305 n. 5. 369 n. 7. 424, 476 n. 1.
 Moszczyska, villa p. 95 n. 177 n. 2.
 Mozettae violaceae usus in Capit. cathedr. 523. V.

N.

- Nicolaus Ruthenus, Eppus Prem. r. l. p. 52, 53.
 S. Nicolai ecclesia ruthen. p. 77, 78.
 Nizankowice, benefic. paroch. Vicariis cathedr. incorporatur, 175, 201, V. 215, VIII.
 Nobiles ad Capitula exclusive assumendi p. 185 n. 2.
 — — — restrictio statuti de nobilibus in Capitulo 295 n. 1.

O.

- Opatow, dotatio Eppi Russiae r. l. p. 29 n. 1.
 de Opatowice Stanislaus haereticus p. 271, 272. n. 2.
 de Opoczno Martinus haereticus p. 268 n. 2.
 Opizo Abb. Mezzanen. legat. Aplic. p. 27 n. 1.
 Opoliensis ducatus in Silesia, Joan. Casim. R. P. refugium 476 n. 3.
 Optiones capitularium, statutum de eis p. 124 n. 1. p. 134 n. 2.
 Oratoria privata restringuntur p. 395 n. 1. 401.
 Orthodoxus Rex — titulus regum Poloniae p. 433 n. 2.
 Orzechowski Stanislaus, Canonicus cathedr. p. 241. n. 2. 244 n. 2. 245 n. 2. 263 seq. n. 3.

P.

- Palatium eppale de cocto latere Prem. aedificatum. 581.
 — — — — — Brzozoviense p. 619.
 Passionalistarum collegium in eccla cathedr. 532 V, 538 III.
 Passionis Dominicæ scenica repræsentatio vetita 442 n. 1.
 Pawłow et Piotrawin, beneficia Capitulo Cracov. incorporata 555 X.
 Pestis Premisliæ p. 108, 137, 156, 172, 218, 276 n. 6. 300, 343,
 358, 383, 445, 463, 469, 480 n. 2. 537, 552.
 Petrus AEppus Halic. ? pag. 43 n. 2.
 S. Petri eccla Premisliæ v. s. E.
 Philonardus, Nunc. Aplic. in R. Pol. p. 432 n. 3.
 Piasecii Eppi tolerantia p. 457.
 — — — testamentum 464 in nota.
 Piekarski Hieron. haereticus p. 269 n. 4.
 Pieniążek Joan detto p. 291 n. 1.
 Pilecki Christophor „ p. 271 n. 1.
 Pinczow, schola, haereticorum seminarium p. 256 n. 2. 260. 261 n. 1.
 Piotrawin, (Golcowa) villa eppalis locatur 101 XVII.
 Piotrków, curia eppor Premisl. p. 278 n. 1.
 Placetum regium 621.
 Pluralitas beneficiorum v. s. B.
 Pnikult, villa eppalis p. 61 n. 2.
 — — — Capitulo ceditur p. 63. not. sub. 6.
 — — — scultetia p. 82 in nota.
 Poenitentiarius cathedr. 573, XXVII, 580.
 Poenitentiarius in Capitulo cathedr. 580 n. 1.
 Pontificum Rom. conatus hierarchiam r. l. in Russia rub. stabilien-
 di 28 n. 1.
 Porchowka, praedium eppale 285 IX, 297 n. 5.
 Potok-dziewczy, Eccla paroch. erigitur p. 319.
 Praepositus Capituli p. 96 n. 4.
 — — — cum Decan de prioritate certat vid. s. D.
 — — — usum pontificalium obtinet 663.
 Premisliæ, antiquitas et fata p. 13 seqq. privilegia p. 18 n. 1.
 — — — exustio per Valachos p. 157 n. 1.
 — — — beneficium parochiale Capitulo in corporatur p. 63,
 n. c. 88 VII.
 — — — hospitale sacerdotum 583, 625.
 — — — incendium 157, 445.
 — — — obsessio per Cosacos p. 462 n. 4.
 — — — per Suecos p. 480 n. 2.
 — — — per Rakoczianos p. 481 n. 1.
 — — — moderna eccla Minorit. Convent. p. 584 n. 1.
 — — — anterior p. 64 n. 4.
 — — — typographia S. Jesu 583 n. 6.

- Primatialis AEppi Gnes. dignitas p. 76.
 Provisio ordinandorum 551.
 Prussia occidentalis reg. Poloniae adjungitur p. 121 n. 3.
 — — — orientalis reg. Pol. vasallitico jure subicitur 209 n. 7.
 Przerębski Vinc. an fuerit Eppus Prem. p. 165.
 Przesiecznica (Przesietnica) villa eppalis p. 80 n. 5.
 — — — scultetia ibid.
 — — — Capitulo ceditur 508 VI, 552. I.
 Przeworsk parochia Can. S. Sepul. vide sub Sepulch.
 Psalterium et Antiphonarium Dioecesan. vide s. „Antiph.“
 Psalteristarum collegium ad eccliam cathedr. erigitur 362 VII, 405 III.
 Puleo — L. Baro de Nuncius Aplicus in Hungaria p. 209 seq n. 7.

R.

- Racovia, Socinianorum primaria sedes p. 261.
 Radymno, villa eppalis, p. 61.
 — — — beneficium parochiale 317, III.
 — — — in oppidum mutatur p. 8, XI. 96.
 — — — taberna ib. Capitulo ceditur p. 67 n. 2. 80 n. 1.
 — — — advocatia p. 63 n. 3, lit. a.
 — — — privilegia oppidi 108 n. 2.
 — — — nundinae pro festo S. Mathaei Apli 115, XV.
 — — — S. Laurentii m. p. 88, XI.
 Radymno, beneficium Capitulo cathedr. incorporatur 523, VIII.
 527, 6. 572 XXIV.
 — — — Ecclae parochialis aedificatio 560.
 — — — item. ecclae ruthenicae 251, X 277, 297 n. 7. 454 XII.
 — — — molendina p. 201, IV. 284, IV. 285, V. 393 n. 1.
 — — — vastatio oppidi per Tartaros et reaedificatio 393 n. 1 402.
 Rakoczy, Transylvaniae princeps Poloniam invadit 481 n. 1.
 PP. Rēcollecti Premisliam introducti p. 412 n. 6.
 — — — in duas provincias divisi p. 608.
 Reductio obligationum Capituli et Vicar. cathedr. 538, 618, 673.
 Regulares ad beneficia saecularia admissi 629 n. 7.
 Reinbernus, Russiae Aplus. p. 21, 22, n. 8.
 Residentia canonicorum ad eccliam cathedr. 295 n. 2.
 Ritus latinus in partes Russiae illatus p. 20 seq.
 — — — Ruthenorum principum cum catholicis r. l. procendi ratio
 p. 25 seq.
 Rokosz sub Sigismundo I, p. 236 n. 3.
 — — — Sigismundo III, p. 359 n. 1.
 Rościszewski Sigismund. Nominatus Prem. ? 363 n. 1.
 Równie, villa eppalis p. 61.
 — — — advocatia 100, IX. 168 V.
 Russiae rubrae nomen et extensio p. 12 n. 1. desolatio p. 27 n. 2.

- Russorum copiae bonis eppalibus molestae 565.
 Rutheni agris Catholicorum insidentes ad messalia obstricti p. 190
 n. 1. 239, 1. 309, VIII.
 de Rzeszow Albert haereticus p. 270 n. 7.
 — effigies gratiosa B. M. V. apud Bernard. 372, XVII.

S.

- Sabbato S. regulares prius, quam id in ecclia cathedr. fiat, campanas pulsare vetantur p. 500 n. 2.
 Sacerdotalis confraternitas in districtu Resso. et Tyczyn. p. 84 n. 1.
 — — — Sanocensi p. 111.
 — — — Krosnensi p. 111.
 — — — Sambor et Neomest. 494 VII.
 — — — Łańcut. p. 111, 175.
 — — — Leżajscen. 428.
 — — — Denov. 381.
 — — — Premislien. Jarosl. Pruchnic. p. 508 IV.
 — — — in districtu Sanoc. et Krosn. unita Archiconfraternitatis titulo insignitur 428, VI.
 — — — a Venc. Sierakowski regulatur 592 n. 1. 575 LIII.
 — — — a Josepho II Aug. aboletur 622 n. 4.
 Sacrista Prem. domus pro eo 209 n. 4. 215, VII.
 — — praebenda pro eo erigitur p. 222.
 Sadowska lapidea 365 n. 1, 508, VI.
 Samboriae Bernard. ecclesia p. 148.
 Sandomir. Collegiatae concionatura p. 560.
 Sanok, Minorit. Conventual. monasterium p. 64 n. 4.
 — hospitale pauperum c. Praeceptura p. 190 n. 3.
 Saxonicae copiae in Polonia bonis eccles. infestae p. 536.
 Schisma orientale Premisliae p. 19 n. 4.
 — occidentale — p. 106 n. 1.
 Scholae et Scholares p. 142, n. 1. 176 n. lit. c. d. 190 n. 1. 216 VII.
 233, III. 278, n. 4.
 Scholae haereticorum p. 256 n. 2.
 Scholae piaae p. 483.
 Scholae elementares in imperio Austr. Epporum inspectioni subjectae 643.
 Scholastici dignitas in Capitulo 523, IX.
 Secymin, schola haeres. p. 261 n. 1.
 Seminarium Dioecesan. Premisliae 508, III. 512 n. 3. 562 n. 10.
 — — — Brzozoviae 575, L.
 — — — utrumque supprimitur 630.
 — — — Premisliense restituitur 643.
 — — — generale Leopoli 630.
 SS. Sepulchri Canonici regulares p. 83 n. 2. 144, IV.

- Sielec, villa eppalis p. 80 n. 1. 309, VI. 523, VII.
 Sieniński Sbigneus haereticus p. 290 n. 2.
 Sigismundus I. R. P. Premisliae hospes 172 n. 3.
 Sigismundus Aug. R. P. novatoribus connivens 255 n. 3.
 Sliwnice, decima pro Vic. cath. 277.
 Snopkovicus Canonicatus 524, XI.
 Societatis Jesu in Poloniam introductio p. 293.
 — — Collegii Jaroslav. fundatio ib.
 — — — Premisl. 362, IX, 365 n. 1. 393 n. 5.
 — — — Krosnens. 365 n. 1.
 Societatis Jesu, invidiae cleri et saecularium obnoxia 365 n. 1.
 — — — lis cum ea de ecclia S. Petri Prem. 504 n. 1. 515
 seq. n. 2.
 — — — ejus abrogatio 620.
 — — — ad dioec. Prem. reditus 645 n. 3.
 — — — domus Łańcutensis 657.
 Sociniani in Polonia p. 260, 261, 312, 483 n. 2.
 Sokal, thaumaturga imago B. M. V. 557 n. 2.
 Sorores charitatis Brzozoviae 575, L. 582.
 — — — Prevorsciae 610, XII.
 Stadnicki Stanisl., Matthaeus in Dubiecko haereticus p. 273 n. 3.
 — — Stanislaus in Łańcut dto. p. 272 n. 1.
 — — — ejus bellum cum Luca Opalenio p. 369, 371.
 Stancar Franc. haereticus 255 n. 3. 260, 275 not.
 S. Stanislaus Kostka ejus beatificatio 564.
 de Stano Hieron. haereticus p. 276 n. 4.
 Starawieś, conventus eremitarum S. Pauli 561 n. 5.
 — — collegium S. J. p. 645 n. 3.
 Statutum Capituli primitivum p. 63 in nota. 81 n. 2. 96 n. 4.
 — — reformatum et auctum 547 n. 3. 589 n. 1. 618 n. 2.
 Statorius, Calvinianus p. 260.
 Stephanus, R. P. Premisliae praesens 308, IV. p. 312.
 Stipendiarius miles bonis eccliae gravis p. 147 n. 4. p. 243 n. 1.
 244, 370 n. 1. 470 n. 1. 481, 498, n. 1. 537 n. 1.
 Stoiński (v. s. Statorius).
 Stryj benef. paroch. Vicar. cathedr. incorporatur 286, XVI.
 — Capella B. M. V. cum praebenda p. 144 III.
 de Strzyżow Jacob haereticus p. 271, 276 n. 4. 299 n. 1.
 Suecica bella 343 n. 5. 359 n. 2. 383 n. 1. 396 n. 2. 476 n. 2. 497.
 Suffraganeatus Premisl. 438, VI. 494, V. 501 n. 10, p. 508 n. 2.
 Suffraganei sedes in ecclia et Capitulo 540 n. 2.
 Superstitionis severe punitae exemplum p. 222 n. 2.
 Synodus Dioecesana. 175, 190, 207, 220, 230, 242, 257, 334 n. 1.
 354, 377, 422, 431, 442, 549.
 Synodus provinc. Leopoli. 220, 230 n. 2. 242 n. 1. 258, 293 n. 3.
 — — haereticorum Łańcut. p. 272 n. 3.

- Szczutkow, eccla ruthen. p. 369.
 Szezytna, villa Praepositi Collegiatae Jarosl. 168, VI.
 Szklary, villa eppalis locatur 202, XI.
 Szramowice — conventus p. 85 n. 2.
 Szykowski Christin. Ord. Recoll. Tartaros fundit p. 499 n. 1.

T.

- Tarlo Paul, AEppus Leop. 293 n. 3, 298.
 Tarnawski Stanisl. Canonicus Prem. purgat se ab haeresi. 268 n. 1.
 Tarnoviensis episcopatus p. 45, 620 n. 2. 635 n. 2.
 Tartarorum invasiones p. 26 n. 1. 146, 162 n. 1. 205 n. 1. 258,
 344, 358, 370, 383, 384 n. 1. 499 n. 1.
 Temperantiae institutum 663.
 Testamenta Capitularium confirmandi jus 558 n. 1.
 Testudo eccles. cathedr. p. 276.
 Teutonici ord. equites Poloniae infesti p. 75, 76, 121 n. 3, 185 n. 1.
 Theologiae speculativae cathedra in Colleg. S. J. Prem. 374 XLIV, 583.
 Theodoricus de Wawrzyńczyce Canon., ejus legatum pro fabrica
 eccles. cathedr. p. 123 n. 7.
 Thenaud. Calvini in Poloniam emissarius p. 260.
 S. Thomae capella in eccla cathedr. p. 309, VII, p. 312 n. 2. 438,
 X. 548, seq. n. 1.
 Thoruniensis tumultus 552.
 Thoruniense colloquium charitativum 452.
 Tinecensis eppatus p. 46.
 Tobolka haereticus p. 269 n. 3.
 Tribunal regni Lublini et Petricoviae 313 n. 1.
 — — Radomiae 592 n. 2.
 Tridentinum Concilium p. 242, 312 n. 1.
 SS. Trinitatis confraternitas Premisliae 532 V, VII, 538 n. 4.
 Trzcianka, villae eppalis locatio p. 144, II.
 Turcae Constantinopolim expugnant p. 120.
 — Hungariae partes occupant p. 218.
 — Poloniae et Germaniae imminent p. 259, 382 n. 1.
 — Victoria Vienn. Joannis III p. 519 n. 5.
 Turris eppalis in arce Premisl. p. 205 n. 1.
 — cathedralis aedificatio 618 n. 6.
 Tymphones, moneta argentea vilis 498 n. 1. 602.
 Typhographia Colleg. S. J. Premisl. p. 584, nota

U.

- Unio Ruthenorum cum eccla Romana p. 107 n. 2. 328, II, III, IV,
 X, 338, 339 n. 1. 361, IV. 437, I. 442 seq. n. 1.
 459 n. 9. 529 n. 1.
 — Armenorum, (vid. sub A.)

- Universitas Josephina Leopoli 630.
 — Cracoviae v. Academia.
 — Zamosc. dto.

V.

- S. Valentinus patronus Dioec. Prem. minus principalis p. 569. n. 2.
 Vergerius Paulus, haereticus in Poloniam venit p. 261 n. 1.
 Versio bibliorum polon. Joan. Leopolitae p. 298. Jacobi Wujek,
 Veto-liberum p. 470 n. 1. (p. 257.)
 Vicarii cathedralis, eorum statutum et relatio ad Capitulum p. 97,
 n. 2. 101, XVI, 134 n. 1. 142 n. 1. 189 n. 4. 337 n. 3.
 499 n. 2.
 Vidoni Petrus, Nuncius Aplicus in Polonia, p. 480, 484.
 S. Vincentii Mart. reliquiae in eccla Minorit, 472.
 Visitatio ecclesiae cathedr. 353 n. 1. 377, 441 n. 5, 499 n. 2.
 527, 536, n. 1. 538 n. 1. 546 n. 1. 539, 618.
 Vivicomburium propter furtum s. hostiae p. 288, 289.
 Vladimiriæ Eppatus r. l. p. 25 n. 2.
 Vladislaus, dux Opolien. p. 17 n. 1., curam gerit eppatum in Rus-
 sia rubra erigendorum p. 32, 36.
 Vladislaus II (Jagello) legem condit contra haereticos p. 93 n. 4.
 — bona eppatus Prem. ab oneribus publ. liberat p. 70, XIII.
 — ejus obitus, pag. 95 n. 1.
 Vladislai III (Varnens.) nativitas p. 94 n. 2.
 — — coronatio p. 95 n. 2.
 — — obitus p. 108.
 Vladislaus IV. R. P. confirmat privileg. Vladislai II de anno 1424
 in rem Capituli Prem. p. 447, I.
 Vladislaus Dominicus, dux Ostrog. Capitan. Prem. p. 480 n. 2.

W.

- Wągielka, villae eppalis locatio p. 233, I.
 Witosławskianus Canonicatus p. 371, V, 579.
 Wola - wyżnia, scultetia p. 233, II.
 — niżna, villa transfertur in jus Valachicum p. 248.
 — ecclesiae ruthen. dotatio p. 277.
 Wolski Petrus, an nominatus Eppus Prem. ? p. 311 n. 4.
 Wołodarus, Premisl. dux p. 16 n. 3.
 Wujek Jacobi, versio polona S. Scripturae et postilla 257, 294.

Z.

- Zacharias Gard. Eppus, Nunc. Aplicus, p. 192, I.
 Załuże, villa Seminario Prem. incorporatur p. 555, XI, 562 n. 10.

Zamość, academia v. s. A.

— Collegiata p. 570, I, 582.

Zawadka, villa eppalis, v. Trzeianka.

— ecclesia ruthenica 297 n. 8. 417, VIII.

Zieliński Const. AEppus Leopold. Moscoviam captivus migrat
p. 535 n. 6.

Żyndramus de Maszkowiec Eppo Prem. vendit villam Lubatowa,
p. 71, XIX.

— bonorum eppalium defensionem suscipit p. 72 XXV.

Corrigenda et addenda,

pag.	2. lin.	5.	loco	Eplta	lege	Epistola.
"	3.	5.	"	cruditis	"	cruditis.
"	8.	18.	"	succesivas	"	succisivas.
"	—	—	"	posuisse	"	potuisse.
"	15.	10.	"	matrimonium	"	matrimonium.
"	—	14.	"	ilijus	"	illius.
"	24. not.	6. lin.	6.	et	"	rit.
"	26.	1.	16.	repetitur	"	reperitur.
"	29.	—	7.	ussia	"	Russia.
"	30.	1.	15.	quid	"	quod.
"	32.	—	5.	Nicolaum	"	Nicolaum.
"	35. lin.	7.	"	favorae	"	favore.
"	41. not.	1.	1.	1.	"	6.
"	52.	2.	1.	3.	"	sequente
"	53.	5.	5.	allegato	"	allegat.
"	—	—	13.	Cethedr	"	Cathedr.
"	60.	3.	4.	junctus	"	junctus.
"	—	—	6.	prebente	"	praebente.
"	64.	4.	16.	Dominicam	"	Dominicani.
"	—	—	18.	Dominicani	"	Dominicanis.
"	—	—	26.	7.	"	Frater.
"	74.	1.	22.	rit	"	vit.
"	78.	—	21.	ruthenicis	"	ruthenicis.
"	93.	3.	7.	us	"	ut.
"	96.	4.	11.	habent	"	habeat.
"	103. lin.	17.	"	anno	"	annum.
"	106. not.	1.	21.	adjecise	"	adjecisse.
"	108. lin.	7.	"	succesit	"	successit.
"	— not.	2.	11.	not. 14.	"	not. 4.
"	109.	4.	15.	verro	"	vero.
"	110.	ff.	2.	prohibenut	"	prohibebunt.
"	113. lin.	2.	"	prodilecto	"	pro dilecto
"	115.	24.	"	VVI	"	XVI
"	—	30.	"	VVII	"	XVII.
"	117.	20.	"	Gregot	"	Gregor.
"	119.	3.	"	praelattorum	"	praelatorum.
"	123. not.	8. lin.	5.	paretum	"	parietum.
"	125.	3.	10.	ac Canici	"	ac Canonici.
"	129.	—	4.	Idem	"	Idem.

XXVI

pag.	not.	3. lin.	3. loco	Referendum	lege ^s	Referendarium.
"	357.	" 1.	" 8.	"	"	fecit
"	365.	" —	" 5.	"	"	arbitraos
"	370.	" 1.	" 1.	"	"	eppla
"	375.	" —	" 14.	"	"	Er.
"	377.	" 4.	" 9.	"	"	ecetica
"	384.	" 21.	" 21.	"	"	exsuserunt
"	—	" —	" 33.	"	"	fundibus
"	385.	" 1.	" 10.	"	"	artificio
"	386.	" 2.	" 10.	"	"	autoritatem
"	391.	" —	" 1.	"	"	optatissimumr
"	—	" —	" —	"	"	egno
"	394.	" 6.	" 2.	"	"	Zaczerniensem
"	399.	" 4.	" 23.	"	"	calicem
"	400.	" —	" 21.	"	"	Domior
"	401.	" —	" 8.	"	"	patrias
"	—	" —	" —	"	"	crucces
"	—	<i>ab infra</i>	" 5.	"	"	quam
"	404.	" —	" 6.	"	"	praepositor
"	—	" —	" 8.	"	"	presumat
"	407.	" —	" 16.	"	"	ecelae
"	—	<i>not.</i> 3.	" 12.	"	"	Lucecriensem
"	—	" —	" 14.	"	"	Quambrem
"	411.	" 4.	" 4.	"	"	pedagogicis
"	—	" —	" 6.	"	"	Jesuitar
"	423.	" —	" 5.	"	"	Zawadki
"	—	" 6.	" 14.	"	"	iter
"	425.	" 2.	" 13.	"	"	contreversia
"	426.	" 3.	" 14.	"	"	aliaspr omotiones
"	—	" —	" 35.	"	"	byé eus
"	427.	" —	" 16.	"	"	precare
"	430.	<i>ab infra</i>	" 4.	"	"	cum
"	431.	<i>not.</i> 3.	" 6.	"	"	praetextibus
"	436.	<i>ab infra</i>	" 1.	"	"	in
"	441.	" —	" 5.	"	"	scepis
"	445.	<i>not.</i> 1.	" 3.	"	"	mortus
"	446.	<i>adde ad Epitaph:</i>	" 14.	"	"	Obiit 1657 d. 14 Julii, in Eccla ca-
"	—	" —	" —	"	"	thedr. Cracoviensi quiescit.
"	451.	" —	" 11.	"	"	pessumi verant
"	452.	" 2.	" 2. inf.	"	"	aliquot
"	456.	" 1.	" 3.	"	"	acquirivit
"	457.	" —	" 15.	"	"	fuit
"	—	" 1.	" 6.	"	"	fuit
"	461.	" 7.	" 4.	"	"	hiemati
"	—	" —	" 5.	"	"	palmutia

XXVII

pag.	not.	4. lin.	19. loco	tertium	lege	testium.
"	471.	" —	" 4.	"	"	Thormae
"	475.	" 1.	" 6.	"	"	tamem
"	476.	" 3.	" 2.	"	"	suas
"	—	" —	" 10.	"	"	1665
"	477.	" 1.	" 1.	"	"	1665
"	—	" —	" 12.	"	"	extradaretur
"	478.	" —	" 12.	"	"	bęqzie
"	—	" —	" 29.	"	"	trctus
"	—	" —	" 33.	"	"	coneluserunt
"	479.	" —	" 1.	"	"	inn
"	—	" 1.	" 3.	"	"	macesoleum
"	—	" —	" 5.	"	"	vrster
"	—	" —	" 6.	"	"	aplus
"	—	" 1.	" 7.	"	"	senev
"	—	" —	" 10.	"	"	irre
"	—	" 2.	" 3.	"	"	nepellebat
"	480.	" —	" 1.	"	"	presente
"	481.	" 1.	" 11.	"	"	Josephum
"	484.	" 4.	" 6.	"	"	antepedium
"	—	<i>ab infra.</i>	" 6.	"	"	convoltsisque
"	485.	" —	" 6.	"	"	epet
"	—	" —	" 10.	"	"	<i>adde post: diebus</i> commoratus.
"	486.	" —	" 3.	"	"	viederetur
"	—	" —	" 13.	"	"	prilli
"	—	<i>ab infra.</i>	" 4.	"	"	Consideramus
"	489.	" —	" 2.	"	"	iter
"	—	" —	" 21.	"	"	et
"	490.	<i>ab infra.</i>	" 1.	"	"	Pro-Cancellarius
"	—	" —	" 5.	"	"	Grajevius
"	491.	" —	" 13.	"	"	quod
"	—	<i>ab infra.</i>	" 9.	"	"	sanctorum
"	492.	" —	" 1.	"	"	admittatur
"	—	" —	" 25.	"	"	ingetium
"	—	" —	" 30.	"	"	rogalem
"	493.	" —	" 24.	"	"	tata
"	—	" —	" —	"	"	prosus
"	495.	" —	" 18.	"	"	Jeann.
"	496.	<i>not.</i> 1.	" 8.	"	"	reliquitit
"	—	" —	" 14.	"	"	Pesillres
"	499.	" 1.	" 11.	"	"	Szykoski
"	507.	" —	" 2.	"	"	hoadiernus
"	—	" —	" 3.	"	"	indigenes
"	509.	" —	" 9.	"	"	Olszewski
"	510.	" —	" 11.	"	"	regi

XXVIII

pag.	not.	3. lin.	10. loco	Procsule	lege	Praesule)
"	512.	"	7.	11.	"	te
"	513.	"	2.	8.	"	quantumqua
"	—	"	—	—	"	cum
"	—	"	—	9.	"	cullaburaturum
"	—	"	—	27.	"	aedificavit
"	519.	"	3.	23.	"	eaqua
"	520.	"	1.	13.	"	ac
"	—	"	—	15.	"	praestandos esse
"	521.	"	2.	25.	"	i omittatur.
"	—	"	1.	4.	"	eum
"	—	"	—	12.	"	librorem
"	—	"	—	—	"	eamqua
"	522.	"	—	5.	"	eaqua
"	—	"	—	6.	"	sententiae
"	—	"	—	7.	"	gravemqua
"	525.	"	1.	1.	"	Notitias
"	529.	"	1.	7.	"	eum
"	539.	"	10.	4.	"	Locordiini arii
"	543.	"	6.	6.	"	1794
"	545.	"	5.	21.	"	generoais
"	547.	"	2.	5.	"	per eierunt
"	548.	"	2.	6.	"	oe
"	552.	"	3.	20.	"	atqua
"	553.	"	2.	14.	"	Deat ratis
"	556.	ad cognomen Niesiecki in lin. 15, adde notam: Fredro de Plezowice occurit 1448 in documento, quod vide pag. 102, n. XIX.				
"	557.	"	2.	6.	"	examnavit
"	—	"	—	7.	"	Schierbieszov
"	558.	"	—	5.	"	atrivit
"	559.	"	—	18.	"	cucutis
"	560.	"	—	1.	"	ac omittatur.
"	563.	"	7.	7.	"	eorudem
"	564.	"	—	8.	"	tune
"	—	"	7.	v. inf. 4.	"	telafori
"	565.	"	2.	19.	"	Chroniconi
"	—	"	—	22.	"	eger
"	568.	"	1.	3.	"	sec.
"	569.	"	2.	1.	"	Abipso
"	—	"	—	3.	"	acurrit
"	—	"	—	6.	"	pretermisit
"	570.	"	9.	6.	"	coevus
"	580.	"	1.	2.	"	concionatorii
"	—	"	3.	4.	"	metu

XXIX

pag.	not.	4. lin.	2. loco	constituit	lege	constituti
"	580.	"	1.	"	"	missionarior.
"	583.	"	—	1.	"	missionariorum.
"	—	"	2.	8.	"	vo
"	584.	"	6.	8.	"	eppalii
"	588.	"	1.	21.	"	Ponrif,
"	—	"	—	23.	"	filio
"	—	"	—	—	"	ante nomen „Beata“
"	592.	"	1.	6.	"	in cursu
"	—	"	3.	4.	"	ad
"	593.	"	4.	7.	"	exasse
"	594.	"	—	1.	"	ex
"	596.	"	—	2.	"	scit
"	—	"	—	9.	"	manus
"	597.	"	1.	11.	"	valaemus
"	598.	"	3.	1.	"	grandevus
"	600.	"	2.	2.	"	dubius
"	—	"	—	—	"	Anserius
"	601.	"	—	23.	"	Augmentum
"	604.	"	2.	7.	"	testat
"	606.	"	—	14.	"	epulentis
"	—	"	—	15.	"	Cappellanum
"	615.	"	4.	8.	"	paleta
"	616.	"	5.	1.	"	quoque omittatur.
"	627.	"	—	15.	"	et
"	628.	"	1.	16.	"	Consistrio
"	630.	"	—	13.	"	relinquorum
"	631.	"	7.	3.	"	infutirt
"	—	"	—	15.	"	siquieem
"	637.	"	—	8.	"	neo electum
"	640.	"	—	1.	"	Praemisliae
"	642.	"	1.	8.	"	coaritetur
"	643.	"	—	1.	"	sub sequentibus
"	646.	"	1.	6.	"	nonnulli
"	648.	"	2.	10.	"	suprallata
"	649.	"	—	14.	"	nferioribus
"	656.	"	—	14.	"	sollennia
"	659.	"	d.	2.	"	adde post Lwów 8°
"	667.	"	—	9.	"	commiti
"	668.	"	—	18.	"	adde post: quin „im o“
"	669.	"	—	16.	"	detransire
"	670.	ab infra	—	5.	"	thymphorum
"	675.	—	—	3.	"	ad
"	681.	—	—	18.	"	adde post verbum „reducatur“ sequentia:

Non plaenit divinae Providentiae votis nostris annuere; natus Antonius Josephus, dilectus Praesul noster morbo in via contracto die 17 Decembris 1869 Romae extinctus est, ubi in terra tot Sanctorum vestigiis calcata, et tot Martyrum sanguine rigata (in ecclesia S. Mariae supra Minervam) quiescit.

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, likely bleed-through from a list or index. The text is largely illegible due to its orientation and fading.

